

Yazarı Bilinmeyen Bir Tıp Kitabı

Risâle fi't-Tıb

(Giriş – Notlar – Çeviriyazılı Metin – Soz Varlığı)

Hazırlayan:

Doç. Dr. Fatih Kaya

Yazarı Bilinmeyen Bir Tıp Kitabı

Risâle fi't-Tıb

(Giriş – Notlar – Çeviriyazılı Metin – Söz Varlığı)

Hazırlayan:

Doç. Dr. Fatih Kaya

Yazarı Bilinmeyen Bir Tıp Kitabı

Risâle fi't-Tıb

(Giriş – Notlar – Çeviriyazılı Metin – Söz Varlığı)

Hazırlayan: Fatih KAYA

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek

Editör: Doç Dr. Kürşat EFE

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Duvar Design

Baskı: Aralık 2024

Yayıncı Sertifika No: 49837

ISBN: 978-625-5530-97-4

© Duvar Yayınları

853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir

Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com

duvarkitabevi@gmail.com

ÖN SÖZ

Türkçenin tarihî metinleri hem telif edildikleri dönemin dil özellikleri hem de barındırdıkları söz varlıkları açısından büyük değere sahiptir. Tarihî metinler üzerine bugüne kadar birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda metinlerin yazıldıkları dönemle ilgili dil özellikleri ortaya konmuş, kelime hazineleri tespit edilmiştir. Bu metinler içerisinde tarihî tıp metinleri ihtiva ettikleri söz varlıkları bakımından başta dildciler ve leksikologlar olmak üzere tıp bilimleri, zooloji, botanik, farmakoloji vb. bilim dallarının ilgisine mazhar olmuşlardır.

Osmanlı sahasında 14. yüzyılda büyük gelişme kaydeden tıp bilimi ile ilgili bu dönemde orijinal veya çeviri eser olmak üzere pek çok kitap kaleme alınmıştır. Bu yüzyıldan başlayarak Osmanlı sahasında tıp bilimi ile ilgili, hekimlere yol gösteren, hastalıkların tedavisi, şifalı bitkiler, şifalı terkip ve benzeri konuları ihtiva edern yüzlerce eser vücuda getirilmiştir. Bu eserlerden biri de müellifi ve yazılış tarihi belli olmayıp dil özelliklerinden yola çıkarak tahminen 16 veya 17. yüzyılda yazıldığını düşündüğümüz, çalışmamıza konu olan Risâle fi't-Tıb adlı eserdir. Aslında eser içerisinde eserin adı ile ilgili de herhangi bir kayıt yoktur. Fakat zahriye sayfasındaki “risâle fi't-tıb” ibaresinden dolayı biz de esere bu ismi vermeyi uygun bulduk.

Çalışmamız “Giriş, Notlar, Çeviriyazılı Metin, Söz Varlığı” bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde incelediğimiz eser ile ilgili genel bilgilere yer verdik. Eserin müellifi ile ilgili herhangi bir kayıt olmadığı için müellif hakkında herhangi bir bilgi veremedik. Ayrıca eserin yazılış tarihi ve yazıldığı yer ile ilgili de herhangi bir bilgiye rastlayamadığımız için bu hususlarla ilgili de bilgi veremedik. Ancak eserin müellifi ve yazıldığı yer ile ilgili metin içerisinde rastladığımız bazı ipuçlarından hareketle bir takım tahminlerde bulunduk ve bunları giriş bölümünde belirttik.

Çalışmamızın “notlar” bölümünde metinde karşılaştığımız bazı yazım özellikleri ile bölge ağızlarının özelliklerini gösteren bir takım örneklerle yer verdik.

“Çeviriyazılı Metin” bölümünde eserin elimizde bulunan iki nüshasının karşılaştırılması ile oluşturduğumuz transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Bu bölümde metni oluştururken bilisel çalışmalarda kullanılan transkripsiyon işaretlerini kullandık. Ayrıca eserin elimizde bulunan iki nüshasını karşılaştırarak her iki nüsha arasındaki farklılıkları dipnotlar halinde ortaya koyduk.

Çalışmanın “Söz Varlığı” bölümünde de eserde geçen bütün kelime, kelime grubu ve terimlerin anlamlarını, metin içerisinde geçtikleri yerleri, kelimeler alıntı kelime ise bu kelimelerin kaynak dillerini ortaya koyduk.

Bu çalışmayı yapmama kaynaklık eden, işlediğim metni hiçbir karışılık beklemeden bana ulaştıran merhum Prof. Dr. Necmettin Yılmaz’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyor ve bu kitabı kendisine armağan ediyorum.

Doç. Dr. Fatih Kaya

Bolu / 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
GİRİŞ	1
Risâle fi't-Tıb	2
Eserin Nüshaları	2
A Nüshası	2
B Nüshası	3
Eserin İçeriği	3
Eser Üzerine Yapılmış Çalışmalar	5
Çalışmanın İçeriği ve Hazırlanışı	8
NOTLAR	9
ÇEVİRİYAZILI METİN	15
SÖZ VARLIĞI	155
KAYNAKÇA	366
KISALTMALAR	369

GİRİŞ

Bilindiği gibi Osmanlılarda tıp ilmi 14. yüzyılda büyük bir gelişme kaydetmiştir. Bu yüzyılda gerek çeviri, gerekse telif bekçok eserin vücuda getirildiği görülmektedir.

Anadolu’da yazılmış ilk Türkçe tıp eseri yazılış tarihi kesin olmamakla birlikte 13. yüzyılın başlarında kaleme alınan Tuhfe-i Mübârizî olmasına rağmen, tıp dilinin Türkçeleşmesi bu topraklarda 14. yüzyılın sonralına doğru başlamıştır. Ancak, tıp eserlerinin millî dil ile yazılmasının Avrupa’da 16. yüzyılda, yani bizden yaklaşık iki yüz yıl sonra başlaması dilimiz açısından gurur verici bir tablodur (Bayat 2010: 280).

Tarihi bilinen ilk çeviri tıp eseri, Aydınöğlu Umur Bey’in (1340-1348) isteğiyle kaleme alınan Müfredât-ı İbn-i Baytar Tercümesi’dir. Bu eser, 13. yüzyılda yaşamış olan ünlü bitki bilimci İbnü’l-Baytar’ın Kitâbü’l-Câmi’ fi’l-Edviyeti’l-Müfredede adlı eserinden, kısaltılarak yapılmış bir tercüme niteliğindedir (Adıvar 1970: 13).

Türkçe telif niteliğinde kaleme alınan ve yazılış tarihi bilinen ilk eser İshak bin Murâd’ın Edviye-i Müfredede adlı eseridir. 1390 yılında Gerede yöresinde yazıldığı bilinen eserin yazarı hakkında fazla bir bilgi yoktur (Önler 1990: 1). Eserin adına elde bulunun nüshalarının hiçbirinde rastlanmamıştır. Esere Edviye-i müfredede ismi kitabın başlangıç kısmındaki şu bilgidan dolayı verilmiştir: “ammâ ba’du müsevid-i beyâz ve ahkâr-ı ibâd İshak bin Murâd aslaha’l-lâhu şânehu diledi ki bu ellerde bulunur ve dahi Türkî dilinde adı bilinür **edviye-i müfredede**yi cem idüp bu beyâz içinde sevâda getüre” (Canpolat, Önler 2007: 11).

14. yüzyılda yazılan diğere bir tıp eseri de Kâmilü’s-Sinâ’a adlı eserdir. Eser, 384 (994) yılında ölen Ali bin el-Mecûsî’nin Kâmilü’s-Sinâ’atü’l-Tıbbiyye ya da Kitabü’l-Melikî adıyla kaleme aldığı meşhur kitabıdır (Adıvar 1982: 20). Batıda Liber Regiuz adıyla bilinen eser iki ciltten oluşmakta, her iki cilt de makale adı verilen on bölüme ayrılmaktadır (Böler 2010: 14).

Bu dönemde yetişmiş önemli tıp alimlerinden biri de Celâlüddin Hızır (Hacı Paşa)’dır. Hacı Paşa’nın, daha önce Arapça yazmış olduğı iki eserini özetleyerek kaleme aldığı Müntahab-ı Şifâ adlı eseri 14. yüzyılın önemli tıp eserleri arasındadır. Hacı Paşa daha sonra bunun çok ayrıntılı ve öğrenilmesi güç olduğunu düşünerek ikinci kez Türkçe özetini yapmış ve adını Teshilü’s-Şifâ koymuştur (Yelten 1993: 8).

Anadolu’da Türk tıbbi ile ilgili meydana getirilmiş bu ilk eserlerden başka yine bu yüzyılda kaleme alınmış olan Ahmedî’nin Tervîhü’l-Ervâh’ı, Hekim Bereket’in Tuhfe-i Mübârizî ve Hülâsa’sı, 15. yüzyılda yazılan İbn-i Şerîf’in Yadigâr’ı, Hekim Eşref bin Muhammed’in Hazâinü’s-Sa’âdet’i, Akşemseddin’in Maddetü’l-Hayât’ı ile Amasyalı Sabuncuoğlu Şerefeddin’in Akrabadin Tercümsei, Cerrahiye-i İlhaniye ve Mücerrebname adlı eserleri Anadolu Türk tıbbının sayabileceğimiz önemli yadigârlarıdır (Yelten 1993: 8-9-10-11).

Tercüme ve telif niteliğinde meydana getirilen tıp eserlerinin terminolojisi çoğunlukla Arapça ve Farsça olmakla birlikte gerek doğu ve gerekse batı kaynaklı başka

dillerden de beslenmişti. Böyle olunca Anadolu sahasında bir de tıp terminolojisinin daha kolay anlaşılmasını sağlamaya yönelik, sayıları çok olsa da, lûgat çalışmaları olmuştur.

Anadolu’da Osmanlı döneminde meydana getirilen tıp sözlüğü niteliğindeki ilk eser, 1634 yılında vefat eden Kaysûnî-zâde Medyen b. Abdurrahman tarafından kaleme alınan Kâmusu’l-Etibbâ ve Nâmusu’l-Etibbâ adlı Arapça eserdir. Bu eser Mehmed b. Ahmed. b. İbrahim El-Edirnevî tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Söz konusu bu çeviri Anadolu’da meydana getirilmiş Türkçe ilk tıp sözlüğüdür (İhsanoğlu 1998: 420).

Başka bir tıp sözlüğü ise 1615 yılında Derviş Siyahî Lârendevî tarafından kaleme alınan Lûgat-ı Müşkilât-ı Eczâ adlı eserdir. Lârendevî eserini, Mısır başta olmak üzere birçok memleket gezerek, tıp âlimlerine, konuyla ilgili bilgi sahibi olan kişilere danışarak, tıp ve ecza alanında yazılmış birçok kitaptan da faydalanıp, anlamı bilinmeyen yabancı kökenli ilaç isimlerinin Türkçe karşılıklarını ve faydalarını öğrenerek ve sağlamasını yaparak yaklaşık on yılda tamamlamıştır. Eserde, Arapça, Farsça, Grekçe, Hintçe, Süryanice, Ermenice, İbranice şifalı bitki ve bitki köklerinin, şifalı taşlar ve killerin, çeşitli hayvan adlarının, birçok cevherin, çeşitli aşların, terkiplerin, macunların ve birçok tıbbî terimin Türkçe karşılıkları verilmiş, kimi zaman da bulundukları yerler, hangi hastalıklara iyi geldikleri ve nasıl kullanıldıkları hakkında açıklamalar yapılmıştır (Murad 2009: 11).

18. yüzyılın ikinci yarısında Ebulfeyz Mustafa Efendi tarafından kaleme alınan Risâle-i Feyziye fî Lügâti’l-Müfredâtî’t-Tıbbiyye adlı eser Osmanlı sahasında yazılmış bir diğer tıp sözlüğüdür. Eserde 3041 madde başı kelimenin anlamları verilerek, ilaç olarak kullanılmış bitki, maden hayvan adlarıyla hayvansal ürünler ve bazı tıp terimleri açıklanmıştır. Kelimelerin karşılıkları verilirken hangi dile ait oldukları da belirtilerek Türkçe ve diğer bazı dillerdeki karşılıkları verilmiştir (Doğan 2012: 6).¹

Risâle Fi’t-Tıb:

Çalışmamıza konu olan ve Şehid Ali Paşa Kütüphanesi’nde kayıtlı bulunan nüshasının başında tahminimizce nüshanın müstensihi tarafından Risâle Fi’t-Tıb şeklinde kayıt küşülen bu eserin müellifi, yazıldığı yer ve yazılış tarihi ile ilgili herhangi kesin bir kayıt yoktur. Eser üzerine Büşra Seda Yılmaz tarafından yapılmış yüksek lisans tezinde, eserdeki “*Ümîzdür ki mü’ellifini ve muharriri Mir Sâlih bin Havâbin’i hayır du‘âdan ferâmûş kılmayalar.*” ifadesinden hareketle, eserin Mir Salih bin Havabin adında bir şahıs tarafından yazıldığı görüşüne varılmış olsa bile bizce bu ifade bir kesinlik arz etmemektedir (Yılmaz 2021: 7). Zira ifadeye dikkat edilecek olursa Mir Salih adlı kişinin nüshanın müstensihi olduğu kanaati daha güçlü bir şekilde görülmektedir. Söz konusu ifadede “mü’ellifini” kelimesi eseri telif eden asıl müellifi, “muharriri Mir Sâlih bin Havâbin’i” ifadesi ise eseri istinsah eden Mir Salih’i ifade etmektedir. Eseri istinsah eden Mir Sâlih de muhtemelen eline geçen bu eserin kime ait olduğunu bilmiyordu. Fakat kendisinden önce müellifine bir dua etmeyi de ihmal etmemiştir. Osmanlı Tıbbi Bilimler

¹ Osmanlı döneminde tıp ilmi ile ilgili yazılmış eserler ve bu konularda yapılmış çalışmalarla ilgili açıklamaları Lisânü’l-Etibba (Tabiplerin Dili) adlı kitaptan alınmıştır (Kaya 2019: 11).

Literatürü Tarihi adlı esere atıfta bulunarak burada Risâle Fi't-Tıb adlı eserin Salih bin Nasrullah'a ait olduğu kaydının bulunduğunu belirten Yılmaz, söz konusu kaydın bu eserin neresinde geçtiği ile ilgili herhangi bir bilgi paylaşmamaktadır (Yılmaz 2021: 7).

Eserin nerede ve kim tarafından kaleme alındığı ile ilgili aslında satır aralarında ipuçları bulunmaktadır. Özellikle eserin yazıldığı bölge ile ilgili pek çok ipucuna rastlamaktayız. Söz gelimi eserde geçen “istiridye kabı” (117/8 – B54b/9), “deñiz şuyın koyup” (127/10 – B58b/15) ifadelerinden eserin denize yakın bir bölgede yazılmış olma ihtimalini doğuruyor. Ayrıca eserde geçen ve bölge ağızlarının özelliklerini barındıran “dörpileyüp (202/15) {Burdur, Antakya}, “kılğın (112/19) {Burdur, Denizli}”, “bekerliginüñ (B88a/5) {Arslanköy/İçel}”, “umşunmak (119/16) {Denizli}” gibi kelimelerin kullanıldığı yöreler eserin Güney Anadolu yörelerinden birinde yazılmış olduğuna dair ipuçları vermektedir.

Eserin kim tarafından yazıldığı ile ilgili de basur hastalığının tedavisi ile ilgili bölümde gebere otunun faydaları sıralanırken bir özelliği ile ilgili de şöyle bir kayıt vardır:

“Gebere otunuñ havāşşı bî-haddür. Cümleden biri budur ki; bevâsırı olan kimesne yatsu namâzı vaqtinde gebere otı biten yire vara. Atası anası adın ve kendi adın diye kim meşelâ sen yâ gebere, Ya‘kûb begüñ ve hâtunı Zühre hâtünüñ oğlu Muhammed Çelebi’nüñ bevâsırısın, diye gide ve yine seher vaqtinde gele, eyde kim “Sen yâ gebere, Ya‘kûb begüñ ve hâtunı Zühre hâtünüñ oğlu Muhammed Çelebi’nüñ bevâsırısın diyüp kıpara, yabana ata. Ammâ eliyle kıparup ata. Demür âletle kıparmaya belki eliyle de kıparmaya, bir gayrı nesne ile kıpara, yirinden ayra. Ol adamuñ bevâsırı maḥv ola.”

Bu tarz bir eserde, bir tedavi yöntemi anlatırken, şahıs isimleri kullanmak gerektiğinde hiç şüphesi müellifin aklına en önce kendisinin, babasının veya annesinin, yani birinci derecedeki yakınlarının isimlerini kullanma düşüncesi gelecektir. Bu düşünceden hareketle eserin müellifinin adı geçen Muhammed Çelebi’nin olma ihtimali bir hayli yüksektir. Kaynaklarda Muhammed Çelebi adıyla araştırma yaptığımızda Ahi Muhammed Çelebi adındaki ünlü tıp bilgini karşımıza çıkmaktadır. Fakat Ahi Muhammed Çelebi’nin eserleri arasında böyle bir kitaba rastlanmamaktadır. Bu durum Muhammed Çelebi adında başka bir şahsın olabileceğini ortaya koymaktadır. Ancak yine de bu ifade bir kesinlik arz etmemektedir.

Eserin Nüshaları:

A Nüshası:

Çalışmamızın esasını oluşturan ve nüsha karşılaştırmada A harfi ile kodladığımız bu nüsha tarafımıza Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde öğretim üyesi iken vefat eden merhum Prof. Dr. Necmettin Yılmaz tarafından verilmiştir. Necmettin Yılmaz, bir dostunun özel kütüphanesinde bulunan bu eserin bir fotokopisinin bu dostu eliyle kendisine gönderildiğini belirterek söz konusu bu fotokopiyi okumam için tarafımıza ulaştırmıştır. Uzun yıllar yaşadığı böbrek rahatsızlığına iyi gelebileceğini düşündüğü bir tedavi yönteminin olup olmadığını merak ettiği için benden yardım isteyen

merhum Yılmaz için yaptığım ön incelemede maalesef rahatsızlığına yarar sağlayacak bir bilgiye ulaşamamıştık. Kendisine Allah'tan rahmet diliyorum.

Bu nüsha sözünü ettiğimiz gibi fotokopi ile elde edilmiş bir kopya olduğu için klasik numaralandırma yöntemini bunda uygulayamadık. İkişer sayfadan oluşan yapraklar şeklinde değil tek tek sayfalar hâlinde olduğu için 1A, 1B biçiminde değil, 1, 2, 3 gibi sıralı numaralar şeklinde numaralandırdık. Toplamda 250 sayfadan oluşan bu nüshada nüshanın başında ve ortasında farklı noktalarda eksik sayfalar olduğu gibi bazı sayfalarda da silintilerden dolayı eksik satırlar bulunmaktadır. Söz konusu bu eksiklikleri çeviriyazı metin içerisinde ilgili yerlerde dipnotlarla belirttik. Ayrıca bu eksikliklerin birçoğunu B nüshasından tamamladık.

Her bir sayfanın 19 satırdan oluştuğu bu nüshada özellikle baş kısımlarda satır sayısının 21'e kadar çıktığı da görülmektedir. Yazı türü olarak bu nüshada harekesiz bozuk bir nesih yazı kullanılmış olup çok sayıda yazım hatasının olduğu da göze çarpmaktadır. Bu yazım hatalarını ilgili yerlerde dipnotlarla belirttik. Nüshada harekesiz bir yazı kullanılmış olmakla birlikte bazı kelimelerde hareke kullanıldığını görmekteyiz. Eserin sekseninci bâbının sonlarından yüz ikinci bâbının sonlarına kadar olan kısım eksiktir. Söz konusu bu eksikler B nüshasından tamamlanmıştır.

B Nüshası:

Şehid Ali Paşa kütüphanesi 2038 numarası ile kayıtlı bu nüsha 114 yapraktan oluşan eserin 2b numaralı yaprağında 16 satır, 114a yaprağında 15 satır bulunmakta, geriye kalan yapraklar 21 satırdan oluşmaktadır. Harekesiz nesih hatla yazılmıştır. Metin içerisinde bab başlıkları ve dikkat çekilmek istenen bazı kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Harekesiz yazı ile yazılan nüshada bazı kelimeler benzer yazılışlı başka kelimelerle karıştırılmaması için hareke ile yazılmıştır. Nüshanın son bölümlerinde ciddi eksiklikler bulunduğu tespit edilmiştir. Eserin yüz yedinci bâbı ile yüz on altıncı bâbı arasındaki kısmı bu nüshada eksiktir.

Eserin İçeriği:

Eserin mukaddimesinde baktığımızda müellif eserine Cenab-ı Allah'a hamd ve Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e salat ve selam ile başlamaktadır. Daha sonra tıp ilminin bilinmesi gereken şerif ve latif bir ilim olduğunu ifade eden müellif, herkes tarafından tam olarak öğrenilemeyecek olup az da olsa insanların imkânı nisbetinde kendilerine yetecek kadar gerekli tıbbî bilgileri öğrenmelerinin çok önemli ve gerekli olduğunu dile getirmiştir. Bu açıklamadan sonra tıp yazmalarının hemen hepsinde olduğu gibi müellif bu ilmin önemini ayet ve hadislerden alıntılar yaparak anlatmaya çalışmıştır.

Genel olarak esere baktığımızda, eserin ihtiva ettiği özellikler bakımından Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemlerinde yazılan tıp kitaplarıyla paralellik arz ettiği görülmektedir. Eserin müellifi kendisinden önceki tıp eserlerinden örnek almış olsa gerek, kendi eserini de diğerlerinde olduğu gibi planlamış, hastalıkları vücudun baş kısmındaki hastalıklardan başlayıp ayağa doğru inerek ele almış, önce hastalıkların belirtilerini ve teşhis yöntemlerini izah etmiş, ardından tedavi yöntemlerini açıklamıştır.

İncelediğimiz eserde sadece hastalıklar ve bunların tedavi yöntemleri ile ilgili bilgi verilmemiştir, günlük hayatta gerekli olan pek çok konuda yararlı ve pratik bilgiler verilmiştir. Yüzüncü bâba kadar genellikle hastalıklarla ilgili bilgiler verilen eserde bu bâbdan sonra, bit ve pirelerden kurtulmanın çareleri, kıyafetlerde oluşan lekelerin çıkarılma yolları, saç ve sakal boyama yöntemleri, ferahlatıcı şerbet tarifleri, özellikle atlar ile ilgili olmak üzere hayvan hastalıkları, iyi at seçimi ile ilgili bilgiler, atların özellikleri, alkol bağımlılığından kurtulmanın yolları, vücudun muhtelif bölgelerinin seğirmesinin anlamları ve cinsel yaşam konularında türlü bilgiler verilmiştir.

Eser Üzerine Yapılmış Çalışmalar:

Risâle Fi't-Tıbb adlı eser üzerine Büşra Seda Yılmaz tarafından yapılan bir yüksek lisans tezi dışında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Şehid Ali Paşa Kütüphanesi 2038 numrada kayıtlı nüsha üzerine yapılmış olan bu çalışmada Yılmaz nüshayı latinize ederek Türk tıp literatürüne katkı sağlamayı amaçlamıştır (Yılmaz 2021: 5). Giriş, inceleme, çevirimetin, sonuç ve sözlük bölümlerinden oluşan bu çalışmayı bölüm bölüm ele alıp değerlendirmek yararlı olacaktır.

Çalışmanın giriş bölümünde ilk çağlardan başlayarak tıp biliminin geçirdiği tarihi süreçten bahsedilmiş, devamında ise İslam dünyasında tıp biliminin başlangıcı ve gelişmesinden söz edildikten sonra Osmanlı tıbbının esası olan hıtlar nazariyesi konusuna değinilmiştir (Yılmaz 2021: 3). Yılmaz çalışmasının konusu, önemi, amacı ve yönteminden bahsettikten sonra giriş bölümünü tamamlamıştır.

İnceleme bölümüne eserin müellifi olarak değerlendirilen Mir Sâlih b. Havabin adlı kişi ile ilgili bilgilerle başlamaktadır. Devamında eserin mukaddime bölümünden alıntılarla içerik bilgilerine yer verilmiş, ardından ele alınan nüshanın fiziksel özelliklerine değinilmiştir. Bundan sonra da Risâle Fi't-Tıbb'ın bab adı verilen bölümlerinin içeriği teker teker ele alınmıştır. Eserin bölümleri ile ilgili detaylı açıklamalar tamamlandıktan sonra eserde yer alan hastalıklar ve bunların teşhis ve tedavi yöntemlerine değinildikten sonra eserde yer alan sosyal hayata dair veriler sunulmuş, son olarak da eserin kaleme alınışı sırasında yararlanıldığı düşünülen kaynaklar ortaya konmuştur (Yılmaz 2021: 58).

Çevirimetin bölümünde eserin latinize çevirisi verilmiştir. Bu bölümde metin latin harflerine aktarılmış olup “ñ” işareti dışında herhangi bir transkripsiyon işareti kullılmamıştır. Metnin çevirinde pek çok kelimenin okunamadığı, okunamayan bu kelimelerin dipnotlar şeklinde orijinal yazılışlarının verildiği göze çarpmaktadır. Araştırmacı gürânde “karışık” (B24a/4), bezr “yağ” (B29b/3), nukre “gümüş” (B89a/11), filori “gümüş para” (B70b/2) gibi kelimeleri bu kadar açık bir nesih yazı ile yazılmış bir nüshada maalesef kullandığı sözlüklerin yetersizliği nedeniyle okuyamadığı anlaşılmaktadır.

Metnin çevirisinde birçok kelime ve kelime grubunun da yanlış okunduğu gözölmektedir. Yanlış okunan bu kelimelere yanlış okundukları için herhangi bir anlam verilemediğinden sözlüğe de alınmamıştır. Yanlış okunduğunu tespit edip kendi oluşturduğumuz metinde doğru okunuşlarını verdiğimiz kelimeleri tablo hâlinde şu şekilde gösterebiliriz:

<u>Yanlış Okunuş</u>	<u>Doğru Okunuş</u>	<u>Kelimenin Geçtiği Yer</u>
çenârek	hiyârek “yılancık hastalığı”	(B21a/1)
zerdevâ	tezerv “sülün”	(B33b/18)
kişre	kişre “kitre sakızı”	(B36a/7)
mürki	mezdegî “mastaki sakızı”	(B59b/9)
müretteb	muraṭṭib “nemli”	(B68a/10)
cayırsarsa	çayırdursa “kırık kemik sesi”	(B73b/18)
ekser	egser “çivi”	(B81b/14)
cüzâm	cerrâḥ “cerrah”	(B83a/12)
kozlayup	kuzlayup “kuzulayıp, yavrulayıp”	(B83b/17)
yamyal kurdı	bambal kurdı “bambal böceği”	(B83b/19)
merk-i mefâcân	merg-i müfâcât “ani ölüm”	(B85b/7)
mevîzün	mevîzek “frenk asması”	(B91b/7)
eriyince	eriyenece “eriyene kadar”	(B101b/18)
muhabbit	muḥbeṭ “az kalma”	(B105b/11)
san‘at	semt “semt, civar”	(B108b/15)
kekirmegi	gegirmegi “geğirmek”	(B24a/8)
dâcîn	vidâceyn “vidaceyn damarı”	(B65b/3)
ser dutardur	serd ve terdür “katı ve nemlidir”	(B98b/17)
hortumlu	ḥıṭımlu “cüsseli”	(B112a/8)
mürvârid-i nâsefte	mervârîd-i nâ-sufte “delinmemiş inci”	(B28a/4)
rakkı sabunla	ırakî şabunla “ırak sabunu”	(B109b/1)
badnus	bed-nüvis “horoz”	(B56a/17)
çevzinmesine	çevrünmesine “dönmesine”	(B76b/7)
fâdâniye	fâvâniya “ay gülü”	(B93b/2)
halefû’l-lâzen	ḥulfû’l-üzñ “kulak ardındaki damar”	(B104b/18)
kavak	fevâḳ “hıçkırık”	(B21b/19)
kıtâl-ı edviye	ḳattâl edviye “öldürücü ilaçlar”	(B/Bâb 84)

sagıld-	şağald- “iyileştirmek”	(B16b/20)
subh u şâm	şabah ve ahşam	(B95b/14)
taksagan	şaşsağan	(B50b/11)
tohmekân	tuħmugân “semizotu”	(B31a/20)
yek	yeg “iyi”	(B104a/11)
yekrek	yegrek “daha iyi”	(B17a/4)
yugalar	boğalar	(B13b/19)

Çalışmanın “Sözlük” bölümünde anlamı bilinmeyen kelime, kelime grubu ve bazı tıp terimlerinin anlamları verilmekle yetinilmiş, kelime, kelime grubu ve terimlerin metin içerisinde geçtiği yerler belirtilmemiştir. Bu durum sözlükten istifade edebilmeyi zorlaştırmaktadır. Diğer taraftan bazı kelime veya gelime gruplarının anlamları sözlükte yanlış verilirken, pek çok kelime veya kelime grubu da anlamları bulunamamış olacak ki sözlüğe alınmamıştır. Söz gelimi Eski Türkçe döneminden beri kullanıla gelmiş olan “tam” anlamındaki “çaķ” kelimesi, Farsça “yarık” anlamındaki “çâķ” kelimesi ile karıştırılarak yanlış anlam verilmiştir (Yılmaz: 214). Yine “tilki hayası otu” anlamındaki “ħuşyetü’ş-şâ’leb” kelime grubunda geçen ve “tilki” anlamındaki “şâ’leb” kelimesi bir içecek türü yapımında kullanılan “salep” zannedilerek bu kelime grubunun anlamı “salep çiçeği” olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca “iyileştirmek” anlamında kullanılan “şağalt-” fiili hem “sagıld-” biçiminde yanlış okunmuş hemde “sağılmak” şeklinde yanlış bir anlam verilmiştir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz gibi bu çalışmanın sözlük bölümüne anlamı bulunamamış olsa gerek, pek çok kelime sözlüğe alınmamıştır. Aşağıda anlamlarıyla ve metinde geçtikleri yerlerle birlikte ayrı ayrı vereceğimiz bu kelimeler bazıları okunamadığı için anlamı verilmemiş olup çoğunun ise okunduğu hâlde anlamı verilmemiştir. Bu kelimeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

ħazż “haz” (B2b/7), neñdür “neyin var” (B2b/52), mādde “madde” (B21a/6), aşu “aşı toprağı” (B16a/13), merhem-i rüsül (B20a/15), ma’ cün-ı nigün (B24a/2), fevh şamarı “fevh damarı” (B27b/1), cınbıstra “cimbız” (B27b/20), mürvârid-i nâsefte (mervârid-i nâsuftu) “delinmemiş inci” (B28a/4), şarâb-ı ħummâs “kuzukulağı şerbeti” (B31a/19), hamîre-i benefşe “menekşe hamuru” (B32a/12), sū’u’l-kıyye “alaca hastalığı” (B40a/11), sufûf “toz hâlindeki ilaçlar” (B47a/20), söğülme “söğülme, kebab” (B52a/17), becid “çok fazla” (B39b/19), emleh (emlec) “amlacotu” (B52b/13), üsfenger “sünger” (B62a/13), habrûmân “nar tanesi” (B63b/18), müzevvere “etsiz bir tür çorba” (B48a/4), şerākī “kurdeşen” (B66a/3), şâhtere-i müdebber “bir tür şahtere” (B69a/12), eflâh tuzı “eflak tuzu” (B70b/10), beyñi “beyin” (B73a/13), merhem-i ehek (merhem-i âhek) “kireç merhemi” (B77b/14), şiyâf-ı mâşiyâ “solucan otu” (B87a/13), murd “mersin” (B88a/6), üşig “donmuş kısım” (B168b/15), ka’ âb (ki’ âb) “atlarda görülen bir eklem hastalığı” (B112a/14), yagrı (yağır) “atlarda semerden dolayı oluşan yara” (B36b/16), sâyatin

(şâkeyn) “iki topuk üzerinde bulunan damarlar” (B57b/20), zamîre “veba günlerinde ortaya çıkan kabarcık ve şişlik yangısı veya acısı” (B72a/18), urun yavşanı “yavşan otu” (B46a/6), bād “rüzgâr” (B41b/4).

Sonuç bölümünde içerikle ilgili tespit edilen bazı hususlar özetlenerek çalışma tamamlanmıştır.

Çalışmanın İçeriği ve Hazırlanışı:

Yazarı bilinmeyen Risâle fi't-Tıbb adlı tıp risalesi üzerine yapmış olduğumuz bu çalışmaya öncelikle metnin transkripsiyonlu çevirisi ile başladık. İki nüshayı karşılaştırarak kurduğumuz metinde nüsha farklarını ve nüshalardaki eksikleri dipnotlarla gösterdik. Nüshaların her birini A ve B harfleri ile kodladık. Fotokopi şeklinde elimize ulaşan nüshaya A, Şehid Ali Paşa Kütüphanesi'nden elde ettiğimiz nüshaya da B harfi ile kodladık. Çalışmamızda A nüshasını esas aldık. Bunun nedenlerinden biri A nüshasının B nüshasına göre daha az ekşiğinin bulunması diğeri de A nüshasında B nüshasına göre daha karakteristik dil ve imla özelliklerinin bulunmasıdır. Ancak A nüshasında B nüshasına göre çok fazla müstensihatten kaynaklı yazım hatasının bulunduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu nedenle A nüshasında bu yazım hatalarından dolayı bazı kelimeleri okuyamadık. Okuyamadığımız bu kelimeler B nüshasında da eksik bulunan kısımlarda olduğu için karşılaştırma yolu ile de doğru okunuşlarını tespit edemedik. Buna rağmen biz cümlelerin bağlamından hareketle bir okuma denemesi yaparak sanına bir soru işareti koyup okuma denemesi yaptığımızı belirttik.

Metni oluştururken eserden istifadeyi kolaylaştırmak amacıyla güncel Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına riayet ettik. Bölüm başlıklarını büyük ve koyu puntolu harflerle vurguladık.

Metni oluşturduktan sonra eserin söz varlığını ortaya koymak amacıyla metnin dizinini oluşturduk. Eserde geçen bütün kelime, kelime grubu ve terimleri alfabetik sıraya göre dizerek bunların anlamlarını ve metinde geçtikleri sayfa ve satır numaralarını verdik. Alınma kelimelerin de köken dillerini kısaltmalarla gösterdik. Böylelikle çalışmamızın esasını oluşturan “metin” ve “söz varlığı” bölümlerini tamamlamış olduk. Ele aldığımız bu eser Eski Anadolu Türkçesi ve Klasik Osmanlı Türkçesi dil özelliklerini barındıran bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesi ve Klasik Osmanlı Türkçesi eserlerinin dil özellikleri üzerine pek çok çalışma yapılmış ve bu dönemlerin standart dil özellikleri eksiksiz bir biçimde ortaya konmuştur. Bu nedenle biz bu eser üzerine ayrıyeten bir dil incelemesi yapma ihtiyacı duymadık. Zaten tarihî tıp metinlerini önemli kılan özellikleri, dil özelliklerinden çok barındırdıkları söz varlığıdır. Dolayısıyla biz bu eserin söz varlığını ortaya koyduk. Fakat yine de eserde karşılaştığımız, standart dil ve imla özelliklerine göre farklılık arz eden özellikleri çalışmamızın “notlar” bölümünde maddeler hâlinde ortaya koyduk.

NOTLAR

1. Genel bir kullanım olmamakla birlikte metnimizin A nüshasında bir kelimedede “-An” sıfat-fiil ekinin ünsüzünün “kef” harfi ile yazıldığı tespit edilmiştir.
Ör: *oturañda* (وتوركه) *boğazına gele* (128/9).
2. İncelediğimiz metnin B nüshasında bir örnekte zamir n’sinin “kef” harfi ile yazıldığı görülmektedir.
Ör: *boğaziña* (B58b/15).
3. A ve B nüshalarının her ikisinde de ilgi hâli ekinin son ünsüzünün “nun” harfi ile yazıldığı örnekle bulunmaktadır.
Ör: *Eger dilkünün* (دلکونن) *etin yiseler cüzẓām ve fālic ve laḳve’i giderür* (B85a/20), *siñirlü yaprağın* (پیراغن) *toḥumın* (B47a/4), ‘*avratın* (عورتن) *uyluğına aṣa ḳosalar* (117/14), ‘*avratın* (عورتن) *boynına aṣalar* (B55a/19), *šovuk vuran* ‘*uzvın* (عضوين) *rengi* (30/4), *yüzün* (يوزن) *nıṣfin veyā tamāmın ḳablar* (27/11).
4. Hem A hem de B nüshasında “-Ip” zarf fiil ekinin ünsüzünün “p” harfi ile yazıldığına dair pek çok örnek bulunmaktadır.
Ör: *ikişer dirhem saḥḳ idüp* (ایدوپ) (B28a/7), *cezb idüp* (ایدوپ) (B29a/2), *suyın içüp* (ایچوپ) (B64b/13).
5. A nüshasında bir kelimedede teklik ikinci şahıs iyelik ekinin son ünsüzünün “nun” harfi ile yazıldığı görülmektedir.
Ör: *taḥammül itdügin* (اتدوكن) *ḳadar* (127/11).
6. Metinde, Eski Anadolu Türkçesi dönemi özelliklerinden olan ilgi hâli eki ünlüsünün yuvarlak olması durumuna aykırı olan düz ünlülü örnekler tespit edilmiştir. Bu durum, incelediğimiz eserin Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş döneminde kaleme alındığını göstermektedir.
Ör: *burun içinde olan zaḥmetleriñ* (زحمتلريك) ‘*ilācın bildirür* (21/21), *bunlarıñ* (بونلريك) *her biri sūdde fethine eyüdü* (44/4), *bunlarıñ* (بونلريك) *her biri yeñi öksürüğe* ‘*ilācdur* (78/18), *eger ayu ödiniñ* (اودينيگ) *eyüsin ezüp icürseler müfiddür* (97/6), *ısıtmalarıñ* (استملريك) ‘*ilācın bildirür* (136/7), *çigeriñ* (چگرك) *ve ḫalağın* (ḫلاغك) *süddesin açar* (216/2), *bu çiçeklerin* (چچكلرين) *ḳanḳısınuñ yabrağın murād iderse* (225//18).
7. İncelediğimiz eserde önses “d”nin bazı kelimelerde A ile B nüshası arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı kelimelerde A nüshasında bu ses “ṭ” harfi ile yazılmışken B nüshasında “d” harfi ile yazılmıştır.
Ör:

<i>ṭura</i> (6/10)	<i>dura</i> (B7b/14)
<i>ṭutsa</i> (13/13)	<i>dutsa</i> (B10b/1)

ṭuta (34/20)

duta (B19a/2)

ṭutmaḡ (63/19)

dutmaḡ (B30b/3)

8. Metnimizde “c” sesinin yazımı ile ilgili de ilgi çekici örneklerle rastlanmıştır. İncelediğimiz metnin A nüshasında pek çok örnekte bu ses “ج” harfi ile gösterilmesi gerekirken “چ” harfi ile gösterilmiştir.

Ör: oçaḡda (اوچده) ḡaynadalar (92/17), ḡiçede (کچده) ve ḡündüzde (99/6), ḡüneşde oturiçaḡ (اوتورچق) ḡalāṣ bula (143/12), ḡammāmdan çıḡıçaḡ (چیقچق) içeler (135/15), ısıçaḡ (اسچق) dutalar (124/12), ılıçaḡ (الچق) şuyla ḡarışdura (235/19), taḡammül idecek (ایده چک) deñlü otura (25/1), cerraḡha (چزاحه) göstereler (B70a/17).

9. Bir önceki maddede belirtilen özelliğin aksine olarak yine A nüshasında “ç” sesi “ج” harfi ile gösterilmesi gerekiyorken “چ” harfi ile gösterilmiştir.

Ör: ac (آج) ḡarnına (43/13), acliḡdan (أجلقدن) ve şusızlıḡdan (69/19), üc (أوج) dirhem (70/15), icdükdē (ایجدکدن) soñra (76/1), ḡacan (قچن) öksürük vaşaḡ olsa (79/14), keci (کچی) boynuzı ḡurusı (98/2), ic (ایچ) aḡrısına nāfi‘dür (98/11), bucuḡ (بوجوق) direm (103/7), hic (هیچ) dermān olmasa (57/18), şırca (صرجه) ḡarfā koyup (131/3), bir nice ḡün gecüp (کجوب) mādde istiḡrāḡ olduḡdanşoñra (132/9), adamı gec (کچ) ḡocaldur (179/15), vardiḡca (واردقچه) yayılır (145/7), ucuḡın (اوجوغن) gidere (143/11), bir avuc (أوج) ḡuz (148/3), adam sacını (ساجنی) yandurup (159/12), irin ve cirk (چرك) ve şu aḡa (164/14), ‘aynıyla fuciya (فوجییه) doldurasın (170/19), birkaç (برقچ) ḡün (16/13).

10. İncelediğimiz metnin A nüshasında “p” sesinin “پ” harfi ile gösterilmesi gerekirken “ب” harfi ile gösterildiğine dair pek çok örneğe rastlanmıştır.

Ör: şaḡāḡulı bāk (باک) ideler (174/17), böḡürtlen yabraḡın (بیراغن) döḡüp (18/18), kebāb bāresini (بارسنی) çiyneye (96/18), yağlı birinc (برنج) çorbası (161/19), baça (باچه) yimek (99/19), ṭobraḡ (طبراق) içine göme (29/11), çam saḡızınıñ berverdesi (برورده سی) ki ḡāyet aḡ ola (145/12), ol kişi ‘i ‘ömren bire (بره) ışırmaya (166/11), aḡ neḡi benbe (بنبه) ile sürüp (235/15), ṭobuḡına (ظبو غنه) deḡin şoḡa (99/2).

11. Bir önceki maddede belirtilen yazım özelliğinin tam aksine A nüshasında “b” sesinin “ب” harfi ile gösterilmesi gerekirken “پ” harfi ile gösterildiğine dair bazı örneklerle rastlanmıştır.

Ör: aḡzın perkidüp (پرکیدوب) kenārın ḡamırlaya (23/19), ḡaracaların perk (پرک) baḡlayalar (101/17), peyān (پیان) dibin ḡaynadup (140/8), peyān (پیان) köki her ḡün ḡaynadup (42/13).

12. Metnimizin B nüshasında yazılışı benzer olan bazı kelimelerin yazımında okurken karıştırılmaması için hareke kullanılmıştır.

Ör: “egir (اگز)” kelimesi “eger” ile karışmaması için harekeli yazılmıştır (B31a/10).

“evvel (أَوَّل)” kelimesi “ol” ile karışmaması için “vav” harfi üzerine şedde konmuştur (B31/b/16).

13. İncelediğimiz metnin A nüshasında ünsüz yumuşaması olayına aykırı örneklerle rastlanmıştır.
Ör: avuçın “avucunu” (117/9), bağırsakı “bağırsağı” (164/10), meflûça “mefluca” (127/19).
14. Eserde ünsüz yumuşamasına aykırı örneklerin bulunmasının yanı sıra standart Türkçede ünsüz yumuşaması olmayan durumlara aykırı olarak ünsüz yumuşamasının olduğu durumlara da rastlana biliyor. A nüshasında “acıķur” (138/6) şeklinde olan kelimenin B nüshasında “acığur” şeklinde “ķ” sesinin yumuşadığı görülmektedir (B64a/2).
15. Arapça kökenli “kelb” kelimesinin son sesinin metnimizin A nüshasında “پ” harfi ile yazılmıştır (167/4).
16. A nüshasında bir kelimde şart kipi ekinden sonra kelen teklik 2. Şahıs ekinin son sesi “ك” ile değil “ن” ile yazılmıştır.
Ör: gidermek (استرسن) istersen (166/10).
17. A nüshasında ses olaylarından ünsüz uyumuna aykırı örneklerle rastlanmıştır.
Ör: kükrkci “kürkķü” (161/12), gökcek “gökķek” (28/10), aķcalıķ “beyazlık” (16/5), aķca “aķķa” (102/18).
18. Hem A nüshasında hem de B nüshasında bazı eklerin ünlülerinin yuvarlak ünlülü olduğunu gösteren yazım özellikleri görülmektedir. A nüshasında “kitāblarumuzda” (كابلرومزه) kelimesindeki çokluk 1. şahıs iyelik ekinin ünlüsü “vav” harfi ile yazılmıştır (120/16).
Yine B nüshasında “itmişüz” (اتمشوز) kelimesinde çokluk 1. şahıs ekinin ünlüsü “vav” harfi ile yazılmıştır (B56a/3).
A nüshasında “gerekdür” (گَرَكْدُر) kelimesi harekeli yazılmış olup “-dür” bildirme ekinin ünlüsü de “ötre” işareti ile gösterilmiştir (126/13).
B nüshasında “giderüp” (كده رُب) kelimesinde “-üp” zarf-fiil ekinin ünlüsü “ötre” işaretiyle gösterilmiştir (B44b/4).
19. B nüshasında “siñegini” (سكاكنى) kelimesindeki ve “gegirmegi” (كاكرمكى) kelimesinin ilk hecesinde bulunan “e” ünlüsünün “elif” harfi ile yazıldığı görülmektedir. *at siñegini tutup* (B64b/19).
20. B nüshasında “limonı” (ليمون) kelimesinde yükleme hâli eki “esre” işareti ile gösterilmiştir. *her kim limonı kara behaķa dürtsele gidere* (B66b/5).

21. Farsça kökenli olan ve yazılışı “کل” şeklinde olması gereken “gül” kelimesinin A nüshasında “کول” şe/klinde yazıldığı görülmektedir (162/18).
22. “un” kelimesi eserin A nüshasında “اون” şeklinde B nüshasında ise “وك” şeklinde yazılmıştır.
23. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı kelime ve kelime gruplarında Trakya, Güney Batı Anadolu ve Güney Anadolu yöre ağızlarının izlerini görmekteyiz. Özellikle Güney Anodulu yöresi özelliklerinin ağır bastığı kelimelerin yoğunlukta olması bu eserin o bölgede yazıldığı ihtimalini güçlendirmektedir. Söz konusu kelime ve kelime gruplarını şu şekilde ele alabiliriz:

azarak [Silifke, Susurluk] “azıcık, biraz, birazcık” (190/2),
beker [Arslanköy/İçel] “bekâr” (B88a/5),
çağ [Seferihisar/İzmir, Burhaniye/Balıkesir] “ta, işte, en son, ancak” (B87/a/21),
çigil [Afyon/Dinar] “çoğunlukla elde görülen siğil” (190/9),
çölmek [Bolvadin, Senirkent, Yalvaç, Acıpayam, Tavas...] (82/7),
çörmik [Niğde/Bor] “kaphıca” (195/17),
dörpüleyüp [< dörpü: Burdur, Antakya] (203/15),
dügil- [Yenice/Muğla] “dügümlenmek” (38/10),
dükeli/dügeli [Çanakkale/Lapseki] “her, hep” (206/12),
dülbend [Antakya/Hatay] “tülbent” (55/12),
esbab [Emirdağ/Afyon, Sütçüler/Isparta, Turgutlu/Manisa] “çamaşır, giysi” (188/13),
kabara [Samsun/Vezirköprü] “atın ön bacaklarında görülen şişkinlik” (241/16),
kıcıldatsa [Niğde/Bor, Amasya/Merzifon] “gıcırdatsa” (222/14),
kılğın [Göhlhisar/Burdur, Acıpayan/Denizli] “ılğın ağacı” (112/19),
öyle [< öylen: Silifke/İçel] “öğle zamanı” (67/8),
tut [Afşin, Silifke, İçel] “dut” (237/8),
umsun- [Çal/Denizli, Ermenek/Konya, Adana, Pınarbaşı/Kayseri, Bor/Niğde] “istemek, dilemek” (119/16),
yap yap [Çanakkale/Lapseki] “yavaş yavaş” (199/19),
yarındası [Ermenek/Konya, Anamur/Mersin] “öbür gün, yarından sonra” (243/3),

yayağ [Hasanoğlan/Ankara, Bor/Niğde] “yayan, yürüyerek” (31/7),
yuvalağ [Bolvadin/Afyon, şarkikaraağaç/Isparta] “yuvarlak” (151/14-
15),
zor [Bozdoğan/Aydın] “Saygınlık, değer, kıymet” (B95a/15),

ÇEVİRİYAZILI METİN

Bismi'l-lâhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

²Elḥamdüli'l-lâhi rabbi'l-‘âlemîn, ve’salātu ve’s-selāmu ‘alā nebiyyihî! Muḥammedin ve ³‘âlihî ve şaḥbihi ecma‘în. Zü'l-efhām ḥuzûrına ḥafî ve pûşide buyurılmaya ⁴ki ḥadd-i zâtında ‘ilm-i tîb bilinmesi lâzım şerîf ve laṭîf ‘ilimdür. Tekmîli külliyyetle mümkün ⁵olmazsa bârî cüz’iyyetle herkes bi-ḳadri’l-imbân kendüye kifâyet miḳdârı ele ⁶getürmesine gûşîş eylemek ehemmi-i mühimmâtıdır. Zirâ beden tendürüstlüğü ni‘met-i ⁷‘üzmadur. Her bâr ki beden dürüst olmayup muḳim olmasa lezzet-i dünyâdan ⁸behre ve ‘ömr-i nâzenininden zerre şafâ aḥz idemeyüp cümle evḳâtı ah ⁹vahile geçüp rûzgârı berbâd olmasına iştibâh yokdur. Binâ’en ‘alâ hâzâ ¹⁰kütüb-i mu‘tebereden her kimesne ifâde idecek deñli ‘ameli âsân müfid ü muḥtaşar ¹¹ilâclar intihâb olunup ‘âmm u ḥâş sūd-mend olmaḳ için lisân-ı Türkî ¹²üzere tertîb olındı. Egerçi ḥazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selāmuñ ḥavâşş-ı ¹³eşyâya iltifâtı olmaduğundan bir ḥikâye başt olınup derc olındı. ¹⁴Ümîzdür ki mü’ellifini ve muḥarriri Mîr Sâlih bin Ḥavâbin’i ḥayır du‘adan ferâmûş ¹⁵kılmayalar. Ḥaberde gelmişdür kim Mûsâ peygamber ‘aleyhi’s-salavātu ve’s-selâm ḥazreti ¹⁶tendürüst gezerken ḳazâ’en bir gün ḥasta oldu. Cümle eḥibbâsi eyitdiler kim (B2/a) size mu‘âlece gerekdür. Ḥazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm eyitdi. Ḥâşâ ve kellâ baña bu ḥasteligi ²ḥaḳ subḥâne (A1) ve te‘âlâ celle celâlühü virdi. Yine şifâsın ol virür didi. Muşır ²oldı. Ol eşnâda peyk-i rabb-i celil, ya‘ni ḥazret-i Cebra’îl vaḥy ³getürdi. Eyitdi, yâ kelîm ḥaḳ subḥâne² ve te‘âlâ saña selam idüp ⁴buyurdu “(ابطل حکمتی بتوکلک علی من ادع المنافع فی هذه) (العفاقریر ⁵” Dimek olur kim: “Yâ Mûsâ! Benüm ḥikmetlerümi bâtıl mı itmek ⁶istersin baña tevekkül eylemekle. Pes imdi bu ‘aḳâḳîrlere menfa‘atler ⁷kim virmişimdür.” diyü ḥiṭâb eyledi. Sen hemân mu‘âlece birle ⁸muḳayyed ol, tâ şifâ bulasın. Bura tevekkül yiri degüldür. Ḥikmet bâtıl ⁹olmaḳ iḳtiżâ ider. Zirâ ‘ilm-i tîb beyḥüde olmamışdır. Nitekim ¹⁰faḥr-i ‘âlem şalla’l-lâhu ‘aleyhi ve sellem buyurur: “(العلم علما علم 11 الايدان ثم علم الايان)” Şöyle ma‘lûm ola ki: ‘İlm-i tîb ḥayli ¹²şerîf ‘ilimdür. Ḥaḳḳâ ki beden dürüst olmayıcaḳ şafâ ile ne ¹³tâ‘at ve ne zindegânide ḥalâvet müyesserdür ve yine ḥazret-i ¹⁴risâlet ‘aleyhi’s-selâm³ buyurmuşdur: (انزل الدواء وفي دواية اخرى ما انزل ايعمن داء) (الا انزل 16 له دواء الا السام). Dimek olur ki bedeniñüzde olan ¹⁷illetlere ¹⁸dermân eyleñüz ki⁴ her derde bunca devâlar virilmişdür. Hiç ¹⁸derd yokdur ki ḥaḳ te‘âlâ⁵ aña devâ virmemiş ola. İllâ mevte ¹⁹ilâc yokdur. Eṭibbânun lâzimesidür ki bir marîz üzerine (2) vardıḳda ḥande-rû göstere. Her çend ölmelü daḥı olursa yüzün gözin ²devürmeye. Ḥâṭruñ hoş tût. Öyle bir ḥavf idecek ḥâl yokdur, ³diyü teselli eyleye. Ve her ne maḳûle ‘ilâc itmeli ise ta‘rîf idüp ⁴hemân bunı isti‘mâl itdügün gibi şifâ müyesserdür, diyü mizâcına hoş ⁵gelür cevâblar viresin. Ye’s gelür hareket itmeyesin. Ḥazret-i resûl ⁶‘aleyhi’s-selâm ḥasta şormada ‘aẓîm (B2/b) şevâblar buyurmuşlardur⁶. Bir kimse ⁷ḥasta sormağa varsa şeyṭân ‘aleyhi’l-la‘ne maḥzûn ⁸ve ğamnâk olur. A‘vânı ve enşârı neñdür didükde, ümmet-i muḥammedün ⁹biri ḥasta şormağa vardı. Allâhu te‘âlânun aña virdüğü şevâb ḥasenâta ¹⁰irişmekden melûlüm diyü cevâb virür ve ḳâ‘ide budur ki ḥasta yanına ¹¹vardıḳda dizi

¹ “nebiyyihî” A’da yok.

² Bu kelime B’de yok.

³ B’de “‘aleyhi’s-selātu

ve’s-selâm

⁴ B’de “kim”

⁵ “te‘âlâ” B’de yok.

⁶ B’de “buyurmuşdur”

berāberinde otur ve yüzine çok bakma. Gāhice güler yüzle ¹²bağa. Yüzün ekşitmeye ve dört yanına nazar itmeye ve ne yeñi ton geye ve ne kirlü ¹³tonla vara. Hastanun hazzı olacak söz söyleye ve çok otur(maya) ¹⁴ve hasta yanında olanlara lâzımdur ki murādınca hareket ideler. İncitmeyeler. ¹⁵Hoş tıtarlar ve dutanda rıfkla ve merhametle tıtarlar ve's-selām.

va'l-lāhu a' lem bi's-şavāb.

Bāb, baş ağrısına müte'allik ve başda bit ve sirke def' inbildürür 1

Bāb mālihulyā ' ilācın bildürür 2

Bāb şar'a müte'allik ' ilāclar bildürür 3

Bāb dīvānelere müte'allik ' ilācı bildürür 4

Bāb serāsime ve sevdāya müte'allik ' ilācı bildürür 5

Bāb nisyānıñ ' ilācı bildürür 6

(3)

Bāb başda olan buğarı ve çıbanları ve hāleti bildürür 7

Bāb ru' āf ki aña burun kanı dirler 8

Bāb burun içinde olan zahmetleri bildürür 9

Bāb diş ağrısı ' ilācın bildürür 10

Bāb diş eti muhkem olması ' ilācın bildürür 11

Bāb diş ağarmasın bildürür 12

Bāb yüzde olan cıgıtuñ def' olacak ' ilācın bildürür 13

Bāb adamun yüzi müvecceh olup mücellā ve muşaffā olmasın bildürür 14

Bāb yüzine güneş zarar itmesinün devāsın bildürür 15

Bāb sovuğ durmuş a' zānuñ ve yayan yürimek vaqtinde gönül bulanma devāsın bildürür 16

Bāb ağız ve dil ve duṭaḵ zahmetin ve ağrısının 17

Bāb dil zahmetlerinin ve ba' zı ağız koḵusunıñ devāsın bildürür 18

19 Bāb hunāḵa ve sā'ir boğaz ağrısına ve diş oyulması ve çeñenün kaşılmasın devāsın bildürür

20 Bāb-ı boğazda sülük olmuş şakaḵı ve yılan ve çiyān girse anuñ her cihetle ' ilācın bildürür

- Bāb eñse siñirleri ağrısın şuşalık devāsın bildürür 21
- Bāb ḥanāzīr çıbanlar ki boyunda olur, anlaruñ ‘ilācın bildürür 22
- Bāb-ı gögs ağrısınıñ aqsāmıyla mu‘ālecesin bildürür 23
- Bāb inçkırıx ve qurluğan devāsın bildürür 24
- Bāb zāku’n-nefes ‘ilācın bildürür 25
- Bāb öyken ve ciger ağrısın ve südde ‘ilācın bildürür 26
- Bāb āvāz açılmaq ‘ilācın bildürür 27
- Bāb mi‘de ağrısın ve kuvvet-i za‘fin bildürür 28
- Bāb ta‘ām ḥazm olmasın ve olunmamasın beyān ider 29
- Bāb kuşmağı ve kuşmağı künhiyle bildürür 30
- Bāb göz ağrıların ve sāyir aḥvālin beyān ider 31
- Bāb uyumaq uyumamaq aḥvālin beyān ider 32
- Bāb kulaq ağrısına ve sāyir sağırlıgamünāsib ‘ilācın bildürür 33
- Bāb yürek ağrısın ‘ilācın bildürür 34
- Bāb yürek oynamaq devāsın bildürür 35
- Bāb yürege kuvvet viren ve za‘if ḥastaların ‘ilācın bildürür 36

(4)

- Bāb yürege feraḥ viren devā’ bildürür 37
- Bāb ḡaşy zā’il olıcaq ‘ilācı bildürür 38
- Bāb ‘aql ziyāde olmasın bildürür 39
- Bāb zātu’l-cenb ve sāyir muḥālif şancuları beyān ider 40
- Bāb yaraḳān kim şarılıqdur, anı bildürür 41
- Bāb öksürügi tafşiliyle bildürür 42
- Bāb nāzile künhiyle bildürür 43
- Bāb zūkām istiskā dağı bildürür 45
- Bāb ṭalağı külliyyetle bildürür 46
- Bāb kuluncı ‘ilācın bildürür 47
- Bāb müshil şerbetleri beyān ider 48

Bāb abzıñ ‘ ilācın bildürür 49

Bāb arında olan urdlar devāsın bildürür 50

Bāb arında olan şöğulcanı bildürür 51

Bāb tatar urdınuñ mu‘ ālecesin bildürür 52

Bāb göbege müte‘ allı arılar ve şuları bildürür 53

Bāb ic arısın ve arın arısın devāsın bildürür 54

Bāb avıda olan taş avālın bildürür 55

Bāb sidik tıtulmasın ve sidik tırtmasın ve bel sovuluın bildürür 56

Bāb zekerde olan emrāzı beyān ider 57

Bāb bevāşır ve mi‘ de renclerin beyān ider 58

Bāb hāmıle ‘ avratlara müte‘ allı ve tourmak, ışır olmak ve südler bildürür

59

Bāb süst endām olan kimselerüñ mu‘ ālece bildürür 60

Bāb uşşa zā’ıl olmanuñ devāsın bildürür 61

Bāb bel arısınuñ devāsın bildürür 62

Bāb kötürüm olanlaruñ ‘ ilācın bildürür 63

Bāb nırısüñ ve ayak ve sāyır veca‘ larıñ devāsın bildürür 64

Bāb veca‘ -ı mafāşıl ve yelleriñ sızılaruñ bildürür 65

Bāb ‘ıru’n-nisā’ya nırıse müte‘ allı ‘ ilācın bildürür 66

Bāb semirmenüñ ve arılıuñ mu‘ ālecesin bildürür 67

Bāb semirmenüñ ve arılıuñ mu‘ ālecesin bildürür 68

Bāb ısıtmalaruñ envā’ ın bildürür 69

(B5/b)

Bāb 70, cüzām marazınuñ ‘ ilācın bildürür. 59

Bāb 71, behaı ve urd eşeni ve baraş devāların bildürür. 59

Bāb 72, sigilin asāmıyla olan devāların bildürür. 60

Bāb 73, gıcık ve içek ve ızamı ‘ ilācların bildürür. 61

Bāb 74, uyuz ve kel baş ve frenk zametin bildürür. 63

- Bāb 75, demregü ‘ilâcların bildürür. 64
- Bāb 76, hūza ki yinür çıbandur, anı bildürür. 65
- Bāb 77, cerāḥate müte‘allik devāları bildürür. Eski ve yeñi. 66
- Bāb 78, gövdeye batan demreni ve dikenini bildürür. 68
- Bāb 79, def‘-i şafrāyı bildürür. 69
- Bāb 80, def‘-i sevdāyı bildürür. 69
- Bāb 81, balgam ‘ilâcların bildürür. 70
- Bāb 82, et kesilmesinüñ ve berelenmesinüñ devāsın bildürür. 71
- Bāb 83, od yanuğınüñ devāsın bildürür. 71
- Bāb 84, kıttāl edviye ve afyon ve sıçan otı yiyenlerüñ devāsın bildürür. 71
- Bāb 85, kuduz tılamanuñ ‘ilâcın bildürür. 72
- Bāb 86, yılan ve ‘akreb ve aru şokduğınüñ ‘ilâcıdur. 73
- Bāb 87, saç ve şaḳal dökilmesin, aña dā’u’s-şa‘leb dirler, ve koñağı ve kıll bitmesini bildürür. 74

(B6/a)

- Bāb 88, saç ve şaḳal boyamasınüñ aḳsāmıyla ‘ilâcın bildürür. 75
- Bāb 89, ḳan tükürmegi ve ḳan kuşmağı bildürür. 75
- Bāb 90, iç ḥarâretinüñ devāsın bildürür. 76
- Bāb 91, tı‘ün ve ḳabarcık ve yanı ḳara devāsın bildürür. 76
- Bāb 92, ümmü’s-şıbyān, uçukdur ki anuñ devāsın bildürür. 78
- Bāb 93, oğlancıkların taşra çıkuğın ve nazar degdügin bildürür.
- Bāb 94, çıbanların aḳsāmın ve sâ’ir şişlerüñ devāsın bildürür. 79
- Bāb 95, fâlic ve sekte devāsın bildürür. 79
- Bāb 96, laḳveyi ve ra‘şe ‘ilâcın bildürür. 80
- Bāb 97, teşennüce ki siñir çekilmekdür anuñ ‘ilâcın bildürür. 80
- Bāb 98, yağlar çıkarmasınüñ şan‘atın bildürür. 80
- Bāb 99, ısrıgu ki ‘ilâcın bildürür. 81
- Bāb 100, dılcık ve çıban ve boğaz düşmesin bildürür ki toḳuzuncı bābda zıkr olınmışdur. 81

Bāb 101, ‘avratlar hāmīle olup olmamasının ‘ilācın bildürür. 82

Bāb 102, sinek ve karınca ve çekirge ve pire ve bit ve sıçan ve yağmur def olmasının bildürür. 83

Bāb 103, süciden kesilmesinin devāsın bildürür. 84

Bāb 104, yüksek yirden veyā atdan düşmek ‘ilācın bildürür. 84

Bāb 105, bağılu olanları ve muḳavviyātı bildürür. 85

Bāb 106, terlemek def in ve ota girmek devāsın bildürür. 86

Bāb 107, ba‘zı müferriḥ ma‘cūnları beyān ider. 87

Bāb 108, kaftandan leke çıkmasını ve şaḳal boyamasın bildürür. 93

(B6/b)

Bāb 109, ḳā‘ide’-i iḥtiḳānı bildürür. 93

Bāb 110, ḳā‘ide’-i şāfı bildürür. 93

Bāb 111, veremi ve zaḥmetleri bildürür ve murdār oluşmağı.

Bāb 112, sıracanın devāsın bildürür. 95

Bāb 113, şovuk geçmenin ‘ilācın bildürür. 96

Bāb 114, mekān ve mesken ve şular ve libāslar ve cimā‘ı bildürür. 96

Bāb 115, ba‘zı müfid eşribeleri bildürür. 97

Bāb 116, müfredāt edviyeler bildürür. 101

Bāb 117, ḥastelik ne sebebdendir, anı beyān ider. 102

Bāb 118, bahārın ve yazın ve güzün ne isti‘ māl itmek gerek. 102

Bāb 119, mu‘ālece tedbīrin bildürür. 102

Bāb 120, ḳan almak aḥvāllerin bildürür. 106

Bāb 121, buḫrān tedbīrin bildürür. 108

Bāb 122, ba‘zı ḳārūre ve ḥastanın eyü ve yavuzın bildürür. 108

Bāb 123, eşribeler bişürmegi bildürür. 109

Bāb 124, edviyelerden yağ nevechile çıkduğun bildürür. 110

Bāb 125, kābūs, ağırbaşmağa dirler, anı bildürür. 111

Bāb 126, ḳoca kişiler nevechile ‘amel itmesin beyān ider. 111

Bâb 127, merhem düzmek semtin bildürür. 112

Bâb 128, ihtilâc-nâme ki segir-nâme dūr, anı beyân ider. 112

Bâb 129, câmeşûy ‘amelin bildürür. 112

Bâb 130, muhtaşar baytar-nâmedür. 117

(B7/a)BÂB-I EVVEL

Baş ağrısın ve dimâğ ve şakîka ağrısınun ‘ilâcın bildürür: ²Eger mersîn yaprağın şarâbla kaynadup katı ağırın başa vursalar gidere. Eger ³gül şuyın baş ağrısına sürseler gidere ve harâretin katı¹ ide. Eger kabağ yağın ⁴ve zanbağ yağın başa sürseler def¹ ide. Eger buhârdan olan baş ağrısına deñiz ⁵şuyıyla gül şuyın sürseler nâfi¹ dūr. Eger yâsemen yağını şafrâdan ve sevdâdan ⁶olan baş ağrısına sürseler gidere ve kokuşu dağı kezâlik hûbdur. Ammâ mahrûr- ⁷u'l-mizâc kimesnelerün başın ağırdur. Eger na‘nâ şuyın başa sürse müfiddür. Eger ⁸benefşe yağın şafrâdan olan baş ağrısına sürse müfiddür. Eger koroğ ⁹şuyın issiden olan baş ağrısına sürseler hûbdur. Eger marul şuyın ⁽⁵⁾ sirke ile¹ karışdurup sürse şafrâdan olan veca‘ı giderür. Eger enisün ²burnına tütüzdürse² başın ağrısına nâfi¹ dūr. Eger baş³ ağrısı ³alnından cânibe olsa kan çokluğındandır. ‘İlâci kan almakdur ya hacâ(mat) ⁴itmekdür. Fi'l-hâl sâkin olur ve afyon-ı mısrî koğulaya. Eger dâ'im başı ⁵ağrıyan kimse⁴ bir avuc çörek otın döğüp çig balıla yoğurup ⁶andan hâmmâma varup bir issi yirde oturup bir destmâlile başı⁵ şakağlarından⁶ ⁷muhkem bağlaya, ba‘de bu meshûk çörek otın depesine süre tamâm ⁸terleyenece otura. Ammâ evvel pāk tıraşın ola. Andan sürine. Bi-‘avni'l-lâh ⁹ne deñlü eskiden başı ağrısı olsa⁷ gide. Eger gelincik çiçeginiñ dibin her kim ¹⁰çiynese ne deñlü nâzilesi var ise⁸ çeküp endüre ve meşâyihden menküldür ki ¹¹kaçan başuñuz ağrıya veyâ bir üşümek dimâğıñuza ‘arız olsa hâmmâma ¹²varup iki ayaklarıñuzu kurna içine issi şu koyup baturasız ¹³ve ovasız. Topukdan aşagâsın ve yukarısın başda ne deñlü zahmet ¹⁴olursa aşaga (B7/b) indürüp tahlîl ider. Eger gelincik çiçeginün şuyın ¹⁵burnına tamzursa dimâğında olan balgâmı endürüp ve hem çirkli ¹⁶cerâhatleri pāk ide⁹. Tâze duta. Ammâ bir tamlâ kâfidür. Eger bir kimsenün ¹⁷başında balgâm çok olsa ‘âkırkarhayı şakız veyâ zift ile çiyneye. ¹⁸Balgâmı indüre. Geñzi ve dimâğı pāk ide. Ve şeker ile bâdem yimek dimâğa ¹⁹ğâyet kuvvet virüp baş ağrısın giderür¹⁰. Eger baş ağrısı şafrâdan ⁽⁶⁾ olsa¹¹ başı pek issi ola. ‘İlâci budur ki: Ketân bezin gül yağıyla ²¹şladup ağrıyan yerine vura. Veyâhûd şabanına benefşe yağıyla tuz ³süre. Veyâ nilüfer koğulayalar ve şafrâ def¹ idici nesneler yiyeler. ⁴Eger kafadan yaña başı ağrısa¹² balgâmdandır. Terengübîn turb ⁵şuyıla içüp kay¹ itmek gerekdür. Ve şoñra turağ otı şuyın içe tâ ki¹³ ⁶bağıyyesin kuşa ammâ cehd idüp issi şu içinde oturup ⁷kuşa ve eger iyâric-i faykârâ ile gârgara itse derhâl baş ağrısı sâkin ola¹⁴. ⁸Eger başıñun¹⁵ tûlunları

¹ B'de "sirkeyle"

² B'de "tütüzdüre"

³ "baş" A'da yok.

⁴ B'de "kimesne"

⁵ B'de "başını"

⁶ "şakağlarından" A'da

yok.

⁷ "olsa" A'da yok.

⁸ B'de "varsa"

⁹ B'de "üdüp"

¹⁰ B'de "giderür"

¹¹ B'de "ağrısa"

¹² B'de "ağırursa"

¹³ "içe tâ ki" ifadesi A'da

yok.

¹⁴ "ola" A'da yok.

¹⁵ "B'de "başını"

ağrısı geyik veyā at derisin tütüze, tütünine ⁹tura¹. Veca^c sākin ola. Eger gelincik çiçeğin havanda döğüp zeyt yağına ¹⁰kata, üç gün tura, andan sonra depesine ura. Ayrıuk baş ağrısı görmeye. ¹¹Her kim gelincik çiçeğinün şuyın alup sirkeye katsa, sürse, baş ¹²ve şaķıķa ağrısın gidere. Cālīnūs⁷dan eyle nakl olundu ki²: Baş ¹³ağrısı issi veyā şovuķdan hāsıl olur. Ammā kandan olanun³ ‘alāyimi ¹⁴oldur ki; başı ve şaķıķaları ağırur ve issi olur, gözlerin açamaz ve kōl ¹⁵ţamarları³ tiz atar. Kafadan kan ve eñsesinden hacāmat ideler. Şarāb-ı ¹⁶nīlūfer ya temr-i hindī ya şarāb-ı benefşe ya şarāb-ı ‘unnāb ya erik şarābı içeler. ¹⁷Veyā on beş dirhem⁴ şaru helīle havanda muħkem dōgeler, yüz kırk dirhem⁵ ¹⁸erik şuyıyla şol kadar ova⁶. Tā kuvveti ol şuya çıķa (B8/a) andan süzüp ¹⁹on beş dirhem⁷ terengübīn ezüp içeler. Andan şıgır yoğurdın bir bezden (7) süzüp alnına bağlayalar. Ve şafrādan olanun⁸ daķı ‘ilācı budur. Ammā ²⁰şovuķdan olanun⁸ ‘ilācı⁸ budur ki başı katı ağırur ve gözleri yaşarur ³ve zukkām olur. Evvelemirde kafadan kan alalar. Ammā ħabb-ı bisyār ile ve- ⁴yā ħabb-ı kūķiyā ile dimāģi arıdalar. Veyā kenevirden beş dirhem⁹ ve acıbādem ⁵çiçi on dirhem¹⁰ çekirdegi çıķmış kızıl üzüm bunları yigirmi dirhem¹¹ şuyla ⁶ķaynada. Tā ki bir baķşı ķala andan süzeler, içeler. Ve daķı papadya yağın başına ⁷süre¹². Def^c ola. Eger buķārdan olan baş ağrısına devā: Evvelā ħammāma girüp¹³ ⁸ılıcaķ şı dōkine. ħammāmdan çıķıcaķ gül yağın, bādem yağın sürüne ammā ⁹evlāsı¹⁴ oldur ki iki rafadan yumurta içe ve iki ķadeķ şulıca ¹⁰şarāb içe, ta^c dīl-i mizāc ide. Ve daķı dōğun vurmağın bildürür. Şöyle ma^c lūm ¹¹ola ki: ‘Aşķ baş ağrısına dağ vurıcaķ depesine vuralar ve mafşalda olan ¹²zarblara ‘ilāc fā^cide etmeye. Dağ yaķalar. Eger afyonı saķķ idüp gül yağıyla ¹³ķarışdurup başına sürse ağrısın gide¹⁴. Her kim gül şuyından bir eyi yudum yuda, andan başına sürüne ağrısı gide.¹⁵ Eger çörek otın şarb ¹⁴sirkede bir gice yaturup şabāh olduķda saķķ idüp burnına tamlada ¹⁵eski baş ağrıların ve laķvesin gidere. Ammā ķışr olmaya. Şerbet ¹⁶maķhallerinde ola ki nef^c i tiz ire. Eger marsama yabrağın üşdürüp ¹⁷ţulunına ve alnına yapışdursa ağrısı gide. Eger şandalı ısıcaķdan zühūr ¹⁸iden baş ağrısına sürse eyüdü. Ve eger¹⁶ taş üzere güllāb ile¹⁷ ezüp ¹⁹sürseler mücerrebdür. Eger tağ üzümün ki mevżec dirler anı döğüp zeyt (8) yağına ķatup başına sürseler veca^cın sākin ide. Eger saclı olan ²başa sürseler ‘ömren bit ve sirke ķomayup ķıra. Eger tatlu bādem yağın¹⁸ başa ³sürseler ağrısın gide¹⁹. (B8/b) Eger ħekīm, şabır issidür ve ķurıdur ammā sirkeyle ⁴ve gül yağıyla ezüp başa sürseler derdin gide. Eger baş ardından ⁵ağrısı ġāyet ġuşşadan yāġūd çok yürimeden olur. ‘İlācı oldur ki şabāh ⁶ve aķşam ustuhūdūs ma^c cūnın yiye. Ağrısın gidere. Mücerrebdür. Eger baş ⁷ağrısına bir dāne yumurdanun⁸ şarusın giderüp ağını bir pāre bez üzerine ⁸dōķup birez dōğūlmış ġūnlūk, yumurda ağınıñ üzerine eküp alnına ⁹yapışdura. Ağrısın gidere. Ģāyet²⁰ mücerrebdür. Eger bir kimsenün başı üşūgen ¹⁰olsa ışınmasa bir miķdār şalgām alup kabını şoyup birez şuyla ¹¹vāfir ķaynadup muġarrā bişdūkden sonra muħkem ezeler. Melhem gibi ola. Evde ¹²başına süre, üzerine üstübi yapışdura. Bir ġün bir gece dura. Andan ¹³ħammāma varup yıķana. Mücerrebdür.

¹ B’de “dura”

² B’de “olınur ki”

³ B’de “ţamarı”

⁴ B’de “direm”

⁵ B’de “direm”

⁶ B’de “ovalar”

⁷ B’de “direm”

⁸ B’de “‘alāyimi”

⁹ B’de “direm”

¹⁰ B’de “direm”

¹¹ B’de “direm”

¹² B’de “sürüne”

¹³ B’de “gire”

¹⁴ B’de “sākin ide”

¹⁵ “Her kim gül şuyından

bir eyi yudum yuda,

andan başına sürüne

ağrısı gide.” ifadesi A’da

yok.

¹⁶ “ve eger” A’da yok.

¹⁷ B’de “güllābla”

¹⁸ “yağın” A’da yok.

¹⁹ B’de “gidere”

²⁰ “ġāyet” A’da yok.

İKİNCİ BÂB

Mâlihulyâya müte^c allık olan ¹⁴mu^c âleceleri bildürür: Eger bir kimesne sevdâlı olsa, bir iki def^c a tavuk ¹⁵yağın ısıdıp başına sürse gâyet müfiddür. Birkaç def^c a ide. Eger ¹⁶kabağ yağın burnına sürse veyâ tãnzursa mâlihulyâsın gidere. ¹⁷Ve hem cüz⁷ i şarâb sirkeye katıp sürseler def^c -i maraz ola. Eger gül yağın ¹⁸bir kimesne başına sürse ısıçaqla ^caklı ve fehmi ziyâde ola. Ve sersâm ¹⁹ve sevdâya nef^c i ola. Eger mâlihulyâdan eger¹ kan galebe idüp kanı kara ⁽⁹⁾ olursa baş tamarından kan alalar ve her gün şâhterec, ya şarâb-ı ²limonla² içeler ve gıdâsına mayhoş enâr şuyı veyâ biraz³ ³ekşice nesne idhâl idüp yedürel ve muhâlif gâliz veyâ ⁴kurı veyâ tuzlu nesne yimeye, yaramazdur, perhîz ide ve tîzce ⁴tîzce ⁵geyire kim dimâğⁱ ter ola, ve müferrihâtla gönlünü tefrih ide⁵. Ammâ hâlî-ı kelâm⁶ itdükde ⁶maṭbûḥ eftimûn içürmek gerekdür. Eger⁷ kabağ yağın burnına⁸ veyâ kulaqlarınun⁹ ⁷içine tãnzursa dimâğ yâbisliğin gidere, hoş ide. Buña tenkiye-i ⁸dimâğ dirler. Ammâ buḥâr def^c i için ba^c de^c t-ṭa^c âm ^(B9/a) emrüd yimek gâyet ⁹eyüdür. Zîrâ buḥârı başına çıkmâğa kımaz. Mâlihulyâ didükleri bir buḥâr- ¹⁰dur ki bulut güneşi nice kablarsa bu daḥı şöyle kablar. ^cAklı ¹¹perâkende eyler ve olmaz fikirlere düşürüp ne gerekse söyler. ¹²İbtidâ zuhûr itdükde kafa tamarından kan alalar ve iyâric-i faykarâ ile ¹³dimâğⁱ tenkiye ideler veyâ maṭbûḥ eftimûn vireler. Gâyetde müfiddür ¹⁴ve hammâmnda başın dikine tıraş idüp kabağ yağına kız südin karışdurup¹⁰ ¹⁵bolca sürterler. Ya bal pâlûzesin yedürel. Oğlaḳ etiyle müzevvre yidürel, ¹⁶bir hâlî oda(ya) koyalar. Bir kimse yanına girmeye ve söyletmeyeler ve bâdem yağıyla ¹⁷şeker pâlûzesin yedürel. Karşu cubuğla korkudalar. Latîf ¹⁸âvâz ile yanında okıyalar. Ve saz çalalar. Eger harîḳ-i esved kim karaca ⁽¹⁰⁾ otdur, mercimekle bişürüp çorbasın içürel. şudâ^c a ve mâlihulyâya ²ve fâlice ve laḳveye ve mecnûnlar ve maṣṣallar ağrısına müfiddür. Eger kurı ³kişnici döğüp ta^c âm üzerine eküp yiseler buḥârı def^c ola. Eger kırk ⁴sekiz dirhem¹¹ yaş kişnic şuyın içseler ne^c üzü bi^c l-lâh adamı helâk ider. ⁵Eger ta^c âm yidükden sonra üzerine emrüd yiseler buḥârı def^c ider ve ishâlî ⁶kaṭ^c idüp kalbi kavî ider ve ferah getirür. Katı issi şu içmek veşt¹² olur ⁷kuluncı hâl ider ve yelleri tağıdur ve daḥı uçuk dutsa ve mâlihulyâya ⁸müfiddür ve fikir itmegi def^c itdürmek gerekdür ve muşâhabete meşğûl olmaḳ¹³ ⁹gerekdür. Eger bucuḳ dirhem¹⁴ lâcûverd içeler¹⁵, mâlihulyâya müfiddür. Eger yedi ¹⁰gün olanaca her kim iki direm¹⁶ besfâyc, bir üsküre hıyârşenbe şuyıyla ¹¹içseler mâlihulyâya ve mizâc zaḫmetine be-gâyet müfiddür¹⁷ ve sevdâyî ¹²teşvişleri redd ide. Yedi vezn eftimûn ola. Eger süglin etini ¹³biryân eyleseler. Üc gün ^cale^c t-tevâlî issi issi yiseler vesvese ¹⁴ve hayâlleri gidere. Cümle kuşlar etinden bu efzâldür. Zîrâ ^caklı ve ¹⁵fehmi ziyâde ider. Eger fehmi iderseñ şöyle bilesin kim, ^(B9/b) sirâcü¹⁶ l-kuṭrub, ya^c ni yerbû^c u^c ş-şanemdür ki Süleymân peygamber ağacı dirler. Zîrâ ¹⁷Süleymân nebi ^caleyhi^c s-selâmuñ kendü yidüğü kablar bu ağacdân idi, ¹⁸anuñicün inse ve cinne ḥükm iderdi ve İskender-i zû^c l-karneyn ⁽¹¹⁾ maşrıḳa ve mağribe ḥükm itdüğü üzerinde getürdüğü cihetden dirler. ²Bu bir kökdür. Yir altında adam şüretinde biter. Cemî^c i endâmı âdem endâmı¹⁸ üzeredir.

¹ “eger” A’da yok.

² B’de “şarâb-ı limon ile”

³ B’de “bir”

⁴ “tîzce” A’da yok.

⁵ “ide” A’da yok.

⁶ “hâlî-ı kelâm” A’da yok.

⁷ “eger” A’da yok.

⁸ “burnına” A’da yok.

⁹ B’de “kulaqları”

¹⁰ B’de “karışduralar”

¹¹ B’de “direm”

¹² “veşt” A’da yok.

¹³ B’de “kılmak”

¹⁴ B’de “direm”

¹⁵ B’de “içseler”

¹⁶ “direm” A’da yok.

¹⁷ B’de “müfid ola”

¹⁸ “âdem endâmı” ifadesi A’da yok.

³irkekli ve dişili olur. Ayağı üzere biter. Yabrağı yir üzerinde olur. ⁴Hemân it burnı yabrağına beñzer¹ ve kızılca yemişi olur. Râyihası ⁵bal râyihasına beñzer. Bağlarda ve tağlarda biter. Çıkarmasının² vakti ⁶şol evkâtdur² kim mirrih hamel burcında yahûd cedy burcının⁷ yigirmi dördünci derecesinde ola ve dahı ay mirrihe muķârın ola. ⁸Ya ikisi burcda ola. Çıkarmanın³ tariki budur ki düşenbe, gün toğarken, ⁹ol köki⁴ kazalar. Dört yanın mu⁵ allak kıoyalar. Birkaç gün acıgımış it getüreler. ¹⁰Bir ipün ucını ol köke ve bir ucını kelb boynına bağlayalar. Uzak ¹¹yire varup o kelbi çağıralar. Çekinüp ol otı kıopara. Ol eşnâda ¹²bir ‘azım şayha ide. Ol kelb helâk ola. Bu kökün⁵ haddden ziyâde hâşiyeti ¹³vardur. Cümleden mâlihulyâya ve şar‘a ve aksam-ı şafrâvî ¹⁴fikirilere ve kıulunca ve laķveye ve cüzzâm rencine ve ‘aķıl perişânlığına ve nisyâna ¹⁵müfiddür. Eger⁶ ol kökden birez tütüzdürseler cinden ve şeytândan eşer ¹⁶kalmaya, berişân ola. Eger ‘aķıl perişân olup herze ve hezeyân söyleyene ¹⁷ve fâsid efkâra mübtelâ olan kimesnelere tütüzdürseler ol zahmetlerden ¹⁸halâş ola. Eger bunun bir ‘uzvın ya küllisin adam derisine kıablayup ⁽¹²⁾ya boynında veyâ bâzusunda götürseler, şuya ğarķ olmaya ²ve oda yanmaya ve yıldırım urmaya ve ok kâr itmeye ve kıılıc kesmeye ³ve uğrıdan ve hâramiden emîn ola. Egerçi hâşşasına nihâyet ⁴yoķdur, lâkin ihtişâr olındı.

Hekim eydür: Bunun ‘alâmeti (B10/a) oldur ki ⁵gice olduķda ağacının kıabuğı od gibi ııılar. Eger kıurusa ⁶kııldamaz. Eger ıııladup bir beze şara kıosalar ııılaya. Hekim eydür: ⁷Gece ile⁷ evün bir bucağına kıosalar ol vaktide⁸ karañulıķda ateş ⁸gibi şu‘le vire. Eger turunc ağacı kıabın bal ile murabba‘ idüp ⁹issi mizâclı kimseler yise kıalbine⁹ fereh virdüğinden mâ‘adâ hâfâķana ¹⁰ve şafrâdan hâşıl teşvişlere nâfi‘dür. Ammâ kıâ‘ ide oldur ki üstine ¹¹ve altına yemek yemeyeler, kemdür.

ÜÇÜNCÜ¹⁰ BÂB

Şara‘a müte‘allik ‘ilâcları ¹²bildürür: Eger tavşan mayısın sirkeyle üç gün içse şara‘dan ¹³mâ‘adâ çok nesneye müfiddür. Ayu kıanın dahı¹¹ yalasa tamâm nef‘i vardur. ¹⁴Eger kıurd gözi götürseler bu marâzdan emîn olalar. Eger legleg zilin ¹⁵uçuk dutan kimesne içse ucuğı zâ‘il ola ve sinâ‘-i mekkî içmek ¹⁶dahı eyüdür. Eger hınzır ödin içse def‘-i marâz ide. Eger gerek büyük ¹⁷ve gerek küçük âdem olsun şara‘ı duttuğı vakt bir yıldızsız ¹⁸igne‘i başı ucına şancalar, yire gire, belürsiz ola ve bir eyle igne‘i de ⁽¹³⁾ayağı ucına şancalar. Yire gire, belürsiz ola. Andan ol maşrû‘ olan ²kişinin üzerine yaturken bir eşek palanın uzunluğına kıoyalar. ³Üzerinde üç kerre bu yañadan o yañaya adlayup geceler ki altı kerre olur. ⁴Andan soñra ol adlayan kişi üzerine kııķa, üç kerre böyle ⁵çaķıra ve eyide kim: “Beni yılan şoķdı. Dermânın buldum ve tîmâr ⁶eyledüm. Kefâretin virdüm.” diye. Eşidenler: “Mübârek ola keffâretin.” diye- ⁷ler. Muķaddemâ birķac kimesnelere ta‘lim etmek gereķdür kim böyle cevâb vireler. ⁸Eger şara‘a mübtelâ olan kimesneler biraz ‘aķırķarhâ ve biraz afyon¹² ⁹ve birez ustuhudûs ve birez besfâyic döğüp eleyeler ve birez mevîzi ¹⁰tayaķla¹³ yoğuralar. Tutmazdan evvel bir kıoz kıadar yiyeler. Ol haftada ¹¹emîn ola. Eger şıçanı maşrû‘ uñ boynına kıaksalar şara‘ı ¹²gide. Eger uçuk dutan kimseye

¹ Kelime harekeli.

² B’de “vaktidür”

³ “çıkarmanın” B’de yok.

⁴ “köki” A’da yok.

⁵⁶ Harekeli.

⁶ “eger” A’da yok.

⁷ “ile” A’da yok.

⁸ “vaktide” B’de yok.

⁹ “kıalbine” A’da yok.

¹⁰ Harekeli.

¹¹ “dahı” A’da yok.

¹² Elif harfi yok.

¹³ B’de “tayaķla

iblis tırnağın yakup tütsisine ¹³tursa müfiddür. Eger bir kimse 'i' (B10b) uçuk tutsa² yigirmi yıl mürür itse ¹⁴ilâc kabûl itmez. Ammâ şu kadar vardır kim terakki itmez. Birez nokşân bu- ¹⁵lur 'ilâc sebebiyle. Ammâ bu 'illet balgamdan kıpar ve ol sâkin olduğu ¹⁶ve kerefis kımayalar. Zirâ kerefis şara'ı depredicidür ve bu 'illet ¹⁷ekşer sevdâya hılt kıışmakdan olur ve buña dâ'im gâv-zebân şuyın ve müferrih şeyler ¹⁸ve devâ'ü'l-misk vireler ve maşrû' dimâğına yaramaz kıokular zararlıdır.

(14) Maşrû' uñ 'alâymı oldur ki: Dili şaru ola ve dili altındaki olan tamarlar yaşıl ²ola ve mâlihulyâ 'alâmetlerinden hâlî olmaya. Evvelâ maşrû'a gerekdür, issiden ³ve şovukdan kendüi hıfz eyleye. Şu kenârında yele kıarşı oturmaya ve yüksek ⁴yirden kıarmaya ve dağı hâmmâmda çok oturmaya ve at segirtmeye ve gâliz ta'âm ⁵yimeye ve tatlu nesneler çok yimeye ve fülful ve hardal ve bunuñ gibi şeyden, zararlıdır. ⁶Ve her ikin üç günde bir buçuk mişkâl iyâric-i faykara vireler. Maşbûh ⁷eftimün ve tiryâk-i erba'a ve mişirtitüs (mişirtitüs) ve tiryâk-i ekber vireler. ⁸Eger kıarlankıuc yavrusın alup kıursağın yaralar. İçinde iki ⁹taşcuğaz kııkar. Birisi şaru alaca ve biri turunc renk alacası ¹⁰çok olanı alalar. Ammâ yire kımayalar. Bir pâre buzağı derisine kıabluyup ¹¹ol uçuğı olan kimsenüñ boynına veyâ kıulağına bağlaya. Bi-izni'l-lâh şifâ³ ¹²müyesser ola. Eger eşegün sağ ayağı tırnağın yüzük düzdürüp maşrû' olan ¹³barmâğına geçürse ol 'illet andan zâ'il ola.

DÖRDÜNCİ BÂB

Divânelere ¹⁴müte'allık 'ilâcı beyân ider⁴: Eger ayu kıanın divâneye içürseler, eyü ola. Eger 'üdu'- ¹⁵ş-şalibi' yumuşak döğüp tütsi itseler, hâlâş bula. Hühüd ibigin ¹⁶tütsi kılsalar şifâ bula⁵. Eger bir kimsenüñ ay evvelinde veyâ âhîrinde divâneligi ¹⁷ziyâde olup 'aklın aldursa kıızıl şarımşağıñ kıabuğın tütsi itseler ol ¹⁸illet zâ'il ola.

BEŞİNCİ BÂB

Sersemliğı ve sevdâyî olanlara (B11a) münâsib mu'âlece- (15) leri bildürür: Eger kıabağ yağın başa sürse sersemliğı giderür ve baş ²ağrısın def' ider. Eger sevdâyî olsa 'alâymı oldur ki: Muttaşıl fikirde ve ³ğuşsada ola ve beñzi tonuk ola ve revnağı olmaya ve kıaralığa mâ'il ola. ⁴O maķûle kimseye 'ilâc ehemmi mühimmâtdandır ve şol 'alâmetler ki bildürdük, ⁵kağan bir kimesnede⁶ zâhir olsa veyâ yüzi ve gözi egilse veyâ bir 'uzvı ⁶ziyâde segirse kıorkıdur ki teşennüc ola ve hem yüzi ve gözi kıızıl ola. ⁷Eger gözden yaş çok aķa, aydınlıktan incine, yahtemil sersâm ola ve muttaşıl ⁸baş çevrünmek ve tiz tiz ağırlık başmağ ve ğuşşalanmağ ve tül⁷ ⁹ve dırâz fikirler itmek 'alâmet-i mâlihulyâdur ve gözine ba'zı hayâlât görünmek ¹⁰sevdâya işâretdür ve göze şu inmek hâvf vardır. Ammâ kim altı giciyicek ¹¹buğâr-ı mi' de olmış olur. Şu inmek kıorkusı gider. Eger beden ¹²süst ve havâs künd olup cemî' endâmları segirse sekte muķaddemesi ¹³ola ve sevdâdan olan şara' uñ 'alâymı yüzünñ rengi şaruğa mâ'il ¹⁴kara ola ve gözleri içeriü batmış ola⁸. 'İlâc kara helile ve eftimün ve ğarîķün ¹⁵ve ustuhudüs ile şerbet virüp bâdem yağın ısıdıp başına süreler ¹⁶ve hem dimâğını ğabb-ı iyâricle ve ğabb-ı şabır ile ter ideler

¹ B'de "kimesne'i"

² B'de "dutsa"

³ "şifâ" A'da yok.

⁴ B'de "bildürür"

⁵ B'de "şifâ bula"

⁶ B'de "kimesede"

⁷ B'de "dür"

⁸ "içeriü batmış ola"

ifadesi A'da yok.

ki başı mādde¹-i sevdādan¹⁷ arıda. Ziyānsızdur. Terkīb budur: Eftīmūn dirhem¹ 2, gārīkun dirhem² 2, be-¹⁸sfāyic dirhem³ 1, kızmış şarāb dirhem⁴ 1, ustuhūdūs dirhem⁵ 1; bu mecmū⁶ ın dögüp⁽¹⁶⁾ elekden geçürüp rāziyāne şuyıla yoğurup ḥablar⁶ ideler ve yudalar⁷. Bu cümle bir şerbetdür. ²Eger sersāmuñ dā⁸ im ṭabī⁹ atı şāfla ve ḥukne³-i mutavassıt ile telyin eyleyüp ³kabz olmağa qomayalar. Ellerin ve ayakların tuzla ve kepek ile ayak ⁴taşla sürüp ovalar ve issi şuya koyalar. Ammā āgāh ol ki sevdāya ⁵gāyetle nāfi⁶ dūr. Bir aqcalıq eftīmūn ki iki avuc tölüsü olur. Bir aqcalıq ⁶bādem yağıyla^(B11/b) muḥkem ovalar. Quruluğı gide. Andan bir çanak süd oçaqda⁸ ⁷kaynadalar ve bir iki tamlı sirke sepeler⁹. Ol süd kesile. Ol kesilen ⁸südi alup¹⁰ bir cömlege koyup şabāḥdan ikindüye dek ıslada¹¹. Andan ⁹muḥkem kaynadup ba⁶ de bir astardan bu eftīmūnı şıqalar tura. Şabāḥ ¹⁰ac karnına birez ol südden ki kesilmişdür¹², bir arı kaba¹³ idḥāl idüp ¹¹ısıcaqla vāfir içe, tā tamām olanaca bu üslüb üzere³ içe. Sevdāsı ¹²gide. Aḥyānen bu minvāl üzere itmek cā³ izdür. Ziyāde¹⁴ nef i vardır. Bir kimsenüñ sevdāsı ¹³olsa evvel birkaç gün bu ma⁶ nā³ i içürel. Enīsūn, rāziyāne, qurı üzüm, ¹⁴incir ve ṭatlu beyān köki bu cümle³ i kati kaynadalar ve süzeler. On beş gün ¹⁵şabāḥ erteden ol maḡlābuñ şuyından içe ve ḥušk nesneler- ¹⁶den berhiz ide. Peynir gibi ve keçi eti ve yoğurt¹⁵ ve ekşi nesneler yimeyeler. Ba⁶ de ¹⁷müşhil vireler. Meşelā bir dirhem¹⁶ nāzik¹⁷ saḥk olmuş lācüverd ve bir dirhem¹⁸ ¹⁸maḥmüde, iki dirhem¹⁹ mezdegi²⁰. Bu cümlesin havanda saḥk idüp ılıcaq⁽¹⁷⁾ şuyıla bir def⁶ ada içeler. Eger az ⁶amel iderise peynir şuyına şeker koyup²¹ ²ardınca içeler. Nice kerre²² böyle ideler. Eger mizācı berk ise ve murād üzere ⁶amel ³itmedise bir dirhem maḥmüdiye²³ ziyāde ide. Andan içe. Eger mizācında kan galebe kılsa ⁴gözi tamarları kızıl olup maraḡi müştedd olsa baş tamarından kan alalar. Eger ⁵şafra ve sevdā gālib olsa bu ikisin def⁶ itmege müşhil içe. Maḥmüde bir denk, ⁶türbüd bir dirhem²⁴, mezdegi²⁵ bir dirhem²⁶, lācüverd bir dirhem²⁷. Cümlesi bir şerbetdür. Eger muṭlaq²⁸ ⁷şafra ve sevdā ve balgamı gidermek murād iderse, bir dirhem²⁹ maḥmüde, iki dirhem³⁰ ⁸kök şaḥm-ı ḥanḡal, dört dirhem³¹ mezdegi³² saḥk idüp cümlesin şuyıla ⁹ḥamır idüp noḡud deñli³³ ḥablar idüp tamām birden yuda ve anlardan āsān¹⁰ bir şerbet daḡı budur. Bir dirhem³⁴ türbüd, üç dirhem³⁵ maḥmüde, bucuq mişkal lācüverd saḥk ¹¹idüp cümlesin şuyıla içeler. Eger pek qurı isterlerse maḥmüdesin^(B12/a) ¹²ziyāde ide. Ammā şerbetden muḡaddem birkaç gün ḥammāma varup andan içe. Zirā ḡılt ¹³iderimiş. Çıkması āsān olur. Bil ki sersām bir ⁶illetdür ki dimāḡuñ berdesinde³⁶ ¹⁴olur. ⁶Alāyimi oldur ki³⁷: ḡalt-ı kelām ider ve bu ⁶illete ibtidā kafa tamarından ¹⁵kan alalar ve eger ⁶illet müştedd olursa kan almayalar. Meger alnuñ tamarından ¹⁶kan alalar ve başın tıraş idüp gül yağın sirkeyle çalkalayalar. Tā kim āmuḡte

¹ B'de "direm"

² B'de "direm"

³ B'de "direm"

⁴ B'de "direm"

⁵ B'de "direm"

⁶ Bu kelime harekeli.

⁷ "ve yudalar" ifadesi A'da yok.

⁸ B'de "oçaqda"

⁹ Bu kelime harekeli.

¹⁰ Bu kelime harekeli.

¹¹ Bu kelime harekeli.

¹² B'de "birez ol şudan ki südden kesilmişdür"

¹³ Bu kelime harekeli.

¹⁴ "ziyāde" A'da yok.

¹⁵ B'de "yoğurd"

¹⁶ B'de "direm"

¹⁷ B'de "pāk"

¹⁸ B'de "direm"

¹⁹ B'de "direm"

²⁰ B'de "maştakī"

²¹ B'de "katup"

²² B'de "bir niçe kerre"

²³ B'de "maḥmüde"

²⁴ B'de "direm"

²⁵ B'de "maştakī"

²⁶ B'de "direm"

²⁷ B'de "direm"

²⁸ "muṭlaq" B'de yok.

²⁹ B'de "direm"

³⁰ B'de "direm"

³¹ B'de "direm"

³² B'de "maştakī"

³³ B'de "deñli"

³⁴ B'de "direm"

³⁵ B'de "direm"

³⁶ B'de "perdesinde"

³⁷ B'de "kim"

17ola. Andan başına sürteler ve kabağ yağı ve benefşe yağı sürteler. Ve şabāhın 18şarāb-ı nīlūfer veyā şarāb-ı benefşe içürelər. Ammā kepek ve tuz ve hātmi kaynadup 19ve her vākitde ayakların yuyalar. Andan bādem yağın sürteler. Müfid ola. (18) Ammā şafrādan ise laṭif ğidālar yiyüp ğalīz ṭa‘āmdan perhīz ideler 2ve kārānuda1 koyalar. Kimse anuñla söyleşmeye ve söyleçek ağacla 3kudalar. Tā kim mükāleme eylemeye ve yanında hūb nefes ile saz çalalar. Ammā 4mayhoş enār şuyıla acı bādem yağın vireler. Ammā şafrādan olanuñ 5cālāyimi budur ki: Beñzi şarudur2 ve dilinüñ üsti par dutar ve uykusız 6olur ve gözlerine yaş gelür ve başını aşığa dutar ve demeyenece başın kıldurmaz. 7İlāci evvel didüğümüzdür ammā hoşluğa döndüğünde isfanāk müzevveresin 8kuruğ şuyıyla veyā ekşi enār şuyıyla vireler.

ALTINCI BĀB

Nisyānuñ 9mu‘āleçelerin bildürür. Eger kiremid3 yağın eñsesine sürse, nisyānı 10gidere ve zeyrek ola. Eger hūdhūd gözin nisyānı olan üzerinde götürse 11zekāsı ziyāde ola. Eger süre3-i fātiḥa’ı bir sırça çanağa şeker ile4 yazup 12ve gül şuyıyla ezüp içse nisyānı gidere. Eger bir mişkāl kemmūnı 13şuda ısladup her gün içeler, balgāmı gidere ve hıfzı ziyāde ola ve zihni 14pāk ide ve nisyānı gidere. Ṭa‘ām ḥaẓm idüp içseler taḥlile vire 15ve ısıtmaya müfid ola5. Ammā mişkālden ziyāde itseler baş ağırdur. Eger daḥı 16ziyāde isti‘māl itseler cūzzām ve behāk ve barāş getürür. Ğaflet olunmaya.

17YEDİNCİ (B12/b)BĀB

Başda olan çıbanları ve buḥārı bildürür: Eger mersin 18yağın başda olan çıbana vursalar6 müfiddür. Eger böğürtlen yabrağın 19dögüp başda olan çıbana sürseler gidere. Eger başda olan buḥārı (19) defc itmek için bir baḥş gül ve bir baḥş benefşe ve bir baḥş nīlūfer ve hātmi 2tohumı ve birez arpa unı ve bir miqdār gül yağı, bu cümlesin cemc idüp andan 3dögüp elekden geçürüp gülāb ile7 yoğurup başına yaḳu idüp ol 4miqdār koyalar kim yaḳu üstinden kıpa. Arpa8 unı tekrār gül şuyıyla yoğurup 5başına yaḳalar. Eyü ola. Eger başda ve boyunda sivilcükler bildürür. Ekşer ol 6oğlancıklarda çok olur. Ammā büyük adamda ki ola9 kıfa tamarından kıan alalar 7ve rafadan yumurda yiye. Ğalīz ṭa‘āmdan icṭināb ide. Eger başda buḥār 8olsa ṭabī‘atı telyin üzere tıtmak gerek. Tā buḥārı başa çıkmakdan 9mencc ide ve şeker ile10 keşnīc ve bezr-i kıatūnā yimek gerek ve ṭa‘ām üstine 10bir dāne elma11 veyā ayva veyā emrū12 yiyeler ve her ne ṭa‘ām yirse 11birez keşnīc kıatup yiyeler. Elin ve ayağın ovalar ve ayakların tuz 12ile13 ve köpük ile issi şuyıla yuyalar ve ayak taşıyla süreler, bir iki sā‘at14 issi şu içinde tıtalar, geçe. Gice15 atrāfil-i 13şagīr yiyeler ve hem göğercin yavrisin çok yimeyeler ve kebābın 14yimeyeler. Zirā kıanı iḥrāk ider. Cūzzāma ulaşıdurur. Eger dimāğı kıurı 15olan kimse16 başın muḥkem kıazıdup güneşe kıarşı ve oda kıarşı başına 16bādem yağın eliyle süre ve vāfir oda kıarşı bādem yağın sürmede 17ihmāl itmeyeler. Ziyāde nāfi‘dür. Eger c‘avrat ise burnına tınzuralar.

1 B’de “kārānu evde”

2 B’de “şararur”

3 Bu kelime harekeyle yazılmış.

4 “ile” B’de yok.

5 B’de “ola”

6 B’de “vursa”

7 B’de “gülābla”

8 “arpa” B’de yok.

9 “kı ola” ifadesi A’da yok.

10 B’de “şekerle”

11 “elma” A’da yok.

12 B’de “emrū”

13 B’de “tuzla”

14 “issi şuyıla yuyalar ve ayak taşıyla süreler, bir iki sā‘at” ifadesi A’da yok.

15 “gice” A’da yok.

16 B’de “kimesne”

Eger ¹⁸mālîhulyāsi olan ba‘de’t-tırāş tavuk yağın üç dört kere başına ¹⁹sürse gāyet müfiddür¹. Mücerrebdür.

SEKİZİNCİ BÂB

Ru‘āf kim burun ⁽²⁰⁾ kanıdır, anuñ mu‘ālecelerin beyān ider: Eger gögercin kanın burnına ²tamzursa kanın sākin ide. Eger bağ çubuğın yakup ^(B13/a) ³külünü bir kemiş ile burnına püfkürse² sākin ola ve dağı şarb ⁴sirke’i bir çanağa koyup zekerin ol sirke içine koyup birez tuta ⁵sākin ola. Eger mazīyü yumuşak döğüp burnına püfkürse³ kanı dura⁴. ⁶Eger yumurta döğüp bir kemişle burnına püfkürseler kanı sākin ⁷ola⁵. Eger⁶ at başınıñ kemüğün buhūr ide, sākin (ola)⁷. Eger kız oğlan kasuğundan kıl alup buhūr ide, sākin ola.⁸ ‘Ömren dağı burnı kanamaya. Eger ⁸gelincik çiçeğin döğüp şuyın alup alınına sürse kanı def‘ ola. ⁹Eger bir kimsenüñ burnınıñ kanı diñmese ol ağan kanı alup kurdalar ve oda⁹ ¹⁰yaqalar. Şöyle kim, kabkara ola. Yumşadup o küli maşara içine girü ol ¹¹kanı durmayan burnı içine püfküreler. Kanı dura veyā penbeden fitil ¹²idüp şarb sirkeyle ısladup evvel gelen kana bulaya veyā elenmiş ¹³çirişe bulaya. Yine ol şarb sirkeye baturup burnına şoka, ol ¹⁴kan tura. Eger incir ağacı tozin kazıyup burnına üfürseler ¹⁵dura. Eger kayın ağacınıñ kabın şoksalar, ağan¹⁰ kan dura. Eger bugday ¹⁶döğüp şarb sirkeyle başı¹¹ tebesine yakı itseler, kanın sākin ola. ¹⁷Eger kemmünü yumuşak döğüp maşaraya koyup burnınıñ¹² içine üfür- ¹⁸seler kanın sākin ide¹³. Eger kan gelen delikten ağan kanı alup bir yire ¹⁹kağılmış kazuğı yirinden çıkaralar, ol kanı ol kazuğın ⁽²¹⁾ yir içindeki ucına sürseler, yirinden taşra duran ucın ²girü ol delige¹⁴ şoksalar ol kanlu ucu taşra kala, ammā ol ³ağan kan durmasına niyyet eyleyeler, sākin ola. Eger bu resmle ⁴durmaz ise¹⁵, ol kazıguñ yirden yukarı¹⁶ olan yanına ol kanı ⁵süreler ol kanlu yanını tırnak¹⁷ niyyetle ol çıkardukları ⁶delik içine koyalar, kanı dura. Eger hınzır didükleri mañlûk¹⁸ ⁷kanından üstübiyle ya penbe ile alup şaklasalar burnı kanı ⁸diñmeyin ol penbe’i puñur itse veyā ol penbe’ ile burnını ⁹ıñkasa elbetde ol kan tura. ‘Acib mücerrebdür. Eger ^(B13/b) at mihını ¹⁰burnı kanı durmayan¹⁹ kimsenüñ niyyetine burnından gelen kana ¹¹mihını ucını bulaşdurup²⁰ kapu eşiğünüñ ic yanına kaqsalar ¹²ol kan tura²¹. Eger bir kimse bu isimleri bir kağıda yazup alınınıñ ¹³üzeline aşalar, fi’l-hāl sākin ola. (حمر حمز حمبرين) Eger ¹⁴bir kimsenüñ burnınıñ kanı diñmese, kâfūr koqulasa, fi’l-hāl sākin ¹⁵ola. Eger marşama yabrağın burnı deligine şoksalar veyā döğüp ¹⁶deligine ve üzerine sürseler kanı diñe. Eger at fişkısn sirkeyle ¹⁷ısladup alınına bağlasalar eyü ola. Eger keskin esrârı ¹⁸yoğurup alınına bağlasalar ve hem buhūr itseler def‘ ola. Gāyet ¹⁹nāzik idüp burnınıñ delüğine şoksalar

¹ B’de “müfid ola”

² B’de “püfküre”

³ B’de “püfküreler”

⁴ B’de “sākin ola”

⁵ “Eger yumurta döğüp

bir kemişle burnına

püfkürseler kanı sākin

ola.” İfadesi B’de yok.

⁶ “eger” A’da yok.

⁷ B’de “def‘ ola”

⁸ “Eger kız oğlan

kasuğundan kıl alup buhūr

ide, sākin ola.” ifadesi

A’da yok.

⁹ “ve oda” ifadesi A’da

yok.

¹⁰ “ağan” A’da yok.

¹¹ “başı” B’de yok.

¹² B’de “burnı”

¹³ B’de “kanı sākin ide”

¹⁴ B’de “delüğe”

¹⁵ B’de “durmazsa”

¹⁶ B’de “yukarı”

¹⁷ B’de “tırnak”

¹⁸ B’de “depeledükleri

vaktin”

¹⁹ B’de “burnı kanayan”

²⁰ B’de “bulaşdura”

²¹ B’de “dura”

eyü ola. Eger her kim ²⁰bu eşkâli bir çöple burnının xanı ile¹ alnına yaza, bi-emri'l-lâh
²¹dura.

TOĞUZUNCİ BÂB

Burun (22) içinde olan zahmetlerin ‘ilâcın bildürür: Eger benefşe yağın burnı ²içi kuruyan kimsenün burnına sürse, müfid² ola. Eger gelincik ³çiçeginün şuyın burnına sürseler, burnı içinde olan ‘illetleri ⁴giderür. Eger çörek otın şuyı döğse, bir beze koyup koçulasa, ⁵burnından şovuk yaş gelen kimsenün yaşın kese. Eger ekşi enârün ⁶çekirdeğin balıla bişürüp burunda olan çibanlara sürse ⁷hüb ola. Eger kiremid yağın geñzi dutulana tamzursa, açıla. Eger ⁸başdan buruna ‘illet gelse, burnı şiş ve kızıl olur ve issi olur. Anuñ ⁹evvel burnından xan alalar. Şarâb-ı nilüfer veyâ şarâb-ı ‘unnâb içüreler. ¹⁰Et virmeyeler. Rafadan yumurta içe. Andan burnı ucından üzüm ¹¹dânesi gibi yumurlana. Eger deşildiye, el irişürse çekilür. At ¹²kılıyla ya ibrişimle perk boğ³, kendü kendüye düşe. Eger burun içinde ¹³sigil olsa, aña bevâsır-ı enf dirler bir ‘illetdür, dimâğdan iner. ¹⁴mağal olur ki ziyâde ağırur. ‘İlâcı oldur ki: Evvel tenkiye-i dimâğ ide. ¹⁵İyâric ile ya habb-ı bisyâr ile (B14/a) andan perhîz ideler. Tuzlu ğaliz ¹⁶ve qurı ta‘amlardan ve tiryâk ezüp bir fitile sürüp burnına ¹⁷şokalar ve bağlayalar. Bir gün tura⁴. Andan fitili çıkaralar. Üc dört ¹⁸def a böyle ideler, deşile. Yirine jengâr merhemile isfenger vuralar ve dağı ¹⁹isfengeri yakup⁵ şeker ile merhem ideler. Günde iki kerre degşüreler⁶. Eger⁷ gün gören⁸ yirde ise ²⁰piz⁹ ile deleler, yirine bir nâzik fitil şokalar. Zeyt ile âlüde ²¹ola. Ba‘de çıkarup bir merhem ideler. Günde iki fitil şokalar. Zeyt (23) ve merhem-i muql uralar. Eger oñulmazsa çengel ile çeküp şındı ile¹⁰ ²dibinden kesüp yirine zâc ekeler, cerâhat bağladuğda anı merhemle bitüreler.

3ONUNCİ BÂB

Diş ağrısının devâsın bildürür: Eger hardâl-ı ebyazı balıla¹¹ ⁴dögüp, yogurup, ğâyet katı¹² ide, andan nohud deñlûsin alup, ağzın dişe ⁵vire, devâ ola. Cınar yabrağın sirkeyle bişürüp ol sirke’i ağzıda ⁶dutsa, nef‘ ide. Eger ‘âkırkarhâ¹ dögüp sirke ile qarışdurup ⁷diş etine mazmaza ide, eyü ola. Eger biberi ağrıyan dişe sürseler ⁸eyü ide. Eger kim siñirlü yabrağın dibin çiyneyeler, fâ³ ide ide. Eger ağrıyan ⁹dişi tağlasalar, sıhhat bula. Eger na‘ nâ¹³ çiyneyeler, diş ağrısın gidere. Eger ¹⁰yākūt degürseler, eyü ola. Eger veca‘ olan dişe elmâs degürseler ¹¹ya şağaldur veyâ çıkar¹⁴. Eger fındık ağacını yakup şuyın penbe ile ¹²ısıcaqla ağrıyan dişe sürseler tamâm doğraya çıka. Ammâ ictinâb ¹³idüp ğayrı dişe dokundurmaya kim zarar ide. Eger diş sızlasa ¹⁴perg-i murt¹⁵ dirhem 10, ‘âkırkarhâ dirhem 5, yanmış şab dirhem 5, çülnâr dirhem 3, ¹⁵bunları dögüp şabâh ve ağışam süreler¹⁶, eyü ola. Bir kimsenün dişi ¹⁶ağrısa, ‘ilâc aña budur ki; bir küçük yeñi çölmege vâfir yağluca çorağı ¹⁷päreleyüp nişfina degin doldura ammâ çöregi ufak doğraya ve bu ¹⁸çöregün üzerine şarb sirkeyle qoya. Çölmeği doldura. Andan ağzın

¹ B’de “burnından akan kanıyla”

² “müfid” A’da yok.

³ B’de “boğalar”

⁴ B’de “dura”

⁵ “yakup” A’da yok.

⁶ A’da yok.

⁷ A’da yok.

⁸ B’de “görür”

⁹ B’de “bız”

¹⁰ B’de “şındıyla”

¹¹ B’de “balla”

¹² “katı” A’da yok.

¹³ “na‘ nâ” A’da yok.

¹⁴ B’de “çıkarur”

¹⁵ B’de “berg-i murt”

¹⁶ S sesi sad ile yazılmış.

¹⁹perkidüp kenārın hamırlaya. Andan ocağa koyup kaynada. Tā sirkenūñ ²⁰nısfı (B14/b) kıla. Dağı gice ile ayaza kıya. Üzerine kıra şablu¹ bıçaq kıya. ²¹Bırkaç gün, hergün² ağzına alup duta. Şofıra yabana dōke. Mücerrebdür. Ammā ba' zı (24) diş ağrısı şovukdan ve ba' zısı issiden haţţ ider. Tecrube ide göre. Aña göre ^{2c} amel ide ve hem diş berkişdüre. Zırā fā'ideden hālī degüldür. Ammā diş ağrıları ³hakkında kitāblarda yazarlar kim; cemī' mu'alecelerden dağlamaq yegdür. Hükemā hüküm ider- ⁴ler kim anuñ māddeşi dişüñ gizindendür. Evvelā çuvaldızı kızdurup dişin etrafın hamır ile berkide, şöyle ki³ cuvaldızuñ harāreti ⁵ğayr dişe te'şir itmeye. Andan ol cuvalduzı bir kıamış içine ⁶geçürüp ol ağrıyan dişüñ delüğine şoka. Bir iki def' a ide. Sākin ⁷ola. Eger kıoz pāresin bir çubuğa berkidüp ol kıoz⁴ kıor için kıız- ⁸durup ağrıyan diş dağlayup fā'idesin müşāhede ide. Ammā bırkaç kerre ⁹ide. Eger kendir tohumın dōgüp kıatranla hālţ edüp kırdı ¹⁰olan dişe buhūr ide. Kıurdın dōke. Eger bir pāre beze kıatran sürüp ¹¹dişine yabıkdursa ağrısın gidere. Eger bir kimsenüñ diş ağrısı ¹²et yimeye. Yaramazdur ve diş çıkarmak murād idinse 'ākırkırhā biraz anı ¹³şarāb sirkesinden ısladasın. Tā hamır gibi ola. Zaħmetlü diş ¹⁴üzerine kıoyalar. Fi'l-hāl çıkara. Eger 'ākık göyündürüp ağrıyan diş ¹⁵dibine kıosalar veca'ın ve sızladusın giderüp muhkem ide. Eger sarımsağı bışürüp⁵ ¹⁶ağrıyan dişe sürseler, giderür⁶. Eger kim mi' de-nüvāz yaprağın dōgüp ağrıyan dişe sürseler gidere.⁷ Eger bir pāre afyomı ağrıyan diş ¹⁷üzerine kıosalar veca'ın sākin ide. Eger hatmi yabrağı kökin ¹⁸alup ağrıyan dişe sürseler⁸ kırdı var ise⁹ kırup ağrısın ¹⁹gidere. Eger iki dirhem¹⁰ zencebıl ve iki dirhem¹¹ eflāk tuzın muhkem saħk ²⁰idüp elekden geçürüp andan hammāma varup başın muhkem¹² tıraş ide ve dōkine. ²¹Berdāht ide ve bir bezle başınuñ çevresin (B15/a) bağlaya, bir issi halvet yire (25) varup kızır olan eczāları başına eke, taħammül idecek deñlü otura, andan ^{2y}ıkanıp çıkasın¹³. Beş altı ay diş ağrısın görmeyesin¹⁴. Her altı ayda bir kerre¹⁵ ³böyle ide. Mücerrebdür. Eger bir kimsenüñ diş ağrısı, zeytün tuz ile şu içinde ⁴vāfirce kıaynada. Andan ısıcaqla mażmaza ide. Ağrısı sākin ola. Mücerrebdür. ⁵Eger boğa dikenin kıaynadup şuyıla mażmaza itse diş ağrısın giderür. ⁶Eger tüt ağacı yabrağın ve kıayn (yabrağın) şuyıla kıaynadup mażmaza itseler ⁷ağrısı sākin ola¹⁶. Eger noħudı ısladup şuyın ağızda dutsalar¹⁷ ⁸diş ağrısın gidere. Eger dār-ı fülfuli sirkeyle ısladup süzse¹⁸ ve ağzında ⁹dutsa ağrısın gidere. Eger zurunbatı dā'im ağzında dutsa diş ¹⁰ağrısın gidere. Eger çörek otın sirkeyle bışürüp mażmaza itseler ¹¹ağrıyan dişe müfiddür ve dağı diblerin berk ider, mücerrebdür. Eger bal mumına ¹²bir pāre vāfirce tuz kıatup eliyle yoğura. Tekrār tekrār tuz kıatup yine ¹³yoğura. Andan ışlayup ol ağrıyan dişlerüñ üzerine yapışdura. ¹⁴Tā ağrısı geçinceye dek¹⁹ dura. Mücerrebdür. Eger bir bütün kıaranfil başını ¹⁵sehl çiyneyüp ol ağrıyan dişe şokşalar ağrısı dura. ¹⁶Eger dişe kıurd düşse, ol kıurd²⁰ gāyetle ince olur. Bırz zırnıhla ¹⁷mumı yoğuralar. Bir fitil düzeler ve bir çanağa şu kıoyalar. Andan ol ¹⁸fitili yaқalar. Ol çanağ²¹ üzerine egile, ağzın

¹ B'de "şaplu"

² B'de "her şabāh"

³ "çuvaldızı kızdurup dişin etrafın hamır ile berkide, şöyle ki" ifadesi A'da yok.

⁴ "kıoz" B'de yok.

⁵ "bışürüp" A'da yok.

⁶ B'de "eyü ola"

⁷ "Eger kim mi' de-nüvāz yaprağın dōgüp ağrıyan dişe sürseler gidere." ifadesi A'da yok.

⁸ B'de "sürse"

⁹ B'de "varsā"

¹⁰ B'de "direm"

¹¹ B'de "direm"

¹² "muhkem" A'da yok.

¹³ B'de "yıkayup kıaqa"

¹⁴ B'de "görmeye"

¹⁵ "kerre" A'da yok.

¹⁶ B'de "ağrısın sākin ide"

¹⁷ B'de "tıtsalar"

¹⁸ B'de "süzüp",

¹⁹ B'de "geçenece"

²⁰ "kıurd" A'da yok.

²¹ B'de "çanağın"

aça, tütünü dişün¹⁹ kurdına ire. Ol kurd dökile. Eger böğürtlen dikenin şuyla²⁰ kaynadup dişı ağrıyan maзмаza itse kanamasın gidere ve etini²¹ muhkem ide. Eger bir kimsenün dişı ağrısa bu şekli yazup bir kulla- (26) nılmamış at na' lı¹ mihıyila karşısına bir direge veyā tahtaya қақа. Evvel mimine² қақа, sākin olmazsa 'aynına қақа. Elbetde² sākin olur. Şekil budur³ yā şem' ün.

ON BİRİNCİ BÂB

Diş eti muhkem olmasın bildürür: Eger tuz ile⁴ sirke' i idhāl idüp eti yiyilen dişе (B15/B) gāh gāh surseler eyü ola. Eger bir kimsenün⁵ dişı eti yiyilse, 'ilāc kan aldura ve yāhūd müşhil içürelеr veyā⁶ hacāmat ide ve tatlu yimekten perhiz ide. Eger tarhūnı ağzında⁷ tutsa³ diş dibinden akan kanı gidere. Eger diş dibleri kanasa⁸ ve şancusa kafadan kan ala veyā hacāmat ide veyā şafrā' ı ishāl⁹ eylese ve çınar⁴ ve mersin yemiş sirkede veyā şuda kaynadup¹⁰ maзмаza itmekdür ve dişе gül yağın sürmekdür. 'İlāc; balgām gālib¹¹ işе müşhil vire. Tuzlu zeytünü kaynadup maзмаza ide ve dişün¹² dibine tiryāk-i farūk süre ve issi ekmek ve issi yumurta şarusı yimekdür. ¹³Eger bir kişinün dişı çürümüş olsa ve ağzı koksıa mürd yabrağın¹⁴ veyā incir yabrağın bir kaç def⁵ a çiynese şabāh vaktinde ve hem bir miqdārı¹⁵ ağzında dutsa, ba' de tükürse, rāyihası ve çevresi hoş¹⁶ ola. Eger peygamber çiçeğin kıparup kökünü yumuşak döge⁵. Ağzı veyā etleri¹⁷ çürümüş beş on güne dek yatduğı vaktin ağzına eke, eyü ola. Eger¹⁸ diş etleri çürise ve kanasa ve koksıa, sebebi nāziledür⁶. Ammā¹⁹ kıokmanuñ sebebi içеrü şağ olmamanuñ 'alāyimidür. Eger maştakı döğüp²⁰ diş etlerine yapışdura. Yatduğı vaktin eyü ola.

ON İKİNCİ BÂB

Diş ağartmasın bildürür. Eger sırca' ı⁷ döğüp dişе sürse, (27) kirin alup bāk⁸ ola. Eger deñiz köpüğün dişе sürse, cilā vire. Eger² fincān pāresin muhkem döğüp dişе sürse, ağzıda olan kiri³ alup cilā vire. Eger kıurbağanuñ iç yağını dişе degürseler⁴ fi' l-hāl çıkara. Ammā yaban kıurbağası gerekdür. Eger bir kimse diş çıkarmak⁵ dilese gerekdür ki ol gün dişе⁹ şu dokundurmaya. Ğāyet hāzer ide. Eger⁶ takāzā iderse kalemle içе veyā arkası üzerine yata ağzına¹⁰ lüleyle dökeler. ⁷Eger nar kıabuğın¹¹ ve deñiz köpüğün ve çörek otın muhkem kıaynada¹², şuyla⁸ dişlerine sürse ağardup cilā vire.

ON ÜÇÜNCÜ BÂB

Yüzde çıkan⁹ kııbanlar ve bādişnāmuñ 'ilācın bildürür: Eger yüzde çıkan sivilcüklerle¹⁰ adam (B16/a) şehvetin surseler gidere. Eger bādişnāmuñ zühürına sebeb¹³ kııkan fesādındandır. Yüzün¹⁴ nışfin veyā¹⁵ tamāmin kıablar. Kıırmızı olur, giderek¹² cüzāmā döndürür. 'İlāc; evvel burnından üç yirden kan alalar ve hacāmat¹³ ideler. Çok kıan kııkdalar ve zırnıh ve hārdal ve şaytarac ve kıızıl boya¹⁴ vezinde berāber ola. Bunlar döğeler erinmemiş acı yağıyla kıarışduralar. ¹⁵Evvel yüzün ılıcak tuzlu şuyla yuya ve sile. Andan bu merhemi kıına¹⁶ gibi sürte ammā gözün çevresine sürmeyeler ki zarar ide.

¹ "na' lı" B' de yok.

² "dal"ın üzerinde şedde var.

³ B' de "dutsa"

⁴ B' de "cülñār"

⁵ B' de "döğeler"

⁶ B' de "nāziledendür"

⁷ B' de "sırca' ı"

⁸ B' de "pāk"

⁹ "dişe" A' da yok.

¹⁰ "ağzına" A' da yok.

¹¹ B' de "enār kıabın"

¹² B' de "kıaynada"

¹³ B' de "Eger yüzde bādişnām zühür itse, sebeb"

¹⁴ B' de "yüzün"

¹⁵ B' de "ya"

Geçe¹ yatd- ¹⁷uqda qoparalar. Andan merhem-i kâfûrî sürteler veyâ sirke merhemi sürteler. ¹⁸Eger gitmezse dört dâne sülük yapışdura, qanın çeker ve yağla ¹⁹unı ve nohud ve benefşe ve kızıl gül ve nilüfer ve arpa unı veyâ yaş turunc ²⁰qabı, bunları döğeler ve qoruş şuyıla ve sirkeyle qarışdura², gece³ oldu- ²¹qda sürteler. Şac ve şaçalın kepek şuyı⁴ ile yuya ve gecelerde⁵ atrafil (²⁸) veyâ ayâric yiyeler. Dimâğı tenkıye ideler. Bırkaç gün şifâ bula. Eger yüzde ²ve gözde nâşür olsa, bir ‘illetdür kim başdan inen nişânı oldur ki yüzi ³şancular⁶ ve kızıl olur ve issi olur. ‘İlacı evvel kâfadan faşd ve hacâmat ⁴ideler. Yüzine şu degürmeyeler. Deve beyniyle aşu ve kil-i ermeni’i südle ⁵ezüp süreler. Deve yünün şaralar. Eger gitmezse havlân-ı hindî’-i ezeler. ⁶Eger bulunmazsa bedeli şabru’s-sukûtrî⁷ ezüp südle sürteler. Çok ⁷olur kim bir yire cem’ olur, baş virür,deşilür. Nef andadur. Boğaza ⁸inüp zahmet virmez.

ON DÖRDÜNCİ BÂB

Adamuñ yüzi güzel olmak ve ⁹şâf ve mücellâ olmasın bildürür: Eger zerâvend-i tavilden bucuq dirhem⁸ şerbetle ¹⁰içeler yüzi gökcek eyler. Turuncı şekerle yiseler, hübdur. Beñzi kızıl ider. ¹¹Biber yimek beñze humret vire⁹. Zağferân yimek rengi şâf ve mücellâ ider. ¹²Ammâ bir mişkâlden ziyâde içmeyeler. Gâyet müferrihdür. Semiz tavuq eti ¹³ve çorbası beñze humret virdüğinden mâ’ adâ gîdâ’-i lañıfdür¹⁰. Bedene ¹⁴nef’-i tammı (^{B16/b}) vardur ve dârçîn yimek yüzün¹¹ şarulığın ve çirkinliğin¹² ¹⁵giderüp humret ve leñâfet virür. Eger kim güneyik çiçegin vañıtı¹³ devşürüp ¹⁶ve kaynadup şuyıyla yıkaşalar¹⁴ veyâ el yüz yusalar, renk a’ lâ ve mücellâ ¹⁷ve şâf olduğundan mâ’ adâ hükkâm ve sâ’ir enâm ‘aynına şîrîn ¹⁸görine. Eger¹⁵ keşür yabrağın kaynadup şuyın gövdesine sürse, ¹⁹huşûnetin giderür¹⁶. Germ ve nerm ider. Eger bādrencüye ki oğul otıdur, ²⁰ammâ bir kısmı turunc gibi qoqar. Anuñ kökinden veyâ yabrağından veyâ tohumından ²¹qurıdup bir beze bağlasalar, üzerine ibrişim şarsalar, andan (²⁹) cebinden götürseler, halk içinde gâyet mañbûb görine. Ferañlıgı gitmeye ²mâdem ki bilesince ola. Eger dâr-ı fülful isti’ mâl ideler, yüzi nurlandurup ³hüb ider ve kâbilî dâ’im yise beñze humret vire¹⁷. Rengin hüb ider¹⁸ ⁴ve geç qocalda ve qavî beden ola ve hıfzı ziyâde ola. Eger hüsn-i yūsuf ⁵dögüp güllâbıla yüze sürseler¹⁹ be-gâyet humret virüp mücellâ ide.

‘ON BEŞİNCİ BÂB

Adamuñ yüzine güneş zarar itmesin²⁰ bildürür: Eger²¹ adam ⁷yüzine yumurda²² ağı sürseler²³ qurıyanaca yüzinde dursa, ne qadar yol ⁸yürise güneş te ³şîr itmeye veyâhüd bezr-i qañûnâ lu’ âbın süre, ‘ömren güneş ⁹zarar vermeye. Eger bir kişi pîr olup melûl olsa güneyik çiçegin ¹⁰devşürüp bir şişeye qoya ağızın muhkem perkide. Andan qarınca ini

¹ B’de “gice”

² B’de “qarışduralar”

³ B’de “gice”

⁴ “şuyı” A’de yok.

⁵ B’de “gicelerde”

⁶ B’de “şancur”

⁷ B’de “şabr-ı uskûtrî”

⁸ B’de “direm”

⁹ B’de “vire”

¹⁰ B’de “gîdâ-yı lañıfdür”

¹¹ B’de “yüzün”

¹² B’de “çirkin”

¹³ B’de “vañıtıle”

¹⁴ B’de “yıkaşalar”

¹⁵ “eger” A’da yok.

¹⁶ B’de “giderür”

¹⁷ B’de “virür”

¹⁸ B’de “ide”

¹⁹ B’de “süreler”

²⁰ B’de “itmemesin”

²¹ B’de “eger” yerine

“yola giden adam” ifadesi var.

²² B’de “yumurta”

²³ B’de “sürse”

üzerinde ¹¹olan tobrağ içine göme. Ammâ karıncası çok ola. Bir iki ay dura, ¹²çıkaralar. Ol çiçek şu ola, ol şuyı göze çekeler. Şol oğlan- ¹³lıkda nice görürse öyle göre.

ON ALTINCI BÂB

Şovuk vurmış ^{14a}zânûn ve yayan yürimeden yorulmasınınu¹ ve gemide göñli bulanunuñ devâsın ¹⁵bildürür: Eger şalgamı bişürüp şovuk vurmamış yire ısıcaqla vursalar ¹⁶şagalda bir kimesne yolda şovuğa uğrayup menzile varduğda tîzye ¹⁷kendüyesin issiye vurmaya ve issi yire girmeye ve od kenârına varmaya (^{B17/a}) ve eger ¹⁸varursa tîzcek şovuğa çıkmaya ve ata binicek vakitde od kenârına ¹⁹varmaya. Eger bir kişinuñ ayağı üşise, şalgamı şuyla kaynadup ayağını ²⁰içine kıya. Bir zamân dura eyü ola. Eger şamanla bile² kaynadalar, ‘acâyib müfid ²¹ola. Şalgam ele girmezse saman kifâyet ider. Bu bâbda şalgamla samandan (³⁰) yigrek nesne³ yokdur ve şovuk almış ayağı qar üzere yüriderler. Qatı müfiddür ²ve buzlu şu içine komağ bu ikisi cemî‘ nesnelerden eyüdür. Ayağı qar ³içine komağ, üşümesin ve zararın giderür. Zinhâr ateş kenârına ⁴varmaya. Eger şovuk vuran ‘uzvun⁴ rengi bir dürlü dağı olursa hacâmat ⁵ideler. İssi şu içine koyalar. Tâ kan ağa gide ve eger çevürmege başlasa⁵ ⁶hiç ‘ilâc fâ’ide itmez. Hemân cerrâh ol çürükleri⁶ üyürtleyüp merhem birle ⁷oñalda. Eger yayağ yürüyen kişinuñ budları veyâ oturaqları⁷ yürimekten ⁸zağmet itse şovuk şu vurular ve açuğ koyalar. Tâ havanuñ şovu- ⁹qluğı ol yire dege ve her sâ‘at bir pâre bezi güllâbıla ısladalar, üzerine ¹⁰koyalar, mücerredür. Eger gemide olan kimsenüñ kuşmağı⁸ vâkı‘ olsa, men‘ ¹¹itmeye. Tâ kendü dükenenece kuşa. Eger hâdden ziyâde olursa ¹²ayva şarâbın veyâ enâr şarâbın içe. Eger bu zıkr olunan eşribe ile ¹³kesmezse⁹ koruğ şuyıyla mercimek bişürüp yiye kim mi‘de ağzını ¹⁴berk ide ve gülbeşeker dağı eyüdür ve her kim iki dirhem¹⁰ kâbilî ve iki dirhem¹¹ ¹⁵keşnec yiye, üşümeği gidere ve her kim deve kanın eline ve ayağına ¹⁶sürse kışın üşümeye ve yazın ayağı koğmaya. Eger ‘üdu’ - ¹⁷l-ğahrı yumuşağ döğüp andan zeyt yağı katup şovuk ¹⁸vurmış a‘zâya issi hâmmâmda süre ve terlede. Qatı nâfi‘dür.

19ON YEDİNCİ BÂB

Ağız, dil ve tudağ ağrısının devâsın bildürür: Eger ²⁰her kim demür dikenî sağk idüp balıla qarışdurup ağzı ²¹ağrıyan kimesne ağzında dutsa, zâ‘il ola. Eger yanmış adam kıılın (³¹) balıla yoğurup ağzında dutsa, zâ‘il ola, nef‘ ide. Eger böğürtlen ²yabrağın çiyeneseler ağız koğusun gidere, nâfi‘dür. Eger gice turb ³iyiüp yatsa ağız koğusun (^{B17/b}) eyü ide ve mi‘de² i kavî ide ve balgamı def‘ ⁴ide. Eger maştakî çiyneyüp ağzında tutsa ağzınıñ râyihâsın ⁵hüb ola¹². Eger¹³ dil yarılrsa dimâğa yubüset olmağdan dilde kırılığ ⁶hâşıl olur. Andan yararılır. Yimekten men‘ ider ve ekşi ve tuzlu nesne ⁷yimekten perhîz ide. ‘İlâc budur ki bezr-i kaçünâyı döğüp ağzında ⁸tuta. Cev-âb içe ve dilini hıyâr şuyıyla ovalar. Ol hıyâr şuyıyla¹⁴ kim kaçan hıyâr keseler, ⁹üzerine şu gelür, anuñla ovalar. Andan benefşe yağın süreler, müfiddür. ¹⁰Eger dılcık olmasınınu¹⁵ sebebini murâd idersen başınıñ inen ahlâtıdandır. ¹¹Alâyimi dil kızıl olup dişlerüñ tākâtı olmamağdur ve issi qatı

¹ B’de “yorulmanuñ”

² “bile” A’da yok.

³ “nesne” A’da yok.

⁴ B’de “‘uzvun”

⁵ B’de “başladısa”

⁶ B’de “çürüklerin”

⁷ B’de “oturağ yirleri”

⁹ Yanlış yazılmış.

⁹ Yanlış yazılmış.

¹⁰ B’de “direm”

¹¹ B’de “direm”

¹² B’de “ola”

¹³ “eger” A’da yok.

¹⁴ “şuyıyla ovalar. Ol

hıyâr şuyıyla” ibaresi

A’da yok.

¹⁵ B’de “olmanuñ”

¹²hoş gelmekdür. Evvel bedeni tenkiye ideler. Müshil ile ve issi ¹³şuyıla mażmaża eylemekdür. Andan süd ile biraz şeker¹ ve sirkeyle ¹⁴ve gül yağıyla dili hûb ovalar. Şaru helile, dil altında bir yu- ¹⁵mrı katı nesne zühüritse bādem gibi, kâ' ide budur. Evvel kan ¹⁶ala ve müshil içe. Zağter ve kış-ı enār katun tuzluğu, ya'ni ¹⁷zirişk, bunları şahk idüp üzerine başalar ve issi otlar ¹⁸vurmağdur. Nüşādır ve zāc gibi. Eger bu otlar gidermez ise andan ¹⁹yaralar, irinin çıkaralar ve eger mizāc issi olursa bu şerbeti içüre- ²⁰ler ve huşiyetü's-sa' leb² şuyı ve ekşi enār şuyı ve sumāk şuyı ve kızıl ²¹gül ve nar kabı ve mersin ve gezmāzū ve harnüb, bunları kaynadup ⁽³²⁾ şuyıla mażmaża ideler ve kāsni şuyın içeler ve gülnārı yumuşak döğeler, ekeler. ²Bir nev' ilāc dağı³ budur ki gülnārı sekiz dirhem⁴, şeb-i yemeni dört dirhem⁵, zağferān ³iki dirhem⁶, kâfūr bir dirhem⁷, nüşādır bir dirhem⁸ döğeler, eleyeler, üzerine ekeler. ⁴Def' ola.

ON DOĞUZUNCİ BĀB

Hunāka ve sā'ir boğaz ağrısına ve diş o- ⁵yulması ve çeñe kaşılması devāsın bildürür: Eger bir kimsenün boğazı⁹ ⁶şiş olsa ekşi tut şarābi ile gargaara ide, müfiddür. Siñir- ⁷lüce otın şuyın ile gargaara itseler, süddeden olan boğaz ⁸ağrısına ve şişe nāfi' dür. Eger tatlu bādem yağın boğazı ağrıyan kişiye ^(B18/a) ⁹ta'ām ile yidürseler veya içürseler eyüdü. Eger boğazda kurd ¹⁰olsa ısırğan diken yabrağın döğüp şuyın ısıcağla gargaara ¹¹itseler, gidere. Eger kaşnı'ı balıla karışdurup damağına sürseler, ¹²şişin gidere. Eger hunāk olan kimse zifti balıla yalasa eyüdü. ¹³Eger zūfāyı bişmiş incir ile hunāka yağı itseler eyüdü. ¹⁴Eger bir pāre tuz ve bir pāre şab döğüp damāğ¹⁰ şişine vursalar, müfid ola. ¹⁵Eger balı boğaza gargaara kılsalar, şovukdan olan hunāka eyüdü. ¹⁶Eger biberi döğüp balıla damağına sürseler, hûb ola. Eger bir kimse ¹⁷hunāk olsa, göreler, eger kan gālib ise, dil altındaki¹¹ tamaran ¹⁸kan alalar ve baldırdan hacāmat ideler ve la'ūk zamānıla gargaara ¹⁹ideler. Eger boğaz rış olsa ekşi enār kabın bir miqdār alalar, ²⁰havanda muhkem¹² mushik¹³ ideler ve elekden geçürüp bir miqdār ²¹şarb sirke alup ocağda kaynadup andan nār kabın karışduralar ⁽³³⁾ ve bir cevz dağı döğüp idhāl ideler. Başınıñ ibigine ve andan ayaklarına ²vuralar. Bir sā'at dura, hālāş ola, mücerredür. Ammā balgamdan olursa, ³alāmeti ağzında tuzlu ve tatsız¹⁴ olur ve az¹⁵ suşamak ve az ağrımağdur. ⁴İlāc ⁴oldur ki evvel belüriçek tizcek baş tamarından kan alalar. Mercimek ⁵kaynadup tut şarābiyla güllāb idhāl idüp ol günden ikinci ⁶güne varanaca gargaara ide. İki üç gün gıdā vormeyüp¹⁶ şarāb-ı benefşe ⁷ve şarāb-ı icās ve şarāb-ı tut ve nılüfer vireler veya hūd nılüfer ⁸şarābın ayva lu'ābiyla ve arpa cüllābiyla ve benefşe şarābi ve tatlu bādem ⁹yağın içüreler ve suşayıcak şeker şerbeti veya lisān-ı şevr şuyın içe¹⁷ ¹⁰ve kangı hıl't gālib ise ishāl ideler. Ekşilerden perhiz ideler. ¹¹Üç günden sonra kepek hariresin bādem yağıyla ve şeker ile içüreler. ¹²Birkac günden sonra kim¹⁸ ta'ām yutmak āsān ola, ısfanağ veya rişte ¹³müzevveresin ya nīm-birişt yumurta vireler, yiye. Eger eñsesinden cizmeden kurı ¹⁴hacāmat şişe ile çekerlerse yarmak āsān olur. Eger şiş içere- ¹⁵üsinden ^(B18/b) deşilürse cüllābıla ve gül yağıyla gargaara eyleye ve hunākadan ¹⁶tabi' atı kabz üzere

¹ B'de "şekerle"

² B'de "huşsetü's-sa' leb"

³ "dağı" A'da yok.

⁴ B'de "direm"

⁵ B'de "direm"

⁶ B'de "direm"

⁷ B'de "direm"

⁸ B'de "direm"

⁹ B'de "boğazında"

¹⁰ "dimāğ" A'da yok.

¹¹ B'de "altındağı"

¹² "muhkem" B'de yok.

¹³ B'de "mushik"

¹⁴ "ve tatsız" A'da yok.

¹⁵ "ve az" A'da yok.

¹⁶ B'de "vormeyeler"

¹⁷ B'de "içeler"

¹⁸ B'de "ki"

olmağa kıomayalar. Bil ki řāfla ve ħuķne³-i leyyine ile ¹⁷ya mutavassış ile dā'im telyin¹ üzere olmak gerekdür. Ayakların tuz birle yuyup ¹⁸tařla ovmaķ gerekdür. Her ne kim iķerse ġarġara eyleye ammā alıcaķ ola ve boġazda ¹⁹riř olsa anuñ da 'ilācı böyle² ve daķı eger boġaz aġrısına 'ilāc birez ²⁰tut řarābın it necsiyle ġarġara ide veyā aġzında duta, ezildükce şuyın ²¹yuda, mücerrebdür. Eger boġazı düşe³, veyā dilķik olsa bir miķdār nişasta ⁽³⁴⁾ sirkeyle kıarışdurup, bişürüp ısıcaķla bir bez üzerine⁴ yayup boġazına ²baġlaya. Mücerrebdür, gidere⁵ ve bir nev' i daķı budur ki: Niřasta'ı sirkeyle bişürüp ³üstübi üzerine yaya⁶ ve bir döġülmüş cevzi üzerine eke, ılıcaķla alnından ⁴tā percemine varanaca depesine yapışdura. Bir, iki, üç def'a ide. Ol marāř ⁵zā'il ola. Eger ķeñe kıaşılsa, bir miķdār yalıncak ħurma ķekirdeġin⁷ ⁶ķıķarup ve bir miķdār mersin yabraġın kıırup, döġüp, elekden geķürüp, ⁷bir kıaşık kıuyruk yaġı alup ħurma'ı havanda döġüp, mersin ⁸ve kıuyruk yaġın bile kıarışdurup, andan bir pāre üstübi üzerine yayalar, ⁹ķeñesine ve eñsesine mülķem şaralar. Aġřama deġin dura. Aġřam ¹⁰birin daķı ideler, mücerrebdür. Ammā ekşiler ve muġālif ta'āmlar yimeye ve řov- ¹¹uķdan řaķına ve ħammāma ġirüp řovuġa ķıkarsa helāk olur. Pa- ¹²padya yaġı eyüdü. Isıcaķla ġāġ ġāġ eñsesine ve ķeñesine ve başına süre ¹³ve bir bez ile deve yünün baġlaya, muġařřal her ne ise ısıcaķ duta ve kıatı ¹⁴terleyüp řovuġa ķıkmaķdan ġazer eyleye⁸ ve pek issiden daķı řaķına. ¹⁵ķavl-i eřaġġ budur: Eger bir kimsenün boġazına řiř inse, ġatmi aġacın ¹⁶alup ufaķ toġrayalar. Bir cölmeġe kıoyalar. Bir⁹ cüz'i mercimek bile kıoyalar, ¹⁷ķaynadup andan ķıķarup süzeler. Birer kıaşık ol şudan üç kez ¹⁸boġazına ġarġara ide. Ĥüb ola. Eger ķeñe kıaşılsa ^(B19/a) veyā topuġı ¹⁹ķıkřa sebebi ġāyet kıatı ısıtmadan vāķi' olur. Zirā ķeñe¹⁰ ařaġa ²⁰düşer, yumulmaz, aġrur. 'İlācı oldur ki; iki barmakla ķeñesin düz tuta¹¹ ²¹barmaklar bile¹² dürüst kıaldura, yirine vara. Bir bez ile baġlaya ve eger topuķ ⁽³⁵⁾ ķıkřa yaġla řıġayalar. Yiri ķuķurise¹³ şabanı ol ķuķura iti vire. Bir kışi ²ayaġına berk yabışup kıuvvetle¹⁴ duta¹⁵, öķcesin ařaġa bařa, ġırd idüp yirine ³vara. Eger bir kimsenün ġunāķı olsa, ya' ni boġazı aġrısı, mercimek bişürüp ⁴ısıcaķla şuyın tekrār tekrār ġarġara itse, ġunāķa eyüdü. Eger boġaza ⁵řiř inse üç dāne ekři enār ġöbeġin beř dāne māzū ile bir cevz, ⁶bir pāre Eflāk tuzı, başka başka döġeler ve kıurıca üstübi' i birez ⁷yaġ içinde kıaynadup¹⁶ andan ol üstübünün yaġın şıkalar ve bu ed- ⁸vıyeleri üzerine döķeler¹⁷, daķı üstine ol cevzi ekeler¹⁸. Ba' de ısıcaķla ⁹bařına kıablayalar. Bir ġün bir ġice dura, mücerrebdür. Eger boġaz düşse ¹⁰bir dāne cevz döġüp yumurşa şarusıyla kıarışdurup ısıcaķ idüp ¹¹depesine¹⁹ yaķu ideler, ġide. 'İlāc-ı diġer: Bir cevz-i bevva kıadar lāden saġķ ¹²idüp bir kıaşık zeyt yaġınınuñ iķine kıoyasın, ocaķda eriyen. ¹³Isıcaķla başına yaķu idesin²⁰. Boġazı düşene eyü ola²¹.

YİġİRMİNCİ BĀB

¹⁴Boġazda sülük olmasın ve řikāķ 'ilācın bildirür²². Eger yılan ¹⁵ve ciyān ġirse, anuñ her vecihle devāsın bildirür. Eger boġazda sülük ¹⁶olsa kıatranı ba' de t-tırāř tebesine sürseler fı'l-ġāl düşe, ¹⁷mücerrebdür. Meger kim mi' deye inmiş ola ve eger mi' deye inmiş

¹ "telyin" A'da yok.

² B'de "böyledür"

³ B'de "boġazı düşse"

⁴ B'de "üzere"

⁵ B'de "ġide"

⁶ "yaya" A'da yok.

⁷ "ķekirdeġin" B'de yok.

⁸ B'de "ide"

⁹ "bir" A'da yok.

¹⁰ B'de "ciger"

¹¹ B'de "duta"

¹² B'de "barmaklarile"

¹³ B'de "yiri kim

ķuķurdur"

¹⁴ "kıuvvetle" B'de yok.

¹⁵ "duta" A'da yok.

¹⁶ B'de "kıaynadalar"

¹⁷ B'de "ekeler"

¹⁸ B'de "eke"

¹⁹ B'de "tepesine"

²⁰ B'de "ideler"

²¹ B'de "eyüdü"

²² "bildirür" B'de yok.

ise¹ şo- ¹⁸ğulcan düşür(ür) otlar isti‘ māl ideler, düşe. Eger kim boğaza sülük ¹⁹yapışsa bir diş şarımşağı döğüp sirkeyle qarışdurup boğaza ²⁰ğargara itse veyāhūd içse, hālāş bula. Eger burunda ⁽³⁶⁾ veyā tudağında şikāk olsa, sebebi dimāğ yubüsetindendür. Nişānı oldur kim² tudaqlarun ve burnun kenarı yarılıp³ vaqt olur ki ²қанар. ‘İlāc; (**B19/b**) burundan қан alalar ve hacāmat ideler ve eger қан қара ise ³çok aқıdalar. Beş dirhem⁴ jive’i tükürükle öldüreler ve tereyağın ⁴ve қаз yağın ve tavuқ yağın aқ mumla eridüp havana қoyalar. Ölmüş ⁵jive’i dāhil idüp muhkem sahq idüp birbirine qarışduralar. ⁶Ilıcaқ kepek suyuyla eger burundan ve eger tudaқdan yuyalar. Ol ⁷yağlu otları ısıcaқla bir niçe kerre sүrteler, hoş ola ve eger ⁸onuñla gitmez ise böğürtlenün yabrağın döğeler. Aşma yabrağın ⁹çubuğla⁵ bile yaқup külin alalar ve ol ikisin birbiriyle qarışdura⁶. ¹⁰Merhem gibi ola ve gice vura. Şabāha dek dura. Eger yarıqları büyük ¹¹olursa қurş-ı bezr-i benc süreler, qarışdurup⁷ sirkeyle yuyalar. Pāk olunca ¹²andan merhem-i kāfүri ya merhem-i muқl veyā sirke merhemi süre. Her günde iki ¹³kerre, hoş ola. Eger boğaza sülük yapısa, ya yılan ya kertenkele ¹⁴girse, sebebi; şu içerken olur. Yāhūd uyurken olur. Mi‘deyi rencide ¹⁵ider. ‘İlāc oldur ki; hardalı döğeler, sirkeyle alışduralar, ğargara ¹⁶ideler. Eger görünürse çekeler, çıkaralar ve eger mi‘deye yeterse ¹⁷bir denk habb-ı nıl, ayva, enisün döğeler, sүd ile içeler. ¹⁸Eger yılan girse, ol kişi’i başı aşağı, қазanıyla sүd қaynadalar. ¹⁹Başınıñ altına қoyalar. Tā kim buğı ağızına ve burnına gire. Ol ²⁰buğıyla gele, çıқа. Ammā ağızını açuқ duta ve dağı şarb şarāb ²¹ve çүrүk elma yedüre ve қarnını berk bağılaya⁸. Biraz ⁽³⁷⁾ yürideler. Gerek gerekmez қuşduralar. Ğıdāyla gelüp çıқмақ vardur ve eger ²çıқmaz ise turb tohumın turaқ otı, beyān köki, bunları қaynadalar ve süze- ³ler tuz ve bal қatalar. Hammāma varup ılıcaқ suyla yuyalar. Sүst ⁴olacağı yaқın bunları içe. Andan çalkayalar ve қuşduralar. ⁵Yılan ‘acele⁹ çıқа ve қarnında yılan olan kimse¹⁰ iki yüz dirhem¹¹ bezr ⁶içüreler ve çalkayalar. Gele çıқа. Eger şarımşağı¹² yise, sүlүgi düşүrrү. ⁷Her kaçan boğazda sülük dursa, ‘alāyimi oldur ki; tükürүgi ⁸қанla qarışuқ ola. ‘İlāc (**B20/a**) oldur ki; paқlanun¹³ içindeki kurdı ⁹yumuşaq döge ve eleye ve şarb sirkeyle hāl eyleye ve anuñla ğargara¹⁴ ide. Fi’- ¹⁰l-hāl sülük çıқа. Eger bir kimsenün ağızına yılan girse şıdır ödin ¹¹şoğan suyuyla içüreler. Päre päre olup çıқа.

YIGİRMİ BİRİNCİ BÂB

¹²Eñse siñirleri¹⁵ ve sүstlik devāsın bildürür: Eger siñirler ağırsıa ¹³turaқ otı eyүdür ve dağı aқ şusen yabrağı eyүdür ve bağı yağı ¹⁴eyүdür ve hem yılan yağı siñirler sүstligine eyүdür ve bu marazda ot ¹⁵içmekden şaқınalar¹⁶. Qatı yaramazdur. Eger hatmi’i ördek yağıyla veyā ¹⁶қаз yağıyla siñir ağırsısına sүrseler hoş ola ve belesān yağı siñir¹⁷ ¹⁷ağırsısına sүrseler ğāyet müfiddür. Ammā ekşilerden berhiz ideler. ¹⁸Ġāyet kemdür ve yoğurd ve beynir ve қuru et kezālik ve papadya yağı siñirleri ¹⁹yumuşaq ider ve nılүfer ve benefşe yağı hūbdur ve eger mıknātis elde ⁽³⁸⁾ tutsalar siñirleri bozulmasına nāfi‘ dүr. Bādem yağı da eyүdür. Eger ²eñsede veyā ğayrı yirde ur olsa eger yumuşaq etlü yirde ise

¹ B’de “olsa”

² “tudağında şikāk olsa, sebebi dimāğ yubüsetindendür. Nişānı oldur kim” ifadesi A’da yok.

³ B’de “yarılır”

⁴ B’de “direm”

⁵ B’de “çubuğıyla”

⁶ B’de “qarışduralar”

⁷ B’de “qarşu”

⁸ B’de “bağılayalar”

⁹ B’de “gele”

¹⁰ B’de “kimesneye”

¹¹ B’de “direm”

¹² B’de “sarımşak”

¹³ B’de “baқlanun”

¹⁴ “ğargara” B’de yok.

¹⁵ B’de “siñiri”

¹⁶ B’de “şaqına”

¹⁷ B’de “siñirler”

³bir anca kınnābla dibinden berk bağlayalar. Andan dört şak ideler. Derisin ⁴şoyalar. Ammā eger başı ak olursa anı yarmayalar. Bütün çıkaralar. Yirine ⁵şag tuz koyalar. Qan çok gelürse hūn-bende koyalar ve eski ⁶penbe dolduralar. Tā qan sakin olunca andan acup merhem-i ⁷Mısrī ya merhem-i rūsul ile bitüreler. Bir dürlü ‘ilac dağı budur: Üc ⁸yirden biz ile deleler. Tiz fitil şokalar. Üzerine fil¹ kemügi iligin ⁹vuralar ki beyne’n-nās murdārilik dimekle ma’ rüfdu. Ol ilik ol² ¹⁰şāflaruñ dibin açar. Ammā delikler birbirine yakın gerek ve her kaçan³ açılır, ¹¹çengel ile ol deri içindeki özi çıkaralar. Eger içinde pāre qalursa ¹²isfengerden fitil idüp üzerine zincār merhemi sürüp koyalar. Yuyup ¹³bāk⁴ ide ve ekşer şiryān tamarı qurbünde olsa⁵ şāyed, taşak dibine ¹⁴yaqın tamarā ḥaṭā ider. Bedel tiryākıyla çıkaralar. Ammā ekşer bendükçeler ¹⁵üzerinde olur. Üstāda (B20/b) nesne ḥā’ıl olmaz. Eger eñse siñirleri ağırsa ¹⁶defne ağacı yabrağın zeyt yağıyla qaynadup siñirlere süreler⁶. Hüb ¹⁷ovalar, müfiddür.

YİĞİRMİ İKİNCİ BĀB

Ḥanāzīr çıbanları ki boyununda ¹⁸ve eñsesinde⁷ olur, anlaruñ devāsın bildürür: Eger ḥatmi tohumın döğüp ¹⁹ḥanāzīrlar üzerine sürseler, oñalda ve hem kündüs döğüp qaz veyā ördek ²⁰yağına qatup ḥanāzīre süreler⁸, müfiddür. Eger kızıl inek südin ala, beş (39) altı batmān ola, qaynada. Tā kim bir batmān qala. Ol ḥanāzīr ki aña toñuz başı ²dirler. Anuñ üzerine vuralar. Derḥāl gide. Ammā ol kızıl inekde beñ ³olmaya. Eger siñirlüce yabrağın tuzla ḥanāzīr çıbanına vursalar, nāfi’ dūr⁹. ⁴Eger¹⁰ başda ve eñsede bāş-bert olsa māddeşi göyünmiş ḥıltıdır. ⁵Nişānı oldur ki gice şulanur, gündüz kurur¹¹. ‘İlacı ol; kafadan qan ⁶alalar. Ya eñseden ḥacāmat ide(le)r ve kil-i ermeni ve şaru şabır ve qına ve kükürd ⁷her birinden üçer dirhem¹² alup saḥk ideler. Gül yağıyla ve mülūḥiye yabrağın¹³ ⁸dögeler. Merhem gibi ola. Birbirine qatarlar. Ol yaş yirlerin bellūt küli ⁹şuyıyla yuyalar. Andan sürteler. Bir gice dura. Bir niçe def a böyle ¹⁰ide¹⁴. Eyü ola. Eger boğazda dügilür, cevz ve fındık deñlü olur, vaqt ¹¹olur qozlar ‘ilac, bir pāre bezi üç kat idüp deleler. Ol ḥanāzīr ¹²üzerine koyalar. Ya ḥamır ile veyā çiriş ile dört yanın yapışdura ¹³ve tiryāk talduralar. Bir gün tura, andan bezi gidere. Dögün gibi qabqara ¹⁴olur. Ol ḥanāzīrūñ üzerine murdāriligi ekşi ḥamırla alışdurup ¹⁵üzerine uralar¹⁵. Tā kim qopa ve qurş zırnıñ ekeler. Yedi günde acılır ¹⁶ve çevre yanına eski penbe talduralar¹⁶. Yumurta gibi çıkar. Hemān merhem ¹⁷düzüp bitüreler.

Eger bir kimsede bādişnām olsa, ‘azīm ‘illetdür, ¹⁸başdan yüze iner, çıkın çıkın olur ve kızıl olur. Yüzüñ rengi boz- ¹⁹dur¹⁷. ‘İlacı qan alalar. Veyā iyāric-i fayqara ile tenkiye ideler. (B21/a) Ğalīz ta’ āmlar (40) yimeye ve isfidāc ve büre ve ḥiyārek, bunları ic yağıyla saḥk ²idüp gice sürteler ve arpa’ı qaynadup süreler. Ilıcaq arpa şuyıyla ³yüzün yuya. Ḥayli nāfi’ dūr.

Eger bir kişide beyzā vāki’ olsa anı bildürür ⁴kim beyzā bir marāzdur kim dimāğından¹⁸ iner, qulaq ardına dökülür, yumurta gibi ⁵olur, sancur ve ısıtması olur. Teni

¹ B’de “pil”

² “ol” A’da yok.

³ B’de “her kaçan ki”

⁴ B’de “pāk”

⁵ “olsa” B’de yok.

⁶ B’de “sürtüp”

⁷ B’de “eñsede”

⁸ B’de “sürseler”

⁹ B’de “nāfi’ ola”

¹⁰ “eger” A’da yok.

¹¹ B’de “quru olur”

¹² B’de “direm”

¹³ B’de “yaprağıyla”

¹⁴ B’de “ideler”

¹⁵ B’de “vuralar”

¹⁶ B’de “dolduralar”

¹⁷ B’de “bozar”

¹⁸ B’de “dimāğdan”

renginde olur. Gövdesi yanar. Evvel ⁶kafa tamarından kan alalar. Ba⁶ de muhallil yağular vuralar. Şişe çekeler. Birkaç kerre ⁷ve hem açmasında ta⁶ cîl itmeyeler. Tā kim māddesi feth ola. Andan sonra alından ⁸tutalar, bir neşter ile açalar. Çok da akıtmayalar. Merhem-i selikūn birle fitil ⁹vuralar. Dā⁷imā gıdāsı rafadan yumurta veya yağlı birinc şorbası ola ve eger ¹⁰boğazuñ taşra yüzine mādde dökülse anuñ dañı ‘ilācı böyledür: Yağularla ¹¹tolup deşile. Lākin oğlancıklara çok ola ata anasında tuta ¹²gelür. Yaqu urup¹ açmasına ivmeyeler. Şāyed içi dolu kan ola. Ammā ba⁶ zı ¹³çıban içün² bir bütün delinmedük māzūyı tını içinde şaklasa ayruk ¹⁴çıban çıkarmaya.

YİGİRMİ ÜÇÜNCÜ BÂB

Göğüs ağrısının ‘ilācın bildürür: ¹⁵Eger bir kimsenün gögsi ağrısı mersin şarābın içe, gide ve fındık yağı ¹⁶göğüs ağrısına eyüdü ve kızıl üzüm yimek ve zūfā ve isfanāh ve ‘unnāb ¹⁷şarābı eyüdü. Eger yüzerlik tohumundan bir bucuğ³ mişkāl bütün ağzında ¹⁸tutsa, bir miktār andan yudsa, göğüsde olan mādde’i ve irini giderür ve bal ¹⁹şerbeti dañı eyüdü, içe. Eger göğüsde balgām olsa, dārçin yimek giderür (⁴¹) ve sināmekī⁴ göğüs hasteligine⁵ ve huşūnetine eyüdü ve incir yimek hūbdur. Boqrāt ²hekim eydür: Çügündürü bişürüp yise gögsin yumuşak duta, içerüde olan⁶ ³şafra ve balgāmı giderür. Ammā çok yimeye ki kulunc tevellüd ider. Tatlu bādem mu⁶ tedildür. ⁴Gögsi yumuşadur ve öksürüğü giderür. Adamı semirdür. Turağ (^{B21/b}) otı issidür ⁵ve kurudur. Dört dirhem⁷ andan ve iki dirhem⁸ enisün isti⁶ māl ide. Göğüs ağrısına ⁶nāfi⁶ dür. Anuñ şuyı kay⁷ itdürür. Şeker issidür ve terdür, gögsi yumuşadur, eyüdü. ⁷Ve şalgām gögsi mülāyim ider. Kabağ kezālik. Eger bir kimse kuru kuru öksürse ⁸ve gögsi ağrısı deve örgüci yağın kurudup dögüp birkaç gün yiye, eyü ⁹ola ve dañı zebīb, ya⁶ ni kuru üzüm, göğüs ağrısına eyüdü ve bālūde⁹ hayli ¹⁰muvāfıkdur.

YİGİRMİ DÖRDÜNCÜ BÂB

İncıkırı⁶ ‘ilācın ve kurluğan devāsın ¹¹bildürür: Eger bir kimesnede¹⁰ incıkırı⁶ olsa rāvend eyüdü ve zerāvend-i tavil ¹²şuyı icse nāfi⁶ dür ve şarāb-ı nilüfer de¹¹ hūbdur. Eger sezāb tohumın ¹³dögüp her gün bir dirhem¹² veya iki dirhem¹³ balıla ya sikencübün ile içse ¹⁴incıkırığı gidere. Eger bir kimsede¹⁴ kurluğan olsa, ‘alāyimi oldur ki; tırnaqları ¹⁵içinde olur. Katı ağırur ve ziyāde sancur. Gāh olur ki bedenin kızdurur, sonra ¹⁶tırnağı çıkarur. ‘İlācı kan almak ve müşhil içmek gerek ve evvel belüricek bezr-i ¹⁷kañunā lu⁶ abın sirkeyle ya yaş māzūyla sirke vuralar veya barmağı kan ¹⁸içine veya şovuk şu icine şokalar, anuñla gitmezse münfetiğ nesneler ¹⁹vuralar. Eger bir kimse fevāk olsa, ya⁶ ni incıkırı⁶ olsa, sebebi ac (⁴²) veya çok yimekten veya istifrāğdan veya şovuk şudan olur. Na⁶ ne¹⁵ ma⁶ cūnın ²yimek gerek¹⁶ ve bādem yağıyla şeker içmek gerekdür ve enisün şuyıyla gül-engübün ³ezüp içe ammā lañif gıdālar yiye. Eger hastelik āhirinde olsa muhātardur. ⁴rūhuñ bedenden müfārağata işaretdür. Eger turağ otın bişürüp şuyın ⁵içseler,

¹ B’de “vurup”

² “içün” A’da yok.

³ B’de “buçuk”

⁴ B’de “sinā’-i mekkī”

⁵ B’de “hastalığına”

⁶ “olan” A’da yok.

⁷ B’de “direm”

⁸ B’de “direm”

⁹ B’de “pālūde”

¹⁰ B’de “kimsede”

¹¹ “de” A’da yok.

¹² B’de “direm”

¹³ B’de “direm”

¹⁴ “B’de “kimesnede”

¹⁵ B’de “na⁶ nā”

¹⁶ B’de “gerekdür”

ıncıridi gidere, sakin ide. Amma müdâvemet itmeyeler¹. Göze ve hem 6menîye zararı vardır. Na' ne' i maştakî bile içeler², a' lādur.

YİĞİRMİ BEŞİNCİ 7BÂB

Żıyķu'n-nefes ' ilâcın bildürür: Eger çaylak kanın birez misk ⁸ve birez güllâbıla içseler, żıyķu'n-nefese ' ilâcdur. Eger sezâbı kırıdıp ⁹ve turaķ otıyla³ (B22/a) bişürüp içseler nâfi' dür ve her gün on dirhem⁴ şeker ¹⁰ve ılıcak şuyıla kırışdurup içseler eyüdür. Eger eşek südin şabâh şabâh ¹¹içse żıyķu'n-nefese eyüdür. Egerçi żıyķu'n-nefes hatmi ve kırı üzüm ¹²ve incir ve bersiyâvuşân ve egir ve kök şusen dibi ve benefşe ve râziyâne ¹³ve peyân⁵ köki her gün kırınadup ve süzüp şekerle veyâ balıla ¹⁴memzûc idüp bu eczâlar ki saħķ idüp⁶ bir yire kırışmışdur, her ¹⁵şabâh bir miķdâr dâhil idüp içe ve andan müshil ile balgamı gidere ¹⁶ve her gün benefşe ile şarâb-ı zûfâ içmek gerek ve şuşayıcak şuyırine ¹⁷bal şuyın ya cüllâb şuyın ve kırıbuğı⁷ şoyulmuş, kırınamış hatmi şuyın ¹⁸içmek. Eger yubüsetden veyâ sevdâdan olursa şekerle cev-âb ve şarâb-ı rummân-ı hılv ¹⁹ve lisânu's-sevr şuyı⁸ şarâb-ı nilüfer içeler ve sevdâyı ishâl ideler ve eger şiş de⁹ olursa (43) şişini¹⁰ gidermege ' ilâc oluna ve bu marâzlu kimesne ekşilerden ²ve tuzlu nesnelerden perhîz eyleye şöyle ma' lûm ola: Bu żıyķu'n-nefes ³didükleri bir ġalıż balgamdur, kırı yüriyende şoluķlar, nefes alımaz olur amma ⁴öksürüğü var ise¹¹ ' ilâc kâbil olur. Şarâb-ı zûfâ ve şarâb-ı benefşe ⁵içmek gerekdür. Arpa unın bâdem südiyle ġaşķaş ile şeker ile yiye. ⁶Üc günde bir ġammâma gire. Boynına bâdem yağın sirteler ve kızı l inek südin¹² ⁷şadıduğı gibi yire kırımayup içe eger za' if değıl ise heft mive vire- ⁸ler. Tâ icâbet ide. ġalâş ola. Eger bâliğ olmadık oğlan südüğün żıyķ- ⁹u'n-nefes olana içürseler, müfid ola. Eger otuz güne dek her gün on iki ¹⁰nebât şekerin döğüp ılıcak şuyıla içseler¹³ zaħmetine fâ' ide ola¹⁴, mücerrebdür¹⁵. ¹¹Eger kemmûnı döğüp sirkeyle ve şuyıla kırışdura şabâhla iceler¹⁶, küllî ¹²fâ' ide ide. Eger yılan yaşadığı kökünü kırınadup ma' cûn ideler, bir bâdem ¹³deñlü ac kırına yise żıyķu'n-nefese (B22/b) ve öksürüğü olana müfiddür¹⁷ ¹⁴ve şifâdur. Eger sirke ²- i ısıcakla icse¹⁸ müfiddür. Eger her şabâh iki dirhem¹⁹ ¹⁵burçaķ toğumın ağızda dutup ışladup yudsa amma ¹⁶çiynese yudsa²⁰ nef' i ziyâdedür. ¹⁶Eger boğa dikeninüñ özeğün döğüp şuyın kırıkarup gül şuyıyla ¹⁷içseler mücerrebdür. ġaflet olınmaya.

YİĞİRMİ ALTINCI BÂB

Öyken veca' ların²¹ ¹⁸ve süddenüñ aħvâlin bildürür: Eger mersîn şarâbın içse, öyken ¹⁹ağırsına ve öksürüğe eyüdür. Eger iki dirhem²² ġarîķunı döğüp (44) şuyıla öyken ağırsına fâ' ide ²-i tammı vardır ve lisân-ı şevr öyken ağırsın giderür. ²Eger bal şerbetle iceler, sirkeyle murabbâ²³ olmış gebere yimişi cigerün süddesin ³giderür ve südde' i açar ve dârcin dağı cigerün süddesin açar ve râziyâne ⁴ve sikencübîn ve zencebîl bunlarıñ²⁴

¹ B'de "itmeye"

² B'de "içseler"

³ B'de "kırı turaķ otıyla"

⁴ B'de "direm"

⁵ B'de "beyân"

⁶ B'de "olup"

⁷ B'de "kırı"

⁸ "lisânu's-sevr şuyı"

A'da yok.

⁹ "de" A'da yok.

¹⁰ B'de "şiş"

¹¹ B'de "varsa"

¹² "südin" A'da yok.

¹³ B'de "içse"

¹⁴ B'de "ide"

¹⁵ "mücerrebdür" A'da

yok.

¹⁶ B'de "içseler"

¹⁷ "müfiddür" B'de yok.

¹⁸ B'de "içseler"

¹⁹ B'de "direm"

²⁰ "amma çiynese yudsa" ifadesi A'da yok.

²¹ B'de "ve ciger"

²² B'de "direm"

²³ B'de "murabbâ"

²⁴ "kef" harfinden önce

"ya" yarfi var.

herbiri südde fetħine eyüdüür ve findıķ 5yimek ve bādem yimek eyüdüür. Eger mersin şuyıla ışlatsalar üç gün ıura 6andan ol şuyı içe, südde'i men' ide ve başda cıban varsa gidere 7ve gözüñ şuyın gidere, nürin ziyāde ide ve mi' de' i ve çigeri kavı ider ve uzak 8ısıtmaya fā'ide ide ve kıara noħüd şuyı süddeye eyüdüür, içeler. Eger 9tāze kerefisi bişürüp yiyeler¹ ve böyle daħı yiseler südde için eyüdüür.

10YİĞİRMİ YEDİNCİ BĀB

Āvāz açılmasın ve boğaz tıtilmasın ve gökçek olmasın 11bildürür: Eger kelem toħumın bir miķdār alup çiynese ve şuyın yudsa 12boğulmuş āvāzı açā ve bişmiş şoğanı nişasta ile yise āvāzı 13açā ve öksürüģi gidere ve eger āvāzı ħarāretten veyā yubüsetden 14tıtılır ise² arpa şuyı ve benefşe ve řarāb-ı nılüfer ve řarāb-ı 15ħulv ve 'ırķ-ı süsen şuyıyla ve bezr-i ķatünā ve ayva çekirdeģi lu' ābın 16içüreler. Ġıdāsı nım-birişt yumurta ve isfanah ve rişte 17ve semiz et ve şavuk çorbası tatlu bādem yağıyla ve kere yağı şekerle yiye ve eger bürüdetten³ olursa veyā balğamdan olursa řarāb-ı zūfā bal 18şuyı vireler ve balğamı olan zıyķu'n-nefes didüģümüze 'ilāc (B23/a) buña daħı 19eyüdüür, içüreler ve kıuru üzüm⁴ ve bal ve köknār içi yiye⁵, balğamı ishāl (45) ideler ve ħayķırmadan ve daħı tuzdan ve tütünden řaķınalar ve boğaz boğulmasın⁶ 2' ilācı; ħarāretten ve yubüsetden olan 'ilācdur ve āvāzı tıtılan kimesne 3ekři ve tuzlu nesnelere ve tozdan⁷, tütünden ve ħayķırmaķdan iħtirāz ide⁸. 4Eger kerefis şuyın nuřādırla memzüc⁹ idüp ġarğara ide, āvāzı açıla. 5Eger āvāz açılmaķ için birez ketān toħumın, döģülmüş ola, birez cegirdeģi çıķmış 6kıızıl üzüm ve birez köknār içi ki¹⁰ kıavrulmuş ola, balıla ma' cün ideler, ac kıarnına 7bir kıaşık yiyeler. Boğulmuş āvāz açıla. Eger ac kıarnına bişmiş keşür yiyeler¹¹, 8āvāzı řāf ide. Eger bir kimsenüñ āvāzı dutulmuş olsa açmaķ için 9beř dirhem¹² ħavlıncān, beř dirhem¹³ dārçin, on dirhem¹⁴ enīsün, cümlesin 10muħkem döģüp şuyıla kıaynadup¹⁵ andan řoñra küfi alınmış balıla¹⁶ kıarıřdurup¹⁷ 11bir niçe gün řabāħ ac kıarnına içe, mücerrebđür.

YİĞİRMİ SEKİZİNCİ BĀB

Mi' de ağırsın 12ve kıuvvet-i za' f' ilācın bildürür¹⁸: Eger na' ne' i¹⁹ sirkeyle döģüp mi' de üzerine²⁰ 13vursalar, ağırsın gidere ve daħı dārçin yimek eyüdüür. Eger oğul otunuñ 14baş yabrağın döģüp za' f-i mi' deye vursalar kavı ide. řarāb-ı limon 15mi' deye kıuvvet virür. Gül şuyı, gerek içsün gerek yalasun mi' deye kıuvvet 16virür. Ammā içmesi evlādur. Eger iřlāħ-ı mi' deye murād olunursa sebeb ya keşret-i 17ħarāret veyā ġalebe' i bürüdetdür. 'Alāyimi; kıuşmak ve mi' dede şa' ām ġezinmek 18ve mi' de issi olmaķ ' ilācı kıoruk řarābı ve řarāb-ı tuffāħ ve řarāb-ı hindibā ve řarāb-ı 19limon ve řarāb-ı verd-i řarī gül şuyıyla eze içe. Ġıdālarda kıoruk aşı (46) ve nārdin aşı ve şümāķ ve zırbāc ve elma ve emrüt²¹ ve ayva ve kāsni' i gülābla döģüp 2sirke kıatup vurmaķ gerek veyā bürüdet ġalib ola, 'alāyimi;

1 B'de "yiseler"

2 B'de "tıtılırsa"

3 "ve şavuk çorbası tatlu bādem yağıyla ve kere yağı şekerle yiye ve eger bürüdetten" ifadesi A'da yok.

4 B'de "kıun üzüm"

5 B'de "yiyeler"

6 B'de "boğulmaķ"

7 B'de "tozdan"

8 B'de "ideler"

9 B'de "maħrüc"

10 B'de "kim"

11 B'de "yise"

12 B'de "direm"

13 B'de "direm"

14 B'de "direm"

15 B'de "kıaynada"

16 B'de "balla"

17 B'de "kıarışdura"

18 "bildürür" A'da yok.

19 B'de "na' nāyi"

20 B'de "üzere"

21 B'de "emrüd"

çok gegirmek-³dür ve ta‘ām gec hāzm olmaqdır ve az şu içmekdür ve ta‘ām mi‘ dede (B23/b) ekşimekdür⁴ ve eger yel varsa mi‘ de kuruldamakdır ve ağır bir yire derilmeyüp hareket⁵ eylemekdür ve inçkırıkdur¹. Devāsı: İssi² ma‘cūnlar ve şakız ve ‘ūd ve enisūn ve rāziyāne⁶ ile gülbeşeker ve³ gül-engübün yiye. Ya şarāb-ı uşul ya turunc kabı şarābın içmekdür. ⁷Ġıdāsı ya ferāric veyā tavuk veyā⁴ serce veyā gögercin yavrisın ya oğlak⁸ etin biryān idüp kavursa eyüdü ve şakız ve fülful ve zencebil ve kıranfil birle⁵ yimekdür ve mi‘ de üzerine birez enisūn ve kıri gül ve ‘ūd dögüp zeyt¹⁰ yağıyla karışdurup ısıcaqla vuralar. Şovuk şudan şakına⁶ ve rāziyāne’i¹¹ kaynadup şu yirine içmekdür ve şovuk nesnelerden perhiz itmekdür. Ya ¹²şafra gālib olmaqdandır. ‘Alāyimi⁷; dili yarılıp ve ağız acı olmaqdır ve göñli ¹³dönmekdür ve kuşmak şafrādandır veyā sevdā galebe olmaqdandır. ‘Alāyimi⁸; ¹⁴hāzm zebūn olmak ve iştihā kavī olmak ve kuşmakdır. ‘İlāci; şafra⁹ ¹⁵ve sevdāyı müşhil birle¹⁰ gidermekdür ve hāretden olan veca‘a didüğümüz ted-¹⁶biri itmekdür. Ya balgamı gālib olmaqdır ve ‘alāyimi¹¹; iştihā za‘if olmaqdır ¹⁷ve göñül dönmekdür ve ekşi ekşi gegirmekdür ve kuşıkak balgam kuşmakdır ve beñzi ¹⁸aqlığa mā’il olmaqdır. ‘İlāci bürüdetden olan ağrıya didüğümüz nesneleri ¹⁹eylemekdür ve rāziyāne ve kerefis tohumın ve turunc ⁷kabı¹² ve kıri gül ve fülful ve şakız (47) ve ‘ūd ve zencebil şarābı, bunları terkib idüp issi şuyla içmek ²ya gice yimekdür. Cümle şovuklukdan ve balgamdan ve yilden olan marāzlara ve sanculara ³bu ‘ilāci itmek gerekdür ve eger mi‘ de ağrısı mi‘ dede fāsıd ta‘ām kalmakdan ⁴olursa issi şuyla tizcek kuşmak gerekdür. Şoñra mizāca göre¹³ ⁵tedbır eylemekdür. Her kim turb tohumı yiye¹⁴, mi‘ desi kavī ola ve dağı muhtelif ⁶yilleri mi‘ desinden sürüp gidere ve hem hākim Bokrāt eydür: Her kim sarımsağı ⁷çok yise, mi‘ desin kavī, pāk eyleye¹⁵ ve el ve ayak ditremesin gidere ⁸ve fālice (B24/a) ve süst endāma menfa‘at ide. Eger mi‘ de za‘fina zencebil ⁹perverdesin yise tamām mertebe kuvvet bula ve ma‘cūn-ı nigūn dağı müfiddür. ¹⁰Ammā evveli budur ki mi‘ de ¹i istifragla pāk ideler ve dağı bu marāzda ekşi ¹¹veyā gāliz ta‘āmlar yimeyeler ve laṭif ve gūrānde gıdalar yiyeler. Üzerine ¹²bir iki kadeh şarāb-ı reyḥān içeler. Eger bir kimsene¹⁶ za‘f-ı mi‘ de ḥāşıl ¹³eyleyüp yedüğü ta‘ām hāzm itmeyüp gerü kuşsa gerekdür ki kıri dö- ¹⁴gölmiş na‘ne¹⁷ ve dögölmiş kıranfil bu ikisin şorbaya katup birkaç ¹⁵gün bu tarz üzere isti‘ māl ideler, mücerrebdür. Na‘ne¹⁸ yimek za‘f-ı ¹⁶mi‘ de ¹i giderür ve eger yimege saçup yise hāzmı kavī eyler. Ekşi ¹⁷gegirmegi giderür. Eger mi‘ deye kuşmakdan za‘f sārī¹⁹ olursa bir pāre ¹⁸bezi gül şuyına işladup mi‘ de üzere komağ gerek ve ayva şarābı ¹⁹kuşmağı men‘ ider ve şusuzluğu gidere²⁰. Mi‘ deye kuvvet virür. Göñül (48) bulanmasın zā’il ider. Mi‘ de fāsıd olmaz. Şumāk mi‘ deye tībā‘at virür. ²¹İştihā getirür ve ol bulanmak kim şafrādandır, anı sākin ider.

YİĞİRMİ TOĞUZUNCİ BÂB

Ta‘ām hāzm olunup olunmamasın²¹ beyān ider: Eger oğul otuñ ⁴yaş yabrağın çiynese ta‘ām hāzm itdürür ve dārcin hāzm-ı ta‘ām ⁵idicidür ve şakız çiynek ve

¹ B’de “inçkırıkmaqdır”

² “issi” A’da yok.

³ B’de “veyā”

⁴ B’de “ya”

⁵ “birle” A’da yok.

⁶ B’de “şakınalar”

⁷ B’de “alāmeti”

⁸ B’de “alāmeti”

⁹ B’de “şafraıy”

¹⁰ “birle” A’da yok.

¹¹ B’de “alāmeti”

¹² “kabı” A’da yok.

¹³ “göre” B’de yok.

¹⁴ B’de “yise”

¹⁵ B’de “pāk idüp kavī eyleye”

¹⁶ B’de “kimesne”

¹⁷ B’de “na‘nā”

¹⁸ B’de “na‘nā”

¹⁹ B’de “tārī”

²⁰ B’de “giderür”

²¹ B’de “olup olmamasın”

na'ne¹ çiynelemek ta'āma iştihā getürür ve hażm itdürür. Tarhūn çiynelemek² ve ağızda dutmak iştihāya bā' idür. ⁶Şöyle ki; tuhme aña dirler ki; mi' de fāsīd ola ta'āmdan. Eger ⁷kuşmak ve ishāl ve 'atş dağı galebe iderse, issi şuyyla kay' ⁸itmek gerekdür ve ol gün yimemek gerekdür ve gece şarāb-ı verd-i tarī ve şarāb-ı ⁹rummānın içeler ve ekşi kâbız yimişler yidürmek gerek ve karnına bābūnec ¹⁰yağın süreler ve na'ne³ ve kerefis ve tarhūn yidüreler ve hażma ¹¹uykudan eyüsi yokdur. Bokrāt hekim eydür: Her kim tuzı ¹²ac karnına yise mi' desini kavī eyleye ve balgamı gidere. İmtilā olup ¹³ta'āmi siñirmesine 'azīm menfa'at ide (^{B24/b}) ve āvāzını dağı aç. Eger dār-ı fülfuli ¹⁴dögüp ta'āma şaçup yise⁴ żarūretin def' ide, gidere ve hem serī' ¹⁵ü'l-hażm ola. Haşāyise nihāyet yokdur. Eger na'ne⁵ ¹⁵ta'āma şaçup ¹⁶yiseler mi' de' i dağı açup hażmı ziyāde ide. Eger efsentini ki aña pelin dirler ¹⁷kaynadup üç şabāh icseler iştihāyī kavī ider ve yarakāna ve mi' de ¹⁸ağrısına fā'ide ider. Eger dār-ı fülfuli yimege şaçup yise tiz hażm idüp⁶ ¹⁹ve gögsi hıldan pāk ider ve levni taze ve ter⁷ ider ve sevdāyī āsān- (⁴⁹) lıgıla cıkara ve göz kararmasın gidere. Eger havlincāni yimege şaçup ²yise şovuk mi' deye ve cigere eyüdür ve mi' de' i ve cigeri kavī ider ³ve kalbi kavī idüp efkār-ı fāsīde' i gidere ve çok işemege fā'ide aña bedel ⁴dārcındür. Eger za' ferānı yimege şaçup yiseler vechi feraḥ ve kalbi ⁵kavī ve hażmı serī' ide ve göz perdesin gidere ve başara kuvvet ⁶ve cilā vire ve südde' i aç. Ammā çok da müdāvemet itmeyeler. Eger heyza ⁷ve ishāl eylemek murād ise bil ki çok yimekten olur. Zīrā ⁸mi' denūñ kuvveti eksilür. Ta'ām ekşer ishāl olur ve yüregi geçer. ⁹Gīdāsı budur ki; ferārici sөгülme eyleye. Nīm-puḥt olduğı gibi. ¹⁰Tekrār ıııcak şuyyla kaynadalar, mersin tohumun ve doğranmış ayva ¹¹ve yumurta katup gayet⁸ bişdükde birinci kavırup⁹ içine birağalar. Maştakī ¹²ve dārcin katalar. Andan yiyeler. Ammā icdügi şarāb-ı na'ne¹⁰ şarāb-ı ayva ¹³şarāb-ı mersin ola ve ba'zılar eydür: Bir mişkāl kurş-ı güherpāre' i ¹⁴dögüp rafadan yumurta ile şabāh içse ishālın kaṭ' ide.

OTUZ- 15UNCİ BĀB

Kuşmağı ve kuşmamağı bildürür: Eger bir kimsenūñ ğaşeyāni olsa, ¹⁶ya' ni gönli bulanup kuşar olsa bakla yimek nāfi' dūr. Ğaşeyāni ¹⁷def' ider. Eger ekşi elmayı ve tatlu elmayı dögüp şuyın içseler ğaşeyāni ¹⁸giderür ve balgamı ekşi ve tatlu elmayı, şafrā' i ekşi elma yiye. Eger bir kişi dā'im ¹⁹kuşar olsa, mi' desinde ta'ām durmaya. Aña hükemā setri mi' de dirler. (⁵⁰) 'İlāci: şumākı kemmūnla yumuşak dögüp şovuk (^{B25/a}) şı ile iç. Kuşmağın ²gidere. Eger kuşmak murād idinse, turb tohumun dögüp ³şuyyla içe veyā bal şerbetle¹¹ veyāhūd süd ile ice. Nedenlū ⁴mi' desi perk¹² ise kuşdura ve kay' itmek isteyen bal ile turb ⁵yise, üzerine ılıcak şı icse kay' ide. Eger kuşmak murād idinse ⁶bir miqdār südi¹³ oçağda bişürüp¹⁴ ve bir kaşık muhkem dögülmiş çörek ⁷otın katup cümlesin içe¹⁵. Şabāhın ac karnına birez¹⁶ egletüp gönli ⁸bulanup pāre pāre balgamlar kuşa, 'azīm fā'ide bula. Ammā südi ⁹ılıcak içe. Eger turb tohumun südle veyā sirkeyle vāfir içe ¹⁰ve birez dura, fi'l-hāl kay' ide. Ammā ac karnına içe. Hammāmda içmek ¹¹efzaldür. Eger turağ

¹ B' de "na' nā"

² "çiynelemek ta'āma iştihā getürür ve hażm itdürür. Tarhūn çiynelemek" ibaresi A' da yok.

³ B' de "na' nā"

⁴ B' de "yiseler"

⁵ B' de "na' nā' i"

⁶ B' de "ider"

⁷ "ve ter" A' da yok.

⁸ "ğāyet" A' da yok.

⁹ B' de "karup"

¹⁰ B' de "na' nā"

¹¹ B' de "şerbetiyle"

¹² B' de "berk"

¹³ "südi" A' da yok.

¹⁴ B' de "bişüre"

¹⁵ "içe" A' da yok.

¹⁶ B' de "bir zamān"

otın kara üzümle kaynadup şuyın hāmmāda ¹²vāfir içse, kay' ide. Hayli fā'idesi vardır¹. Ammā on yıllık beḥaḳa ¹³nef' ide. Eger bir kimesne istifrāğdan şoñra birez şovuk şuya ¹⁴sirke katup anuñla ağzın yüzün ve burnın yuya ki buḥārı ¹⁵başa çıkmağa qomaya ve eger katı kuşmağı² dilese, gözleri ¹⁶üzerine gülābla ter olmuş panbuḳ bağlaya ve qolın bağlaya ve ¹⁷ve istifrāğdan şoñra elma şarābı ve³ gül şarābı güllābla içmek eyüdür ¹⁸ve ba'zılar kuşduḳdan şoñra gülbeşekeri vāfir maştaḳı birle qarışdurup ¹⁹yiye. Çok menfa'at müşāhede ide. Eger balḡamı mizāclı ve bārid mizāclı (⁵¹) kimseler riyāzetden ve ta'āmdan evvel kay' ideler ve issi mizāclı ta'āmdan ²ve şarābdan şoñra kay' ideler. Eger turbı havanda döḡüp şuyın hāmmāda ³ol turb şuyından bir ḳadeḥ içe, kay' ide. Ağızdan gelen şuyı ve balḡamı ⁴ḳat' ide⁴. Eger yimek yiyüp kay' murād idinse⁵, tuzsuz erişte gibi⁶ ve sirkersiz ⁵yaş yiyüp ılıcaḳ şu içüp kay' ide ve eger turbı ta'āmdan şoñra⁷ yiseler, ⁶ta'āımı ḥazm ide ve eger evvel yiseler, ta'āımı yaḳar, yelmeşik idüp ⁷ḳay' itmek getürür. Eger istifrāğdan şoñra eyü, laṭif ḡidālar yiye. Bir iki ⁸gün ferrüc-ı kebīr yiye. Eḳşilerden ve bārid şeylerden ictināb gereḳdür. (^{B25/b}) Her ⁹kim kay' itmek murād itse⁸ istifrāğa sebeb olur⁹ şeylerle ve tuzsuz ¹⁰şeyle¹⁰ vāfir ḡidālanup ve vāfirce¹¹ ılıcaḳ şu içüp kay' idüp şafā ¹¹ide.

OTUZ BİRİNCİ BÂB

Göz ağrısının aḳsāmına 'ilācı bildürür: Eger ¹²şumāḳı gül şuyıyla ezüp göze cekseler, göz ağrısın giderür. Eger kızıl ¹³aḡac yabraḡın yaş iken bir nice¹² kez gözine sürse eyü ola. Eger ¹⁴kerfeṣ ile benefşe'i döḡüp gözi ağrıyan kişi üzerine vursa şifā bula. ¹⁵Eger bakla'ı yumuşaḳ döḡüp ḥarīrdan gecürüp göze çekse şu inmek ¹⁶māddesin def' ide. Eger sûretü'l-münāfikūn ağrıyan göz üzerine kıra'at ¹⁷olınsa¹³ şifā bula. Eger ḳaşnı'ı balla qarışdurup göze çekse göze ¹⁸inen şuyı men' ide. Eger ḥardalı balla¹⁴ ve şuyı memzūc idüp göze ¹⁹çekseler aḡını gidere. Eger ḳışnıc şuyın gül şuyına katup göze çekseler, ²⁰gözde olan veca'ı¹⁵ giderür. Eger gendene yabraḡın ve çiçeḡin döḡüp şişmiş (⁵²) göze sürseler, şişin¹⁶ gidere. Eger ḳırlanguc beynisin alup balla göze ²çekseler aḳlḡın gidere. Eger şumāḳı birez şuyı kaynadsalar tā ḳuvveti ³şuya çıḳa andan ol şudan gözine ḳan olan sürse¹⁷, ḳanın ⁴gidere. Eger şūsen döḡüp şuyın bir bezden şıḳup berāberi gül ⁵şuyı idḡāl idüp aḳ gelmiş göze şıḳalar, def' ola, mücerrebdür. ⁶Eger ḳarāsiyūn¹⁸ şuyın göze çekseler, aḳın giderür¹⁹. Gereḳ eski ve gereḳ yeñi. ⁷Eger keklik otın berāber misk ile deliksüz inci döḡüp göze ⁸çekseler, gözde olan aḡı giderür²⁰. Eger şıḡırūn boyunuzın yüzük ⁹idüp taḳına, göze aḳ düşdise gidere. Eger buḥūr-ı meryemi ¹⁰göze çekseler za'if olmuş göz nūrın ziyāde eyleye. Eger yüzerligi ¹¹balıla ya şarābla ya²¹ tavuḳ ödiyle saḥḳ idüp göze çekeler, nūrın ¹²ziyāde eyleye. Başarın ḳavī ide. Eger keklik²² ödin sūd ile ¹³kaynadup saḡ göze çeke, gece'i gündüz gibi göre. Eger ebem ¹⁴gümecinūn budaḳların çiyneyeler²³, azıḳ²⁴ şuyı göze ṭamzursa- ¹⁵lar (^{B26a}) gözūn nāşır etin gidere. Eger göz yumurlanup ṭaşa gelse ¹⁶anı zā'il ide. Eger nergis şuyın gözde ḳarañusu olan göze ¹⁷çekse

¹ B'de "fā'ide ide"

² B'de "kuşmak"

³ B'de "veyā"

⁴ "ide" A'da yok.

⁵ B'de "idinürse"

⁶ "gibi" A'da yok.

⁷ "şoñra" A'da yok.

⁸ B'de "iderse"

⁹ B'de "istif itdürücü"

¹⁰ B'de "erişteyle"

¹¹ B'de "vafir"

¹² B'de "niçe"

¹³ B'de "itse"

¹⁴ B'de "balıla"

¹⁵ B'de "veca'ın"

¹⁶ B'de "şişmesin"

¹⁷ B'de "ṭamzursa"

¹⁸ "ferāsiyūn" olmalı.

¹⁹ B'de "gidere"

²⁰ B'de "gidere"

²¹ B'de "veyā"

²² Hatalı yazım.

²³ B'de "çiyneşeler"

²⁴ B'de "azacıḳ"

eyüdü. Eger zifti göyündürüp gözin tütününe tutsa ¹⁸gözden gelen yaşı keser ve nişasta gözden gelen yaşı keser¹. Eger ¹⁹yarasa kanın göze çekseler veya sürseler, yaşarmasın giderür. ²⁰Eger göz ağrısı güneşde yürimekten olsa², afyon-ı mışrî (⁵³) koğlaya ve sahk idüp gözinün derisine³ süre ve eger güneşde ²⁰oturmadan ağrıdıysa ‘ilacı şalgamlı yiyecek yimekdür. Eger göze ³ağ düşse veya kara şu inse ya tonuk olsa gerekdür ki⁴ çaylak ⁴beynini penbeye alup şaklaya vakt-i hâcetde bir kaşık içinde ezüp ⁵şuyın ol göze tırmazsalar⁵ bir niçe kez eylese⁶ şifâ bula. ⁶Eger⁷ ayunun kanın göze çekseler kabağda kıl varsa gidere. Eger ⁷tavşan kanın göze çekseler kabağda⁸ kıl bitürmeye ve râziyâne ⁸şuyın kaynadalar, bal gibi ola, andan göze çekseler⁹, görmesin ziyâde ⁹ide râziyâne yimek ve şuyın göze çekmek gözi göregen idüp ¹⁰şâf ide. Eger hâmbalı göze çekeler, nûrın artura. Eger zencebil göze ¹¹çekse başarin ziyâde ider. Ammâ müdâvemet itmeyeler, zarardur. Eger ¹²dârçin döğüp elekden geçürüp göze çekse, zulmetin giderür. ¹³Eger şekeri göze çekeler, zulmetin giderür, cılâ vire. Eger hayy-ı ‘âlem ¹⁴yabrağın döğüp gözde olan çibana vursalar, gidere. Eger it üzümü ¹⁵yabrağın bişürüp gözde olan it dirseğine vursalar tamâm nef’ ola. ¹⁶Eger göz ağrısicün çeşmezen¹⁰ muhkem döğüp ve elekden geçürüp ¹⁷güllâbla qarışdurasın, melhem gibi ola, yeñi panbuğla üzerine basasın¹¹, ¹⁸hoş ola, mücerredür¹². Eger bir kimsenün gözi evvel ağrıyanda kavl-i hükemâ budur ki; yumurta’ı ¹⁹kız oğlan südiyle qarışdurup üzerine penbe ile uralar, sâkin ola¹³ ²⁰ve gözi ağrıduğı gibi ılıcak şuyula yumağ gerekdür ki dimâğı tamâm arına ve göz (⁵⁴) ağrısı hoş olmayanaca hammâma girmeye. Eger er¹⁴ eger ‘avrat (^{B26/b}) cimâ’ dan berhiz ²ideler, gâyet muızırdur ve gözi yuyıcağ gül şuyıyla yuya, dimişlerdür. ³Göz ağrımağdan göze ak¹⁵ düşdise, dimâğı kan almağla ve müşhil ile ⁴tenkiye itmek gerekdür. Ta olan devâlar te’sir ide. Eger göze düşen ak ⁵yufka ise bu ‘ilâclar câ’izdür. Eger kalın olursa zahmet ⁶çekilmeye. Eger kanlu göz ağrısına ‘ilâcdur: Kırım diyârında bir ‘âlim ⁷kişi, gözsüz oldum, diyü ağlardı. Bu ‘ilacı itti. Ertesi sağ ⁸oldı. Mücerredür. Eger terkib budur: Üc dirhem¹⁶ eyü kızıl nohudı azacığ ⁹ocağda kızduralar, kavuralar, ba’de ince elekden eleyeler ve üç dirhem¹⁷ ¹⁰kâmil olmuş¹⁸ yüzerlik tohumın azacığ kavuralar, döğüp ve elekden ¹¹geçürüp bu ikisin birbirine dâhil idüp gül şuyıyla muhkem yoğuralar. ¹²İki pâre penbe üzerine sürüp ve gözin yumup kabağı üzerine ¹³yapışdura. Bir bez ile bağlaya. Giceyle yatup şabâhla gidere. ¹⁴Eger bir kerre etmekle olmaz ise bir niçe def’a ide, mücerredür. Tıb kitabında ¹⁵hükemâ böyle tahrir itmişlerdür ki göz ağrısının sebebi kan galebesindendir. ¹⁶Alâmet; göz qararmağdur¹⁹ ve şişmek ve tamarlar tolu olmağdur ve hem çiban çok ¹⁷olmağ ve kabağları birbirine yapışmağ ve sancmağdur. ‘İlacı kafadan ¹⁸kan almağdur²⁰ ve eñsesinden ve baldırından hacâmat itmekdür. Sağ gözi ¹⁹ağrısı sağ tarafından kolından, şol gözi ağrısı şol tarafından ²⁰kan alalar veya safrâ gâlib olursa ‘alâmeti gözi²¹ kızıl olmağdur. Şarılığa (⁵⁵) mâ’il ola ve issi olup sanca ve kabağları birbirine yapışa. Aña ‘ilâc ²safrâyı ishâl itmekdür veya balğam gâlib olmağdur. ‘Alâmeti

¹ “ve nişasta gözden gelen yaşı keser” ibaresi A’da yok.

² B’de “oldısa”

³ B’de “devrine”

⁴ B’de “kim”

⁵ B’de “tırmazsalar”

⁶ B’de “eyleye”

⁷ “eger” A’da yok.

⁸ “kabağda” B’de yok.

⁹ B’de “çekeler”

¹⁰ B’de “çeşmegen”

¹¹ B’de “yayasın”

¹² “mücerredür” A’da

yok.

¹³ “sâkin ola” A’da yok.

¹⁴ “eger er” A’da yok.

¹⁵ “ak” A’da yok.

¹⁶ B’de “direm”

¹⁷ B’de “direm”

¹⁸ “olmuş” A’da yok.

¹⁹ B’de “qararmağ”

²⁰ B’de “almağ”

²¹ B’de “göz”

gözün rengi ak³ olup kapaıklar¹ birbirine yapışmağandır ve ağrı az ola. Bunuñ ‘ilacı balgām⁴ ishāl itmekdür ve gözi² ağrıyan kimse³ tütünden ve yilden ve aydınlıktan ve ak⁵ nesneye bakmağdan şaķınmağdır⁴ ve issi yimekten ve ta‘ām yiyüp yatmağdan⁶ ve ta‘āmı çok yimekten ve ğalīz ğıdālardan, (B27/a) şoğan ve sarımsak ve mercimek⁷ ve tuzlu et ve ekşi nesnelerden ve başa yağ sürmekden ve çok⁸ uyumadan⁵ ve ağlamağdan⁶ ve cimā‘dan ve çok kalkmağdan perhiz ideler. Zīrā bunuñ⁹ ğibiler sağıķda⁷ daķı ziyāndur ve dā‘im ta‘bī‘ī şāfla ve ĥuķne ile ki leyyine¹⁰ ile telyin eylemekdür ve ka‘b olmağā ķomayalar⁸ ve göz ağrısına yaşıduğı¹¹ yüksek ideler ve arkası üzerine yatmaya. Ağrıyan göze ya siyāh ve-¹² yā gök dülbendi bağlayalar ve karañu yirde oturalar⁹, her ğiçe gülbeşeker ma‘cūnı¹³ yiye. Benefşe katup yimek evlādur ve şarāb-ı nilüfer ve şarāb-ı benefşec¹⁴ imcek gerek. Ğıdāsı kapaķ ve erişte¹⁰ yiye ve et yimeye. Meger genc şey³ eti ola, ¹⁵anı da ķūt ve ķuvvet olmaķ için yiye veya ferāric çorbası yiye¹⁶ ve nīm-birişt yumurta yiye cā‘izdür. Eger gözde it dirseği olsa¹⁷ üzüm yabrağın bişürüp vura. Çok fā‘ide ide ve şoğan şuyın¹⁸ gözine çeke, şebķurluğın gidere. Reyhān çok tutulsa nūrı¹⁹ rüşen eyleye. Eger atūñ beynin¹¹ balla¹² ķarışdurup za‘if göze⁽⁵⁶⁾ çekseler ķuvvetli olur¹³. Nūrlana ve istiħāza ‘avratuñ kanın göze² çekseler ağını gidere. Gözde kıl bitse hūdhūd kanın göze¹⁴ cekse³ ayruķ kıl bitmeye. Eger ba‘zı göz ağrısı kim issiden olur¹⁵, bir nice⁴ def‘a tāze tāze sığır etin verseler ĥarāretin ve kanın ve ağrısının gidere¹⁶. Eyü ola. ⁵Şovukdan veya yelden ağrımış göze bal koysalar, kanın ve şişin⁶ ve ağrısının gidere. Eger tāze toğan oğlanuñ murdārılığın kurudup⁷ döğüp elekden geçürüp, göze sürme çeker gibi çeke, gözde ağrı gide¹⁷, ⁸şihħat bula. Eger göze zārb dokınsa, kan tolsa, evvel kafadan kan ala-⁹ lar. Mumı buz ile alışdurup göz miķdārı yaşı ideler. Isıcak idüp¹⁰ bir nice def‘a göze uralar, eyüdür ve nebāt şekerin döğüp göze¹¹ ekeler. Birkaç def‘a tā kim kanın arıda. Bil ki remed göz ağrısıdır. Bu bir ‘illetdür ki ¹²başdan iner, (B27/b) gözi kaķlar ve sancar ve kapağı şişer, yukarı kaldır-¹³ mağı sevmez. Fevh tamarından kan alalar ya me‘ku‘l-‘ayndan ya ķifālden¹⁴ ve üç gündenşoñra bu devāyı ideler. Yüzerlik tohumın ‘unnāb ile¹⁵ döğeler ve şirec yağıyla döğüp birbirine katalar. Andan penbeye sürüp¹⁶ issidürüp¹⁸ ğice vuralar. Şabāħa dek dura. Şarāb-ı nilüfer veya¹⁷ şarāb-ı ‘unnāb veya şarāb-ı benefşe içireler. Et yimekten ve ķurı et yimekten¹⁸ ve süciden ve yoğurddan perhiz ideler. Gözine mülūkiyye veya tūtiyā¹⁹ koyalar. Birkaç gün şifā bula. Eger nāğāħ göz açık iken çöb düşse⁽⁵⁷⁾ ya ağac veya barmaķ veya daş¹⁹ dokınsa aña tūrķa dirler kim gözi fi‘l-ħāl kan tolar. ²⁰Ol sā‘at bir ĥorosi boğazlayup kanını ısıcaķla göze tāmzursalar²⁰, andan bu ³zıkr olan edviyeler ki yüzerlik tohumı ve noħud unı, ‘unnāb ve nilüfer ve benefşe, ⁴bunları döğüp afyon ve kāsni‘-i şuyıyla ezeler. Cümlesin bir yire ķarışdurup⁵ yumurta şarusıyla ılıcaķ idüp penbe üzerine yayup göze vuralar. Ammā ⁶gül yağında²¹ memzüc ideler. Şöyle kim kan çok olursa baş tamarından kan alalar, ⁷şifā ola. Eger göze kan düşdüğinden su‘āl olunur ise²², sebebi kandan ve²³ ⁸sancudan ve katı baş ağrısından ve ‘ırķu‘ş-şakıķa

¹ B’de “kapaķlar”

² “ve gözi” A’da yok.

³ B’de “kimesne”

⁴ “şaķınmağdır” B’de yok.

⁵ B’de “uyumağdan”

⁶ “ve ağlamağdan” A’da yok.

⁷ B’de “sağıķında”

⁸ B’de “ķomaya”

⁹ B’de “otura”

¹⁰ B’de “rişte”

¹¹ B’de “beynisin”

¹² B’de “balıla”

¹³ B’de “ola”

¹⁴ B’de “gözine”

¹⁵ B’de “ola”

¹⁶ B’de “giderüp”

¹⁷ B’de “gözde ağrıyı gidere”

¹⁸ B’de “isidüp”

¹⁹ B’de “taş”

²⁰ B’de “tāmzuralar”

²¹ “yağında” A’da yok.

²² B’de “olinursa”

²³ “ve” A’da yok.

ağrısından olur. Tiz 9timār olmazsa yaramazdur. Evvel emirde şakağların dağlayalar. Andan timār 10ideler. Şoñra ılıcağ rāziyāne¹ şuyıla² yuyalar ve eliyle sürseler³ cā³ izdür ve eger 11yufka olursa yarasa kanın tamzura veyāhūd⁴ anzarūt ve deñiz 12köpüğü ve nebāt şekeri saħk idüp ahyānen gözine ekeler. Ammā kıl biten gözün⁵ 13sebebi⁴ dimāğdan ğaliż dem kabağa⁵ dökülmeden olur. Evvel mertebe habb-ı kû- 14kiyā³ ile tenkiye³-i dimāğ itmekdür⁶. Andan kapağın düzüp cinbistre ile ol 15kılları çekeler⁷. Bu terkib ideler. Şabr-ı uskütrî ve keçî ödin ve gögercin 16kanın sürterler. Olmazsa⁸ (B28/a) çuvaldız ile kıl yirini tağlayalar. Eger bir gözde 17kıl bitse kılın yolup⁶ avratlar kullandığı şaru topuzuñ yumrisıyla 18kılın kopduğu yiri başalar, dağı çıkmaya. Eger göze kara şu inse hic 19dermān olmasa bu eczaları saħk idüp ve elekden geçürüp (58) yigirmi gün miqdār⁹ göze ekeler. Ğāyet mücerrebdür. Şeker-i nebāt bir dirhem¹⁰ mervārîd-i nā- 2sufte bir dirhem¹¹, tütüiā³-i hindî bir dirhem¹², deñiz köpüğü bir dirhem¹³, sümüklü böcek 3kabı bir dirhem¹⁴, hınzîr dişi bir dirhem¹⁵. Gözde perde vāki⁶ olsa anı gidermek 4içün bālāda zikr olınan eczâlardan ikişer dirhem¹⁶ saħk idüp tamām 5elekden geçürüp sürme gibi idüp gözine çeke. Yigirmi yıllık perde olsa 6giderür, mücerrebdür.

OTUZ İKİNCİ BÂB

Uyumağ ve uyumamağ aħvālin bildürür: Eger 7benefşe yağın sürünseler¹⁷ uyku getüre ve gül yağı ve şuyı uyku getürtür. 8Her kim niyyet idüp⁶ amme süresin okusa uykusı gele. Eger haşhaş 9kabın döğüp şuyı yoğurup toluñlarına sürse uyuya. Eger 10toyuñ yüregini bir beze bağlayup ğāyet uykusı olan adamuñ 11boynına bağlasalar uyumaz ola. Eger engeç gözün adam götürse uykusı gide. 12Eger kurdun sağ gözünü bilesince şaklasa uykusı gelmeye. Eger 13şol gözünü götürse uykusı gele. Eger dilkü yağın alınına sürse 14uykusı sâkin ola. Eger bülbülün tüyin veyā baş üzerinde götürse 15uykusı gide. Eger aygır artuğı şuyın iceler¹⁸, uykusı gide. Eger¹⁹ baykuş 16ölcek bir gözi açık qalır ve bir gözi kapanuğ qalır kim şuya birağıcak 17bir gözi batır ve bir gözi batmaz. Ol batmayanı adam götürse hergiz uyumaya 18ve ol batanı götürse ğāyet uyugañ ola. Eger köpek başını²⁰ 19horlayan adam başı altına qosalar horlamaya. Eger marulı ğastanuñ (59) yaşadığı altına qosalar ve andan marul şuyıyla ğastanuñ yüzün 2yusalar²¹ rahat olup uyuya ve her kim şığıruñ kavuğın qarnına qosa 3hiç uyumaya.

(B28/b) OTUZ ÜÇÜNCÜ BÂB

Kulağ ağrısına ve sağırlığa münāsib devālar 4bildürür: Eger bāpūnec yağın kulağ ağrısına tamzursalar eyüdü.²² Eger gül yağın ılıcağ idüp kulağa²³ tamzursa issiden olan ağrıya 5müfiddür. Eger tereyağın kulağa tamzursa veca⁶ in sâkin ide. Eger turağ 6otını sevdādan zühür iden kulağ ağrısına döğüp şıkalar, müfiddür. 7Eger örümcegi gül yağıyla

1 “rāziyāne” A’da yok.

2 B’de “şuyıyla”

3 B’de “sürerlerse”

4 B’de “sebebin bildürür”

5 B’de “kapağa”

6 B’de “itmek gerekdür”

7 B’de “çeker”

8 B’de “olmaz ise”

9 B’de “miqdārı”

10 B’de “direm”

11 B’de “direm”

12 B’de “direm”

13 B’de “direm”

14 B’de “direm”

15 B’de “direm”

16 B’de “direm”

17 B’de “sürünse”

18 B’de “içseler”

19 B’de “dağı”

20 B’de “başın”

21 B’de “yusa”

22 “Eger bāpūnec yağın

kulağ ağrısına

tamzursalar eyüdü.”

cümlesi A’da yok.

23 B’de “kulağına”

bişürüp kulağına tāmzursa be-gāyet eyüdü. ⁸Eger siñirlüce yabrağın irilerini döğüp kulağına¹ tāmzursa ağrısın gidere. ⁹Eger kabağ şuyın issiden olan kulağ ağrısına tāmzursa gidere². Eger keçi südin ¹⁰şovuk şuyyla kulağ ağrısına tāmzursalar gidere³. Eger köhne zeyt yağın ağrıyan ¹¹kulağa tāmzursalar⁴, gidere⁵. Eger süre³-i fātiha bir pāk kāseye yazup gül yağıyla ¹²yusalar ağrıyan kulağa tāmzursalar bi-izni¹-l-lāh veca³ın sākin ide. Eger inciri ¹³hārdal ile saḥḥ idüp⁶ ısıcak⁷ südle qarışdurup kulağa tāmzursa ¹⁴gürüldüsün gidere. Eger sirke buḥārına kulağın tutsa çinladusın ¹⁵gidere. Eger kulağ gürüldüsine ve hem çinladusına acı bādem yağın tāmzursa⁸ ¹⁶eyü ide. Eger afyonı südle ezüp kulağ gürüldüsine bir niçe tamlā tāmzursa ¹⁷sākin ide. Eger turb şuyın keçi ödiyle qarışdurup şovukdan tutılan kulağa ¹⁸tāmzursa⁹ eyü ola. Eger gelincik çiçeğin dibin kaynadup şuyın alalar, kulağa ¹⁹tāmzursalar¹⁰, gāyet müfiddür¹¹. Kulağı¹² açā. Eger bir kulağ gec işitse, sirke ⁽⁶⁰⁾ buḥārına tuta, eyüdü¹³. Eger ferāsiyūn yabrağın döğüp şuyın alup kulağa ²tāmzursa açıla. Eger sāhin ödin turb şuyıyla kulağına¹⁴ tāmzursa ³şağırlığın def^c ide. Eger kurduñ yağın eridüp şağır kulağa tāmzursa ⁴eyü ola. Eger çoçuñ ödünü isidüp şağır kulağa tāmzursa eyü ola.¹⁵ Eger sarımsağı¹⁶ döğüp şuyın koyun ödiyle ^(B29/a) kaynadup andan kulağa ⁵tāmzursa açıla. Eger gelincik çiçeğin şuyın alup aḡ günlügi döğüp ⁶katalar, merhem gibi ola. Kulağ üstine koyalar. İçinde irini cezb idüp ⁷veca^cın def^c, sākin¹⁷ ide. Eger sirke³ ısıcak idüp kulağa tāmzursa ⁸eyü ola. Eger ekşi enār çekirdeğin balla bişürüp kulağda olan¹⁸ çibana ⁹vursa¹⁹ müfiddür. Eger it üzümü yabrağını tuzla döğüp kulağ dibinde ¹⁰çıkan çibana sürseler eyü ola. Eger ḥatmi³ kulağ ardında olan çibana ¹¹vursalar ola. Eger kulağdan kan aḡar olsa ve şağır olsa koruk ¹²şuyın aḡ²⁰ balla qarışdurup kulağa vursalar, şifā bula²¹. Eger kulağ tutulsa, ¹³tavşan yağın bir penbe ile fitil idüp ucın yandurup dibin ¹⁴kulağına şokalar bir sā³at tura, ziyāde tūrmaya, andan aḡ şogan ¹⁵şuyın tāmzursa²² eyüdü. Eger şovukdan kulağ ağrısı, ya çinlasa veyā ¹⁶gürüldese şarāb-ı ustuhdūs ve şarāb-ı benefşe ya gülbeşeker yāḥūd ¹⁷ıtrıfıl-i şağır yidüreler. Perhiz idüp et yimeye. Eger kulağa acı bādem ¹⁸yağın ısıcaḡla tāmzursalar, eyüdü. Ammā tabi^c atı dā³im telyin eyleye²³. Bu- ¹⁹nuñla olmazsa ishāl ile balgamdan tenkiye ideler. Eger kulağdan irin ⁽⁶¹⁾ aḡar olsa, üç dirhem²⁴ cüllāb, bir dirhem²⁵ tatlu bādem yağı birbirine katup ²eski penbe ile tāmzursa²⁶ ve yine ol penbe³ kulağı üzerine koyalar, eyü ³ola. Eger kulağ içinde yaş olup irin geldise, kāfūr merhemi vurular, eyü ola. ⁴Eger kulağ tutulsa ve daḡı sancısı ve ağrısı, deñiz şuyın kaynadup²⁷ ⁵andan tutilmaduḡ bardaḡ içine koya, kulağı²⁸ ol bardaḡ aḡzına tuta²⁹, ⁶buḡı içeri gide, eyü ola. Eger atun tersini tāze iken, ya^c ni biraḡduḡı gibi alup ⁷şağır kulağa şoka, bir niçe def^a ide, şağırlığın gidere. Turb şuyın ⁸koyun ödiyle qarışdurup kulağa tāmzursa, eyü ide. Eger şu degürmiş ise ⁹cezb ^(B29/b) idüp çıkara. Eger kulağ ağrısıcün şaḡsaḡan beynin balla qarışdurup ¹⁰işitmez kulağa koysalar,

¹ B'de "kulağa"

² B'de "gide"

³ B'de "gide"

⁴ B'de "tāmzursa"

⁵ B'de "gide"

⁶ "saḥḥ idüp" B'de yok.

⁷ "ısıcak" A'da yok.

⁸ B'de "tāmzursalar"

⁹ B'de "tāmzursalar"

¹⁰ B'de "tāmzuralar"

¹¹ B'de "müfid olup"

¹² B'de "kulağın"

¹³ B'de "eyü ola"

¹⁴ B'de "kulağa"

¹⁵ "Eger çoçuñ ödünü

isidüp şağır kulağa

tāmzursa eyü ola."

cümlesi A'da yok.

¹⁶ B'de "sarımsağı"

¹⁷ "sākin" B'de yok.

¹⁸ B'de "kulağdaki"

¹⁹ B'de "vursalar"

²⁰ "aḡ" A'da yok.

²¹ B'de "ola"

²² B'de "tāmzurmak"

²³ B'de "eyleyeler"

²⁴ B'de "direm"

²⁵ B'de "direm"

²⁶ B'de "tāmzursalar"

²⁷ B'de "kaynada"

²⁸ B'de "kulağını"

²⁹ "tuta" B'de yok.

ışiddüre¹. Eger kulağ sancsa buzağı südügin tāmzursalar eyü ola.² Eger kulağ ağrısı ‘illetin şorarsan, ¹¹pek şovuğdan veyā yilden olur. Evvel iyāric-i faykarā ile tenkiye³-i dimāğ ¹²ideler. Ammā, şol kim issiden veyā yilden⁴ ola, başı⁴ ağırlandı⁵ ve kulağı gürüldeye⁶, aña ‘ilac ¹³bir denk ferfiyūn ve bucuğ dirhem çünd-bi-düster ve şabr-ı suķūtrī bir dirhem ¹⁴ve maştakī bir dirhem, bunları döğüp şıgır ödiyle şahğ ideler ve acı bādem yağın ¹⁵katup kulağa tāmzursa⁷, eyü olur. Eger⁸ başı ağrıyup şancsa, içinde ¹⁶irin ve kanlı şu akar olsa ve çirkin koğar olsa, ‘ilacı yedi dirhem ¹⁷sirke ve sekiz dirhem bal ve iki dirhem jengār, evvel sirke ile balı kaynadalar. Bu ¹⁸jengārı üzerine koyalar. Yap yap karışduralar. Tā kim kızıl ola. Andan ¹⁹fitili eski⁹ penbe ile idüp üzerine sürteler. Kulağına şokalar. Günde ⁽⁶²⁾iki kere degşüreler. Tā kim ol su ve¹⁰ irin gide, eyü ola. Eger kulağda kurd olsa ²şeftālū yabrağın döğeler, şuyın alalar. Şabr-ı usķūtrī, maħmūde ve sirke ³idhāl ideler. Birez şahğ ideler. Andan kulağına tāmzurular. Ol kurdları ⁴helāk ide¹¹. Eger kulağ şovuğdan¹² veyā yilden ağrı olsa, sebebi ⁵ħammāmda şu girmekden veyā şuda oynamakdan olur veyā terlemek soñra¹³ ⁶yıl almakdan olur. Nişanı oldur ki: Ağrur ve sancar ve içi gürülde. ‘İlacı; evvel ⁷kafa tamarından kan¹⁴ almakdur ve bezr bardağın ocağa koya. Ağzın berkide ammā ⁸odı mülāyim ola. Tamām ısıtduğdan soñra kulağı taħammül idecek deñlü olıcağ ⁹ağzın açup üzerine tutup dura. Tā ki buğı kulağına gire. Andan ¹⁰başın örtüp terleye, eyü ola. Ammā şovuğdan ħazer eyleye ve eger katı ¹¹zahmet idüp ağırursa, şeftālū çekirdegi içi ve acı bādem bir döğeler ¹²zeyt yağıyla ^(B30/a) kaynadup süre, kulağa tāmzurular, eyü ola. Eger kulağ ¹³tutulup işitmez olsa, şaru şu gelse, sebebi; şovuğdan veyā yilden ¹⁴olur. ‘İlacı; koyun ödin turb şuyın birbirine idhāl idüp ¹⁵kulağa tāmzursa, aç. Veyāħūd reyħān tohumın döğüp bādem yağıyla ¹⁶kulağa¹⁵ tāmzursalar¹⁶ eyü ola. Eger taze işitmez kulağ olsa, iki dirhem¹⁷ ¹⁷çoğan yise nāfi¹⁷ ola. Eger çokdan tutulmuş olsa ki bir yıl gicişmemiş ¹⁸olsa ola¹⁸, turağ otın rāziyāne ile bir ağzı tar kaba koysalar ve ¹⁹süciyle veyā zeyt yağıyla veyā şu ile ol kabı töldura ve ħamır ile ⁽⁶³⁾perkide¹⁹. Şöyle kim; buğı çıkmaya ve ocağda kaynadalar. Tā ol koyılan şuyıñ ²yarusı kala. Andan oddan indüre. Ol ħamır²⁰ orta yirinden bir delik dele²¹. İgne ³ile şöyle kim; buğı çıka. Hemān kulağın ol ısıcağ buğı üzerine tuta. ⁴Tā kim ol buğ kulağı içine vara. Andan kulağın büriyüp bir zamān ⁵yine nedeñlü işitmez ise açıla. Eger bir kerre olmaz ise, iki üç def’ a ⁶ide²². İnşa’ a’l-lāhu te’ ālā açıla. Eger kulağına kurd veyā kulağa giren²³ girse zahmet virse şeftālū ⁷yabrağın döğüp şuyın kulağına tāmzursa, ol canavarı öldüre. Eger kulağ ⁸ağzına karīb yire²⁴ gelürse ve görünür ise, cifte ile veyā çengelle çeküp alalar. ⁹Eger kulağa giren görünür ise üşenmeyüp kulağın yağla töldura²⁵ ¹⁰ve ol bir yanında kağalar, gelür. Kulağ ağzına iner. Kulağın çekeler görünür²⁶. ¹¹Çengel ile veyā cifte ile çeküp çıkaralar. Ĥalāş ola. Eger kulağ ¹²ağrısına evüñ ħaşırın qaldurup evi süpürse andan

¹ B’de “ışidür ola”

² “Eger kulağ sancsa buzağı südügin tāmzursalar eyü ola.” cümlesi A’da yok.

³ “veyā yilden” ibaresi A’da yok.

⁴ “başı” A’da yok.

⁵ B’de “ağrılanur”

⁶ B’de “gürülde”

⁷ B’de “tāmzurular”

⁸ B’de “ammā”

⁹ “eski” A’da yok.

¹⁰ “su ve” ibaresi A’da yok.

¹¹ B’de “ol kurd helāk ola”

¹² B’de “şudan”

¹³ B’de “soñında”

¹⁴ “kan” A’da yok.

¹⁵ B’de “kulağına”

¹⁶ B’de “tāmzurular”

¹⁷ B’de “direm”

¹⁸ B’de “bir yıl geçmiş ola”

¹⁹ B’de “berkide”

²⁰ B’de “ħamıruñ”

²¹ B’de “deleler”

²² B’de “ideler”

²³ “veyā kulağa giren” ibaresi A’da yok.

²⁴ “yire” A’da yok.

²⁵ B’de “tölduralar”

²⁶ B’de “görinürse”

süpürdi' i ¹³elekden geçürüp andan bir çanağa koyup üzerine muhkem issi şu kıoya ¹⁴ve kıulağı ol issi şuyun buğına tuta, eyüdü. Eger kıatranı kıulağına tütsi ¹⁵eylese içindeki kıurdları çıkara. Eger tırna telini işitmez kıulağa şo- ¹⁶ksalar sağırılığın gidere. Eger kıulağ (B30/b) rencine ve işitmedüğine ağı şoğanı ¹⁷bişürüp içinde olan sıvrice yüregın alup bezir yağına baturup ¹⁸kıulağına şoka¹ ammā kıatı issi olmaya, müfiddür. Her bār ki kıulağa ' ilāc āhirinde ısıcağı ¹⁹tutmağı² gerekdür ve birkaç gün bir nesneyle şarup bağlaya. Zırā ki ' ilācdan şoñra (64) açuğı tutmağı gāyet yaramazdur. Bā-ħuşuş şovuk gün ola. Eger ²kıulağ sağırılığına şoğanun dördüncü kıatınun içine bir mıqdār ³zeyt yağı kıatup ocağıda külli kıor üzerine kıoya. Bu zeyt yağı ⁴yap yap kıaynada. Şoğan bişince andan çıkıarup birazcık³ ılıcağı ola. ⁵Andan bir bıçağı kıulağın delüğine dutup demüri ucından yaña tøkeler, ⁶tā kim beş altı tamlā kıulağınun delüğine tamlada. Andan bağlayup şarınup ⁷yata, şifā bula.

OTUZ DÖRDÜNCİ BĀB

Yürek ağrısına münāsib marāzların ⁸ ilācın bildürür: Eger bir kıimsenun yüregi ağrısıa bir noħud deñlü berş yiye. Eger ⁹mu' tādı⁴ ise hem yiye ve hem yüregi ağrısıa üzerine yağı eyleye. Ağrısı ¹⁰zā' il ola ve tiryākiye müfid degüldür. Zırā kim tabi' at olmuşdur ki ve hem eger mu' tād degül ¹¹ise bir noħud deñlü berş yise külli nef' ider. Ammā şovukdan perhiz ¹²ide⁵ egir yemek ve bādem yimek eyüdü. Eger yürek ağrısı kim ısıcağıdan olmaya ¹³fındıq yimek eyüdü, giderür⁶. Eger göbek burısı zuħūr iderse sebebi bağırısak ¹⁴içre yıl eglenmekden olur. Nişānı oldur ki kıur kıur ider ve sancur. Raħatlık ¹⁵virmez. ' İlācı; evvel ħuķne ideler. Şovuk gıdā virmeyeler. Ĥazer ide⁷. Nım-bir- ¹⁶işt yumurta ve kıalye ve keşür ve şalgām şorbasın issi edviyeler birle ¹⁷yiyeler ve şu yirine şarāb-ı benefşe içe. Kerefis ve rāziyāne toħumı ve enisün ¹⁸ve egir ve maştakī ve günlük ve dārcin ve cevz-i bevā döğüp gülbeşekerle veyā ¹⁹gül-engübün birle kıarışdurup yiye. Eger şafirā dökülürse ve kıatı sancur⁸ (65) ve şuyı çokluk içerse şovuk gıdālar vireler. Bezir-i kıatunā, reyħān ²toħumı ve lisānu's-sevr toħumı bu zıkr olınan (B31/a) eczāları şuyıla ışladup ³andan süzeler. Şekerle şu yirine içeler. Kāmıl⁹ şarāb-ı nilüfer dağı a' lādur ⁴ve kıarş tebāşir idħāl itseler, nāfi' ola¹⁰. Eger bir kıimsenun içi ağrısıa ve beñzi ⁵ve gözi şaru olsa böğürtlen dibin şuyıla kıaynada ve içe. Bir niçe kerre ⁶ide, şifā bula ve¹¹ turb toħumın yise, kıarın ağrısın gidere. Her kim tırak ⁷otı yise veyāħūd şuyın içse kıarın ağrısın gidere ve gül-engübini rāziyāne ⁸ile vāfir kıaynadalar. ısıcağıla iceler, nāfi' ola. Eger gül-engübini yise, yürece ⁹kıuvvet vire ve içi şāf eyleye. Ağac kıavunun ekşisi şovukdur, yürek titremesine ¹⁰eyüdü ve yürek yiline bir mıqdār rāziyāne ve enisün döğüp şuyıla ¹¹kıaynadalar ve şovudup birez şeker kıatalar. Şabāħ şabāħ birkaç kerre iceler. Ĥayli ¹²fā' ide ide. Eger rāziyāne ve zencebıl ve egir vezinde berāber ola, döğüp ¹³balla ma' cün idüp yise yürek ağrısına ve sancuya işincedür, mücerredür.

¹⁴OTUZ BEŞİNCİ BĀB

Ĥafaķān kim yürek oynamasıdır, anun devāsın bildürür: ¹⁵Eger oğul otunun yabrağın inen yemek ve kıoķulamağı ve şuyın içmek, yürek ¹⁶oynamasın gidere¹² ve

¹ "şoka" A'da yok.

² B'de "dutmağı"

³ B'de "birezcik"

⁴ B'de "mıķnāfişi"

⁵ B'de "ideler"

⁶ "giderür" A'da yok.

⁷ B'de "ideler"

⁸ B'de "sancursa"

⁹ B'de "fi'l-cümle"

¹⁰ B'de "müfiddür"

¹¹ B'de "her kim"

¹² B'de "giderür"

zurunbât sevdâdan olan hafaķāna müfiddür. İki dirhem¹ 17burcaķ toķumın alup şabāh şabāh ağzında dutsa ve şuyın icse dökündükde² 18āhirinde yudsa hafaķānı gidere ve gül şuyın icse hafaķānı gidere³. 19Eger ‘uşfūr toķumın yumuşaķ dögüp balla ezüp⁴ yalasa hafaķāna eyüdü⁽⁶⁶⁾ ve kemmūn issi ve kırudur. Hafaķānı zā’ il ider ve hafaķānuñ māddeşi yürek 2za’ fındandır. ‘Alāmeti; şuşamak ve kabz ve göğüs issi olmak ve guşşalanmaķ⁵ ve şovuk³ hava hoş gelmekdür ve nefes şık şık olmaķdur. ‘İlācı şarāb-ı hummās ve şarāb-ı 4tuffāh ve şarāb-ı nilüfer ve şarāb-ı verd ve tarī ve şarāb-ı rummān ve gül şuyı ve 5tuķmugān içmekdür ve gök benefşe ve söğüt yabrağı ve çınar⁶ ve mersin⁶ ve güllāb ve kāfūr ve emrūd koķulamaķ eyüdü^(B31/b). Gıdālardan enār ve koŗuk ve elma aşı⁷ ve ayva ve emrūd yiseler ve gögsine güllābla bezr-i kaķūnā lu’ ābın vura⁷ ve aķar⁸ şular kenārında otura. Tā ki kalb feraķ bula. Guşşa zā’ il ola. Eger kan⁹ gālib olursa çıkaralar. Sūr’atle icüreler ve eger bürüdet gālib olmaķdan¹⁰ olursa ‘alāmeti issi nesnelerden hoş olmaķdur ve beñzi ħarāb olmaķdur. 11Öyle olursa ‘alāmeti issi nesnelerden hoş olmaķdur ve beñzi ħarāb¹² olmaķdur.⁸ ‘İlācı misklü şarāb-ı tuffāh ve ħarīre ve şarāb-ı ‘ūd ve lisānu’ş-sevr¹³ şuyıyla reyĥān toķumın ve karanfül şuyıyla birez za’ ferān ezüp¹⁴ icüreler ve tiryāk-ı fārūķdan bir dirhem⁹ yedüreler. Misk ve ‘ūd ve ‘anber¹⁵ ve turunc yabrağın ve nergis koķulamaķ eyüdü^(B32/a) ve gıdālardan tavuķ¹⁶ kavurması ve dārcīn ve karanfül ve za’ ferān ve fustuķ ve bal yidüreler¹⁷ ve gök süsen¹⁰ yağın ve yāsemen yağı müşgle¹¹ ve za’ ferān birle süreler ve eger¹⁸ balgām gālib olursa ma’ cūn-ı misk vireler ve ĥuķne eyleyeler. Ammā kaķı ishāl¹⁹ yaramazdur. Hemān tabī’atı telyīn üzere tutmaķ gerekdür. Behmen şuyın⁽⁶⁷⁾ yürek oynar kimseye içürseler yürek oynamasın gidere, gerek issiden² ve gerek şovukdan olsun behmen şuyı kaķnadup ol kızıl şuyı açla³ ve toķla beş güne dek şuşadıķca içse yürek oynamasın ve ic¹² ağrısın kim kanlu ola, giderür ve eyü ider ve böyle naķl iderler kim yürek⁵ oynaması gāyet ĥarāretten veyā bek koŗmaķdan ya guşşelenmekden olur. 6Evvel bāsilik tamarından kan alalar. Bir dirhem¹³ rāvend-i çinī ve buçuķ dirhem¹⁴ ĥereze 7dögeler. Uñ gibi ola ve bir üsküre zerdālū şuyı ezeler, şeker katalar. 8Şabāh icüreler. Öyleye dek ta’ām yimeye. Gıdāı mercimek ve gāh gāh⁹ ferāric kaķyesi koŗuķ şuyıyla ekşi enār şuyı birle vireler ve içmege¹⁰ şandal şarābı ya elma şarābı ya reyĥān şarābı vireler ve kızıl gül beş dirhem¹⁵ 11aķ şandal on dirhem¹⁶ ve bir miķdār kil-i ermeni bu cümle’i dögeler ve bezr-i kaķūnāyı¹² gül şuyıyla çalkayalar. Bunları idĥāl ideler. (B32/a) Bir beze süreler. Yüregi üzere¹³ vurular, derdine devā³ ola ve devā³-i¹⁷ misk daķı müfiddür ve ekşi enārla taķlu¹⁴ enārı kaķışdurup yimeķ hafaķāna eyüdü⁽⁶⁷⁾.

OTUZ ALTINCI BĀB

Yürece kuvvet¹⁵ virenleri ve za’ if ĥastalaruñ ‘ilācın bildürür: Eger yüregi kuvvet bulmaķ¹⁶ murād itse¹⁸, benefşe perverdesi yiye, müfiddür ve taķlu elmanuñ kaķbın¹⁷ şoyalar, dört pāre ideler ve içinüñ eşigin pāk ideler. Andan şuya¹⁸ koyalar. Andan şekerı şerbet idüp anuñla kaķnadalar. Tā kıvāma gelenece, andan¹⁹ misk katalar, isti’ māl ideler.

¹ B’de “direm”

² “dögündükde” A’da yok.

³ B’de “giderür”

⁴ B’de “ac kaķına”

⁵ B’de “guşşelenmek”

⁶ B’de “ĥıyār”

⁷ B’de “vurular”

⁸ Bu cümle istinsah hatası olarak tekrar etmiştir.

⁹ B’de “direm”

¹⁰ B’de “şüşen”

¹¹ B’de “miskle”

¹² “ic” B’de yok.

¹³ B’de “direm”

¹⁴ B’de “direm”

¹⁵ B’de “direm”

¹⁶ B’de “direm”

¹⁷ “ola ve devā³-i” ibaresi

A’da yok.

¹⁸ B’de “murādise”

Tamām mertebe yürece kuvvet vire. Gül-engübîn (68) de yürece kuvvet¹ virür. Ayva şarābı ve ‘ūd ve ‘anber koçulamaç eyüdü. Hekīm eydür; ²her kim şüre’-i fātiḥa’-ı bir pāk zarfa yazup ve pāk şuyı ezüp içse, ³müfid ola. Eger kalbinde inḳılābı veyā bir derdi olsa, cümleye kāfidür. Eger ⁴bir ḥasta ḡāyetle za‘if ola, ağzında bir nesne yimege kudreti olmasa, bir semüz ⁵tavuğı bişürüp bir miḳdār aṣağdan ḥuḳne idesin. Ammā çok koymayasın ⁶ve ba‘zılar içine ḥamīre’-i benefşe dāḥil² idesin, dimişler. Bil kim misk nāfi‘ ve mübārek ⁷nesnedür. Ḥayli fā’idesi vardur ve hem kalbi kavī ider ve bahādır ider ve ḥavfi ⁸zā’il ider. Eger³ ma‘cūna katup yiseler, bu zikr olınan menāfi‘i müṣāhede itmek muḳarrerdür ⁹ve uğunmağı ve ḥavfi sāḳıṭ olmağı giderür. Eger ḥasta ḡāyet za‘if olsa ¹⁰ferāric çorbası ve etüñ karacasın noḥud deñlü ḥurde toğrayalar ¹¹ve birez saḳız ve ‘ūd ve şandal döğüp dāḥil ideler. Ammā bir yeñi çölmege ¹²koypup ağzın arpa ḥamırıyla şıvayup andan od üzerine koıya ve ¹³karşu çalkayalar. Tamām et koçusı çıkup bişince andan çıkarup ¹⁴muḥkem şıḳup şuyın alalar. Ol ḥastaya içüreler ve mizācına münāsib ¹⁵rāyihalar koçlaya. Her kaçan kim şayrunuñ uşşı gitse yüzine şovuk ¹⁶şu sepmek gerekdür ve hoş rāyihalar (B32b) koçuladalar ve şarāb-ı verd ü tarī ¹⁷ve şarāb-ı tuffāḥ ve ḡāv-zebān şuyı içüreler ve ferāric çorbasın ve gül ¹⁸şuyın içüreler. Bu mādde’i⁴ kaçan kim ṭabī‘at def‘ eylemek dilese men‘ eylemek ¹⁹gerekdür. Meger ki ḥadden geçe, tamām za‘if eyleye ve eger ishāl çok olursa (69) şarāb-ı tuffāḥ ve şarāb-ı sefercel ve şarāb-ı ribās ve gülbeşeker vireler ve ²⁰karına gül ve mersin ve cūlnār ve ayva ezüp vuralar. Eṭrāfın ve bāzūların ³ovalar ve nārdenk ve şumāk aşı yedüreler eger müshil ile ḳan giderse ⁴şarāb-ı şandal ve şarābu’l-ḥumār ve şarāb-ı lisānu’l-ḥamel katalar. Eger kim çok ⁵derlese mizācın şovuk duta⁵. Gövdesine mersin yabrağın ya döğülmüş ⁶gül goncasın⁶ azacıḳ şuyıla⁷ şacalar ve cāmelerin kāfūr ve gül ⁷şuyıyla buḥūrlayalar ve eger çok ḳay’ iderse şarāb-ı ḥışrim ki na‘ne⁸ ile bişmiş ola ve mā’u’r-rummānın vireler ve bağı kökin çiyneye, şuyın ⁹yuda ya maştakī ya fistiḳ kaıuğın çiyneye ve eṭrāfın bağlayalar. İssi şuya ¹⁰koıyalar. Ḳabzı var ise temür hindī şuyın vireler. Eger ḳan ḳuşarsa ¹¹şerbetler⁹ kil-i ermeni bir dirhem¹⁰ ve döğülmüş cūlnār bir dirhem¹¹ katup vireler. Eger ¹²burnı ḳanasa yüzün ve elin ve ayağın şovuk şuyıla uyular ve gül şuyıyla ¹³kāfūr koçuladalar ve burnına eşek tezeğı koıyalar. Alnına nīlūfer yabrağın ¹⁴veyā tāze çınar ḳabın veyā ḳarbuz¹² ḳabın vura¹³ ve gül şuyıyla şandal vireler. ¹⁵Eṭrāfını bağlayalar. Ḥayāsın çekeler. Burnına döğülmüş māzū vuralar. Yağı ¹⁶alınmış ayran içüreler. Ḳarbuz¹⁴ ve çınar¹⁵ çok yidüreler. Ḳızıl nesneye ¹⁷baḳdurmayalar ve eger şayrunuñ uyḳusı gelmese burnına benefşe ¹⁸yağın sürteler ve yab yab¹⁶ ovalar. Yanında pek söylemeyeler. Meger ki ¹⁹aḳarşu āvāzı ola, gerekdür ki cümle şayruları aḳıḳdan ve şusızlıḳdan (70) ve yalñuzlıḳdan¹⁷ ve uyanıḳlıḳdan ve ḡuşşadan şaḳlayalar ve meşrebince ḥareket ideler. Enfa‘ ²ise (B33/a) ve muzır olanı etmeyeler. Zikir ve tilāvet ister ise ḥāzır ideler. ³Eger saz murād idinürse muḥālefet itmeyeler. Eger keşret ve eger tenhālīḳ isterse, ⁴kezālīḳ.

¹ “kuvvet” A’da yok.

² “dāḥil” A’da yok.

³ “eger” A’da yok.

⁴ “bu mādde’i” ibaresi

A’da yok.

⁵ B’de “dutalar”

⁶ B’de “gonçasın”

⁷ B’de “şöyle”

⁸ B’de “na’ nā”

⁹ B’de “şarāblardan”

¹⁰ B’de “direm”

¹¹ B’de “direm”

¹² B’de “ḳarpuz”

¹³ B’de “vuralar”

¹⁴ B’de “ḳarpuz”

¹⁵ B’de “ḥıyār”

¹⁶ B’de “yap yap”

¹⁷ “ve yalñuzlıḳdan” A’da yok.

OTUZ YEDİNCİ BÂB

Yürece¹ feraḥ virenleri bildürür: Eger yürece feraḥ virenler ⁵nidügin bilmek murād ise bunlardur ki zıkr olunur. Turunc ve zurunbât ⁶ve lisānu's-sevr şuyı ve şandal, bu cümle ḳalbe feraḥ virür ve ḥavfı giderür. ⁷Eger² pūzinek ḳurusın döğüp şekerle yise ḳaygusun ve göñül tarlğın ⁸giderüp şādlık getirür³. Bādrencü iki dürlüdür. Birisi oğul otudur ⁹ve birinüñ rāyihası turunc rāyihasına beñzer. Eger⁴ andan ac ḳarnına yiseler mi' de ¹⁰şovukluğına ve yürek za'fına ve ağrısına müfiddür ve ḡalız ta'āmları ¹¹ḥazm itdürür ve yıl ağrısın⁵ ve yillerin dağıdur. Daḫı bağırsaklardaki ¹²zaḫmetleri giderüp fā'ide ider ve sevdāyī teşvişleri giderür ve ¹³balgamdan olan ḥafaḳāna nāfi'dür ve dimāḡı ḳavī ider ve ağır başduğına ¹⁴daḫı eyüdür ve toḫumından bucuḳ mişḳāl yiseler küllī feraḥ vire ve feraḫda ¹⁵bedeli ibrüşimdür. Ammā za'ferān ḳalbe feraḥ virür. Bir dirhem⁶ dek, eger üç ¹⁶dirhem⁷ yiseler helāk ider ve eger yemege şacup yiseler ḳalb ḳavī ide ve rūḥa ¹⁷ferah vire ve ta'āmi ḥazm ide ve göze cilā vire. Eger çok yiseler göz ¹⁸ḳarardur ve çok ziyāde ider. Eger bildircin etin yimeḳ ḳalbün ḳasāvetin ¹⁹giderür ve çok yiyiceḳ teşennüc ider. Yaramazdur ve ba'zılar derler kim ⁽⁷¹⁾etin yimeḳ ḡuşşa'ı def ider. Eger ḳışnic şuyıyla bişürseler zararın gidere. ²Eger ta'āma na'nā eküp yiseler, feraḥ getirür ve gegirmegi⁸ ³def ider, ḥāzımdur. Eger⁹ yāḳūt beş kısım olur. Kızıl ve gök ve şarı ⁴ve beyāz ve keḫlī, her ḳaḡısı olursa olsun, ḥāşşası birdür. Yüzin ⁵ḳaşından götürseler, ḳalbi ḳavī ider ve rūḫı tāze idüp feraḥ bağışlar ⁶ve tā'ūna nef'i vardır. Eger lisānu's-sevri şarābla bişürüp¹⁰ ve içseler ⁷rūḥa feraḥ virür ve ḳalbe ḳuvvet virüp şafā bağışlar ve balgamı ve sevdāyī ⁸zaḫmetleri ^(B33/b)dāfi'dür ve hem sevdādan olan zaḫmetlere ve uyuza eyüdür ⁹ve dimāḡuñ süddelerin açar ve inḳırıkā ve uğunmaḡa müfiddür, gidere¹¹.

¹⁰OTUZ SEKİZİNCİ BÂB

Ḡaşy, ya'ni 'aḳlı zā'il olmasın bildürür. Eger ḳoyun ¹¹ḳıḡın sirkeyle yaḳu eylese, 'aḳlı zā'il olana eyüdür. Eger yarpuz şuyın ¹²sirkeyle ḳarışdurup 'aḳlı zā'il olmışken burnına tāmzursalar, 'aḳlı ¹³gele. Eger nārenc ḳoḳulasalar ḳalbi ḳavī ide ve ḳabuḡında daḫı bu ḥāşşa ¹⁴muḳarrerdür ve uğunmaḡı giderür. Eger gül şuyın¹² birez içeler¹³, issiden olan ¹⁵uğunmaḡı ve yürek oynamaḡı zā'il ider.

OTUZ TOḲUZUNCİ BÂB

'Aḳıl ziyāde ¹⁶olmasın bildürür: Eger dārçine müdāvemmet itseler 'aḳıl ziyāde ide. Eger ¹⁷helīle ḳatup yiseler ziyāde müfiddür. Tāvuk beyni¹⁴ ve eti 'aḳlı ziyāde ¹⁸ider. Bā-ḥuşuş kim yumurtlamış ola. İbn-i Sīnā eydür: Gül yaḡı 'aḳlı ve fehmi ¹⁹ziyāde ider. Eger ılıcaḳla başa sürseler eyüdür. Zencebīl ve ḡünlük yimeḳ ⁽⁷²⁾adamuñ ezberin arturur ve müdāvemmet itse zihnın açar ve ḫardal daḫı eyüdür. ²Nergisi çok ḳoḳulasa 'aḳlın ve fehmin ḳavī ide. Her kim hüdhüdün beynin ³ve burnın ve tırnaḡın başda¹⁵ götüirse 'aḳlın

¹ "yürece" A'da yok.

² "eger" A'da yok.

³ B'de "getüre"

⁴ "eger" A'da yok.

⁵ B'de "ağrıların"

⁶ B'de "direm"

⁷ B'de "direm"

⁸ Bu kelimenin

yazılışında "kef"

harfinden sonra "e"

ünlüsünü göstermek için

"elif" harfı kullanılmıştır.

⁹ B'de "yāḳūt"

¹⁰ B'de "bişürseler"

¹¹ B'de "giderür"

¹² B'de "şuyından"

¹³ B'de "içseler"

¹⁴ B'de "beynisi"

¹⁵ B'de "başında"

ve fehmin ve uşşın ziyāde ⁴ide ve kāmīl ide¹. Eger aķ turb toħumın alup bala ķatup ķaynadsa ķōpūġi ⁵çıķanaca, andan yine ķaynada², andan ayaza ķoya, bir niķe def³ a iķe, zihnīn ziyāde ve ķavī³ ⁶ve bāk ide. Eger bir kimesne benefşe yise beynīn ķavī eyleye. Eger emlec murabbāsı ⁷yise zihnī ziyāde ide ve belādur zihnūn fesādın giderūr. Zeyrek eyler. ⁸Buķuķ dirhem⁴ belādur iķeler⁵, be-ġāyet hıfzı ziyāde ider. Eger tezerv etin ⁹biryān idüp üc ġün issi issi yiseler ‘aķlı ve fehmi ziyāde ide ve hem ¹⁰vesvāsı ve ġayālātı giderūr⁶ ve cümle ŗuyūr etinden ġūbrekdūr. Eger su^c d kim ¹¹topalaķdur, yumuşaķ dōġüp ġāh ġāh ŗa‘āma⁷ eküp yiseler, ya ma‘cūn iķerine⁸ ķatup ¹²yiseler ‘aķlı ziyāde ider. (B34/a) Egerķi ġavāşşı ķoķdur, ammā ziyāde daġı ¹³yimeye kim ķanı sōyündürüp cüzām rencine mübtelā itmeye. Eger ¹⁴ġünlükden bir mişķāl alup şuda ısladup her ġün iķe, balġamı gidere⁹ ¹⁵ve fehmi ziyāde ider ve göġüsde olan yaşlıġını giderüp¹⁰ zihnini ¹⁶arturup pāk ide. Ĥafaķāna fā‘ide ide ve mi‘de‘i ķavī ide ve ŗa‘āmı ¹⁷ġaźm ide. Yilleri ŗaġıda. Isıtmaya fā‘ide ide. Ammā bir mişķālden ¹⁸ziyāde yise başın aġırdur ve żararı vardur. Eger ġünlüġi ķoķ ¹⁹yiseler baraş ve beġaķ ve yaraķān ve cüzām tevellüd ider. Eger ġühdüdüñ (73) gözīn nisyānı olan boynına ŗaķsa nisyānı gide. Ģenc ŗavuġuñ eti zihnī ²ve ‘aķlı ziyāde ider. Āvāzı aķar ve ġıffet-i ‘aķlı olana müfiddūr. Eger rāvend-i ķinī ³kābilīyle isti‘ māl itse, dimāġı be-ġāyet arıda. Zihnī ziyāde ide ve balġamdan ve şovukdan ⁴olan baş aġrısına eyüdü. Üşimiş kişilere ve fālice daġı eyüdü ve balġamdan belde ⁵olan ķulunca ve dimāġuñ şovuk zaġmetlerine ve eski ısıtmaya be-ġāyet müfiddūr. Ammā ⁶ısıtmanuñ evvelinde isti‘ māl itmeyeler ve ġāya yarılmasına ve ŗalaķ şişine ve baş ⁷aġrısına eyüdü. Ammā ŗıbb-ı nebīde buyurur: Dōrt nesne fehme ve zihne żarar ⁸ider. Birisi ġuşşalanmak, ikinci eñsesi üzerine yatmak, üçünci ekşi yimek, ⁹dōrdünci ķoķ yimek. Bir kimesne yanı üzerine yaturken cimā‘ itse ¹⁰ġāyet¹¹ ķirkindūr. Zīrā muġālīf maraźlar tevellüd ider. Egerķi tīzye gör- ¹¹inmezse elbetde pīrlıkde ġörinūr. Ģaġflet olınmaya.

KIRKINCI BĀB

Sancu ¹²ve zātu‘l-cenb devāların bildürür: Eger mersīn yabraġın ġaķa eyleyüp ¹³serce barmaġına ġeķürse zātu‘l-cenb gide. Eger baķla otın bādem yaġıyla ¹⁴ġarre ide iķe, zātu‘l-cenb gide. Eger tereyaġın bala ķatup yise, zāt- ¹⁵u‘l-cenb gide. Eger pekmezi¹² ŗavaya ķoyup ķaynada, bir niķe yumurta‘ı ¹⁶şıyup andan ķaşıķla ķaķaya ve bekmezüñ iķine dōke¹³, ķayġana gibi bişe. ¹⁷Andan çıkarp üstübi üzerine bitevi ķoyup ısıcaķla ol sancu olan ¹⁸yirüñ üzerine ķayġanası aşıġa, üstübi yuķaru (B34/b) ķaplayup muġkem baġlayalar¹⁴. ¹⁹bir ġün bir gice ŗura. Eger def^c oldısa ġoş ve eger ġitmedise tekrār (74) ide ve eger sancu ol yirden ġayrı yire vardısa zıķr olınduġı gibi ol ²ķayġana‘ı bişürüp yine üzerine ķablaya. Bir niķe kerre böyle ide. Ĥalāş ³bula ve ayu ödi zātu‘l-cenbe eyüdü ve tiryāk-ı fārūk yimek müfiddūr. ⁴Eger sancu iķün bir ekmegi bıķaġla iki pāre idüp ocaķda ķızdura, ⁵aġzın bir kızmış etmegüñ yarusın şarāba biraġa, dura, andan ısıcaķla ol ⁶sancunuñ üzerine ķoyup baġlaya. Bir zamān şoñra öbür nişfin, kezālık ⁷böyle ide, şıfa

¹ B’de “ide”

² “andan yine ķaynada”
ibaresi A’da yok.

³ “ve ķavī” A’da yok.

⁴ B’de “direm”

⁵ B’de “iķseler”

⁶ B’de “giderūr”

⁷ “ŗa‘āma” A’da yok.

⁸ B’de “iķre”

⁹ B’de “giderūr”

¹⁰ “¹⁵ve fehmi ziyāde ider

ve göġüsde olan yaşlıġını

giderüp” ibaresi B’de
yok.

¹¹ B’de “ġāyetle”

¹² B’de “bekmezi”

¹³ “dōke” A’da yok.

¹⁴ B’de “baġlaya”

bula¹. Bil ki zātu'l-cenb issi veremdür ki göğüs içinde ⁸ve gögse yakın eyegüler altında olur. Sebebi şafrādur ve kandan olur ve balğamdan ⁹ve sevdādan az olur ve 'alāmeti gövde pek kızmak ve nefes taralmak ¹⁰ve sancarak gelmek ve kabza şalup taħallüf² olmak ve evvel qurı öksürmek, ¹¹soñra kanla ve irinle öksürmekdür. Ammā zātu'r-re³ 'e dirler issi veremdür ki ¹²öykende olur. Sebebi; kan veyā tuzlu balğamdur. 'Alāmeti; gövde³ katı kızmakdur ¹³ve göğüs ağrımak ve ağrı göğüsden dönüp arkaya çıkmakdur ve yata-¹⁴mamakdur. Bu iki marazların ilacı müşhil dutmak olmaz. Müşkil marazlardur. ¹⁵'İlacı ağrıyan taraftan kifāl tamarından kan almakdur ve hūkne ile telyin ¹⁶eylemekdür ve gögsini bādem yağıyla mum-ı rūgan idüp dā'im sürmekdür. ¹⁷Şarāblardan benefşe şarābı ve nilüfer şarābı ve 'unnāb şarābı ve şarāb-ı ¹⁸rummān-ı hulv ve haṭmi ve peyān dibi ve ayva çekirdegi ve lisānu's-sevr şuyı ¹⁹içinde beyān dibi, ıslanmış ola, lu'ābın çıkarup nebāt şekeriyile ⁽⁷⁵⁾ içürel ve bu marazlarda katı ishāl olmak yaramazdur. Şarāb-ı haşhāş ²ve şarāb-ı ās ve şarāb-ı şandal birle ishāl tutmak gerekdür ve ğidālardan ³evvel bir nice gün şekerle arpa suyuyla bādem harīresin ve isfanaḥ ⁴müzevveresin virmek gerek. Ğidāsına ve şerbetine dā'im bādem yağı kata. ^(B35/a) ⁵Yidi gündensöñra kuvveti eksük olursa ferāric çorbası vireler. ⁶Harāreti tamām gidenece ve nīm-puḥt yumurta'ı ve ferāric vireler ve tatlu ⁷şulu hāmmāma koyalar. Ammā henüresi (?) mu'tedil ola ve şovukdan ğāyetle ⁸şakınalar. Ammā bil ki sancu bir 'illetdür kim ruṭubetden olur. Sağ ⁹yañadan tevellüd ider. Her kanqısında olursa ol mertebe bāsiliḳden ¹⁰kan alalar ve berş yiyeler ve yumuşak hūkne ideler. Ğidāsi kepek harresi ¹¹bādem yağıyla yiye ve ısıcaḳ şarāb-ı benefşe içe. Eger sancu için kemmūnı ¹²şuyıla kaynadalar, ayaza koyalar, gāhı kaşıkla içeler, sancusı ¹³sākin ola. Eger sancu için kemmūnı ve aḳ günlük ve dārçini döğüp ¹⁴andan şuyıla kaynadup içeler ve tavşan etini ve yağını kavurma ¹⁵idüp yiyeler. Ya şorbasın içeler. Zātu'l-cenbe ve zātu'r-reyeye ¹⁶müfiddür. Ammā tavşan yiyecek boğazlayup iki üç gün aşı koyalar. ¹⁷Andan yiye. Zīrā kim mi'deye ğāyet müfiddür. Tiz hażm olur.

KIRK BİRİNCİ ¹⁸BĀB

Yaraḳān ki şarulıḳdur, anuñ devāların bildürür: Eger buḥūr-ı meryem şuyın ¹⁹içse nāfi'dür. Ammā üç mişkālden ziyāde içmeyeler. Bal şerbetiyle içeler ⁽⁷⁶⁾ ve hem içdikden soñra örtünüp başduralar. Tā kim derleye. Eger kaşnı'ı qurı ²incir ile yiseler yaraḳān gidere. Hıyārşenbe'i bişmiş kızıl üzüm suyuyla ³içeler, yaraḳānı giderür⁴. Eger yedi dāne çörek otın alup bir sā'at ⁴avrat südinde ısladup⁵ andan süzüp burnına tāmzursa⁶ ğāyet ⁵eyüdü. Eger it üzümün boynına taḳsa nāfi'dür ve hem götüren kimseye ⁶it ürümeye. Keklik beynin⁷ şarb şarābla ice. Zā'il ola. Eger bālig ⁷olmaduḳ oḡlan südügin içürseler eyüdü veyāḥūd kendü ⁸südügin içe. Eger bir elmanuñ içini oyalar, günlük birle tıduralar ⁹ve ıslanmış üstübi ile elmayı şaralar. Ocaḡa gömüp bişüreler. Yaraḳānı ¹⁰olan kimse⁸ hāmmāma varup derleye. Çıḳduḡı gibi fi'l-hāl ol elma'ı ¹¹yiye, döşegine ^(B35/b) girüp vāfir örtünüp yata, şifā bula⁹ ve yatıcaḳ ¹²vaktin ayaḡını pāk veyāḥūd tabanına kaṭran ve başına kaṭran sürüp ¹³dura. Bildügi deñlü ocaḡa karşı kızduralar. Bu marazı giderür. Bu maraz ¹⁴şāhibi şovukdan ğāyet şakınmak gerekdür. Espāb ziyāde giye. Kendüni ¹⁵ısıcaḳ tuta ve şuyına altun koyup ice ve her dem noḡud şuyın içe. ¹⁶Eger bir

¹ B'de "ola"

² B'de "muhtelif"

³ "gövde" A'da yok.

⁴ B'de "gidere"

⁵ B'de "ıslada"

⁶ B'de "tāmzursalar"

⁷ B'de "beynisin"

⁸ B'de "kimesneye"

⁹ B'de "ola"

pāk yeşil çanağa kırk dâne nohud koyup ıslada, ammā heb ¹⁷büyük aķ nohud ola ve içine bir niçe kılorı kıya ve dağı labada kökinden bir şarça¹ ¹⁸barmak deñli kesüp ufaķ toğraya ammā yere kıomaya. Üzerine bir kıara ¹⁹şablı bıçaķ kıya. Şabāhla yire kıomadın içe, şifā bula², mücerredür. (77) Eger şarılık için kıaz ödin tamām yudsa şifā bula³, mücerredür⁴ ve bir niçe ²diri balığı şuya kıoyup vāfir baķasın. Ol mertebe ki balıķlar şab şarı ola ve helāk olalar. Andan ol⁵ balıķları bir büyük ³şuya bırağasın, şifā bula⁶. Bil ki yaraķān-ı aşfar ve yaraķān-ı esved şafrā ⁴ve sevdā çokluğundan olur veyā ṭabī‘atı buhrān eylemekdür. Aña ‘ilāc-ı aşl ⁵kışır-ı aşl-ı hindibā ve sikencübīn-i sūkker ve sikencübīn büzürü ve mā‘u‘r-rummānīn ⁶ve mā‘u‘ş-şā‘rā içürmek gerekdür ve eger ṭabī‘atı kıabz olursa şarāb-ı ⁷içseñ ve şarāb-ı benefşec ve şarāb-ı kāsñi taħammüline⁷ göre⁸ içüreler ve hūķne‘i ⁸leyyine ideler ve şafrā‘⁹ ve sevdā‘¹⁰ ishāl ideler ve dağı hāmmāmda terlemek ⁹ve şaru libās giymek ve kıolina kehribār aşmak ve hāmmāmdan çıkıcaķ gözin ¹⁰göl suyuyla yuya. Ğıdālarda bir niçe kez kıoruķ ve kıabaķ ve limon ve marul ¹¹ve ḥabbu‘r-rummān müzevveresin yiye¹¹ ve şekerle cüllāb vireler. Andan zīrbāc müzevveresin ¹²ferāricle bişürüp vireler. Yimişlerden ekşi enār ve şeftālū ve ḥıyār ve mā- ¹³rül ve kāsñi yidüreler. İssi, fāsıd nesneler, yoğurd ve kıavun ve etmek ¹⁴yimeye. Eger yaraķān için çaydan dutulmuş üç dâne diri balığı ac ¹⁵ķarnına bişürüp yiseler, şarılığı def‘ ide. Eger şarılık için (B36a) ¹⁶çaydan üç dâne hūrde, yudması mümkün balıķ getürüp yaraķānı olan ¹⁷kimesne¹² yudsa, bi-emri‘l-lāh te‘ālā¹³ ḥalāş ola¹⁴. Eger şarılık için zerd- ¹⁸ālū şuyına adam tersini kıatar ol kışiye bilmeden içüreler, elbetde ¹⁹yaraķānı gide. Eger şarılık ğalebe‘-i şafrādan ise ve kıuvvetlü ise evvel mertebe (78) bāsılık tamarından kıan alalar. Eger kıan kıara ise aķıdalar ve eger kıızıl ise ²sedd ideler. Üc günde bir hāmmāma gire. Ilıcaķ şu dökine ve gövdesine tizcek ³bādem yağı¹⁵ süre. Müfid ola. Hūķemā böyle yazmışlar¹⁶ kim şarılığın ‘ilācı evvel bā- ⁴silikden kıan alalar. Şarāb-ı rāvend içüreler. Eger boğazı kıurısa ⁵ķişre‘i bezr-i kıatūnā ile ayva cegirdegiyle, güllābla çalkayalar. Andan süze- ⁶ler ve şeker kıatup şu yirine içe. Ğıdāsı bülüc ile nārdenk aşın ⁷vireler ya demürhindiyle erik ve zerdālū şuyı da eyüdü, iceler. ⁸Yāhūd süd çürüğüyle bir dirhem¹⁷ rāvende ve iki dirhem¹⁸ zerdeçüb döğüp şabāh¹⁹ ⁹ac ķarnına içüreler. Birkıac ayın icābet eyleye. Ğāh ğāh sirkengübīn²⁰ içe. Küllisini sirkeyle ¹⁰içe ve becid hāmāma gire. Ilıcaķ şu dökünüp ğirüye²¹ çıķa. Gül yağın sürine. ¹¹Eger şarılık için bir dirhem²² za‘ferān birkıac²³ kıaşıķ yoğurd kıoyalar. Andan ¹²iki üç gice ayaza kıarşı kıoyup üç şabāh ac ķarnına ol yoğurdu²⁴ ¹³yiye, şifā bula²⁵. Eger yaraķān zaħmetine nohud şuyı içeler, yaraķānı ğidere. ¹⁴Eger za‘ter ki kıüyeğü otudur, anı kıaynadup şuyın hāmmāmda sürine, eyüdü.

¹ B’de “serçe”

² B’de “ola”

³ B’de “ola”

⁴ “mücerredür” B’de yok.

⁵ “balıķlar şab şarı ola ve helāk olalar. Andan ol” ibaresi A’da yok.

⁶ B’de “ola”

⁷ B’de “taħmīle”

⁸ “göre” B’de yok.

⁹ B’de “şafrāyī”

¹⁰ B’de “sevdāyī”

¹¹ “yiye” A’da yok.

¹² “kimesne” B’de yok.

¹³ “te‘ālā” B’de yok.

¹⁴ B’de “bula”

¹⁵ “yağı” A’da yok.

¹⁶ B’de “yazmışlardur”

¹⁷ B’de “direm”

¹⁸ B’de “direm”

¹⁹ “şabāh” A’da yok.

²⁰ “sirkengübīn” A’da yok.

²¹ B’de “ğirü”

²² B’de “direm”

²³ B’de “bir niçe”

²⁴ B’de “yoğurtdan”

²⁵ B’de “ola”

15KIRK İKİNCİ BÂB

Öksürüğü bildürür: Eger öksürük için her şabâh üçer ¹⁶dâne incir yarup içine çam sakızı ¹öldürüp¹ ateş² üzerine koyup ¹⁷bişürdükdensöñra yiye, şifâ bula³. Eger mersin şarâbın öksürüğü olan içse eyüdü⁴. Eger ebem gümecin yağla bişürüp yise ¹⁸kurı öksürüğü giderür ve dârcîn ve şeker peyniri yise ve balın köpüğün alup içe ve yiye, bunların her biri yeñi öksürüğe (B36/b) ‘ilâcdur ve turb (79) bişürüp yise kezâlık. Eger⁵ yaş öksürük olsa benefşe şarâbı eyüdü² ve murabbâsı dağı hûbdur ve sığır dilin bal şerbetiyle içeler, eyüdü² ve bakla ³ve rafadan yumurta eyüdü². Eger kan ve balgam gelür öksürük ise râvend-i çinî ⁴eyüdü², içeler ve istiftâh⁶ eyüdü² ve bi'l-cümle ekşiler yimek ziyândur⁷. Eger öksürüğü ⁵olan adam bir miqdâr⁸ şab döğüp issi suyla içse gidere, mücerrebdür. Meger⁹ öksürük¹⁰ ⁶atık ola ve öksürüğü olan bir miqdâr zift yise¹¹ nâfi⁶ dür. Eger ⁷bir niçe gün şovuk şu içmeyüp issi şu içe, eyüdü². Turuncuñ kurı ⁸kabuğı yıllamış¹² ola, havanda muhkem döğüp, alup çig balla karışdurup ⁹her şabâh ve her aḥşam bir niçe gün findık kadarı ya ziyâde yiye ve üzerine ¹⁰tiz nesne¹³ yimeye ve şu icmeye. Öksürüğün def⁶ ider, mücerrebdür. Eger ketân ¹¹tohumın döğüp bala karışdurup aḥşam ve şabâh bir niçe gün yise, öksürüğü ¹²gide. Eger öksürük şovukdan ve balgamdan olur, eger balgamdan oldıysa zîku⁷ - ¹³n-nefese didüğümüz ‘ilâcları ideler ve eger harâretten ve yubüsetden ise ¹⁴şarâb-ı benefşe ve ma⁶ cün-ı benefşe ve şarâb-ı nîlüfer içeler. Kaçan öksürük ¹⁵vaşat olsa, şarâb-ı rummân ve şarâb-ı haşhâşdan yigrek yokdur ve eger ¹⁶nâzileden olursa ‘ilâc nâzile¹⁴ ‘ilâcdur. Öksürük için tatlu bâdem yağın ¹⁷şarı mumla rûğan idüp gögsine ve iki yağrını¹⁵ arasına ısıcaqla ¹⁸süre, mücerrebdür ve gıdâlardan bâdem yağıyla veyâ şeker veyâ balla erişte ¹⁹kurısın ya istiftâh¹⁶ veyâ kabağ kurısın ya bâdem harîresin ya nîm- (80) pirişt yumurta ve bâdem ve incir ve köknâr içi, kurı üzüm veyâ paça ²yiye ve tuzlu¹⁷ ve ekşi ve tiz nesnelerden perhîz ideler. Ağzında nebât ³şekerin tuta¹⁸. Eger bir öksürük kim balgam veyâ irin¹⁹ gelse eski öksürük ⁴ola. Bersiyâvuşân²⁰ ki baldırıkara dirler bir yeñi (B37/a) çölmege birez şu koyup ⁵ağzın kapayup kaynadalar tâ ki hâll ola. Andan üç şabâh içe, şifâ bula²¹. ⁶Eger su⁶ ‘âl için ak mumı benefşe yağıyla oğlancıkların göğüslerine ⁷sürseler eyü ola ve öksürük için on dirhem²² bâdem, yedi dirhem²³ ⁸haşhâş tohumı, beş dirhem²⁴ şeker peyniri birez tâze kaymak, andan her birin ⁹döğüp ma⁶ cün idüp findık miqdârı dili altında tuta²⁵, öksürüğü ¹⁰olanuñ gögsine bunları süreler. Tavuk yağ on dirhem, rûğan bâdem on ¹¹dirhem, şem⁶ -i kâfûrî üç dirhem, kaymak dört dirhem, bu cümle³ i melhem idüp ¹²gögsine süreler, öksürüğü gide. Öksürüğü olan labada tohumın yuda, ¹³eyüdü²⁶. Eger şoğanı oçağa gömüp ısıcaqla yise, nâfi⁶ dür²⁷ ve bışmış ¹⁴şalgamı ac karnına yiye²⁸, gayet eyüdü². Eger ketân tohumın kavurup, muhkem ¹⁵saḥk idüp,

¹ B'de "doldurup"

² B'de "od"

³ B'de "ola"

⁴ "Eger mersin şarâbın öksürüğü olan içse eyüdü²." cümlesi A'da yok.

⁵ "eger" A'da yok.

⁶ B'de "ısfanaḥ"

⁷ B'de "ziyân ider"

⁸ "bir miqdâr" A'da yok.

⁹ "meger" A'da yok.

¹⁰ "öksürük" B'de yok.

¹¹ B'de "yudsa"

¹² B'de "yıllamış"

¹³ B'de "yimek"

¹⁴ "'ilâc nâzile" ibaresi

A'da yok.

¹⁵ B'de "yağrı"

¹⁶ B'de "ısfanaḥ"

¹⁷ B'de "tuzlu"

¹⁸ B'de "duta"

¹⁹ B'de "irin"

²⁰ Kelimenin yazımı

hatalı, tahmini olarak bu şekilde okunmuştur.

²¹ B'de "ola"

²² B'de "direm"

²³ B'de "direm"

²⁴ B'de "direm"

²⁵ B'de "duta"

²⁶ B'de "eyü ola"

²⁷ B'de "nâfi⁶ ola"

²⁸ B'de "yise"

elekden geçürüp küfi alınmış balla yoğurup her gice ¹⁶bir cevz kadarı yise, üzerine ılıcak şu içüp yatsa ve başın ¹⁷issi tutsa¹ şifâ bula², mücerrebdür. Eger kıranfil ve cevz ve zencebîl, her birinden ¹⁸berâber alup sahk idüp bir canağa bekmezle vâfir kıynada, andan yaticak ¹⁹vâkıde ısıcak vâfirçe içe, ziyâde örtünüp yata, mücerrebdür. Eger öksürüğü ⁽⁸¹⁾ ^(B37/a) ³ ¹⁴olan dâ'im başını ¹⁵issi duta ve gice yatdukdâ başını berk örte. Tâ ki devâ fâ'ide ide. Eger su'âl ¹⁶içün vâfir biber döğüp bekmezle kıynadup ısıcak içüp ziyâde örtünüp derleye, ¹⁷şifâ bula. Ammâ öksürüğü olan içerdüden 'ilâc itdikdenşoñra kıaz yağı ¹⁸ve tavuk yağı ve bâdem yağı ve maştakî, aq mum erideler. Andan gâhice göğsine ¹⁹sürteler, eyü ola. Ve ħabb-ı su'âl ağzında duta, ezildüğü vâkıte yuda. Eger kıatı ²⁰öksürük olursa eşek südin vireler ve bir dürlü öksürük olur ki ²¹aña kıurı öksürük dirler ve ısıtması sancusı olur. Şol memesi üstinde ^(B37/b) evvel bâsilik tamarından kıan alalar. Şarâb-ı zûfâ ve şarâb-ı 'unnâb ve şarâb-ı benefşe ²içe. Ğidâsı arpa cüllâbı ve bâdem döğüp südle içe. Eyüdür ve ılıcak tâze ³şagılmış keçi südi içe. Ğüb nâfi' dür. Ammâ zâtı'l-cenb bir veremdür ki bağırda ⁴olur. Öksürdür, sancur ve ısıtması olur. İztırâbı olduğı tarafta yatamaz. Evvel ⁵şag elinüñ şarça barmağınüñ üstinden üseylem tamarından alalar. İlıcak ⁶şu içinde ve telyîn-i ħukne eyleye. İcini boşaldalar. Arpa cüllâbı, bâdem südiyle ħaşħaş ⁷ile yidüreler ve içdüğü şarâb-ı 'unnâb ya şarâb-ı benefşe içe. Deşilürse sultân ⁸otını südle kıynadalar. Helîmesinden bir üsküre şabâħ ve bir aħşam içe, ⁹nâfi' ola. Eger öksürük için inciri şuyula kıynadup her gün içe ve yiye, ¹⁰def' ide ve özi açıla ve böğregın kıavî ide. Eger iki direm şekerı ısıcak şuyula ¹¹bir niçe gün içeseler eyüdür. Eger bir niçe baş sarımsağı ocağa gömüp maħzâ ¹²bişüre ammâ yanmaya. Ocaqdan kııkarup ısıcakla yiye, öksürüğe mücerrebdür. Eger ¹³bir mişkâl zâmk döğüp nîm-puħte yumurta ile tuz yirine eküp yiye, su'âlin ¹⁴gidere. Eger lahana turşısının şuyından bir üsküre mikdârı içse öksürüğü ¹⁵gidere ve daħı öksürük sevdâdan veyâ yubüsetden olursa şekerle cevâb ve şarâb-ı ¹⁶rummân-ı ħulv ve mâ'-i lisânü's-sevr ve şarâb-ı nîlüfer içeler, nâfi' dür. Ammâ sevdâyı ishâl ¹⁷ideler. Bu şerbet ile terkîb budur ki zıkr olunur: Aq türbüd ve eftîmün ve nemek-i hindî ¹⁸her birinden bir direm döğüp eleyeler ve mâ'u'l-cübın ile şabâħ içeler, sevdâyı def' ide.

19KIRK ÜÇÜNCİ BÂB

Zükkâm ki dumağıdır, devâsın bildürür: Eger çörek otın ²⁰issi eyleyüp bir gök beze bağlaya, vâfir kıoklaya, zükkâmı gide ve gül şuyı ve yağı ²¹eyüdür, burnına süre. Eger za'ferânı şekerle burnına tütüze, eyüdür, zükâmı giderür. ^(B38/a) Eger tıraş olup kıatı issi şuyı duyabildüğü kıadar başına desti ile kıoyalar, tâ kim ²issisi dimâğına geçe, eyü ola. Eger bir pâre ketân bezin muħkem isidüp depesine ³vuralar, issisi dimâğına geçe, eyü ola. Eger şekerle günlük tütüzdürseler eyüdür. ⁴Eger balık otınüñ yaprağın beze sarup kıoklaya, eyü ola. Bil kim zükkâm ya şovukdan ya ⁵issiden olur. İssiden olan baş ağırdur. Yüzüñ rengi kıızıl olur ve burnından ⁶gelen ħalîz gelür. Evvel mertebe kıfâl tamarından kıan almak gerek. İrtesi ^(A81) ħammâma vara, başın tıraş idüp bâdem yağı ya benefşe ²yağı sürteler, ya şarâb-ı nîlüfer ya şarâb-ı benefşe içe. Eger şovukdan ³ve ruħbetden olursa ħammâma varup issi şu döküne. Taru, kepek ⁴ve tuz, bunları kıavuralar. Bir beze kıoyup başına vuralar ve gök bezi ⁵yaqup burnına vâfir tütünü vireler ve şarımsağı kıara üzüm birle ⁶döğüp yidüreler, şifâ bula⁴. Eger zükâm olan def' i için şekerı tütüsi ⁷itse def' ide.

¹ B'de "dutsa"

² B'de "ola"

³ B nüshasının 37/a sayfasının 14. Satırından 38/a sayfasının 6. Satırına

kadar olan kıısımlar A nüshasında eksiktir.
⁴ B'de "ola"

Eger zükām ve nāzile ve her hılt ki dimāğdan iner, eger ⁸burun delüklerinden inerse zükāmdur. Eger boğaza ve yüze inerse ⁹nāziledür ve eger inen issi hılt olursa göz kızıl olup göyündüre ¹⁰göyündüre inerse ‘ilācı; kan almak ve hacāmat eylemek ve şarāb-ı haşhāş ¹¹ve şarāb-ı benefşe ve şarāb-ı limon içmek ve mu‘ tedil hammāma girmek ve erişte ¹²ve kabağ ve istiftāh¹ ve semüz ot müzevveresin ya bādem yağıyla cüllāb ¹³içmek gerek ve eger inen şovuk hılt olursa ‘ilāc şarāb-ı² ustuhdūs ve şarāb-ı limon³ ¹⁴ve şarāb-ı benefşe mağlāb-ı minfah içe ve balgāmı ishāl itmekdür ve başını⁴ ¹⁵issi tütmağdur ve şekerle veyā balla erişte⁵ müzevveresin yimekdür ve giçe ¹⁶gice ma‘ cūn-ı benefşe, gülbeşeker ya gül-engübīn⁶ yimekdür ve misk ve ‘anber ve lāden koğu- ¹⁷lamağdur. Evvelinde hammām kemdür. Ahirinde eyüdü. Şovuk şu içmekden hāzer ¹⁸gerekdür. Fi’l-cümle (B38/b) zükāmuñ ve nāzilenüñ iki kısmında dañı çok yimek ¹⁹ve çok uyumağ ve çerb ta‘āmlar yimek ve katı issi ve ziyāde şovuk (82) havada oturmağ yaramazdur ve yatduğı vaķit yasduğın alçağ ²eylemek gerekdür. Eger zükām için kara çörek otın saħķ idüp bir gök ³beze bağlayup koğulasa eyüdü. Eger zükāma devā murād itse⁷ hammāma varup⁸ başa⁹ ⁴issi şu döke, tā kim issi issisi dimāğa gece, şifā bula¹⁰.

KIRK DÖRDÜNCİ BĀB

⁵Nāzile ‘ilācın bildürür: Eger siñirlüce yabrağı döğüp nāzileye virseler, ⁶nāfi‘dür ve zūfā şarābı eyüdü ve eger kim böğürtlen yabrağın ala, kökin ⁷çölmekde kaynadup bir laħza dıřķı buğına tuta, ağızından balgāmı döke ammā yazın ⁸gerekdür, müşhil eyyāmlarında. Eger bir miğdār kara çörek otın bir beze ⁹bağlayup bir giçe gül şuyı icinde tamām ışlana şabāh bir tamlasın ¹⁰burnına tāmzura gör kim burnından ne balgāmlar döke¹¹, ħalāş olur. ¹¹Ammā bu da şerbet eyyāmlarında gerekdür, kışın yaramazdur. Eger bir kiřinüñ ¹²gözine nāzile çok inse, kavunı tılā ide, ayrığ görmeye. Her vaķit ¹³ki nāzile ve zükām dimāğdan ine, burun delüklerine zükāmdur ve boğaza ¹⁴ve yüze inerse nāziledür. Gözi kızıl olursa ‘ilācı; kan almak ¹⁵ve hacāmat itmek, şarāb-ı haşhāş ve şarāb-ı benefşe ve şarāb-ı ¹⁶limon ice ve mu‘ tedil hammāma gire ve erişte ve kabağ ve istiftāc¹² ¹⁷yiye ve semüz ot bādem yağıyla yimekdür. Eger baş ağırsıcūn ve dış ¹⁸ağırsı ve nāzile için bir koz kadar eyü lāden alasın bir kařıķ ¹⁹zeyt yağınuñ içine koyasın, eriyē. Andan ısıcağla depesine (B38/b)¹³ ¹⁸vurasın, yatup uyuya. Be-gāyet mücerredür. Eger nāzile için ve dış için başını ¹⁹tıraş ide ve şāfi sirkeyle başın ovdura, andan gāyet yumuşağ tuzla başın ²⁰ovdura, tekrār acı tereyağıyla yağlaya, andan bürünüp yata, şifā ola. Eger ²¹nāzilesi olan papadya’yı tütse itse nef‘ ide. Eger nāzile için ħinnā’yı dün (B39/a) sidügiyle yoğurup başın dikine tıraş idüp başına sürse, def‘ ide. Ammā gözine ²girmeden be-gāyet hāzer ide. ħinnā sürmezden muķaddem bir bez ile elini muħkem şara. ³Tā kim gözine inmeye. Tecrūbe olınmışdur. Eger nāzilesi olan kimesne hammāma girüp dikine ⁴tıraş olduķdanşoñra üç dāne yumurta şarusın çalkayup başına süre, ⁵ve üç direm saħķ olmış za‘ ferān eke ve üzerine üstübi yapışdura, hemān ⁶ħammāmdan çıķa. Üç gün başında tura.

¹ B’de “ışfanah”

² A’da “şarāb” yok.

³ “şarāb-ı limon” A’da yok.

⁴ B’de “başı”

⁵ B’de “rişte”

⁶ “gül-engübīn” A’da

yok.

⁷ B’de “ise”

⁸ “varup” A’da yok.

⁹ B’de “başına”

¹⁰ B’de “ola”

¹¹ B’de “dökilür”

¹² B’de “ışfanah”

¹³ B nüshası, 39b

sayfasının 18. satırından,

B nüshası 41b sayfasının

2. satırına kadar olan

kısımlar A nüshasında

eksiktir.

Andan h amm ama varup yuya. M ucerrebd ur. 7Her h areket itd ukce b yle ide. M ucerrebd ur.

K IR  BE  NC  B B

 istisk   il c n 8bild r r: Eger kırlang c ba ın bir bakır kabda zanba  ya ıyla muhkem kaynadalar kim bi e 9ve ol ya  eksild kce ya  koyalar. Ba  bi  p eriy . Andan s z p ol ya ı 10alup istisk ya s rteler. N fi  ola. Eger de iz  uyunu  bu  rına  ursa ey d r 11ve eger de iz  uyun kaynadup i ine gir p otursa da ı ziy de m fid ola.  arı 12etmegi  ovukdur ve  urudur.  istisk  rencine ey d r.   d issid r,  urudur. Bu uk direm 13g l bla ez p i eler, m fid ola. Eger  atr n  bir ni e kez ya u iderlerse ey d r. 14Eger kıızıl behmeni kaynadup  u yirine i erlerse ey d r.  istisk   i in 15gidere. Amm  etmek yirine incir yiye. Eger sirke'yi kaynadup bu  rına otursa ey d r. 16Amm  bir ni e def' a itmek gerekd r. Riv yet iderler kim kıızıl behmen kaynadup  uyun 17i d kde h r miz c olan,  ekerle i e, b rid tabi atlu balla i e,  i lerin 18def' ide. Etmek yirine incir yiye. Behmen  uyı istisk ya kerr tile tecr be 19olunmı dur. Meger kim  arında  arı  uyı ola ki te' ir itmeye veya meger ba rında 20ba  ola.  istisk '-i la m  nid  in bilmek dilerse  la m  a a dirler kim ba ıca  21 uk r olur. Bir hayli  yle  uk r  alur. Bunun  gibi istisk ya bir ni e def' a (B39b) d r in i reler, m fidd r. Amm    yet ey si ola. Ba' ılar her cins istisk ya ey d r 2dimi ler. Bil ki  aranfil de istisk ya m fidd r. Elli direm  u  r to unun kaynadup on 3direm  eker  atup i eler, n fi  r. No ud  uyı istisk ya m n sib r. Y z direm no ud  4yedi y z direm  uyun i inde kaynadup muhkem bi  re.  ar ret olup  u adı ca 5i e.  ar ret olmayıca  l zım degil. M stes i olan  udan perh z ide. Eger     nd r 6yapra ın kaynadup istisk n n  i i  zerine vursalar gidere. Rey  n  d   p 7istisk dan  i mi  kimsen n  i ine s rseler gide. Eger ke nec d   p  i  8 zerine s rseler gidere.  avu ı yarup  atı  i e vursalar ey  ider. Eger 9papady  d   p  i lere ya u itseler yumu ada. Benef e'yi ya u itseler gidere. Bu zıkr 10olanlar istisk   i ine ey d r. Eger a  z c  sirkeyle  arı durup  atı  i lere 11vursalar gidere.  u     sevd dan olan  i lere ey d r. Eger istisk  12 alak b y mekd r ve mi' de  i d kden  ra ciger za'if olur.  il c-ı a l 13hindib  kı rının   erbetin i reler,  u i  rmeyeler, etmek yed rmeyeler.  u yirine k sn  14 uyun i reler ve eger  uya meyl itmezse b r detdend r.  ar b-ı kı r-ı hindib  ve  ar b-ı 15u  l ya sikenc b n b z r   zere  ar b-ı u  l  atup vireler.  abi at  atı kab  16olursa bir direm r vend-i   n   ar bına  atup vireler.  ıd lardan fer ric yahni 17id p yiye. Ayakların  uyla ve  uzlu kepek ile yuya.  amm ama varmaya,  i  18get r r. Meger ciger tam m  uvvet bula,  i  ancak dizinde veya ayaklarında  ala, eger h amm ama 19girse  uyı az koyup derleye ve yirden  ıkan issi  ulara girse ey d r. Eger 20 i   ok ise ve zahmet vir rse   m zi kesmek gerekd r. Her kim becid 21sarımsa  yise istisk sın gider r. Bil ki istisk     nev' d r. Biri tabli, (B40/a) ve biri la m  ve biri zı  kid r. Ol  i e kim ba tu , barmag  n  aldurdu ın gibi yiri 2 olsa a a tabli dirler. Ek er  arında ve elde ve ayakda olur ve a a kim barmag la ba ıla 3yiri  uk r  alursa a a la m  dirler.  i i elde ve ayakda olur ve bir nev' i da ı 4zı  kid r ki a a T rkce ince a rı dirler. Da ı tabliye  il c habb-ı   zery n vireler. 5Eger za'if ise  ab  n  ar b-ı u  l vireler. M tev tir amm   ıd sı genc  i ek 6etin  alye ideler. I ine r ziy ne  atup bile kaynadalar yiye. Amm  etmegi az yiye. Hi  7yimese da ı ra' n  amm  istisk -y  zı  k n n  il ci  ayr-ı m mkind r. Z r  ki ish li k ll  8olur. Ne dilerse yiye, perh z olmaz ve istisk -y  tabli  il c-pe  rd r. Eger mercimek 9bi  r p balla  arı durup yise y   d  orbasın i e m fidd r ve eger  uz  zeyt

¹⁰yağıyla karışdırup gövdelerine sürseler istiskāya ve şişe müfiddür. Teshilde ¹¹beyân ider ve sūʿuʿl-kıyye bir marâzdur ki beñzi şaru ve yüz ve göz ve kabaıklar ve ayaklar ¹²şişer ve ciger şişüp kanı kabadur. İstiskāya döner. Baʿzı maḥalde gövde bir yirden ¹³şişer. ʿİlâcı budur ki: Eger ḥarâretten olursa ʿalâmeti şuşamak ve iştihâ az olmak ¹⁴ve kârûre şarı olmakdur ve eger bürüdetden olursa ʿalâmeti tudaḳ ve dil ve kârûre ¹⁵aḳ olmak ve az şuşamak ve beñzi ḥarâb olmakdur. ʿİlâcı budur ki şarâb-ı kışr-ı aşı-ı ¹⁶hindibâ içüreler. Hiç şu içmeye bu muḳabelede olan ʿilâcları ideler. Ve daḫı her kim ¹⁷tâze şıgır tezeğin eski şişe vursalar gidere. Yaban marulı yaʿni kâsnî eger anuñ şuyın ¹⁸göl şuyı gibi çıkarup ol şudan bir üsküresine şeker idḫâl idüp ¹⁹şişen adama içürseler ʿazim fâʿide ide. Ammâ üçgüne dek içeler. Ammâ gövdede ²⁰olan şişe râvend-i çinî döğüp şuyula karışdırup sürmek nâfiʿdür. ²¹Eger şişmiş adama kabağı döğüp şişlerine yaḳu ide, müfiddür.

KIRK ALTINCI (B40/b) BÂB

Ṭalaḳ ʿilâcların bildürür: Eger deñiz köpüğün (⁸³)göl yağıyla ve mum ile¹ karışdırup ṭalaḡa² vuralar, aḡrısın sâkin ²idüp ṭalaḡın³ giderür⁴. Eger söğüt yabraḡın⁵ döğüp ṭalaḳ üzerine ³sürse veyâ ol yabraḡuñ şuyından bir dirhem⁶ icse ⁴ṭalaḳ aḡrısına müfiddür ve ṭalaḳ sancusına da eyüdü. Eger acı bâdem ⁵yaḡını ṭalaḡı şişmiş kimesne içse şişin gidere. Aḳ şoḡan ⁶yaḡı ṭalaḳ şişine bî-naẓîrdür. Eger⁷ turb toḡumın sirkeyle bişürüp ⁷ṭalaḳ şişine yaḳu eyleyeler, ḥal ide. Çiğdem issidür, kurudur, sirkeyle ⁸döğüp ṭalaḳ üzerine vursalar şişin gidere. Eger⁸ buḡûr-ı meryemi döğüp ⁹balıla karışdırup ṭalaḡı büyük olan adamuñ ṭalaḡı üzerine ¹⁰vursalar, müfiddür⁹. Eger tavşan baḡırsaḡın¹⁰ bişürüp sirkeyle yise ¹¹ṭalaḡı¹¹ maḥv ola. Eger kara noḡuduñ şuyın içse şifâ bula. Eger zerâ- ¹²vend-i tavîli sirkeyle yoḡurup ṭalaḳ üzerine vursalar müfiddür. ¹³Süd ve ḥurma yimeḳ ṭalaḡa¹² yaramazdur. Eger ḥardalı döğüp balla ṭalaḡa ¹⁴yaḳu itseler, gidere. Eger biberi döğüp sirkeyle bişürüp ve karışdırup ¹⁵ṭalaḡa vursalar yâḫûd içseler ṭalaḡuñ¹³ veremin gidere. Eger böğürtlen ¹⁶kökini havanda döğüp bir dutulmaduḳ kabda ḳaynadup üç ¹⁷şabâḥ ac ḳarnına içe, ṭalaḡdan ḥalâş ola. Eger dilkünüñ ṭalaḡını ¹⁸ṭalaḳ üzerine vursalar gidere. Eger ḳurşun veyâ dımışķı kırınduların ¹⁹alup çiḡ balla karışdırup şabâḥ şabâḥ istiʿmâl itse ṭalaḡı¹⁴ (⁸⁴) gideri¹⁵. Baʿzılar bir ay yirler, ṭalaḡı gidenece. Her kim şarımsaḡı döğüp tuz ²ḳatsa, andan¹⁶ bir nice kerre ṭalaḳ üzerine vursalar ṭalaḡın gideri. Ṭalaḳ ³içün üseylem¹⁷ tamarından ḳan alalar. Şabâḥ şabâḥ şarâb-ı uşülle ⁴ve sikencübün büzüri içüreler. Ġidâsı ḳoyun eti ḳoruk şuyıyla ⁵ve ekşi enâr şuyıyla yiseler. Ammâ etmegi az yiye, ammâ bu yaḳı ḡâyet mücerrebdür. ⁶İnciri sirkeyle işladalar. Andan döğeler, (^{B41/a}) merhem gibi ola. Arpa unın sirkeyle ⁷ḳaynadalar, gebere dibi ve ayıd toḡumu ve göğercin tersi, bunları birbirine ⁸ḳatalar. Birez ḳaynadalar, ḡalîz olandan bir beze sürüp ṭalaḳ üzerine ⁹vuralar, defʿ ola. Eger ṭalaḳ için yaḳı murâd itse¹⁸, yigirmi dirhem¹⁹ ¹⁰vuşâḳ alup şarb sirkeyle

¹ Bʿde “mumıla”

² Bʿde “ṭalaḡa”

³ Bʿde “ṭalaḡın”

⁴ Bʿde “gidere”

⁵ Bʿde “yapraḡın”

⁶ “dirhem” kelimesi B nüshasının bütününde

“direm” şeklinde

yazılmıştır.

⁷ “eger” Aʿda yok.

⁸ “eger” Aʿda yok.

⁹ Bʿde “müfid ola”

¹⁰ Bʿde “baḡırsaḡın”

¹¹ Bʿde “ṭalaḡı”

¹² Bʿde “ṭalaḡa”

¹³ Bʿde “ṭalaḡuñ”

¹⁴ Bʿde “ṭalaḡı”

¹⁵ Bʿde “gide”

¹⁶ “andan” Aʿda yok.

¹⁷ Bʿde “sülük”

¹⁸ Bʿde “ise”

¹⁹ Bʿde “direm”

ışladup andan od üzerine koyalar ¹¹ve beş dirhem gebere ve za‘ferân, iki dirhem mürr-i şâfi dört dirhem ve üç ¹²dirhem bir yufka meşine sürüp talağ üzerine uralar. Bir hafta ¹³koyalar tura. Andan kalduralar, müfiddür ve tiryâk-i erba‘a da eyüdü. Eger ¹⁴bu yakuyı talağ şişine dürtsele¹ eyüdü. Uşakı² şarb sirkeyle ¹⁵ışladup kaynadalar, ğalîz olanaca. (B41a/7)³ Bir direm za‘ferân iki direm büre ile karışdurup talağ ⁸şişine vursalar şifâ bula. Eger söğüt kökünü kıruda, döge ve kelebek kafasını da ⁹dögüp ikisini bile uñ gibi ide ve bir miqdâr keskin esrârla bu mecmû‘ın yumurta ¹⁰ağıyla karışdurup bir bez üzerine yakı ideler ve bal sürüp talağ üzerine ¹¹yapışdura. Yedi gün dura, ‘acâyib göre. Eger talağ sebebin dirseñ maddesi ¹²katı şayrılıktan ve issi ısıtmadan ve ğalîz ta‘âmlardan olur. Zîrâ talağ yillenür de ¹³şişer. Yüriycek şolur ve çok şu içmekden olur ve iştihası olmaz ve suyu çok ¹⁴içer gelür mi‘de‘i örter. ‘Îlâc mertebe‘-i evvelde sol kolu üstinden islim tamarından ¹⁵ılıcağ şu içinde kan alalar. Şabâh şarâb-ı uşul ve gül-engübîn büzüri vireler. Açla ¹⁶mi‘desi şâf ola. Ğıdâsın koyun etiyale kalye ideler ya kuruca qoruk suyuyla ya ¹⁷ekşi enâr suyuyla ola. Etmegi az yiye. Şu içmeye. Vuşakı sirkeyle kaynadalar, tâ ğalîz ¹⁸olanaca (A84) ve göğercin tersin dögüp ¹⁶un gibi idüp buña katalar ve bir meşine süreler ve talağı üzerine ¹⁷vuralar, müfiddür. Eger talağ şişüp ve büyüyüp dağı kuruldayup ¹⁸sâkin olursa bâddandır ve eger başıcağ ağırursa demdendür. ¹⁹Evvelki tağdırce (B41/b) sebebi sevdâdandır⁴. ‘Îlâci, istiskâ‘ ilâcidur. (85) Şuyı az içe ve Ğıdâyı az yiye ve sevdâ arturur nesnelerden perhîz ide ²ve mercimek ve kırı et ve bâzincân ve şıgır eti ve tuzlu nesnelerden yimeye ³ve sirkede ıslanmış incir yiye ve gebere turşısı eyüdü ve eger bâddan olursa ⁴ebem gümece kökin çıkarup gün tokundurmaya⁵ yuyup kıruda. Andan dögüp ⁵balla karışdurup⁶ üç şabâh ac karnına yiye. Talağı⁷ eride, mücerrebdür. Bil ki talağı⁸ ⁶olan veyâ ısıtması olan ve başı ağrıyan, süd yimeden hâzer eyleye. Pelîni ⁷sirkeyle bişürüp talağı yakı ide, gide. Eger talağ için gebere dibin ⁸ay eskisinde qarup kaynadalar ve şeker katalar, ayaza koyalar. Üç şabâh ⁹birer kaşık içe, bi-‘avni‘l-lâh te‘âlâ def‘ ola. Eger şarımşağıñ taze yabrağın ¹⁰sirkeyle kaynadup etmek üzerine koyup talağı üzerine vura, gidere. ¹¹Eger labada‘ı sirkeyle kaynadup talağ üzerine vura⁹, gide. Eger talağ ağrısına ¹²iki dirhem râvend-i çinî içse, def‘ ola. Ammâ yazın gerekdür ve üzerine ¹³nesne yimeye. Eger cevzûñ yabrağın kaynadup talağ üzerine vursalar ¹⁴gidere. Turuncı dögüp nadası toprağıla karışdurup talağa vursalar ¹⁵gidere.

KIRK YEDİNCİ BÂB

Kulunc ‘ilâcın bildürür: Eger kırduñ tersin ¹⁶içse, balla yise, kulunc gidere. Eger sezâbdan günde bir dirhem ¹⁷yise kulunc zahmetine eyüdü. Hüd hüd etin yimek ve çorbasın içmek bu ¹⁸marâza nâfi‘dür. Eger turağ otunuñ dibin kulunc ziyâde şanculan¹⁹ kimse şuyın¹⁰ içse müfiddür ve kuluncı olan emrüd ve bakla ve çügündür (86) yimeye, yaramazdur. Ebû cehil karbuzı için fitil idüp götürürse ²derhâl kuluncı gidere. Eger kırı söğüdi bir taş içinde yakup ³külünü bir kabuñ içinde karışdurup içe, def‘ ola. Eger havuc tohumun ⁴kaynadup şuyın içse kulunca eyüdü. Eger kulunc için bir niçe ⁵yumurtanuñ

¹ B‘de “vursalar”

² B‘de “vişakı”

³ B nüshası 41a sayfasının

7. satırı ile 19. satırı arası
A‘da yok.

⁴ B‘de “sevdâdandır”

⁵ B‘de “dokundurmaya”

⁶ B‘de “karışdura”

⁷ B‘de “talağı”

⁸ B‘de “talağı”

⁹ B‘de “vursalar”

¹⁰ “şuyın” A‘da yok.

ağını alup elenmiş una 1 karışdırup andan (B42/a) arkasına 6 süre, 7 kulunc üzerine 8 kablaya. Andan bir mîkdâr un üzerine¹ eküp üstübi yapışdırup² 7 şabâh ısıcağ şuyyla yuya. Göre kim baş virüp deşilmiş. Bir niçe 8 gün akup şağala ve her kim şıgır ödün hurmayla döğüp 9 kulunc üzerine vursa, ağrısın gidere. Eger mādde³-i kulunc nedür, dirseñ 10 bil ki kulunc 11 galiz yilden ve balğamdan olur. Bağırşağın içinde 12 kabz olur bir ucu böğüre muttaşıl olur³, aña devādur ki zıkr olunur. On 12 beş dirhem hıyârşenbe alup şuyyla ezeler ve bir dirhem iyâric-i faykarâ ve 13 yigirmi dirhem nebât katup içüreler. Eger gitmezse ertesi bir mişkâl 14 berş ve tiryâk-ı erba⁴ a feylüniyâ içüreler. Ammâ 15 ğidâsı muharrâ etle bişmiş 16 nohud-âb ola ve hem kuvvetlü ihtikân ideler ve ba⁴ zılar da eydür; evvel 17 emirde ihtikân-ı leyyine gerekdür ve ekşi ta⁴ âmlar ve yimişler yimeye. Semüz 17 tavuk çorbası, bādem yağıyla yiye ve istiftāh⁴ yiye ve giçe ile iki 18 dirhem kāsni yudalar ve 19 kasuğına ve 20 karnına maştakî yağın veya bābūnec 19 yağın sūrteler. Beş dirhem besfāyic, yedi dirhem çekirdegi çıkmış (87) kızıl⁵ üzüm, beş dāne incir, üç gün bu tarz üzere yiye ve üç dirhem 21 rāziyāne ve kerefis ve enīsūn ve kemmūn her birinden üçer dirhem 22 kaynadup 23 ve şeker katup şu yirine içe, telyin ide. Kulunc 24 alāmeti yel ve nefes az 25 çıkmak ve gönül dönmekdür ve ta⁴ ām hażm olmayup iştihāsı az olmakdur 26 ve göbek yumurmak⁶ ve bel ve baldır 27 ağrımak ve 28 katı şuşamak ve şu içecek 29 bir hıffet bulmakdur ve şafrāviden 30 ğayrınıñ 31 ilācî hıḳne⁷-i mutavassıṭ 32 eylemekdür. Şoñra hıḳne⁷-i hārr eylemekdür. Çok olur ki evvel hıḳne⁷-i 33 eylemekdür. Ağrı arturur. Korkmayup yine tiz hıḳne⁷-i etmek gerekdür. 34 Bu marāza becid hıḳne eylemekden artuk 35 ilācî yokdur. Bırkaç gün 36 hıḳneden şoñra beş dirhem sināmekî⁷ ve beş dirhem besfāyic ve yedi 37 dirhem 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

1 “üzerine” A’da yok.

2 B’de “yapışdura”

3 “olur” A’da yok.

4 B’de “ısfanağ”

5 “kızıl” B’de yok.

6 B’de “burmak”

7 B’de “sinā³-i mekkî”

8 B’de “yidiği”

9 B’de “hazer

10 B’de “peynir”

11 “ol” A’da yok.

12 B’de “dursun”

KIRK SEKİZ- 15İNCİ BÂB

Âsânlılığa ishâl¹ olmağı bildürür: Eger kim âsân ishâl¹⁶ murād itse² hadîş-i resüldür (‘Aleyhi’s-selâm): Beş dirhem sinâmekî³ ve beş¹⁷ dirhem ak şeker ve bir dirhem râziyâne, (B43/a) bu cümle’i döğüp büyük hablar ide. ¹⁸Her şabâh bir mişkâl isti’ māl ide, çok derde devâdur ve âsân ishâl¹⁹ ide. Ammâ sinâmekî⁴ yabrağı gerekdür, çöbi olmaya. Gayet eyüsi ola. (89) Nev’-i diğer: Gârîkûn ki katrân köpüğine dirler. Bunuñ gâyet eyüsi² beyâz olur. İki dirhem döğüp biraz limon şuyıyla yudsa³ on meclise degin ‘amel ide. Sevdâyı ve balgamı ve şafrâyı süre. Bunu⁴ yalñuz içmek korqusuzdur ve bel ağrısına ve diz ağrısına ve aksam-ı⁵ veca’ a müfiddür. Eger müşhil içenlerüñ gönli dönerse müşhil şamgından⁶ burun delüklerin panbuğla tarhûn yabrağın çiyneyüp şuyın yuda, ⁷bunuñla da olmazsa şâf götürene mülâyim hûkne ile ve faşd ide. Şıfat-ı⁸ müşhil: Hâfîf sinâmekî⁶, on sekiz dirhem ak şeker, on altı dirhem dâne’-i⁹ maştakî, sekiz dirhem. Bu cümlesin döğüp altı dirhem bahş ideler. Üc¹⁰ gün şabâh⁷ bir bahş ve aḥşam bir bahş isti’ māl ideler. nâfi’¹¹ dür. Eger şafrâyı¹¹ katı ishâl ide, bir kişi ki kabz ola, müşhil virmeyle ki bağırsağın ¹²catladup helâk ider. ‘İlacı budur ki: Evvel bu şâfi ideler. Büre ve deñiz tuzu¹³ ve kemmûn ve ‘ırkî şabun, her birinden berâber alup döğüp ak ḥelwâ ile qarışdurup ¹⁴ısıcaqla götürene kadarı barmağ deñli ola. Katı issi faşıda ve şovuk¹⁵ faşıda müşhil içmeyeler. Sehîl-i yemânî⁸, safrâ-yı yemânî dirler. İssi faşıda ¹⁶olur. Yigirmi gün, gün toğumundan⁹ öñdin ve yigirmi gün toğumundan¹⁰ ¹⁷şoñra hiç müşhil itmeyeler ve kan ve hacâmat aldurmayalar. Meger ki katı zarûret¹⁸ ola, kan alduralar ve ol vakitlerde cimâ’ itmeyeler. Huşûşâ eyyâm-ı bâhûr¹⁹ günlerinde ve şol kimsenüñ kim büyük guşşası olsa veya büyük (90) şâdlığı olsa veya ‘azîm mühimmi ve endîşesi olsa, müşhil içürelor. ^{2c} Amel eylese za’ f getürse bâzûların ve baldırların ve pu-³ ıların bağlayalar ve kimin bağlayup (B43/b) ve kimin bağlamadan hâzer ideler ve şarâb-ı⁴ şandal ve şarâb-ı tuffâh ve şarâb-ı sefercel, kavrulmuş bezr-i katûnâ ile ⁵ve reyḥân tohumı ile içeler. Ba’zı kimsenüñ tabî’ atı kuvvetlü olur, ⁶yaramaz yimekler yir. Ammâ tîz¹¹ hâzm ider. Aña i’ timâd¹² itmemek gerekdür. Zîrâ rûzgâr ile yaramaz ⁷hılṭlar mütevellid olur. Şoñra katı ziyân eyler ve niçe mazarratlu ta’âm ⁸var, ba’zılar dâ’im ol yimeklor yimege mu’ tād olmışlar. Her zamân da gıdâsı ⁹oldur ki ziyân eylemez ammâ zararlısız huşkvâr ta’âm dan yise ki aña ¹⁰mu’ tād olmaya, elbette zarar ide. Zîrâ muzırr olanlarla tabî’ atı mu’ tād ¹¹olmuşdur. Bunuñla olmamışdur. Zîrâ görmez misin, zehir mühlik ¹²iken cüz’i cüz’i yimekle giderek tabî’ atla maṭbû olup ¹³helâk itmekden kalur. Meşelâ afyon gibi mu’ tād olana nüşdur, ¹⁴olmayana nişdür. Eger¹³ bir kişinüñ kim mi’ desi katı issi ola, şabâh ¹⁵kalḳduğı gibi bir iki loḳma etmegi¹⁴ ekşi şerbetlerden biriyle ısladup ¹⁶yiye ve nar¹⁵ şarâbı gibi¹⁶ ve ḳoruk şarâbı gibi ve limon şarâbı gibi içe ve hâmmâma ¹⁷gire¹⁷. Kendini¹⁸ ovdura. Eger müşhil içmek murād itse¹⁹ gerekdür ki bir niçe ¹⁸gün perhîz eylese, südde varsa²⁰ süddesin aç ve hâm hılṭları bişüre

¹ “ishâl” B’de yok.

² B’de “ise”

³ B’de “sinâ’-i mekkî”

⁴ B’de “sinâ’-i mekkî”

⁵ B’de “ta’ mından”

⁶ B’de “sinâ’-i mekkî”

⁷ “şabâh” A’da yok.

⁸ B’de “şu’ arâ-yı yemânî”

⁹ B’de “doğmazdan”

¹⁰ B’de “doğdukdan”

¹¹ “tîz” A’da yok.

¹² “aña i’ timâd” ibaresi

A’da yok.

¹³ “eger” A’da yok.

¹⁴ “etmegi” A’da yok.

¹⁵ B’de “enâr”

¹⁶ “gibi” A’da yok.

¹⁷ B’de “gîrüp”

¹⁸ B’de “kendüyi”

¹⁹ B’de “ise”

²⁰ “südde varsa” ibaresi

A’da yok.

ve ¹⁹tabî' atını yumuşada ve müşhil içdükde cümle' kayğudan müberrâ ola. ⁽⁹¹⁾ Zîrâ' Şerbet içene iş güc ziyân eyler ve kaçımaktan hâzer ide ve şâd- ²lîkdan ve gûşşadan ve uykusuzluktan ve cimâ'dan sonra müşhil içmeyeler ³ve şol kimseler ki ot içmegee mu' tâd degüldür virmeyeler ve şerbet içmek ⁴isteyenler, dört beş gün mağlâb içmek gerekdür. Andan müşhil içe ⁵ve ba' zılar eydür; mağlâb yirine inek südin içeler, etmek ve et yimeyeler. Hemân ⁶süd içe. Hâş mağlâbdur, andan şerbet içe. Eger bir miqdâr emâsiyye erügi ⁷ve bir miqdâr sinâmekî² alup ve vâfir şuyla kaynadalar. Andan çıkarup bir pâre ⁸durdukdanşoñra bir seyrek astardan şıkup gice ^(B44/a) bir miqdâr hâşrâvend-i çinî' ⁹i döğüp bir beze bağlayup bir küçük üsküre içinde ısladup muhkem şıkup ¹⁰şuyın alup bu sinâmekî³ şuyına karışdurup iceler. A' lā ishāl ider. Çok ¹¹derde kefaretdür. Eger dört veya yedi dirhem şuyla ısladup andan o- ¹²cağda kaynadup şabâhla içseler, şafrâyî ve balgâmî ve sevdâyî olan fikirleri ¹³sürer giderür ve şişe ve sâ'ir marâzlara çok nef' i vardur ve yüregi kavî ¹⁴ider. Eger yalnız üç dirhem döğüp içseler, bu fâ' ideleri ide, lâkin ¹⁵ağacın gidere, yabrağın döge. Eger şerbet murâd itse altmış yetmiş, ¹⁶emâsiyye erügi şuyla kaynada. Andan dört dirhem sinâmekî⁴ bir beze bağlayup ¹⁷ol erük şuyına bırağa. Bezle bir miqdâr kaynaya. Kuvveti ol şuya çıka. ¹⁸Şabâh ice. Murâd üzere 'amel ide. Eger müşhil içen kimsenün gönli dönerse ¹⁹şoğan koklaya, def' ide. Eger benefşenün yaşını ala, görmezse kurusun ⁽⁹²⁾ bir gece ısladup şuyla kaynadup şuyın şeker birle içseler mi' dede ²ve bakırsakda olan şafrâ' ¹⁵ ishāl ider. Eger erükle ve demir hindiyle ve şahtere ³ile bişürüp içeler⁶. Murâd üzere ishāl eyleye ve şerbetün miqdârı ⁴üç dirhemden yedi dirheme dekdür. Berâber şekerle ve ılıcağ şuyla içe. Eger dört ⁵dirhem çiçekden yumuşak döğüp iki üç gün içeler⁷, balgâmı ishāl ide. ⁶Eger şafrâ' ¹⁸ ishāl itmek murâd ise bucuğ dirhem maḥmûde bir dirhem maştakî ⁷havanda muhkem dögeler. Ağızda tutalar ve birezcik şuyıla yudalar. ⁸Vâfir ishāl ide. 'Azîm nef' müşâhede ide. Eger balgâmı gidermek murâd itse⁹, ⁹bir bucuğ dirhem türbüd ve bucuğ dirhem zencebîl veya fülful ile bir şerbet ¹⁰idüp şuyla yudalar. Eger mizâcî kavî adam ise bir katre maḥmûde ¹¹ağacı südin tāmzursalar¹⁰ vâfir ishāl eyleye. Çok fâ' ide göre. ¹²Eger su' d¹¹ ve türbüd bir dirhem maḥmûde üç mişkâl lâcüverd yarım mişkâl ¹³cümlesin döğüp ^(B44/b) birez şuyıla içe, şafrâ ve sevdâ ve balgâmı redd ide. ¹⁴Ba' de müşhildenşoñra gâyet latîf olmak gerekdür. Ferrûc ve ra' nâ ¹⁵şişek eti yiyüp üç dört gün ekşilerden ihtirâz itmek ¹⁶gerekdür ve müşhil ertesi ḥammâma girmek eydür. Eger bir miqdâr zerdâlüyü ¹⁷şuyla ocağda kaynadalar. Andan çıkarup şovudalar ve el urup ¹⁸ezeler. Çekirdegin giderüp içeler¹². İshāl ide. Eger şahtere' ³i döğüp ¹⁹şıkup şuyından üç kaşık alup bir üsküre süd çürüğüne katup ⁽⁹³⁾ şabâhla içeler¹³, şafrâyî ishāl ide ve südüğü yüride ve ciger za' fın ²giderüp mi' de' ³i kavî eyleye. Eger şahtere' ³i yaş iken döğüp şuyın ³alsalar ve süzüp içeler¹⁴, göyünmiş ahlâtını çıkarup kurdları döküp ⁴yaramaz kanları bāk ide. Uyuza ve gicige fâ' ide ide¹⁵ ve yaramaz balgâmı ve sevdâyî ⁵çıkara. Şovuğ günlerde içmeye. Eger tatlu erügi bişürseler ve şuyın ⁶süzüp şekerle veya balla karışduralar, şafrâyî be-gâyet ishāl ⁷ide ve hem gicigi ve ḥarâreti gidere ve kurusun bişürüp azacığ şeker ⁸katup iceler¹⁶, şafrâdan olan ısıtma' ³i giderür¹⁷. Kavl-i

¹ "Zîrâ" A' da yok.

² B' de "sinâ'-i mekkî"

³ B' de "sinâ'-i mekkî"

⁴ B' de "sinâ'-i mekkî"

⁵ B' de "şafrâyî"

⁶ B' de "içseler"

⁷ B' de "içseler"

⁸ B' de "şafrâyî"

⁹ B' de "murâd ise"

¹⁰ B' de "tāmzuralar"

¹¹ "ayak otu"

¹² B' de "içseler"

¹³ B' de "içeler"

¹⁴ B' de "içeler"

¹⁵ "ide" A' da yok.

¹⁶ B' de "içseler"

¹⁷ B' de "gidere"

hükemā böyledür ki; şerbet ⁹içmek isteyen üç gün perhîz eyleye. Latîf gıdâlar yiye. Etmek ¹⁰yimeye. Üc şabâh mağlâb içe. Andan şerbet ice. Öyleye dek elin ¹¹yüzün yumaya, şabr ide. Hareketi az ide. Çok oturmaya. Gâh gâh bir miqdâr ¹²hareket ide, yürüye. Eger icâbet itmezse hûkne ideler. Eger müşhil içdükden ¹³şoñra göbegi burusa birezcük ısıcağ şu içüp birkaç adım yürüye. ¹⁴Eger bir kişi müşhil hâbbı yudsa, üzerine birezcik ısıcağ şu içmek ¹⁵gerekdür, hâblar ezile. Eger hafîf şerbet murâd itse¹, on sekiz dirhem ¹⁶sinâmekî², on altı dirhem ak şeker, on dirhem maştakî, bu cümle’i döğüp ¹⁷birbirine katup altı baış idüp üç güne dek birin şabâh ve birin ¹⁸aşşam isti’ māl ideler. Eger mürver ağacınıñ kenâr köklerinden bir iki ¹⁹kök kesüp yukarudan aşağına³ kabın (B45/a) şoyup ol kablari (94) birez suyla kaynadalar. Andan ol şudan bir kaşık ya ziyâdece içe. Vâfir ²balgām ve şafrā ‘amel itdüre. Çok nef i vardır. Ammā ol köki şoyduğı ³vaķit aşağıdan yukarı şoymaya ki ishāl itmez kuşdurur. Eger ⁴bu müşhili kabz olana da virseler fetḥ ider. Bir dirhem hāş rāvend-i çinī ⁵ve bir dirhem hāş sināmekî yabrağın ve bir dirhem maştakî, bu cümle’i muḥkem saḥḥ ⁶ide, başka başka andan gül şarābıyla ma’cūn idüp şabāhda cümlesin ⁷yiye. Eyü ‘amel ide, müfiddür. Eger sināmekî⁴ yabrağın ve şeker, her biriden ⁸yigirmi beş dirhem ala ve altı dirhem maştakî ve beş dirhem kabuğı çıkmış ⁹bādem her birin havanda döğüp birbirine karışdurup⁵ birez ‘asel ocağda ¹⁰kızardup⁶ ve birez aşşam yatduğı vaķitte üç dirhem ve şabāh beş ¹¹dirhem yiye. Eger on gün isti’ māl ide, kaṭ’ ā balgām kalmaya, mücerrebdür.

12KIRK TOKUZUNCİ BĀB

Ḳatı ishāl olanuñ dutmasın bildürür: Eger koyun ¹³cigerinden her kim biryān eyleyüp yise, ishālın giderür şumāk ve tavuğ ¹⁴kebābı mücerrebdür. Ya kavurması ya gögercin eti veyā ḳatı bişmiş yumurta, şumāk ¹⁵ile bişürüp yiye, eyüdür ve şovuk yemiş ziyāndur⁷. Ḳābız şerbetler ¹⁶ice. Meşelā şarāb-ı sefercel hām ve şarāb-ı tuffāḥ ve şarāb-ı şandal ve lisānū- ¹⁷l-ḥamel ve şarāb-ı verd ü ṭarī ve şarāb-ı ‘ūd ve şarāb-ı ās ve şarāb-ı ¹⁸ḥummāşdur⁸. Bunlardan isti’ māl eyleyeler. İshāl dura. Ḳacan bir kişi ¹⁹müşhil içse, çok ‘amel eylese, bāzuların ve baldırların ve budların (95) bağlayalar ve bu zıkr olınan ḳābız şarāblardan⁹ içüreler. Bir kimesne¹⁰ ḳatı ishāl 2olsa, incir yabrağın bir kazanda kaynadalar ve issi iken ayakların ³kimse¹¹ topuğına dek ol şuya kıya, ta şu şovuyanaca dura, ishāl doña. ⁴Eger dizine dek şoḳula¹², otuz kırk gün kabz ola. Eger bir kimesne ḳatı ⁵ishāl (B45/b) olsa, eger göz sancısı yoğısa ayran içe ve eger sancısı var ise ⁶ayranı kızmış demür ile dağlaya, andan çalkayalar, ta kim karışa, içe. Ḳarnın ⁷bağlar, ḳanın keser ve el ve ayak ovmağ ḳarnı bağlar. İshāl bağlamağ dilerseñ ⁸ḥinnā¹³ ve çiriş, her birinden yigirmi dirhem ve yumurtanuñ ağı ve şarusıyla ⁹bunları ḥamır idecek deñlü katup yaḳu idüp ḳarnı üzerine ¹⁰vura. İshāl diñe ve birinci şumākla bişürüp yise yüregın kabz ide.

ELLİNCİ 11BĀB

Adamuñ yüreginde ḳurd ve yılan olduğınuñ ‘ilācın bildürür: Eger ¹²zūfāyı balla bile yiseler, ḳarnındağı ḳurdı düşüre. Eger zeytūnı ¹³toḳsan dirhem şarābla bişürüp icse

¹ B’de “murād ise”

² B’de “sinā’-i mekkī”

³ B’de “aşağısına”

⁴ B’de “sinā’-i mekkī”

⁵ B’de “karışdura”

⁶ B’de “eridüp”

⁷ B’de “ziyān eyler”

⁸ B’de “şarāb-ı

ḥummāşdur”

⁹ B’de “şerbetlerden”

¹⁰ “kimesne” A’da yok.

¹¹ “kimse” B’de yok.

¹² B’de “şoḳsa”

¹³ B’de “ḥinnā”

ķarnında olan ķurdı kıra. ¹⁴Eger cörek otın yiseler, ķarnına yaķu itseler, ķurdı kıra¹. Eger cörek ¹⁵otın yiseler ya ķarnına yaķu itseler, ķurdı düşüre. Eger şarımsağı bişürüp ¹⁶ķarnında ķurdı kıra ve na' ne da yise ķurdı kıra. Eger şeftālū ¹⁷yabrağın dögüp göbegine yaķsa içinde ķurdı kıra. Eger şeftālū ¹⁸çiçegin dögüp şıkup şuyın icseler, ķurdın kıra ve eger içinde yılan ⁽⁹⁶⁾varısa cıķara.

ELLİ BİRİNCİ BĀB

Adamuñ içinde olan soğulcan ²ilacın bildürür: Eger şeftālū yabrağın dögüp göbegine vursalar, ³soğulcan kıra. Eger yabrağın ve çiçegin dögüp, şıkup, şuyından ⁴on dirhem içe, üzerine ısıcaķ şı içe², soğulcanı düşüre. ⁵Eger bağ çubuğını yaķup külını şıyyla ezüp kıya, tırułduķda- ⁶nşoñra ac ķarnına iki kaşıķ içe³, soğulcanı kıra. Ammā bir nice def' a ⁷ide. Eger⁴ adamuñ içinde soğulcan ve ķurd neden olur dirseñ⁵ mütē' affın ⁸balğamdan olur. ' Alāmeti oldur ki; ağızınuñ şalyaları⁶ aķmak ve yüregi ⁹ķazınmak ve gice dudakları⁷ yaş olup gündüz kıru olmak ve gōñli ¹⁰tarılğanmak ve uyķudan belinlemek ve yimeķ yidükde gōñlū⁸ dönmeķ ve uvaķ ¹¹ķurd cıķmak ve maķ' ad gicimeķ heb andandır. ' İlācı balğam istifrag itmek ¹²ve balğam arturur ve cerb nesnelerden ^(B46/a)perhiz itmeķdür. Enisun ¹³ve ķaranfıl ve hindistan cevzi veyā küflenmiş ķoz yimeķ ve ħall-i ' unşul ¹⁴içmeķdür. Ammā çürük ķoz yimeķ yaramazdur. Yiyen ihlak olur.⁹ Eger o- ¹⁵ğlancıklarda soğulcan olsa, soğulcan otın balla yidürseler nef' ¹⁶ide. Eger büyük kişide olsa ustuhudus orun yavşanı ve ayvaşana ¹⁷ve ħorasāni sirkeyle ezüp ķaynada. Andan süzeler. Şabāĥ içeler. Ammā içmenūñ ¹⁸şartı oldur ki şuluca kebāb bāresini çiyneye kim soğulcanlar anuñ ⁽⁹⁷⁾rāyihasından¹⁰ mi' de ağızına gele. Ol çiyneğügi loķma' ı tüküre ve ol şerbeti ²içe, ħareket ide. Ol soğulcanlar anı kebāb mülāĥaza idüp tenāvül itdükleri ³gibi kıırılıp gide. Eger ķarnında soğulcan gidermek dilerseñ yigirmi dirhem cörek ⁴otı yidi dirhem şabır ayru ayru saĥķ idüp elekden geçürüp bir şıgır ödiyle ⁵bunları yoğurup göbegine yaķu ide. Soğulcan kıra, dōke.

ELLİ İKİNCİ BĀB

⁶Tatar ķurdınuñ ' ilacın bildürür: Eger ayu ödiniñ¹¹ eyüsin ezüp icürseler ⁷müfiddür. Eger eflāk tızın bir diş şarımsağla ılıcaķ şıyyla icürseler ⁸ol renci görmeye. Mercimeķ ķadar afyon yise¹², nāfi' dür. Ammā süd ve ekşi ⁹yimeye, muĥālifdür. Eger furundan cıķmış ısıcaķ etmeği sirkeyle yaturup ısıcaķla ¹⁰üzerine vura, gidere. Bir iki kere ideler.

ELLİ ÜÇÜNCÜ BĀB

Göbek şuyın daĥı göbek¹³ düşmesin ¹¹ve burmasın bildürür: Eger on dirhem şekeri yigirmi dirhem şıgır¹⁴ yağıyla ezüp ¹²içeler, göbegi düşene müfiddür. Eger¹⁵ tomalanı ķurıdup yumuşaķ dōgeler, bal mumıyla ¹³ķarışdurup göbek cıķduğına ve beline

¹ B'de "ķurdı düşüre"

² B'de "içe"

³ B'de "içe"

⁴ "eger" A'da yok.

⁵ B'de "dinürse"

⁶ B'de "şalyarı"

⁷ B'de "tudaķları"

⁸ B'de "gōñli"

⁹ B'de "Zirā helāk olur."

¹⁰ B'de "rāyihasıyla"

¹¹ Kullanılan harekeden

ilgi ekinin ünlüsünün düz

olduğu anlaşıyor.

¹² B'de "yiye"

¹³ "daĥı göbek" ibaresi

A'da yok.

¹⁴ B'de "şāy"

¹⁵ "eger" A'da yok.

ve gayrıya yaķu itseler¹ müfiddür. Eger ¹⁴göbek şuyı için uşak çadırından fındık mıkđarı üç şabâh ac ¹⁵karnına yiye, hâlâş ola. Eger göbek şuyın almak için enisünı ¹⁶yumuşak döğüp, sirkeyle kıynadup, göyünmiş şab birle yoğurup² göbegine yaķu itseler şuyın çeker, alır.

ELLİ DÖRDÜNCİ BÂB

(B46/b) ¹⁷İc ağrısının kırn ağrısının ilâcın bildürür: Eger şarımsağı döğüp ¹⁸biraz yağı icine kıoyalar. Üzerine üç yumurta çalkayalar. Kıaygana ola, ¹⁹ıyiyeler. Zor için mücerrebdür. Eger kıızıl behmeni döğüp şabâh rafadan yumurta ⁽⁹⁸⁾ üzerine vâfir eküp ve kıarışdurup içeler. İc ağrısına mücerrebdür. Ammâ bir niçe gün ^{2et} yimeyeler, perhîz ide. Eger keci boynuzı kıurusı içi ağrıyan kimesneye nâfi^c dür. ³Eger dest-i meryem ile iki kıarındaş kıanın döğüp rafadan yumurta ile şabâh ⁴şabâh icse, ishâlin def^c ide, mücerrebdür. Eger kıarın ağrısı ki³ içinde zorla ⁵kân gide, siñirlüce otın kökin ve yabrağın döğüp şuyın şıķa, her şabâh ⁶üçer kıaşıķ içe⁴. Ėâyet mücerrebdür. Eger kim kât-ı hindiden birez kıızıyup ve bir ⁷kıaşıķ mıkđarı ısıcaķ şuyıla üç şabâh içe. Kıarın ağrısına ve göbek ⁸ağrısına ve kıan gidene mücerrebdür. Eger bir mıkđar egir döğüp gömec balla⁵ kıarışdurup ⁹bir beze yaķu idüp ve yine üzerine ol döğölmiş egirden eküp andan ya- ¹⁰pışdura mücerrebdür. Eger kıasnı ¹¹ı döğüp tavuķ içine kıoyup andan biryân ¹¹idüp bir niçe şabâh yiye, ic ağrısına nâfi^c dür. Eger ic ağrısına bir kıaşıķ ¹²kıatranı sehlce kıynadup bir meşin üzerine süre, andan soñra üzerine ¹³bir mıkđar esrâr eke, göbegine yapışdura, üç gün tura. Soñra gidere, ¹⁴mücerrebdür. Eger bir kimsenün içi çıkır, durmasa, çam saķızın döğüp ¹⁵şığır yağıyla kıynadup şabâhđan içse, hâlâş ola. Bu hıuşuşa ¹⁶kiremidi kıızdurup ol kıızmış kiremidün üzerine sirke⁶ döke ¹⁷buğına otura, müfiddür. Eger mersin tohumın ishâl olana yidüreler, kıabz ide. ¹⁸Eger baķla⁷ şı ve sirke içinde bışürseler, kıabıyla yidürseler, kıabz ¹⁹ide. Demürçiler demür şıvarduğı şıdan icse ishâl doña. ⁽⁹⁹⁾ Eger incir yabrağın bir kıazanda (B47/a) şuyıla kıynadup issiyken ayakların ²şoķa. Şöyle ki dökebildüğü⁸ kıadar duta. Tamâm şovuyanaca. Ammâ tobuğına⁹ degin ³şoķa. İshâli kıať ola. Eger dizine dek kıoyarsa otuz gün kıabz ola. ⁴Eger zor için keci¹⁰ boynuzı döğüp ve aķ günlük döğüp ve döğölmiş ⁵şumâķla ısıcaķ şuyıla iceler. Zorını kese, nâfi^c dür. Eger siñirlü yabrağın¹¹ ⁶tohumın yiseler, ishâli doñdurur. Ėâyet müfiddür. Kıçede¹² ve gündüzde kıırķ ⁷elli def^c a taşra kııkardur. Bir şabâh rafadan yumurta ile bir siñirlü yabrağın¹³ ⁸tohumın icdim. İkinci şabâh rafadan yumurta içiçek¹⁴ bi'l-küllıye hâlâş ⁹oldum. Eger bir kimsenün kıarnı ağrısı turaķ otın yiye, ya şuyın içe, ¹⁰ağrısı sâkin ola. Her kim turb tohumın balla kıynadup yise göbeginde ve ¹¹kırsağında nekim renci var ise gidere. Eger pelini ışlanmış ¹²üstübiye şarup ısıcaķ¹⁵ külde bışüreler, zor olan kimesne her taşra¹⁶ kııkup ¹³geldükce ısıcaķ ısıcaķ üstine otura. Ol rencden kıurtula. Eger ¹⁴ic¹⁷ ağrısına pirinci¹⁸ yumadın şumâķla tızsuz bışürüp yise ¹⁵ağrısın gidere. Eger zaķır zaķmeti ki aña zor dirler, nedür bilmek isterseñ, ¹⁶göbek yanındaki baķırsaķ içine mâdde

¹ B'de "ıdeler"

² "sirkeyle kıynadup, göyünmiş şab birle yoğurup" ibaresi A'da yok.

³ B'de "kim"

⁴ B'de "içse"

⁵ B'de "baķıyla"

⁶ "sirke" B'de yok.

⁷ B'de "baķlayı"

⁸ B'de "duyabıldüğü"

⁹ B'de "topuğına"

¹⁰ B'de "keçi"

¹¹ B'de "yaprağın"

¹² B'de "kıicede"

¹³ Her iki nüshada da ilgi hâli eki "nun" ile yazılmış.

¹⁴ B'de "içiçek"

¹⁵ "ısıcaķ" A'da yok.

¹⁶ B'de "taşraya"

¹⁷ B'de "iç"

¹⁸ B'de "birinci"

dökülür. Nişânı oldur ki; iginür ¹⁷balgamlu qan qalır¹. Quvvetini keser. ‘İlâcî; gendene’i toğrayup bezrle bişüre- ¹⁸ler. Yumurta’ı şumâkla yiyeler ve pirinci² qavuralar. Şıgıruñ yüregi yağıyla bişüreler. ¹⁹Şumâk eküp yiyeler ve dağı baça³ yimek şumâkla eyüdür ve ayvayı söğüme ⁽¹⁰⁰⁾ idüp şekerle yiyeler ve kiremidi kızdurup sirke döküp buğına otura ²ve şâf-ı zaḥîr alup gice ile maḳ’adına götürene yata ve şu yirine şarâb-ı âs ³içe veya ayva şarâbı ice, ḥalâş olmazsa bir iki boy toḥumın yidüreler. ⁴Eger girü bütün çıkarsa müşhil şerbetin virüp içini bāk ideler. ⁵Andan şufüfla ve şerbet ile bağlayalar. Eger ishāl, ya’ni yürek sürmek, ya müşhil ⁶nesne ^(B47/b) içmekden ya tuḥme olmaḳdan ya şovuk mi’deden ya ciger ya bakırsaḳ- ⁷lar za’if olmaḳdan ya dimāḡdan mi’deye nâzile inmekden olur. Ya bedende ⁸aḥlât çok olup tabî’at def’ eylemekden veya buhrân eylemekden ya bağırsaqlarda ⁹rutûbetden olmaḳdan olur. Bir kısım göbek buruma ile olur. ‘İlâc budur ki ¹⁰bedende aḥlât çokluḡından veya buhrândan olursa kaṭ’ eylemeyeler. Meger ki ¹¹quvveti za’if ola. Bakırsaḳları saḥc eyleye diyü ḥavf iderlerse ishāl-i ¹²safrâvî iki haftada saḥc ider. Bu dutulan ishâlde kâ’ide budur ki; ¹³ol şarâb-ı verd ü tarî içüreler. Ḥatmî kabıyla ḥaṣḥâş kabın kaynadup ¹⁴ve şuyın taḡlayup içüreler. Eger qan bile giderse şarâb-ı şandal ve ¹⁵şarâb-ı lisânü’l-ḥamel ve şarâbu’l-ḥiyâr qatup vireler. Eger bunuñla olmazsa ¹⁶yuḡaruda yazılan kâbız nesnelerden vireler ve eger ishāl saḥc ¹⁷olursa ekşi ve kâbız virmeyeler. Eger zaḥîr-i bâtil nedür⁴ bilmek ¹⁸murâdise; zaḥîr-i bâtil oldur ki; tabî’at kâbız ve bağırsaqlarda sıklı ¹⁹müncemid olmaḳdan olur. Ḥâcet vaḳti olıcaḳ bağırsaqlardan balḡam sıyr- ⁽¹⁰¹⁾ undısı gibi gelür. ‘Alâmeti oldur ki; qarın ve arḳa ağırur. Göbek dâ’im burur. ²İştihâ az olur ve zor eyledükce noḥud qadarı yâḥûd büyük büyük sıklı çıḳa. ³‘İlâcî şarâb-ı benefşe ve ḡidâlardan meslûka veya istiftâḥ⁵ aşî vireler ⁴veyâ ol zaḥîrdür ki sebebi bel şovuk ḳapmaḳdan olur. ‘İlâcî oldur ki ⁵maḳ’ada papadya yağıyla mum-ı rûḡan sürteler ve tuz ve kepek ve tarî ⁶qavurup bir kîseye qoyup üstine oturalar ya kızmış kiremidi ya kızmış ⁷keçe veya ḥammâmda issi mermer üstine otura. Kemmûn ve bâbüneç qaynadalar şuyın⁶ ⁸bir derin zarfa qoyup ısıcaḳla icine otura. Eger dilerseñ zaḥîr ḥaḳ mıdur ⁹veyâ bâtil mıdur, ma’lûm ola. Bir nice⁷ keci⁸ boynuzı cegirdegin veya boy toḥumın ¹⁰yuddurasın. Eger ishāl birle çıkarsa ḥaḳdur. ^(B48/a) Çıḳmazsa⁹ bâtildur. ¹¹Eger ic¹⁰ aḡrısı olup içinden qan gitse issi kiremidle sirke buğına ¹²otura, nâfî’dür. Bir kişiden çok qan gitse, gerek içinde¹¹, gerek burnında¹², ¹³et yidürmemek gerek. Qatı za’if eylemezse ve eger qatı za’if eyleyse ¹⁴ta’âmı şabâḥ yidüreler. Gice müzevvire vireler. Isıcaḳ ider. Qan ki buhrân ¹⁵ola iken bi küllî tıtmayalar. Zîrâ ḥadden gecse öldürür. Qacan¹³ qan¹⁴ ḥadden tecâvüz ¹⁶itse, depe¹⁵ şovuk şu qoyalar. Yâḥûd başını şovuk şuya şokalar ve qara- ¹⁷caların¹⁶ perk¹⁷ bağlayalar ve becid şovuk şu içüreler¹⁸. Beksimâdı uvaḳ ¹⁸döḡüp yoḡurt ayrınyla yiseler zor olana şifâ ola, mücerreddür. Ammâ ¹⁹çok yimeye ve perhîz¹⁹ ic²⁰ aḡrısına her ne deñlü ‘ilâc itseñ ⁽¹⁰²⁾ fâ’ide itmez. Her maraḡda perhîz lâzımdur. Mücerred ‘ilâcla olmaz. Şu icdükde²¹ ²taḡlanmış şu içe. Ammâ ic²² aḡrısına

¹ B’de “gelür”

² B’de “birinci”

³ B’de “paça”

⁴ B’de “ne durur”

⁵ B’de “ısfanaḡ”

⁶ “şuyın” A’da yok.

⁷ B’de “niçe”

⁸ B’de “keçi”

⁹ B’de “çıḳmaz ise”

¹⁰ B’de “iç”

¹¹ B’de “içinden”

¹² B’de “burnından”

¹³ B’de “qacan”

¹⁴ “qan” A’da yok.

¹⁵ B’de “depesine”

¹⁶ B’de “qaracalarından”

¹⁷ B’de “berk”

¹⁸ B’de “içüreler”

¹⁹ B’de “perhîzsiz”

²⁰ B’de “iç”

²¹ B’de “içdükde”

²² “iç” kelimesindeki “ç” sesi A’da “cim” harfî ile yazılmıştır.

leblebü yimek eyüdü. İc ağrısına kaç¹ â³ şu icmeyeler. Meger ki ısıcağ şu ice¹ ve tuzlu çok yimek yaramazdur⁴ ve sumâklı paça ve sumâklı lapa yimek eyüdü. Eger² ic ağrısına etlü kızıl⁵ züm çekirdegin giderüp zencebille şöyle döğüp şabâhda ve ahşamda⁶ birer koz kadarı yiye. Niçe gün üzerine şu icmeye. Müfid ola. Eger ic ağrısına⁷ sakızı döğüp vâfir şuyıla kaynadalar. Bir niçe gün içe. İshâlin kaç¹ ide. ⁸Eger issilerde kan gelse tutmayalar. Çok marâzları gidere³. Meger ki ⁹tamâm za¹ if gele, duta. Ammâ şöyle kim⁴ vakıtsız dutalar, yaramazdur. Zîrâ ol ¹⁰kan akmağla cümle sevdâyî marâzları ve māl-i hulyâyı ve şara¹ ve behakı ve cüzzâmı ve hummâ- ¹¹ları ve sancuları ve anuñ gibi marâzları giderür. Eger vakıtsız dutarlarsa bu ¹²mağûle marâzları müştedd ider ve bevâşırı ustura ile kesmek yaramazdur. ¹³Zîrâ soñra götten dutamaz. Çünkü bevâşırı zahmet virmez etüñ durmasında ¹⁴ziyân yokdur. Ammâ ic ağrısına dişi zifti elma kadar gül yağıyla esrârıla (B48/b) ¹⁵oçağda kor üzerinde muhkem yoğura. Hamır gibi idüp ve yaşşıluyup ¹⁶arqasınıñ iki küregi⁵ arasına yapışdurup⁶ bir nesne ile bağlaya. ¹⁷Bir nice⁷ gün tura, mücerredür.

ELLİ BEŞİNCİ BÂB

Bögrekte ve kavıkda olan taş¹⁸ gidermegi bildirür: Eger balıguñ başında olan akça⁸ beyni gibi nesne kim taş ¹⁹gibi olur, ezüp icürseler, bögrekte ve kavıkda olan taş¹ eride, (103) mahv ide. Eger her kimüñ kavığında taş olsa ²avrat südine bal katup ³icürseler taş¹ pâre pâre eride⁹, çıkara. Eger zekerden kan gelse ketân ³tohumın kavurup yise, kan gelmez ola, mücerredür. Eger şığır kanını içse, südü⁴ yolında olan taş¹ aşığa getüre. Eger kereviz tohumın döğüp balla ma¹ cün ⁵idüp yise kavığında kum var ise gidere. Eger bir dirhem gögercin tersin¹⁰, ⁶bir dirhem şekere katalar, südü⁴ yolında taş¹ durmuş adama içüreler, taş¹ ¹¹pâre ⁷pâre eyleye. Ammâ diremden ziyâde içmeye ve eger oğlancık ise, bucuk¹² ⁸direm içüreler. Eger taşuñ sebebin bilmek dilerseñ, bu bir ¹illetdür kim bögrekten ⁹kavığa iner ve harâretten yumurlanur ve durduķca¹³ büyür, südü⁴ bağlar. Kaşuñ ¹⁰içi ağırur. Südü⁴ğin tamlâ tamlâ, acıya acıya¹⁴ gelür. Soñında kan gelür. Tamâm ¹¹işeyemez. Gerekdür; kara çalınuñ tohumın ve kavun ve karpuz tohumın¹⁵ döğüp şuyın bir bezden süzüp ¹²çalıyla demür dikenî şuyına katup bal katalar. Üc gün birer çanak içüre. ¹³Ammâ kuşağı berk bağlayalar. Andan bâbü nec ve turağ otı ve kerefis dibi ¹⁴ve boy tohumı ve benefşe ve haţmi ve demür dikenî ve bereş-siyâvuşân ve tuz ve ¹⁵kepek, bunları kaynadalar. Üc gün şuyına bir kaç kerre otura. Belini ve kaşu- ¹⁶gını ovalar. Ol¹⁶ taş aşığa iner. Andan, üstâd yüksek yirde otura, ¹⁷anı dizi üzerine ala. Anuñ dizlerin bağlayalar. Berk otura. Üstâd ¹⁸şol barmağın sağrısına şoka. Sağ elinüñ yumruğın kuruşığına ¹⁹başâ. Taşı ovalaya. (B49/a) Hâyasınıñ altına meydana getüre. Parmağıyla yine (104) ol yumrulan an yiri zahmkeş ile yara ve çengel şoka, çıkara. Andan ²bir tavuğı boğazlaya. Üzerine vuralar. Yata. Ol gün¹⁷ şu virmeyeler. Ertesi gül yağın ³sürteler. Kâfûrî merhem vuralar. Ammâ bir kitâbda dağı yazar ki; kavıkda taş ⁴olsa, sebebi galîz maddeden olur. Ya

¹ “iç-“ fiili A’da “cim” harfi ile yazılmıştır.

² “eger” A’da yok.

³ B’de “giderür”

⁴ B’de “şöyle ki”

⁵ B’de “küreginüñ”

⁶ B’de “yapışdura”

⁷ B’de “niçe”

⁸ B’de “akça”

⁹ B’de “eridüp”

¹⁰ “tersin” A’da yok.

¹¹ “taş” A’da yok.

¹² B’de “bucuk”

¹³ B’de “varduķca”

¹⁴ Bu kelimelerdeki “a” ünlüsü çekmeli elifle gösterilmiş.

¹⁵ “ve kavun ve karpuz tohumın” ibaresi A’da yok.

¹⁶ “ol” A’da yok.

¹⁷ “ol gün” A’da yok.

tohraḳ¹ yimekten olur ve şudan daḥı⁵ olur. Nişānı budur ki; işeyemez, tamarları acıraḳ² balḡam gibi gelir. Ekserī o-⁶ ḡlancıklarda olur. ‘İlācī kara çalınuñ toḡumu ve demür dikenī ḳaynadalar. ⁷Üc gün şuyın içe ve pābūnec ve ḥatmī ve turaḳ otı ve kerefis dibi ⁸boy toḡumu ve benefşe ve bereş-siyāvuşān, bunları ḳaynadup şuyına ⁹gire, otura ki³ taş aşığa ine. Andan parmaḳ⁴ şokup taşī ṣaḡranuñ ¹⁰başına getüre. Barmaḡıyla berk tuta ve ḳaşıḡın bir kişī⁵ berk başa. Südüḡi yolından ¹¹zaḥmkeş ile mil şokalar, çıkaralar. Bir tavuḡı yarup şekerle ısıcaḳ ¹²yirine vuralar, bağlayalar. Ol gün ol ḡiçe⁶ dura. Şuyı çok⁷ virmeyeler. Mümkün ¹³olursa hic⁸ virmeyeler. Şoñra merhem-i muḳl vireler, bitüre ve eger küçük ¹⁴oḡlancıklarda olursa, çükini ḡül yaḡıyla ṣaḡlayalar ve emeler ve şoralar. ¹⁵Tā kim andan ine. Delüḡinden çengel ile çıkaralar ve eger taş büyük ¹⁶ise oradan yaralar. Balla ‘anzarūt vuralar. Çok olur kim derisinin ¹⁷delüḡi tar⁹ olur. Anuñ gibi ‘i sünnet ideler. Ammā¹⁰ encere kim ısırgan dikendür. ¹⁷Bunuñ toḡumından günde bir dirhem yiseler bögrekde ve ḳavıḳda olan ¹⁹taşları eride. Eger ḳavun çekirdeḡin bir niçe gün yiseler, ḳavıḳda ⁽¹⁰⁵⁾olan taşları taḡıdır¹¹. Ḥacerü’l-yehūd ki benī isrā’ıl zeytūnına dirler. ²Pelīde beñzer. Eger noḥūd ḳadarın şuyı ezip üç ḳaşıḳ ısıcaḳ şuyı ³içüreler, fi’l-ḥāl südüḡin yüride ve ḳavıḳdaki ve bögrekdeki taş ⁴eride, be-ḡāyet mücerrebdür. Eger¹² topalaḳ içseler, ḳavıḳda olan taş eride. ^(B49/b) çıkarā¹³. ⁵Eger¹⁴ bıldırcınuñ dā’im yüḡegin yise, bögrekde ve ḳavıḳda olan taş eride, ⁶südüḡin yüride. Ammā keşnec şuyıyla bişüre, zararın def’ ide. ⁷Eger¹⁵ bir kimsenüñ ḳavıḡında taş olsa, gerekdür ki turbuñ¹⁶ birez içini ⁸oyalar, bezir yaḡıyla tıdudurup ateş üzerine ḳoyalar, birez ḳaynaya. ⁹Andan şovudalar. Şöyle kim adam ısıcaḡına taḡammül ide. Andan ol kimesne ¹⁰zekerin o yaḡuñ içine ḳoya. Bir zamān tura¹⁷. Bir niçe def’ a böyle¹⁸ ide. Ḥalāş ¹¹bula ve ol taş ufanup çıḳa, gele. Eger göḡercin yavrısın ¹²bir çölmeḡe koyup şırlıḡan yaḡıyla tızsuz bişürüp yiseler, bögrekde ¹³ve ḳavıḳda olan taş gidere, eride¹⁹, mücerrebdür. Ammā göḡercin yavrısın ¹⁴çok yimeḳ zarardur, ḳanı iḥrāk ider, cüzẓāma ulaşıdurur. Ḳavıḳdaki ¹⁵südde’i bulandırur. Taş ider ve südde eyler. Anuñ üzerine gerekdür ki yaḡlu nesneler ¹⁶ve ḥelvālar yiyeler. Papadya’ı ḳaynatsalar, şuyından içseler ve içine girüp ¹⁷otursalar, ḳavıḳda olan taşları ve yeli²⁰ taḡıda. Eger baldırnıḳara’ı ḳaynadup ¹⁸şuyın içeler²¹, ḳavıḳda olan taşları taḡıda ve eger ḳavın toḡumın ¹⁹yise, ḳavıḳda olan taşları telyīn eyleyüp maḥv ide. Eger ⁽¹⁰⁶⁾dühnü’l-butm ki benefşe yaḡıdır, içeler²², ḳavıḳda olan taş ²³gidere ²ve hem ḳulunca ve laḳveye ve arḳa ve yañ²⁴ başı aḡrısına²⁵ ve a’zānuñ ³şavumasına külli fā’ide ide. Ḥammāmda veyā ḡüneşde sürseler²⁶ yegdür. Südde’i ⁴süddeleri açar. İçseler ve sürseler becid menfa’at ider. Eger esārūndan günde ⁵bir dirhem ve şeker iki dirhem isti’ māl itse, mi’de sovuḳluḡına ve çiger bürüdetin ⁶gidere ve taḡib’ atı yumuşada ve bögrekdeki taş giderür ve aḡrıları sākin ⁷ider ve mesmūmāt içine ve yılan şokına fā’ide ide.

¹ B’de “toprak”

² “acıraḳ” A’da yok.

³ B’de “kim”

⁴ B’de “barmaḳ”

⁵ “bir kişī” A’da yok.

⁶ B’de “gice”

⁷ “çok” A’da yok.

⁸ B’de “hiç”

⁹ “tar” A’da yok.

¹⁰ B’de “eger”

¹¹ B’de “daḡıdır”

¹² “eger” A’da yok.

¹³ “çıḳara” A’da yok.

¹⁴ “eger” A’da yok.

¹⁵ “eger” A’da yok.

¹⁶ B’de “turpuñ”

¹⁷ B’de “dura”

¹⁸ “böyle” A’da yok.

¹⁹ “eride” B’de yok.

²⁰ “ve yeli” A’da yok.

²¹ B’de “içseler”

²² B’de “içseler”

²³ B’de “ḳavıḳdaki taş”

²⁴ “yañ” A’da yok.

²⁵ B’de “aḡrılarına”

²⁶ B’de “sürünseler”

ELLİ ALTINCI BÂB

⁸Südüğü dutılanuñ ve durmayanunñ ve kan gelenünñ ve bel şovukluğuñ ‘ilâcın ⁹bildürür. Eger kebüter tersin şuyyla kaynadup südüğü dutılan kimesne ¹⁰içine girse otursa (B50/a) südüğü açıla. Eger haţminünñ tohumın şarâbla ¹¹kaynadup ac¹ karnına içseler südüğü açıla ve dârçin südüğü ¹²yürüdür. Eger acı bâdem yağına bal katup ve gül yağı katup ¹³sürseler² açıla. Eger söğüt kömürinden çıkan qorı iki pâre idüp birin şuyyla ezüp içe kefaretdür, tecrübe olunmuşdur. Eger tamâm ¹⁴içerse üç gün südüğü durmaya. Eger bir mişkâl za‘ferân içse ¹⁵südüğün³ yürüde. Eger karpuz şovukdur, yaşıdur, şekerle şuyın ¹⁶içseler⁴ şu yolın işlede. Eger sıçan bokını za‘ferânla ezüp delüğine ¹⁷koya südüğü açıla. Eger kızıl boyayı muhkem döğüp yoğura, andan zekerinünñ ¹⁸delüğine veyâhüd zekerin ol yoğurduğı şeyünñ içine şoka, biraz tura⁵ ¹⁹derhâl açıla. Eger⁶ kablubağa⁷ etin sirkeyle yiseler südüğü açıla. Eger bir (107) kişinünñ südüğü dâ‘im durmasa, selesü‘l-bevl olsa ve hem döşegine ²işese ekserî mādde bürüdetindendür. ‘İlâcı; dârü-yı kermle ma‘cûnlar ³yiye. Ya gülbeşeker veyâ atrafil-i şağir yimekdür. Ğıdâsı; şumâklı ve qoruklı ⁴aş icmekdür ve eger keşret-i harâretten olursa şarâb-ı verd-i tarî ⁵ve ekşi ve süzülmüş yoğurt, qoruk ve şumâk aşın yiye ve bundan ⁶mâ‘adâ dükeli ekşilerden ve tuzlulardan⁸ ve şudan perhîz gerekdür. Eger⁹ ⁷horosuñ kursağı bir oğlana yidürseler ve döşegine işemez ola¹⁰. ⁸Ammâ horos aq olsa yegdür. Eger reyhân şuyın mâzüyla üç gice ice¹¹, ⁹hergiz döşegine işemeye. Eger benî isrâ‘îl zeytünü kim pelîde beñzer, ¹⁰nohüd miqdârı alup şuda ıslatsa. Üç kaşık ısıcağ şuyyla içe¹². ¹¹Fî‘l-hâl südüğü açıla ve bögrekte ve qavıqda olan taşî eride. Eger ¹²sığır kanını iceler¹³, südüğ yolında olan¹⁴ taşî eride, aşğa getüre. ¹³Eger bir kimsenünñ zekерinden kan gelse, ketân tohumın kurudup yise, kan ¹⁴gelmez ola, mücerrebdür. Eger bir oğlan kim döşegine işese bir mişkâl ¹⁵turağ otı şuyın ol oğlanuñ ta‘âmina katup yidüreler (B50/b) ¹⁶ayruğ işemez ola. Eger südüğü dutılan kimesnenünñ zekерinünñ içine ¹⁷bit koya, fî‘l-hâl südüğü açıla. Eger südüğ dutılmasın dirseñ ¹⁸ekşer bürüdetden ve yubüsetden olur kim yolu az gelür, zahmetle ¹⁹gelür. Ğıdâsı nohüd ve şalgam ve şoğan bişüreler, içine bâdem südin (108) katalar, şeker veyâ bal katalar¹⁵, yiyeler. Şu yirine şarâb-ı uşul içe. Ammâ enisün, râziyâne, ²kemmün, kerefis tohumın helyün tohumı ve demür dikenî ve kara çalı tohumı bu cümle‘i ³kaynadalar, süzeler. Benî isrâ‘îl zeytünü ezüp içine qarışduralar ve fâ‘ide idi- ⁴cek deñlü şeker katup içeler. Eger südüğü dutılan mi‘de-nüvâz¹⁶ ⁵bişürüp ısıcağ qaşuğına vursa mücerrebdür. Eger demür dikenini vâfir ⁶kaynadup vezn ide kim¹⁷ şuyunuñ¹⁸ şülüşi qala. Andan şöñra¹⁹ ol şuya ⁷şeker katup²⁰ ısıcağ ısıcağ qaşuğına ve beline vura, südüğü açıla. ⁸Eger südüğü dutılanuñ zekерine bit qosalar açıla. Eger çekirge‘i südüğü ⁹dutılan ‘avrata tütsi itseler açıla. Eger südüğü dutılan kimse‘e²¹ ¹⁰şakşakan beynini bir arba miqdârı icürseler feth ola, mücerrebdür. ¹¹Eger bir kimesne tiz tiz işese üç arpa ağırı mümiyâ ezüp içür- ¹²seler müfid ola. Eger tesbîh qurdı kim yapışıcağ kendüyi dü- ¹³şürür küçük qurddur, eger bunı şarâbla icseler südüğü

¹ B’de “aç”

² B’de “sürse”

³ B’de “südüğü”

⁴ B’de “içseler”

⁵ B’de “dura”

⁶ “eger” A’da yok.

⁷ B’de “kablubağa”

⁸ B’de “tuzlu nesnelerden”

⁹ “eger” A’da yok.

¹⁰ B’de “işemeye”

¹¹ B’de “içse”

¹² B’de “içse”

¹³ B’de “içseler”

¹⁴ “olan” A’da yok.

¹⁵ “şeker veyâ bal katalar” ibaresi A’da yok.

¹⁶ B’de “ma‘danosı”

¹⁷ “kim” A’da yok.

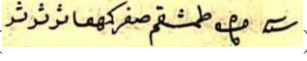
¹⁸ B’de “şuyun”

¹⁹ “şoñra” B’de yok.

²⁰ B’de “sünger baturup”

²¹ B’de “kimesneye”

dutılana ¹⁴müfiddür. Eger südüğü dutılan kişiye râziyâne kaynadup birez ¹⁵benefşe şuyın şekerle ya balla kıvâma getüre, ba' de hıyâr çekirdegin ¹⁶ve kavın çekirdegin döğeler, südin alalar ve ol şarâbla ısıcaqla katalar, ¹⁷içüre. Ammâ iñen issi olmaya. Zîrâ katı issi olsa, südi ¹⁸keser. Eger bel sovuqluğına zencebîl isti' māl idüp aḥşam ve şabâh ¹⁹yiye, müfid ola. Eger südüğü dutılmış adam bir dirhem yumurta ve bir dirhem ^(B50/b)şeker ²⁰dögüp katup ılıcaḡ şuyı ezüp içeler feth ola, mücerredür. Eger südüğü yolında ²¹kum olsa bevli acı acı gelse ve bir bir tamlasa turbi südle bişüreler, ^(B51/a)üç kerre yidüreler, bevli yolu açıla. Eger südüğü tırmayup dā'im tamlasa üç ²gün üç gice bir buğday bir miḡdār şuyı ısladup andan kurıdup vakit vakit ³ol buğdaydan yise şifâ ola. Eger bu şekli

yazup üzerinde götürse feth ola. ⁴()

ELLİ YEDİNCİ BÂB

⁵Hâyâda ve zekerde olan şişleri devâsıyla beyân ider: Eger na' nâyı dögüp ⁶kızıl üzüm ile bir birine katup merhem ideler, andan hâyâda kızıl renk var ise ⁷gövde tamarından kan alalar ve hâyâda olan şişe tılâ itseler eyü ola. Eger şâh-ı ⁸siperğam dögüp yumurta şarusıyla karışdurup hâyâsına tılâ eylese şişin ⁹gidere ve derdin sâkin eyleye. Eger zeker şişe ve issi olsa bâsilikden kan ¹⁰almaḡdur ve sirkede ıslanmış keşir yiye. Yumurta aḡın gül yağıyla nişasta katalar, havanda ¹¹saḡḡ idüp merhem gibi ideler. Bir bez üzere sürteler ve kaşuğına bağlayalar, müfid ola. ¹²Eger hâyâ şişe ḡalîz mādde inmekdendür. Evvel bâsilik tamarından kan almak ¹³gerek. Andan nişasta bişüre, vura ve şabâh şabâh benefşe şarâbı içe. Ġidâsı ¹⁴birinc herîsesi bâdem yağıyla veya bâdem südiyle rafadan yumurta ⁽¹⁰⁹⁾yiye ve etlü çorbadan şakınalar. Mercimek ile erişte yiyeler. Eger ²hâyâ şişi aḡır yükden ve sıçramakdan veya çığırmaḡdan olsa ³veyâ katı kabz olmaḡdan olsa, nişânı kaşıḡdan hâyaya yumurta ⁴gibi iner. Ba' zısı iner ve yaticak gider. ' İlâcı oldur ki berri' kablu- ⁵baḡanuñ¹ kanın iceler² veya hüd yumurtaşın yiyeler. Bi-emri'l-lâh te' âlâ ⁶şifâ bula³. Eger hâyaya şaru şu inerse, sebebi⁴ istiskâdan olur. ⁷Nişânı, şoḡan gibi yeldirer. Ġidâsı, bâdem südiyle erişte ⁸vireler. Etlü ta'âm virmeyeler. Şu yirine şarâb-ı uşûl vireler. Isıcaḡ ⁹şuyı aḡıyün yağın ^(B51/b)sürteler. Eger sâkin olmazsa beş on ¹⁰dâne yumurta hacâmat ideler, şıkalar⁵. Ol şaru şu aḡa. Üzerine ¹¹tâḡın sürteler. Isıcaqla ve kemmün ve ḡünlük ve maştaki ve za' ferân ¹²ve yumurta şarusıyla gül yağın karışdurup bir beze süreler ve üzerine ¹³vuralar ve kemmün ve topalak döğeler ve arpa unı dâḡil idüp balla ¹⁴karışdurup bir beze süreler. Bir niçe kerre vuralar, açıla, işleye. Andan ¹⁵merhem-i kâfûri ya merhem-i mışri ile bitüreler. Eger bir kimsenün zekerine mur- ¹⁶dârlık olmışsa, sebebi; ' avratdandır. Ya murdârlıḡdan olur; nişânı, ¹⁷çok kabarcık⁶ gibi çıkar. Egerçi hürde olur giderek açılır, evvel ¹⁸ilâc oldur ki ibtidâ çıkdukda kendü südüğüyle yuya, üzerine ¹⁹sirke merhemi vuralar, açılır. Baş olursa rastık döğeler, şarb ⁽¹¹⁰⁾sirkeyle kaynadalar. Tâ kim sirkede yara taşın döğeler, un gibi idüp ekeler. Murdârın ²ve çirkin yiye. Şudan şakınalar. Eger çokdan oldısa hürdeye döner zırnıḡ ³ekeler, murdârın ve çirkin ve naşırın yiye. Andan balla ' anzarût ekeler. Tâ kim ⁴arına. Andan merhem-i selikün ya merhem-i mışri vuralar ve ol murdârlık bulaşan ⁵avratuñ tonı kanından alup süreler. Üzerine penbe yapışdura- ⁶lar ve bu maraḡa merhem-i kâfûri vurmak hûbdur, kurıdur. Eger hurma çekirdegin ⁷ve ḡatmı toḡumın berâber alup tamâm dögüp andan

¹ B'de "kaplubāḡanuñ"

² B'de "içeler"

³ B'de "ola"

⁴ "sebebi" A'da yok.

⁵ B'de "şıḡayalar"

⁶ B'de "kabarcık"

sirkeyle arışdurup yau ⁸itseler, zekerde olan ışlere ki ‘ ilācdan almıř ola, surseler ıfā ⁹bula¹. Eger hāya ışine mūbtelā olsa vāfir řu teresin devřurūp bir būyūk ¹⁰azan iine koyup řuyla vāfir aynadup iine girūp ısaak otursa ¹¹beline dek ya boazına dek řu iine otursa ışleri gide ¹²ve zeyt yaıyla řalatasın idūp yiye, nāfi‘ dūr. Ĝāyetle mūcerrebdūr. Ammā ¹³bir būyūk fucıya girse, evlādur. Zirā boazına gelenece iinde otura ¹⁴ve bu (B52/a) otdan ııdudan řora řovuk řu imeden hāzer ide.

ELLİ ¹⁵SEKİZİNCİ BĀB

Bevāřır ve ma‘ ad renclerinūn devāřın bildūrūr: Eger oyun ¹⁶boazlanduı gibi ısaakla űykeninden bir parmak² gibi kesūp ma‘ adına gűtūrse, ¹⁷ıfā ola ve bir pāresin daı ma‘ adınūn tařrasına ura³. Biri řa- ¹⁸vuyınca bir ısaak daı vura. Nice⁴ kerre bu resme itseler bevāřırūn yaramaz ¹⁹řuların ekūp ala ve eger ol űyken pāresin kelbe virseler (111) yimeye. Aulu olduı ecilden. Eger beř dirhem au aacı yabraın⁵ dűge, ²andan tencereye oyup űzerine otuz dirhem zeyt yaı oya, aynaya. ³Andan sūzūp bir fitil idūp o yaa baturup řāf idine ve eger ⁴bevāřır ma‘ adūn tařrasında olsa, tekrār ide, mūcerrebdūr. Ĝayrı ‘ ilāca ⁵ıhtıyāc almaz. Eger bir dirhem gebere kűkin dűgūp ıg balla arışdurup ⁶iye, nāfi‘ dūr. Eger devenūn űrgūci yaından alup zerdālī⁶ ekirdegın ⁷ve gendene‘i berāber alup dűge⁷ arışdura, ma‘ adına bir nice⁸ kerre sūrīne, Ĝāyet mūcerrebdūr. ⁸Eger bevāřıra mūbtelā olan bu zıkr olınan yaı issi iken sūrtse, ⁹fā‘ide ide, dimiřler⁹. Eger buūr-ı meryem řuyın ma‘ adı ıan kimesne sirkeyle ¹⁰arışdurup ma‘ adına sūrse, yirine vara. Eger kelebek urı kafasın ¹¹yaup, řa idūp, hamām irk-ābında bir midār oturup, ol meshūı ¹²ma‘ adı űzerine ekūp yūzioy yatup yirine iteler. Bi-‘ ināyeti‘l-lāhi te‘ ālā ¹³def‘ ola. Ammā bir nie kerre ide, mūcerrebdūr. řűyle ma‘ lūm ola ki ıfā kitābında ¹⁴bűyle tahrīr olınmıřdur¹⁰. Gebere otınūn hāvāřı bī-hāddūr. Cūmleden biri budur ki; ¹⁵bevāřırı olan kimesne yatsu namāzı vatinde gebere otı biten yire vara. ¹⁶Atası anası adın ve kendi adın diye kim meřelā sen yā gebere, Ya‘ ūb begūn ¹⁷ve hātunı Zūhre hātūnūn olı Muammed elebi‘nūn bevāřırısın, diye ¹⁸gide ve yine seřer vatinde gele, eyde kim “Sen yā gebere, Ya‘ ūb begūn ¹⁹ve hātunı Zūhre (B52/b) hātūnūn olı Muammed elebi‘nūn bevāřırısın diyūp (112) opara, yabana ata. Ammā eliyle oparup ata. Demūr āletle oparmaya belki ²eliyle de oparmaya, bir Ĝayrı nesne ile opara, yirinden ayıra. Ol adamūn bev- ³āřırı mav ola. Bu hāvāřša inkār cā‘iz degūldūr. Zirā hāvāř hadur. Eger enār ⁴abın biřūrūp, olancılar esrānı¹¹ kim ma‘ adı ıar, ol řuyūn iine ⁵otursa ıfā bula¹². Eger māzūyı yalnūz biřūrseler, ısaakla cemī‘ ma‘ adı ⁶ıana vuralar, mūfiddūr. Eger mersīn yaın bevāřıra sūrseler, eyūdūr. ⁷Eger zırnīh gūl yaıyla arışdurup bevāřıra sūrseler nāfi‘ dūr. Ammā ⁸yiyeni űldūrūr. Eger řura otı toumın yaup dűgeler, ıg balla bevāřıra ⁹yau ideler, dūřūre. Eger urduūn¹³ űdin alup vat-i hācetde tūkūrūk ¹⁰ile ıřladup penbe űzerine alup andan ma‘ adınūn zamına uralar, def‘ ola¹⁴. ¹¹Eger adır ıei dānesinden iki dirhem alup bir ařıda řuyın ezūp ¹²alup¹⁵ iseler, űc dűrt kerre ‘ űmrinde ide¹⁶, ayruk ol marāzı gűrmeye, ¹³ıfā

¹ B’de “ola”

² B’de “barmak”

³ B’de “vura”

⁴ B’de “nie”

⁵ B’de “yapraın”

⁶ B’de “zerdālū”

⁷ “dűge” A’da yok.

⁸ B’de “nie”

⁹ B’de “dimiřlerdūr”

¹⁰ B’de “itmişler ki”

¹¹ “esrān” B’de yok.

¹² B’de “ola”

¹³ B’de “hınzīr”

¹⁴ B’de “eyleye”

¹⁵ “alup” B’de yok.

¹⁶ “ide” B’de yok.

bula. Ammā ma^c cūn kim bevāşıra gāyet nāfi^c dūr. Helile³i kâbilî ve balıla¹⁴ve emle, her birinden on dirhem ve muḳl-ı ezrak otuz dirhem cümlesin dōgūp¹⁵kūfi alınmış balla ma^c cūn idūp isti^c māl ideler, şifā bula ve bevāşırı¹⁶olan ekşilerden ve ḥamırsız etmekden ve ḳarbuzzdan ve buzlu şudan gāyet¹⁷hazer ideler ve ṭahāreti ısıcaḳ şuyla eyleyeler. Kenger toḥumın kim ḳılıḡın¹⁸dirler, anuñ toḥumın dōgūp ḳıḡ balla ḳarışdurup ac ḳarnına şabāḥ¹⁹şabāḥ bir iki ay miḳdārı yiye. Muḥaşşal bevāşırı gidenece yiye. Eger peygamber (113) ḳiçeginüñ kökin ḳıḳarup güneşde ḳurudup şabāḥ şabāḥ ikişer dirhem²yise şifā bula. Tecrūbe olunmuşdur¹. Eger sürincān içseler, bevāşıra nā-³fi^c dūr, gidere ve eger buḳuḳ dirhemini sâde yaḡıyla ḳarışdurup penbeye şarup⁴gice ile maḳ^c adına (B53/a) gōtūrse iki üç gice böyle itse, fi'l-ḥāl bevāşırı⁵gidere. Eger yılḡun kökini üç kez bevāşıra tūtūzdūrse²eyūdūr. Eger ḳara⁶aḡacuñ kökini ḥoşābda ısladup ol ḥoşābdan yigirmi dirhem deñlü⁷içse maḳ^c adında yilleri ve bevāşırı gidere. Eger misk içseler, ⁸baḡırsaḳdaki yilleri gidere ve bevāşırı maḳ^c adından gidere ve ne deñlü^c illeti⁹var ise gidere³. Eger şarımsaḡı biryān idūp gāḥ gāḥ yise, bevāşırı¹⁰ve göbek aḡrısına ve ḳasıḳ aḡrısına ve sızıya⁵ müfiddūr. Eger cekirge⁷i altına tūtūz-¹¹dürseler, bevāşıra şifā bula. Eger eski afyonı noḥud deñlü maḳ^c adına¹²gōtūrse bevāşırı gidere⁶. Eger sülūḡi bevāşırına yapışdursa gāyetle¹³müfiddūr ve sülūk vurdūḡdan şoñra beş on dāne şişe çeke. Ol gün¹⁴şovuḳ şudan hazer ide. Ilıcaḳ şuyla bal şerbeti içe, mücerrebdūr. Eger¹⁵ḳoyun bıṭraḡı⁷ kökiyle ḳoparup andan dōgūp şuyın şıḳa⁸, içebildūḡi¹⁶ḳadar içe, şifā bula⁹, mücerrebdūr. Eger bevāşırdan şı gelse, ebem gümecinüñ yabraḡın¹⁰ ¹⁷vāfir şuyla bişürüp duyabildūḡi ḳadar dura¹¹, buḡunda¹² otura. Bir ḳab¹⁸içinde niçe kerre itse şifā bula. Eger siñirlü yabraḡın¹³ şuyın bir iki¹⁹ḳasıḳ niçe gün içe. Eger açılıḡından ḳacarsa¹⁴ içine¹⁵ bir miḳdār şeker (114) ḳatup¹⁶ içe ve daḡı bevāşır def^c ine bir miḳdār keklik¹⁷ otın dōgūp elekden gecürüp¹⁸ ²bir pāre ekşi şarābla maḳ^c adını¹⁹ yuya ve daḡı maḳ^c adına bir pāre²⁰ ḳıḡ bal sürüp²¹ ³ve bu dōḡulmuş keklik²² otın üzerine yapışdurup²³ bir nice²⁴ kerre böyle ide, def^c ⁴ola. Gāyet²⁵ mücerrebdūr. Egear bevāşır için aḳ şoḡanuñ icini oyup bezr⁵ṭolduralar, oḳaḡa²⁶ ḳoyalar, ḳaynaya. Andan ḳıḳarup dōgūp merhem gibi idūp ⁶bez üzerine yaḳa. Gice yatduḡda maḳ^c adına yapışdura, yata, eyü ola. Eger⁷bevāşır için ^c ilāc murād ise bir denk nuşādır bir ḳölmek içine ⁸ates üzerine ḳoyup maḳ^c adına²⁷ (B53/b) ḡayr yirden²⁸ setr idūp hemān ⁹maḳ^c adına tūtūzdüre, sākin ola. Eger böḡürtlen yabraḡın²⁹ yumuşaq¹⁰dōḡūp³⁰ zaḥmetlü mādde inen yire³¹ vursalar, müfid ola. Eger kedi otın¹¹yise, bevāşır³² ve bel aḡrısın gidere ve hem kim nar dānelerin şekerle üç¹²gün yise, bevāşırı aşlıyla gidere ve ḳan gelürse gelmez ola ve her kim¹³nar yise göḡsin yumuşada ve zihni artura ve beyne³³ ḳuvvet vire. Eger¹⁴ḳoyun bıṭraḡı³⁴ kim ḥurde olur, kökiyle yabraḡla³⁵ dōḡūp şuyın alalar, ¹⁵bevāşırı

¹ B'de "mücerrebdūr"

² B'de "tūtūzdürseler"

³ B'de "giderür"

⁴ B'de "bevāşıra"

⁵ B'de "sızısına"

⁶ B'de "gide"

⁷ B'de "pıtraḡın"

⁸ B'de "şıḳup"

⁹ B'de "ola"

¹⁰ B'de "yabraḡın"

¹¹ "dura" B'de yok.

¹² B'de "buḡına"

¹³ "yabraḡın" kelimesinde

ilgi ekinin "n"si "nun" ile

yazılmış. Kelime B'de

"yabraḡuñ"

¹⁴ B'de "ḳacarsa"

¹⁵ "için" B'de yok.

¹⁶ "ḳatup" A'da yok.

¹⁷ B'de "kekik"

¹⁸ B'de "geçüre"

¹⁹ B'de "maḳ^c adın"

²⁰ "bir pāre" A'da yok.

²¹ B'de "sürine"

²² B'de "kekik"

²³ B'de "yapışdura"

²⁴ B'de "niçe"

²⁵ "gāyet" B'de yok.

²⁶ B'de "ocaḡa"

²⁷ B'de "maḳ^c adından"

²⁸ B'de "ḡayrı yirin"

²⁹ B'de "yabraḡın"

³⁰ B'de "idūp"

³¹ B'de "maḳ^c ada"

³² B'de "bevāşırın"

³³ B'de "beynine"

³⁴ B'de "pıṭraḡı"

³⁵ B'de "yabraḡıyla"

olan kimesnelere bir niçe gün içüreler, hālāş ola, mücerrebdür. ¹⁶Eger bāzincānı çigle döğüp şuyın şıka, ol şudan bir üsküreye¹ ¹⁷ac karmına içeler. İshāl idüp bevāşırın aşğa indüre. Andan ol ¹⁸şudan bir mīkdār ala qoyalar², ol şuyla maq' adın yuya ve ova ve birez ¹⁹penbe' i işladup maq' adına yapışdura, bir hayli zamān dura. Andan ol ⁽¹¹⁵⁾ penbe' i kopara, bevāşırı kopa. Ba' de merhem kıya, mücerrebdür. Eger şol bevāşır kim ²⁰üzüm dānesi gibi ola, şarkar, kanlu gelür. ' İlāci oldur ki; iki çekirdek ²¹āzeryūn döge, çig süde katup şekerle karışdurup³ üç şabāh ac karmına ⁴çe. Ne var ise şağrıya indüre. Şişe vuralar ve penbeye birez sürteler. ⁵Üzerine vuralar. Şağra içerü gidiçek⁴ penbe' i bile qoyalar⁵. Bir zamān ⁶dura. Qurudup düşüre ve bu dağı olur kim fitil ile tiryāk şokalar, bu dağı ⁷düşürür. Ertesi, gül yağıyla yumurta ağın çalkayalar, sürteler. Tamām düşücek ⁸merhem-i kāfurī vuralar. Günde iki kerre. Ammā gīdāsi ferāricle birinc hēlimesi ola. ⁹Ammā şol bevāşır kim şağranuñ taşrasında olur, kelebek kanadına ¹⁰beñzer, şulanur, kanar. İgneyle delüp ibrişim geçüreler, bağlayalar, kökiyle dibinden ¹¹keseler. ' İlāci şumāk, şağ tuz eritmedük yağıla dögeler, merhem gibi ola. ¹²Penbe ile üzerine vuralar. Bir gün dura. Şoñra merhem-i kāfurī vuralar. Bev- ¹³āşır bir delükdür. şağranuñ üstinde olur. ^(B54/a) Dā'im⁶ iriñ ve şu eksük ¹⁴olmaz. Devāsi, tīz⁷ fitil şokalar, dura. Ammā ' ilāc bunı ideler; murdār ilik ¹⁵ekşi hamır, zağferān⁸ dögeler. Bezīr katalar. Beş altı gün günde⁹ iki kerre vuralar. ¹⁶Ol nāşır eti gele, çıka. Fitil idende eski penbe ideler. Bir iki gün tamām ¹⁷ici arına. Merhem-i havāriyūnile isti' māl. Eger keşürile üzüm kaynadalar, dağı ¹⁸şuyın şabāh¹⁰ eyleyeler, içeler, müfīd ola. Eger adam kılin yakup taşra ¹⁹çıkan maq' ada ekseler, içerü vara. Eger çam şakızın ateşde ⁽¹¹⁶⁾ eridüp bir kalın beze sürüp maq' adına yakı ideler. Tabībler ' āciz ²⁰olduğı sigillere vursalar gide. Eger arslan derisi üzerine otursa ²¹bevāşır gide, mücerrebdür. Eger şağra içinde kurdugazlar olsa, koyun ²²öykenini yaralar. Isıcakla öyken üzerine vuralar, gelür, dökülür¹¹. Eger bağıyye ²³kalursa şeftālū yabrağın dögeler, şabır katalar, huqne gibi şağra içine dökeler. ²⁴Ol kurdırları kıra, gidere. Bevāşır renci maq' adda olur. Ya içerüde ²⁵olur ya taşrada. Sebeb, aşı göbekde olur sevdādan peydā¹² olur. Nişānı; ²⁶taşrası mercimek gibi olur. İçerüsi üzüm dānesi gibi olur. Kan ²⁷aşar. Eger¹³ taşrada olursa ' ilāci; igneyle delüp ibrişim geçürmekdür ve kökiyle ²⁸kese. Yirine şarımşağı¹⁴ şağ tuz şoğanıyla¹⁵ dögeler. Eski penbe ²⁹üzerine koyup vuralar. Ol giçe¹⁶ dura. Merhem-i kāfurī birle bitüreler ³⁰veyā ibrişimle berk bağlayalar veyā at kılıyla bağlayalar, düşe, gide. Ammā ³¹içerüde zahmeti çok olur, kuvveti keser. Beñzi şarardur, harāb ider. ³²İki denk āzeryūn dögeler, süd ile ezeler. Şabāhdan içüreler. Cemī' ³³bevāşır maq' ada indüre. Andan şişe vuralar. Maq' addan çıka. Girü ā- ³⁴zeryūn döğüp un gibi ola. Bezirle kaynadalar. Merhem ola. Fitil şoka, ³⁵taşra¹⁷ gele. Gül yağı dürteler ve yılan bıçağı ve deve örgüci birle döğüp ^(B54/b) ³⁶merhem gibi ideler¹⁸. Karşu süreler, hoş ola. Bevāşır zahmetine gāyet ³⁷mücerrebdür. Birkaç gün isti' māl ideler. Tā gidinceye¹⁹ dek kōz kadarı ⁽¹¹⁷⁾ şabāh ve aḥşam yiye. Bırasa²⁰ tohumı yigirmi dirhem deve diken tohumı yigirmi dirhem, ³⁸bunları muhkem döğüp ' aselūñ küfin aldukdanşoñra birazcık²¹ şovudup²²

¹ B'de "üsküre"

² B'de "alı qoyalar"

³ B'de "karışdura"

⁴ B'de "gidicek"

⁵ B'de "şokalar"

⁶ B'de "dāyim"

⁷ "tīz" A'da yok.

⁸ B'de "za' ferān"

⁹ "günde" A'da yok.

¹⁰ B'de "şāfi"

¹¹ "dökülür" A'da yok.

¹² "peydā" A'da yok.

¹³ "eger" A'da yok.

¹⁴ B'de "sarımşak"

¹⁵ B'de "şoğanla"

¹⁶ B'de "gice"

¹⁷ B'de "taşrasına"

¹⁸ B'de "ide"

¹⁹ B'de "gidinceye"

²⁰ B'de "pırasa"

²¹ B'de "birezcik"

²² B'de "şavudup"

3ıısıcakla bu eczâları karışdurup bir sırçalı kaba koyalar. Andan isti' māl 4ideler. Ammā 'asel üç eczâ deñlü ola. Eger¹ bevâşırın aşığa şarkıncası² 5kim meme gibi olur, ustura ile muhkem hacâmat idüp uzun şişe ile 6kanın çekeler, mücerredür. Bundan müfid yokdur. Eger bevâşıra yunus balığından 7üc şabâh bir päre bişürüp yiye, mücerredür. Eger bevâşırdan bir kimsenün dübüri 8aşra çıksa istiridy e kabların muhkem yakup andan havanda döğüp 9elekden geçürüp bir kimse³ avuçın⁴ 10toldurup anuñ mağ'adına vurular⁵. Biraz za- 10mandan soñra hâlâş ola. Eger marsama ki 'âşık yabrağıdur⁶, döğüp⁷ 11şuyından üç gün birer kaşık icse hâlâş ola, mücerredür.

ELLİ TOKUZ- 12UNCİ BÂB

Hâmile 'avratlarına isti' māl ide⁸ ve hem toğumlardağı⁹ halleri ve südləri 13ve hayzlar aḥvâlin bildürür: Eger çaḳmak taşın 'avrat uyluğına bağlasa fi'l-hâl 14toğura. Eger iki direm za' ferân yiye, fi'l-hâl toğura. Eger yaş keşneci 'avratın uyluğına aşı kosalar, tiz toğura. 15Eger iki dirhem za' ferân yiye, fi'l-hâl toğura. Eger yılan kabın tütsi 16virseler, oğlan yatağın düşüre ve karnında olan oğlanı düşüre 17ve eger diri oğlan bulursa öldüre, ziyâde şakınalar. Eger la'deni 18tütsi itseler, oğlan soñın düşüre. Eger¹⁰ avratuñ saçın ve eri 19saçın karışdurup tütüzdüre, tiz toğura. Ammâ vaḳti yetmedin (118) tütüzdürseler oğlanı düşüre. Eger at zibilin tütüze, âsânligıla 2toğura. Eger oğlan içerde ölmüş ise, çıkmayı âsân ola. Eger 3hâmile 'avrat koruk şarâbın içse, eyüdü, mi' desin (B55/a) kavî ider, oğlanı 4muhkem dutar, düşürmez. Bedeli ekşi elma şuyıdır. Eger 'avratuñ hayz 5kanı durmasa, pirinci biryân idüp döğüp, ekşi ayrıla içse, 6hayz kanı diñe. Eger 'avratuñ hayz kanı bağlansa şarımşak şapın¹⁰ 7götürsün, açıla. Eger hâmile 'avrat cimâ'a meyl eylese kız nişânıdır. 8Eger üç ayda debrenürse¹¹ erkek nişânıdır. Eger¹² dört ayda debrenürse¹³ 9kız nişânıdır. Eger kırlangıc kanın kişiye bilmeden içürseler, cimâ'a hoş¹⁴ 10kılmaya. Eger 'avratın südi eksile, ayva balla bişürüp memesine vursalar¹⁵, 11südi gele. Eger hâmile¹⁶ 'avrat kaçankim¹⁷ hayz görmez ola, gönli dönmege 12başlaya, mi' desi ağrıya, iştiḥâsı az ola, şarâb-ı tuffâh vireler ki¹⁸ anda 13'üd ve misk ve cevz-i bevâ ola¹⁹ ve şakız çiyneye ve hoş koḳular koḳlaya 14ve şarâb-ı sefercel ve şarâb-ı 'üd vireler. Ğıdâsı ferâric ya oğlaḳ eti 15veyâ erkek şişek eti enâr şuyıyla ve na'ne²⁰ ile bişmiş ola ve tarḥûn 16koḳulaya. Yimişlerde ayva ve elma²¹ ve enâr ve emrüd yiye. Giçe yatduğı vaḳit gülbeşeker 17ve turunc kabı ma' cünin isti' māl eyleye ve ğıdâyı çok yimeye²² şakıl olmaya ve acı 18ve tatlı ve ğalıḫ nesnelerden ḫazer ide ve kan almaya ve müşhil içmeye 19ve şulu yimişlerden ḫazer ide. Çorbalardan²³ ve ḫammâmdan şakınalar²⁴. Tiryâk-ı (119) fârûk ve ma' cün-ı misk ve müferriḫât-ı yâḳûtî gibilerden gâh gâh yiye ve tabî' atı 2kabız olmağa komayalar. Âheste âheste ḫareket ide. Segirtmekden şakına 3ve oğlan toğduḳdansoñra laṭif ğıdâlar yiye. Ferâric gibi zinhâr tiz 4ğalıḫ nesneler yimeyeler ki istiskâ olur. Cigeri şişer. Ayruḳ kurtulmaz. 5Eger bir ölmüş 'akrebi bir beze şarup oğlan düşüren 'avratuñ²⁵

1 "eger" A'da yok.

2 B'de "şarkıncası"

3 B'de "kimesne"

4 B'de "avuçın"

5 B'de "vura"

6 "ki 'âşık yabrağıdur"

ibaresi B'de yok.

7 B'de "mersime'i"

döğüp"

8 "ide" A'da yok.

9 B'de "toğurduğı"

10 B'de "şabın"

11 B'de "deprens"

12 "eger" A'da yok.

13 B'de "deprens"

14 B'de "heves"

15 B'e "vursa"

16 B'de "yükli"

17 B'de "kaçankim"

18 "ki" A'da yok.

19 "ola" A'da yok.

20 B'de "na'nâ"

21 "elma" A'da yok.

22 "yimeye" A'da yok.

23 B'de "şorbalardan"

24 B'de "şakına"

25 B'de "'avratın"

6boynına aşalar, ayruş düşürmeye. Eger atun tırnağın doğurmayan 7avrat 7başı altında tütüzdürülse¹ fi'l-hâl toğura. Eger atun tırnağın fercine 8tütüzdürse oğlanı düşüre. Eger oğlan ki 9avrat karnında ola, (B55/b) 9çıkmağa, keşür toğumın oda bırağa ve tütüne dura, derhâl düşe. Eger 10avrat şarplansa mıknaş taşını elinde tutsa derhâl doğura². 11Cālīnūs hekīm eydür: Eger dilerseñ yüklü 12avratun memesinden birez süd 12şağa ve bir çanağa birez şu koyup ol südden ol şuyun üzerine 13tāmzursa³, eger ol süd ol suyun dibine inerse kızdur. Eger 14yüzinde qalursa, oğlandır. Eger gök gözlü oğlanı qara yağız 15avrata 15emzürseler gözinün göklüğü qaralığa tebdil ola. Eger bir 16avratun memesi 16ağrısa sebebi, muhālīf gıdā yimekten ya umşunmaqdan olur, şişer, kızıl 17olur, sancur. Evvel ekhāl ya bāsīlīk tamarından qan alalar. Etlü aş virmeyeler. 18Mercimek ya erişte, tereyağıyla bışmış ola, yiye ve şabāh şabāh şarāb-ı 19benefşe içe ve havlān-ı hindī ezüp südle şişini sūrteler. (120) Eger kārger⁴ olmaz ise yumuşaducı yağı vuralar. Evvelā neşter ile altı yanından 2açarlar. Fitol idüp yumurta şarusı şokalar. Kelem yabrağın⁵ gül 3yağıyla oda kızdurup emcegi⁶ üzerine vuralar. Hūşkbend bağlayalar. Yumurta 4yağıyla gül yağı müfiddür. Eger 5avrat dört aylık hāmīle olsa, dā'im ayva yiye 5ve koqulaya vūcūda⁷ gelen hoş-hulk ve laţīf maḥbūb ola. Eger bir diremden 6eksücek çörek otın içseler, hayzı yüride ve içindeki olan 7oğlanı çıkara, gerek öli gerek diri olsun ve işin dağı çıkara.

8ALTMİŞİNCİ BÂB

Süste endām 9ilācın bildürür: Eger merzencüş 9yağın süst olmuş bedene sūrteler⁸, gāyet eyüdür. Eger zanbağ yağın 10tāmzursalar, terleyüp bedenün süstlīğın giderür. Eger kızıl boyayı bal 11şerbetile içseler, beden süstlīğına nāfi'dür. Eger bir dirhem za'ferān 12ve iki dirhem qaranfūl ve üç dirhem fūlfūl ve iki direm⁹ rāziyāne ve iki dirhem 13zencebīl ve iki dirhem maşakī ve bir dirhem afyon, bunları (B56/a) saḥk idüp 14ince elekden geçürüp üç eczā mīkdār¹⁰ 15asel kaynadup küfin 15alup kıvāma getürüp, ma'cūn idüp ahyānen noḥud deñlū yiyeler. 16Beden süstlīğına müfiddür¹¹. Hekīm Behmen eydür. Kitāblarumuzda böyle 17kayd itmīşdür¹² ki bir sāt guşsa bir yıllık kuvveti maḥv itmek muḥarrerdür. 18Eger turbı¹³ dōğüp ve şıqup küfi alınmış balla oçaqda kıvām 19bulanaca kaynadalar. Bir zarfa koyup ac karnına yiyeler. Tamarların da qavī (121) eyleye. Balğamın keser ve tenine kuvvet vire¹⁴ ve beden süstlīğın gidere ve elin ve 2gözin kuvvetin ziyāde ider ve ta'am ḥazm itdüre¹⁵. Eger sezāb toğumın 3yağla qavurup ma'cūn itse, her gün bir mişkal yise, süst 4endāmıḡın gidere. Eger zāc dōğüp şuyula qarışdurup gūsl eyleyeler¹⁶, 5süst olan a'zāların muḥkem ide. Ammā gözin yuma yāḥūd omuzlardan 6aşağa varanaca gūsl ideler. Eger tuzı zeyt yağıyla qarışdurup gövdesine 7sürse süstlīğı gidere. Eger 8ākırqarḥāyī saḥk idüp zeytle 8qarışdurup gövdeye sūrseler tüy ürpermegin ve gövde süstlīğın 9ve şovukdan olan zahmetlerin gidere. Eger¹⁷ serçe eti kābızdur ammā fālice 10ve laḳveye ve istiskāya ve süstlīge küllī fā'idesi vardır¹⁸ ve cimā' ı ziyāde¹⁹ ider 11ve şıgırcık eti de buña qarībdür.

1 B'de "tütüzdürse"

2 B'de "toğura"

3 B'de "tāmzura"

4 B'de "kār"

5 B'de "yaprağın"

6 B'de "emcek"

7 B'de "vūcūda"

8 B'de "sürseler"

9 "direm" A'da yok.

10 B'de "kadar"

11 B'de "beden süstlīğın"

gidere"

12 "itmīşdür"

13 B'de "turpı"

14 B'de "virür"

15 B'de "itdürür"

16 B'de "eyleseler"

17 B'de "egerçi"

18 B'de "fā'ide ider"

19 "ziyāde" A'da yok.

Ammā üç gün habs idüp andan yiyeler.¹ Eger zanbağ yağı sürünseler² endāmlarda ve hem mafşallarda ağrıya³ 12müfiddür.

ALTMİŞ BİRİNCİ BÂB

Ğuşsa zā'il olmasının⁴ ilâcın bildürür: 13Eger bed-nüvisün⁵ karnındaki⁶ taş kim bakla kadar olur; bir kab 14içinde yusalar, ol şuyı ğuşşalı kimseye içürseler, ğuşsa zā'il 15ola⁷. Eger re's şarābın içeler⁸, ğam ve ğuşsa'yı gidere. Eger pūzinenün⁹ 16kurusın döğüp şekerle yiyeler¹⁰, her nedeñlü ğam ve ğuşsa ve gōñül 17tarlığı var ise şādlığa tebdil ola. Hüsni-hatta ve cemāl-i hüsne 18ve altuna ve cevāhire nazar itse ğamm ve ğuşsa def'i muḳarrerdür. Bokrāt 19hekīm⁸ eydür: (B56/b) Za' ferāna müferriḥü'l-ḳalb dirler. Her kim iki dirhem⁹ içe, (122) 'aẓim feraḥ bula. Eger ḳaranfil çiynese birkaç tārūyla yudsa 2ḥayli feraḥ virür. Ammā ba'zılar buña zāhib olmışlar ki yarım cevz biraz¹⁰ arpa- 3yıla¹¹ çiyneyüp yudsa 'aẓim feraḥ bula¹².

ALTMİŞ İKİNCİ BÂB

Bel 4ağrılarınun devāsın bildürür: Eger yüzerligi bişürüp şuyın içeler¹³, bel ağrısına 5müfiddür. Eger turaḳ otı yağın bel ağrısına sürseler, gidere¹⁴. Eger bakla¹⁵ 6kabuğın çıkarup un gibi idüp yumurta şarusıyla ḳarışdurup bula- 7mac gibi idüp andan ḳalın ḥām astar üzerine sürüp andan ısıdıp 8beline bağlaya, mücerrebdür. Egir¹⁶ ve istiftāḥ¹⁷ yimek de eyüdür. Eger eyü ḥām kecele'yı 9alup üstinün¹⁸ ḳabın bıçağla ḳazıyup dört pāre idüp her şabāḥ 10bir pāresin incir pāresine ya üzüm içine ḳoyup yuda, acılığın def' ide. 11Ammā üzerine yimek yimeye ve şu içmeye ve ekşilerden perhiz ide. Bil ağrısına 12ve ğayrı nesnelere müfiddür. Eger bel ağrısıcün¹⁸ iki dirhem yüzerlik ve bir 13dirhem 'ākırḳarḥā ve yigirmi dāne çekirdegi çıḳmış üzüm, bunları döğüp 14şāf idüp geceyle götüreler. Her nedeñlü balğam var ise çeküp gidere. 15Eger¹⁹ bir aḳçalıḳ²⁰ ḳatranı ve bir aḳçalıḳ çörek otın döğüp elekden geçüresin 16ve ḳatranı yedi kerre şuyyla yuyasın, acısı gide. Şabşaru ola. İki 17bölük idesin ve çörek otın daḥı iki bölük idesin. İki kürk pāresin 19alup tüylerin ḳırḳasın. Tüysüz tarafına ol bir bölük ḳatranı 19süresin. Ol bir bölük çörek otın üzerine sepiyesin²¹. Andan bölüğe (123) yapışdurasın. Yaḳunun iki ucu²² ḳaşuğının iki yanına gele. Üç gün 2tura, ne vaḳit yapışdurdunsa yine ol vaḳit gideresin. Ol bir bölük 3daḥı böyle idesin. Ammā cimā' itmeyesin, be-ğāyet ḥazer idesin. Tā kim bel ağrısından emīn olasın²³, (B57/a) mücerrebdür. Naḳl-i min sultānu't-tıbb. 4Eger bel ağrısına mübtelā olsa, be-ğāyet zahmet virse, sebebi budur ki 5balğamdan²⁴ vāḳi' olur. Nişānı budur ki; egilemez ve toğrulamaz. 'İlācı; evvel 6üseylem tamarından ya'ni ḳolundan ḳan alalar. Andan ihtikān ideler ve ḥammāmda 7istifrāğ ideler ve ba'zı ḥār

1 "Ammā üç gün habs idüp andan yiyeler."

cümlesi A'da yok.

2 "eger zanbağ yağı sürünseler" ibaresi A'da yok.

3 B'de "mafşallar ağrısına"

4 B'de "karnındağı"

5 B'de "ğuşşası gide"

6 B'de "içseler"

7 B'de "yiseler"

8 B'de "hekīm Bokrāt"

9 B'de "diremin"

10 B'de "bir"

11 B'de "arpa ile"

12 B'de "virür"

13 B'de "içseler"

14 B'de "gide"

15 B'de "baklanun"

16 "egir" B'de yok.

17 B'de "ısfanaḥ"

18 B'de "ağrısıcün"

19 "eger" A'da yok.

20 B'de "aḳçalıḳ"

21 B'de "sepesin"

22 B'de "uçı"

23 "be-ğāyet ḥazer idesin.

Tā kim bel ağrısından emīn olasın" ibaresi A'da yok.

24 B'de "balğam inmekden"

nesneler sürüneler. Eger gitmezse zencebîl ⁸ve ak hardal dögeler. Hammâma girüp beline çig bal sürte. Bunları ⁹üzerine eke. Bir zamân ısıcağda tura. Andan yunup çıka. Kendüi ¹⁰ısıcağ duta ve bel ağrısına şâf götürmek eyüdü ve bu marazda birkaç ¹¹gün çimâ^c dan el çekeler. Bel ağrısıçün hammâma girüp terledük- ¹²denşoñra beline dek¹ bal sürseler² ve üzerine ra^c nâ saħk olmuş ¹³dārçını eke. Bir zamân otura. İsterse belin şara. Bağlayup üç gün- ¹⁴denşoñra yıkanup şifâ bula. Eger bel ağrısına mücerreb devâ murâd iderseñ³ ¹⁵çörek otı, yigirmi beş direm kıranfil beş direm, günlük iki direm, ‘asel ¹⁶vukıyye bir, ammâ tıb kitâblarında şöyle meşûrdur ki evvel hıķne⁴-i leyyine idüp ¹⁷ba^c de mutavassıt ide ve daħı tenķıye ideler. Andan bu terkibi birkaç isti^c māl ¹⁸ideler ve yaķu da itseler eyüdü⁴. Belesân yağı şafrâyî ve sevdâyî⁵ ¹⁹ve balğamî marazları ‘azîm dâfi^c dūr ve bel ağrısı kim yelden ola, sürer, (¹²⁴) taħlîl ider, giderür. Eger ‘atğardan bir miķdâr kıra ot alup ğāyet⁶ muħkem dögüp elekden ²geçürüp kına yoğurur gibi biraz gül-efsünla karışdurup ısıcağ hammâma girüp ³yüziķoyu⁷ yata. Andan belinüñ ağrıyan yirine sürüp vâfir yata. Terledükdenşoñra⁸ ⁴tağılur gider. Yıkanup çıķduķda şovuk şı içmeye ve kendüi ısıcağ duta. ⁵Eger bel ağrısı şovukdan veyâ yelden ola, eski sarımsağı yigirmi⁹ dirhem kabıyla ⁶yumuşak dögeler ve on direm biber dögölmüş ola ve iki yüz seksan direm raṭb ⁷eski (B57/b) zeyt yağıyla kıynadalar. Tâ yarım rıṭl kıalanaca andan süzeler. Şâfi ⁸yağı kıala. Yine od üzerine kıoyup beş direm günlük ve beş direm ferfiyün ki ⁹ğāyet saħk olmuş ola ve ol yağın içine kıoyalar, kıarışduralar. Ateşden ¹⁰endürüp bir sırça kıaba¹⁰ kıoyup vaķt-i ĥācetde¹¹ sehl ısıcağ idüp zaħmeti ¹¹olduğı yiri ateşe kıızdurup bu yağla muħkem ovalar. Andan şovukdan ĥāzer ¹²ideler¹². ısıcağ dutalar. Şifâ bula¹³, mücerrebdür¹⁴.

ALTMİŞ ÜÇÜNCİ BÂB

‘ırķu’n-nisâ’ ve niķrîs ¹³ve böğür ağrısınuñ ve ğayrısınuñ devâsın¹⁵ bildirür: Eger buçuk mişķāl yüzerlik toħumın ¹⁴dögmedin¹⁶ bütün ağzına kıoyup ağzı yarıla, çalkayup yudsa, ¹⁵ırķu’n-nisâ’ ve veca^c-ı mafâşıla müfiddür. On iki güne dek isti^c māl ide. ¹⁶Eger ĥardalı dögüp balla yaķu itse¹⁷, ‘ırķu’n-nisâ’a¹⁸ vursalar, sâkin ide. Eger ¹⁷sinâmeki¹⁹ ‘ırķu’n-nisâya isti^c māl itseler, eyüdü. Eger kıurd iligin eridüp oçağā ¹⁸ķarşu sürseler²⁰, ‘ırķu’n-nisâ’ya eyüdü. Eger yumurta yağın tıla itseler²¹ eyüdü. ¹⁹Eger bir kimsenüñ ĥāyası şışe²², reyḥān şuyın sürseler²³ şışı gide. Eger bir kimsenüñ yan başı ağrısı²⁴ ve sançsa (¹²⁵) evvel emirde eyü istifrāğ ideler. Beş direm turb toħumı, on direm turaķ ²otı kıynadalar. Bir üsküreye süzeler ve içine birez tuz ve bir kıaşıķ bal kıata²⁵. ³andan yavan ĥamırsız ve tuzsuz erişte çorbası bişüreler. Şabāḥ ol ⁴aşdan ısıcağ bir üsküre diler dilemez ol çorbadan içüreler²⁶. Üzerine ⁵ol şerbetden ısıcağla içe. Andan kendüi çalkaya, istifrāğ ide ve birkaç ⁶şabāḥ ma^c cün-ı sürincân yiye ve üzerine od görmedük bal şerbetin

¹ B’de “belineçek”

² B’de “süre”

³ B’de “murâd ise”

⁴ B’de “yaķu istiseler de olur”

⁵ B’de “sevdâyî”

⁶ “ğāyet” A’da yok.

⁷ B’de “kıoy”

⁸ B’de “terledükde”

⁹ B’de “yigirm”

¹⁰ Kelime harekeyle

yazılmış.

¹¹ B’de “ĥācet vaķtinde”

¹² B’de “idüp”

¹³ B’de “ola”

¹⁴ “mücerrebdür” A’da

yok.

¹⁵ B’de “devâların”

¹⁶ Arkaik bir unsur.

¹⁷ B’de “eyleyüp”

¹⁸ B’de “ırķu’n-nisâya”

¹⁹ B’de “sînâ’-i mekkî’i”

²⁰ B’de “sürteler”

²¹ B’de “ideler”

²² B’de “şışe”

²³ B’de “sürse”

²⁴ “şışı gide. Eger bir

kimsenüñ yan başı

ağrısı” ibaresi A’da yok.

²⁵ B’de “kıatalar”

²⁶ B’de “içürüp”

içe. 7Gıdāsı kalye ya rafadan yumurta ola. Eger za‘if degülse şākeyn tamarından 8kan alalar. İhtikān müfiddür ve eger sākin olmaz ise düğün vuralar, işleye. 9Ammā ‘ırķu’n-nisāya başdan dize ve topuğa dek (B58/a) zahmet ‘azīm olur. Evvel mertebe 10dizi altından kan alalar ve bu da ‘āmdür ki topuğu üstinden yukarı dört barmağ¹ 11yirde düğün vuralar. Taşra yüzinden işleye. Ammā nikrīs baş barmağda 12olur, sızlar, talağ üsti şişer, ısıtması olur ve sağ yanından ve şol yanından² 13bāsiliğ tamarından kan almak gerekdür. Havlān-ı hindī ve za‘ferān ve afyon ve bādem 14yağı ve kaz yağı ve mum ki beyāz ola, erideler, havanda bunları saħķ 15ideler, sürteler. Eger teni renginde olursa, ferfiyūn ya bābūnec yağın 16sürteler. Ayağını issi³ şıgır boķına koyalar. Andan yimişlerden perhīz ideler. Tāze 17yağla pirinc⁴ harīresi ve rişte şorbasi, bādem südiyle yiye. Ma‘cūn-ı 18sūrincān ve şarāb-ı benefşe daħı müfiddür ve hem ħuķne ideler. Bil ki devāl 19bir ‘illetdür ki baldırda olur. Gök tamarlar yoğun dolaşık⁵ olur. ‘İlacı (126) oldur ki; evvel tamardan kan alalar. Bir tolağla perk⁶ bağlayalar. Dizinden topuğuna 2varanaca. Bir kimesnede şiş vāķi‘ olsa, cümle a‘zāsı şişerse 3istrıde kabın döğüp çig balla şiş olan yirlere süre. Şifā bula. 4Eger bir kişinūñ böğri veyā yan başı ağırsa biraz üstübi‘i dirüp yumuşak idüp 5bir tavadan çıkarup vāfirçe döğülmiş günlügi oda birağup ol üstübi‘i 6elinde ħüb buħurlayup andan ısıcağla ol ağıryan yire yapışdura. Üzerine 7bir pāre bez⁷ veyā kürk pāresi koyup bağlaya. Şovudukda tekrār tekrār eride. 8Günlükle tütsi vire, yapışdura, mücerrebdür. Ba‘zılar eydür; penbe de eyüdür. Eger 9‘ırķu’n-nisāya şabr-ı suķutūri ve şarı helile ve aķ sūrincānı döğüp 10eleye ve ħablar ide, yuda. Beş altı el icābet ide, derĥāl ĥoş ola. Eger ayakda 11şiş olsa, incitse ve ağırtsa, ayağınun tırnakların perk⁸ kesüp 12üç geçe bir ĥoķķa ĥinnā ve iki direm döğülmiş sināmekī⁹, (B58/b) şıgır ödiyle bu cümle‘i 13ķarışdurup ayaklarına vura. Bir giçe¹⁰ dura. Şabāħ yuya. Üç giçe¹¹ istimrār 14ide, şifā bula. Ammā ba‘zılar eydür; gülefsūnla yoğurup ocağa ķarşu varalar 15ve örtüp ısıcağ dutalar, ĥalāş ola. Eger biraz sināmekīye¹² koz kadar zift 16dāħil idüp bir çölmege koyup şuyla mīkdārına göre töldura, ķaynada. 17Ateşden indürüp ĥinnāyla yoğura. Üç¹³ giçe¹⁴ ‘ale’t-tevālī ayaklarına süre. 18Ammā tırnaķsa tırnakların berķişikse¹⁵ sināmekī¹⁶ bir avuc yeter.

ALTMİŞ 19DÖRDÜNCİ BĀB

Kötürümleürün devāsın bildürür: Eger bir çukur kazup (127) dibine ķum döşeyüp ol ķum üstine od yaķalar. Tā kim issi ola. Andan 2ol odı gidere. Çok ferāsiyūn döşeyeler. Andan ol ĥasta‘ı içine 3yaturup üzerine vāfir ferāsiyūn örteler. Tā uyıya ve andan kebe ve yor- 4ğan örtüp başturalar, ta ol kıyunun ıssiligi gidenece yata, şifā bula, mücerrebdür¹⁷ ve ba‘zılar¹⁸ 5ferāsiyūn yirine eyreli daħı eyüdür, dirler ve Türkī dilince 6ferāsiyūn, ķoķar ota dirler ve bir kimesne var idi. Hic yürimezdi ve gövde¹⁹ 7tamām şiş idi ve bili daħı pek ağırdı. Bir seyyāħ aña eyitmiş: Var mayıs 8ayında veyā güz ayında vāfir şıgır tezegi

1 “barmağ” A’da yok.

2 “ve şol yanından” ibaresi A’da yok.

3 “issi” A’da yok.

4 B’de “birinc”

5 B’de “tolaşık”

6 B’de “berk”

7 B’de “bez pāresi”

8 B’de “berk”

9 B’de “sīnā‘-i mekkī”

10 B’de “gice”

11 B’de “gice”

12 B’de “sīnā‘-i mekkīye”

13 B’de “üç”

14 B’de “gice”

15 B’de “tırnakların berk kese”

16 Bu kelime B’nin

tamamında “sīnā‘-i mekkī” şeklindedir.

17 “mücerrebdür” A’da yok.

18 “ve ba‘zılar” ibaresi A’da yok.

19 B’de “gövdesi”

cem^c eyle, ammā taze ola, fuçıya, ⁹doldur¹. Şöyle ki oturañda² boğazına³ gele. Ol fuçınıñ içine mayıs ¹⁰ koyup andan deñiz şuyın koyup muhkem qarışdurup koyu ayran gibi ola. Andan ¹¹ ol mayısın içine girüp oturasın. Taħammül itdügün⁴ kadar, ziyāde oturmayasın. ¹² Za^c f gelmeye ve ol қоқар ot ki eyrelti dirler, andan altına döşedüp ¹³ fuçıdan çıkduğun gibi üzerinde yatasın ve bir miqdār üstini dañı örtesin. ¹⁴ Kebe ile ve ğayrı nesne ile örte. Murād üzere derleyesin ve dertden ħalāş ¹⁵ müyesser olduğı gibi fi^c l-ħāl issi şuyla yunup şovukdan be-ġāyet ħazer idüp ¹⁶ kalın esvāb (B59/a) giyüp oturasın. Bi-^c avni^c l-lāh te^c ālā anadan toğmış gibi olasın ¹⁷ ve şovuk şudan ve muħālif ta^c āmdan şaķınasın. Ammā yirden çıkan issi şular ¹⁸ nāfi^c dūr. Eger ħavāşş-ı ħuķne dirseñ bil ki yirden çıkan issi şulara girmek ¹⁹ nāzile^c i ve balġamı taħlil eyler ve uyuza ve gicige ve kötürümlere ve meflūca⁵ külli (128) menfa^c ati vardır. Ammā ziyāde oturicaķ baş aġrıdur ve şöyle bil ki bir kimesne⁶ 2a^c zāsı tutmaya⁷ ya beli aġrısı maķbere gibi bir çukur kazup içine ³ vāfir qurı sığır tezegi yaķup soñra üzerine biraz şı koyalar. Ol ⁴ buğun üzerine kebe örteler, durabildüğü⁸ kadar vāfir derleye. Deri⁹ şovudukdan ⁵ soñra kaķa. Ammā şovukdan ve şovuk şudan şaķına, içmeye. Meger ısıcaķ ⁶ şuyla benefşe şarāb ya tatlu erük şuyı içe. Ammā içmese dañı yigrekdür ⁷ ve tavuk çorbası ħāzır gerekdür. Isıcaķla yiye, mücerrebdür ve ba^c zılar eydür; ⁸ fuci¹⁰ içinde mayıs ayında ota girmek bu maraža kaķı nāfi^c dūr ve zeylinde, yüz altıncı bābda yazılmışdur, görile¹¹.

ALTMİŞ BEŞİNCİ BĀB

Niķrīs ^c alāmetleriden¹² bildürür¹³ ve sā^c ir¹⁴ ayak zaħmetlerin bildürür: ¹⁰ Eger eski¹⁵ peynir ki tiz ola, ya^c ni қоқmış ola ve ķurdlu ola, ufaķ toġraya- ¹¹ lar, andan taş havanda¹⁶ döğeler, ısıcaķ ideler ve ħinzirin enigin arıdalar¹⁷, ¹² bişürüp şuyın süzeler. Az az ol peynire kaķalar, ısıcaķ ideler. ¹⁸ Tā kim merhem gibi ola. Niķrīs olan yire vuralar, ħalāş ola. ¹³ Eger ħayy-ı ^c ālem yabraġın¹⁹ döġüp niķrise vursalar gidere. Eger kızıl üzüm ve ¹⁴ baķla unı ve çavşır ve kemmün birbirine katup muhkem döġüp niķrise yaķu ¹⁵ itseler, gidere. Eger zerāvend-i tavili niķrīs olan kimesneye içürseler ¹⁶ müfid ola. Eger şalgamı bişürüp şuyın niķrīs üzerine vursalar eyü ola. ¹⁷ Eger niķrīs olan ayu derisin döşek itse ġāyet eyüdür²⁰. Eger²¹ yarasa başını ¹⁸ demür veya baķır kaķda zanbaķ yağı ile muħarrā bişürseler andan ol yağı ¹⁹ süzüp (B59/b) niķrise ve eski fālice ve ra^c şeye ve gövdede olan şişlere (129) sürseler fā^c ide ide. Eger şarb sirkeyle²² kibriti²³ qarışdurup ısıcaķ iken ² sürseler niķrise müfiddür. Egerçi niķrīs baş barmaķda olursa²⁴ ³ sızlar ve talaķ üstü şişer ve ısıtması olur. Şaġ ve şol yanında şā- ⁴ k²⁵ tamarından kaķ almak gerekdür. Ĥavlan-ı hindī, za^c ferān, afyon yağı, kaķ ⁵ yağı, aķ mum erideler, havanda bunları döġüp süreler. Eger teni renginde ⁶ olursa ferfiyün, bābūnec yağı dürteler. Ayaġını issi sığır boķına koyalar, ⁷ mücerrebdür. Eger devā^c ü^c l-fil kim bir ^c illetdür, ġalīz mādelerden ayaġa dökülür. ⁸ tiz tīmār olımsa

¹ B'de "toldur"

² B'de "oturanda"

³ B'de "boğaziña"

⁴ B'de "itdügün"

⁵ B'de "meflūca"

⁶ B'de "kimsenün"

⁷ B'de "dutmaya"

⁸ B'de "duyabildüğü"

⁹ B'de "terī"

¹⁰ B'de "fuçı"

¹¹ "ve zeylinde, yüz

altıncı bābda yazılmışdur, görile" ibaresi A'da yok.

¹² B'de "alāmetlerin"

¹³ "bildürür" A'da yok.

¹⁴ B'de "sāyir"

¹⁵ "eski" A'da yok.

¹⁶ B'de "havan içinde"

¹⁷ B'de "arida"

¹⁸ Bu cümle A'da yok.

¹⁹ B'de "yapraġın"

²⁰ B'de "be-ġāyet eyü ola"

²¹ "eger" A'da yok.

²² B'de "sirke i"

²³ B'de "kibritle"

²⁴ B'de "olur"

²⁵ B'de "bāsiliķ"

ol ayak büyük olur. Pes, evvel emirde şākeyn 9tamarından kan alalar ve bu yakıları düzeler. Yaqu budur; serv kozi ve mazu 10ve mezdegı ve aķakiya ve şabr-ı şukutrı bu cümle'i dögeler, sirke ve yumurta ağıyla yoğura- 11lar. Andan topukdan dizine dek bir beze sürüp muhkem şaralar. Habb-ı sür- 12incan ve şarab-ı benefşe isti' mālī müfiddür ve ğalız ve ekşi ta'amlardan şakınalar. 13Lařif ğıdalar yiye. Lākin nāşır olıcaķ 'alāmeti müşkil olur. Eger bir kimsenün ayağı 14ya' ni ökcesi ağırsa hāmmāma varup ayağına şu koymadan ol ağıryan yire 15çig bal sürüp üzerine kara zırnı eküp ısıcaķda vāfir otura. 16Andan yunup çıķa. Eger döğölmiş ferfiyün bir kırāt olup rafadan yumurta 17ile yiye. Nıkrisi gidere. Nıkris olmuş adam kemüğin götürse ağırsı sakin 18ola ve eger tuzi zeyte katup nıkrise vursalar külli nef' ide. Eger bir kişinün 19a' zāsında nıkris zahmeti olsa, ğāyet de zahmet virdükde kurbāğa (130) boķın cem' idüp ısıdup tekrār ol ağıryan yire vursalar ağırsın 2gidere. Merhūm sultān Muħammed'ün 'ilācıdur. Ğāyetde 2 nıkrise mücerrebdür. 3İki tūtam 3 keklik otı ve iki tūtam 4 karabaşlu ve iki tūtam 5 yüzerlik ki (B60/a) 4tohumıyla ola ve bir şığır ödi, bu cümle'i bir yeñi cölmege koyup ağzın hamırla şuvayup 5cüz'i ateşle 6 şığır eti pişimi 7 miķdārı kaynadalar. Andan şuyını muhkem şıķup hınnāyla 6ayağa vuralar. Dağı yarındası hāmmām gire. 'Azīm fā'ide müşāhede ide. Eger 7bir kişinün bir yiri sızlasa, her neresi olursa olsun mücerrebdür. İki kaşık 8 hınnāyı iki kaşık şuyla yoğurup andan aķ neft yağı bir kaşık ola 9ol yoğrulmuş hınnāya dāhil idüp ol ağıryan 9 yire vura. Bir yumurta bişiminden 10ziyādece tura. Hārereti gider, uyuşur gibi olur. Andan birez tūr- 11duķdanşoñra 10 gidere, ammā şovuķdan ve yilden hāzer ide.

ALTMİŞ ALTINCI BĀB

12Veca' -ı mafāşıl 'ilāclārin ve bendükceler 11 ağırsın ve bil şızılārin beyān ider: 13Eger yüzerlik tohumından bir bucuķ 12 mişķāl döğmeden bütün ağzına koyup 14şuyla çalkayup yudsa on iki giceye dek bu vecihle isti' māl itse 15cem' mafāşıla müfiddür. Eger kablubağanuñ kanın veca' -ı mafāşıla surseler gidere 13. 16Benefşe yağı ve hıyārşenbe de müfiddür. Eger çörek otın yumuşaķ döğüp 17gül yağıyla sürtseler gide 14. Eger benefşe dibin kurudup saħ idüp 18balla karışdurup mafāşılāda olan ağırya vursalar müfiddür ve dilkü 19yağı sāyir yağlardan müfiddür ve bendükceler 15 ağırsında da eyüdü ve dağı böğürden 16 (131) yabrağın 17 döğüp şuyın alup gövdeye surseler bendükçeler ağırsın def' def' ide. 2Eger bel sızılāri için 18 ayu yağın 19 ve şaķa kuşu yağın 20 ve porsuķ yağın 21 3bu üç 22 vezinde berāber ola 23, eridükdenşoñra bir sırca 24 zarfa koyup hafazā 25 4ide. Kışın ateşe, yazın güneşe karşı sürine 26. Üc kerre böyle ide, def' ola, 5mücerrebdür. Eger kara çörek otın döğüp 'asel karışdurup günde bir direm kadarı yiye, sızılāra eyüdü. 27 Eger sızı için iki bölük rastıķ daşı 28 ve bir bölük şēhdāne'i 29 (B60/b) 6şab alup muhkem döğüp ince

1 "yire" A'da yok.

2 B'de "ğāyetle"

3 B'de "dutam"

4 B'de "dutam"

5 B'de "dutam"

6 "ateşle" A'da yok.

7 B'de "bişimi"

8 "kaşık" A'da yok.

9 B'de "sızlayan"

10 B'de "durduķdanşoñra"

11 B'de "bendükçeler"

12 B'de "bucuķ"

13 B'de "gide"

14 B'de "gide"

15 A'da "yendükşeler"

16 B'de "böğürtlen"

17 B'de "yabrağın"

18 B'de "sızılāri için"

19 B'de "yağı"

20 B'de "yağı"

21 B'de "yağı"

22 B'de "bu üç yağı"

23 B'de "ide"

24 B'de "sırca"

25 B'de "hıfz"

26 B'de "süre"

27 "Eger kara çörek, mücerrebdür." cümlesi A'da yok.

28 B'de "taş"

29 B'de "şāhdāne'i"

elekden eleyüp bir tobrağ¹ çanağ icine koyup 7üzerine şarb sirke koyup qarışdura, bulamac gibi ola. Andan bir üstübünün üzerine yata ve ol ağrıyan yire sehlce eyü² üstübi döşeye. ⁸Ammā yufkacık döşeye. Şöyle kim eti³ gözüke. Andan bu yaquyı üstübi üzerine ⁹hüb yapışdura. İki üç gün tura⁴. Sızıya nāfi⁵ dür ve yirinden oynayup ¹⁰ğayrı yire giderse ol yirde bir böyle yaqu ide, def⁶ ola, mücerrebdür. Ma⁶ lüm ¹¹ola ki veca⁶ -ı mafāşıl ya⁶ ni bendükceler ağrısı dimekdür, cümle bendükcelerde⁵ olur, ¹²ammā kim ayaklarda ve parmaklar⁶ ucında olsa aña nıkrıs dirler ve yan başında ¹³olsa, dize ve topuğa inerse ‘ırku’ n-nisā⁷ dirler, cümlesi şafrādan ¹⁴ve balğamdan mürekkebdür. Az olur ki yalıñuz sevdādan ola ve kandan olursa ¹⁵alāmeti oldur ki rengi kızıl olmak ve şişmek vakti ağrıyup sancımağdur. ¹⁶Devāsı kan almak ve tabī⁸ atı şarāb-ı benefşe ile hūkne⁹ i leyyine ile telyin ¹⁷eylemekdür ve şafrāvide içilen şerbetler içmek⁷ gerekdür ve ağrıyan yire evvel ¹⁸şandal ve gül ve keşnec ve kāsni gül şuyıyla ve sirkeyle vuralar ve ağrısı olursa ¹⁹birez afyon katarlar ve ağrısı kesilicek benefşe ve hātmi ve bābūnec vuralar ⁽¹³²⁾ ve eger şafrādan ise rengi şaru olmağdur ve katı ağrımağdur ve kızmağdur. ²⁰İlacı evvel kan almak, andan maṭbūh fākihe, sūrincān katup içmekdür. Eger ³gıdāsı ve şerbetidür, şafrāvide zıkr olanlardur ve eger balğamdan ise⁸ rengi ⁴ağ olmağdur ve şişi az olmağdur ve issi nesneler hoş gelmekdür ve kış günlerinde ⁵ağrısı ziyāde ve yaz günlerinde noḡşān olmağdur⁹. Gıdālardan evvel birkaç¹⁰ gün ⁶şeker¹¹ ya¹² balla noḡud şuyın yalıñuz bal ve erişte müzevveresin yiyeler. Tamām ⁷balğam feth olunca sūrincān katılmış ḡabla ishal itmek gerek. Żarūret olmayanaca ki ⁸kuvvet-i za⁶ f ola. Et vermeyeler ve ba⁶ zı eşribeler ^(B61/a) vireler. Bir nice¹³ gün ⁹gecüp¹⁴ mādde istifrag̃ olduḡdanşoñra gögercin eti ve turağ otı ¹⁰ve noḡud ve dārçin birle bişmiş ola, yiyeler veyā ḡoros şorbası ¹¹iyiyeler ve her giçe¹⁵ gül-engübün vireler, ma⁶ cūn-ı felāsife ve tiryāk-i fārūḡ ¹²ve tiryāk-i erba⁶ a yiyeler. Ḥammāndan çıkıcağ¹⁶ bal veyā keklik yağı sūrteler. ¹³Muḡaffef ḡammāma gire ve şuyı issi ola ve çok derleye ve ‘anzarūt ¹⁴ile veyā tuz ile ağrıyan yiri ovalar ve eger sevdādan olursa ‘alāmeti ¹⁵az ağrımağdur ve şişi katı olmağdur. ‘İlacı ḡummā⁹ -i¹⁷ sevdāyī ‘ilācıdur ve eger ¹⁶bürüdetden ve yilden olursa ‘ilācı balğam ‘ilācıdur ve eger ḡarāretten ise ¹⁷şafrāvī ‘ilācıdur. Lākin bu iki ‘ilācda müshile ihtiyāc olmaz. Ammā¹⁸ veca⁶ -ı ¹⁸mafāşılde müshilden kay⁹ itmek yegdür ve hūkne ki sūrincān katılmış ola, ¹⁹eyüdü. Cümle ekşi ve sirkelü nesneler ve sikencübün ve ḡamır ziyān ider ve bu maraḡuñ ⁽¹³³⁾ ‘ilācındandır; gıdā¹ az yemek ve et az yemek¹⁹ ve ta⁶ āmı²⁰ yiyüp tizcek ḡammāma ²gitmek veyā şū içmek veyā cimā⁶ itmek veyā ḡareket ḡāyet muḡırdur. Eger²¹ elde veyā ³ayakda gezer yil olsa bu eczā¹ ma⁶ cūn idüp evvel gün bir direm yiye. İkinci ⁴gün iki direm, üçüncü gün üç direm muḡaşşal altı güne dek birer direm ziyāde ⁵idüp isti⁶ māl ide. Terkiḡ budur: On beş direm sūrincān, on beş ⁶direm şeker on beş direm ma⁶ cūn idüp yiye. Bir kişinün ḡāyasında yel olsa şoḡanı ⁷yaḡıla²² biryān idüp ve şeker katup yiye. Ḥāyasında yili süre gide. Her ⁸mafşalda ki sızı ola, ‘ilācla olmazsa üzerine düḡün vura, eyü ola.

¹ B’de “toprak”

² “bir üstübünün üzerine yata ve ol ağrıyan yire sehlce eyü” ibaresi A’da yok.

³ “eti” A’da yok.

⁴ B’de “dura”

⁵ B’de “bendükcelerde”

⁶ B’de “barmaklar”

⁷ B’de “içilmek”

⁸ B’de “olursa”

⁹ B’de “olmağdadur”

¹⁰ B’de “birkaç”

¹¹ B’de “şekerle”

¹² “ya” A’da yok.

¹³ B’de “niçe”

¹⁴ B’de “gecüp”

¹⁵ B’de “gice”

¹⁶ B’de “çııkacak”

¹⁷ A’da yanlış yazılmıştır.

¹⁸ “ammā” A’da yok.

¹⁹ B’de “et yimemek”

²⁰ B’de “ta⁶ ām”

²¹ “eger” A’da yok.

²² B’de “yaḡla”

⁹Eger¹ eli ve ayağla dutsa ve ağrısı, el ve ayak kıvrılrsa ve sızlasa ve uyuşursa ‘ilâc birle takayyüd olına². ¹⁰Zîrâ ekşer bendükceler³ içinde olur ve ba‘zı bendükceler⁴ arasında olur, şişer⁵. Evvel müşhil vireler ¹¹ve eger belinden aşağı olursa ihtikân ideler (B61/b) ve issi yağlar süreler ¹²ve istifrag ideler ve habb-ı sürincân dahı eyüdür⁶ ve aña mu‘âlece yukarısında yazılmışdır. Anı ideler ve eger ¹³gitmezse ve bendükelerde qalursa düğün vuralar. Dize mādde dökülse ve ¹⁴şişerse qatı şafradan veya balğamdan olur. Eger şafradan olursa kızıl olur, sancur. Eger balğamdan olursa⁷ aq olur. ‘İlâc; etlü gıdā virmeye- ¹⁵ler kıyruk yağıyla erişte vereler. Kızıl olursa eyüce⁸ yaqular vuralar. Ne yirden ¹⁶yumuşarsa andan açılır. Büyük fitil virmeyeler. Zîrâ muhâtaradur ve hem merhemlü fitil siñire ziyân eyler. Meger fitil şokalar ağızına merhem-i bāsīlikūn vuralar. Berk bağlayalar ve mülāyim dutalar. Yanıncaya dek teni rengine olursa afyon ve muql ve mürr ve za‘ferān⁹ ¹⁷saḥḥ idüp ve kaz yağın eridüp bunları dāḥil ideler. Ammā la‘den ¹⁸dahı qatalar ve eger olmazsa evvel dizine bal süreler. Üzerine keşnec ¹⁹ve kirec dögüp un gibi idüp ekeler. Berk bağlayalar. eger yine gitmezse (134) dizin gözine ikişer düğün ura. Eger bir¹⁰ bucuḳ¹¹ direm pelin ki efsentindür, bal ²ile¹² (B61/b) qarışdurup yiseler bendükçeler ağrısın gidere ve issi mi‘de’i ¹⁴qavî ide ve yaramaz hıltları süre çıkara. Dimişler: Her kim mercimek deñlü ¹⁵afyon yise her ağırları sākin ide ve eski öksürüğe fā’ide ider. Eger bir ¹⁶mişkāl aq sürincân dögüp berāber şekerle ve sehlce za‘ferān ile içseler ¹⁷balğamı ve hıltı ishāl idüp gidere ve dahı mafşal ve niḳrīs ağırlarına ¹⁸vursalar fi’l-hāl sākin eyleye.

ALTMİŞ YEDİNCİ BÂB

Ṭırnağı kem olanuñ ¹⁹ve qurluğan ve dahı piyāde yürüyüp yorulmaq ‘ilācın bildürür: Eger şāmuñ aqaduran ²⁰saqızın alup ṭırnağına sürüp qosalar yaramaz ṭırnağı çıkarup yirine ²¹eyüsi bite. Eger bir kişiuñ yayan yürimekten mafāşılı ağrısı ve a‘zāsı işden (B62/a) qalsa şöyle kim ayağı üzerine duramaz olsa ‘ilāc budur ki elin ve ayağın ²ṭırnaqların qaḡı yağla isterse ter eylesün. Derhāl hoş ola. Şöyle kim yine ³ol qadar yol yürüye ve eger yağ bulunmazsa veya eger¹³ kış ³qışın vāḳi‘ olsa dizine dek issi şuya gire. Ammā şu ayruḳ yire dökme. ⁴Eger yazın vāḳi‘ olursa girü dizine dek şovuḳ gire. Şöylekim ⁵şuyı ayruḳ yire dökme. Derhāl diñlene, rahat ola. Eger qurduñ ⁶dişin at boynına bağlasalar, sā’ir atlardan yügrür ola. Eger şıḳāḳ kim ⁷el ayak yarılmaqdur, qan yanmaqdadur, sevdādandur. Evvel maṭbūḥ eftimūnlu ishāl (135) ideler ve andan ḥaṭmi yabrağın¹⁴ ve şalgām yabrağın¹⁵ ve kepek, bunları süciyle ²qaynadalar. Elini ve ayağını yuyalar kim qarara. Ba‘de merhem-i kāfūrī süreler. Eger ³qurluğanı bilmem dirseñ qurluğan bir illetdür kim ṭırnaq dibine dökülür, kızarur, ⁴sancur, zaḥmet virür. Evvel issi şuya qoyalar, issi yağ yaqar, içine qoyalar, sākin ola. Eger ⁵sākin olmazsa bunu ideler. İncir qaynadup südle, tā ḡaliż olanaca ⁶ve quru ziftle havanda dögeler, yaqı eyleyeler,

¹ “eger” A’da yok.

² “‘ilâc birle takayyüd olına” ibaresi A’da yok.

³ B’de “bendükçeler”

⁴ B’de “bendükçeler”

⁵ “arasında olur, şişer”

ibaresi A’da yok.

⁶ “ḥabb-ı sürincân dahı eyüdür” ifadesi A’da yok.

⁷ “Eger şafradan olursa kızıl olur, sancur. Eger balğamdan olursa” A’da yok.

⁸ B’de “yumuşak idici”

⁹ “ve hem merhemlü ve za‘ferān”

ibaresi A’da yok.

¹⁰ “eger bir” ifadesi A’da yok.

¹¹ B’de “bucuḳ”

¹² B’de “balla”

¹³ “eger” B’de yok.

¹⁴ B’de “yaprağın”

¹⁵ B’de “yaprağın”

eyü ola. Ammā artuḳ biterse 7üsfeḡere vuralar. Zenkār¹ ve merhem-i pāsiliḡūn² isti‘ māl ideler. Ammā kim bir 8kitābda böyle yazar ki ḡurluḡan ırnaḡ dibinde ḡıkar. ‘İläci; bezr-i ḡatūnāyi⁹ sirkeyle ḡalkayalar. Māzū unın ḡatalar, ovalar. Bunuñla sākin olmazsa ḡar içine 10ḡoḡalar. Yāḡūd kızmış yaḡ içine ḡoḡalar. Bir nice³ def a ideler. Ba‘de ḡına yaḡalar ve ü- 11zerine ḡoyun ödin geḡüreler. Şudan ḡaḡına. Eyü ola. Zeytūnı ḡurluḡana 12yaḡu itseler, müfiddür. Dilkūnūñ iç yaḡıyla yayan yūriyen kimesne, ellerin ve ayakların ve siñir- 13lerin ovsa, yorulmasına seyāḡatde olan iḡvāna eyüdü.

ALTMİŞ SEKİZİNCİ BĀB

14Semirmenūñ⁴ ve arılmaḡ⁵ ‘ilācın bildürür: Eger ḡıḡır ödinden ḡıkan ḡereze’i iki çekirdek 15ezüp ḡammām içinde (B62/b) veyā ḡammāmdan ḡıḡıḡaḡ içeler. Üstine semüz tavuḡ 16etinūñ ḡorbasın içseler, semürde. Ekḡer Mıḡır ḡātūnları isti‘ māl iderler. 17Bir rivāyetde mezkūr ḡerezeden ay yeñisinde bir direm içseler Bedeni ḡoḡ 18semürde. Tereyaḡın bedenine⁶ sürse⁷ semürde⁸ ve keci⁹ ödin sürse¹⁰ semürde. 19Bir kimesne ḡurşundan yüzük idüp ḡaḡınsa, bedeni arıḡ ider (136) kediyi dā’im¹¹ yanına almaḡ adamı arıḡ ider. Bil ki Ādem peyḡamber ‘aleyhi’s-selām ḡazretinden menḡüldür: 2ḡaḡan¹² bir adam bir direm rāziyāne ve bir direm ḡeker bir nice müdāvemet idüp yise 3ḡastalıḡ ḡörmeye, bedeni ḡıḡḡatde ola. Eger arılmaḡ¹³ için bir dāne ḡozuñ 4içini ḡıḡarup ḡartalar. Anuñ aḡırınca döḡülmüş tuz ḡatalar. Muḡkem döḡe- 5ler. Bir ḡoz deñlü ḡabāḡın yiyeler. Rāziyāne’i kāfūrī bal mumıyla ḡarıḡdurup 6ḡabāḡla ac ḡarnına fındıḡ deñlü yiye. ‘Aḡim nef’ler müḡāhede ide.

ALTMİŞ 7TOḢUZUNCİ BĀB

Isıtmalarıñ¹⁴ ‘ilācın bildürür: Eger¹⁵ terengübīn ḡekeri¹⁶ içe¹⁷, ısıtmaya ḡāyet nāfi‘dür. 8Isıtma üç bāre¹⁸ kaḡıda bunu yaza. Ammā yazarken söz söylemeye. Her tıtduḡda¹⁹ 9birin ḡuyla ezüp içe. Mücerrebdür. Bi’s-mi’l-lāḡ, innā a‘ḡaynā ke’l-keḡser, e’r-raḡmān, feḡallı li rabbike 10ve’n-ḡar, e’r-raḡīm, inne ḡāni’ke ḡüve’l-ebter. Ammā benefḡe ḡarābı linüfer²⁰ ḡarābı ısıtmaya 11ḡāyet nāfi‘dür. Eger kereḡis toḡumın ḡaynadup ḡuyın içse ḡarındaḡı ḡiḡi 12ve ḡuluncı ve rub‘ ısıtmasın gidere. Bir dirhem ma‘danüz²¹ toḡumın döḡüp ısıtması 13tıtduḡı gibi ezüp ḡuyla içseler mücerrebdür. Eger ısıtma için ḡandalı ḡülābla 14ezüp alnı üzerine ḡalınca sürseler eyüdü. Ammā ḡāriḡūn dükeli ısıtmaya 15eyüdü ve ḡalbe taḡviyet virüp feraḡ baḡıḡlar. Ammā nılüfer ḡarābı issi ısıtmalara nāfi‘dür.²² Ammā ḡarāb-ı verd mükerrer mi‘denüñ 16ḡarāretin giderür, ḡübdur. Ammā zerdālū (B63/a) ḡovuḡdur. ḡarāreti sākin ider 17ve ḡusuzluḡı keser. Muḡriḡa ısıtmalara ḡuyın içmek eyüdü. Ammā ḡovuḡ mizācluya yaramaz- 18dur. Eger turbi²³ sirke içinde biḡürüp yise istifrāḡ itse, balḡamī olan 19ısıtmaya eyüdü. Eger buḡuḡ direm ḡörek

1 B’de “jengār”

2 B’de “bāsiliḡūn”

3 B’de “niḡe”

4 B’de “semirmek”

5 B’de “arıḡlamaḡ”

6 B’de “bedene”

7 B’de “sürseler”

8 “semürde” A’da yok.

9 B’de “keḡi”

10 B’de “sürünse”

11 B’de “dāyim”

12 B’de “ḡaḡan”

13 B’de “arıḡlamaḡ”

14 İlgi ḡālī ekinin ünlüsü

“ye” ile yazılmış.

15 “eger” A’da yok.

16 B’de “terengübīn-i

sükkeri”

17 B’de “içseler”

18 B’de “pāre”

19 B’de “dutduḡda”

20 B’de “nılüfer”

21 B’de “ma‘danūs”

22 “Ammā nılüfer ḡarābı

issi ısıtmalara nāfi‘dür.”

A’da yok.

23 B’de “turpi”

otı yiseler veyāhūd içseler ⁽¹³⁷⁾ balgāmī olan ısıtmaya müfiddür. Ammā eger bir direm ziyāde yise helāk ider. Eger ²ma^c danūz¹ tohumın bir direm döğüp ısıtma tutduğı vaktin şuyla ezüp ³içse gāyet eyüdü. Şol ısıtma ki üşüde aña² zencebil nāfi^c dür. Eger hasta ki ⁴dirilmeye; esbābıyla issi hammāma girüp otura, derleye. Ammā şu dökünmeye çıka. ⁵Şifā bula³. Şovuk geçen hastaya dağı eyüdü. Eger eski ısıtması olan kurduñ ödinden ⁶bir denk balla içse, ısıtmasın gidere. Her kim ayunuñ iki gözün bir beze koyup ⁷rub^c ⁴ısıtması olan kişünñ gözi üzere aşı kosalar nāfi^c ola. Hekim Ya^c kûb^c’dan ⁸mervīdür ki rub^c ısıtması tutduğı hinde on bir dāne biberiye ikinci tutduğıda ⁹yigirmi üç dāne biberiye üçüncide yigirmi iki dāne biberiye⁵ nāfi^c dür. ¹⁰Eger söğüt yabrağın şuyla yuyup dağı muhkem döğüp, sıkup ve şuyın ¹¹alup ısıtma tutduğıda⁶ fi’l-hāl bir büyük kaşık bu şudan tıdudur ¹²içse hālāş bula. Eger yine hālāş bulmazsa bir niçe gün içse ¹³ısıtması gide, mücerrebdür. Ammā, hummā³-i kavī dirseñ sebebi kan çokluğındandır. ¹⁴Alāmeti; göz ve beñiz ovalamağdur. Aña devā kan çok akmak ve hıkkne ile telyin ¹⁵gerekdür ve bir iki gün gıdā yimeye ve gıdālardan ekşi müzevvere yimek gerek ve mercimek ¹⁶ve ekşi enār ve ekşi erik aşu yiye ve et yimeye ve şerbetlerden şarāb-ı ¹⁷rummān ve şarāb-ı icās ve şarāb-ı nılüfer ve şarāb-ı limon içe ve eger ¹⁸bunuñla gitmezse nuķū^c müşil ya maṭbūh fākihe içürelər. Yürek ¹⁹üzerine gülāb ve sirkeyle şandal ezüp tılā eyleyeler ve şekerle karbuz⁷ ⁽¹³⁸⁾ şuyın içürelər. Ammā hummā³-i şafrāvi ^(B63/b) ‘alāmeti şuşamak ve baş ağrımak ²ve uyku gelmemek ve harāreti ziyāde olmağ ve ağzı acı olmağ ve gāvğa sevmemek ³ve çerāğdan üşenmekdür. Gerçi dili harāretten kurıdır. Zahmet ve harāret ⁴ve daralmağ ve şusızluğ ziyāde olur ve dudak yarılır ve dili kararur. ⁵Ammā hummā³-i şafrāvide ekşer ṭabī^c at kabz olur ve gönül dönmek ve şafrā ⁶kuşmak çok olur ve nevbetle ılıcağ der⁸ birle ayılır. Kārüre od gibi kızıl⁹ ⁷olur. Meger kim şafrā dimāğa çıka kārüre ağ ola. Eger burnı kanamazsa ⁸korğudur kim silām ola. ‘İlacı oldur ki bu hummāda hiç kan almayalar. Meger ki ⁹kan gālīb ola. Pes ikinci gün hıkkne eyleyüp şafrā birez gıtdikdenşoñra ¹⁰azacığ kan akıdırlarsa dürüstdür ve şafrāyı ishāl eyleyüp şerbetlerden ¹¹sikencübün ve şarāb-ı nılüfer şekerle ve hem karbuz¹⁰ şuyı kim bol ide, şu- ¹²suzluğı gidere¹¹ ve şarāb-ı benefşe ve şarāb-ı limon içürelər. Ṭabī^c atı her gün ¹³şāfıla¹² veyā hıkkne³-i leyyine ile bir iki meclis telyin eyleyeler ve eger gönül dönmek ¹⁴ve kuşmak çok olursa ‘ūd-ı hindī ısladup on direm şekerle ¹⁵bişürüp¹³ içeler. Eger ṭabī^c atı çekerse şarāb-ı hummās ve şarāb-ı rummānın ma^cā içeler. Eger ki ¹⁶gönül dönmek ve kuşmak¹⁴ gitmezse ṭabāşir ve şumāk ve keşnec beraber döğüp ¹⁷eyleyeler. Birez kāfür bile¹⁵ isti^c māl ideler ve bu marāzların gıdālari gerekdür ki bir iki gün ¹⁸te^c hır eyleyeler, ba^c de cevāb vireler. Meger ki kuvveti za^c if ola ki ¹⁹ferrūc şorbasi vireler. Kaçan hummā sākin olsa ve iştiḥā olsa ⁽¹³⁹⁾ ḥabrūmān müzevveresin ya erik müzevveresin ya zırbāc ya kabağ ya erişte ²müzevveresin bādem yağıyla ya ekşi enār şuyıyla veyā limon şarābıyla ³veyā sirkeyle yidürelər. Dükeli nevbetlü hummālarda kā^c ide budur ki gıdāyı ⁴nevbet vaktinden altı sā^c atde vireler. Tā ṭa^c am ḥazm ola. Zırā ṭabī^c at ^(B64/a) ⁵ḥazm ile¹⁶ meşğul olur. Marāzı def^c idemez. Ammā altı şā^c atdenşoñra ⁶viriceğ şayrunuñ qarnı acıkur¹⁷. Nevbet vaktinde

¹ B’de “mi^c denüvāz”

² “aña” B’de yok.

³ B’de “ola”

⁴ “rub^c” A’da yok.

⁵ B’de “yiye”

⁶ B’de “tutduğı gibi”

⁷ B’de “karpuz”

⁸ B’de “derlemek”

⁹ “kızıl” A’da yok.

¹⁰ B’de “karpuz”

¹¹ B’de “giderür”

¹² B’de “şāfla”

¹³ B’de “süzüp”

¹⁴ B’de “kuşmağı”

¹⁵ B’de “kāfürla”

¹⁶ B’de “eylemege”

¹⁷ B’de “acığur”

kuvveti kalmaz ki marazı def¹ eyleye. Cümle hummâlarda nevbet vakti yakın gelür. ‘Alâmetleri belüricek¹ beyân dibin kaynadup şeker ve sikencübîn dâhil⁷ idüp ılıcak içüp kuşmak gerekdür. Hummānuñ nevbetinde hafif eyler. ⁸Şafrâyî hummâda üçüncü ya beşinci veyâ altıncı veyâ yedinci gün müşhil virmek ⁹gerekdür ve hummā³-i şafrâvide şudâ¹ı sâkin eyleyeler ve uykuya tedbir ¹⁰eyleyeler ve dilde bârid olsa ayva çekirdegi lu⁶âbın veyâ söğüt ağacı çürüğün ¹¹pâk eyler bârid giderür, harâreti katı olıcak yürek üstine vuralar. Kâsnî ¹²ve hıyarı döğüp gülâbla katup bir iki kaFRE sirke tırmzurup yûregine ¹³vuralar ve ayakların issi şuyyla ve tuzlu köpük ile yuyalar ve arı şuyyla ¹⁴şulayalar mümkün ise aFarsu kenârında yaturalar elma² ve emrû³ ve ayva ve hıyar ¹⁵ve mersin ve nilüfer ve taze gül ve benefşec ve gülâb ve sirke ve kâfur koFulada- ¹⁶lar ve eger uykusı gelmezse kâfur ile sirke koFulatmayalar. Ammâ hummā³-i ¹⁷balgāmîñüñ ‘alâmeti oldur ki harâret az ola, çok üşie kârürenüñ ¹⁸şarulığı az veyâ aF olmak ve tabî⁶ at künd olmak ve ‘aF az olmak. Meger ki⁴ ¹⁹tuzlu balgām ola, nevbet dutmak ağırlık ve kâhillik uyku gelmek ile ⁽¹⁴⁰⁾ dutar. Az derledür. Ekşer nevbet gice gelür. Mi⁶ de ağırur ve za⁶if olur. Nebbet ²gelicek yürek oynar. İstihâ sâkıF olur. Bu hummānuñ ‘ilacı on sekiz ³sâ⁶ ate dekdür. Evvel balgāmı şovudup andan ishâl eylemek gerekdür ve Fân almakdan ⁴şakınalar. Tabî⁶ at kabZ olduğda şâfla ve hıFne³-i leyyine ile telyin ⁵eylemekdür. Şerbetlerden şarâb-ı limon ve sikencübîn içeler. Yalnız demürhindi ⁶ve yalnız erik şuyından şıFalar. Eger yigirmi gün olanaca gitmezse şarâb-ı ⁷aF-ı hindibâ ile Fars-ı ‘anerbâris râvendi ^(B64b) vireler. Nebbet vakti ⁸gelicek turaF otın ve peyân⁵ dibin kaynadup şeker veyâ bal ile ya sikencübîn ⁹ile ezüp içüp kuşalar. Balgāmı müşhil ile veyâ istifrâğ ile gidereler. Tamâm ¹⁰hoş olup yigirmi dört gün geçmeyecece hımmâma girmeyeler. Yazın ¹¹ısıtma tiz gider. Güzün tıtan⁶ gec⁷ gider. TalâF büyür. Isıtma kışa yetişür⁸. ¹²Bil ki evvel yaza dek gider. Eger Fandan olursa Fân almak gerekdür. Ba⁶ de ¹³sevdâyî⁹ ki nefh¹⁰ bula, müşhil birle istifrâğ eylemek gerekdür. Şerbetlerden ¹⁴cev-âb ve şarâb-ı nilüfer ve cülâb ve şarâb-ı sâzic-i hindî içürmek ¹⁵gerekdür ve nevbet güninde oruc dutmak gerek ki, nevbet geçmeye yakın ¹⁶gele. Pes şubûhî şarâb-ı nilüfer içüreler. İsfanaF veyâ erişte müzevveres- ¹⁷sin yidüreler. Nebbet vakti yakın gelicek peyân¹¹ dibin kaynadup ¹⁸şeker dâhil idüp içüreler ve kuşalar. KuşduFdanşoñra birez ¹⁹gülbeşeker ve şarâb-ı limon içüreler. Etmegi az yiye ya hiç yimeye. Hemân ⁽¹⁴¹⁾ didüğümüz müzevvereleri yiye. Nebbet ertesı tatlu şulı¹² mu⁶ tedil hımmâma gire. ²Az otura. Mu⁶ tedil şuyı gövdesine çok döke ve tabî⁶ atı lînet üzere ide ³ve her gice Farpuz¹³ şuyın içüp ve hıyar ve marul yiye. Yigirmi günden- ⁴şoñra şarâb-ı kışr-ı aF-ı hindibâ ile Fars-ı ‘anerbâris râvendi vireler. Eger ⁵ısıtma için kendi¹⁴ tersini bir nesneye bağlayup bir iple boynına daFsa mücerrebdür. Eger ısıtma için adam aşduFları ipden tıtsı virseler mücerrebdür.¹⁵ ⁶Eger ısıtma için dıvâr yapusından kemük pâresi bulup tıtsı vire, ⁷mücerrebdür. Eger rub⁶ ısıtmasın kendi bilmedin üç dâne at siñegini tıutup başın ⁸koparup gövdesin kızıl üzüm içine koyup yidüreler, mücerrebdür. Eger ısıtma ⁹için üç dâne bâdem

¹ “Nevbet vaktinde
..... belüricek”
ibaresi A’da yok.
² “elma” A’da yok.

³ B’de “emrûd”

⁴ B’de “kim”

⁵ B’de “beyân”

⁶ B’de “dutan”

⁷ B’de “geç”

⁸ B’de “ulaşur”

⁹ B’de “sevdâyî”

¹⁰ B’de “nefe”

¹¹ B’de “beyân”

¹² B’de “şulu”

¹³ B’de “Farpuz”

¹⁴ B’de “kendü”

¹⁵ “Eger virseler
mücerrebdür.” cümlesi
A’da yok.

üzerine yazup her dutduķça¹ birin yiye, mücerrebdür. ¹⁰(سل سلسل سلا السل). Eger² (B65/a) ısıtma için her dutduķça³ birini tütüze, ¹¹mücerrebdür. (حمهر حمهزوره جمترتون). Eger ağır hasteligine kavın ¹²çekirdegin şuyla ısladup döğüp şuyın alup içmek müfiddür ¹³ve dağı karbuz⁴ yimek ve şuyın içmek müfiddür. Isıtmaya ve iç harâretine ¹⁴eyüdü gâyetle ve hem südüğü yürüdür. Eger rub⁵ ısıtması dutan kimesneye uzun boyunluca ¹⁵çekirge⁶ i dutup ol kişinün boynına aşalar, müfiddür ve rûhı tâze idüp ¹⁶ferah bağışlar. Eger örümcegi bir beze bağlayup şol koline bağlasa ısıtması gide. ¹⁷Eger ipek kurdını kavurup bir beze bağlasalar andan boynına aşalar, ısıtması gide. ¹⁸Eger filün tersini tütüzdürseler, eskiden olan ısıtma⁷ ı kaṭ⁸ ider. Eger ¹⁹köhne ısıtması olan kirbi etinden bir miḳdâr yise eyü ola. Eger ⁽¹⁴²⁾tesbih böcegini bir pâre beze bağlayup ısıtması olan kimsenün boynına ²taḳalar, ḥalâş ola. Eger dişi kurbagayı dutup ayağın alalar, ısıtma ³dutanuñ boynına aşalar, şifâ bula, mücerrebdür.

YETMİŞİNCİ BÂB

Cüzâm ‘ilâcın⁵ ⁴bildürür: Eger zebercedi kazıyup içseler, cüzâm rencinden emîn ola. ⁵Eger hüdhüd gözin cüzâm olmaḳdan ḥavf iden⁶ kimesne⁷ kendüde götüürse ⁶ol rencden emîn ola. Renc zâhir olmış ise teraḳḳî etmeyüp cefâ vermeye. ⁷Eger keklik etin bişürüp bir niçe def’a cüzâma yedürseler menfa‘at ider. ⁸Eger cüzâm nedür dirseñ⁸ size bildürelüm: Evvel kandan ve safrâ yanmaḳdan olur. ⁹Ṭamarlar içinde südde olur. Ol sebebden bedenün levni artar ve bu marâzlar ¹⁰yevmen fe yevmen teraḳḳî ider ve bâdişnâm ve dâ‘ü’s-şakleb⁹ ve dâ‘ü’l-ḥayye ve behaḳ ve ¹¹baraş ve gövde çıkın çıkın olmaḳ ve beden uyuşmaḳ ve demregü ve tırnaḳ ¹²kör olmaḳ, el ayak yarılmaḳ ve dâ‘ü’l-esed ayaḳda elde baş-bârit¹⁰ (B65/b) olmaḳ ¹³bunlar ıslâḥa gelür. Eger ‘ilâc iderler ise ammâ eger gözi ḥalkalanursa ¹⁴âvâz boğunaḳ¹¹ olursa ve burun oturursa ayrık ‘ilâc olmaz. ¹⁵Ammâ evvel ibtidâsında kan alalar. Ekḫal ṭamarından ve üç günden soñra ¹⁶vidâceyn ṭamarından¹² ve ṭamarların açalar. Maṭbûḥ eṭimün vireler. Her gün ḥammâma ¹⁷gire. Noḥud unı, baḳla unı südle karışdurup ḥammâmda gövdesine kaṭı kaṭı ¹⁸dürteler. Çıkıçaḳ¹³ benefşe yağı ya kabaḳ yağı dürteler gövdesine ve her ¹⁹şabâḥ süd çürüğün içe. Mütevatir gıdâlar, oğlaḳ eti ve kuzu eti, ⁽¹⁴³⁾hamırlı¹⁴ erişte¹⁵ yiye. ḡalîz ta‘âmlardan şaḳınalar¹⁶. Şu yirine bir iki kaḡeḡ şarâb ²içe, memzûc ola ve dağı cüzâm rencine mücerrebdür. Ef’â yılanı alup başıyla kuyruğı ³tarafından bir zerre miḳdârı gidereler ve tuzla ve zeytle ve gendâne¹⁷ ile ve şuyla ⁴bişüreler, yiyeler, şifâ bula. Eger ‘uşfûr toḡumu ile on iki gün bir taṭuğı ⁵besleyeler dağı karnını yarup yağın çıkarsalar ve eridüp cüzâm ⁶alâmeti zâhir olan kişilerün başına ve a‘zâsına sürseler be-gâyet fâ‘ide ide ⁷ve dağı kaḡan bir oğlanı sünnet eyleseler, ol et pâresini alup müşgle kar- ⁸ışdurup cüzâm olmış kişiye içürseler ḡoş ola.

¹ B’de “dutduķça”

² B’de “ammâ”

³ B’de “dutduķda”

⁴ B’de “karpuz”

⁵ B’de “‘ilâcların”

⁶ “iden” B’de yok.

⁷ “kimesne” A’da yok.

⁸ B’de “dirseñüz”

⁹ “dâ‘u’s-şakleb” olması

gereirken yanlış

yazılmış.

¹⁰ B’de “baş-bert”

¹¹ B’de “boğuk”

¹² “ṭamarından” A’da

yok.

¹³ B’de “çıkıçaḳ”

¹⁴ B’de “hamırlı”

¹⁵ B’de “rişte”

¹⁶ B’de “şaḳına”

¹⁷ B’de “gendâne”

YETMİŞ BİRİNCİ BÂB

⁹Behaḳ ve baraş ve ḳurdeşeni bildürür: Eger incir yabrağın¹ döğüp aḳ behaḳ¹⁰ üzerine ursalar, gidere. Eger ḥatminüñ tohumın içseler behaḳ gidere¹¹ ve hem tohumın sirkeyle ısıcaḳ idüp üzerine dürtsele andan behaḳ ucuğın² ¹²gidere. Ammā güneşde oturucaḳ ḥalāş bula. Eger çörek otın döğüp ¹³sirkeyle ḳarışdurup yaḳu eyleseler gidere. Eger kızıl boyayı aḳ behaḳa sirkeyle ¹⁴ḳarışdurup yaḳu itseler müfiddür. Eger labada kökin yumuşaḳ döğüp ¹⁵üstine şarb sirke ḳoyalar, birez tura³, behaḳa dürteler. Eger baraş olana gelincik ¹⁶çiçegin⁴ (B66/a) tohumından birer direm ḳadarı şabāḥ şabāḥ birkaç gün soğan şuyıla ¹⁷içseler şifā bula. Eger aḳ behaḳa kükürd ve sıçan otını sirkeyle⁵ ḳarışdurup üzerine ¹⁸sürsele gidere. Eger şerākī ki ḳurdeşeni dirler, yaşşı yaşşı kızılığa mā'ıldür, ¹⁹ḳabarçıklar dur ki ba' zı iri olur, gicidür, tarılğandırur. Sebebi şafrāwī (144) ya buḥārdur. 'Alāmeti, issi ve kızıl olmaḳ ve tizcek çıḳmaḳ. 'İläci ḳan almaḳdur. ²Eger gitmezse tekrār ḳan alalar ve et yimeyeler. Sirkeyle mercimek yiyeler veyā- ³ḥüd tuzlu balğamdandırur. Buḥāridür. 'Alāmeti, aḳlığa mā'il olmaḳdur ve giceyle ⁴ḳatı olmaḳdur. 'İläci balğamı istifrāğ itmek, ya' ni müshil ve sikencübün içmekdür. ⁵İki kısımda daḥı ḥammām eyüdür. Faşlu'l-ebyaḳ⁶ ki aḳlıḳdur ki nīk nīk gövdeye ⁶düşer. Sebebi balğam çokluğudur. Eger uvacık kızarsa ḳābil 'ilācdur. ⁷Ḳızarmazsa baraşdur, ḳābil 'ilāc degüldür. 'İläci budur ki her giçe⁷ bir direm ⁸şakāyıḳu'n-nu' mān ki gelincik çiçegidür, tohumın içeler. Aḳ renklü aşlardan ⁹perhīz eyleyeler ve balıḳ ve yoğurd yimeyeler. Belki ḳoyun etinüñ ḳaracasın ¹⁰iyiyeler. Semüzin yimeyeler. Ḳalye kebāb biryān gögercin etin issi otlarla yiyeler⁸. ¹¹Haftada iki gün bir biri ardınca turaḳ otı ve dibi ile ḳaynadup bal ¹²üzerine süzüp içüp ḳuşalar ve her gice atrafil-i şağīr ile gül-engübün ¹³iyiyeler ve ba' de ḥılıḳ ba' zı eşribe ile bişürüp balğamı gidermesine ¹⁴cehd ideler. Ammā behaḳu'l-esved bir ḳaralıḳdur. Gövdeye nīkest nīkest⁹ ¹⁵düşer. Uvacık kepek gibi. Sebebi şafrā göyünmek, sevdā olmaḳdur. 'İläci ¹⁶ḳan almaḳ ve birkaç kez maḥbūḥ eḫmün içmekdür ve ḳurtub ḥammāma ¹⁷çok girmekdür ve behaḳu'l-ebyaḳa didüğümüz nesneleri tılā eylemekdür ve daḥı dimişler- ¹⁸dür ki turaḳ otını ḳara üzümle ḳaynadup şovuk ḥammāmda vāfir içse ¹⁹daḥı ḳuşa on yıllıḳ behaḳı giderür. Daḥı çok (B66/b) derdine dermān olur ve daḥı (145) ḳurdeşeni için mücerredür. Vāfir sirke içse, göñlünü bulandırur ²ya ḳusdurur veyā sürer, ḥalāş olur ve daḥı ḳurdeşeni için mücerredür. ³Ayva ağacının dibine işeyüp daḥı ḳarışdurup ol balcığı ḳurdeşeni ⁴olan yaralarına hep süre, def' ola. Eger turb yabrağın¹⁰ döğüp şuyın ⁵behaḳa dürtsele gide¹¹. Her kim limonı ḳara behaḳa dürtsele gidere ⁶ve daḥı baraşı bildürelüm. Baraş derinüñ altında çürük balğamdan olur. Aḳca¹² ⁷deñlü çıḳa. Vardıḳca¹³ yayılır, a' zāsı dutar¹⁴. Gerekdür ki evvel emirde ḳuşdura- ⁸lar ve için ishāl itdüreler. Bu ḥabbla aḳ turba iki direm¹⁵ ve şabr-ı şukūḫī ⁹bir direm¹⁶, ḥablu'n-nīl, ya' ni çivid tohumı bir direm¹⁷, şaḥmu'l-ḥanzal bucuḳ direm, maḥmūdiye¹⁸ ¹⁰üç çekirdek, bunları yumuşaḳ döğüp şuyula yoğuralar¹⁹. Ḥablar idüp ¹¹gölgede ḳurudalar²⁰. Her şerbeti

¹ B'de "yaprağın"

² B'de "uçuğın"

³ B'de "dura"

⁴ B'de "çiçeginüñ"

⁵ "sirkeyle" A'da yok.

⁶ B'de "faşl-ı sabḳu'l-ebyaḳ"

⁷ B'de "gice"

⁸ "iyiyeler" A'da yok.

⁹ B'de "nīk nīk"

¹⁰ B'de "yaprağın"

¹¹ B'de "gidere"

¹² B'de "aḳça"

¹³ B'de "vardıḳça"

¹⁴ "dutar" A'da yok.

¹⁵ B'de "dirhem"

¹⁶ B'de "dirhem"

¹⁷ B'de "dirhem"

¹⁸ B'de "maḥmūde"

¹⁹ B'de "yoğurasın"

²⁰ B'de "ḳurudasın"

ikişer dirhem ola ve ba^c de bu mac^c ündan¹ günde ikişer ¹²direm yiye. Eger fülful kara helile ve çam sağızının berverdesi² ki gâyet ¹³ağ ola ve maştakî ve günlük zerâvend ve defne tohumu berâber dögesin, ‘asel ile yoğurasın, ¹⁴isti^c mâl idesin ve hammâma girüp çıkdukdanşoñra bir arı bez ile sürtüne ¹⁵ve bakķâm ağacın kızıl boyayla kaynadalar, hammâmda dürtüne, sürüne, ğalîz ¹⁶ta^c âmdan muhkem şakına, laţif ta^c âm yiye. Eger kurdeşeni çıkşa ¹⁷ilâcî kan almaķdur ve müşhil eyüdü. Et yimeye.

YETMİŞ İKİNCİ BÂB

Sigil olanı ¹⁸bildürür: Eger kene tohumun döğüp sigil üzerine ursalar düşüre. Eger sırça ¹⁹zibilin adam tükürüğü birle karışdurup sigili evvel kazıyup üzerine (¹⁴⁶) ursalar gidere. Eger eski penbe³’i fitil idüp ucını yakup sigili dağlasa- ²lar gidere. Eger it üzümün sigil üzerine dürtseler ya^c ni (^{B67/a}) her bir sigile birer dâne it üzümün³ şuyın dürtseler bir gün bir giçede⁴ gidere. Eger gitmezse ³üç güne degin ide, gidere. Ammâ bilgil ki sigil ğalîz balġamdan ve siñirden olur. Yu- ⁴mruça⁵ olur. Uzanur, üsti yarılır. ‘İlâcî tırnaķ ile dibini berk bağlayalar. ⁵Çebçevre. Tâ kim dibi incele, çekeler, çıķa. Kan çıkmadan yirine sağ tuz ⁶toldura⁶, berk bağlayalar. Eger tırnaġa gelmezse üzerine bâzincân süre- ⁷ler. Muhkem ki tâ kendü düşe yâhüd tiryâķ dürteler, çıķa. Ammâ sigile ⁸beñzer. Dut gibi olur. Yarılır, kanar. Aña tüşe dirler. Aña daķı tîz şâf⁹ şoķalar, ya tiryâķ ya ķurş-ı zırnîġ vuralar, çıķa. Yirini merhem ile bitüre- ¹⁰ler. Ammâ çok olursa uvacık buturaġı günde bir dânesin kırķ güne dek⁷ ¹¹yiye, maķv ola. Eger sigili kazıyup ba^c de bâzincânı döğüp sigil üzerine ¹²dürteler. Birķaç kerre itseler sigili ķuruda, gidere. Eger şoġanı döğüp ¹³uzla karışdurup sigillere vursalar gide. Ammâ evvel tıraş ide. Eger çekirgenün ¹⁴ayaķların döğüp sigillere dürtseler gidere. Eger güli döğüp yumuşaķ ¹⁵idüp sigillere vursalar⁸ düşüre. Eger sigil içün eski panbuġı fitil idüp ¹⁶ucunu yaķa, daķı sigil üzerine ura, gidere. Eger sigili ay eskisinde ibrişim ¹⁷ile bağlayalar, ķurıya, düşüre ve daķı sigile mücerredür. Ķablubaġanuñ ķabını ocaġa ¹⁸bıraġup ol sigil olan yiri anuñ düttününe duta, sigil maķv ola, gide. Eger ¹⁹kâsnî tohumun döğüp ‘aselle yiseler, sigilleri ķıra⁹, dōke.

YETMİŞ ÜÇÜNCÜ BÂB

(¹⁴⁷) Gicik ve çiçek ve kızamıķ ‘ilâcın¹⁰ bildürür: Eger bir sağ adamuñ gövdesi ²muttaşıl gicise ammâ ne gicik olsa ve ne uyuz olsa ‘aţţârlardan birez günlük ³yaġı alup bir küçük sırçalı çōlmek içine ķoya, dura, ba^c de hammâma vara. ⁴Isıcaķ hammâm ola. (^{B67/b}) Cemî^c gövdesine süre. Vâfir derleye, otura. Şoñra şabun ile muhkem ⁵yuya, çıķa. Üç def^a bu vecihle hammâma girse kaţ^a gövdesinde gici ķalmaya, ⁶mücerredür. Eger kaţmer kaţmer bir kişinuñ cemî^c gövdesi uyuz idi. Ħarâb olmışdı. ⁷Bir günlük yağın ateşe ķarşu dört beş gün muhkem süreler. Büyük ⁸yaraları olan yirleri bez ile bağlayalar. Daķı döşegine girüp ısıcaķ yata. ⁹Gerekse başı bile ĥarâb olsun. Bu ‘ilâc mücerredür. Ba^c zı kaţı ĥarâb olana bir hafta ¹⁰ideler. Ba^c zısı bir iki kerre itmekle gider. Eger gicik içün Ħacılar kü- ¹¹kürdin şabâĥ şabâĥ birķaç dâne rafadan yumurta ile vâfirce yiye. Gicigin ¹²içerüden keser. Ba^c zılar bir aķ şoġanı kesüp yarusına bu kükürdin ķoyup ¹³muĥarrâ

¹ Bu kelimedede yazım hatası var.

² B’de “perverdesi”

³ “sigil üzerine dürtseler ya^c ni her bir sigile birer

dâne it üzümün” ifadesi A’da yok.

⁴ B’de “giccede”

⁵ B’de “yumruca”

⁶ B’de “tolduralar”

⁷ B’de “degın”

⁸ B’de “ursalar”

⁹ “ķıra” A’da yok.

¹⁰ B’de “ilâcların”

bişüreler. Üç dört gün yimekle hālāş ola. Eger şāhtere¹ şuyı ki ¹⁴yeñi ola, şol giçik ki göyünmiş şafrādan ola, eyüdü, giderür, bişürüp ¹⁵şuyın içeler. Şerbeti beş dirhemden on dirheme dekdür² ve demürhindi³ katalar. Hüb ¹⁶nef'i ola. Eger hınnāyı şuyı ayrıan eyleyüp ayaza qosalar, şabāh üzerine ¹⁷gelen şudan bir kaşık içseler. Bu gicigi giderür. Birkaç gün ide. Ammā ¹⁸cehd ide ki kuşmaya. Eger şabuna berāber tuz katup ¹⁹hāmmām içinde gicige dürtse gide. Eger⁴ yarpuzı sirke ile⁵ gövdeye dürtse (148) (B67/b) ¹⁶gicigi giderür. Eger beş dirhem kükürd ve beş dirhem ¹⁷koz içi ve beş dirhem çörek otı, bunları döğüp kuyruk yağıyla karışdurup ¹⁸hāmmāmda gövdesine sürse mücerrebdür, gicisin giderür. Eger hūmre⁶-i āteş- ¹⁹peres dirler, sivilcidür ki kabarcık olur, gicidür, göyündürür, şuyı degdügi yir ²⁰kabarur, rengi karalığı māyıldür. Sebebi göyünmiş ve tiz şafrādur. 'İlācı evvel kan ²¹almağdur. Andan naķū' müşhil ya maţbūh fākihe vireler. Eger çiçek zahmeti kan (B68/a) kaynayup harekete gelüp mūte' affin olup şafrāvī olmağdan olur. Oğlanlarda ve ²yigitlerde ve issi havada ve ilk yazın veyā günlerinde çok olur. Kocalarda ³az olur. Yaramazı kara olandır. Andanşoñra benefşe rengine olandır ve harāreti ⁴az olandır. Şol haşba ki andan kan aķa öldürür ve çok muttaşıl ve budaklı ⁵olandır ki birbirine batmış ola, yavuzdur. Kaçan görseler hasta çok şuşar, ⁶ve katı tarılğanur, haşba veyā çiçek yeşil olur ya siyāh olur. Bilkim mevti yakındur ⁷ve dağı gicik ve uyuz kan fāsıd olup göyünmekdür ve tuzlu balğamdan ve sevdādan ⁸olur. Sevdādan olan uyuz kurı olur, gec gider. 'İlāc evvel kan almak ve ba'de ⁹maţbūh fākihe vireler. Şāhterec şuyı isti' māl ideler ve cimā'ı bi'l-küllıye ¹⁰terk ideler ve ta'āmı az yiyeler. Tatlu, şulu, murattıb hāmmāma çok gireler, ¹¹az oturalar. Mu'tedil şudan çok döküneler. Degirmen unın tuzlu limon şuyı ¹²ya sirkeyle hāmır idüp hāmmāmda gövdesine süreler. Katı ovalar. Şoñra benefşe ¹³yağı tatlu bādem yağıyla (148) dürteler. Bunuñla gitmezse habbu's-şabır uralar. Ertesi hāmmāma girüp üşnān ²birle yuna. Dağı gövde gicisine şarımşaķ⁶ bişürüp birkaç eyyām yiye. Eger ³elde ve ayakda gicik olsa, eger kış ise issi şuya bir avuc tuz bırağa ⁴dağı ol zahmetlü 'uzvı aña bitüreler. Hoş ola. Derhāl gide, mücerrebdür. ⁵Bilgil kim uyuz iki nev' dür. Biri kurıdır biri şulıdır ve şafrā göyünicek⁷ ⁶olur, sivilceler çıkar, İriñlenür bir mühmel 'illetdür. Cemī' a' zāya yayılır. ⁷Evvel heft mīve ile ishāl ide içini. Ba'de iki elinüñ üstine hablu'z-zirā' ⁸ţamarından kan alalar. Ilıcak şu içinde ba'de ol uyuzların üzerine ⁹yukaruda yazılan 'ilāclaruñ⁸ süreler. Bilgil kim kızamık kanuñ (B68/b) ¹⁰ufūnetinden olur ve eger büyücek olursa evvel emirde ekhāl ¹¹ţamarından kan alalar. Şabāh sikencübīn⁹ ya şarāb-ı 'unnāb ya mā'u'l-cinn içe ¹²ğidāsı kuzu eti ya oğlaķ eti ile ısfanağ müzevveresin ya ferrūcla, ¹³ammā oğlancıklarda çok olur. Zirā atasından duta gelür. Şıgır südin ¹⁴şekerle ma' cūn idüp içüreler. Eger çiçek ve haşba göyünmiş şafrā ¹⁵ile balğamdan olur. Çıkamazdan evvel etile derinüñ arasında yayılır. Isıtması ¹⁶ve şusalığı olur. Çıkınca zahmet çeker. Eger yeñinden olursa ekhāl ¹⁷ţamarından kan alalar ve tamām çıkınca ol marāz koyalar kim tola. Gül yağın ¹⁸dürteler ve gözine sürme⁷-i işfahānī çekeler. Yāhūd şumāķı gülābla ¹⁹ışlayasın. Dem-be-dem gözine tamzuralar ve gargara itdüreler. Ta kim boğazdan (149) sirāyet itmeye. Birin birin düşeler ki döküle. Ba'de hāmmāma vara. Çiçek yirleri ²çukur olursa nişasta, arpa unı ve keşire olup paça ³yağıyla karışduralar. Becid dürteler kim birbirine gele. Ammā eger oğlancıklarda ⁴olursa şıgır

¹ B'de "şāhterec"

² B'de "degindür"

³ B'de "teymür hindi"

⁴ "eger" A'da yok.

⁵ B'de "sirkeyle"

⁶ B'de "şarımşaķ"

⁷ B'de "göyünmek"

⁸ B'de "'ilāclardan"

⁹ B'de "sirkengübün"

südiyle kil-i ermeni bir iki direm¹ koyalar kim ezüp içüreler. İki üç def² a şu istedikce buni içüreler² 5ve dağı haşba yavuz³ illetdür. Qatı hastelikden³ ya tã⁴ undan veyâ vebâdan olur. 6Eger hastelik⁴ içinde burnı yumrulasa eyüdü. Hastanun haşbası boğaz-⁷ lanur ve eger taşra dökülüp kızıl olursa ekhal tamarından kan alalar. Şarâb-ı⁸ unnâb içüreler. Ya çiğ keçi südi içüreler. Eger kara olursa⁹ muhâtaradur ve dağı gövdede çiçek ve kızamık olmak kan göyünmekden olur. 10Nişânı kızılca çıkar. İssi olur. İçi iriñlenür. Ammâ kızamık olsa 11kızılca kızılca olur ve kimi birbirine ulaşur. Ekşer oğlancıklarda olur. 12İlâcî, çıkduğı gün becid şıgır südiyle ve keçi südiyle (B69/a) aşbur⁵ çiçeğin 13ezüp içüreler ve gözine sürme³-i işfahânî çekeler. Ya güllâb ile⁶ 14şumâk ezüp gözine tamzuralar. Elin ve ayağın hınnâ ideler⁷. Tã gözde 15çıkup haţâ düşmeye ve taşlu yimiş yidürmeyeler ve eger oğlancıklarda o- 16lursa tayasına perhîz itdüreler. Şovuk gıdâlardan hâzer idüp 17virmeyeler. Şu yirine şarâb-ı nîlûfer içüreler. Yedinci gündenşoñra tereyağın 18ve gül yağın dürteler ve hammâma becid gireler ve eger çiçek gidüp yirleri 19çukur çukur kalursa nişasta ve tuz ve arpa unı çügündür şuyıyla (150) kaynadup ve birkaç kez anuñla yuyalar. Eger kerefisi ve yabragını⁸ tuzla döğüp 2hammâmda gicigine ve uyuzına sürse gidere⁹. Eger tuzı zeytle ve sirkeyle 3karışdurup gicik olan kişinün gövdesine hammâmda sürseler derleyenece dek¹⁰ 4sürse hâlâs ola ve çibanlu uyuza, demregüye¹¹ dağı böyle itseler 5gidere. Eger gövdesi gicise, kaşinsa, durmasa hiç bundan mücerreb 6ilâc yokdur ki şâhtere³-i müdebbereden bir yüz direm¹² ya dağı çok olsa 7yegdür ve şâhtere³-i şuyıla şerbet idüp şabâh şabâh içe. Kaşınmağdan 8hâlâs ola¹³. Eger gicik için hammâma varup karaşot otını şarb 9sirkeyle karışdurup cemî⁷ gövdesine süreler¹⁴. Bir zamân tura. Cümle gicigin 10dutuşdura¹⁵, yaçar gibi kavlandurur ve hâlâs olur. Söyünüp çıka. 11Eger yeñi gicik ise bir def⁴ ada olmazsa erte girü ide. Ekşerî 12bir sürmede hâlâs olur. Hemân hammâma girdüğü gibi¹⁶ sürüne.

YETMİŞ 13DÖRDÜNCİ BÂB

Uyuz ve kel ve frenk uyuzını bildürür: Eger hardalı döğüp 14sirkeyle uyuza dürtse, gidere. Alında bez bağlaya ki gözlerine 15girmeye. Eger çörek otın döğüp sirkeyle uyuza sürseler gidere. 16Eger üç günde her şabâh (B69/b) bir direm¹⁷ şabır yise ya issi şuyula içseler 17uyuzın gidere ve çok derde fâ³idesi vardır. Nuşâdırı acı yağla 18karışdurup uyuz olduğı yire¹⁸ sürseler def⁴ ola. Eger kel baş 19içün hınzîr ödin³ aselle ve biberle kel başa ba⁴de't-trâş (151) sürseler keli gide ve kılın bitüre. Eger adam kılın göyündürüp³ aselle 2ısıcağ idüp başda olan kele ziftin koparduğdanşoñra yağı 3itseler müfiddür. Eger frenk uyuziçün, eger erkek adam ise erkek 4şığıruñ ödini içe. Şabâh üç şığıruñ ödini içe. Her günde birin içse 5şifâ bula. Üçüncü gün bir pâre ishâl iderse nâfi⁴ dür. Hem birkaç gün 6ekşiden ve muhâlîf gıdâlardan perhîz ide. Eger bu maraz³ avratda o- 7lursa bi-⁴ aynih üç gün inegün ödin her şabâh birer dâne yuda ya içe. 8Dağı pek ishâl olursa şoñunda bir ısıcağ tavuk şorbası 9yâhüd yağluca bir şorba ki ekşi olmaya, yiye¹⁹.

1 B'de "dirhem"

2 "iki üç def⁴ a şu istedikce buni içüreler" ifadesi A'da yok.

3 B'de "hastalıkdan"

4 B'de "hastalık"

5 B'de "uşpur"

6 B'de "güllâbla"

7 B'de "hınnâlayalar"

8 B'de "yabrağını"

9 B'de "giderür"

10 "dek" B'de yok.

11 B'de "temregüye"

12 B'de "dirhem"

13 B'de "olur"

14 B'de "süre"

15 B'de "dutuşdurur"

16 "gibi" A'da yok.

17 B'de "dirhem"

18 "yire" A'da yok.

19 "eger erkek adam iseolmaya, yiye" bu kısım istinsah sırasında

Eger frenk uyuziçün ¹⁰zîve'î¹ yigirmi beş direm, maştakî dört direm, günlük dört direm, şeker ¹¹on beş direm, turunc kabı dört direm. Evvel zîve'î bir iki ağac çanağa ¹²koyup limon suyuyla öldüre. Muşkem öldürmek gerekdür. Ehline şora ¹³ve sâ'ir edviyeleri döğüp elekden geçüre ve habb olmağa kâbiliyet ¹⁴olmak için bir miqdâr elenmiş un² katup dağı yuvalaqlar³ idesin. Eger ¹⁵yuvalaqları uvağ iderseñ aḥşam beşin, şabâh altısın yiyesin, şifâ ola ¹⁶ve ağıza kaṭ'â zahmet virmez ve bedene kuvvet virür ve beñzine dağı eyüdü. ¹⁷Ammâ ekşilerden ve muḥâlîf gıdâlardan berhîz⁴ ide. Diğer 'ilâc frenk uyuzına ¹⁸zerkele'î alup bir yeñi çölmege koyasın ve ağzını berkidüp şuvayasın ve ¹⁹yidi şuyla kaynadasın. Yidi (B70/a) şu didüğümüz oldur ki yarım şu kalıcak (¹⁵²) tekrâr şu koyasın, toldurasın. Yedi def'â böyle idesin. Ba' de çıkarup ²şovudup günde bir kaşık ile ılıcağ isti' māl idesin, şifâ ola ve perhîz ³idesin. Sirkelü ta'âmdan, yoğurddan ve muḥâlîf gıdâlardan ki nâfi' ola. Eger kel ⁴baş için eşek tırnağın göyündürüp ve biraz bağ çubuğın yakup ⁵külin alalar. Dağı biraz zeyt yağıyla karışduralar, üç gün başa sürseler ⁶her gün hammâma vara. Ol üç gün tamâm olanaca ammâ evvel⁵ tıraş ola. Andan süre ⁷ki nâfi' ola. Eger kel başa saç bitürmek için toñuz ödin 'asel ile ⁸ve fülful ile karışdurup başa tılâ eylese mücerrebdür. Gözine girmeye. Eger kel başın ⁹hammâmda kazıdup⁶ şabunla yuya, dağı at yağın süre. Yâḥûd atın ¹⁰ödin süre. Ammâ alnından bezle berk bağlaya ki gözlerine girmeye⁷. Eger bir kimsenüñ ¹¹gövdesinde ba' zı uyuzlar olsa⁸ şoğan şuyın şarb sirkeyle gövdesine ¹²sürse⁹ uyuzın gidere. Eger¹⁰ curb renci kim aña uyuz dirler, sebebi kan ¹³göyünmekden ve şafrâdan olur. Nişânı; sivilciler çıkar. İriñsiz yayılır. ¹⁴İlâc; iki elinde habbu'n-nizâ' tamarından kan alalar. Heft mîve ile için ¹⁵boşaldalar ve maṭbûḥ eftîmün ile ve issi kırı¹¹ gıdâ virmeyeler. Bir iki kez ¹⁶hammâmda zîve'î öldüreler ve kibrît döğüp şoğan içine koyalar. Ammâ ¹⁷zîve'î ki muşkem olmaya, yaramazdur. Cerrâḥa¹² göstereler dağı hamır ile şuyla ¹⁸içe. Yağıyla karışduralar. Dağı hammâmda yunup sürine ve ısıcağda otura. ¹⁹Ba' de yunup çıka. Yâḥûd şeyterec döğüp yoğurd ile karışdura, giceyle (¹⁵³) dürtünüp yata ve şabâh hammâma varup yuna. Eger âsân 'ilâc, eger çörek ²⁰otın döğüp gül yağıyla karışdurup her uyuza (B70/b) dürtseler müfîddür. ³Eger frenk uyuzına kirpi dutup bir bıcağ ile filürî'î bile dutup ⁴boğazlayasın ve derisin soyup için çıkarup tohumın eleyüp pāk idüp ⁵bişüre¹³, yiyesin. Bismi'l-lâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm diyüp her a' zâsın yidükde kolu koluma ⁶filâni filânıma fâ'ide ide, diyü yiye. Kalancasın şaklaya. Tekrâr bu üslûb ⁷üzere yiye. Dağı kemüciklerin bir yire göme kıya, şifâ ola. Adam vardur ki ⁸bedeni sağdur girü yılda bir kere bir kirpi'î bu vecihle yiye, eyüdü. Eger ⁹toñuz ödini fülfulle karışdurup kel başa tıraş olduḡdanşoñra ¹⁰süreler. Hem keli gide ve hem kıl bite. Gâyet mücerrebdür. Eger mürver ağacın yakup ¹¹külini alalar ve kıru kara üzümü yakalar, külini alalar ve bir pâre eflâḥ tuzı ¹²dökeler ve bir pâre şarb sirke ve bir miqdâr kurum ve bir miqdâr şîrûğan yağı ¹³ve bir miqdâr ḥinnâ mürver küli ile kara üzüm külini berâber ola bākîsinden ¹⁴birer miqdârca katalar, melhem ideler. Kel baş için mücerrebdür. Yuyup ¹⁵tıraş idüp andan şoñra süreler. Birkaç gün ve eger saçlu 'avrat ¹⁶işe yağ kıomayalar. Üç dört kerre idicek¹⁴ ḥalâş olur inşâ' allâh.

yanlışlıkla buraya

yazılmış.

¹ B'de "jive'î"

² B'de "uñ"

³ Ağız özelliği olabilir.

⁴ B'de "perhîz"

⁵ "evvel" A'da yok.

⁶ B'de "kazup"

⁷ B'de "inmeye"

⁸ B'de "belürse"

⁹ B'de "sürüp"

¹⁰ B'de "ve dağı"

¹¹ B'de "kıru"

¹² B'de "çerrâḥa"

¹³ B'de "bişürüp"

¹⁴ B'de "idicek"

17YETMİŞ BEŞİNCİ BÂB

Demregü¹ bildürür: Eger kalem-i zenkârı² sirkeyle sahk idüp¹⁸ demregüye sürseler gidere. Eger kâsnı³ sirkeyle demregüye dürtseler gidere³. ¹⁹Eger tâze yumuşak etmegi tuzlu şuyla karışdırup eski demregüye sürseler⁴ gide. Eger ⁽¹⁵⁴⁾hardalı sirkeyle döğüp demregüye vursalar⁵ nâfi⁶ ola. Eger söğüt ağacının² külin sirkeyle karışdırup yüzde olan demregüye dürtseler gidere³ ve aña beñzer nesneleri gidere ve cıgıtı⁶ gidere. Eger demregüsü olan yoğurd, ⁴benîr⁷ ve sâ³ir muhâlif gıdâlardan perhîz eyleye ve hem ‘ilâc eyleye. Ammâ ^(B71/a) demregüye mücerreb⁸ ⁵kendü südüğü ile hınnâ karışdırup evvel demregüye⁹ muhkem yuya. Ilıcağ şuyla ⁶ve arı bezle süreler. Tâ kim kızıl olur. Andanşoñra ‘ilâc itmek gerek, ⁷nef³i ola ve bu hınnâyı bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm diyüp demregüsine süreler. Bir ⁸gice dura. Bir def³a sürmekle çoğı halâs olmışdur. Nihâyet iki ⁹kerre süreler. Eger konağını tiraş idüp andan ‘ilâc iderse katı ¹⁰tiz gidere. Eger demregü ahlât göyünüp sevdâ gâlib olmağdandır. Cüzâmuñ ¹¹muqaddemesidür. ‘İlâcı kan almak ve sevdâ³ ¹⁰müşhil eylemekdür ve çok ¹²hammâma girmekdür ve sülük urmağdur ve yukaruda didüğümüz ‘ilâcları ¹³itmekdür ve maṭbūh eṭimūn içmekdür ve dağı aç adamuñ tükürüğün ¹⁴birkaç gün demregüye vursalar¹¹ gidere. ¹⁵Eger günlüğü döğüp sirkeyle bişürüp¹² demregüye dürtseler gidere. ¹⁶Eger bir kimse¹³ başdan ayağına degin demregü olsa, kolundan, gövde ¹⁷tamarından iki tarafından her üç günde bir kerre kan alalar, ba⁶ de ¹⁸şerbetler içe, eyüdür. On direm¹⁴ hıyârşenbe içi, biraz ılıcağ şuda ¹⁹ezüp¹⁵ ve üç dirhem döğülmiş besfâyic katup viresin. Her gün ⁽¹⁵⁵⁾ böylece mütevâtir içe, mücerrebdür, halâş ola. Eger bir kimesnede¹⁶ on iki yıl demregü² olup hekimler ‘ilâc eylememişler, bir avuc¹⁷ mersin yabrağın¹⁸, bir avuc kara üzüm ³bir çölmege şu koyup hoşâb gibi kaynadalar. Şoñra her şabâh birer kaşık ⁴bunuñ şuyından kırk güne dek¹⁹ tamâm birer kaşık içe. Gâyetle mücerrebdür²⁰, ⁵halâş ola.

YETMİŞ ALTINCI BÂB

Cerâhatler ve hūza renci, hūza yinür ⁶başa dirler. Eger sereṭân ki yengeçdür²¹, külini yanur çibana vursalar şıfâ ⁷bula. Eger ‘unnâbı kırıdup ısıcağ idüp andan ‘asel ile andan hūza ⁸rencine ^(B71/b) ursalar nâfi⁶ ola. Eger söğüt çubuğının kabın soyup ⁹bir irüce yirde yakalar. Külin alalar. Mezkr çibanuñ üzerine ¹⁰üç pâre tüküreler. Ba⁶ de ol külden içine talduralar, dura. Ba⁶ de ¹¹bu kül ol şayru eti yiye, gidere, sağ ete ziyân itmeye. Nâfi⁶ ola ve dağı ¹²âkile zahmetin bildürür ki yinür başdur. A⁶ zâda çıkar. Kızılca olur ¹³ve çevresi gökce²² olur. Şişer vardukça²³ çürür, koğar, yanur. ¹⁴Elde ve gövdede olur. Ammâ ayakda, elde olan kemüğü çürüdür. Harâb ¹⁵idüp kara²⁴ olur. Ammâ evvel emirde erigin (?) ile şeker uralar. Ya merhem-i ¹⁶kâfûrî uralar. Eger nâşır olmuş olursa kurş-ı zirnîh ekeler. Üzerine²⁵ ¹⁷çıkinca nuḥâ⁶ uralar. Beş on günde ol murdâr et çıkar. Kemük

¹ B'de “demregüyü”

² B'de “jengârı”

³ B'de “gide”

⁴ B'de “dürtseler”

⁵ B'de “dürtseler”

⁶ B'de “cıgıdı”

⁷ B'de “peynir”

⁸ “mücerreb” A'da yok.

⁹ B'de “demregüsün”

¹⁰ B'de “sevdâyı”

¹¹ B'de “dürtseler”

¹² B'de “karışdırup”

¹³ B'de “kişi”

¹⁴ B'de “dirhem”

¹⁵ B'de “ezesin”

¹⁶ B'de “kimesne”

¹⁷ B'de “avuç”

¹⁸ B'de “yaprağın”

¹⁹ B'de “degın”

²⁰ B'de

“mücerrebâtdandır.”

²¹ B'de “yengecdür”

²² B'de “gökçe”

²³ B'de “vardukça”

²⁴ B'de “karaca”

²⁵ “üzerine” A'da yok.

¹⁸açılırsa şeker ekeler. Üç gün kazıyasın. Eger kemükden kan çıkarsa ¹⁹bilesin kim ol kemük yaramazdur. Karşu şeker ekesin. Eski panbuk koyasın. ⁽¹⁵⁶⁾ Zirā ol ‘illet kemük arasında gerek. Kemügi kaldurur. Çünkü kemügi ²çıkarasın. Çevre yanına merhem-i bāsiliķūn urasın. Orta yirine eski ³panbuk urasın kim gele, berāber ola. Ortada artuķ et bitmege berāber ⁴olıcaķ sirke merhemi yavuzdur, ekesin veli hoş-kemendin bağlayasın. Diger ⁵bir huşuşa bir kitābda daķı beyān ider ki yinūr baş aķlāķ ⁶ufūnetinden olur. Tā‘ ün cinsidūr. Nişānı sivilce¹ gibi çıkar. Dā‘ire- ⁷sini kara eyler ve çürür, şişer. ‘İlāci evvel kan alalar ve şu yirine ⁸şarāb-ı ‘unnāb içe ve şovuk ğidālar yiye ve eger eñeklerde çıkarsa ⁹şakınalar. Şu degürmeden² ve tırnaķdan ve issi nesnelerden virmekden ¹⁰ve issi nesneler vurmaķdan. Ammā üzerine büluc, yarup, şekerle bile vuralar. ¹¹Bir gün dura ve birkaç daķı vuralar. Eger olmazsa ^(B72/a) büluc³ yarup şekerle ¹²vuralar⁴. Birkaç gün ve eger açılıp çürümege başlarsa tiz kırı ¹³zirnīķ ekeler ve üzerine ekşi hamır ile murdārılığı vuralar⁵. Dört ¹⁴beş güne dek⁶. Ta kim mıķ kopa. Eski panbuk koyalar. İki gün dura. ¹⁵Eridüp çirgin yiye. Gitmezse sıfeng⁷ ile merhem-i zenkār⁸ ura- ¹⁶lar. Dā‘iresine ve üzerine kara kırūķi uralar ve münib merhem ura- ¹⁷lar. Günde iki kez ve merhem-i kāfūrī daķı eyüdü. Eger incüğünde⁹ bir cerāķat ¹⁸olsa çürise veyāhūd baldırda olsa, ¹⁹sebebi kurum çıķmaķdan ya şudan ya nesne tōķunmaķdan olur. ⁽¹⁵⁷⁾ Nişānı; büyür, açılır. Eti yumrılanur ya çürür, şaru şu olur. ²⁰‘İlāci; adam saçıyla ve süciyle yuyalar ve sileler ve kuŗş-ı zirnīķ ²¹ekeler ve üzerine oñurģa iligin vuralar. Tā kim ol üstindeki eti yiye ²²ve dört yanında eski panbuk çevleyeler çıķa ve üzerine eski panbuk ²³uralar. Beş altı gündenşoñra göreler; kemük aķ mıdur yoķsa gö- ²⁴germiş midūr. Andan ol kemügi kazıyalar. Eger kan gelürse hayırlı kemük ²⁵degüldür. Üzerine şeker ekeler. Karşu kemügi depredeler. Deprediceķ¹⁰ penc gün ²⁶çıkaralar. Kanı aķarsa kabarmaz. Arpa unı, yumurta¹¹ şarusıyla şeker ²⁷ķarışdurup eski panbuģla uralar ve berk bağlayalar ve tuz daķı o- ²⁸lursa eyüdü. Bir gün bir ğiçe¹² dura. Andan açalar, arıdalar ve ol kemük ²⁹ķadarı mum düzeler, kemük üzerine koyalar. Tā kim merhem kemüģe degmeye ³⁰ve merhem-i bāsiliķūn veyā merhem-i zencār¹³la ³¹bitüreler. Eger incükde zāmire ³²olsa ya baldırda olsa aña nār-ı fāris dirler. Sebebi kan çürüğünden ³³olur ve kızılca kabarcık çıkar, açılır, delük olur ve şar- ³⁴u şular aķar, yayılır ve ğicür. ‘İlāci; iki ayaģımuñ şāfin tamarından ³⁵kan alalar. Ya baldırdan hācāmāt ideler. Etlü aş virmeyeler ³⁶ve şūrbāci daķı ^(B72/b) virmeyeler ve keşnec ve hınnā ve it üzümi yabraģın¹⁴ ve siñir- ³⁷lūce yabraģı¹⁵ ve isfīdāc ve mürdesenc ve kil-i ermeni, bunları muķkem dōģüp ³⁸ayru ayru dōģeler ve bezr-i ķatūnā¹⁶‘ı sirkeyle çalkayalar ve yumurta¹⁶ aģın ⁽¹⁵⁸⁾ ķatalar ve bu otlara ķarışduralar daķı dürteler ya‘ ni süreler. Üzerine ketān ³⁹bezin vuralar ve bunu birkaç gün vuralar, nāfi‘ ola. Eger gitmezse ğülü sirkeyle ⁴⁰ışladalar ve zerdeķūb ķatalar, uralar ķuruda. Ya merhem-i muķlla kibrit ķatalar ve dürt- ⁴¹ler ve merhem-i kāfūrī daķı sürmek eyüdü ve kükürdlü şuyla yumaķ da eyüdü. ⁴²Eger ‘unnāb yabraģın¹⁷ kurıdup dōģüp eleyüp ākile cıbana dürtseler ⁴³ve ekseler müfiddür. Eger ‘asel zerāvend-i tāvīl ile

¹ B’de “sivilci”

² B’de “degürmekden”

³ B’de “ķurbaģayı”

⁴ B’de “uralar”

⁵ B’de “uralar”

⁶ B’de “degin”

⁷ B’de “isfeng”

⁸ B’de “jengār”

⁹ B’de “incükde”

¹⁰ B’de “deprediceķ”

¹¹ B’de “yumurda”

¹² B’de “ģice”

¹³ B’de “jencār¹⁴la”

¹⁴ B’de “yapraģı”

¹⁵ B’de “yapraģı”

¹⁶ B’de “yumurda”

¹⁷ B’de “yapraģın”

karışdırup hūza zahmetlerine ⁷vursalar müfiddür. Et bitüre ve dağı su^c d ki topalağdur. Eger yumuşak döğüp ⁸ākile çıbanlara ekseler ve ağızda olan çıbanlara ekseler müfiddür.

YETMİŞ ⁹YEDİNCİ BÂB

Eski ve yeñi cerāhatler ve şişler ve aķar ķanlar ¹⁰ilācların bildürür: Eger zerāvend-i tavili döğüp cerāhatlere¹ ursalar bitüre. Eger bö- ¹¹gürtlen yabrağın² cerāhate vursalar bitüre. Böğürtlen yabrağın cerāhate ¹²vursalar aķıda. Eger ķurıdup döğüp elekden geçüre dağı her gün yaraya ¹³ekeler, gāyet nāfi^c dür. Eger çam saķızın eridüp üzerine bezir ķatup ¹⁴merhem ideler. Cerāhate ķatı nāfi^c dür. Yeñisin bitürür. Eskisin ¹⁵oñaldur³ ve ķurd düşen cerāhate dürtsele zahmetin gidere. ¹⁶Şabāh aķşam uralar ve dağı zırnıñ endāmlar zahmetine kim yaşıdur, iri- ¹⁷ñlenür, müfiddür. Döğüp zahm üzerine ekseler artık biten eti gidere ¹⁸ve birikmiş ve ķan çıķmış etleri ıslāha getirür. Eger nāsır etine yeşil ¹⁹dütiyāyı döğüp elekden ya tüldeñ⁴ geçürüp eleyüp ekseler ⁽¹⁵⁹⁾ üzerine irinin kese, gāyet müfiddür, bitürür. Eger tın-i mahtüm döğüp ķan ²aķan cerāhatlere ekseler, ^(B73/a) ķanın kese. Eger örümcek evin gövdede olan ³cerāhatlere vursalar⁵ şişmeden⁶ saķlaya. Eger şaru zāc ķanı aķup durmayan ⁴yaraya ekseler hemān turgura. Eger bir pāre bezi sirkeyle ısladup ⁵ķanı durmayan zahme ursalar ķanın kese ve şişmeden⁷ saķlaya. Eger cerāhati ⁶aķıtmasına böğürtlen yabrağın⁸ ursalar cerāhati aķıda. Eger ardıç ķatranı ⁷yedi kez şuyı yuyalar ve biraz zerdeçub döğeler ve yumurta⁹ sarusıyla¹⁰ ⁸bu ķatranı ķarışdıra, şabāh ve aķşam her gün vurular¹¹. Hem yarayı bitürür hem ⁹ķurıdur, mücerrebdür. Birķaķ kez vurular. Eger baş yarılıp ķanı diñmese ya bıçaķ ¹⁰yarasından ķanı diñmese söyünmiş kireci döğüp elekden eleyüp yaraya eke- ¹¹ler, ķanın diñdüre. Eger çam saķızın döğüp elekden geçürüp bu kirece ¹²bile ķatsalar fi'l-hāl ķanın diñdüre. Eger adam sacını¹² yandurup ¹³külini gülābla yoğurup cerāhate ursalar müfiddür. Eger nāreside o- ¹⁴ğlanuñ südüğini günlük ile yoğurup cerāhate vursalar¹³ hoş ola. Eger ¹⁵bir kişinuñ cerāhati olup beyñisine erişmiş olsa göğercin ķanından birķaķ kez tāmzursa¹⁴ ¹⁶sağala. Eger serçenüñ ķurı zilin şabāh ac tükürüğüyle yoğurup birķaķ gün ¹⁷cerāhate uralar. Hoş eyleye. Eger böğürtlen yabrağın¹⁵ devşürüp ķurıda. ¹⁸Dağı havanda muhkem döğüp eleye. Dā'im¹⁶ yarasına eke, bitüre. Eger başına bir zarar ¹⁹toķunsa ya taş ya ağac ya çomaķ her ne ise ķafa otursa gerek ⁽¹⁶⁰⁾ şavaşandan gerek düşmekden olsa nişān budur ki ķatı nesne çeynetmez ²ve gözleri şişer ya ķararur. ^c İlācı budur ki evvel şeker şerbetin içüreler. Ya ³elma şarābın içüreler. Şuyı ba'de ol yiri haç¹⁷ gibi yaralar. Eger tamar kesilürse ⁴ve ķan atılursa ol ķan çıķa, yiri demürile ve maştakı ile dağlayalar ⁵ve ol derinuñ her ucına bir ibrişim tel geçürüp¹⁸ ^(B73/b) ve boğazı altına bağlayalar kim ķafa aķuķ ķala. Andan kemügi ķazıya¹⁹. Çıķan ķanı panbuğla ya ⁶süngir ile alalar. Ba'de ol uvanan kemügi oñatlığla çıkaralar ve eger dutar ⁷yiri var ise kelpedenle²⁰ alalar, ķorķmayalar ve eger beyni sağ ise hoş ⁸ola. Eger beynine ķan inmiş ise şeker ekeler. Ol ķanı şu gibi ider ve ol ⁹ķanı panbuğla alalar. Tā kim

¹ B'de "cerāhate"

² B'de "yabrağın"

³ B'de "oñarur"

⁴ B'de "vāleden"

⁵ B'de "ursalar"

⁶ B'de "şişmekden"

⁷ B'de "şişmekden"

⁸ B'de "yabrağın"

⁹ B'de "yumurda"

¹⁰ B'de "şarusını bile"

¹¹ B'de "uralar"

¹² B'de "saçını"

¹³ B'de "ursalar"

¹⁴ B'de "tāmzuralar"

¹⁵ B'de "yabrağın"

¹⁶ B'de "dāyim"

¹⁷ B'de "haç"

¹⁸ B'de "geçüreler"

¹⁹ "ve boğazı altına

ķazıya" A'da yok.

²⁰ B'de "kelbedenle"

hücrelerinde bir zerre kan kalmaya ve yirine şeker ekeler. ¹⁰Ba' de tizcek ol çıkan kemük yirine oları koyalar ve 'anzarüt ve ¹¹maştakî ve çam şakızı alup yumuşak döğeler. Uñ gibi eyleyeler. Hâzır ¹²dura. Ba' de ol kafadan yarılan derileri bir arı bezle ala sile. ¹³Şöyle kim kanları çıka ve bu uñ gibi döğölmiş otları ol derilerün ¹⁴üzerine saçalar ve girü yirlü yirine koyalar ve ibrişim ile dikeler. Ya igne ¹⁵uralar ve derilerün yirini delücek koyalar kim iriñ ve şu irkilüp ¹⁶beynine oynamaya kim şakınalar. Günde iki kez merhem-i mışrı ile ¹⁷fitile uralar. Üzerine kuyruk yağı vuralar ve hammadndan şakınalar ¹⁸ve şovuk şu içürmeyeler. Su yirine şeker şerbetin ya 'asel şerbetin ¹⁹içüreler. Gıdâsı tavuk şuyıyla erişte yidüreler ve ekşi gıdâlardan ⁽¹⁶¹⁾ şakınalar. Tâ hoş olanaca degin. Ammâ ol zarb dokunan kişi timâr etmezden ²evvel göreler. Burnı ve kulağı ve dudağı göğerdise ve geleni gideni bilmezse ³el vurmayalar. Eger baş kılıc ve nacak gibilerden açuk cerâhat olsa, içi ⁴görinürse ol cerâhatün dört yanın kazıyalar ve mil ile arayalar. ⁵Eger mil kemügi bulup dokınursa çayırdursa açup arıdalar. Ammâ kılıcdan ⁶bıcağdan kemük şak olursa uvalmağı azalur. Eger kan çok akarsa ⁷berk bağlayalar. Kanı tuta¹. Ya keçe yakup berk şaralar. Üç gün dura. Süciyle ⁸zeyt yağın kaynadalar. Koyun yünüyle ol cerâhati ısladalar, ^(B74/a) arıdalar ve günde ⁹iki kez merhem-i bâsilikün uralar ve ol merhem toñuz yağıyla qarışduralar. ¹⁰Tamâm ol yaranuñ altı tola. Artuk merhem vurmayalar². Tâ kim et ziyâde olmaya ¹¹ve eger deri kafadan yüzülüp kulağa şalınursa ya eñseye düşerse birkaç ¹²gün geçerse ol deri ³i kesmeyeler. Deri ³i kafa üzerine koyalar. Kürkci³ ¹³ignesıyla, ibrişimle⁴ perk⁵ dikeler ve altında delücek koyalar ve iki yanına yaşıdık ¹⁴koyalar, berk bağlayalar. Günde iki kez merhem vuralar ve eger deri kafadan ¹⁵yaña giderse çevresini kazıyalar ve pāk arıdalar. Andan ol deri miğdârı ¹⁶mumla buladı idüp kafa üzerine vuralar ve merhem ve yağ ¹⁷sürteler. Zîrâ kemügi kurudur ve hammadndan şakınalar ve katı söylemeyeler ¹⁸ve eger gözi ve yüzi şişerse gül⁶ yağın sürteler ve etlü ¹⁹çorba yidürmeyeler. Gıdâsı yağlı birinc çorbası ve rafadan ⁽¹⁶²⁾ yumurta vireler ve merhem-i mışrı ile cerâhati bitüreler. Eger başda çomak ya taş ²ya ağac ya gayrı nesne dokınsa, yarılssa yâhüd zarbdan her kankı⁷ yirde ³olursa olsun şişerse ya göğerse 'ilâcı evve tizcek ⁴ol yiri kazıyalar. Sidik ve tuz vuralar. Keçeyle berk bağlayalar ya issi ⁵kül vuralar. Yâhüd bezirle, tuzla kuymak idüp ısıcağ vuralar. İki ⁶üç güne dek şişi gitmezse neşter ile yaralar. Eger kan kan kara çıkarsa birez akıdalar.⁸ Eger kanı kızıl çıkarsa ⁷tizcek dutalar, berk bağlayalar. İki güne dek irine döne. Andan merhemle ⁸fitil vuralar. Günde iki kerre ve ammâ büyük şişerse büyük yaralar ⁹içine eski penbe dolduralar ve üzerine yumurta şarusın tuz ve penbe ¹⁰ile vuralar. Berk bağlayalar. Andan merhemle bitüreler. Ammâ eger zarb dokınup ¹¹şişmese eger başı katı ağırursa evvel baş tamarı kolından ^(B74/b) kan alalar. ¹²Her giçe⁹ bir mişkâl ıtrıfıl yidüreler ve şabâha karşı bal şerbetin ¹³içüreler ve başına câzib tılâlar vuralar ve kulağdan ya eñseden ¹⁴hacâmat ideler ve benefşe ve kabağ yağın sürteler ve başın ısıcağ ¹⁵dutalar. Eger oğlancıklarda olursa ya tuluñ katında olursa ¹⁶ya yöresinde olursa katı ihtiyât ideler. Zîrâ muhâtaradur, koyalar ¹⁷toła, yumuşak ola. Andan neşterle açalar. Üzerine azacık yumurta ¹⁸şarusıyla un katup yara üzerine¹⁰ vuralar ve hammadndan şakınalar. ¹⁹Ammâ cerâhat kim kırıya, sızlaya. Biraz safran¹¹ çiğ yumurta şarusına ⁽¹⁶³⁾

¹ B'de "duta"

² B'de "urmayalar"

³ B'de "kürkçi"

⁴ "ibrişimle" A'da yok.

⁵ B'de "berk"

⁶ "gül" kelimesi "kef, vav, lam" harfleriyle yazılmış.

⁷ B'de "kanğı"

⁸ "Eger kan kan kara çıkarsa birez akıdalar." cümlesi A'da yok.

⁹ B'de "gice"

¹⁰ B'de "üzere"

¹¹ B'de "za' ferân"

karışdura. Bir päre bez veyâ penbe üzerine sürüp cerâhat üstine ²vuralar, sâkin ola. Eger cerâhat sızlasa gül suyuyla penbe üzerine ³vuralar. Bir miqdâr sızısı sâkin ola ya hep sâkin ola. Ammâ harbak ki karaca¹ otdur ⁴nâsir etine sürseler iki üç günde gidere. Eger şakız çürüğün ⁵bir päre mum yağıyla ocağda eridüp ısıcağla bir päre beze sürüp ⁶tekrâr oda karşı ol merhem bezle ısıdub cerâhate şara. Tiz oñalda. ⁷Eger eski cerâhati üç yıllık acı² şığır yağıyla bezden³ fitil düze ve hem ol ⁸cerâhat üzerine koy. Derhâl acısın⁴ kese, mücerrebdür.

YETMİŞ SEKİZİNCİ 9BÂB

Gövdeye batan demürün çıkarmasın ve uvağ pärelerinin ¹ilâcın ¹⁰bildürür. Eger köca keleri gâyet dögseler, eti batmış pärelerinin ağzına vursalar demürünü çıkara.⁵ Eger zerâvendi gâyet dögseler, anı batmış yaraların üzerine ¹¹vursalar demüri çıkara.⁶ Ammâ zerâvend iki dürlüdür. Biri dişi birisi erkek olur. ¹²Erkeğinün yabrağı⁷ uzun olur. Dişinün yabrağı⁸ degirmi olur. Ammâ eger ¹³bir kimsenin gövdesine bir nesne batse dişisin döğüp ol yaranın ¹⁴üstine vuralar, çıkara. Ammâ kâmiş issidür ve kurudur. Dibin yaban şoğanıyla ¹⁵cerâhate vursalar demürin pâresin çıkara. Eger şığır yağın (B75/a) boğıyla kaynadup ¹⁶ve cerâhate vursalar, demür midür, ağac midür, diken midür, her neyse bir sâ'atde⁹ çıkarur. Eger gövdeye ok ¹⁷pâresi dokınsa veyâ kılıc veyâ bıcağ pâresi olsa nişanı budur ki ¹⁸ol yara oñulmaz, işler ve irini koğar. Eger yakın ise mil ile ¹⁹arayalar, temrenkeş ile çıkaralar. Eger zamân geçmiş olursa mumla (164) şoyalar¹⁰. Derin ise ağzına ayu yağın vuralar, temren gelüp çıkar ve eger ²kemüğe şancmış ise cehd idüp yarmağ gerek. Andan çıkarup yerine ³tuz ile şeker tıduralar. Eger çekerken tamar kesilürse hünbend bağlamak ⁴gerek. Üç gün tura. İrin ola. Andan merhem ile bitüreler ve eger ok ⁵çekilüp temren çıkarısı¹¹ yerine issi yağ dökeler ve söğüt ağacın ⁶ok gibi yonalar, issi küle koyalar. Gâyet kızgün ola¹². Ok delüğine şokalar. ⁷Bir zamân duralar. Andan fitil ile ısladalar¹³ veyâ ipe şaralar. Temren ⁸üzerine gelicek feryâd ider. Ol yiri yarup temreni çıkaralar. Adamın ⁹karnına kılıc¹⁴ veyâ bıcağ¹⁵ dokınsa, bağırsağı¹⁶ çıpuk dökilüp¹⁷ ¹⁰eger yarası büyük ise tizcek bağırsağı¹⁸ içine koyalar ve eger ¹¹bağırsağı soğmadıysa yağın kesilür ve eger şovumış ise ¹²erideler, süci, zeyt yağıyla kaynadalar. Ilıcak ılıcağ bağırsağı¹⁹ yuyalar. ¹³Bir taş içinde ısıcağla yerine şokalar ve derilerini dikeler. Ammâ altı ¹⁴yanından delicek koyalar kim irin ve cirk²⁰ ve şu ağa. Andan fitil ¹⁵ile ve merhem ile bitüreler ve kemendsiz komayalar. Eger yara küçük olup ¹⁶bağırsağ çıkarısı tizcek aşığa başalar ve görmeden aşıuzun ¹⁷başına şovuk şu koyalar. İki ayağın yukarı kıldura, kıdıklayup vuralar²¹. Bağırsağ çekilür ¹⁸gider ve eger girmezse ol yiri biraz yaralar ve bağırsağ yumadan içine

¹ “karaca” A’da yok.

² “acı” A’da yok.

³ B’de “penbeden”

⁴ B’de “irinin”

⁵ “Eger köca keleri

..... çıkara.” cümlesi A’da yok.

⁶ “Eger zerâvendi demüri çıkara.” cümlesi A’da yok.

⁷ B’de “yabrağı”

⁸ B’de “yabrağı”

⁹ “diken midür, her neyse bir sâ'atde” ifadesi A’da yok.

¹⁰ B’de “arayalar”

¹¹ B’de “çıkmaz ise”

¹² B’de “gâyet kıza”

¹³ B’de “ışledeler”

¹⁴ B’de “kılıç”

¹⁵ B’de “bıcağ

¹⁶ B’de “bağırsağı”

¹⁷ B’de “dökülse”

¹⁸ B’de “bağırsağı”

¹⁹ B’de “bağırsağı”

²⁰ B’de “çirk”

²¹ “kıdıklayup vuralar” A’da yok.

¹⁹komayalar ve bağırsak yarılırsa yapışmayalar. İhtikān itmek hūbdur. (165) Eger kurbağanuñ başın ve ayakların kesüp ve derisin şoysalar, (B75/b) andan temren ²üzerine vursalar temreni çıkara. Eger cerihde¹ kan durmayup akşa hiç ³ilâc idemeseler, buğday muhkem kavurular. Andan döğüp ol kanı durmayan ⁴yaraya vâfir qosalar kanı kese².

YETMİŞ TOKUZUNCİ BÂB

Def^c -i şafrâyı ⁵beyân ider³: Eger qoruq bestilin yise şafrâyı giderür. Ammâ hıyârşenbe, ⁶demirhindi ile yise⁴ şafrâyı ishâl ider. Ammâ ekşi ve tatlu enâr şuyın qarışdurup ⁷içse eyüdü. Her kim şekerle benefşe şuyın içse şafrâyı giderür. Şafrâ ⁸içün bucuq direm maḥmûde ve bir direm mezdegi⁵ havanda döğüp ⁹ağzından⁶ biraz şuyla ağzında çalkayup yuda. Şafrâyı muhkem süre. ¹⁰On beş yigirmi kere icâbet ide. Eger mizâcî za^c f ise bundan az yiye ve eger ¹¹kavî ise bu vezn üzere yiye, mücerrebdür. İhmâl olmaya.

SEKSANCI⁷ BÂB

¹²Def^c -i sevdâyı bildürür: Eger⁸ gâriḳûn sevdâyı âsânlıqla çıkarur. ¹³Ammâ qara horosuñ çorbasın istiftâḥ⁹ ve turaq otıyla yimek sevdâyı ¹⁴ishâl ider. Eger sevdâsı olan ihtirâz ide. Bâdincân¹⁰ ve qurı ¹⁵et ve şığır eti ve qurı benîrden¹¹ hâzer idüp yimeye. Eger¹² lisân-ı şevr ¹⁶şuyın şabâḥ şabâḥ içmek eyüdü ve dâ'im keşnec ve şeker yiye. Eger ¹⁷sevdâlar¹³ içün ve balğam içün bir qara horos¹⁴ boğazlayup içini pāk idüp¹⁵ ¹⁸ve haşlayup arındıqdanşoñra besfâyicüñ¹⁶ kabını arıdup içini alup ¹⁹on diremden on beş direme dek horosuñ içini tıdura ve çölmege qoyup (166) şol kadar qaynadalar kim muḥarrâ bişe. Andan çıkarup şuyın alalar. Bir kaşık bâdem ²yağı qoyalar ve yigirmi direm şeker koyalar. Şöyle kim şeker şerbeti¹⁷ ola, ³içeler, müfiddür¹⁸. (B75b/20) Eger eftimün ki meşhûrdur, dört diremin balla qarışdurup ve azacıq sirkeyle (21)içseler balğamı ve qatı sevdâyı ishâl ide ve eger şafrâsı olan kişi içse (B76/a) anı kuşdura ve mâliḥulyâsı olanlara nâfi^cdür. Eger efsentin ile qarışdurup ılıcaqla (2)şabâḥla içseler, mâliḥulyâyâ ḡâyetle müfiddür. (166) ⁴Eger bir direm besfâyici döğüp, şeker qatup içseler, qara sevdâyı ishâl ⁵ide. Eger her gün iki direm besfâyici bir üsküreye qoyup hıyârşenbe ⁶şuyıyla içseler, yidi güne dek mâliḥulyâyâ ve cüzẓâm zaḥmetine ḡâyet ⁷müfiddür ve sevdâyı teşvîşleri giderür. Bedel eftimün ola. Eger iki ⁸mişkāl üzerligi ısladup şuyın içseler, sevdâyı gidere ve kanı ⁹şâfi eyler ve dimâḡ ve beden şovukluḡın giderür. Eger ^câşık kişilerüñ ^caşkın ¹⁰gidermek¹⁹ istersen²⁰ maḳbereler üzerinde olan yazılı mermer taşdan ¹¹ezüp içürseler ^caşkları zâ'il ola. Eger dâr-ı fülful sevdâyı âsânlıqla ¹²çıkarur. Eger²¹ bucuq direm şabırı döğüp şuyla qarışdurup şabâḥla ¹³içseler. Mi^c de ⁱ kızdurur ve yilleri taḡıdur ve qalbi kavî ider ve hem sevdâyı ishâl ider ve mâliḥulyâyâ fâ'ide ider²² ve başdan ¹⁴ve mafşallardan

¹ B'de "cerâḥatde"

² B'de "dura"

³ B'de "bildürür"

⁴ B'de "içseler"

⁵ B'de "maştakî"

⁶ B'de "ağzına qoyup"

⁷ B'de "seksaninci"

⁸ B'de "bil ki"

⁹ B'de "ısfanaḡ"

¹⁰ B'de "bâdincân"

¹¹ B'de "peynirden"

¹² B'de "ammâ"

¹³ B'de "sevdâ"

¹⁴ B'de "horosı"

¹⁵ "idüp" A'da yok.

¹⁶ Bu kelime B'de yanlış yazılmış.

¹⁷ B'de "bir üsküre

şerbet"

¹⁸ B'de "müfid ola"

¹⁹ B'de "zâ'il eylemek"

²⁰ Teklik 2. Şahıs ekine dikkat.

²¹ "eger" A'da yok.

²² "hem sevdâyı ishâl ider ve mâliḥulyâyâ fâ'ide ider" ifadesi A'da yok.

balgāmı çeke ve südde 'i¹ açā ve zihni šāfi eyleye. Eger za' if mizāclu kişi (167) (B76/a) 13 içse, şakızla döğüp içse dimāğı tenkiye ide ve buḥārī başa çıkmağa 14 komaz. Eger қaranfili döğüp sevdāyī kişilerün ta' amına şaşsalar nāfi' ola. Eger 15 şıgır dili şuyın balla ya' ni bal şuyı ile bişürüp içürseler āteşi sevdaları 16 ve ḥafaḳānı gidere ve rūḥa feraḥ ve ḳalbe taḳviyet vire. Eger çikim sevdānuñ tabi' atı 17 bārid ve yābisdür ya' ni şovuḳ ve ḳurıdır ve ḡalīz ve ḳatı issidür ve ṭuzlı ve tiz nesnelerden 18 ḥāşıl olur ve her ḥılt kim yana, sevdā olur ve güz aylarında sevdāyī marāzlar çok 19 olur, sevdāyī kimesneler keçi eti yimeyeler. Zirā sevdāyī arturur ve şıgır eti de yaramazdur. 20 Girü ḳalan ḡalīz etler şıgır eti gibidür, sevdā artururlar ve ördek eti bunlardan 21 yaramazdur. Bāzincān sevdāyī marāzları iḥdāş ider ve zeytūn yimek kemdür. Sirke (B76/b) sevdāya ziyān ider. Ammā sevdādan olan baş ağrısı beş nev' dür. Biri vesvāsī, 2 fāsīd endişelerden olur. İkinci uykusuzluḳdan olur. Üçünci beñzi teğayyür 3 bulmaḳdan olur. Dördüncü arzu itdügi nesneye vuşul bulmamaḳdan olur. Beşinci 4 ḡam-ı bī-ḥisābdan. ' İlāc bu cümleye budur ki: Sevdāyī ishāl eyleyeler. Maṭbūḥ eftimūnla 5 ve ḥabb-ı lācüverd ile ve ḥabb-ı eftimūnla, ammā limon şarābı şovuḳ şuyula ezüp 6 içseler şafrāyı keser. Ḳan ḡalebesin ve yanmış sevdādan olan tarlḡın giderür ve 7 ḥüzni def' ider ve baş çevrünmesine ve ḥafaḳāna ve baş ağrısına müfiddür ve a' zāyı 8 kuvvetlü ider ve mi' de 'i açar ve ḥavāşşına nihāyet yokdur. Eger baldırḳara şuyından üç 9 veyā yedi direm içseler sevdāyī ishāl ide. Mi' deye taḳviyet vire. Eger zencebīl 10 murabbāsın yiseler şafrāyı ve sevdāyī ve balgāmı āsānlıḡla çıkara. İçi pāk ide, 11 muḳavvīdür ve pīrlige eyūdür ve hāzımdur. Bunuñ bedeli dār-ı fūlfūldür ve aḳ biberdür. Ba' zılar 12 eydür. Bir bucuḳ dirheme varanaca andūzdur. Eger sinā'-i mekkīnūñ dört diremin ya yedi 13 diremin ḳaynadup içseler şafrāyı ve balgāmı ve ḡayr ḥıltları ishāl ider ve niḳrīse 14 ve 'ırḳu'n-nisāya eyūdür ve maḫşallar ağrısına ve sevdāyī olan fikirlere ve teşennüce 15 ve ḳıllar dökülmege ve uyuza ve gicige ve uçuga müfid ola ve eger yapraḡından üç direm 16 döḡülmüş içse yine bu fā'ideler muḳarrerdür. Eger ustūḥdūsdan üç direm döḡüp 17 sirengübīn ile içseler sevdāyī ve balgāmı ishāl ide ve māliḥulyā'ı gidere. 18 Eger bundan yumuşaḳ döḡüp beş on günde iki diremin içeler, baş ditremesin 19 gidere ve gicik için balla ya şekerle murabbāsın eyleseler benefşe murabbāsı gibi 20 yiyeler. Nefesini feraḥ eyleye ve sevdāyī gidere ve ḥılt çıkara.

SEKSAN 21 BİRİNCİ BĀB

Balgām def' ini bildürür: Eger iki direm zencebīl döḡüp issi (B77/a) şu ile içseler balgāmdan ḥāşıl olmuş aḫlāt gidere. Eger yüzerlik toḡumından 2 bir bucuḳ mişḳāl döḡülmemiş aḡzında ḳoyup yudsa gögsinde olan balgāmı 3 giderür. Eger maṣṭakī şakızın çok çiyense başda balgām ḳomaya ve mi' de 'i 4 ḳavī ide ve çigeri tāze ide. Eger izāle'-i balgām murād ise sinā'-i mekkī on 5 iki direm, yüzerlik altı direm, çörek otı dört direm, aḡarılmış bādem altı 6 direm; bu eczāları ayrı ayrı döḡüp şabāḥ şabāḥ yiyüp üzerine nesne 7 yimeye. Birezciḳ ishāl ider, rāḥat olur. Çok nef' i vardır. Eger balgām def' için 8 türbūd iki direm, bucuḳ direm zencebīl veyā fūlfül havanda döḡüp şerbet şuyıyla 9 yuda, pek süre, ishāl ide. Egerçi balgāmuñ tabi' atı bārid ve ḡalīz ḡıdālardan 10 ḥāşıl olur, balıḳ ve yoḡurd ve yaş yimişler yimek gibi belki ḥabbu'l-mülūk dirler 11 yaprakları ucunda üçer dānesi olur. Eger yedi sekiz dānesin yudsa 12 üzerine şovuḳ şu içseler balgām ve şafrāyı ishāl ide, mücerrebdür.

¹ B'de "süddeleri"

SEKSAN ¹³İKİNCİ BÂB

Et kesilmesin ve et bitürmesin bildürür: Eger mümiyâ içmek ¹⁴ya sürinmek ya hûkne eylemek sünûk kırılmasına mücerrebdür. Cümle kırıklara müfiddür. ¹⁵Eger karaağacın kökin kabıyla bir çölmek içine uvacık toğrasa ve şol ¹⁶kadâr kaynaya ki suyu halim aşına döne. Andan alup şol sünûk ki şınmış ¹⁷ola, üzerine vura. Bir iki üç kerre böyle itseler kemügi bitüp hoş ola. Eger ¹⁸zerâvendün dışısından bir direm şuyla içürseler gövdesinde eti kesilmiş ¹⁹veyâ üzülmiş olanlara veyâ eyegüsi ağrımış olanlara gâyet nâfi' dūr.

SEKSAN ²⁰ÜÇÜNCÜ BÂB

Ateş göyündürmesinün ' ilâcın bildürür: Eger ebemgümezinün ²¹yaprığın döğüp yumuşak itseler, andan zeyte katup ot yakduğı yire sürseler (^{B77/b}) müfid ola. Eger hıyârûn kabın iç yağıyla od yanuğına yaķu eyleye, müfid ola. ²Eger adam kılın yakup mürdeseng ile şahķ idüp gül yağıyla od yanuğına ³vursalar gidere. Eger siñirlüce yaprağı bişürüp od yanuğına tuzla vursalar ⁴hoş ola. Eger tuza zeyt katup od yanuğına vursalar kabartmaya, issi ⁵şudan ve issi yağdan yanmış yirlere nâfi' dūr. Eger od yanuğına yumurta ağın ⁶sürseler nâfi' dūr. Eger hınnâ şuyla bişürüp od yanuğına vursalar müfiddür. ⁷Eger tut yaprağın zeytle hall idüp od yanuğına vursalar gidere. Eger hatmı ⁸yaprığın zeytle karışdurup yaķu eyleseler od yanuğına vursalar veyâ ağulu canavarlar ⁹şoķduğına vursalar fâ'ide ide. Eger sirke' i od yanuğına sürseler fi'l-hâl ¹⁰söyündüre. Eger gövde' i od yanuğına ya issi şu ya ğayrı nesne yanuğına ¹¹tizcek şovuk şuya koya ve üzerine tuz şaça ve şirûğan ve isfidâc ¹²ve kâfur ve bârid yağlar sürüp hacâmat ideler ve semüz et müzevveresi ve 'unnâb ¹³müzevveresi yidürmekdür. Şerbetlerden şarâb-ı nilüfer ve şarâb-ı icâs içmekdür ve ¹⁴merhemlerde merhem-i âhek urmaķdur. Eger od yanuğına yumurta ağın gül ¹⁵yağıyla karışdurup fi'l-hâl yaķu idüp isfidâc merhemi kıoyalar, def' ola.

¹⁶SEKSAN DÖRDÜNCÜ BÂB

Ķattâl edviye ve afyon yiyenün ' ilâcın ¹⁷bildürür: Eger ebem gümezi kökin yaprağıyla bişürüp Ķattâl edviye yimiş kişiyeye içürseler ¹⁸istifrag itse birķaç gün böyle itse müfid ola. Eger dâr-ı çinî Ķattâl edviye ¹⁹yiyen adam içse eyüdüdür. Eger şabun ve kirec ki Ķattâl edviyelerdür, bunlardan yise ²⁰ilâc on direm gül yağın turaķ otı şuyıyla içürseler istifrag ide. İkinci ²¹kerre içürseler istifrag ide. Andan beş direm gül yağın ve bir direm tiryâk-ı (^{B78/a}) fârûķ içüreler, şifâ ola. Eger zebercedi ve zümürüdi Ķattâl edviye yiyen kimesneye ²içürseler sekiz arpa kadarı Ķalâş ola. Eger kâr itmedin içürse tiz Ķalâş ³ola. Eger zeyt yağın içüp kuşsa zehr-nâķ edviyeleri def' ide. Eger bala ⁴şirûğan yağın katup ağulu otlar yiyen kimesne içüp kuşsa def' ide. Eger- ⁵çi mesmûmâtadan ihtirâz lâzımdur, ittifakâ Ķatâyyla içecek, tedbir budur; meşelâ, ⁶zanbaķ ve mürdeseng ve isfidâc ve zencefre ve incü ve kireç ve sıçan otı ve zırnıķ ⁷ve belâdur ve Ķara ğarikûn ve çeltik kabı ve şab ve şabun suyu ve çürimiş koz ⁸ve çürimiş bâdem ve fındık ve fıstık içi ve yaramaz mânend ve Ķarâb olmış süd ⁹ķaçan bir kişi bir şübhelü yire varsa Ķorķsa ki ağulu nesne yidüreler, aç ve ¹⁰şusuz varmaya. Eger ğâfil olup zehr-nâķ nesne yidürseler tizcek ısıcaķ şuyla ¹¹ve zeytle ve şirûğan yağıyla Ķusa ve bir direm tiryâk-ı fârûķdan veyâ tiryâk-ı ¹²erba'adan

şarāb-ı hūmmāş ile içe ve eger müsemmeyāt cinsinden olursa enār şuyı ¹³ve elma şuyı içe ve semüz et müzevveresiyle isfanāh yiye. A‘ zāsı üzerine ¹⁴şandal ve kāfūr ile gülāb vura. Eger zahmet göbekden aşāğa inerse hūkne eyleyeler ¹⁵ve hoş koķuklar koķulayalar ve nefis libāslar giyeler ve aħsıra ve bir bir gövde kılın yola. Eger ¹⁶tuızı balla yiyecek afyonuñ ve ziyānlu nesneleruñ mażarratın def‘ ide, mücerrebdür. Eger ¹⁷bir kişiy e şıçan otı yidürseler vāfir maşlık ya‘ni esrārı alıp şuyı bulamac ¹⁸gibi idüp içürseler ol sıçan otından ol kimseye ziyān gelmeye. Kuşdurmayalar ¹⁹ya ğayr vecihle ol zahmetden anı kurtara. Ammā esirgemeyüp vāfir içüreler ve çalkayalar. ²⁰Eger şıgır südinuñ tāzesin içseler ağulu otlar zararın def‘ ide. Eger bir kişi afyon yimiş olsa helāk olmadın ‘ilāc budur ki çok kuşduralar, yağla hūkne ^(B78/b) ideler. Tuz ile ve sirengübün içüreler ve şarāb içüreler. Ammā dimişler ki bittih ²kaçan mi‘de içinde kalsa sem olur, adama çok ziyān ider. Ammā hekīm eydür; “li ilāfi” ³süresin bir ta‘āmuñ üzerine okusa ol ta‘āmuñ mażarratı var ise ⁴gide. Eger zehir katılmış olursa.

SEKSAN BEŞİNCİ BĀB

Kuţuz tılayanuñ ⁵yarasına devāsın bildürür. Eger hām inciri döğüp kuţuz tılayanuñ yarasına ⁶vursalar hālāş ola. Eger demürçiler demür şıvarduĝı şudan alalar, kuţuz ⁷it tılayan kişiy e içürseler hālāş ola. Eger kasnı‘ı kuţuz it tıladuĝı ⁸yire vursalar eyü ola. Eger rāziyāne‘i kuţuz it tılayan yire balla vursalar eyü ⁹ola. Eger çörek otın kuţuz tılayan her ğün döĝüp içse eyü ola. Eger ¹⁰kuţuz gelüp her kime deĝerse yedi ğündenşoñra mālilhulyā‘ı kebire olur. ¹¹Halvet sever, aydınlıķdan kaçır, fāsıd fikirler ider, her ne görse aķşām-ı canavar ¹²şanup kaçup topraĝa yatup yuvalanur. Mir‘ata baķıcak kendüy bed-endām şeklinde ¹³göre. Ammā mādām ki şudan kaçmaz, ‘ilācı mümkindür. Şüretin aynada bilmes e kābil-i ¹⁴ilāc olmaz. Ekşerī kırk ğüne dek olur. Kaçan bir kişi‘i kelb tılasa, bilmeseler kuţuz ¹⁵mıdur deĝül midür, cerāhat yirinden çıkan kana veya irine etmek bulaşdurup kelbe ¹⁶bıraĝalar. Eger yirse kuţuz deĝüldür. Aña ‘ilāc budur. Kırk ğün tamām olmayanaca cerāhati ¹⁷oñulmaĝa komayalar. Hacımat ideler. Egerçi tafşili çok aşıl tıb kıtāblarında ¹⁸meştürdur. Ammā her kimesne ki kuţuz tılasa ceħd idüp ol kelbi öldürüp ¹⁹cigerin yidüreler, şifā ola. Ammā adamı kuţuz tılasa ol yiri hacāmat ideler, ²⁰kanın çekeler. Ammā şovuk geçmesinden şaķınalar ve dili altından kan alalar. Eger kuţuz kurd ²¹tılayan yiri etmek ve koż içi bile ovalar ve tavuĝa bıraĝalar. Eger tavuķ yirse ^(B79/a) kuţuz deĝüldür. Eger yimezse kuţuzdur. Ol kişiy evvel hacāmat idüp kanın çeke. Kırk ²ğün tamām olmayanaca oñulmaĝa komayalar ve şoĝan ve sarımsak ve tuz ve oĝlan aşı ³ve tavuķ boķı, bunları döĝeler, üzerine vuralar ve hem yidüreler ve yidi ğündenşoñra ⁴iki denk vaķtiyle derilmiş kuţuz böceĝin süd ile içüreler. Ya kara üzüm ⁵ile döĝüp şucagızla içüreler. Ammā dili altından kan alalar ve tiryāk-ı erba‘a ⁶içüreler ve ol kuţuzı ceħd idüp öldüreler ve yüreĝin ol cerāhatuñ üzerine ⁷vuralar. Eger ĝoros boķını sirkeyle döĝüp kuţuz tılayan cerāhate vursalar müfid ola. ⁸Eger pişmiş rāziyāne‘i kuţuz ısırdıĝı yire vursalar hoş ola. Eger bir kimesne‘i kuţuz ⁹it ısırsa na‘ne‘i tuz ile döĝüp üzerine vuralar, eyü ola. Eger siñirlüce ¹⁰yapraĝı kuţuz it ısırdıĝına tuzla döĝüp vursalar nāfi‘ ola.

SEKSAN ¹¹ALTINCI BĀB

Yılan ve ‘akreb ve aru ve sāyir canavarlar ısırdıĝın bildürür: ¹²Eger kerdeme toħumın yılan şoķduĝına şuyı kaynadup şuyın içürseler eyü ¹³ola. Eger demür dikenin

iki direm yılan şokına içürseler eyü ola. Eger ħorosi ¹⁴veyā tavuğı yarup ısıcaqla yılan şokduğına vursalar birkaç kerre eyü ola. ¹⁵Eger nefte tuz katup yılan şokduğuna bir niçe def a vursalar eyü ola. Eger ¹⁶bögürtlen yaprağın kaynadup şuyın iki boynuzlı yılan şokduğuna birkaç def a ¹⁷vursalar eyü ola. Eger yılan şokına ve sâyir canavarlar şokına çigle tavuk ¹⁸yumurtasın içürseler ħalâş ola. Eger mi' de-nüvisi yaprağıyla tencereye koyup ¹⁹şuyın alup içse yılan şokmışına eyüdür. Eger adam kanından birez şuya ²⁰koyalar, yılan şokduğuna, fi'l-ħâl karnına vuralar, aña ağu kâr kılmaya. Eger ²¹na' ne' i çiyneyüp 'akreb şokduğu yire vursalar eyüdür ve tarħünü çiyneyüp (B79/B) 'akreb şokduğu yire vursa hoş ola. Eger mi' denüvisi kaynadup gövdesine ²sürse nedeñlü ısırcı canavar varsa anı ısırmaya. Eger tuz ve bal ve sirke' i ³bir yire karışdurup çiyân şokına sürseler nâfi' ola. Eger şıgır tezegin sirkeyle ⁴ezüp çiyân şokduğuna vursa eyü ola. Eger ebemgümeccin arı şokduğuna ⁵vursa eyü ola. Eger sarımsağı döğüp yılan ve çiyân zaħmına bir niçe def a ⁶sürseler derdi sâkin ola. Ve daħı semiz ördek çorbasın içse nedeñlü aħulu ⁷otlar yimiş ise şerrini def eyleyler. Eger kaşnı' ı aħulu nesne ısırdığı yire vursalar ⁸çeke ala. Eger ħatmi toħumın döğüp gül yağıyla ve sirkeyle karışdurup zehirli ⁹canavar şokduğu yire vursalar şifâ ola. Eger bir kimesne' i bir aħulu canavar şoksa ¹⁰geyik etini yimek mazarratın def eyleye, mücerrebdür. Eger ħınzırın iç yağın zehirden şişmiş ¹¹kişiye sürseler şişin gidere. Eger yüzerlik yaprağın ya koz yaprağın yılan ¹²ve 'akreb ve çiyân şokan kimesneye yidürseler ağu kâr kılmaya. Her kim oħul otın ¹³evde aşı kosa yılan ve çiyân ve 'akreb ve sâyir müziyât ol eve zarar ¹⁴itmeye. Eger 'akrebi döğüp şokduğu yire vursalar müfiddür ve eger bişürüp ¹⁵yiseler daħı müfiddür. Eger bir kişi' i yavuz yılan şoksa kesmege kâbil yirde ¹⁶ise el ayak gibi tizcek sem sirâyet itmedin şokduğu yirden yukarı ¹⁷keseler. Eger kesmege mümkün degülse ħacâmat âletiyle çizeler ve üstine sarımsaħla ¹⁸sezâb vuralar ve süd içürüp kuşduralar. Fi'l-ħâl tiryâk-ı fârûk ya tiryâk-ı ¹⁹erba' â ya mişirtîüş, şarâb-ı ħummâş ile içüreler. Ġdâlarda bal ve semüz et ²⁰ve fındık ve zeyt yağı ve sarımsak ve sezâb yidüre ve katı şusuz olursa erik ²¹şuyın şekerle içüreler ve yine ol yılan şokduğu yiri çizeler. Baş (B80/a) olundukdanşoñra hoş olmağa kımayalar. Ba' zı ' ilâcler ideler. Ammâ ef' i yılan yavuzdur. ²İlâc fâ' ide itmez, helâk ider. Ammâ Câlînüs ħekim eydür. Bir kimesne' i yılan şoksa ³oħlağ derisine ısıcaqla çekeler ve bağlayalar. Derdini çeküp zehrin ala. Eger acı ⁴ħamırı 'akreb şokduğu yire vursalar zaħmetin çeke. Eger ördek kanın içse ⁵zehir zaħmetinden emîn ola. Eger 'akreb şokına darçını incir ile yidürseler ⁶şifâ ola. Daħı her kim ısıfanaħ toħumunuñ kızılın evde tütse itseler ol evde ⁷yılan var ise gide. Ayruk ol eve yılan girmeye. Ef' â yılan gibi yavuz yılan olmaz. ⁸Ağu ve tiryâk andan olur. Adamı şoksa helâk ider. Sâyir yılan gibi degüldür. ⁹Ol şokduğu yirden kan çıkmaz, kabkara olur. Ağrısından 'aklı zâ' il olur. ¹⁰Eger barmağın şoksa fi'l-ħâl dibinden berk bağlaya, zehir yukarıya sirâyet eylemeye ¹¹ve eger kesecek yirde ise keseler ve muħâlif yirde ise oyalar, içine sarımsaklı ¹²tavuk boķı ve tuz koyalar. Ammâ şol yılanların aħusuzdur. Anuñ gibi yılan adamı ¹³ışırsa kan çıkar, göğmez, şancur. Ol yiri fi'l-ħâl dört beş yirde çizeler, ¹⁴ħacâmat ideler. Ammâ şişe çeken kişi ac olmaya, aħzına gül yağın sürüne ¹⁵ve sarımsak ve tavuk boķı döğüp vuralar ve tiryâk-ı erba' a süreler hem ¹⁶içüreler. Ammâ 'akreb şokduğuna pilic vuralar, def ola. Eger adam sidüğün ¹⁷bir kişi içse yılan şokduğuna ve zehirli otlar yidüğine fâ' ide ide. Eger ¹⁸kaħrânı tuz ile karışdurup yılan şokına vursalar müfiddür. Eger bir direm ¹⁹çörek otı içseler zehr-nâk canavarlar zehrin gidere. Ammâ bir diremden ziyâde ²⁰içmeyeler, helâk ider. Eger şıgırnuñ şây yağın içürseler ya sürseler ef' i ²¹yılanuñ zehrin yürege yetişdürmeye, fi'l-ħâl oñalda ve içmek cemî' zehirler (B80/b) zararın gidere. Eger ħarâret için, ziyâde mücerrebdür, bir yumurtanuñ depesin ²delüp

ağını çıkarasın şarusın koyasın. Andan kükürd ile tıdurasın. ³Ağzını kapayup bişüresin. Andan çıkarup gıcık üzerine süresin, gidere.

‘SEKSAN YEDİNCİ BÂB

Sac ve şaḳal dökülmesin ve konaḳ gidermesin ⁵ve bitmesin ve bitmemesin bildürür: Eger benefşe yağın saçı dökilen saçına ⁶süre, ayruk dökülmeye ve dökilen saçı bitüre. Eger haṭmi ile başın yusa ⁷saç dibin berk ider ve dökileni bitüre. Eger deñiz köpüğün sirkeyle karışdurup ⁸saça sürseler dökülmedüğine menfa‘ at ider. Eger çügündür yaprağın kaynadup ⁹saçına sürse uzun ide ve sirkesin gidere. Eger ayunun iç yağın ¹⁰şaḳala sürse dökülmeye ve dökileni bitüre. Eger bir tuz ile ve şoğan ile ¹¹dögüp şaḳala sürseler kıl bitüre. Ammā hammāmda gerekdür. Eger kili şaḳalın dökilen ¹²yirine sürse kıl bitüre. Eger saçdan ve şaḳaldan kōnaḳ gidermekičün çügündür ¹³şuyıyla yusa mücerredür. Eger naruñ çigirdin çıkarup ayunun iç yağına katsa, ¹⁴issi eylese ve ol yağ kadarı zeyt yağı katsa, adamuñ kaşına sürse ¹⁵dökilmeden berī ola ve kirpiğe süreler şaḳlaya ve dökilen yine bite. Eger benefşe ¹⁶yağı kaş ve kirpik dökilmesine sürse ayruk dökülmeye. Eger şoğanı dögüp ¹⁷revāk bal katup kıl bitmeyen yire sürseler birkaç kerre kıl bitüre. Eger karınca ¹⁸yumurtaşın zeyt yağıyla merhem idüp ne yire sürseler ayruk kıl ¹⁹bitmeye. Eger keklik ödin her nereye sürseler ayruk kıl bitmeye. Eger leglek ²⁰ödin nereye sürse kıl bitürmeye. Eger kōnaḳ kim başda olur, çok yuyup ²¹yatmaḳdan olur. Buḥārı başa çıkar, kızdurur. Deride kepek gibi olur. ‘İlācı budur kim (B81/a) sık sık hammāma vara, başını şıgır ödi veyā koyun ödi veyā keçi ödi ile her ²gāh uyalar ve müşhil içeler, müfiddür. Eger kōnaḳ gidermekičün tavşan yağın alup ³hammāma vardıkça yedi kerre dek başına süre. Başda her ne deñlü kōnaḳ varsa ⁴hiç komaya, gidere. Daḥı her kim sarımsaḳ ḳabın evde göyündürüp zeyt yağına ⁵karışdursa şol kişinuñ kim saçı şaḳalı dökilüp bitmedi, bu yağdan sürte, ⁶saçı, şaḳalı tiz bitüre, ‘azīm fā‘ide ide. Ammā dā‘ü’s-ṣa‘leb ki saç ve ⁷şaḳal dökilmesidür ve dā‘ü’l-ḥayye yılan derisi gibi yüz ḳavlamağa dirler. Evvel ⁸iyāric-i fayḳarā vireler ya maṭbūḥ eftimün vireler, saçın ve şaḳalın ḳazıdalar, ⁹yiriyle andan süreler kim şolḳadar tā ki tamarlar gerine ve bu otlarla ‘ilāc ideler. ¹⁰Merzencūşı kaynadup süzeler, şuratın ve başın uyalar. Üstine ḥaṭaṭ süreler, ¹¹bir gün bir gice dura. Andan mersin şuyıyla uyalar ve mersin yağı süreler ¹²yāḥūd ayu yağı sürterler, ya ḳurd yağın eridüp sirkeyle ılıdub süreler. ¹³andan saç bitürür nesneler ideler. Bir dürlü ‘ilāc daḥı budur ki meşelā bir kişinuñ ¹⁴saçı ve şaḳalı ve kaşı dökilüp ve yüzünüñ rengi müteḡayyir olsa evvel tenḳiye ¹⁵ideler. Dimāḡı ḥabb-ı eftimünla, ba‘de baş tamarından ḳan alalar ve māzū ve ḳara ¹⁶helile ve emlec ve belilec ve mersin yaprağı ve bunları eski süci gidere. Hammāma ¹⁷girüp ılıcaḳ şuyula yuna. Bu yağdan sürine, daḥı örtinüp derleye. Andan yıkanup ¹⁸çıka. Bir niçe kerre böyle ide. Ammā ḳarşu ḥāyasına daḥı süre ve boğazından ¹⁹ve (...) ¹tamarından ḳan alup çok akıtmayalar. Daḥı bādem içi ve zerdālū ²⁰ıçı ve fındıḳ içi ve ḳoz içi, bunları saḥḳ ideler, yağa karışdura. Evvel tüyleri ²¹ḳazıyalar, pāk bezle süreler. Andan bunları sürterler, eyü ola. Eger saçla (B81/b) şaḳala sirke düşse söḡüt yaprağı sehl şuyula kaynadup ol şuyula ²yusa sirkesin gidere. Eger güli yakup göze sürme itseler kirpiklere müfiddür, ³muḥkem ide. Eger tatlu bādem yağın dā‘ü’s-ṣa‘lebe sürmek eyüdü. İsti‘ māl ideler.

¹ Kelime silik olduğu için okunamamıştır.

4SEKSAN SEKİZİNCİ BÂB

Şaç ve şakal kara olmasın bildürür: Eger ⁵gelincik çiçeğin döğüp saç ve şakala sürse gâyet eyü ola. Eger gelincik ⁶çiçeğinden bir rıtl ve bir rıtl dahı yaş koz kabından bir sırça kaba koyup zibil ⁷içine göme, iki hafta dura. Andan çıkarup ağaran saç süre, gâyetle kara ⁸eyleye ve hem bunun iki rıtlın bir sırça kaba koyalar, dibine dört direm döğülmiş ⁹rastık koyup ağzın berkidüp zibil içine göme. Üç hafta dura. Andan çıkarup ¹⁰görelere ki şakâyık şu olmuş. Pes ol şudan saç ve şakala sürse ¹¹acâyib renk vire. Eger iki direm sabun ve bir direm selikün ve bir direm söyünmüş ¹²kirec katalar, buçuk sâ' at dursa yusalar, başına sürseler, ağı siyah eyleye, ¹³acâyib renk ola. Eger böğürtlen budaklarını yaprağıyla bişürüp şakala ¹⁴süreler, gâyet siyâh ola. Eger bir yaş kabağa bir niçe egseri kaşup gâyetce ¹⁵dursa andan ol kabağın içini alup kınaya katup zekerine vura, gâlibâ hâyasına ¹⁶ura, hammâmda olmak efzaldür, şakalında olan ak tüyi kabkara ide.

SEKSAN 17TOKUZINCI BÂB

Kan tükürmek ve kan kuşmak 'ilâcın bildürür. Eger tavşan ¹⁸mayısın kan tükürene içürseler nâfi' ola. Eger tavuk yumurtasına uñ katup ¹⁹içse kan kuşan kişiye nâfi' dır. Eger hatmi tohumun içürseler kan tükürmegi ²⁰giderür hem şu ki içinde hatmi pişmiş ola, kan tükürmege müfiddür. Eger enâruñ ²¹çekirdeğin güneşde kurutsalar, yağmur şuyına katup içseler, kan tükürene müfiddür. (B82/a) Eger siñirlüce yaprağın şuyın içse kan tükürene nâfi' dır ve hem gül şuyı ve maştakı ²dahı nâfi' dır. Eger üç arpa ağırı mümiyâ içseler kan tükürene gâyet müfiddür. ³Egerçi na' nâ kabızdur, eger şuyın şıkup sirkeyle içseler kan tükürmegi ve ⁴uzun kurdı öldürür.

TOKSANINCI BÂB

İç harâretin bildürür: Eger ⁵güneyik yaprağı gül şuyı gibi şuyı çıkaralar, aç karnına çok içseler, iç ⁶yanuğın giderür, harâretin zâyil eyler. Eger şâhtere' i şuyula bişürüp ol şudan ⁷ağzına mazmaza itseler dilde ve ağızda olan harâreti sâkin ide. Kavun ⁸ve karpuz çekirdeği ve hıyâr ve kabağ çekirdeği, bunları döğüp şu katup ⁹şıkup südin çıkaralar ve birez şeker katalar. Andan her şabâh ac karnına ¹⁰vâfir içseler iç harâretin gidere. Ayva çekirdeğin şuyula ısladup lu' âbın ¹¹şekerle içseler veyâ gül şuyıyla ıslada, şekerle lu' âbın içe, harâretin gidere. Eger ¹²şığır dili şuyın içseler mi' de' i ve cigeri şovuk dutar ve çok derde ve maraza 'ilâc ¹³ve kefaretdür. Eger ayvayı döğüp şuyın alalar, bir ketân bezin aña ısladup ve kasuğundan ¹⁴gögsine varanaca vurular, mücerredür. Eger gül ki eski ola, sirkeyle yoğurup yüregi üzerine ¹⁵yaqu eylese derhâl yanığını ala. Eger kimüñ yüregi yansa ve şuyı çok içse ¹⁶güneyik dibin döğüp şuyın içse ol sâ' at şusuzluğın keser ve yüregine kuvvet ¹⁷virür ve tamarların açar ve baş çevrülmesin ve yürek oynamasın giderür ve göz kızarmasın ¹⁸ve göbek şuyın giderür. Eger bir kimesne çok şuşarsa, sebebi yürek harâreti ya göğüs ¹⁹harâretidür. 'İlâci şovuk şerbetler içmekdür. Şarâb-ı nilüfer ve şarâb-ı limon ve şarâb-ı ebte (?) ²⁰ve sikencübün ve demirhindi ile zerdâlû şuyın içmek gerek. Gıdâlardan semiz otı ve ²¹koruğ aşı ve sirkeyle marul ve mayhoş enâr yimek gerek. Eger mi' de' i tuzlu balğam (B82/b) olmağdan olursa 'alâmeti oldur ki şu içdükçe ziyâde olur. 'İlâci müşhil ²balğamı içmekle ve kuşmağla gidermekdür ve enisün şuyı içe. Gıdâlardan zîrbâc ³yimekdür. Eger hastanun ağzı içi harâretten kurusa ak ak kabarur olsa, siñirlüce ⁴yaprağınun şuyını ve birez gül şuyı ve gül-engübün ile karışdurup bir pâre kızılca ⁵bez ile ağzı içine dâ'im süre. Eger karpuzı kesmedin kabıyla issi furun içine

⁶kosa, bişürse andan çıkarup şovudup kesüp şuyın şıkup ol şuya ⁷birez demirhindi ve birez nebât şekerî kâtarlar. Şol kişiler ki hasta olup yüregi ⁸yana tarılğana içüreler, gâyet nâfi' dür. Eger bir miqdâr demirhindi ⁹i bir kâba koyup ⁹ve bir miqdâr şû koyup giceden şabâha dek ıslada, ammâ hiç qarışdırmaya, ezmeye. ¹⁰hemân üzerine gelen şudan alup şeker kıatup içe ve hem linet ve hem harâret virür, ¹¹mücerrebdür.

TOKSAN BİRİNCİ BÂB

Ṭā' ün ve kabarcık ve yanıkara ve envā' dürlü ¹²şişleri bildürür: Her kim günde yedi kerre kaşın tarayup her taradukça bir şalavât ¹³getüre, bi-izni'l-lâh te' âlâ vebâdan emîn ola. Eger ṭā' ün vakitlerinde yâkût ¹⁴götürse eyüdü vebâdan emîn ola. Eger kabarcık söyündürmek için tavuk ¹⁵bokı ve za' ferân ve yumurta ağı hâlt idüp vuralar, şifâ ola. Eger ṭā' ün ¹⁶alâmeti belüre, bedeni tenkiye itmek gerekdir. Kan almağla veyâ müşhil içmekle, ammâ vebâ ¹⁷olduğundan soñra müşhil içmeye, yaramazdur. Meger ki zarûret ola ve dâyim ekşi ¹⁸enâr şuyı şekerle ve sikencübîn ve hummâş ve şarâb-ı limon ve şarâb-ı şandal ve şarâb-ı ¹⁹tuffâh içeler, ihtirâz ideler. Tatlu yemişlerden ve helvâdan ve balıktan ve yoğurtdan ²⁰ve ac ve şusuz olmayalar ve hammâma zarûret olmayınca girmeyeler ve gıdâsı laṭîf ²¹gıdâlar ola ve tavuk ya piliç eti, ekşi enâr şuyıyla ya sirkeyle ya qoruk şuyıyla (B83/a) ya turunc şuyıyla ya şumâk ile yiyeler. Fi'l-cümle ekşi nesneler yiyeler, eyüdü. Alma ve ayva ²ve gül şuyı ve birez kil-i ermeni ve birez sirke kıatup içeler ve ovalar. Birez mersin döşeyeler ³ve gül şuyıyla sirke saçalar ve birez tiryâk-ı fârûk bir direm şarâb-ı hummâşla içüreler. ⁴Eger bir kimesnede bir başsız şiş olsa gerekse taş gibi berk olsun, ⁵murâd itse ki şişi deşile, vâfir sümüklü böcekleri cem' idüp muhkem döge, ⁶kabıyla andan bir pâre penbe ya üstübi üzerine sürüp ol şişüñ üzerine ⁷yapışduralar, bağlaya. Şabâhdan ikindüye dek dura. Tekrâr cem' idüp, döğüp ⁸üzerine vuralar. Ertesi yine bir iki gün bu vecihle ideler. Fi'l-hâl baş virüp ⁹deşilür. Ya budur ki zebûn olup ol yirden gayrı yire gider. Tekrâr ideler. Hâlâş ola, ¹⁰mücerrebdür. Ammâ yanıkara için dimişler ki köpek enügin tutup karnın yarup ¹¹ısıcağ üzerine bağlayalar. Birkaç kerre ideler, mücerrebdür. Eceli yogısa ve murdâr ¹²iligi vuralar. Soñra cerrâh timâr ide. Eger ṭā' ün budda ve koltukda ve kulağ ¹³ardında olur. Koz gibi çıkar. Ba' zısı zâhir olur ve ba' zısı girü batar ve mizâcî kuvvetlü ¹⁴olıcak tolar, deşilür. Kati ısıtması olur ve istifragı çok olur. Gövdesi od ¹⁵gibi yanar. Evvel kan çok akıtmayalar. İstifrag ve ishâl olursa kan almayalar. ¹⁶Piliç yarup ısıcağ üzerine vuralar. Şovuk nesneler vermeyeler. Şu yirine şarâb, ¹⁷şarâb-ı hummâş ezeler. İçine kil-i ermeni veyâ zehr-i hayvânî ezüp gül şuyıyla ve nebât ¹⁸şekerıyla içüreler. Qorqısı üç gün veyâ yidi güne dekdür. Ammâ ol kim vebâdur, gökçe ¹⁹çıkâr ve boğazda olur, şişer ve ısıtması olur, cemî' a' zâda olur, tırnağdan ²⁰ve şudan şakınalar. Ammâ kireç ve biber deñlü şabun ağız yarî ile qarışdura, şahk ²¹ideler, merhem gibi ola. Üzerine vurup bağlayalar. Ol gün tura. Havlân-ı hindî (B83/b) ve kâfur gül şuyıyla ezeler. Dört yanına süreler. Söyünmezse tiryâk vuralar ²ya demür ile tağlayalar ya qarş zırnîh. Eger bir beş altı gün geçerse bakmayalar ve dahı ³qurbağayı yarup şekerle üzerine vura dura. Andan merhem-i kâfurî vuralar. ⁴Bil ki ba' zı şişleri bildürür kim insanda olur. Sebebi kıandan ya şafrâdan ya ⁵sevdâdan olur. Eger kıandan olursa kızıl ve hem issi olur. Eger şafrâdan olursa ⁶od gibi yanar ve hem acır. Evvelkiden bunun ıssiligi ziyâde olur. Eger sevdâdan ⁷olursa taş gibi kıatı olur. Şovuk ve rengi kara olur. Sızısı olmaz. Eger balğamdan ⁸olursa geñşek olur. Barmağla başıcağ yumuşak olur. Rengi ak olur ⁹ve hem şovuk olur. Sızısı az olur. Ammâ kıandan ve şafrâdan olan şişlere ¹⁰evvel

almak gerekdür. Ba' zı tılâ, ya' ni sürmek eylemek gerekdür. Ammâ şol ¹¹şış ki sevdâdan ve balğamdan olur, imtilâ varsa istifrâğ ide ve balğama ¹²müte' allık yaqu vurlar ve sevdâya talmayan vurlar. Andan yegrek yokdur. Hükemâ ahvâl-i ¹³sereṭânı bildürür. Bil ki sereṭân sevdâyî 'illetdür. Zuhûr ider, çıkar. Bakla gibi kara ¹⁴olur. Toñuz başı dirler. Tuñme olmağdan vâki' olur. 'İlacı müşkildür. Eger kim ¹⁵mizâcî za' if degülse maṭbûḥ eṭimûn vireler ve ba' zı merhem vurlar, def' ¹⁶ola. Ammâ ol ki baş ḥanâzîrdür, kökleri çok olur, vardıkça yayılır. Kulaḳ ¹⁷altında fındık gibi büyüyüp katı olur ve dört yanında kuzlayup artar. Aña devâ ¹⁸vardur kim bir pâre beze şîrs sürteler. Orta yirin delük koyalar. Ḥanâzîre yapışduralar. ¹⁹Ol delüğe tiryâk vurlar, mücerrebdür. Eger sarımsağı ve bambal kurdı ve ḥarbak ²⁰berâber dögeler. Acı yağla qarışduralar. Ol delüğe penbe ile uralar. Üstini ²¹koḳ kaḳıyla kablayup koyalar. Tîmâr itmekle eger yedi sekiz günde oynaya. Eski penbe (B84/a) ile tolayalar, gele çıka. Yirine penbe vurlar yan sünger uralar. Ba' de merhem-i cîvâriyûn ²ya merhem-i bâsîlikûn ya merhem-i zincefre ile tîmâr ideler. Ahvâl-i beyzâ' bildürür. Beyzâ ³bir mâddedür ki dimâğdan iner, kulaḳ ardına dökülür. Yumurṭa gibi olur, sancur. ⁴Isıtması olur, teni müteğayyir olmaz. Renginde olur. Gövdesi yanar. Evvel kifâl ṭamarından ⁵kan alalar. Ba' de muḥallil yaqu uralar. Birkaç kez şîşe çekeler. Açmasında ta' cîl ⁶itmeyeler. Tâ ki mâdde nerm ola. Altından neşter ile açalar, çok akıtmayalar. ⁷Merhem-i bâsîlikûn ile fitil isti' mâl ideler. Ğidâsı rafadan yumurṭa yağıyla ⁸birinc şorbası ola. Ammâ oğlancıklarda çok olur. Anasından ṭuta gelür. Yaqu ⁹vurlar. Açmasına ivmeyeler. Şâyed ki içi ṭoḫtolu kan ola. Ammâ boğazuñ ṭış ¹⁰yüzine mâdde dökilse anuñ daḫı 'ilâcî böyledür. Eger dirseñ; ṭâ' ûna düğün ¹¹urmak vardur, söyle kim katı mâddeler dökile ammâ şol verem ki yaqu ile işlemeye, ¹²düğün uralar, işleye. Eger eyyâm-ı ṭâ' ûnda turunc koḳlamak gâyet müfiddür. Eger ¹³ṭarḫûn şuyın vebâ olduğı eyyâmlarda içseler men' ider. Tîn-i maḫtûmı dögüp ¹⁴şuda ıslatsalar vebâ eyyâmlarında içseler gâyet fâ' ide ide. Eger örümcek ağını ¹⁵alup sirke ṭamlatsalar andan ḳabarçık zâhir olduğı gibi vursalar ki ḳuruyınca ṭura, ¹⁶ziyâde olmasını men' ide, ḳuruda. Eger günlüğü tûtsi itseler vebâya müfiddür. Eger ¹⁷derûnec ki çiyân otudur bir evûñ evvelüsü ḳabusınuñ ardında aṣa ḳosalar ¹⁸ol eve ṭâ' ûn girmeye ve olduğı odanuñ ḳabusı ardında aṣa. Eger enâr ḳabı ¹⁹ve kemük yaḳsalar, oldaḫı müfiddür.

TOKSAN İKİNCİ BÂB

Ümmü's-şıbyân ²⁰ki uçukdur ki şafrâdan olur. Ekşer oğlancıklarda olur. Anı beyân ider. Ḥasteligi ²¹şafrâdan olur. 'Alâmeti oldur ki ṭarılğanur ve ḥarâreti katı olur ve 'aḳlı gider (B84/b) ve beñzi ve gözi şaru olur. Kuşıcak şafrâ ḳuşar. Anuñ 'ilâcın bildürür. Şarâb-ı limon ²ve şarâb-ı nîlûfer ve şarâb-ı benefşe içüre ve eger oğlancıklarda olursa lisânu's-sevr ³şuyından ve beyân dibi şuyından ve daḫı terencübîn ezeler ve limon şarâbın katup isidüp ⁴içüreler, nâfi' ola. Eger ümmü's-şıbyâna ḳara eşek tersinuñ üç dânesin alup ⁵bir ṭutılmaduk çölmege ḳoyup üzerine şı koyalar ve bir bez ile örteler, gice ayaza koyalar. ⁶Andan şabâḫ süzüp birez şeker ḳatalar, içüreler, mücerrebdür. Eger oğlancıklar ḫasteligine ⁷ki ümmü's-şıbyândur, ḳunduz ṭaşağın yumuşak dögüp bâdem yağıyla ezüp yüzünüñ ⁸iç yanına sürteler, zâ' il ola. Eger atıñ yüregın ḳurudup dögeler, ḫâcet vaḳtinde ⁹bir mişḳâlin uçuklu ḳişîye yidüreler, ayruḳ ṭutmaya. Eger ḫorosuñ kanını ¹⁰uçuk ṭutana aç ḳarnına içürseler müfiddür. Eger zerâvendüñ degirmisin şıyula ¹¹içse uçuk ṭutana eyüdü. Ammâ zerâvend iki kısımdur. Biri uzun, biri degirmidir, ¹²ma' lûm ola. Eger zümürürd ṭaşını yüzüğe ḳoyup götürse veyâ boynuna daḳsa uçuk ¹³şerrinden emîn ola.

Eger siñirlüce yaprağın mercimek veyā çügündür ile bişürüp ¹⁴yiseler uçuk dutana ve rebve zahmetine eyüdü. Eger ayu ödin balla qarışdurup ¹⁵uçuğı olan kişi yalasa devā ola.

TOKŞAN ÜÇÜNCİ BĀB

¹⁶Oğlancıklar yabana çok varmasın ve göz degmesin bildürür: Eger qarınıuñ çevresine ¹⁷şandal ve kâfür ve yekbünî şuyın vireler ve günlük qarşların içüreler, müfiddür. ¹⁸Eger oğlağ mayısın buçuğ direm alup anası südiyle qarışdurup içürseler ¹⁹müfid ola. Eger toñuz dişini götürse yavuz gözden ve cādülükdan, mekrden ²⁰emîn ola ve menâfi‘ ine nihāyet yokdur. Eger oğlanuñ kasağında taş dursa ²¹‘avrat südin balla içse gidere. Eger oğlancıklar boynına altun aşılar ^(B85/a) korkmaya ve şar‘ adan emîn ola.

TOKŞAN DÖRDÜNCİ BĀB

Çibanların ²‘ilâcın bildürür: Eger ufağ çibanları olan kimesne buğur-ı meryemden çibanlarına sürse ³gidere, mücerrebdür. Eger inciri tuzla çibanlarına vursa müfiddür. Eger kerdeme tohumun ⁴tuz ile ve sirkeyle yaqu itseler, işlemez çiban üzere vursalar, irinin akıda. Eger ⁵ebem gümesi yaprağın bişürüp baş virmeyen çibanlaruñ üzerine vursalar ağzın ⁶açup deşe. Eger eski benpe’i çukur olmuş çibana vursalar etin bitüre, frengi (?) ⁷tihliyün (?) çibanı düşüre. Eger çirişle yogurdı qarışdurup çibana vursalar ⁸gidere. Eger bir kimesnede bir mādde zühür itse ammā deşilme, zahmet çekse anı ⁹deşmege ‘ilâc yumurta şarusı ve ol miqdârı ekşi hamır ve bir miqdâr hām ¹⁰bal ve bir miqdâr zeyt yağı, bunları berāber cem‘ idüp bir çanağ içinde ¹¹çalkayalar, birbirine eyü alışa. Andan bir bezden süzeler, ol maddenüñ üzerine ¹²vuralar, bir niçe kez deşile, halāş ola ve dağı topalağı yumuşak döğüp oñulmaz ¹³çibanlara ekseler oñula. Eger güli derin çibanlara şaşsalar bitüre. Ammā tuz kim ¹⁴kābizdur ve cilā viricidür ve pāk idicidür. Eger kim çibana şaşsalar artuğ ¹⁵etlerin giderüp yeñi et bitüre. Eger çibanlara mürdeseng ekseler çürük ve artuğ ¹⁶etleri gidere ve taze et bitüre. Eger şabı yakup yaramaz çibanlara ekseler tiz bitüre. ¹⁷Eger hamırın tuzla qarışdurup çibanlara vursalar eride, eyü eyleye.

TOKŞAN ¹⁸BEŞİNCİ BĀB

Fālic ve sekte ‘ilâcın bildürür: Eger on bir dāne kene tohumun içse ¹⁹meflūca müfiddür ve dağı rāvend içmek müfiddür ve egir yimek eyüdü ve döğüp ²⁰gövdesine süre, mücerrebdür. Ammā hammāmda sürine. Eger dilkünin etin yiseler cüzẓām ve fālic ²¹ve lağve’i giderür. Eger kekligüñ eti fālice ve lağveye ve süst endāma eyüdü ^(B85/b) ve şehveti arturur ve menī’i kavī ider ve tiz haẓm olur ve istiskāya müfiddür ²ve gövdeye kuvvet virür ve mi‘de’i issi tutar ve gögercin etinüñ dağı hāşiyeti böyledür. ³Ammā koruğ şuyıyla ve keşnec ile yiyicek dükeli mizāca muvāfiğdur ve dağı sekte ⁴bir ‘illetdür kim dimāğüñ koçularından iner, yüregi kablar. Kişi kendüden gögerür, zirā ki ⁵can şıkılır. Tizcek kifālden ya ekhal tamarından kan almak gerekdür. Eger geç çalursa ⁶ağzına igne dutalar. Eger igne buğar dutarsa hükemā izin virmişdür, kan almak gerek. ⁷Bu marāza merg-i müfācān dirler. Degmede kimse halāş olmaz, yaramaz rencdür ve dağı ⁸fālic bir ‘illetdür ki başdan iner, yürege dökilür ve bir yanı tutilur. El, ayak hareketi ⁹tutilur. Gāh olur ki iki yanı bile hareketden çalır ve erliginden çalır. Olanda huğne’-i ¹⁰mutavassıta ideler. İyāric-i faykārā ile dimāğını tenkiye ideler. Semiz tavuğ ile ¹¹isfanağ müzevveresin yidüreler. Ekşi ve galiz ta‘āmlar virmeyeler. Ammā kerefis ¹²tohumun ve ustuhdūs ve enisün ve rāziyāne tohumun ve beyān kökin, bunları kaynadup süzeler. ¹³Gül-engübün

şerbetle karışdırurup şabāh şabāh içüreler. Üç günde bir hammāma ¹⁴qoyalar. Gövdesine ferfiyūn yağın ve bābūnec yağı gibi ve çörek otı gibi nesneler ¹⁵mütevātir süreler. Eger sekte olan kimesneye iblis dımağın tütsi itseler ¹⁶eyü ola. Eger belādūr ma‘cūnı fālīce virseler gāyet müfiddür ve laḳveye ve ra‘şeye ¹⁷daḥı eyüdü. Eger ‘anberūn elma deñlūsin koḳlasa fālīce ve ra‘şeye ve laḳveye ve sekte ¹⁸ve siñirler çekdüğine külli fā‘ide ide. Eger ördegüñ iç yağını fālīce sürseler ¹⁹fā‘ide ide. Eger ördegüñ ve tavuğuñ yağını süst endām kişilere sürüp ²⁰ovmak hübdür. Eger odla tağ vurmak laḳveye ve fālīce ve şara‘a ve mālīhulyāya ve sekteye ²¹müfiddür, sākīn eyler. Eger çörek otın döğüp şuyın fālīce ve laḳveye ve eñsesi ^(B86/a) çekilen kişinüñ burnına tamlatsa külli nef‘ide. Eger bal şerbetin şuşadıḳça ²içse fālīce ve ayrılmış a‘zāya müfiddür. Eger dārū‘l-fülful zeyt içinde kaynadup ³andan ol zeyt fālīce ve laḳveye ve şişmiş yirlere sürseler gidere.

TOĞSAN 4ALTINCI BĀB

Ra‘şeyi bildürür. Baş ditremekdür ve daḥı laḳveyi beyān ider. ⁵Eger ḥatmi dibin kaynadup şarābiyla başı ditreyen kişiye içürseler a‘lādūr ve ⁶dārçin daḥı müfiddür. Eger turaḳ otı yağın başı ditreyen sürünse a‘lādūr. ⁷Eger birkaç gice şaru şabırı mercimekten büyücek yutsa baş ditremesin gidere ⁸gidere. Eger gütmez ise daḥı büyük yuda. Eger yine fā‘ide itmezse daḥı büyük yuda ⁹ve daḥı ra‘şe bir ‘illetdür, el, baş ditrer ve yanar. Bu zaḥmet pırlerde çok olur. ¹⁰Zirā kim kuvvet-i ğalīzi kaḳ‘olur, bürüdet ziyāde olur ve çok şarāb içmekden ¹¹olur. Bunuñ daḥı ‘ilācı fālīc ‘ilācı gibidür. Maḥallinde görüle. Bir direm tiryāk-ı ¹²fārūḳ virürlerse eyüdü. Eger laḳve dirseñ bir ‘illetdür ki başdan nāzil olur. ¹³İki çeñesinüñ siñirlerine hareketde ayrıḳsı olur. Ağzı egilür. Ekserī sağı ¹⁴cānibde olur. Güliceğ ağız kulağına varur. Ol yaña dağı gözi egilür. ¹⁵İbtidāsında ol kimse‘i bir ḥālī yire koyalar, gözğüye baḳduralar. Dönmezse ¹⁶rāziyāne yaprağın kaynadalar. Kiremidi kızdurup ol şuya birağalar. Başını büriyeler. ¹⁷Tā kim burnına su‘d dögesin, bir dāne cevz-i bevḡanuñ kabını bunlar çeñesinüñ ol ¹⁸tarafına tūtalar kim dā‘im egilmişdür, tüküre. Maştaḳī, ‘āḳırḳarḥā, mevīzec, dārçin, ¹⁹her birinden üçer direm ve on direm şerbeti ideler ve bu otları ba‘de’s-saḥḳ ²⁰ḳatalar ve eleyüp bir ḳaşıḳ ağızına alup bir laḥza dura, girü döke, her şabāh ²¹böyle ide, mücerredür. Eger reyḥān ki feslegendür, sirkeyle ḳasışdırurup laḳveye vursalar ^(B86/b) müfid ola.

TOĞSAN YEDİNCİ BĀB

Teşennüc ki siñir çekilmekdür, ‘ilācın bildürür: ²Eger zerāvend-i ṭavīli sirengübīn birle içse teşennüce müfiddür. Eger sinā‘-i mekkī isti‘māl ³itse teşennüce eyüdü. Eger boğa dikenin kaynadup şuyın içseler teşennüce eyüdü ve hem ⁴ishālī keser ve kündür şerbeti dört diremden yedi direme dekdür ve gārīḳūn daḥı ⁵teşennüce eyüdü ve dār-ı fülful ‘azīm müfiddür ve daḥı kenger ki meşhürdür, ⁶yapraḳları marul yaprağına beñzer, siñirler büzüldüğüne verseler müfiddür. Eger tatlu ⁷bādem yağı dāyım teşennüce sürse müfiddür ve nūfūs zaḥmeti ki ḳocalıḳda bükülmekdür, ⁸andan emīn eyleye ve fālīce ve laḳveye külli fā‘idesi vardır. Burunlarına ṭamzursalar ⁹ve gövdelerine sürseler siñirlerini yumuşadur ve şovuk ağırlarına eyüdü. Eger balçık ¹⁰ḥurmāyı ve birkaç soğulcanı cem‘ idüp havanda muḥkem döğüp siñirlere yaḳu ¹¹idüp şifā bula.

TOĞSAN SEKİZİNCİ BĀB

Yağlar çıkarmasını bildürür: ¹²Eğer benefşe ya gül ya nîlüfer yağın çıkarmasını bilmek dilerseñ bil ki kırk direm ¹³çiçek yigirmi direm şîrûğan yağın karışdırup bir şişe içine koyalar, ¹⁴yigirmi gün güneşde dura. Andan süzüp yağın alalar ve haṭmî yağı daḥı bu vecihle ¹⁵tamām çiçekler perverde olıcaḳ süzüp şâf idüp yağın alup şişeye ¹⁶veyâ çini zarfa koyalar ve daḥı toḥumlar ve kökler yağını çıkarmak tedbîri budur ki dibekde ¹⁷yumuşayanaca döğeler, şuda ısladalar. Andan kaynadalar. Ba'de süzeler. Yetecek miḳdârı ¹⁸şîrûğan ya zeyt katalar. Andan şuyı gidince kaynadalar ve şuyı gitdüğün andan bileler ¹⁹ki bir pâre ağaca penbe şarup ol yağa baturalar, evde tutalar. Eğer cırıldarsa ²⁰daḥı şuyı vardur ve eğer cırıldamazsa şuyı gitmişdür. Eğer vaḳit tar olursa ²¹perverde olinmiş çiçekler yağı hâzır olursa didigümüz çiçekler yağlar içinde (B87/a) çıkanaca kaynadalar, süzeler. Eğer papadya ve nergis gibilere yüz direm zeyt yağına kırk ²direm çiçek karışdırup şişe içine koyup kırk gün issi güneşe karşı ³terbiyet idüp şâf itdükdenşoñra yine şişeye koyalar.

TOKSAN TOKUZUNCİ 4BÂB

İşırğu 'ilâcın bildürür ve daḥı ıştırğan dikenin döğüp uñ gibi ⁵idüp veca' üzere çig bal sürüp andan ekeler. Eğer çörek otın döğüp ⁶balla kaynadup ıştırğuya vursalar şifâ ola. Eğer reyhân sirkeyle karışdırup ıştırğuya ⁷vursalar müfid ola. Eğer şabırı döğüp sirkeyle ḥabb idüp ıştırğuya yaḳu itseler ⁸hoş ola. Eğer buğday kepegin sirkede ısladup ıştırğuya vursalar eyü ola. Eğer zeytünü ⁹döğüp ıştırğuya yaḳu itseler hoş ola. Eğer tîn-i ermeni'i sirkeyle ve gülâbla ezüp ¹⁰karında ve kısıḳda ve ğayr yirlerde ıştırğu veyâ issi şiş olsa sürseler ḥarâretin ¹¹sâkin ide ve şişini fi'l-hâl zâ'il ide. Eğer siñirlü yaprağın isfidâc ile karışdırup ¹²ıştırğuya vursalar fâ'ide ide. Ammâ şarâbın (?) ki ıştırğudur, 'alâyimi oldur ki yüz göz kabaḳ ¹³gibi şişer. Evvel kifâl tamarından kan alalar ve şiş yirlere şişây-ı mâşiyâyı gülâbla ¹⁴ya kız südiyle ezüp süreler. Sâkin olmazsa eşek kanın süreler. Şabâḥ şarâb-ı ¹⁵nîlüfer içüreler ve şu degürmeyeler ve etlü şorba yidürmeyeler. Ğıdâsı bâdem yağıyla erişte ¹⁶ola. Eğer ıştırğu için çam kabını yumuşaḳ döğüp ıştırğu üzerine çig bal ¹⁷sürüp ol döğülmiş çam kabuğın üzerine eke, şifâ bula. Eğer kız boḳını tükürükle ¹⁸melhem idüp penbe ile yayup tâze tâze ıştırğuya vura, ammâ issi şuyıla yoğuralar, ¹⁹andan vuralar, müfid ola.

YÜZÜNCİ BÂB

Dilcik ve boğaz düşmenüñ ve ḥunâḳ ²⁰'ilâcın beyân ider. Eğer barmağın tükürükle ısladup andan döğülmiş nuşâdıra başup ²¹çaḳ dilcik olduğı yire berk başa, mücerrebdür. Eğer şabla balı karışdırup şerbet (B87/b) idüp birkaç kerre ğargara ide, müfid ola. Eğer şabla biberi döğüp bir kamışla çaḳ ²dilcik olduğı yire üfüre, def' ola. Eğer üç dâne fülfuli döğüp eflâḳ tuzına ³katup dilçiğe degüreler, şifâ ola. Eğer it necsinüñ akların ve bir miḳdâr cevz berâber ⁴karışdırup bir küçük mâşüre'i yarusına dek doldurup boğazına püfküre, fi' - ⁵l-hâl dilçigi gide. Eğer it boḳınıñ içinde kemikler olur, kemüğün birisin her kim götürse ⁶derleme ḥasteligin hergiz görmeye. Eğer bir kimsenüñ boğazına dilçik inse bal ⁷peltesin ısıcaḳ tebesine vursa şifâ bula. Eğer bir kişi boğaz ola, veyâ dilçik ⁸ola, göğercin yavrusın boğazlayup tîzye karnın yarup ısıcaḳla tebesine ⁹vuralar, birin daḥı eñsesine vuralar, berk bağlayalar, muḥkem başını örteler ve göğsinüñ ¹⁰başına şişe vurmak boğazı açar ve daḥı bu dilcik didigümüz dimâğda muḳarrerdür ¹¹kim üzüm dânesi gibi olur, iner, boğazı tutar, dil altından ya kifâl tamarından ¹²kan alalar.

Kulaqlarını berk çekeler, çatlaya. Andan merzencüş ve biber ve serv koz içi, ¹³bunları dögeler. Yumurta şarusıyla karışdurup ılıcak eyleyüp depesine vurular. ¹⁴Eger sarımsağı dögüp köfte gibi eyleyüp ipün ucına şaplayalar, üstine biber gibi ¹⁵ekeler, dilçik altına dutalar bir zamân. Eger uzanup dil üzerinde yatarsa çengel ¹⁶ile çekeler, şınduyla keseler. Yohsa kararacak olursa muhâtaradur.

Ammâ ħunnâkı ¹⁷bildürür. Ħunnâk başdan iner bir mâddedür. Boğazuñ iki yanına bile dökülür. Boğazı ¹⁸şışer, yutğunamaz, hır hır ider. Evvel emirde dil altından ya kifâlden kan alalar. Ammâ ¹⁹çok ağıtmayalar. ‘Unnâb mercimek kaynadalar. Şuyına şarâb-ı tut ezeler, ısıcakla ²⁰tiz tiz gârgara ideler. Şarâb-ı benefşe ısıcak içüreler. Ta‘âm, bâdem ħarîresi ²¹ola. Şekerle ve bâdem südiyle rişte ola, şeker dâhil ide. Boğazına bâdem yağın ^(B88/a) veyâ gül yağın süreler. Birkaç gün ta‘î‘atı yumuşayanaca ki dişiyle ya barmağıyla arkun ²arğun karşı kalduralar, ne varsa aқа gide. Eger tesbîh böcegin balla karışdurup ³bir yelek ile dılcık olduğı yire sürseler müfıddür. Eger fülfuli dögüp balla ⁴karışdurup dimâğına başdura, ħunnâka eyüdür.

YÜZ BİRİNCİ BÂB

⁵‘Avratlar ħâmile olmasınınuñ ve olmamasınınuñ ve bekerligininuñ ve zeker büyükliginuñ ‘ilâcın ⁶bildürür: Eger ‘üd-ı hindî ve mürd yaprağı ve ħurmâ ħoruğı her birinden buçuқ direm ve ⁷misk bir denk dögeler, bir beze bağlayalar ve birez şarb şarâb bir çölmege koyup ⁸ocakda kaynadalar. Kaynarken ol otları içine bırağalar, kaynaya, tâ kim kuvveti ol ⁹şarâba çıқа. Andan süzeler, bir şişeye koyalar. Ĥâcet vaktinde bir pâre yün ile ¹⁰‘avrat götürine beker gibi ola. Bu ‘ilâcuñ kuvvetinden rahmün kuvvet-i câzibesî muhkem olur ¹¹ve süddesi açılır ve istiķâmet birle menî maķâmına varup hemân ol sâ‘at ¹²ħâmile olur ve bu ‘amel esrâr-ı ħükemâdandır. Eţıbbâ mâbeyninde mestürdür. Eger fil ¹³tersini iki direm bir ‘avrat götürse ya altına tütüzdürse şöyle ki tütünü ¹⁴fercine gire, hergiz ‘ömrinde ħâmile olmaya, kışır kıla. Eger filün bevlini bir ‘avrat ¹⁵içse ħâmile ola. Eger kanğı kızuñ bekâreti zâ‘il olsa girü kendü sidüğini ¹⁶bala kıtup yise, yine bâkire ola. Eger erkek adam yetmiş yaşına varanaca oğı ¹⁷ve kıızı olur, ‘avrat elli yaşına varanaca oğı kıızı olur ve ħâyize ‘avrat ¹⁸eger aynaya baksa tonuқ olur. Eger bostana girse kıavun datsız olur ve kıovan ¹⁹kıatına varsa külli ziyân olur. Eger ‘avrat kim oğı olmasa benefşe‘i dögüp şuyın ²⁰alup bir fitil eylesün, dağı ol benefşe şuyına batursun, ol ‘avrat fercine ²¹ķosun. Ba‘de ħelâliyle cimâ‘ kılsun. Derĥâl yüklü ola. Eger ‘avrat ħâmile ^(B88/b) olmak için şaru ħıyârûñ tohumın dögeler, çirişe döne ve yumurta şarusıyla kıarışdura, ²‘avrat içe, ħelâliyle yata, fi‘l-ĥâl ol cimâ‘da ħâmile ola. Eger ‘avrat ħâmile ³olmasa ve bilmeseler, erden midür, ‘avratdan mıdır, anuñ bilmenün ħariki oldur ki bir arı ⁴çanağ içine şu dolduralar, ol er ol çanağın içindeki şuyun üzerine ⁵şehvetin döke. Eger şehvet şuyun dibine inerse ‘illet ‘avratdandır ve eger şu ⁶üzerine kıalursa ya şuda belürsiz olursa ‘illet erdendir. Ammâ bir ‘illet dağı ⁷budur ki erle ‘avrat bir yumuşaқ toprak üzerine başka başka birkaç kez ⁸şışeyeler. Eger erkek sidüğü yiri tiz kıursa ‘illet erdendir. Eger ‘avratuñ sidüğü ⁹yiri tiz kıursa ‘illet ‘avratdandır. Kıanğısında ‘illet olur, tımâr itmek lâzımdur. ¹⁰Tâ kim ol ‘illet gide. Ammâ bir ĥâl dağı vardır. Bir kıışnün zekeri ħurde olsa, dırâz ¹¹ķad ‘avrata cimâ‘ aşşı idemez ve eger zeker büyük ‘avrat ħurde olsa öñde cimâ‘ ¹²aşşı idemez. Zırâ şehvet maķâmına düşmez. Ĥâmile olmaduğınınuñ bir vechi ¹³dağı budur. Ammâ şaru kükürdi biber ile başka başka dögüp ayrı ¹⁴ayrı bala kıarışdurup zeketine süre, kıatı büyük ola. Ammâ zencebil ‘üdu‘l-ķahr ¹⁵ve dârçîn, her birinden alup

dögeler ve zamḳ-ı ‘ arabî suyuyla karışduralar. Andan ¹⁶zekerine süreler, ğāyet büyük ola ve daḥı ‘ avrat kim erden küçük ola, uzun ¹⁷zekerli kişi aña cimā‘ itdükte varur iç ḳabına ulaşur. Anda ḳatılır, şu olur. ¹⁸Girü akar gider veyāḥūd anda ḳana ḳarışur, yirine düşmez. Pes ol ‘ avrat yüklü ¹⁹olmaz. Ol zeker oğlan olduğı ḥazine‘i ḥarāb ider. Ba‘ zı ḥātūnlar ol ḥuşuşda ²⁰renc ḥāşıl idüp içinde ḳulun ve ḥorosuñ ya bağa veyā ğayr canavar gibi veyā canavar- ²¹mānend nesneler ḥāşıl iderler. Ḳarnı şışer ve beñzi şararur ve ḥasteligi artar, (B89/a) marīz olur. Ve daḥı ‘ avrat kim semiz ola, içini yağ ḳablāya, oğlan ḥazinesi ²yağ içinde ḳalır. Menī ve şehveti ḳabūl itmez. Pes anuñ gibi ‘ avratı cimā‘ vaḳtinde ³oynamağla ve memelerin ve gögsin vāfirce ovmağla ve fercin zeker ile vāfirce süre. ⁴Fi‘l-cümle semiz ‘ avrat oynamağla buñalur. Cimā‘ itdükte ḳuvveti ve iç yağı aşığa şarkar. ⁵Oğlan ḥazinesi açılır, şehvet yirine varur, ‘ avrat yüklü olur. Eger bir direm za‘ ferānı ⁶bir ‘ avrat yise bir yıl ol ‘ avrat ḥāmīle olmaya. Eger bir direm ḳara boyayı bir ‘ avrat ⁷yise ‘ ömrinde ol ‘ avrat ḥāmīle olmaya. Eger yüklü olan ‘ avratlar ta‘ āmlaruñ ⁸ḳoḳusından şaḳınmak gerek ve ağır yükden ve ḳan almaḳdan ve müşhil nesnelerden ḥazer ⁹ide ve genc oğlancıkları yavaş tūtalar ve ḳorḳutmayalar ve uyḳusuz ḳomayalar, tā ¹⁰oğlancık kendüyi bilmeyenece. Eger ‘ avratuñ südi kesile, ḳışrak südi içe, südi ¹¹gele. Eger ‘ avratlar nūkre yüzük taḳınsalar dāyım aḳan ḳan kesile. Eger ‘ avratlar her ¹²ayrılıḳda bir direm ḳaranfil içse yüklü ola, mücerrebdür.

YÜZ İKİNCİ BĀB

¹³Siñek ve çekirge ve ḳarınca ve bit ve pire ve sıçan ve yılan ve cāzūlık def‘ini bildürür: ¹⁴Eger bir pāre bezi şarb sirkeyle ısladup evde aṣa ḳosalar siñekler ol ¹⁵eve girmeye. Eger devenüñ ḳuyruğından birkaç kıl alup evde bir ağaca bağlasalar ¹⁶ol evden sivri siñek ḳaça. Eger ḥāyize ‘ avrat başın açup dursa ¹⁷ol ḥinde ol yire ṭolu yağmaya, ayruḳ yire gide. Eger enār ḳabın şuda ḳaynadup ¹⁸andan ol suyu bir tarlaya yir yir şaḳalar, çekirge anuñ ḳoḳusından helāk ¹⁹ola ve eger enār ḳabın aşasın, çekirgeler andan ḳaça, mazarrat itmeye. Eger ḳatrānı ²⁰ḳarınca delüğine ḳoyalar, daḥı çıḳmaya. Eger ṭoñuz derisini evde tütüzdürseler siñekler ²¹ḳaça. Eger eşek südini kemmūnla ḳarışdurup bir yoğun ağaca sürseler, andan (B89/b) evüñ orta yirinde dikseler, pireler ḳamu ol ağacuñ üzerine cem‘ ola, andan ber-ḥāl ²ideler. Eger zırnīḥ veyā günlük evde tütüzdürseler siñekler ḳaça, ammā evüñ ³pencerelerin ḳapayalar, hemān bir dānesin açuḳ ḳoyalar. Eger dīlkü yağın bir ağaca sürseler ⁴mecmū‘ pireler ol ağaca cem‘ ola, andan helāk ideler. Eger mürdesengi yumuşak ⁵dögüp peynire ḳatup sıçana yidürseler helāk ola. Eger atuñ tırnağını evüñ ⁶şeḳi altına gömeler, ol evden sıçanlar ḳaça, ğālibā tırnağın bütūn gömeler. Eger ⁷ḳoyunuñ ödini ḥammāmda gövdesine sürse ḳaftanına bit düşmeye. Eger ⁸sezāb suyun tāze yağla ḳaynadup suyun gövdesine sürse ‘ ömren anuñ ⁹esbābına bit ve sirke düşmeye. Eger yüzerligi muḥkem dögüp şirluğan birle ¹⁰ḳaynadup cemī‘ bedene serāpā sürse ḥiç bit ḳalmaya, kırlı. Eger ḥardalı yılan inine ¹¹dökeler, yılanlar ḳaḳalar ve helāk olalar. Eger şāhtere‘i şaru helile ile dögüp ¹²birbirine dāḥil idüp suyla başın yusa bitin kıra. Eger dīlküñüñ iç ¹³yağın ḥammāmda gövdesine sürse, esbābına cidden bit düşmeye. Eger turuncı ¹⁴ (167) buğday ve arpa arasına ḳoya, bit düşmeye. Eger oğul otın evde ²aṣa ḳosalar yılan ve ḳiyān ve ‘ akreb ol eve girmeye. Eger merkeb tırnağın evde ³tütüzdürseler cümle ısırıcı canavarlar ol mekāndan ḳaḳalar ve hem sıçanlar da ⁴ḳaça. Eger kelpūñ¹

¹ B‘de “kelbūñ”

tırnağın evde gömseler ol ev halkına cāzūlīk kār 5kılmaya. Eger turbı döğüp şıķup şuyın alup üç gün şabāh şabāh 6şuyın içüp ve hem yise biti olmaya. Eger ķurduñ kemügin döğüp koyun 7ağılınuñ dört cānibine şačsalar ol ağıla ķurd gelmeye. Eger döşek altına bir miķdār tuz şačsalar 1veyāhūd ebūcehil ķarbuzın 2 8şuyla ķaynadup evüñ içine şačsalar cemī 3pireler firār ide. (B90/a) Eger 9şığır ödin ķarınca yuvasına dōkseler 3, ayruķ ol delūkten ķarınca çıķmaya. Eger bir kimsene 4 10deve ķanın eline ve ayağına sürse yaz günü ķoķmaya. Eger ķoç boynuzın 11boncuķ idüp daķınsa, ol kiři 12i 13ömren bire 5 ışırmaya. Eger ķara ķečinüñ ķanını 12evinde gömse ol meskenden bireler 6 ķaça. Eger zifti veyā ķasnı 1ı evde 13tütüzdürseler ķarınca ķalmaya, gide. Eger pelini esbāb arasına ve şandıķlar 14içine ķosalar güveleri ķıra. (B90a/5) Eger pelinüñ yedi dirhemini 6şuyla ķaynadup evüñ içine şačsalar pireleri ķıra. Eger pelini bir evde tütüzdürseler 7haşerāt gide. Eger demür dikenin ķaynadup şuyın evüñ içine şačsalar pireleri ķıra. 7 (167) Eger ģardalı yılanlu yirlere tütüzdürseler 15ol mekāndan yılanlar tağılup gideler. Eger na 16ne 17i döğüp tuz ile 16ķarıřdurup it ıřırdıģı yire vursalar eyü ola. Eger fil tersini 8 17sivri siñegüñ 9 olduğı yirde tütüsi itseler kaçup gideler. Eger 18şığın derisinden bir pāre götürseler ol kişiye yılan yakını gelmeye. Eger yılan 19derisinden eşvāb arasına ķosalar güve düşmeye. Eger arslan derisin (168) yırtıcı canavarlar olduğı yire tütüzdürseler cümle firār ideler. Eger bir 2pāre arslan derisinden şandūķa ķosalar güve 1ı ķıra mücerrebdür. Eger arslan 3necsinden şarāb-ģor kişiye içürseler terk ide. 4Eger yağmur yağarken şuyın alasin. Ammā be-şarť-ı ān oluķdan aķarken 5ve yirde seyl olup aķarken olmaya, ol şudan bir tavanuñ 6içine koyup ķaynadup ba 1de yire ķomadın boş 7yumurťa içine koyup bir yire gömseler bi-emrillāh yağmur dege. Eger bir kimesnenüñ 10 8evinde çok sıçan olsa kaçır tırnağın tütüzdüreler. Ol yirden kaçup 9gideler. Eger tekrār yine zuhūr iderse yine ideler, mücerrebdür.

10YÜZ ÜÇÜNCİ BĀB

Süciden kesmenüñ devāsın bildürür 11: Eger bir müdmin-i ģamra 11kendü bilmedin bağ çubuğı (B90/b) budandıķda aķan şuyın 12içürseler ferāģat ide. Eger bir yılanı boğazlayup ķanın panbuģa alup 13şaķlaya, böyle bir bekriye devā içün ol benbe 1ı 12 ışladup 14ķadeģine şıķup kendü bilmedin içürseler dağı 15meyl itmeyüp ferāģat eyleye.

YÜZ DÖRDÜNCİ BĀB

16Bir kiři 13 yüksek yirden veyā atdan düşüp a 14zāsı ağırsa 15ilācın 17bildürür: Eger bu maķūle kimesne bir dānecik 14 yumurťa 1ı ķarıřdırup 18tamām içse eyüdü. Ķan işedüp řu yolından çıkarur. Eger 19bir yirin ağırtsa birķaç yumurťanuñ ağını alup ve 1ı irāķi şabunı biraz ģüb (B90/b) ķazıyup eliyle 8muģkem çalkaya, tā ki merhem gibi ola. Andan bir bez üzerine üstübi döşeyüp birez 9mermer taşı döğüp uñ gibi idüp andan ol merhemi üstübi üzerine koyup 10bu uñ olan mermeri anuñ üzerine sepüp ol yire yaķu ideler, dura. Ammā

1 “.... ol ağıla ķurd gelmeye. Eger döşek altına bir miķdār tuz şačsalar.....” ibaresi A’da yok.

2 B’de “ķarpuzı”

3 “dōkseler” A’da yok.

4 “kimesne” A’da yok.

5 B’de “pire”

6 B’de “pireler”

7 “Eger pelinüñ yedi dirhemini içine şačsalar pireleri ķıra.” cümleleri A’da yok.

8 B’de “boķını”

9 B’de “siñek”

10 B’de “kimsenüñ”

11 B’de “süciden kesilmek isteyenleri bildürür”

12 B’de “penbe ıı”

13 “kişi” A’da yok.

14 B’de “dānecik”

ol ¹¹yirde şiş ne miqdâr ise yaqu dağı ol deñlü ola. Ğâyet müfiddür. Eger köpricük ¹²şinsa ya el veyâ ayak şinsa katı düşmekden ya bir nesne doğunmağdan olur. Ammâ ¹³eger köpricük şinsa omuz aşığa iner ve eger ayak şinsa ma' lümdür, aña 'ilâc ¹⁴çam kabı, maştakî, demür tuvâli, çirişdür, bunları yumurta ağıyla qarışduralar, ¹⁵bir beze süreler, köpricüğü yirine çekeler. Andan koltuğı altına yaşıdık ide. Tob gibi ¹⁶yaquyı üzerine vuralar, berk bağlayalar ve bir direm mümiyâ'-i hindî içüreler. Elde ve ayakda ¹⁷dağı olsa böyle ideler. Ammâ bunları altı pâre tahta ile berk bağlayalar. ¹⁸Eger barmaqları pek şişer ise gül yağı süreler. Eger çok zahmet virürse yara'ı ¹⁹açuk kıoyalar. Ammâ omuz ve dirsek ve topuk ve diz çıkşa sebebi katı berk düşmekden ²⁰ya zârbdan olur. Nişânı oldur ki eli ağzına varmaz ve eli aşığa düşer. Kalanınınuñ ²¹kuvveti olmaz. 'İlâc, hammâma vara, ılıcağ şuyı yuya. Andan çal kıoyun yaturalar. İki kişi ^(B91/a) iki kıolina yapışa. Bir kişi göğsine başa. Omuzı çıkan tarafından elini berk çekeler ²ve ökçe ile depeler, çatlaya veyâhüd bileğini bir kişi berk duta, bir ağacı koltuğı ³altına kıoyalar ve ağacunuñ iki yanına pek yapışa. Ol iki kişi kıolını muhkem çekeler, bir yana ⁴vara. Andan yaqu uralar. Berk bağlayalar. Omuz yirine varduğı budur. Eli başına vara. ⁵Eger diz çıkşa bir yir kıazalar kim diz şığa ve yüzi kıoyı yatura, ayağıyla berk ⁶başalar, diz egile, yirine vara. Tamdan ve ağaçdan ve atdan düşen kimesnelere üç arpa ⁷ağırı mümiyâ ezüp içüreler, müfiddür. Eger kıoç derisini yüzdükleri gibi döğilen ⁸kimesne gövdesine çıplağ şarsalar, bir gün bir gice dura, şifâ ola.

YÜZ 9BEŞİNCİ BÂB

Muqavviler ve bağılu olanlar 'ilâcın bildürür. Eger keşürî od ¹⁰içinde bişürüp yise muqavvidür. Eger ma' cün-ı misk yise müfiddür.

Ammâ cimâ' a keder ¹¹virüp ziyân ideni bildürür: Evvelâ imtilâ olmak ve şovuk şuyı çok içmek ¹²ve çok kıan almak ve kemmün ve mercimek ve ekşi nesneler ve tiz nesneler ve tuzlu nesneler ve ¹³marul, bunlar cimâ' a küllî zârardur. Ammâ nâfi' olan ğıdâlar bunlardur. Kıoyun eti noğudla ¹⁴ve şoğanla bişe ve rişte ve bağıla ve semiz tavuk ve serçe ve biliç ve südlü birinc ¹⁵ve herise ve gendüme süzmesi ve nım-puht yumurta ve kebâb ve bişmiş balık ve süd ¹⁶ve yoğurtdur. Eger bir kimsene bağılu olsa nergis şuyın kıaşığına sürse açıla. ¹⁷Bir kıışınıñ zekeri bağılu olsa, hiç cimâ' idemese çaydan üç dâne balık ¹⁸dutup diriyken balıklarınuñ ağızlarına fi'l-hâl işeyüp yine diriyken ol şuyı şalıvirseler ¹⁹derhâl açıla, mücerrebdür. Eger bir kimse bağılu olsa dört dâne dutulmaduk ıgne alup ²⁰ikisin donına, sağ yanındakı yırtmacınıñ iki yanına sanca ve hem kıuşağıın ardından ²¹döke ve iç donınıñ şol paçasın giye ve sağ paçasın gice taşradan içeri gire, ^(B91/b) cimâ' a meşğül ola, mücerrebdür. Eger şu şıgırınıñ veyâ kıara şıgırınıñ buzağısı taşağıın ²biryân idüp etin yiye, cimâ' a muqim ola.

Şıfat-ı habb-ı muqavvi: Bu bir habbdur ki her ³kim dili altında dutsa zekerin kıayım ide ve cün dili altından gidere kıarârına gele. ⁴Maştakî bir direm, misk-i hâlis bir denk, kıaranfil yarım direm, cümlesin muhkem ⁵sağk idüp, elekden geçürüp ve murabbâ zencebîl balla habblar eyleyeler, noğud kıadarı ⁶hâcet vâktinde birin dili altında duta, tamâm lezzet ve kıvâm vire, süst ⁷olmaya.

Diğer muqavvi: Mevîzek ve dârçin ve 'âkırkarhâ, her birinden bir direm nâzik ⁸sağk idüp ve hâm balla kıarışdurup zekeriine dürtse cimâ' dan evvel bir sâ' at ⁹dura andan cimâ' ide, ol deñli lezzet ve kıuvvet vire kim mef' ülün nesi var ise ¹⁰fâ' ile vire, hergiz anı

terk itmeye. Ammā cimā‘ dürlü dürlü olur. İbn-i mün‘ im cimā‘ -ı ¹¹mesrūrī hūb getirür. Zīrā bu cimā‘ mef‘ ülūn muḥabbetin ziyāde ider ve erūn bedenin ¹²ḳavī ider. Ḥiffet ḥāşıl olur. Cimā‘ -ı mesrūrī budur ki mef‘ ül çalkoyun yata ¹³ve göti bir yaşıdık koya, fā‘ il iki ayağın omuzına ala ve kendü ayağının ¹⁴barmakların divāra vire ve eliyle omuzın muḥkem duta, kendüye çeke, mübāşeret ide. ¹⁵Eflātūn ḥekīm eydür: Bu cimā‘ -ı mesrūrī didüğümüz sayirlerden eyüdür, rūhı ziyāde ¹⁶ider, göz nūrın arturur ve ḳalbe şafā virür. Ammā cimā‘ -ı müs‘ ad oldur ki ¹⁷mef‘ ülūn ayağıyla başı bir yire gele, ṭob gibi ola. Fā‘ il arasına girdükde mef‘ ül de ¹⁸uyluğun kendüye çeke, eliyle ṭuta, tarafeyne lezzet-i tām virdüğinden ğayrı zarar ¹⁹müterettib olmaya. Her kimūn ki zekeri süst ola, iki direm turb tohumın tere ²⁰yağıyla ḳaynadup andan ol yağı zeketine sürse ḳavī ola. Eger zekeri süst ²¹olup ḳalḳmaz olsa sarımsağı yağla ḳavurup yiye ve ol yağdan zeketine (B92/a) sürse zekeri ḳā‘im ola. Eger nergisi yağla ḳaynadup ve ol yağı zeketine sürse ²ḳavī eyleye. Eger boğanuñ zekerini ḳurutsalar uñ gibi eyleseler rafadan yumurta ³şarusıyla içseler ve etle bişürüp yiseler ğāyetle cimā‘ a ḳuvvet vire. Eger ḥorosuñ ⁴taşağın ḳuruda, yumuşak döge, daḥı zeyt yağına ḳarışdurup andanşoñra zeketine ⁵süre, cimā eyleye, ol ‘avrat ol erden ğayrıya rām olmaya.

Diger: Bu ma‘ cūn ⁶Süleymān peygamber ‘aleyhi’s-selām ma‘ cūnıdur. Cimā‘ a ḳuvvet virmek için ⁷itdürmişdür, mücerrebdür. Aḳ şoğan tohumı ve kebābe ve ḳuş dili ve ‘ūdū’l-ḳahr ⁸ve saḳız ve hindistan ḳozı, her birinden bir direm döğüp yumurta şarusıyla ⁹ḳarışdurup bişüreler. Ḳaç ḳoz ḳabı ağırınca yirlerse ol deñlü cimā‘ eyleye, ¹⁰mücerrebdür ve ma‘ rūfdur.

Diger ma‘ cūn-ı muḳavvī: Ḥulbe ve ketān tohumı berāber (169) ola ve fūlfül, bunlaruñ nişfinca ola, döğüp elekden geçürüp üç edviye ²ḳadar köpügi alınmış balla yoğuralar. Ḥācet vaktide beş direm ac ḳarnına yiye, ³nef in müşāhede ide.

Diger: İbrāhīm eydür: Bir yıl içinde bir hafta her gün bir- ⁴yān olmuş keşür, ya‘ ni havıç yiye. On cāriye olursa rāzī eyleye, ⁵cimā‘ ḳuvvetini ğāyet ziyāde eyleye. Eger cimā‘ ḳılmağa ḳādir olmasa şoğulcanı ⁶gölgede ḳurudup nāzik¹ döğüp zeketine sürse ḳā‘im² ide. Eger bir ⁷kimsenūñ erligi süst olup zekeri ḳā‘im³ olmasa sarımsağı çok yiye, ⁸‘aẓīm nef‘ ini göre. Muḥarrā bişürüp yiye. Bir kimesne mücāma‘at eylese, ol evde ⁹nergis gerekmez. Zīrā cimā‘ iderken gözi nergise dūş olsa fi‘l-ḥāl erligi ¹⁰bağlana, inzāl olmaya ve eger inzāl olursa gözine ḥalel gele, muḥtemeldür⁴ kör ola. ¹¹Eger bir kimesne dilerse cimā‘ çok ide. Ol işden ḳalmaya. Gerekdür ki birkaç ¹²nesneden perhīz ide. Evvel südügin çok çok dutmaḳdan ve yayan ¹³yürimeḳden ve ḥammāmda çok (B92/b) derlemekden ve çok ata binmekden ve başdırma ¹⁴yimeḳden ve ayak üzere cimā‘ itmekden ve şād-revānī cimā‘ dan ve çok ḳan ¹⁵almaḳdan ve çok ḳay‘ itmekden ve çok müşhil içmekden ve turşı yimeḳden ¹⁶ve şavaşmış iken ısıcaḳ şu içmekden, bunlaruñ cümlesi zekeri süst ¹⁷ve şehveti eksük eyler. Ammā bilgil ki cimā‘ ⁵eylemek bahār vaktinde ḥoşdur. ¹⁸Ammā yaz issisinde⁶ ve ḳış şovuğında ihtirāz itmek gerekdür ve giçeden⁷ ¹⁹işe gündüz cimā‘ itmek efzāldür. Cimā‘ şerī‘at ve ḥikmet muḳteẓāsınca (170) düşenbe ve pençsenbe⁸ ve azīne giçelerinde⁹ eyüdür. Şenbe günü ya gicesi mübāşeret ²ḥastelik getirür. Eger ḥavlıncānuñ

¹ B’de “nārin”

² B’de “ḳāyim”

³ B’de “ḳāyim”

⁴ B’de “yaḥtemil”

⁵ “cimā” A’da yok.

⁶ B’de “issi yaz güninde”

⁷ B’de “giceden”

⁸ B’de “pençsenbe”

⁹ B’de “gicelerinde”

bir diremin ağızda dutsa cimā¹ ı kavî² eyleye. Eger bir diremin muhkem saḥḥ idüp bucuḳ¹ mişkāl taze inek südine⁴ şaḥup içse zekeri kavî eyler. Cimā¹ a kuvvet virür, mücerrebdür. Ammā ac² 5karnına içeler. Eger gül döşeyüp üzerinde yatsalar ya⁶ ni cimā⁶ 6itseler menî kem idüp kaṭ⁷ ider, yaramazdur. Ammā ḥarâreti dâfi⁷ dür⁷ ve çok ishâl ider ve südde³ i açar.

YÜZ ALTINCI BÂB

Derlemek def¹ ini ve ota⁸ girmegi bildürür: Eger bir kimsenün ayağı derlese ḥaṭmi şuyın kaynadup ayağına⁹ sürse def¹ ola ve daḥı şab³ şuyıyla yusa giderür. Eger mersîn¹⁰ yabrağın⁴ çok derleyen adamuñ gövdesine sürseler derlemesi sâkin¹¹ ola. Eger bir kimesne⁵ çok derlese derlemeden bî-ḥuzûr olsa qurı gül¹² ve mersîn yabrağın⁶ ve mâzû vezinde berâber olup döğüp elekden¹³ geçürüp şuyula bulamac gibi idüp⁷ başdan ayağa sürüne ayrık derlemeye. Eger¹⁴ zeyt yağın gövdeye sürseler derlemegi men¹ ide ve hem gövde³ i¹⁵ yumuşada ve bârid zahmetleri gidere. Eger bir kimesne mayıs ayında ota¹⁶ girse ziyâde nâfi¹ dür. Tecrübe idenlerden tahîr olındı. Ba¹ zılar¹⁷ ḥammâm içinde fuḥıya girürler ve ba¹ zı da taşrada girürler. Kâ¹ ide¹⁸ budur ki bir evün içinde bir fucı⁸ ḥâzır eylesin andan bu zıkr^(B93/a) olınan otları¹⁹ kazanda şuyula kaynadasın ve¹ aynıyla fucıya⁹ doldurasın. Muḥarrâ olmış⁽¹⁷¹⁾ ola ve ol fuḥıya boğazına dek batup vâfir otura. İssisi taḥammül² idecek deñlü ola ve bir kazanla issi şu ḥâzır dura. Bir kimesne ol issi³ şudan bir mîkdâr fucıya¹⁰ kıya, otura bildügi kadar otura. Ol otlar⁴ bunlardır kim zıkr olunur: Keklik otı, kara başlu papadya, feslegen¹¹, eyrelti⁵ tâzesi¹ ola, ebem gümeci, def¹ ne yabrağı¹², şu teresi, ışırgan; bunların⁶ her birinden birer tutam ya ikişer tutam alup şuyula kaynadalar. Bâlâda zıkr olan⁷ üslûb üzere¹ amel ideler. Ammâ fucıya¹³ girdükde döşegi ḥâzır ger-⁸ ekdür ve döşek üzerine vâfir söğüt yabrağın¹⁴ döşeyeler ve bir desti⁹ issi şu fucıdan¹⁵ çıkdukda dökinüp bir çârşebe¹⁶ bürünüp ol¹⁰ yabrağın¹⁷ üzerine yata. Vâfir örtünüp derleye. Bir nice¹⁸ def¹ a andan vâfir¹¹ esbâb giyüp şovuk şudan ziyâde ḥazer ide. Hiç içmeye. Meger ki¹² ağız kıriya, ılıcak şuyula benefşe şarâbı veyâ erik suyu içe. ¹³Sehlce tavuk çorbası ḥâzır gerekdür ki yiye ve ol gün muḥâlîf¹⁴ nesnelerden perhîz ide. Ziyâdelerle rast ola¹⁹. Ammâ şovukdan¹⁵ ve yilden bek²⁰ şakııalar ve kimi hemân şu teresine girer ve hıızır ilyas¹⁶ günlerinde daḥı girmek câ³ izdür.

YÜZ YEDİNCİ BÂB

Müferriḥât ve ba¹ zı¹⁷ ma¹ acin-i müfîdi ve ğayrları bildürür: Eger bir kişinün şakalı vaḳitsiz¹⁸ ağarsa girü civânlığı yirine gele ve cemî¹ marâzları gide ve balğamı kese. ¹⁹Barâşa, cüzżâma nâfi¹ ola ve yaraḳânı def¹ ide. Başında ve şakalında⁽¹⁷²⁾ aḳ kıl var ise qararda ve bu otları ikişer direm ḥablar ideler. Üç yüz² altmış altı ḥab ola. Tâ yılına dek her şabâḥ yiyeler, nâfi¹ ola. Eczâları³ bunlardır. Helilec-i aşfar mişkāl yigirmi altı, helilec-i esved yigirmi altı, ⁴şünîz^(B93/b) altı, nâr-ı misk, mişkāl altı, kebâbe, su¹ d, kâḳûle,

¹ B'de "buçuḳ"

² B'de "aç"

³ "şab" A'da yok.

⁴ B'de "yabrağın"

⁵ B'de "kimse"

⁶ B'de "yabrağın"

⁷ "idüp" A'da yok.

⁸ B'de "fuḥı"

⁹ B'de "fuḥıya"

¹⁰ B'de "fuḥıya"

¹¹ B'de "feleskun"

¹² B'de "defne yabrağı"

¹³ B'de "fuḥıya"

¹⁴ B'de "yabrağın"

¹⁵ B'de "fuḥıdan"

¹⁶ B'de "çarşafa"

¹⁷ B'de "yabrağın"

¹⁸ B'de "niçe"

¹⁹ B'de "tendürüst"

²⁰ B'de "pek"

belâdur, ⁵cevz, kendir ve her birinden altı mişkâl fülful-i ebyağ, dâr-ı fülful, zencebîl, besfâyic, ⁶cevz-i bevva, anason, fâvâniye her birinden on mişkâl jenc-i cibâdil (?), iki nûşeril ⁷bir bucuğ diğer habb şeb-yârla başı pâk ider ve yüregi kuvvetlendirür ⁸ve ahlâtı başdan pâk idüp ishâl ider, âsân-ı vecihle. Ammâ şerbet ⁹vaktinde gerekdür, kışın gerekmez. Şabr-ı uşkuñurî, maştakî, kızıl gül yabrağı¹, ¹⁰her birinden onar direm, bunları ayru ayru döğüp elekden geçürüp ¹¹birbirine idhâl idüp gülâbla yoğuralar. Noğuddan büyük hablar ¹²ideler, gölgede kurıdalar. Vakt-i hâcetde gice ile beş on dânesin yudalar. ¹³Ammâ bu terkib-i müferrih Sultân Selîm Hân merhûmuñdur. Sünbûle ¹⁴ve ferfiyûn, ‘âkırkarhâ, her birinden bir mişkâl; karanfil, zencebîl, dârçîn, ¹⁵maştakî ve günlük, (B93b/10) her birinden on direm; fülful yigirmi direm, ¹¹za‘ferân yedi direm, afyon direm altı, bâdem yağıyla eczâyı ovalar. ‘Asel iki edviye ¹²kadarı ola.

Diğer terkib-i habb-ı müferrih; Sultân Selîm Hân-ı l-merhûm; karanfil, zencebîl, ¹³dârçîn, maştakî, günlük, (A172) nişasta, şamk-ı ‘arabî², beyân balı, her birinden beş ¹⁶direm nebât, on direm za‘ferân üç direm, afyon altı direm, misk cegir- ¹⁷dek bir başka başka döğüp gülâbla hamır idüp hablar ideler. ¹⁸Ziyâde hûb keyif virür. Ammâ bu sersâm içün gâyetde nâfi‘ ma‘cûndur. ¹⁹Şarımşak altı direm, sâde yağı yüz yigirmi direm, ‘asel yüz yigirmi direm. (173) Evvel yağı kaydada ammâ şıgır yağı ola. Tâ kim şülüşi gide ve şarımşakı ²⁰ol yağ içinde kızaranaca kaydada. Andan çıkarup bir üsküre içinde ³yoğura. Ba‘de küfi alınmış oğul balıyla kim nîm-kıvâm ola. Bu şarımşakı ü- ⁴zerine koyup muhkem karışdura. Ammâ şarımşakıñ yanmasından ihtirâz ⁵ide. Bir şırça zarfa koyup her şabâh ve kuşluk ve öyle³ ve ikindi ve yatsu ⁶zamânında birer kaşık yiye. (B94a) Cemî‘ zahmeti ve kuluncı ve sancusı ve bel ağrısı ⁷ve beden süstligi var ise gidere ve göz nûrın ziyâde kılur ve yüregin ⁸kuvvetlendirüp ve bedenin pâk ider ve akan şalyarı def‘ ider ve yürek ⁹oynamasın ve baş çevrünmesin zâ‘il ider.

Diğer şıfat-ı hab: Kûkiyâ, ¹⁰iyâric-i faykarâ on direm, türbûd-i ebyağ, ustuhdûs, her birinden beş ¹¹direm. Şahm-ı hançal, maḥmûdiyye, her birinden üç direm, muhkem saḥk idüp ¹²kerefis şuyıyla habler ideler. Noğud kadarı yatacak vakit dört ¹³beş dâne⁴ yuda. Baş marazlarına gâyet nâfi‘dür. Eger sevdâsı var ise ¹⁴beş direm eftimûn kıta.

Diğer kehl kim göze cilâ virür. Şâhib-i ¹⁵kitâb⁵ eydür. Bunu kendi nefsim içün tecrübe idüp gâyet ¹⁶menfa‘at müşâhede itmişem. Kehl-i isfahânî bir mişkâl ve delinmedük ¹⁷incü bir direm, misk kırât. Bu cemî‘ isin yuyup kurudup muhkem ¹⁸döğüp harîr elekden geçürüp göze çekeler⁶, gâyet nâfi‘dür. Ammâ tenkiye ‘-i ¹⁹dimâğ içün gâyet eyüdür. Bir giçe⁷ yiyüp bir giçe⁸ yimeye. Buña (174) ma‘cûn-ı tevekkülü dirler. Balgamı, şafrâyı, sevdâyı ishâl ider. Türbûd mişkâl ²yedi, kerefis mişkâl bir, zencebîl mişkâl bir, ‘âkırkarhâ mişkâl bir, maḥmûdiyye ³direm dört, nâr-ı misk mişkâl bir; bunları döğüp yetecek miqdârı ⁴asel kıtup ma‘cûn ideler.

Diğer şerbet-i müşhil kırk dâne zerdâlû ⁵kırk dâne Amasya erügi ve yigirmi dâne ‘unnâb ve sekiz direm benefşe; bu cümlesin ⁶altı yüz direm şuyıla kaynadup tâ yüz direm kalanaca, andan bir beze süze- ⁷ler. (B94a/17) ve bir ¹⁸mişkâl râvend-i çînî döğeler, bunun

¹ B’de “yabrağı”

² B’de “zamk-ı ‘arabî”

³ Bu kelimeye dikkat.

⁴ B’de “dânesin”

⁵ B’de “şâhib”

⁶ “çekeler” A’da yok.

⁷ B’de “gice”

⁸ B’de “gice”

içine ezeler. Şabâh aç karnına içeler. Eyü ¹⁹şerbetdür. İshâl ider ve ziyâde menfa‘at ider. Ammâ yazın gerekdür.

Diger berş-i ‘isâ: ²⁰Cimâ‘a takviyet virür. Menî‘i ziyâde ider, şusuzluğu keser ve beñzi kızardur. Mâlihulyâyı ²¹giderür ve nâzile‘i sâkin ider. Aq fülful kırık direm, bezr-i benc yigirmi direm, afyon yigirmi ^(B94/b) beş direm, za‘ferân yigirmi direm, pûzidân beş direm, ferfiyün bir direm, sûrincân iki ²direm, şakâkul beş direm, sünbül-i hindî bir direm, ‘ûdu‘l-kahr bir bucuq direm üç eczâ ³miqdârı balla ma‘cûn ideler. Afyonın eyüsin alalar ammâ qurı ola, muhkem saħk ideler. ⁴Kıvâma gelmiş balla hûb qarışduralar, bir zarfa koyup isti‘mâl ideler.

Diger: Güvâriş-i ⁵kâküle def‘-i melâl ider, mi‘deye ‘azîm kuvvet virür, balgâmı keser, sevdâyı, safrâyı ⁶kaţ‘ ider, dimâğı açar ve fâsid yılleri taħlîl ider ve baş ve dimâğ nâzilesin ⁷giderür ve cimâ‘a küllî fâ‘ide ider. Her ne deñlü itse za‘f müstevlî olmaz. Günlük ⁸dört direm, kâküle ve besbâse her birinden dörder direm, fülful ve zencebîl her birinden ⁹sekizer direm, sünbül ve maştakî her birinden ikişer direm, ‘anber ve ‘ûd-ı hindî her ¹⁰birinden birer direm, za‘ferân on direm, bunları döğüp ince elekden geçürüp küfi alınmış ¹¹nîm-kıvâm balla qarışdurup bir zarfa koyup bir mişkâl yiye, ‘acâyib göre.

Diger ¹²ma‘cûn-ı zencebîl ki bil ağrısına ve şovuqluğa ve selesü‘l-bevle ve endâm sızılarını giderür, ¹³müfiddür ve bedende olan ‘illetleri giderür, mücerredür. Hemân eczânun eyüsin almak ¹⁴gerekdür. Zencebîl ve ağarmış bâdem her birinden yigirmi beşer direm, karanfil ve dârçîn ¹⁵her birinden dörder direm, maştakî altı direm, şehdâne, günlük beş direm, za‘ferân ¹⁶bir direm, bunları elekden geçürüp üç eczâ miqdârı ‘aselle kıvâm virüp bu eczâları ¹⁷qarışdurup bir direm veyâ bir mişkâl isti‘mâl ide.

Diger: Qara çörekotu ve sinâ‘-i mekkî ¹⁸ve zencebîl her birinden berâber döğüp qarışdurup her şabâh şîhât-i beden için yiye. ¹⁹Ammâ şerbet eyyâmılarında isti‘mâl olına. Ammâ balgâm zaħmeti için hayli müfiddür. Sinâ‘-i mekkî ²⁰on iki direm çörek otı, dört direm yüzerlik, bâdem içi, her birinden altışar ²¹direm, başka başka hâl idüp, ‘asel ile ma‘cûn idüp, şabâh ve aħşam ^(B95/a) isti‘mâl ide. Şıfat-ı cevâriş-i müferrih: Zencebîl, kırfe, cevz-i bevva, besbâse, dâr-ı fülful ²her birinden beşer direm; afyon dört direm; nâzik saħk idüp andan ma‘cûn idüp ³şekerle yiyeler.

Diger: Def‘-i nisyân için mücerredür. Qaranfil, aq günlük, üzerlik ⁴tohumı, şeker, her birinden üçer direm ayru ayru saħk idüp birbirine katup her ⁵şabâh üç direm yiye, nisyânı def‘ ide.

Diger: Ma‘cûn-ı ıtrıfil-i şağîr, mi‘de‘i kavî ⁶eyler, ta‘âmı hazm eyler, buħarı dimâğa çıkmâğa kıomaz, zihni ziyâde ider, nisyânı ⁷giderür. Siñirleri kavî eyler. Şovuqdan olan dimâğun balgâmı marazlarına müfiddür. ⁸Balgâmı taħlîl idüp gıc kıocaldur ve hem gözi kavî eyler ve beñzi hûb idüp bevâşır ⁹rencine küllî fâ‘ide ider. Şaru helile kıabı ve kıabile kıabı ya‘nî kıara helile nîm-küft ¹⁰döğülmüş ola ve belile ve emlec nâzik hâl olmuş ola, her birinden onar direm ve beşer direm ¹¹efîmün evvel bâdem yağıyla kıaralığın giderüp üç edviye kıadarı küfi alınmış balla ¹²ma‘cûn idüp çini zarfa kıoyalar. Evlâsı gümüş hokkıadur. Dükeli ma‘cûnlar gümüş hokkıada ¹³olması evlâdur. El virse müshil için eyüdür. Gündüz isti‘mâl olına. Şerbeti ¹⁴beş diremdür. Yılına dek kıuvveti gitmez. Eger arpa içinde şaklasalar üç yıla dek ¹⁵zorı eksilmez.

Diger ma'cün-ı nân; müferrihdür. Ta'âmı hazm ider. Bedenüñ za'fın giderür.
¹⁶Nisyânı keser, cimâ'a kuvvet virür, menî'i muhkem idüp buhârî kat' ider. İmtilâ'
¹⁷giderür ve sidik yolın pāk ider ve feraḥ virür. Besbāse, ḥavlincān, çörek otı, ¹⁸her
birinden birer direm cevz-i bevṵa ve enīsün, her birinden beşer direm, za'ferān ve
'ākırkārḥā, ¹⁹her birinden buçuk direm, ayru ayru ve döğüp, elekden geçürüp birbirine
idḥāl idüp ²⁰üç edviye ḳadarı küfi alınmış balla ma'cün idüp cevz miḳdārı isti'māl
²¹ideler.

Diger; ma'cün-ı eftimün, ḡalīz balḡamları giderür, pāk ider ve fālic rencine ki
(B95/b) endām süstligidür. Daḡı laḳve rencine ki aḡız ve göz egilmesidür ve şar'a rencine
ki bīhūd ²olmaḳdur ve mālīḡulyāya bu zıkr olanlaruñ cümlesine müfiddür. Eger derlese
beş diremin ³bir beze bağlayup ısıfanaḡ sorbasıyla bişürüp yiyeler veyā südle ḳaynadup ol
⁴sevdāyı ve balḡamı sürer, renci giderür. Ammā safrāyı kimselere yaramazdur. Zīrā
⁵şusuzluḡ ve ḡuşşa getürür.

Diger; ma'cün-ı ekber, yetmiş iki derde devādur. Her kim buña ⁶mülāzemet itse
'ömri yüz yıla irişür ve 'ömrinde renc görmez ve şaḳalı gec ⁷aḡara ve ḡāyetle
muḳavvidür. Bu ma'cünüñ ḡāşıyyeti çokdur. Cālīnūs ḡekim eydür. ⁸Eflātūn ve Bokrāt ve
Sokrāt ve Aristotālīs ittifāḳla buña ma'cün-ı ekber diyü ⁹ad ḳomışlardır. ḡāyet zībā
ma'cündür. Mücerrebātdandur. Cevz ve aḡ fülful ve 'ūd-ı-l-ḳahr, ¹⁰ḳaranfil, zencebīl ve
şaḳāḳul ve lisān-ı 'usfūr, helīlec, 'ūd-ı-ş-şalīb, sünbül-i hindī, ¹¹behmen-i aḡmer, kine'-i
ebyaḡ, reyḡān toḡumu, ḡelyūn, kerefis toḡumu, tere toḡumu, turb toḡumu, ¹²şoḡan toḡumu,
çörek otı, el-faḳr yimişi, bu zıkr olanlaruñ her birinden onar mişḳāl ¹³alup muhkem döğüp,
elekden geçürüp, üç eczā balla kim küfi alınmış ola, ḳatı germ ¹⁴olmaya, eczāyı
ḳarışdurup bir şırça zarfa ḳoyup her şabāḡ ve aḡşam bir ḳoz ḳadar yiye, ¹⁵ḡāyet müfiddür.

Diger: İyāric-i fayḳarā ḡüb nesnedür. Maştakī, za'ferān, sünbül, ¹⁶ḡabb-ı
belesān, 'ūd-ı belesān, türbūd-i ebyaḡ, gül, esārūn, selīḡa, dārçīn, şabr-ı ¹⁷usḳutūrī, her
birinden ikişer direm, bu cümle'i döğüp, ince elekden eleyüp kerefis ¹⁸suyıyla veyā çig
balla ḡablar ideler. Gice ile bir niçe dānesin yuda. Üç gice ¹⁹isti'māl ide. Ziyāde
gerekmez. Birḡaç gice geçdükdenşoñra dilerse yine yiye, yoḡurtdan ²⁰ve ekşiden perḡız
ide, nisyānı giderür ve baş maraḡlarına ziyāde fā'ide ide, ²¹mücerrebdür.

Diger; ma'cün-ı belādurı'l-kebīr, (B95/b'nin 21. satırından B96/a'nın 7. satırına
kadarki kısım Arapçadır.)

(B96/a) Diger müferriḡ; cevāriş, zencebīl, dārçīn, ḳaranfil, dār-ı fülful, leblebü unı,
⁸her birinden onar direm, 'ūd-ı hindī, ḳāḳüle'-i şaḡīr, her birinden beşer direm muhkem
döğüp ⁹şekerle cevāriş ideler, dilerse ma'cün ideler.

Diger ma'cün-ı usḳuf; safrāyı, ¹⁰balḡamı sürer, arıdur, pāk ider. Saḡmūniyā,
türbūd, her birinden beşer mişḳāl, fülful ve ḳāḳüle, ¹¹her birinden üçer mişḳāl, zencebīl,
dārçīn, emlec, ḳaranfil, besbāse, cevz-i bevṵa, her birinden ¹²iki mişḳāl, üç eczā ḳadarı
ḳıvāma gelmiş balla ḳarışdurup (A174) şırça zarfa ḳoyalar. Şerbeti altı diremdür.

Dîger murabbâ³-ı helile dimâğa⁸ ziyâde kuvvet virür ve nâzile³'i çeker ve şakalı geç¹ ağardur. Kum içine gömeler. ⁹Ahyânen üzerine ılıcağ şu dökeler. Beş gün dura girü çıkaralar, ¹⁰uyular, girü koyalar. On gün dura, yine çıkaralar uyular². Her bir dânesi erik gibi olur. Ba^c de bal şerbetiyle od üzerinde ¹¹az az kaynadalar. Tâ kıvâma gele. Andan eyü kıvâma gelmiş bal ile qarışduralar. ¹²Tâzesi gâyet laîf olur.

Dîger murabbâ³-i zencebîl; şehvet ziyâde ¹³kılır, muhavvîdür ve gözden yaş indüğine eyüdür. Çok fâ³'ide ider ¹⁴ve balgâmi keser. Zencebîli yigirm³ gün şu içinde koysalar andan çıkarup ¹⁵bal şerbetiyle âheste âheste kaynadalar, kıvâm olıcağ tamâm olur. ¹⁶İsti^c mâl ideler. Eger murabbâ³-ı şakâkül şehvet arturur, cimâ^c a kuvvet ¹⁷virür. Evvel şakâkûl bāk⁴ ideler ve yigirm⁵ (B96/b) dirhemini⁶ yigirmi gün şu içinde ¹⁸koyalar. Andan bal şerbetle⁷ kaynadalar. Bişdükenşoñra gayr balı ¹⁹za^c ferân ile kıvâma getüreler ve içine dâhil ideler ve dârü-yı germden (¹⁷⁵) dârcîn⁸ ve kebâbe ve besbâse birer mîkdâr katarlar. Gâyetle nâfi^cdür. ²Eger habb-ı câmi^c; şafrâyı ve sevdâyı ve balgâmi sürer, dimâğda olan hıtları ³tahlîl ider. Kulak şağırlığını⁹ açar ve ısıtmalara müfîddür ve bevâşıra eyüdür. ⁴İyâric on direm, şaru helile ki çekirdegi çıkmış ola ve kara helile. ⁵Kezâlik her birinden yedi direm maştakî, enisün, 'uşâre³-i efsentîn ki ⁶pelîndür, her birinden ikişer direm sahk idüp elekden geçürüp ılıcağ şuyla ⁷hablar ideler. Şerbeti iki diremdür. Giçe¹⁰ yudalar.

Dîger habb-ı kûkiyâ gövdeden ⁸gâlîz hıtları çıkarur ve göze cilâ virür. Çok fâ³'idesi vardır. Şabr-ı ⁹uskûtrî¹¹, mezdegî¹² her birinden beşer direm şağm-ı hanzal, sahmûniyâ ¹⁰her birinden ikişer direm, bunları döğüp kerefis şuyıyla hablar ideler. ¹¹Şerbeti iki diremdür. Giçe¹³ ile yudalar. Dîger habb-ı nâfi^c sevdâyı sürer. ¹²Uyuzı ve giçigi giderir¹⁴. Şaru helile ve kâbilî ve kara helile ¹³ve şabr-ı uskûtrî¹⁵, her birinden birer direm sahmûniyâ bucuğ¹⁶ denk muğl, ¹⁴bir denk tuğm-ı şâhterec bir direm, bu cümle³i döğüp, eleyüp yine şâh- ¹⁵terec şuyıyla hablar ideler.

Dîger; eftîmün-ı maṭbūḥ, nedeñlü ¹⁶sevdâdan ḥâşıl olmuş 'illet varise def^c ider. Kara helile ve şar- ¹⁷u¹⁷ helile ve kâbilî ve emlec, her birinden beşer direm bāk¹⁸ olmuş ola ve lisân- ¹⁸u¹⁸ ş-sevr¹⁹ ve besfâyic nîm-küft ola ve bādrençbüye ve ustuhdūs, her birinden ¹⁹dörder direm; aḡ türbūd iki direm, şâhterec yedi direm, erik yigirmi (¹⁷⁶) dâne çekirdegi çıkmış kızıl üzüm on direm, bunları dört rıtl şuyla ²kaynadalar, nısfı kıla ve eftîmünü ketân bezinden bir ṭorbaya koyalar. Evvel ³bir şuyla uyular. Andan bu şuyla kaynadalar. Bir baḡşı kıla, süzeler ⁴ve yigirmi direm ḥıyârşenbe balını katarlar. Bir direm ġârîkūn ile yoğuralar. (B97/a) ⁵Bu şerbet içinde ezeler, içeler.

¹ “geç” A’da yok.

² “girü koyalar. On gün dura, yine çıkaralar uyular” ibaresi A’da yok.

³ B’de “yigirmi”

⁴ B’de “pāk”

⁵ B’de “yigirmi”

⁶ B’de “diremin”

⁷ B’de “şerbetiyle”

⁸ B’de “dârcîn”

⁹ B’de “şağırlığın”

¹⁰ B’de “gice”

¹¹ B’de “sukûtrî”

¹² B’de “maştakî”

¹³ B’de “gice”

¹⁴ Geniş zaman eki düz ünlülü.

¹⁵ B’de “sukûtrî”

¹⁶ B’de “buçuk”

¹⁷ B’de “şarı”

¹⁸ B’de “pāk”

¹⁹ B’de “lisân-ı şevr”

Diger: Bu ma' cün nisyānı giderir¹ 6ve zihni bāk² ider ve zeyrek ider ve mi' de' i ve cigeri kavī ider ve beñzi⁷ kızardır³. Eski öksürüğü ve sancuları ve bel ağrısı ki şovukdan ola, 8giderür ve cimā⁴ 4 kuvvetin ziyāde ider ve ta' amı hażm etdürür ve gövde' i 9semürdür ve dil ağırlığını giderür ve inçkırığı zā' il ider ve göz nūrını¹⁰ ziyāde ider. Cümle şovukdan olan rencleri giderür ve endām lerze-nāk¹¹ olan adam yise sākin ola. Ammā her şabāh fındık kadarı yiye. Bir haftaya dek¹² nesne iftār itmedin yiye. Zencebīl on direm, fülful ve kıranfil ve belādūr¹³ her birinden beşer direm, cevz on direm, sünbül, şeyterec-i hindī, kākūle, 14aķırķarhā, günlük, lisān-ı 15aşāfir, her birinden beşer direm, za' ferān¹⁵ bir direm, muhkem dögüp ve eleyüp üç eczā⁵ ağırı kıvāma gelmiş balla 16ma' cün idüp vaqt-i hācetde yiyeler.

Diger terkīb-i sufuf: 17Göze cilā virür ve balgāmı keser ve kılağıñ perdesini⁶ açar ve ağız suyun 18def⁷ ider ve dişlerinüñ dibine kuvvet virür ve mi' de' yelin zā' il¹⁹ ider ve nisyānı giderür. Kıranfil, aķ günlük, şeker, her birinden onar⁽¹⁷⁷⁾ dirhem⁷ ayrı ayrı dögüp, eleyüp ma' cün ideler. Şerbeti üç diremdür.

Diger⁸: Bu dağı⁹ 2bir fā' idesi çok ma' cündür. Sināmekī¹⁰, çörek otı, yüzerlik, mezdegī, şeker, her biri- 3nden beşer direm nāzik dögüp, ma' cün idüp yiyeler. Şabāhla līnet virür.

Eger 4def⁷ -i balgām için za' ferān, sünbül-i hindī, dārcīn¹¹, selīha, mezdegī¹², 5ūd-ı belesān, 6habb-ı belesān, esārūn, dār-ı fülful, her birinden üçer direm şabr-ı uşķütrī¹³ 6yedi buçuk direm, yüz otuz direm balı kıvāma getürüp, eczāları dögüp, 7eleyüp bir bez içine¹⁴ idhāl idüp sırça zarfa kıoyup isti' māl ideler.

Diger 8ma' cün-ı necāh; sevdāyı ve balgāmı ishāl ider. Kara helīle ve belīle ve emlec, her 9birinden onar direm; besfāyic on direm yunulmuş ve yumuşaķ dögölmiş 10ola ve eftīmün dögölmiş ola, (B97/b) bādem yağıyla ovalar ve dağı türbūd beş 11direm ola. Bunları dögüp eleyeler ve kifāyet miķdārı küfi alınmış balla ma' cün 12idüp sırça zarfa kıoyup hıfz ideler. Şerbeti beş diremden yedi direme dekdür.

13Diger ma' cün-ı şifā: Eski baş ağrısına ve cemī' sinīrlar ağrısına kim şovukdan 14ola ve her ne deñlü zaķmet var ise dağıdır¹⁵ ve balgāmı giderür ve mi' deye kuvvet 15virür ve istiskā' ı¹⁶ giderür ve hafāķanı zā' il eyler ve kıavıķdaki zaķmeti zā' il 16idüp cimā' a kuvvet virür ve kıalbe kuvvet virüp selesü'l-bevli ve kıuşmağı 17def⁷ ider ve göz nūrını arturur, bevāşırı kıať ider, aķlātı taķlīl 18idüp giderür. Fülful ve cevz-i bevva, her birinden on dörder direm, 19kıranfil beş direm, besbāse yedi direm, 20aķırķarhā dört direm, (178) za' ferān toķuz direm, kākūle dört direm, kebābe dört direm, 21asel 2iki eczā kıadar kıvāma getürüp edviye' i idhāl idüp hıfz eyleye.

1 Geniş zaman eki düz
ünlölü.

2 B'de "pāk"

3 Geniş zaman eki düz
ünlölü.

4 "cimā'" A'da yok.

5 "eczā" A'da yok.

6 B'de "süddesin"

7 B'de "direm"

8 "diger" A'da yok.

9 B'de "da"

10 B'de "sinā'-i mekkī"

11 B'de "dārcīn"

12 B'de "maşķakī"

13 B'de "suķütrī"

14 "bir bez içine" B'de

yok.

15 B'de "taģıdır"

16 B'de "istiskāyı"

³DİĞER ma' cün-ı felâsife; mādde' i açar ve zihni arturur ve nisyānı giderür ve ⁴aklı ziyāde ider, balğamı keser, t̄a'āmı hāzm ider, yüregi kuvvetlendirür ⁵ve nefes yolını açar, yılleri tahlil ider ve şehveti arturur, zekeri kavî ⁶eyler. Yüreklerde¹ olan sancuları def ider, bendükceler sızısın sürer ⁷ve arka ağrısın giderür ve dişleri berk ider. Bu terkib mādde'-i ⁸hayâtür²: Emlec, belilec, fülful, dār-ı fülful³, şeyterec, zencebîl, dārcîn⁴, zerāvend-i ⁹mudāhrac, köknār içi, bābūnec⁵, huşyetü's-sa' leb⁶, her birinden onar direm, bu- ¹⁰nları dögüp ince elekden geçürüp ve çekirdegi çıkmış yüz dāne kızıl ¹¹üzümü muhkem dögüp hāl ideler ve iki eczā mikhdārı kıvāma gelmiş bala ¹²bu hāl olmuş üzümi karışdurup alışdıra. Andan eczā' ı alışdıra ve bir ¹³şırcalu⁷ zarfa koyup günde cevz-i rümî kadar yiye. Ba' zı nüshalarda ¹⁴yedi direm rāziyāne katmağı cā' iz görmüşler. Ammā misk kalbi kavî ¹⁵ider ve bahādır ider ve havfı giderür. Anuñ için ba' zı ma' ācine ¹⁶dāhîl iderler. (Buradan itibaren Yüz On Altıncı Bāb'a kadar B nüshasında eksiklik vardır.) Bu havāş müşāhede olmak için lākin erlige zarar.

¹⁷DİĞER nüsha: Karş-ı kâfūrî hafakāna ve yürek taşasına, hāşşeten ¹⁸vebāya ve t̄a' ūna içürelər. Ġāyet nāfi' dūr. Tabāşir ve hıyār tohumı ¹⁹ve tuhmugān ve kızıl kâh ve aq şandal, her birinden beş direm ve bir edviye (¹⁷⁹) ağırı kâfūrî idhāl ide. Ammā eczā' ı muhkem sahk ideler. Ba' de kâfūra ²karışduralar. Elma suyuyla yoğuralar, kurşlar ideler. Her bir kurşı iki mişkāl ³kābile ezeler. Ġāyetle nāfi' dūr.

DİĞER: Ma' cünü'l-mülük tesmiye olunmuşdur. Şol ⁴sebebden ki; ' Arab ve ' Acem pādīşāhları isti' māl ide gelmişlerdür. Her kim ⁵bu ma' cünü isti' māl itse yetmiş yıla dek şakalı ağarmaya ve ağarmış ise ⁶ziyāde ağarmaya ve ' illet-i bevāsıra ve behaqa ve nāşūra ziyāde müfiddür ve nisyānı ⁷giderür. Helile'-i esved ve emlec, her birinden otuz sekiz mişkāl, şūniz ⁸ve karanfil ve uşak, her birinden yigirmi dört mişkāl, dār-ı fülful, zencebîl ⁹fülful-i müye, her birinden yigirmi ikişer mişkāl, kebābe, ' asel baldur, her birinden ¹⁰altışar mişkāl, māniz altı yüz mişkāl, mezkūr edviyeleri yumuşak dögüp ¹¹fāyizi tencerede erideler. Andan bu edviyeler katup hamır gibi yoğura. Ba' de kurşlar ¹²ide, mücerrebdür. Her kurş iki mişkāl bir bucuq denk ola. Her şabāh bir kurş ¹³yiye. Tamām bu ma' cünü isti' māl ideler. Yaş ve hem şovuk ekşi nesnelerden per- ¹⁴hiz ideler. Ġāyetle nāfi' dūr.

DİĞER ma' cün: İtırnil, eftimün cemî' emrāz-ı ¹⁵sevdāya nāfi' dūr ve hem adamı gec kocaldur ve şakalı ve saçı gec ağardur ¹⁶ve hem havāşşı çokdur. Belile ve kābilî ve belile ve emlîle⁸ her birinden onar direm sināmekî ¹⁷ve eftimün ve türbūd, her birinden beşer direm, şeyterec-i hindi ve üç direm besfāyic ¹⁸bir direm, milh-i hindi ve enisün, her birinden ikişer direm, bunları muhkem sahk ¹⁹idüp eleyeler. Küfi alınmış balla yoğuralar. Birer mişkāl isti' māl ideler. Ba' zılar (¹⁸⁰) eydür: Helile eger pek sahk olsa koķı giderür, hāşşası kalmaz.

DİĞER ²ma' cün: Kecele bükən ' an te ' lif hekīm Ya' kûb merhûm ve mağfûrın leh "Sulţan ³Muhammed hāzretleri buña müdāvemet iderdi. Müferrihdür ve beñzi hûb ider

¹ B'de "böğürlerde"

² B'de "bu terkibe mādde'-i hayāt dirler"

³ "dār-ı fülful" A'da yok.

⁴ B'de "dārcîn"

⁵ B'de "pāpūnec"

⁶ B'de "huşşetü's-sa' leb"

⁷ B'de "şurçalu"

⁸ Bu kelime yanlış yazılmış olabilir. Doğrusu "emlec" olması gerekiyor.

4ve muḳavvīdūr.” ḳavlince ve bel ağrısına ve niḳrīse ve sā’ir emrāza nāfi’ dūr. Ammā yidügi 5gün ekşi nesne yimeye ve eczānuñ eyüsini alalar ki nef’ ola. Ğāyet eyü kecele 6bükeni alasin. Yüz direm üç dört def’ a tāze inek südine havanda muḳkem 7saḫḳ idüp elekden eleyeler. Esārūn, zencebīl, cevz-i bevṵā ve enīsūn ve ‘ūd-ı 8belesān, her birinden on beşer direm, dārcīn ve besbāse, her birinden sekiz 9direm, ḳaranfil, mezdegī, her birinden beşer direm, cümlesin dögüp üç eczā ağırı 10küfi alınmış balla ma’ cūn ideler ve afyona mübtelā olan kimesne müdāvetmet itse 11inşā’a’l-lāhu te’ālā ḳat’ ider.

Diger berş-i ḥüb: Fülful bir ezinc, za’ferān, ‘āḳır- 12ḳarḥā, cünd-bī-destār, ḳāḳüle, ḥavlıncān, dār-ı fülful, her birinden onar direm, 13afyon yigirmi direm, kerefis toḥumu beş direm, ayru ayru döge, elekden eleyüp andan bir- 14birine ḳatup üç eczā ḳadar ‘asele ḳıvām virüp isti’ māl ideler.

Diger 15ma’ cūn: Ustuhdūs ḥāşşiyeti cemī’ emrāza yarar. Sekteye ve fālice ve şara’ a 16ve ra’ şeye ve mālīḥulyāya ve süddeye ve göz nūrına ve zūkāma ve cümle emrāza nāfi’ dūr. 17Çiçeğin ve yabrağın alalar. Dibi yenfa’ dur ve çiçek süzeler ve bir mişḳāl 18rāvend-i çini dögeler, bunuñ içine ezeler. Şabāḥ ac ḳarına içeler. Bu 19şerbetdūr.

Diger: İshāl ider ve ziyāde menfa’ at ider. Yazın gerekdür. (181) Berş-i ‘asā cimā’ a taḳviyet virür. Menī ziyāde ider, şusuzlğı keser 2ve beñzi kızardur, mālīḥulyāyı giderür ve nāzile’i sākin ider. Aḳ fülful kırk 3direm, bezr-i benc yigirmi direm, afyon yigirmi beş direm, za’ferān yigirm direm, 4büzidān beş direm, ferfiyūn bir direm, sūrincān iki direm, şakāḳīl 5beş direm, sūnbül-i hindī bir direm, ‘ūdu’l-ḳahr bir bucuḳ direm, avuc miḳdārı 6balıla ma’ cūn ideler. Afyonuñ eyüsini alalar. Ammā ḳurı ola. Muḳkem saḫḳ ideler. 7Ḳıvāma gelmiş balıla ḥüb ḳarışdurup bir zarfa ḳoyup isti’ māl ideler.

Diger: 8Cevāriş, ḳāḳüle def’ -i melāl ider, mi’ deye ‘āzīm ḳuvvet virür, balgāmı keser, sevdāyı 9ve saḫrāyı ḳat’ ider, dimāği açar ve fāsıd yiller taḥlil ider ve baş ve dimāğ 10ve nāzilesin giderür ve cimā’ a küllī fā’ide ider. Her ne ḳadar itse za’f müstevli 11olmaz ve ve günlük ve ḳāḳüle ve besbāse, her birinden dörd direm, fülful ve zencebīl, 12her birinden sekiz direm ve sūnbül-i hind ve mezdegī, her birinden ikişer direm, ‘anber, 13‘ūd-ı hindī, her birinden bir direm, za’ferān on direm, bunları dögüp ince 14elekden geçürüp küfi alınmış nīm balıla ḳarışdurup bir zarfa ḳoyup 15yiye. ‘Acāyib göre.

Diger ma’ cūn: Zencebīl bel ağrısına ve şovuḳluğa ve selesü’l-bevli 16giderür, mücerreb dūr. Hemān eczānuñ eyüsini almak gerekdür. Zencebīl ve ağarmış bādem, 17her birinden yigirmi beş direm ḳaranfil ve dārcīn, her birinden dört direm, 18mezdegī altı direm, şehdāne, günlük beş direm ve za’ferān bir direm, bunları 19elekden geçürüp üç eczā miḳdārı ‘aselile ḳıvām virüp bu eczāları (182) ḳarışdurup bir direm veyā bir mişḳāl isti’ māl ideler.

Diger: Ḳara çörekotı 2ve sināmeki ve zencebīl, her birinden berāber dögüp, ḳarışdurup her şabāḥ 3şihḥat-i beden için yiye. Ammā şerbet eyyāmlarında isti’ māl olına. Ammā balgām zaḫmeti 4içün ḥayli müfiddür. Sināmeki on iki direm, çörek otı dört direm, 5yüzerlik, bādem içi, her birinden altışar direm, başḳa başḳa ḥal idüp ‘asel 6ile ma’ cūn idüp şabāḥ ve aḫşām isti’ māl ide. Şıfat-ı cevāriş-i müferriḥ, 7zencebīl, cevz-i bevṵā, besbāse, dār-ı fülful, her birinden beşer direm; afyon, dört 8direm nāzik saḫḳ idüp ma’ cūn idüp şekerle yiyeler.

Dîger: Def¹ -i nisyân ⁹içün mücerrebdür. Qaranfil, aq günlük, üzerlik tohumı, şeker, her birinden üçer ¹⁰direm ayru ayru sahq idüp, birbirine qatup her şabâh üçer direm yiye, ¹¹nisyânı def ide.

Dîger ma' cûn: Atrâfil-i şağîr mi' de' i kavî eyler, ta' âmi hâzm ¹²eyler buhârı dimâga çıkmâga qoymaz, zihni ziyâde ider. Nisyânı giderür. Siñir- ¹³leri kavî eyler. Şovukdan olan dimâguñ balgâmî marazlarına müfiddür. Balgâmı taqlil ¹⁴idüp geç kocaldur ve hem gözi kavî eyler, beñzi hûb idüp bevâşır rencine ¹⁵küllî fâ'ide ider. Şaru helile qabı ve kâbile qabı, ya' ni qara helile nîm-küft ¹⁶dögülmüş ola ve belile ve emlec nâzik hall olmuş ola. Her birinden onar direm ¹⁷ve beş direm afyon, evvel bâdem yağıyla qaralığın giderüp üç edviye ¹⁸qadarı küfi alınmış balla ma' cûn idüp çini zarfa qoyalar, evlâsı ¹⁹gümüş hoqqadur dükeli ma' cûnlar gümüş hoqqadur olması evlâdur. Müshil (¹⁸³) içün eyüdür. Gündüz isti' mâl olına. Şerbeti beş diremdür, yılına degin ²quvveti gitmez. Eger arpa içinde şaklasalar üç yıla degin durur, eksilmez.

Dîger ³ma' cûn: Müferrihdür. Ta' âmi hâzm ider, bedenüñ za' fin giderür. Nisyânı ⁴keser, cimâ'a quvvet virür, menî'i muhkem idüp buhârı qat' ider. İmtilâ'ı ⁵giderür. Südük yolın bâk ider ve feraḥ virür. Besbâse, ḥavlıncân, ⁶çörek otı, her birinden birer direm, cevz-i bevvâ, enîsün, her birinden beşer ⁷direm ve za' ferân ve 'âkırqarḥâ, her birinden bucuḳ direm ayru ayru dögüp, ⁸elekden geçürüp, birbirine idḥâl idüp, üç edviye qadarı küfi alınmış ⁹balla idüp cevz-i bevvâ mıqdârı isti' mâl ideler.

Dîger ma' cûn: Eftimün ¹⁰galîz balgamlar giderür. Bâk ider ve fâlic rencine ki endâm süstlikdür. Daḥı laḳve ¹¹rencine ki ağız ve göz egilmişdür ve şar'a rencine ki bîhüd olmaḳdur ve mâl-i ¹²hulyâya, bu zıkr olanlaruñ cümlesine müfiddür. Eger dilerse beş dirhem bir beze ¹³bağlayup ısfanaḥ şorbası ile bişürüp yiyeler veya südile qaynadup ¹⁴ol sevdâ'ı ve balgâmı sürer. Renci giderür. Ammâ şafrâvî kimselere yaramaz- ¹⁵dur. Zîrâ şusuzlık ve ḡuşsa getürür.

Dîger ma' cûn-ı ekber: Yetmiş iki ¹⁶derde devâdur. Her kim buña mülâzemet itse 'ömri yüz yıla erişür ve 'ömrinde ¹⁷renc görmez ve şakalı gec ağara ve ḡâyetle muḳavvidür. Bu ma' cûnuñ ḥâşşiyeti ¹⁸çoḳdur. Çâlinüs ḥekîm eydür: Eflâtûn ve Bokrât ve Sokrât, Aristetâ- ¹⁹lîs ittifaḳ ile buña ma' cûn-ı ekber diyü ad qomışlar. Ḡâyet zibâ (¹⁸⁴) ma' cûndur. Mücerrebâtandur. Cevz ve aḳ fülful ve 'üdu'l-qahr, qaranfil ve zencebîl ²ve şakâḳul ve lisân-ı 'uşfûr, helilec ve 'üdu's-şalîb ve sünbül-i hindî ³ve behmen-i aḥmer, kine'-i ebyaz ve reyḥân tohumı, ḥelyün, kerefis tohumı, tere tohumı, turb tohumı, ⁴şoğan tohumı, çörek otı, el-faḳr yimişi, bu zıkr olanlaruñ her birinden onar mişḳâl ⁵alup, muhkem dögüp, elekden geçürüp, üç eczâ mıqdârı balla ki küfi alınmış ⁶ola, qatı germ olmaya. Eczâyı qarışdırup, bir sırça zarfa qoyup her şabâh ve ⁷aḥşam bir qoz qadar yiye. Ḡâyetle müfiddür.

Dîger: İyâric-i fayqarâ hûb ⁸nesnedür. Mezdegî, za' ferân, sünbül, ḥabb-ı belesân, 'üd-ı belesân, türbüd-i ebyaz, ⁹gûl, esârün, selîḡâ, dârçîn, şabr-ı usḳutûrî, her birinden ikişer direm, ¹⁰bu cümle' dögüp ince elekden eleyüp kerefis şuyıyla veyâ çig balla ¹¹ḥablar ideler. Gece ile bir nice dânesin yuda. Üç gece isti' mâl ide. Ziyâde ¹²gerekmaz. Birḳaç gece gecdükdensöñra dilerse yine yiye. Yoḡurtdan ve ekşiden ¹³perhîz ide. Nisyânı giderür ve baş marazlarına ziyâde fâ'ide ider, ¹⁴mücerrebdür.

Diger ma' cün: (Arapçadır) (185)

³Diger müferrih: Cevâriş, zencebîl, dârcîn, қаранfil, ⁴dâr-ı fülful, leblebü unı, her birinden onar direm, ⁵üd-ı hindî, қākūle'-i şağîr, ⁶her birinden beşer direm, muhkem dögüp şekerile cevâriş ideler. Dilerse ⁷ma' cün ideler.

Diger ma' cün-ı sefuf: Şafrâyı ve balğamı sürer, eridür. ⁷Pâk ider. Şakmüniyâ, türbüd, her birinden beş mişkâl, fülful ve қākūle', ⁸her birinden üçer mişkâl, zencebîl, dârcîn, emlec, қаранfil, besbâse, cevz-i bevva, ⁹her birinden ikişer mişkâl üç eczâ mişkârı kıvâma gelmiş balla қarışdırup ¹⁰şırça zarfa koyula. Şerbeti altı diremdür.

Bu kağıdda sehiv vardır ve yabrağ ¹¹mişkârı eyü bal қатар. Hava issi olduğu zamânda güneşe aşalar. Beş ¹²gün dura. On beş gündensoñra bir edviye қадarı balıla қатар. On ¹³beş gün dura. Ahyānen қarışdıralar. Üç def'a böyle ideler. Ammā ol ¹⁴bal koydukda od üzerine cüz'î kıvām virüp ustuhlūs¹ yabrağıyla ¹⁵қarışdırup üç gün güneşde durması kırk beş gün ola. Bil ki ¹⁶gölbeşekeri ba' zı etıbbā bu üslub üzere iderler. Bir ağız bol dibi ¹⁷yaşşı şişeye veyā çini zarfa bir қат şeker ve bir қат gül döşeye. ¹⁸Tamām ol zarf derleyenece andan ağızını bir bez ile muhkem bağlaya. Kırk ¹⁹gün güneşde dura.

YÜZ SEKİZİNCİ BÂB

Giyecege yağ ya gayrı (186) nesne bulaşsa gidermesini ve şağal boyamasını künhiyle bildürür: Eger ketān ²bezine yağ dokunsa sirke sürüp andan şabunla yuyasın, gide. Eger қаftana ³қақтан bulaşsa, oraya tâze südi ısıcaқ eyleyüp süresin. Ba' de ⁴şabunıla issi şuyyla yuyasın, bâk ola. Eger қаftana mürekkeb bulaşsa ⁵çoğan şuyıyla қайнадасın. Andan issi şuyıla yuyasın, қаралığı gide. ⁶Eger turunc şuyın eski sirkeyle қаftan lekesine surseler ve güneşe ⁷қойup soñra şabunıla bir nice kez yusalар, siyah leke giderir. Eger ⁸şağal boyamağı bildürür: Meşelâ güz günlerinde ma'zî'ı bir бақır қабa қойalar, ⁹қоз ağacının kökinden kesüp mazi olan қаб içinde қойalar, üstine ¹⁰bir çanak қабlayup tobraқla muhkem örteler. Andan kırk gün tamām dura. ¹¹Ol kök şu deñli olur ve mazi hal olur. Andan ol şudan şağala ¹²gice süre. Şabāh қалқup hammāma varup şağalını yuya. Sekiz ay muhkem ¹³ider, mücerrebdür. Eger reyhān çiçegin ve gelincik çiçegin yigirmi beş direm ¹⁴ve қоз қабı on sekiz direm ve şağayıku'n-nu' mām on beş direm, ¹⁵cümlesin şırlığan yağıyla içi şırcalı çölmege қойup at tersine ¹⁶gömeler. Kırk gün dura. Her yedi günde üzerine ılıcaқ şu sepeler. ¹⁷Tersin kırk gün tamām olduқdansoñra çıkarup hammāma varup ¹⁸hammām qarşuya şem' le başa, bir issi halvet içinde ola. İki ayağı altına ¹⁹қіremid қойalar ve bu çölmege içine ayakların шоқа. Şaқına kim (187) zekerine degmeye. Üç sâ' at mişkârı dura. Tā ki bu yağ aña siñe şaқalı ²siyāh ola. Şöyle kim aқ kıl dibinden siyāh kıl süre çıқа, mücerrebdür. Bir құmaş ³şeker üzerine zeyt veyā şırūğan yağı dökülse aқ нефт қатup ⁴uralар, gide.

YÜZ TOҚUZUNCİ BÂB

Қа' ide'-i ihtikānı bildirür: Hуқne'-i leyyine, ⁵ya' ni yumuşaq hуқne ki tabi' atı telyin eyleye. Pazu yabrağı şuyı yüz ⁶yigirmi direm. Evvelā қайнадup küfin alalar.

¹ Kelime aslında
“ustuhlūdus” olabilir.

Burada yanlış yazılmış
olabilir.

Yigirmi direm şeker üzerine süreler. ⁷Altı direm bādem yağı katup ısıcaqla hūkne' i ideler. Ba' zılar eydür: Hūkne' i ⁸ac karmına şabāhıla olmak münāsibdür. Evvelā gāv-zebān şuyına ⁹şeker katup içe. Andan ihtikānı ide. Bir iki sā' atden şöıra tavuq ¹⁰şorbası aña ide. Üzer(ine) benefşe şarābı ve limon şarābı içe, şu içmeye, bek ¹¹zarardur. Ammā bu hūkne bel ağrısınadur ve ruṭbete nāfi' dür ve hem eyüdür. ¹²Çörek otı otuz direm dögüp kaynadalar. Andan süzeler. Sehlc ¹³tuza katalar, dökinel. Diğer, bu hūkne' sūhām rencine ve ziyāde hārāreti ¹⁴ve iç kabzına eyüdür. Şebistān, zerdālū, 'unnāb, her birinden yigirmi dāne ¹⁵ḥaṭmi ve ebemgümeci yabrağı kaynadalar, süreler. Bir direm būret, on direm ¹⁶şeker, on direm bādem yağı, birle dögeler. Bil ki bu hūkne' kuluncı giderür. ¹⁷Şebistān, sināmekī, benefşe, turaq otı, demür diken kaynadup süze, ¹⁸bir direm būret, on direm zeyt yağı katalar, dökinel. Hūkne' e 'asel koymak ¹⁹gerekdür ki ishālī kavī eyleye. Hūkne' ve şovuk ta' āma tuz koymak ⁽¹⁸⁸⁾ eyüdür¹. Kara tuz balgāmı ve şafrāyı ishāl ider. Yalama tuz şafrāyı ²ishāl ider. Hindī tuzı şaru şuyı ishāl ider ve yilleri dağıdur ³ve içi yumuşadur ve balgāmı keser ve kalbe kuvvet virür ve ağrıya fā' ide ider ⁴ve tamām iştihāyı getirür.

YÜZ ONUNCİ BĀB

Kā' ide-i şākı bildürür. Veremün² ⁵ve aña beñzer zahmetlerin ' ilācın bildürür. Eger verem için firūzeci ⁶saḥk idüp içürseler, olan veremi giderür. Eger a' zāda verem ⁷çıkısa aña çiban dirler, gökce gibi çıkar, büyür, kızıl olur, sancur ve ısıtması ⁸olur ve a' zā delük olur, ' ilācı; evvel bāsiliḳ tamarından kan alalar ve ⁹üzerine muḥallil yakular vuralar. Tā kim oñula ve ekşi hāmır ve gögercin ¹⁰tersi ve sırça ve būre küli, bunları dögüp balla karışdırup ¹¹şağ yağı katalar. Üzerine vuralar. Bir gice dura, deşile ve eger deşilmezse ¹²vaktinde neşterile yumuşak yirinden açalar ve merhem-i basiliḳūn uralar ¹³ve eger ağzı delük olur, ḥaṭmi yabrağın ve siñirlü yabrağın ve labada yabrağın ¹⁴şuyla kaynadup ve süzüp havanda dögeler, merhem gibi ola. Şeker ¹⁵ve şam şabunı katalar ve gül yağı idḥāl idüp bir niçe def' a vuralar, ¹⁶açup arıda, pāk ide, çirgin gidere. Andan merhem-i basiliḳūn veyā merhem-i ¹⁷mısrī vuralar. Et tūluncaya dek, tā hoş ola. Eger a' zāda cerāḥat ¹⁸olsa, ya' ni bir veremdür büyük olur ve yumrı olur. Ekşer ¹⁹bendükceler yanında olur. Sebebi ḥılṭlar müttefik olmağdan olur. Müşkil ⁽¹¹⁹⁾ rencdür. ' İlācı ol gövde tamarından kan alalar ve içini maṭbūḥ helile ²birle işledeler ve etli aş virmeyeler. Laṭif gıdalar vireler ve şekerile ³incir ısladup dögüp merhem eyleye ve ḥaṭmi ve ketān tohumı boy ve arpa ⁴unı ve ve benefşe ve bābūnec ve ' uşfur çiğegin bunları dögüp karışdura- ⁵lar ve yumurta şarusıyla günde iki kez vuralar ve ılıcaq şuyla yuya- ⁶lar. Tā kim tōla. Andan neşterile açalar. Kırı fitil şokalar ve üzerine ⁷Kayrūṭi vuralar. Bendükce katında ise berk bağlayalar ve merhemle fitil ⁸şokalar. Meşini yumurta şarusıyla yogurup bez ile dört yanına ⁹vuralar. Ağzını açuk koyalar ve hammāmdan şöıra şakınalar ve guşşalandur- ¹⁰mayalar. Isıtma tutar zahmet olur. Bil ki a' zāda veremün bir ' illetdür, ¹¹çıkır, büyük olur, rengi kızıl olur, göktür, koz ağı gibi olur. ' İlācı ¹²evvel kan alalar ve için eyü işledeler. Heft mīve' i, temr-i hind ile andan ¹³şoñra revāk tılalar vuralar, tağıla, gide ve eger üç dört günde tağılmaz ¹⁴ise ekşi hāmır ve gögercin bokı ve būre ve şam şabunı ve bal ve gül ¹⁵yağ yumurta şarusıyla karışdırılar. Becid ılıcaq şuyla yuyalar. Malayı ¹⁶uralar. Tā kim yumuşada. Andan neşter ile açup fitil idüp vura- ¹⁷lar. Hoş ola. Üzerine kayrūṭi vuralar. Etlü aş

¹ Bu kelime harekeli.

² Bu kelime harekeli.

virneyeler. Halāş ¹⁸ola. Bil ki ğulle dirler bir ‘illet vardır. Göğüsünde çıban gibi olur, akar. ¹⁹Elde ve ayağda da olur. Sebebi bir maddedür ki dimāğdan iner. Nişānı ⁽¹⁹⁰⁾ qarınca gibi olur. Delük delük olur. İrini akar. ‘İlācı evvel ser delüğine ²tiz şāf şokalar. Azarak üzerine murdār ilik vuralar. Ol nāşūr ³etūn arıda. Ba‘ de şab bişürüp şeker ile döğüp ekeler. Tā kim kemüğe varanaca ⁴eride. Merhem-i zenkār ile tamām arındukdanşoñra hebt-i verd (?) ekeler. Üzerine ⁵merhem-i kayrūtī ve ‘alā vuralar. Eger kim kemükde çürük et ya irin kaldısa ⁶karğu ile arıdalar, dört yanına merhem vuralar. Ortasın açık koyalar ⁷ve içini maṭbūh fākihe ve temrīne ile telyin ideler ve etlū aş virneyeler ⁸dimişler. Düz nar ve ayva vireler. Eger aqıtmazısa süseni döğüp balıla ⁹karışdırup vireler, nāfi‘ ola. Eger çigil dirler bir veremdür ki kandan ¹⁰hāşıl olur. Nişānı aya deñlü olur ve kızıl olur, sancur. Çoğı şıryān ¹¹üstinde olur. ‘İlācı ol bāsiliķün kan alalar. Etlū ta‘ām virneyeler. ¹²Mercimekle ‘unnāb bişürüp sirkeyle yiyeler. Şu yirine şarāb-ı nılüfer ya şarāb-ı ¹³unnāb içe. Dā ‘irū’l-fil dirler bir ayağına iner. Sebebi, ğālīz kan doñmadan ¹⁴olur. Nişānı bir ayağından bir ayağı büyük olur. Teni renginden ağırmaz. ¹⁵‘İlācı ol bāsiliķ tamarından kan alalar ya baldırdan hacāmat ideler. İçine ¹⁶süd daḥı şerbetle bāk ideler ve laṭif ğıdālar vireler. Her gün iki ¹⁷dirhem tırfil yiye. Buçuķ direm ğünlük ve buçuķ direm zencebīl ser- ^{18v}kozi ve çiriş ve mezdegī, bunları döğeler. Balık tutķalıyla yoğuralar ¹⁹ve bir beze süreler. Dizinden ayağına dek şaralar. Yedi ya on ğün dura. ⁽¹⁹¹⁾ Eger ğitmezse baldırına üç yerinden¹ kaz yağı düğün² vuralar. Eger bir kişinün ²içi ağırsa ve beñzi şarı olsa böğürden dibini kaynada, içe, şifā bula bi-emri’l-lāhi te‘ālā. ³Eger bir kimsenün zeker murdārliķ olsa, sebebi ‘avratdan ya oğlandan olur. ⁴Nişānı uvacıķ kabarcıķlar gibi açılır. Geç büyür. ‘İlācı evvel çıkdu- ⁵ğından kendi südüğü ile yuya. Üzerine sirke merhemi vuralar. Eger açılıp ⁶baş olursa rastıḥı döğeler. Şarb sirke’ ile kaynada. Şöyle kim sirke ⁷gide. Yara taşıyla döğüp un gibi ideler, ekeler. Ammā şudan şakına. ⁸Eger çokdan olmış ise hūrīye döner, zırnıḥ ekeler, murdārın ve ⁹cirkin bāk ider. Balla ‘anzarūt vuralar. Tā kim eti tola. Andan merhem-i ¹⁰seliķün veyā merhem-i mişrī vuralar. Bu bir ḥabdır ki frenk uyuzu ¹¹içün mücerredür. Jīve yigirmi dört direm, mezdegī beş dirhem, zencefre ¹²altı dirhem, ‘ākırķarḥā beş direm, afyon bir direm, ‘asel-i muşaffā yigirmi ¹³dirhem, ol jīve ve bir iki ağac ķurḥa koyup bir miķdār şu koıa ve bir ¹⁴miķdār zeyt yağı koyup ba‘ de bir şoğanun ucın kesüp sacağın ¹⁵elūne alup bu jīve’i yapıcıya yapanaca karışdırup öldüresin. Mezdegī ¹⁶dögesin. Andan ‘ākırķarḥā’ı döge. Ammā muķaddemā afyonu döğüp ısladup ¹⁷şuçuķ idesin. Balla nīm kıvām virüp oçaķdan indürüp biraz ¹⁸şovudup afyonu alışdırup andan bu eczāları ḥūb alışdırup ¹⁹yigirmi bir dāne yuvalaķ idüp ğice birin, şabāḥ ikisin yuda. Ekşi ⁽¹⁹²⁾ ta‘āmlardan ve şovuk şudan ve şovukdan ve cimā‘dan ğāyet ḥazer ide ve ²kaz eti ve tarḥān ve balık ve bunlar gibi şeylerden perḥiz ide, şifā bulur ³inşā’a’l-lāhu te‘ālā.

YÜZ ON BİRİNCİ BĀB

Sıracā’ı beyān ider: Sıracā için ⁴ğün çiçeğı ki asumānī renk ola, ğüneşe karşı döner. Anun erkeğı ve di- ⁵şisi olur. Erkeğı bir dib olur. Dişisi birkaç dib olur. Erkek ⁶erkek sıracā’a, dişi dişi sıracā’a, şabāḥ ğün toğarken varup ol kişinün ⁷niyetine dibin kazalar. Andan keserken birer dāne ķara üzüm geçüreler. Eydeler kim; ⁸“Bu vakt bunun

¹ Bu kelime harekeli yazılmış.

² Bu kelime “döğüp” şeklinde de olabilir.

diblerin kırisa filānuñ sıracası böyle kıriya.” diye. ⁹Ammā “bismi’l-lāhi’r-rāḥmāni’r-rāḥīm” diyüp kıazasın. Bi-fermān-ı ḥudā mücerrebdür. (Arapça)

(193)

‘YÜZ ON İKİNCİ BÂB

Şovuk geçmiş adamuñ ‘ilâcın bildürür: ⁷Bir kimseye şovuk geçüp ḥasta olsa, ısıcak ḥamāma varup giyecegin çıkarup ⁸hemān zıbun gönlek ile furuna karşı kıatı issi ḥalvete girüp otura. ⁹Gāḥ arkası üzerine yata, muḥkem terleye, şu dökünmeye. Silinüp ğayrı ¹⁰gömlek giyüp kıka. Şovuk icmeyeler. Ḥalāş (ola). Mücerrebdür. Eger bir adama şovuk ¹¹geçe, bir mikdār kıaynamış issi süd içüp muḥkem örtinüp yata, şifā ¹²bula bi-izni’l-lāhi te’ālā. Eger bir kimesne şovuk şu içse, yüreginde sancu ¹³olsa gerekdür ki enisün ve kemmün ve rāziyāne ve kerefis, bunları kıaynada- ¹⁴lar, bir pāre şeker kıatup şabāḥla ve şu isitdükce andan mücerrebdür. Eger bir kimseye ¹⁵şovuk geçe, a’ zāsı dutulup ḥasta olsa issi ḥammāma varup ¹⁶şuyı dökünmeden dört beş dāne yumurta kıabıyla pāreleyüp bir taşın ¹⁷içinde çalkaya, boyundan aşāğa cemi’ a’ zāsına ve boynına süre, ¹⁸vāfir filān tuzı eke, otura. Murād üzere terleye. Andan yıkanup ¹⁹çıka. Şovukdan ziyāde ḥazer ide, mücerrebdür. Eger bir kimseye şovuk ⁽¹⁹⁴⁾ geçüp ba’ zı yeri ağırsa issi ḥamāma varup cemi’ gövdesine çiğ bal sürüp ²üzerine dögülmüş vāfir kemmün eke oturup murād üzerine ³derleye. Teḥmīl itdüğü kıadar otura. Ba’ de yıkanup kıka. Ammā şovukdan ⁴şakına. Ne mikdār ‘illet var ise bedenden gide. Bir kimseye şovuk geçüp a’ zāsı ⁵dutılrsa, eger veremi yoğısa kendüyi dā’im issi duta ve issi yağla yağlaya. ⁶Zeyt yağı ve zınbak ve bunlar beñzer ne varsa dāyim gövdesin yağlaya varalar, ⁷nāfi’dür. Eger ‘ūdu’l-kahrı dögüp andan zeyte idḥāl idüp şovuk ⁸geçmiş yirine issi ḥamāmda süre, vāfir derleye, eyü ola.

YÜZ ON ÜÇÜNCİ BÂB

⁹Mekān ve mesken ve şehirler aḥvālin ve şular aḥvālin beyān ider: Bir yir kim yüksek ¹⁰ola, anuñ havası eyü olur. Bir yir kim ılıcak ola, temevvüc itmeye, anuñ ¹¹buḥārı yaramazdur. Ol havada nefes virüp almak yaramazdur. Bir yerüñse ¹²her yanı deryā, bir tarafı tağ ola, ol havası ter ola ve yağmurlar çok ¹³olur. Eger ol yirüñ tobrağı kıavī olursa mażarratı az ola. Eger tobrağı ¹⁴gevşek olursa ol havanuñ terligi kıatı ziyāde-kār ola. Ammā tağı ¹⁵taşıyla ya taş olursa bu vilāyetüñ mizācı issi ola. ‘Ufūneti ¹⁶çok olur. Ḥuşuşā ki meskeni çukur yirde ola ve hem bu yaramaz ¹⁷tarafı tutulmuş ola ve deñiz kıble tarafından olsa ol yirde envā’ ¹⁸ḥastalıklar ve tã’ün ziyāde çok ola. Bir mesken çorak ¹⁹yirde ya kükürd ya nef ma’deni yanında ola veyā sazlık ola ⁽¹⁹⁵⁾ ve kıamışlık ola. Ol yirüñ havası i’tidāl üzere ola ve dağı şol ²meskenler tağlar üstinde ola, ḥuşuşā ki ol meskeni gün toğusına ³karşı ola, anuñ havası eyü ola ve adamları kıuvvetlü ola ve tendürüst ⁴ola ve ‘ömri uzun ola ve āvāzları ḥüb olur. Bir meskenüñ tobrağı ⁵berī ola. Tağa, deñizi ırağ ola, anuñ havası hoş ve mu’ tedil ⁶ve laṭif ola. Bir şehrüñ veyā meskenüñ nihādı yaramaz kıonulmuştur. Eger bir ⁷kimse kendü evini ve meskenini eyü nihād üzere kıonulmuş ola, gerekdür ki evi ⁸yüce ide ve cümle kıapuların gün toğusına karşı ide ve

şimāl tarafın ⁹açuḡ ide ve şöyle ki evūñ içine şu‘ā‘-ı şems düşe, saḡfı yüksek ¹⁰ola. Kāpusın ve pencerelerin¹ büyücek ide.

İri ve yoğun bezler ¹¹giymek teni arıkladur ve deriye berk ider. Yumuşak dutar. Teni mülāyim ider. ¹²İbrişim ve ketān ısıdur. Penbe bezi şovukdur. Ol bahārda ve ḥazān mahallinde ¹³sincāb ve kāḡūm kürkler giymek eyüdü ve deñiz suyına ve tuzlu şuya ¹⁴girmek adamı arıkladur. Eger deñiz suyına girmek a‘zāları terlese ¹⁵ve fālice ve çibanları olana ve istiḡāya ve niḡrīse ki balḡamdan ola, bu- ¹⁶nlara ḡāyet eyüdü. Diğer tatlu şuya tuz katup kaynadalar veyā güneşde ¹⁷dura, deñiz suyına girmek kadar fā‘idesi olur. Çörmige girmek bö- ¹⁸g(rek)de ve ḡavıḡda yarası olan kişiye müfiddür. Uyuz gicige ve istiḡāya ¹⁹ve fālice ve balḡama ve daḡı sevdā ‘illetlerine nāfi‘dür. Altmış dirhem kükürdi ⁽¹⁹⁶⁾ döḡüp, bir beze bağlayup sekiz vuḡıyye suyıla kaynadalar. Bir miḡdār eskidikdenşoñra ²süzüp içeler. Eger bulanuk şu içmek ḡavıḡda, bögrekte taş ḡāşıl ³ider. Her zamān acı içmek ishāl ider. Ilıcaḡ şu içmek mi‘deyi süst ⁴eyler ve göñli döndürür ve ta‘ām mi‘de‘ üzerine getirür. Katı issi şu mi‘de‘i ⁵balḡamdan yur ve öksürük māddesin bitürür. Ammā ḡuluncu olana müfiddür. ⁶Yilleri ḡaḡıdur ve mālīḡulyāya ve göz aḡrısına eyüdü. Yaramaz suları ıslāḡ ⁷itmek ‘ilāc budur ki yaramaz şuya tobraḡ ḡarışdırup çalkayalar ya ḡaynada- ⁸lar. Şoñra şıḡ yirden süzeler ve ba‘zılar süzmeyeler dirler. ḡālīz şular ⁹şarābla veyā şoḡan ile içeler, ḡararın def‘ ider dimişler ki cem‘ muḡālīf ¹⁰şularuñ tiryāḡı şoḡandur. Ḥāşşaki sirkeyle ḡavrulmuş ola. Suyı sirkeyle ¹¹ḡarışdırup içseler şusuzluḡı giderür. Şarābı çok içse mevte müfācātla ¹²helāk, zīrā ḡanlar ḡarışup heb endāmları, ḡamarları tobtolu olur, ¹³helāk ider. Bednüvisūñ ḡarnında bulunan taş, baḡla kadar olur, ¹⁴eger şuya bırāşsal ol şudan içseler, ḡāyet şusuzluḡı ve ḡuşşa- ¹⁵lıḡı giderür. Şularuñ eyüsi yağmur şuyıdur. Ḥuşūşā ki yaz faşlında ¹⁶ola. Ammā yıldırımlu ve ḡarlu ve yillü bulutlaruñ şuyın yaramazdur. Āvāza ¹⁷ve göḡse ḡarardur. Aḡar tatlu şuyı yaramazdur ve demür ma‘denine uğrayan ¹⁸şu adamı ḡuvvetli ider ve cimā‘a ziyāde ider. Buz şuyı siñirler aḡrısına, ¹⁹veremli kişilere yaramazdur. Ammā iştihā getirür. Mi‘de‘i muḡkem ider. ⁽¹⁹⁷⁾ Ammā ḡararı çokdur. Ḥareketden şoñra ve şulu yemişlerden ve cimā‘dan ²şoñra ve ḡammām içinde ve ḡammāmdan şoñra şu içmek ve şovuk nesneler ³içmek yaramazdur. Ḥareket eylemek tedbiri budur. Ḥareketi şol vaḡit ide- ⁴ler ki ḡidā tamām ḡazm olmuş olasın. Ol vaḡit i‘tidālle ḡareket eylemek ⁵bedeni ḡafif eyler. İştihāyı açar ve beñzi kızıl ider. Ammā çok ḡareket ⁶eylemek ziyāndur. ḡuvveti giderür. A‘zāyı za‘if eyler ve dāyim oturup ⁷ḡareket itmemek balḡamı arturur, yaramazdur ve ḡorḡmak ve ḡuşşalanmak gövde‘i ⁸za‘if, çok uyumak ḡarardur. Bedeni, dimāḡı sefil eyler. ‘Aḡlı giderür ⁹ve ta‘āmı ḡazm idemez. Gündüz uyḡusu yaramazdur. Beñzi şarardur ¹⁰ve ḡulaḡı berk eyler ve adamı aḡır ider ve nāzile‘i ve balḡamı arturur ve iştihāyı ¹¹keser ve zihne künd eyler. Ammā bir kişi gündüz uyumaḡı ‘ādet idinse veyā ḡayrı ¹²nesne ‘ādet idinse bir kezden terk itmeye. Tedricle terk itmek gerek ¹³ve ḡammāma girmek gerek. Uyuz ve gicigi giderür. Ammā a‘zānuñ cümlesin ¹⁴za‘if eyler ve süst eyler. Şişleri ve cerāḡatleri açā. İmtilāya ¹⁵ve şovuḡa ziyān ider ve ḡammāmda çok oturmak ḡayret ve ḡafaḡān ¹⁶getirür ve göñli ḡuşşalı eyler ve cimā‘dan ve ta‘ām yimeden keser ve ¹⁷yirden ḡıḡan issi şulara girmek nāzile‘i taḡlil ider ve balḡamı arıdur. ¹⁸Uyuzı ve gicik giderür. Kötürüm olana müfiddür ve ditremege nāfi‘dür. ¹⁹Ammā ḡammāmuñ eyüsi oldur ki bināsi eski ola ve içi ḡiñ ola ⁽¹⁹⁸⁾

¹ “ḡapu” ve “pencere” kelimelerindeki “p”

sesleri “ba” harfi ile yazılmış.

ve kubbesi ‘ālī ola ve şuyı mu‘tedil ola. Ne ac karnına ve ne tok karnına ²gire. Belki miyâne ola. Terleyenece otura. Terlemek derü altından olan ³illetleri çıkarur ve hāmmāndan çıkınca birkaç rafadan yumurta yiye. Andan ⁴bir iki kadeh şarāb-ı şandal ya şarāb-ı hūmmāz içe, şu içmeye, ziyāde zarar- ⁵dur ve uykusuzluk dimāg huşklığından olur. Beden süst olur ⁶ve yidüğü ta‘ām hāzm olmaz. Bedenüñ fi‘li bir cins dağı olur. Eger efrād ⁷olursa beñiz şarardığından mā‘adā dīvāneliğe delālet ider. Cimā‘a ta‘ām ⁸mi‘dede hāzm olduğdan sonra ideler. Mādām ki şehvet demini çok ⁹olmayınca itmeyeler. Eyü cimā‘uñ ‘alāmeti oldur ki cimā‘dan sonra hiffet ¹⁰hāşıl ola. Uyku gele ve kalbi ferah bula. Guşşa ve kaķımaķ ve sevdāyī fikirler ¹¹zā‘il ola. Ammā seyl tamām olmayınca cimā‘eylemek yaramazdur. Baş çevrülmeķ ¹²ve göz karamaķ ve gövde saķıl olmaķ ve diz ve bel ağırmaķ getirür ve ¹³çok cimā‘ itmek kuvveti zā‘il ider ve yürece za‘f virüp hafaķān ¹⁴getirür ve kaşı ve kirpigi az ider ve dağı ac karnına veyā tok karnına veyā ¹⁵şusuz iken ya kan aldūkdan sonra ya müşhil içdükden sonra, ¹⁶yaķı itdükden sonra ya ifşāķı geldikde cimā‘ itmek külli zararur ¹⁷ve hāmmām içinde mevt ile oynamaķdur, belki kārı ‘avrata ya gökcek kıza ¹⁸çok cimā‘ olmamış ‘avrata veyā şayru ‘avrata veyā kışır ‘avrata veyā beñzi ¹⁹kızıl ‘avrata veyā çirkin ‘avrata veyā gönli istemedüğü ‘avrata ⁽¹⁹⁹⁾ cimā‘ itmek yaramazdur. Za‘f virdüğinden gayrı süst endām eyler ve ²hāyize ‘avratla cimā‘ itmek muhālifdür, hāzer ideler. Zirā ol cimā‘dan ³evlād olsa meczūm olur olur ve ‘avrat erüñ üzerine çıkup cimā‘ ⁴itmek muhātaradur ve cıblaķ itmek adamı süst endām idüp guşşa-⁵nāk ider.

YÜZ ON DÖRDÜNCİ BĀB

Ba‘zı eşribeleri beyān ider. Eger sirkencübün ⁶sāde şafrāvī kişilere nāfi‘dür ve süddeler açar ve şusuzluğu giderür. ⁷Meşelā; istedüğü kadar şekerle tencereye koyup üzerine biraz keskin sirke ⁸koyup karışdura ve biraz cülāb kıta, yāhūd şu katalar, karışdura ⁹ve kaynadup küfin alalar. Ateşin ziyāde itmeyeler, karışdurup dadın gidereler. ¹⁰Hācet olursa dağı sirke katalar. Eger eyü ise kıvāma getirür. Andan çıkarup ¹¹çini zarfa koyup isti‘māl ideler. Ammā balgāmı olanlar balla bişürüp her kişiye ¹²mizācına göre. Ekşi kimesne sirke’i az koyalar. Eger şu yirine gāv-zebān ¹³şuyın kıtup bişürseler sevdāyī kimselere gāyet müfiddür. Hāşāşā ki ¹⁴şafrādan göyünmiş olur ve sirke’ vezn komadığımızı müsebbib oldur ki ¹⁵sirke’ dürlü dürlü vezn olcaķ rast gelmez. Böylesine bişürmek (.....)¹ ¹⁶şarāb-ı limon issidür, za‘if mizācluya muvāfiķdur. Kuşmağa ve ishāle ¹⁷ve hārārete müfiddür. Meşelā; üç yüz dirhem şeker ezüp yumurta ağını kıtup ¹⁸ādet üzere küfin bāk ideler. Andan kıvāma getüreler. Cevāriş kıvāmına ¹⁹gele. Ba‘de beş yüz dirhem süzülmüş limon şuyın kıvāma gelmiş şekere hafif ateş üzerinde yab yab yidüreler. Eger şeker biraz gülābla kıvāma ⁽²⁰⁰⁾ getürseler cā‘izdür. Zirā kalbe ziyāde kuvvet virür. Limon şuyın şekere ²yidürürken kömür odı üzerinde az az ideler. Şol ki kaynasa şuyı ³sovuķ olup gide. Şarāb-ı limon kıvāma gele. Ateşden indürüp bir zarfa ⁴koyup vaķt-i hācetde on beş direm ezüp içeler. Ammā ekşi nesnelerüñ ⁵şarābın bişüriceķ hāzer ideler. Nesne çaldurmayalar. Hemān kömür odı ⁶üzerinde bişürseler baķır kabda bişürmeyeler ve şekeri aķ gerekdür. ⁷Mā‘u‘l-gusl budur ki bir vuķiyye eyü şāfi‘asel, beş vuķiyye şuyı kaynadup ⁸biraz nīm-küft dārcini ve enīsün ve rāziyāne bir bez kişe içine koyalar, ⁹kaynada. Ammā kise bol ola. Nef’i şerbeti çıķa ve meflūclara ve balgama fā‘ide

¹ Kelime silik olduğı için okunamamıştır.

¹⁰ider, mücerredür. Şıfat-ı cülâb sâde bu işleyüp üzere yüz dirhem ¹¹şeker üç yüz dirhem gülâbla kaynadup küfin alup kıvâma getüreler, ¹²bir zarf içine koyalar. Maḥallinde şovuk şuyla ezüp içeler, müfid ola ¹³ve bir gün cülâb dahı budur. Evvel şekeri bir miḳdâr şuyla ezüp kaynadalar. ¹⁴Kıvâma gelmelü olunca üç şekeri kadarı şu koyalar. Kıvâma getüreler. ¹⁵Bir zarfa koyalar. Şarâb-ı mersin birkaç dürlü şeye ishâl olına ve öksürüğe ¹⁶ve kan gidene müfiddür. Eger kuşmağı giderür ve oğlancıklar marazına dahı ¹⁷eyüdür. Şerbetler içinde menfa'atle şarâbdur. Tatlılığı var. Öksürüğe ¹⁸fâ'ide hiçbir şerbet yokdur ki ishâlle öksürüğe müfid ola. Ala mersin ¹⁹şarâbı ve ḥuṣnî şarâbı ve mersin şarâbı budur, mersin yimişinden elli ⁽²⁰¹⁾ dirhem olur, nîm-küft idüp şuyla ısladup andan kaynadalar, bişüreler. ²Andan bir bezden süzüp iki yüz dirhem şeker katup kaydada, kıvâma getüreler. ³Şerbeti on beş dirhemdür. Ebû Yüsufiye dirler bir dürlü müşelleşdür ki üç bahşdan ⁴ikisi gide. Eger dilerse dedüğümünden bir miḳdârı katalar. Latîf müşelleşdür. Ḥazret-i ⁵Ebû Yüsuf razıya'l-lâhu 'anh limon eylemişler. İki çölmek şuyı üç çölmek şireye ⁶katıcak cümle şire ḥükmin dutar. Zîrâ ekşeri şiredür. Eger ak üzümünden ⁷olursa eyü olur. Eger eczâ-yı ḥâr katmazlarsa civâna ve bire berâber olur. İssi ⁸otlar katmak birlere nâfi' ola. Eger kübe koyup şaklasalar eyü ola. ⁹Ağzın açuk dutmayalar. Râyihası gitmeye. Meşelâ iki çölmek bal cülâbına bucuḳ ¹⁰çölmek şire katalar ve ḥamâl (?) katalar ve isterlerse eczâ-yı ḥâr koyalar, ¹¹ḥüb olur, kaynadup sağızla kübe koyalar, eyü ola. Bal şuyı cülâbdur. ¹²İssidür. Kuvvet virür. İştihâ getirür. Südük yolın açar ve şovuk şayruluğa ¹³fâ'ide ider. Terkibi; bir okka bala iki okka şu katalar, kaynadalar. Üç ¹⁴bahşdan bir bahşı kalınca köbügin alup od üzerinden ısladup ¹⁵mezdegî ve қaranfil ve dâreîn ve za'ferân kadarınca dögüp andan endirüp ¹⁶kübe koyup vaḳt-i ḥâcetde isti' māl olına. Eger müşelleş tatlu üzümün ¹⁷şiresin alup, süzüp bâk ideler. Biraz ḥardal katalar. ba'zıları ¹⁸ḥardal şire'î kaynadalar, müşelleş iderler. Kazanda dögeler, kaynadalar, üç ¹⁹bahşından bir bahşı kala. Andan yigirmi ḥoḳḳadan bir ḥoḳḳa kala ve se'ati ⁽²⁰²⁾ olan şeker kıta, olmayan bal kıta. Tekrâr kaydada. Tâ ki kıvâma gele. Andan ²sırca kübe koyalar vaḳt-i ḥâcetde bir kaşığına üç kaşık şu katup ³ezüp içeler. Gülâb idhâl idüp yara menfa'atden eyü ola ve ziyâde ⁴nef' isterse mezdegî, za'ferân, sünbül, zencebîl, cevz-i bevva, қaranfil, 'ud-ı ⁵hindî; her birinden bir dirhem dögeler, beze bağlayalar, bunca ola. Şoñ kaynadalar, ⁶biragalar. Kazanı endürüp ol bezi içine şokalar, qarışduralar. Tâ ki eczânun ⁷kuvveti çıka, insana nef' i ola. Ḥardalla ḥüb süzülmüş şire kübe koyalar. ⁸Andan ḥardalı yumuşak dögeler. Bir bez ṭorbaya ¹koyalar. ^(B106/a) Bir ible ²aşa kıya ³. ⁹Kübün ⁴ortasında ṭura. Tâ kuvveti şireye çıka. Ol şire kaynayup köpüğün ¹⁰bırakmaz ola. Bu kıru üzümünden yegdür, azmaz. Diğer, şarâb-ı râsin ki andüz ¹¹şarâbidur, ziyku'n-nefese ağulu ⁵canavar şokına ⁶müfiddür ⁷ve südüğü ve ḥayzı yüridür ¹²ve ḡuşşa'ı giderür ve yılleri def' ider ⁸ve nefese feraḥ virür ve yürege kuvvet virür ¹³ve süddeleri açar ve māl-i ḥulyâyı def' ider ⁹ve yan ¹⁰ağrısına ve mafşallar ¹⁴sızısına fâ'ide ider. Ammâ çok isti' māl olınmaya ¹¹. Gâh gâh içeler ¹⁵ve eger dögüp şıḳup şuyın içseler de olur. Diğer, cev-âb budur ¹², bârid raṭbdur. Fâyide- ¹⁶si ¹³ budur ki ḥılṭları yumuşadur ¹⁴ ve idrâr bol ider ve safrâyı kaṭ' ider. Uyku ¹⁷getirür ve öksürüğe müfiddür. Dimâğı ter ider. Buḥârı dimâğa çıkmasına ¹⁵қomaz. ¹⁸Mizâcî bârid

¹ Bu kelime harekeli

yazılmış.

² B'de "iple"

³ B'de "koyalar"

⁴ B'de "küpün"

⁵ "ağulu" A'da yok.

⁶ B'de "şokduğuna"

⁷ "müfiddür" A'da yok.

⁸ B'de "tağıdur"

⁹ B'de "giderür"

¹⁰ B'de "yanbaşı"

¹¹ B'de "itmeyeler"

¹² "cev-âb budur" A'da

yok.

¹³ B'de "fâ'idesi"

¹⁴ B'de "bişürür"

¹⁵ B'de "çıkmaga"

kişiyi ziyân ider. Arpayı döğeler. Andan çölmege koyalar. ¹⁹İçine on beş arpanuñ¹ ağırınca şu koyalar, kaynaya. Tâ kim şuyun² beş bahşından ⁽²⁰³⁾ bir bahşı kıla. Andan süzeler. Şuyın hasta olana³ içüreler, nâfi⁴ dür. Diğer, ²balgâ ve şafrâ için enisün, üzerlik, çörek otı, her birinden beşer dirhem, ³gül yağı⁴ iki dirhem, Amasya erüğü elli ‘aded; bunları iki yüz dirhem şuyla ⁴kaynada. Üç bahşından iki kıla. Andan süzüp elli dirhem şeker ile tekrâr ⁵kaynada. Tamâm üç mağlâb olur. Diğer, cüllâb issidir. Kuvvet virür ve ta‘âm ⁶iştihâsın getürür ve sidik yolın açar⁵ ve şovuk şayrulara fâ‘ide ⁷ider. Terki b budur: Meşelâ bir bal iki şu karışdurup kaynadalar. Şöyle kim üç ⁸ bahşından bir bahşı kıla. Ba‘de ocağdan endürüp köpüğün alalar. Andan ⁹mezdegî⁶, karanfil, dârcîn, za‘ferân döğüp şuyun kaynamasında bile kıtalar. ¹⁰Andan bir kübe⁷ koyalar. Lâzım⁸ oldukça⁹ ^(B106b) şuyla şerbet idüp içeler. Nâfi⁴ dür¹⁰. Bâ-ğuşuş pîrlerrün bâbidur¹¹. Diğer, ¹¹şarâb-ı na‘ne kuşmağa ve gönül dönmege ve incķırığa¹² gâyet müfiddür. Tatlu ya ekşi enâr ¹²şuyı ve birez na‘ne¹³ katup kaydada. Andan süzeler. Bir rıtl şuya iki ¹³ rıtl şeker kıtalar. Kıvâma getürüp bir zarfa koyup lâzım olunca¹⁴ isti‘ mâl ¹⁴ideler. Diğer, şarâb-ı şandal yüregi kuvvetlendürür. Göğüs renclerine ve ten-dürü- ¹⁵stlüge müfiddür. Pes, gerekdür ki¹⁵ aķ şandalı dörpileyüp ketân bezine koyalar. Andan ¹⁶şuyla kaynadalar, süzeler. Şekerle kıvâma getüreler. Diğer şarâb-ı tut; ¹⁷hunâka eyüdür. Bir rıtl tut üç rıtl şuyla kaynadup, süzüp ¹⁸şekerle kıvâma getüreler. Diğer sirkengübîn büzüri şafrâyı keser, ısıtmaya müfiddür ¹⁹ve şusuzluğu keser¹⁶ ve cigeri şovudur¹⁷. Ekşi enâr şuyı üç rıtl ve sirke bir rıtl ve şeker iki ⁽²⁰⁴⁾ rıtl kıvâma getüreler. Bir şırca¹⁸ zarfa koyup¹⁹ andan²⁰ isti‘ mâl ideler. Diğer mâ‘u‘l-cübñ göyünmiş ²hıltları ve sevdâyı ishâl ider ve bağırsakları bāk²¹ ider. Ğuşuşâ kim ³eftimün ve hıyârşenbe katup içeler. Diğer la‘ûķ-ı hıyârşenbe²² şafrâyı sürer, tabi‘atı telyîn ⁴ider, isiligi giderür. Mi‘deyi bāk ider. evvelâ hıyârşenbe‘i şuyla ezeler. Bir rıtl ⁵şuyına buçuķ rıtl şeker kıtalar. Ğalış olanaca kaydada. Diğer, rubbu‘r-rummân şusuz- ⁶luğu keser, ısıtmayı def‘ ider²³. Ekşi enâr şuyın alup kaynadalar, bir bahş kılanaca ⁷ve bir miķdâr²⁴ na‘ne²⁵ kıtalar. Andan şeker ile ‘aķide ideler. Diğer, karabaş²⁶ çiçeğın ⁸döğüp şuyın alup²⁷ üç avuc miķdârı²⁸ ‘aseli kömür üzerinde kaydada- ⁹lar ve ocağdan endürüp biraz şovumağa başlayıcaķ küfin alalar. Girü kömür odı üzerinde²⁹ yap yap ¹⁰kaynadup kıvâma getürüp³⁰ şırca³¹ zarfa koyup evvel bahârda ¹¹ve kışda isti‘ mâl olına³², nâfi⁴ dür³³. Eger yazın issi günlerde³⁴ yirse bir pâre ¹²gülbeşeker ve iki pâre karabaşdan³⁵ karışdurup yiyeler³⁶, ziyâde nâfi⁴ dür. Ammâ ¹³şovuklarda yalnız

¹ “arpanuñ” A’da yok.

² B’de “şunuñ”

³ B’de “hastaya”

⁴ B’de “yaprağı”

⁵ B’de “ışledür”

⁶ B’de “maştakı”

⁷ B’de “küpe”

⁸ B’de “gerek”

⁹ B’de “olduķça”

¹⁰ B’de “nâfi‘ ola”

¹¹ “Bâ-ğuşuş pîrlerrün bâbidur” A’da yok.

¹² “ve incķırığa” A’da yok.

¹³ B’de “na‘nâ”

¹⁴ B’de “mağallinde”

¹⁵ “pes, gerekdür ki” A’da yok.

¹⁶ B’de “giderür”

¹⁷ “ve cigeri şovudur” A’da yok.

¹⁸ B’de “şırçalı”

¹⁹ B’de “koyalar”

²⁰ “andan” A’da yok.

²¹ B’de “pâķ”

²² “diğer la‘ûķ-ı hıyârşenbe” A’da yok.

²³ B’de “giderür”

²⁴ B’de “biraz”

²⁵ B’de “na‘nâ”

²⁶ B’de “karabaşlunuñ”

²⁷ B’de “vezn ideler”

²⁸ B’de “deñlü”

²⁹ “Girü kömür odı üzerinde” A’da yok.

³⁰ B’de “kıvâm vireler”

³¹ B’de “şırçalı”

³² “isti‘ mâl olına” B’de yok.

³³ B’de “eyüdür”

³⁴ B’de “ķatı issilerde”

³⁵ B’de “karabaşlu”

³⁶ B’de “ķarışdura yiye”

yyiyeler¹. Üç dört gün yyiyeler. Üç dört² (B98/a) gün yimeyeler. Şoñra ¹⁴yine yyiyeler. Eger karabaşlı bāk degülse şuyla yuyalar. Andan ‘asel ile ¹⁵kıvām vireler.

YÜZ ON BEŞİNCİ BĀB³

Müfredāt edviyelerin hāşşiyetin ¹⁶beyān ider⁴: Dār-ı fülful issidür, kıridur. Bağırsaklarda⁵ olan hılıtları ¹⁷arıdur, bāk ider ve fālice ve laķveye ve süst endāma eyüdür ve yilleri ¹⁸tahlil ider. Bedene kuvvet virür. Meni’i ziyāde ider. Ammā çoğı baş ¹⁹ağrıdur. İşlāhı zamkladur. Bil ki dārcin⁶ issidür ve kıridur. Müferrihdür. (205) ve öyken ağrısın giderür. İstiskāya eyüdü. Dimāğı hılıtlardan arıdur. ²Bāk ider. Balgāmı sıtmaya⁷ nāfi’ dür, eyüdü ve yüzün nūrın ziyāde ider⁸ ³ve şarılığın giderür ve zükāma eyüdü ve gövdeyi issi dutar ve südde’i açar ⁴ve mi’ deye kuvvet virür ve göze çekseler eyü ola. Ammā milh issidür, kıridur ⁵ve balgāmı gövdeden arıdur. Eti muhkem ider ve hāşşaları çokdur. Ammā za’ ferān ⁶müferrihdür ve mi’ deye kuvvet virür ve talāk ağrısına ve yürek ağrısına nāfi’ dür ⁷ve bil ağrısı ki şovukdan ola, def’ ider ve cimā’ arzūsın getirür ve balgām ⁸‘ufūnetin işlāh ider ve yüzün rengini hūb ider⁹ ve göze cilā virür ⁹ve yürece kuvvet virür ve uyku getirür ve südüğü yolını açar. Anuñ yemesinüñ ¹⁰‘ariki, buçuķ diremden bir diremdür, ziyāde¹⁰ yirse żarardur. ¹¹İşlāhı enisün iledür.

Diger; zencebıl issidür ve kıridur. Fālice ve laķveye ve şovukluķdan ¹²olan rencle eyüdü. Eger anı bala kıatup yirlerse ne deñli dimāğda ¹³süddesi var ise cümle pişmiş balgāmı ve sevdāyı giderür ve endām süstligin ¹⁴muhkem ider ve yili giderür ve fehmi tiz ve gözi rüšen ider ve ta’ āmı ¹⁵hāzm itdürür ve cimā’ arzūsın getirür. Hāşşa ki perverde ola, hadden ¹⁶ziyāde nef’ i vardur.

Diger; inek südi sull ve daķķ ve cüzzām gibi ve buña beñzer ¹⁷şayrılıķlara ve yavuz marāzlara içürseler müfiddür.

Diger; at südi ¹⁸südük yolu bağlanmasına eyüdü ve ķarnı yumuşadur ve köhne öksürüğü ¹⁹giderür. Eger deve südi tāzesin içseler (B98/b) kıılın bağlar. Ammā yine açılır ve deve (206) kığını südine kıatup içseler istiskāsi olan kimseye¹¹ müfiddür ²ve içerde olan şaru şuyı sürer çıkarur¹².

Diger; ‘avrat südi cümle sevdālara ³nāfi’ dür¹³ ve kırı şayrılıķları ve cüzzāma ve sull ve dıķķ zaķmetlerine külli nāfi’ dür.

⁴Diger; maķmüde ki saķmüniyādur, issidür, kıridur. Şafrāyı sürer ve gövdeyi kavı ⁵ider ve saç ve şaķal dökülmesine ve yaraķān rencine eyüdü. Bir kıraţdan ⁶buçuķ dirheme dek içeler ve öldürücü otlardandur¹⁴. Artuķ yirlerse mi’ deye, cigere, yürece ziyān ⁷ider. İşlāhı nişasta ve enisün ve ayran ve yoğurt¹⁵ ve şumāķdur. ⁸Diger, misk issidür ve kıridur. Hāliş misk¹⁶ dimāğı kavı eyler. ⁹Göze kuvvet virür. Göñli mesrür eyler ve ķalbi

¹ B’de “hemān şāfi yiye”

² B’de “iki üç”

³ B’de bu bölüm yüz on altıncı bāb’dır.

⁴ B’de “bildürür”

⁵ B’de “bağrı şovuk”

⁶ B’de “dārcin”

⁷ B’de “ısıtmalara”

⁸ “ziyāde ider” B’de yok.

⁹ B’de “hoş eyler”

¹⁰ B’de “artuķ”

¹¹ “kimseye” B’de yok.

¹² “çıkarur” A’da yok.

¹³ B’de “yigrekdür”

¹⁴ “ve öldürücü

otlardandur” ibaresi A’da yok.

¹⁵ B’de “yoğurd”

¹⁶ B’de “misk-i hāliş”

berk ider ve yürek ditre- ¹⁰mesin giderür ve sevdâdan olan şayrılıklara ‘aẓîm fâ’ide ider. Pırlere ve ter mizâclu kimseler ٱkoşulasalar ٱayli nef’i vardur¹ ve balğamı ¹¹giderür ve ٱasık ağrısın ve şovukdan olan marazlara nâfi’dür², gider³ ve eger ¹²bir kırât yise dükeli ağularuñ tiryâkıdur. Ammâ issi dimâğlu kişiyê râyıhası ¹³ziyân eyler. Ammâ işlâhı kâfur iledür. Diğer; na’ne issidür ve mi’deye kuvvet ¹⁴virür ve ٱarında olan ٱurdı kırar ve şehveti ziyâde ider, cimâ’ a meyl⁴ ¹⁵itdürür ve hâzımdur, yılleri sürer ve balğamı ahlât ider ve eyüsi⁵ oldur ki ¹⁶na’ nânuñ kökinden kurudalar ve anı döğüp şuyın içse içinden ¹⁷gelen ٱanı keser⁶ ve inçkırığa ve yaraķan marazlarına nâfi’dür. Ammâ çok yise gıcık getirür. ¹⁸İşlâhı kerefis iledür. Diğer; nilüfer mesrür⁷ dutar. Baş ağrısına ¹⁹ve ٱuluñ ağrısına kim issiden ola, müfiddür ve fâsîd balğamları başdan ⁽²⁰⁷⁾çekerek endürür ve anuñ ٱoşusu issiden olan baş ağrısına eyüdü. Bil ki, rafadan ²yumurta yimek eyüdü. Meni’i ziyâde ider ve öksürüğü keser ve yürece kuvvet ³virür. Ammâ dâyim yimek yaramazdur, ٱabz ider ve ٱulunc getirür ve imtilâ ider ⁴ve ٱarında taş bitürür. ^(B99/a)Anuñ ardınca zencebîl yimek⁸ eyüdü⁹. Bil ki, sürincân-ı ⁵germ hoşdur. Bendükce ağrısına ve niķrîse nef’i vardur. Cimâ’ a meyl¹⁰ itdürür ⁶ve yılleri bedenden¹¹ sürer ve endâmları ٱavî dutar ve laķve ve fâlice ve sevdâdan ⁷olan baş ağrısına, hasteliklere fâ’ide ider ve eski zaķmetleri ⁸oñaldur ve ayak ağrısına varıcaķ¹² derhâl giderür. Hıuşûşâ ki zencebîl ve kemmünla ⁹buçuk diremin yiyeler. Eger yoğurt issi mizâclu kimseye¹³ muvâfıkdur. Eyüsi¹⁴ oldur ki¹⁵ ¹⁰aşla yiye kim semüz etile bişmiş¹⁶ ola ve üzerine na’ne saçmış olalar ve eger ¹¹şöyle yirse şarımşak ٱatup yiyeler ve ardınca tatlu şeyler¹⁷ yiyeler ve ze- ¹²ncebîl çiyneyeler ve ekşi şeylerden¹⁸ ve yimişlerden hâzer ideler. Fi’l-cümle ¹³yiyecek olursa da az yiyeler ve cimâ’ dan şoñra ve terledükdenşoñra yimeyeler, ¹⁴ziyândur. Bil ki kemmün germ ve huşkdur. Mi’ denüñ, bağırsağın süddesin açar. ¹⁵Eger bir nice def’ a balla yirse¹⁹ istiskâyâ ve fâlice ve laķve rencine müfiddür ¹⁶ve bögrek bürüdetin giderür ve yılleri sürer. Ammâ çok yimek ziyândur. ¹⁷Yüregin işlâhı keşir ider ve daķı günlük germ ve huşkdur. Hıfza çok ¹⁸fâ’ide ider. Fehmi arturur ve hem zihni ٱavî eyler ve faydası²⁰ lâ-yu’ addur. Ammâ çok yimek öykene²¹ zaķmet ¹⁹virür ve ٱan tevellüd ider ve baş ağırdur ve eger sirkeyle veyâ süci ile çok içerlerse ⁽²⁰⁸⁾yaramazdur. Helâk eyler. İşlâhı azdur. Hârr-ı fâsiddür²². Bil ki; lisân-ı şevr terdür²³, müferrihdür, ²göñli açar ve yürek ağrısına ve ditremesine ğâyet müfiddür ve nedeñlü sevdâyı ³hastelikler var ise eyüdü ve öksürüğü giderür. Şekerle bişürüp yiyeler. ⁴Bedeni²⁴ yumuşadur. Şerbeti iki dirhemdür. Eger ٱoyun²⁵ dilini gölgede kurudup, ⁵döğüp dillü ‘avrata yidürseler mülâyim olup dil virmeye. Eger yağmur ⁶yağarken yire degmeden alup bir tâba²⁶ içine ٱoyup ٱaynada. Andan yire ⁷komadan bir boş yumurta içine ٱoyup bir yire göme ٱosalar bi-izni’l-lâh ⁸te’âlâ sâkin ola. Eger incü şarı olsa, ^(B99/b)limon şuyıla ve nuşâdır ile ⁹bir bâk²⁷ bez içine ٱoyup ovuşdursalar²⁸ aķ²⁹

¹ “Pırlere nef’i vardur” ibaresi A’da yok.

² B’de “marazları giderür”

³ “gider” B’de yok.

⁴ B’de “meyl-i cimâ’”

⁵ B’de “yigregi”

⁶ B’de “bağlar”

⁷ B’de “serd ve terdür”

⁸ “yimek” A’da yok.

⁹ B’de “gerekdür”

¹⁰ B’de “meyl-i cimâ’”

¹¹ B’de “gövdeden”

¹² “varıcaķ” A’da yok.

¹³ B’de “kişilere”

¹⁴ B’de “yigregi”

¹⁵ “oldur ki” A’da yok.

¹⁶ B’de “pişmiş”

¹⁷ B’de “nesne”

¹⁸ B’de “nesnelerden”

¹⁹ B’de “yirlerse”

²⁰ B’de “fâ’idesi”

²¹ “öykene” A’da yok.

²² B’de “arz-ı fârsiddür”

²³ “terdür” A’da yok.

²⁴ B’de “gövde’-i”

²⁵ B’de “afyon”

²⁶ B’de “tava”

²⁷ B’de “pâk”

²⁸ B’de “ovuşdursañ”

²⁹ B’de “ağ”

ola. Her kim çig şoğanı ¹⁰çok yise baş ağrısı ve şakağ ağrısı zühür ider ve gözlerin ¹¹karardur ve sevdâ rencin belürdür ve hem balgâmi cem^c ider ve şoğan ¹²koçulamağ sam yilînûn marazın def^c ider. Her kim nergisi döğüp ¹³kaşuğına bağlasa hergiz şusuzluk kâr itmeye. Ammâ Cālînûs hekîm ¹⁴eydür: Her kim süd yise üzerine şarâb içe, siñir bozula, ayağı büküle. ¹⁵Her kim balık ile tâze süd yise hâmmâma girse niķrîse mübtelâ ola. ¹⁶Ammâ ustuhûdûs yise¹ süddeleri açar. Gözi cilâlandurur. Dimâğı bâk ider² ¹⁷ve göğüs ağrısına müfiddür ve eger üç dirhem³ sirkengübîn ile içseler ¹⁸sevdâyı ve balgâmi ishâl ider ve şudâ^c ı ve mâlihulyâyı giderür. Eger beş ¹⁹diremin iki direm ketîr ile karışdurup isti^c māl itseler dimâğı (209) be-ğâyet tenķiye idüp arıdur. Ba^c zı hûkemâ eydür: Bir dirhem ustuhûdis⁴ ki kara- ²başdur⁵, balla karışdurup burna tãnzursalar tenķiye-i dimâğ ider⁶ ve karabaş⁷ ³yise ferağ vire ve sevdâyı giderür ve kalbi kavî ide ve eger çiçeginden balla ⁴veyâ şekerle murabbâ eyleyüp bahârda yiseler nefese ferağ vire ve hem ağı içine ve yılan⁸ ⁵ve haşerât sokına müfiddür. Ammâ emlec, hâşşası çokdur. Keşretinden ibâ olup tahrîr ⁶olınmadı. Ammâ bir hâşşası dahı budur ki beş dirhem⁹ döğüp berâber şeker katup ⁷andan yağıyla cerb idüp güneşde beş dirhem¹⁰ ılıcağ şuyla içeler, ⁸gözi nurlandurup za^c fin gidere ve iç ağrısına fâ^cide ider ve bevâşırı ⁹gidere ve balgâmi ishâl ide ve bunun karabaş¹¹ ¹¹zihni kavî ider, iştihâ getürür ¹⁰ve şarâbı da müfiddür. Ammâ kavunı çok yimek ısıtma hâşıl ider. Zirâ safrâyâ döner. ¹¹Gerekdür ki yimekten soñra üzerine ekşi sirkengübîn içe ve birez yüriye. Sağ ¹²yanına yatmaya. Tâ hażm olanaca dek. Eger bunun ile¹² (B100/a) hażm olmazsa koruk ¹³şuyın veyâ ekşi enâr şuyın içe. Eger ac karnına kavun yiyüp yatsa ¹⁴üzerine yimese¹³ ısıtma durar. Kavun üstine¹⁴ beynir¹⁵ yimeye. Eger kavun ¹⁵tohumı yise kavıķda olan taşları tağıda, gidere ve kavunı çok yise tuhme ¹⁶olur ve mi^c dede kangı hılî gâlib ise¹⁶ aña döner. Mi^c deye mādde virür. ¹⁷Hemân tîz kuşmak gerekdür. Bil ki, kaz eti gec hażm olur. Ammâ kanatları tîz ¹⁸hażm olur ve kazûn cigeri gâyet tîz hażm¹⁷ olur. Bil ki şığır eti ¹⁹gâlib kan hâşıl ider. Ammâ iş işleyene eyüdür. Eger hareket (210) itmez kimse yise, sevdâ ve cüzzâm ve rub^c ısıtması hâşıl olur ve dürlü ²ğuşşalar ve teşvişler getürür ve talaķlı adam yise talaķı ziyâde ider. Bil ki, kûnduz ³hâyasınûn hâşıyyeti¹⁸ ziyâdedür. Ammâ teşennüce ve siñir ağrısına nâfî^cdür. Eger demüri kızdurup ⁴şuya batarsalar ol şuyı içseler eski ishâli ve bağır çibanlarını ⁵ve talaķ şişini ve mi^c de süstliğini def^c ide. Eger göğercin eti bögrege müfiddür ⁶ve menî^c i ve kanı ziyâde ider. Ammâ anacı yavrusından eyüdür. Eger buğday çinyeyüp ⁷it ısırdığına vursalar eyüdür. Eger huşyû^cş-sa^c lebi¹⁹ elinde dutsa cimâ^c ı ⁸kavî ider. Eger içse ziyâde ider, saķankûr kuvveti gibi kuvveti²⁰ olur. Vaķt olur ki ⁹balla murabbâsın iderler tuhfe olur. Bunun bir dürlüsü olur. Kızıl yabraķları²¹ ¹⁰olur. Anûn dahı ğayr-güne hâşşaları olur. Tuzlu balık yiseler üzerine ¹¹bal şerbeti içseler, żararın def^c ider. Bil ki dâ^cim²² mercimek yiseler göze perde ¹²iner. Mi^c deye ve bağırsaķlara yil getürür ve çok żararı var. Eger bişürür ¹³lerse bârî sirkersiz bişürmeyeler. Çok yirlerse cüzzâm rencin getürür ve şişler

¹ “yise” B’de yok.

² B’de “arıdur”

³ B’de “diremin”

⁴ B’de “ustuhûdûs”

⁵ “ki karabaşdur” B’de yok.

⁶ B’de “dimâğı be-ğâyet tenķiye ide”

⁷ B’de “murabbâsın”

⁸ “ve yılan” A’da yok.

⁹ B’de “diremin”

¹⁰ B’de “diremin”

¹¹ B’de “murabbâsı”

¹² B’de “birle”

¹³ B’de “nesne içmese”

¹⁴ B’de “üzerine”

¹⁵ B’de “peynir”

¹⁶ B’de “gâlib bulursa”

¹⁷ B’de “leżîz”

¹⁸ B’de “hâşşası”

¹⁹ B’de “huşşetü^cş-sa^c lebi”

²⁰ “gibi kuvveti” A’da yok.

²¹ B’de “yabraķları”

²² B’de “dâyim”

¹⁴getürür. Eger sirkeyle ve koruk şuyıyla bişürseler kan galebesin giderür ve eger balla ¹⁵karışdurup yiseler istiskāya (B100/b) müfiddür. Egerçi çorbasıyla gārgara ¹⁶itseler ħunnāka eyüdü. Bil ki, lōk meşhürdür. Semüz kişiler yise arıkladur ¹⁷ve ħafaķāna fā'ide ider. Eger iki dirhem¹ sirkeyle şabāħdan içseler süddeyi ¹⁸açar, a' zāya kuvvet virür. Eger yusalar andan isti' māl itse fā'idesi ¹⁹ziyādedür. Ammā çöblerin arıdalar, havanda rāvend² ile ve kaynamış şuyyla (211) döğeler. Andan saħķ idüp süzeler ve ol şuyı koyalar, durula. Andan ²süzeler ve dibine çökeni alup gölgede kurudalar ve bir şırça zarfa koyup ³andan isti' māl ideler. Zıkr olınan faydaları virür. Bedeli üç bölükden ⁴iki bölük kadar rāvenddür ve yarusı kadar esāründür. İki üç bölüğü ⁵kadar tabāşirdür. Bil ki limon mi' de' i kavī ider ve iştiħa getürür. Ağız koķusun ⁶eyü ider ve kalbi kavī eyler. Yaramaz ħıltları eyü ider. Ammā kendü gec hażm ⁷olur. Nef' i çoķdur ve mi' denüñ ħarāretin def' ider ve eski ısıtma ve şarāb ⁸zaħmetine müfiddür ve şuyın içseler şafrāyı kať' ider ve țaralmağı ⁹giderür ve kuşmağı keser ve baş ağrısının giderür ve ħafaķāna ve iki günde ¹⁰bir ısıtma țutana ve ağır ħastelige müfiddür. Diğer, gül şuyı dimağı kavī ider. ¹¹Ĥafaķānı giderür. Nefese feraħ³ virür. Eger mażmaza itseler diş diblerin ¹²muhkem ider. Eger göze sürseler issiden olan ağrısının sakin ¹³ider. Eger içseler uğunmağı giderür ve kan tükürmege müfiddür. Eger başa ¹⁴sürseler ağrısının giderür ve çoķ sürünseler şakalı tiz ağardur. ¹⁵Diğer, rüšenāy bir taşdur ki andan bakır çıkar. Eger yaķsalar, bir pāresin bala ba- ¹⁶turup oda koyalar, kızınca andan çıkarup yine bala baturup oda koyalar⁴, bir nice def' a bu üslub üzere ideler. Tā içi ¹⁷taşı göyünece, andan isti' māl ideler. Vaķt olur kim yudalar⁵, göze ¹⁸sürme iderler, gözdeki perde' i giderür. Eger çam şakızın bile ¹⁹bişürüp, karışdurup katı şişlere ursalar artuķ (B101/a) etlerin (212) giderür, tāze etler bitürür. Eger tütüyā itseler gözde olan şarı şuyı ve irini⁶ ²giderür ve gözi kavī eyler. Bil ki, egir nāfi' nesnedür. İsti' māl itseler ya şuyın içseler ³beñzi gökcek idüp iç ağrısının giderür ve cimā'a ve dil ağırlığına ve ⁴behaķa ve baraşa ve teşennüce eyüdü. Eger şuyın içseler, kaşık yaruldugına ve bağırsak ⁵ağrısına ve meflüclara, şişmişlere⁷ müfiddür. Bir nice⁸ gün isti' māl ide. Bunuñ ⁶bedeli kemmündür. Ya üç bölükden bir bölüğü kadar rāvend-i çinidür. Diğer, vaşak kürki ⁷ğāyet de kızdurur ve cimā'a fā'ide ider. Bögrek ve arķa zaħmetlerine ⁸müfiddür. Dāyim giyen bevāşır zaħmetlerinden emīn olur. Tavuķ eti mu' tedildür. ' Aķlı ⁹arturur, āvāzı sāfi ider. Tiz hażm olur ve tavuğun eyüsi oldur ki ¹⁰yumurtlamış⁹ ola ve ħorosuñ eyüsi oldur ki ötmemiş ola. Diğer, yaş beyir¹⁰ bāriddür. ¹¹Balgām arturur. Kuruşu ve țuzlusı yābisdür, gec hażm olur, mi' deye ¹²ziyān ider, şafrāyı arturur. Ammā bedeni kavī ider¹¹. Diğer, yüzümdür, yeldürmeyene ¹³ziyān ider. Adamı semürdür. Koz yābisdür. Baş ağırdur. Şafrāyı arturur. ¹⁴Fısdık, findık baş ağırdur ve şafrāyı arturur ve gec hażm olur ¹⁵ve menī' i ziyāde ider. Öksürüğe eyüdü. Mi' deyi açar. Fıstık eyüdü. Yürege, ¹⁶mi' deye kuvvet virür. Cigerüñ süddesin açar. Nef' i çoķdur ve daħı¹² karbuz¹³ şuyı ¹⁷şafrāyı kať' ider. Balgām arturur ve şusuzluğı kındurur. Bādincān ¹⁸yābisdür. Yaramaz sevdāları arturur. Başa ve göze ziyān ider. İslāħı ¹⁹taťlu yağıyla ve semüz otlā bişmekdür. ¹⁴ Bil ki¹⁵, Ĥomalān bārid ve raťbdur.

¹ B'de "diremin"

² B'de "zerāvend"

³ A'da "ferāħ" yok.

⁴ "kızınca andan çıkarup yine bala baturup oda koyalar" ibaresi A'da yok.

⁵ B'de "yürürler"

⁶ "ve irini" A'da yok.

⁷ B'de "şişmiş kişilere"

⁸ B'de "niçe"

⁹ B'de "yumurtlamış"

¹⁰ B'de "peynir"

¹¹ B'de "eyler"

¹² "ve daħı" A'da yok.

¹³ B'de "karbuz"

¹⁴ "Bādincān"

bişmekdür." Bu kısım B'de yok.

¹⁵ "bil ki" sadece B'de kullanılmıştır.

Sevdâyı (213) ve balgâmi arturur. Yaramaz maražlar tevellüd ider¹. Bil ki, marul şafrâyı kaṭ² ider ve kanı ²şâfî ider. Uyku getirür. Ammâ çok yimeyeler, muḥâlifdür. Göze karañulık getirür. ³Ammâ isfanaḥ bârid ve raṭbdur. Yili ve balgâmi arıdur ve öksürüğe (B101/b) eyüdü. Şafrâyı ⁴kanı kaṭ² ider. Bil ki, keşnec mi⁵ deden buḥârı başa çıkmâğa komaz. Ammâ yimesi gözünü ⁵karardur. Göñli ḥarâb ider menî⁶ i kurudur. Bil ki, şalgâm ḥâr ve raṭbdur. Çok ğıdâ ⁶virür. Menî⁶ i arturur, bevli idrâr ider. Gözi kavî ider, semürdür ve daḥı, şarımşak balgâmi ⁷kaṭ² ider, yili taḥlil ider, kanı yandurur, şafrâyı arturur, göze ve dimâğa zarar ⁸ider, ğalibâ bu zararlar çiğ yimesindedür ve sığırlarda eyüdü. Zîrâ her gün bir dürlü ⁹hava ve bir dürlü şu içer ve daḥı turb mi⁵ denüñ balgamların kaṭ² ider. Ta⁷ âmi ḥaẓm ¹⁰itdürür. Ve daḥı arba² şuyı bârid ve yâbisdür. Maḥmûmlara eyüdü, ḥarâreti giderüp ¹¹mizâcî şovudur. Hılṭları bişürür, bevli idrâr ider ve şafrâyı kaṭ² ider ve uyku ¹²getirür. Öksürüğe eyüdü. Buḥârı dimâğa çıkmâğa komaz. Bârid taḥî⁷ ata yaramazdur. ¹³Arbayı³ döğüp kabuğın giderüp çölmege on beş ağırı şuyı koyup ¹⁴kaynadalar. Şöyle ki⁴, beş baḥşından bir baḥş kala. Süzüp şuyın içeler. Ve daḥı ¹⁵şâhtere şafrâyı ve sevdâyı ishâl ider ve uyuzı ve gicigi giderür, bevli ¹⁶idrâr ider. Ve daḥı⁵ kabîlî mi⁵ deye müfiddür. Yaramaz hılṭları çıkarur. Azacığ ishâl ¹⁷ider. Eger dâyim yiseler beñzi ḥûb ve tâze ider ve gec kıocaldur ve hıfzı ¹⁸ziyâde ider. Cüzẓâm rencine ve kılunca ve istiskâyâ ve baş ağrısına ve talağa ¹⁹ve kuşmağa ve gönül dönmesine ve ḥafaḳâna müfiddür. Bir kimesne kabîlinüñ çekirdegi (214) çıkmışından bir dânesin tâ eriyenece çiynese, ba⁶ de yudsa, buña müdâvemmet eylese ol ²kişi kıocamaya⁶ ve dişi dibi muḥkem ola ve kalbi feraḥ üzere ola ve yaramaz kanları ³giderür⁷ ve daḥı benefşe şovukdur. Şafrâdan ve kandan olan baş ağrısına müfiddür ve ⁸uyku getirür ve dimâğuñ ḥarâretine eyüdü ve mizâcî laṭîf ider. Ve daḥı⁹, (B102/a) Kâranfîl germ, ⁵ḥuşkdur. Za⁷ f-ı dimâğa kuvvet virür. Ḥayli muḳavvîdür. Mi⁵ de⁷ i kuvvetlendirür ve göze ⁶şu inmegi men⁵ ider ve yürece feraḥ virür. Ve daḥı¹⁰, sünbül issidür ve kıridur. Dimâğa ⁷kuvvet virür ve bağırsak yolların açar ve balgâmi ishâl ider. Bil ki, papadya ⁸issidür ve kıridur. Siñirlere kuvvet virür. Sevdâyı şayrılıklara eyüdü ve anı ⁹kaynadup şuyına otursa böğregi¹¹ taşî eridür. Taḥlil ide. Bil ki, besfâyic ¹⁰germ ve ḥuşkdur. Mi⁵ deyi kavî eyler. Yili sürer. Süst endâmlığı güderür. Üç ¹¹dirhem¹² çorbaya kıatup yiseler sevdâyı ve balgâmi sürer. Edviyeye kıatarlarsa ¹²iki dirhem yeter ve daḥı demürhindi serd ve ḥuşkdur. İshâl ider. Isıtmalara ¹³müfiddür. Kuşmağı ve şusuzluğı giderür. Ve daḥı¹³, cevz-i bevva germ ḥuşkdur ve yilleri ¹⁴sürer. Mi⁵ de⁷ i kavî eyler. İştihâ getirür. Ağız râyiḥasın eyü ider. Endâma kuvvet ¹⁵virür. Ammâ baş ağırdur. Ziyâde olsa ḥûb keyfi vardur. Ve daḥı topalağ germ ¹⁶ve ḥuşkdur. Ağız kıokusın hoş ider ve diş etlerin bitürür, berk ¹⁷ider. Mi⁵ de⁷ i, cigeri kuvvetlü ider. İştihâ getirür ve yilleri sürer. Böğregi ¹⁸issi ider. Zihni ziyâde ider. ‘Üdu’l-kahr germ ve ḥuşkdur, balgâmi gövdeden ¹⁹sürer. Mi⁵ de⁷ i arıdur. Diş ağrısın giderür. Süst endâma eyüdü. (215) Ḥavlan¹⁴ germ ve ḥuşkdur. Böğrek ağrısına, kılunca ve menî ziyâde arturmasına müfiddür. Ve daḥı maştakî germ ve ḥuşkdur.¹⁵ Mi⁵ deye kuvvet virür. Zihni bâk¹⁶ eyler¹⁷. Balgâmi sevdâyı ²dimâğdan çıkarur. Ḥavâşşı ḥadden ziyâdedür. Ve daḥı

¹ B’de “itdürür”

² B’de “arpa”

³ B’de “arpayı”

⁴ “şöyle ki” A’da yok.

⁵ “ve daḥı” A’da yok.

⁶ B’de “kıocalmaya”

⁷ B’de “gidere”

⁸ “ve” A’da yok.

⁹ “ve daḥı” A’da yok.

¹⁰ “ve daḥı” A’da yok.

¹¹ B’de “böğrekdeki”

¹² B’de “diremin”

¹³ “ve daḥı” A’da yok.

¹⁴ B’de “havlincân”

¹⁵ “Böğrek ağrısına, ḥuşkdur.” cümleleri A’da yok.

¹⁶ B’de “pâk”

¹⁷ B’de “ider”

oğlak eti nâfi‘dür. Eyüsi ³çara oğlak etidür. Hafîf olur. Tatlu lezîz olur. Menfa‘atı ziyâdedür ve etlerüñ eyüsi oldur ki¹ ne ziyâde² ⁴semüz ve ne ziyâde³ arık ola. Koyun eti nâfi‘dür. Sevdâyî kişiye ziyâde⁴ müfiddür. Ve dağı turrâc⁵ ⁵hastelikden (B102/b) kalkmış⁶ dermânsız⁷ za‘iflere nâfi‘dür. Ammâ tabî‘atı⁸ kabz eyler ve zihni bâk⁹ ⁶eyler. Hâtunlaruñ südin ziyâde ider. Ve dağı keklik eti menîyi ziyâde ider. Tiz ⁷hazm olur. İstiskâya eyüdü ve gövdeye kuvvet virür ve mi‘deyi issi ⁸ider. Ve dağı serçe eti menî ziyâde ider. Bârid mizâclı kimseye¹⁰ muvâfıkdur. Ve dağı süglün¹¹ eti lañıfıdır ⁹ve mu‘tedildür. Turac¹² etinden eyüdü. Keçi eti yaramazdur. Sevdâyı arturur. Gec hazm ¹⁰olur ve marazlaruñ muharrikidür. Geyik eti germ ve hüşkdur. Kulunca ve fâlice müfiddür. ¹¹Mizâcî şovuk yubüseti olan kişilere yaramazdur. Tendürüst olana¹³ yağıyla ¹²ve ekşi ile bişürüp yiyeler kim ziyân eylemeye. At eti issidür. Kalan etlerden ¹³tiz hazm olur. Ammâ çok yimeyeler. Sevdâ tevellüd ider. Deve eti katı germdür. ¹⁴Yıl dutan kimselere eyüdü. Şovuk renclü adam yise müfiddür. ¹⁵Sirkeyle yeseler¹⁴ tiz hazm olur. Hażret-i Peyğamber ‘alehi’s-selâm buyur- ¹⁶mişdur. Kuru üzümüñ çekirdeginden renc olur¹⁵, etinde şifâ buyrulmuş¹⁶. ¹⁷Her kim ac karnına yigirmi bir dâne kızıl üzüm yir¹⁷, ol gün gövdesine maraz¹⁸ ¹⁸görmeye. Kuvvet vire¹⁹. Nitekim ‘Arab hükemâsı dimişlerdür ki (¹⁹من اكل الزمعة الذيب لا يحتاج في عمر الى الطبيب). Tatlu nâr mi‘dede şafrâ eyü olursa şafrâya (B103/a) döner, boğazı ve gögsi ve yumuşadur. Öksürüğe müfiddür ve menî‘i ziyâde ider ve beyne ²kuvvet virür. Tatlu bâdem yağı adamı semirdir. Öksürüğe eyüdü. Çigeriñ ve talağın ³süddesin açar. Menî arturur. İncir ile yiyeler. Ammâ çok yimeyeler. Eftimün ⁴germ ve hüşkdur. Balgamı gövdeden bâk²⁰ ider ve fâlice ve lakveye nâfi‘dür. Sevdâyı ⁵ve mâlihulyâyı giderür. Bir dirhemden iki dirheme dek yiseler ishâl ider. Eger ta‘âm ⁶bişürürken elli dirhemin bir beze bağlayup içine bıraksalar bile kaynasa ol ⁷ta‘âmdan yiyeler. (B103/a) Nâfi‘ ola ve eftimün kıca kişilere muvâfıkdur. Şafrâvî ⁸kimselere yaramazdur. Şovukluk ve güşşa getirür. İslâhı kitre iledür.

YÜZ ‘ON ALTINCI BÂB

Şol ‘alâmetleri bildürür kim hastelige sebep nedür? Kan ¹⁰gâlib olmağdan olursa ‘alâmeti oldur ki uyku çok gelür ve çok ¹¹ister. Kan alıcak vakitler geçicek gövde ağırılanur ve burun kınar ve ağız yarı tatlu olur, çibanlar çıkar ve beñzi kızıl²¹ olur ve düşende kızıl ¹²şeyler²² görür ve havâssı mükedder olur²³ ve eger şafrâdan olursa ‘alâmeti gözi ve beñzi şarı olur. ¹³Düşünde şarı şeyler²⁴ görür²⁵ ve issi nesneler göre²⁶ ve bevli şarı ve issi olur. Eger balgamdan olursa²⁷ ‘alâmeti oldur ki²⁸ ¹⁴ağız yarı çok olur ve hażm za‘if

¹ “ve etlerüñ eyüsi oldur

ki” ibaresi A’da yok.

² “ziyâde” A’da yok.

³ “ziyâde” A’da yok.

⁴ “ziyâde” A’da yok.

⁵ B’de “turrâc”

⁶ “kalkmış” B’de yok.

⁷ “dermânsız” A’da yok.

⁸ “tabî‘atı” A’da yok.

⁹ B’de “pāk”

¹⁰ B’de “kişilere”

¹¹ B’de “süglün”

¹² B’de “turrâc”

¹³ B’de “kimseler yiseler”

¹⁴ Bu kelime hareke ile yazılmıştır. Bu kelimeden ye- fiilinin düz “i”li değil,

“e”li okunması gerektiğini anlıyoruz.

¹⁵ B’de “var”

¹⁶ B’de “buyurmuşdur”

¹⁷ B’de “yise”

¹⁸ B’de “yaramaz nesne”

¹⁹ “kuvvet vire” ifadesi

A’da yok.

²⁰ B’de “pāk”

²¹ “burun kınar ve ağız

yarı tatlu olur, çibanlar

çıkır ve beñzi kızıl”

ifadesi A’da yok.

²² B’de “nesneler”

²³ “ve havâssı mükedder olur” ifadesi A’da yok.

²⁴ B’de “nesneler”

²⁵ B’de “göre”

²⁶ “ve issi nesneler göre” ifadesi A’da yok.

²⁷ B’de “ise”

²⁸ “‘alâmeti oldur ki”

ifadesi A’da yok.

ve endām¹ süst olur. Ağırılanmak¹⁵ ve ağzı şulanmak² ve kâhil olmak ve düşünde şular ve yağmurları, şovuklar görmekdür ve bedeni³ şovuk¹⁶ olursa bevli aķ ve ğalîz olur. Eger sevdādan⁴ olursa ‘alāmeti oldur ki⁵ bedeni ve beñzi⁶ ĩara¹⁷ olur. Ta‘ām iştihāsı ĩavî olur ve uyhu⁷ gelmek ve fāsîd fikirler eylemek⁸ 18ve ĩorķulu düşler⁹ ve ĩarañuluķlar ve yüksek¹⁰ yirler görmek ve bevli¹⁹ siyāh renk olmaķdur.

YÜZ ON YEDİNCİ BĀB¹¹

Yay faşlında evvel⁽²¹⁷⁾ bahārda ve yazda¹² ve güz eyyāmlarında ne isti‘ māl itmek gerektür, anları beyān ider: ²Evvel yaz olıcaķ ĩan alına¹³ ve müşhil şerbetler içe¹⁴ ve çok ĩareket itmeye, çok ³ħammāma girmeye. Yay faşlında çok ĩareket itmeye. Gölgede otura, bedene kızdurur ⁴şeyler yimeye. Yaş¹⁵ yimişlerden erik ve ĩıyār ve ĩarpuz¹⁶ yiye. Şoñra sirkencübîn sükkari içe¹⁷, müte‘affin olmaya. ⁵ĩuşmak lāzım¹⁸ olursa ĩuşa. İssi ta‘āmlardan ictināb ide. Güzin çok ⁶cimā‘ itmeye ve şovuk şuya girmeye ve ĩatı şovuk şu içmeye ^(103/b) ve başın şovukdan ⁷şakına ve gicede ve gündüzde başın ısıcaķ duta. Ve eger taķayyüd itmezse¹⁹ zukkām ⁸ve nāzile ĩaşıl olur. Yimişlerden çok yimeye. ĩammamuñ mu‘tediline gire, ĩaydan şakına²⁰. ⁹Ammā ĩış günlerinde bedeni ısıcaķ dutan ĩıdālardan yiye.²¹ Meşelā herise¹⁰ ve erişte ve birinc ve sāyir bunlara beñzer²² ĩıdālar²³ yiye ve ekşi yimeye ve ĩaydan ¹¹ħazer ide. Eger bir kimesne ayuñ on altıncı gününde ĩan aldursa uyuzı ¹²ve ĩıbanları gide. Eger on yedinci gününde aldursa süstlügi gide. Eger ¹³on toķuzuncı gününde aldursa meflūc olmaya. Yigirminci gününde aldursa ¹⁴yürek oynamaya. Yigirmi altıncı gününde aldursa ağız ĩoķusu gide. Eger yigirmi ¹⁵üçüncü gününde aldursa göz nūrın ziyāde ider. Endāmın muħkem ¹⁶ider. Yigirmi dördüncü gününde aldursa ĩarāretinde ve şiş rencinden ¹⁷emīn ola. Eger yigirmi beşinci gününde aldursa zeyrek ola. Eger yigirmi ¹⁸altıncı gününde aldursa merg-i müfācādan emīn ola. Eger yigirmi yedinci ¹⁹aldursa ĩātırından endişeler gide. Yigirmi sekizinci gününde aldursa ^(B103/B) bedene ĩuvvet ¹³vire. 29 gününde aldursa yaramazdur, ĩazer ide. 30 gününde aldursa ĩarardur ¹⁴ve ayuñ onlarında almayalar, mażarratı ziyādedür. Bu üslüb üzere ‘amel olına.

¹⁵Dĩger: Ādem peygāber ‘aleyhi’s-selām ĩazretinden menķüldür, yay faşlında evvel ¹⁶günlerinde her gün rāziyāne toķumından bir direm berāber şekerle yiseler ol yıl ol ĩişi ¹⁷ħasta olmaya.

¹ B’de “gövdesi”

² B’de “az şuşamak”

³ B’de “gövdesi”

⁴ B’de “sevdā ĩalebesinden”

⁵ “‘alāmeti oldur ki” A’da yok.

⁶ B’de “gövde ve beñiz”

⁷ B’de “uyķu”

⁸ “eylemek” A’da yok.

⁹ “düşler” B’de yok.

¹⁰ B’de “uçurumlu”

¹¹ B’de “yüz on sekizinci bāb”

¹² B’de “evvel yazda ve yay faşlında”

¹³ B’de “almak gerektür”

¹⁴ B’de “müşhil içmek ve ĩuşmak gerektür”

¹⁵ “yaş” A’da yok.

¹⁶ “erik ve ĩıyārve

ķarpuz” ibaresi A’da yok.

¹⁷ “içmek gerektür”

¹⁸ B’de “ħacet”

¹⁹ B’de “itmeye”

²⁰ “ķaydan şakına” A’da yok.

²¹ B’de “ķışın issi donlar ĩiyüp ğalîz ĩıdālar yiye”

²² B’de “müşābih”

²³ B’de “olanları”

YÜZ ON SEKİZİNCİ BÂB

Mu' âleceler tedbirin ¹⁸bildürür: Gice şayruya ğidâ virmeyeler. Meger ki kuvveti za' if ola. Dükeli şayrulara ¹⁹sevinmek ve gönli sevdiği kişi' i görmek ve hoş koçular koçlamak ve hoş âvâzeler ²⁰işitmek ve maḥbûb yüzün görmek ğâyet eyüdü. Meşelâ kaçan kim issi ola veyâ ²¹şovuk ola, issiden olana şovuk ğidâ yidürmek gerekdür ve şovuk şerbetler (^{B104/a}) içürmek gerekdür ve eger şovuk marazda içërüden ve taşradan issi ğidâlar virmek ²gerek ve şerbetler virmek gerek ve eger kan bulanık olursa kan almak gerekdür. Eger kuvveti ³taḥammül iderse hacâmat itmek gerek. Eger kuvveti za' if olursa şovuk şerbetler ⁴içürmek gerekdür. Şarâb-ı verd-i tarî ve ḥummâş ve şarâb-ı limon ve şarâb-ı demir-hindî ⁵ve sikencübîn bu maḳûle içëreler. Eger tabî' atı ishâl olursa şarâb-ı verd mükerrer ⁶gül şuyıyla veyâ nilüfer ile içëreler ve eger siñirler ve göğüs za' if olsa veyâ ⁷öksürük olsa ekşilerden şaḳınmak gerek. Eger safrâ ğalebe iderse maṭbûḥ ⁸fâkihe vireler. Şoñra müşhil vireler. Bilgil ki kan almak tenḳiye-i bedendür ve istifrag ⁹gerekliüdür. Ammâ ḥaṭâsı çokdur, üstâd-ı ḥâzık olmayıcak. Ammâ hacâmatuñ ḥaṭâsı ¹⁰yoğundur ve baldır hacâmat itmek belden aşğa olan zaḫmetlere müfiddür. Bil ki âsân ¹¹mu' âlecelerle maraz zâyil olmaḳ (^{A218}) mümkündür. Qavî mu' âlece eylememek yegdür. Mâdâm ki ğidâlar yise¹ ve şerbetler ile² maraz ²zâ'il olmaz³. Qatı müşhil ve qatı otlar virmemek gerekdür. A' zâlarda a' zâ'-i ³re' iye dimâğdur ve qalbdür. Taḳvîyet eylemek gerekdür. Zâ' if olmaya. Zîrâ bedenüñ ⁴bünyâdı bunlaruñladur. Pes kaçan kim şayrunuñ kuvveti za' if olsa ṭurac⁴ cor- ⁵bası⁵ ve mâ'u'l-laḥm ki etüñ qaracasıdur. Ufaḳ noḥud gibi doğramak gerek. ⁶Biraz şakız ve biraz 'ūd ve biraz şandal qatup bir yeñice çölmege qoyalar, ağızın qapayup ⁷hamır ile sıvayalar, od üzerine qoyup qarşu çalkayalar. Tamâm et ⁸koçusı çıkup bişince andan ol eti sıkup şuyın alalar, içëreler ⁹ve mizâcına münâsib nesneler vireler. Kaçan kim şayrunuñ 'aklı⁶ gitse üstine ¹⁰şovuk şu şaçmak gerekdür ve kebâb olmış kızıl et koçusı üsti ¹¹za' ferân eylemiş⁷ ola ve issi etmek koçusı ki üstine misk veyâ kâfûrlu ¹²gül şuyı şaçılmış ola ve tâze ḥıyâr şuyı (^{B104/b}) koçulaya ve şarâb-ı verd-i tarî ¹³ve şarâb-ı tuffâḥ ve gâv-zebân şuyıyla ve söğüt yabrağı⁸ şuyı gül şuyıyla ¹⁴içëreler ve ferâric çorbasın gül şuyıyla içëreler.

YÜZ ON ¹⁵TOĞUZUNCİ BÂB⁹

Kan almak tedbirin bildürür: Şovuk günlerde şovuk ¹⁶mizâclulardan kan almayalar, zarardur ve kuvveti za' if olıcak ve gövdede qatı ¹⁷ağırlı olıcak ve ısıtma nevbeti vaḳtinde ve ḥammâmda çok oturmuşdan ¹⁸almamak gerekdür ve on dört yaşından evvel ve altmış yaşıdan şoñra kan almaḳdan ¹⁹ḥâzer itmek gerekdür ve kan alduḳdanşoñra ṭuzlu nesneler yimeyeler, yaramazdur. (²¹⁹) Zîrâ behaḳ ve uyuz getürür. Yaz günü¹⁰ qanı şabâḥdan alup kışın ²kuşluk vaḳtinde almak gerekdür. Her kim kan alıcak uşşı giderse muḳaddem ³şarâb-ı tuffâḥ ve şarâb-ı sefercel ve şarâb-ı rummân ve şarâb-ı verd-i tarî gibilerden ⁴virmek gerekdür ve kan alduḳda çıkan qara olursa rengi dönenece aḳıtmak ⁵gerekdür. Meger ki za' f ğalebe ide ve baş ṭamarından ki aña ḳifâl dirler, bu boğazdan¹¹

¹ B'de "ğidâlarla"

² B'de "şerbetle"

³ B'de "ola"

⁴ B'de "ferâric"

⁵ B'de "çorbası"

⁶ B'de "uşşı"

⁷ B'de "za' ferânlanmış"

⁸ B'de "yabrağı"

⁹ B'de "yüz yigirminci"

bâb"

¹⁰ B'de "yazın"

¹¹ B'de "boynından"

⁶yuğarusın arıdur. Gövde tamarından aşağıya bāsılık dirler. Bu boynından aşağı¹ 7arıdur. Şol tamar ki ekḫal dirler, gövdeyi ayağlara² dek arıdur ve daḫı koca ⁸kişilerden ve oğlancıklardan ḫan almayalar. Bir kişi ḫan alsa rafadan yumurta ⁹yyiüp ve şeker şerbeti içe ve şişek eti, bir ġidālar yiye, ġāyet nāfi‘dür ¹⁰ve daḫı ġuşşalı kimseden veyā ḫaḫımış ¹¹veyā cimā‘ itmiş ve ḫammāma girmiş ya ishāl ¹²olmuş veyā za‘if olmuş kişilerden ḫan almaya. Muḫātaradur. Eger ḫulaḫ ¹³ardında olan tamar kim aña ḫulfü’l-üzñ dirler, andan ḫan alsa nişyāni men‘ ¹⁴ider ve ḫalaḫ rencine müfiddür. Eger iki dudak arasında iki tamar vardır. ¹⁵Aña ‘ırḫu’s-şefeteyñ dirler. Andan ḫan alınsa diş dibi ḫanamasına ¹⁶ve ḫudaḫ yarasına³ müfiddür. Bil ki ḫan aldūklarında eger neşterden ḫaṭā ¹⁷irse nişāni (B105/a) oldur ki tamaruñ yanları gök olur ve ḫolu daḫı kızıl olur ¹⁸ve sancur ve şişer. ‘İlāci oldur ki eger sağ yanında ise bir iki gündenşoñra şol ḫolından ḫan alalar ve eger şol ḫolında ise⁴ sağından ¹⁹alalar ve ol ḫolın yukarı dutup birez ovalar ve ḫabaḫ için südle (220) ḫaynadup ol tamar üzerine vuralar. Dört yanına gül yağı süreler. Eger bunlar 2ḫāzır bulunmazsa zeyt yağı ile bezre yumurta ḫayḡanasın ısıcaḫ ol tamar üzerine⁵ uralar. ³Andan merhem-i bāsiliḫūn⁶ veyā merhem-i kāfūrī uralar. Eger ḫan durmazsa neşter öte geçerse yir bağırsagin ⁴dögüp merhem gibi idüp tuz ḫatalar. Yumurta şarusıyla ḫarışdırup ⁵eski penbeye sürüp üzerine uralar, bağlayalar. Üç gün tura. Andan ⁶penbe’i zeyt yağı ile ve ılıcaḫ süci ile yuyalar. Ba‘de ḫoparalar. Merhem ⁷uralar. Cum‘a irtesi ve bencşenbe ġüni zinhār ḫan aldurmaya. Bir sā‘at ⁸vardur, ḫan tırmaz, helāk ider. Muḫtemeldür⁷ ki ol sā‘at rast gele.

9YÜZ YİĞİRMİNCİ BÂB⁸

Buḫrān eylemeklik tedbirin bildürür: Buḫrān, mādde ile ṭabī‘at ¹⁰çekişdüğine dirler. Ṭabī‘at ġālib olursa şıḫḫat olur, mādde ¹¹ġālib olursa helāk ider. Buḫrān vaḫti olıcaḫ şayru ḫablar buḫrānuñ ¹²ḫoyusı ve ru‘āfla olur. Burun ḫanıyla olur. Andan ḫıyās ile olandur. Andan ¹³idrār yolla olandur. Andan terle olandur. Dūkelisi şayrılıḫlar ġiçe⁹ ziyāde ¹⁴olur. Üçüncü ve dördüncü ve beşinci ve altıncı ve yedinci ve toḫuzuncu ve ¹⁵onuncu, on birinci, on üçüncü, on yedinci, on sekizinci, yigirmi ¹⁶birinci, yigirmi dördüncü, yigirmi yedinci, otuz birinci, otuz dördüncü, ¹⁷otuz yedinci, kırkıncı. Ammā buḫrān eyüsi oldur ki dördüncide, yedincide ¹⁸ve otuz birinci ve otuz dördüncü ve otuz yedinci, kırkıncıda ola ve ¹⁹nāḫış buḫrān oldur ki üçinde (B105/b) veyā beşinde ya toḫuz veyā on üçinde (221) veyā on yedisinde ola. Yavuz buḫrān oldur ki altıda ya yedide veyā sekizde ²⁰ola. Ya onunda ya on ikide ya on beşde ya on altıda ya on toḫuzda ³ola. Boḫrāt ḫekīm eydür: Kırk günden şoñra olan buḫrāna i‘tibār yoḫdur ⁴ve buḫrānuñ taḫşilleri ġāyet çoḫdur. Ammā bunda iḫtişār olındı.

5YÜZ YİĞİRMİ BİRİNCİ BÂB¹⁰

Nabz ve ba‘zı ḫārüre’i ve ḫastanuñ eyü ve yaramaz ⁶‘alāmetlerin bildürür: Eger eyü ‘alāmet oldur ki şayruḫḡa şābir ola. Ḫuvveti ⁷ve beñzi ḫoş ve ṭa‘āma iştihāsı ola.

¹ B’de “aşağasın”

² B’de “ayağa”

³ B’de “ayrılmasına”

⁴ “bir iki gündenşoñra
..... şol ḫolında ise”
ifadesi A’da yok.

⁵ “ol tamar üzerine”

ifadesi A’da yok.

⁶ “merhem-i bāsiliḫūn”

A’da yok.

⁷ B’de “yaḫtemildür”

⁸ B’de “yüz yigirmi
birinci bâb”

⁹ B’de “ġice”

¹⁰ B’de “yüz yigirmi ikinci
bâb”

Uykudan sonra hafif ola. ⁸ Sağlığında nice yatarsa şayrılığında eyle yata. ‘Aklı bile ola. Nefesi ⁹ hoş ola. ‘ İlâc oldukça eyülige döne ve dahı sersâmdan sonra aksırmak ¹⁰ ve şafrâvî ısıtmadan sonra sivilceler çıkarmak eyüdü. Yavuz ‘ alâmet oldur ki ¹¹ şayru dem-be-dem tarılğana, şıçraya. Nefesi mütevâtir ala ve ‘ aklı muhbi olmak mevte ¹² delâlet ider. İssi marazlarda el ayak şovumak huşuşâ kim ishâl dahı ola. ¹³ Bunuñla kuvvet ve ta‘âm iştihâsı sâkit olur. Mevte delâlet ider. Kaçan ¹⁴ nefes ve ter yaramaz koksâ, nabzı belürse, katı za‘f¹ belürse mevte ¹⁵ yakınlığına delâlet ider. Kaçan göz görmez ve kulak işitmez olsa ve çalkoyun ¹⁶ yatsa ve ellerin ayakların uzatsa yaramazdur ve her dem döşeginden ¹⁷ sıyrılıp aşğa varsa ‘ alâmet-i mevtdür ve arka üstinde ¹⁸ yatup ağzı açık kalmak ve ayakları katı egilmek veyâ birbirine ¹⁹ tolaşmak ‘ alâmet-i hayr degüldür. Veyâhüd dâim² karnı üzere yatup (222) kalmak ‘ akılsızlığına³ delâlet ider. Meger ki ağrısı ola. Dışlerin ² kıcıldatmak yaramazdur. Ya mevte ya cünûna delâlet ider ve hic⁴ uyhu⁵ ³ gelmemek yaramazdur ve eyü ‘ alâmet oldur ki hasta ta‘âm göricek sevine ve sağ yana⁶ ve ⁴ sol yana⁷ yatmak ve ellerin ve ayakların birez egmek ve boyunun egmek ⁵ ve gövdesi toğrı olmak (B106/a) eyüdü. Ol ki nabzı bildürür. Nabz ki uzun ⁶ ve tiz ata. Bevlî kızıl renk ola. Gövdesi issi ola. Kân galebesine delâlet ⁷ ider. Evvel emirde kân alalar ve şarâb-ı ‘unnâb vireler ve arpa lu‘âbın vireler ⁸ ve nabz ki tolu ola ve tiz ve katı ata ve bevlî şaru⁸ turunc renginde ⁹ za‘ferâna mâylî⁹ ola ve gövdesi yanar, ağzını bârid tutar¹⁰. Baş ağırur. Mecâlî olmaz. ¹⁰ Evvel emirde bâsilik tamarından kân alalar. Şovuk şerbet vireler. ¹¹ İçi kabz olmaya. Cev-âb vireler. Kaçun tuzluğuyla. ‘ Alâmet-i ¹² balgâm budur ki nabz süst ve kâhil ola. Bevlî ak ola. Kân ¹³ almayalar. Muqavvî şarâblar vireler ve issi gıdâlar vireler. Bir kimse düşinde ¹⁴ şayıklasa veyâhüd dışın kıcıldatsa ve döşeginde turup ¹⁵ gitmek istese¹¹, ‘ ilâc; şabâh birkaç gün şeker şerbeti veyâ bal şerbeti içüreler ¹⁶ ve gıdâsı tatlu ve ter ni‘metler ola ve şarâb içüreler. Ammâ berk serhoş ¹⁷ olmağdan hâzer ideler. Eger bunuñla olmazsa bir ölmüş kişinüñ ¹⁸ ayağı kabın alalar ve ol kişi uyuyup şayıklarken ol ayak kabınüñ¹² tabanıyla ¹⁹ üç kez ağzına uralar. Bu huyuñ kesilsün, ayrık itme diyeler. (223) veyâhüd bir uyanık kişi tûru gele ve ol şayıklayan kişi’i ayağı ökçesiyle üç kere berüden öte¹³ ve öteden berü geçe, ayruk itmez ola ² ve dahı bir kişinüñ nabzın dutmak murâd itseler gerekdür ki, kaçımış olmaya ³ veyâ korkmuş olmaya veyâ sönmiş veyâ açlıktan za‘if olmuş olmaya ⁴ veyâ tokluktan şakıl olmuş veyâ hareket itmiş olmaya. Tâ ki nabz ⁵ ma‘lûm ola. Bu haller¹⁴ olıcak ma‘lûm olmaz. Ve dahı kârûre’i bildürür. ⁶ Şabâhdan ac karnına nesne yimeden ve içmeden bevl ide. Bakılır. Bir gün evvelden ⁷ kârûrenüñ rengin teğayyür idecek nesne yimeye. Za‘ferân gibi ve tere gibi. Zîrâ ⁸ bunlar kârûrenüñ rengin tağyir ider ve gerekdür kim şusuz veyâ ac ⁹ ve uykusuz veyâ kaçımış olmaya. Üç sâ’ atden sonra (B106/b) kârûreye bakılır. Pes ¹⁰ evvel kârûreye bakılır. Eger rengi turunc kabı gibi olursa ne gâliz ve ne ¹¹ rakîk olmayup mu’ tedil olup şâfi olursa hılt bişdüğine delâlet ¹² ider. Eger kızıl olursa kân galebeliğine delâlet ider. Eger katı kızıl veyâ ¹³ katı kara olursa, şâfi ve rakîk olursa balgâm galebesine delâlet ¹⁴ ider. Eger katı şaru ve rakîk olursa şafrâ galebesine delâlet

¹ B’de “za‘if”

² B’de “dâ’im”

³ B’de “akılsızlığına”

⁴ B’de “hiç”

⁵ B’de “uyku”

⁶ B’de “yaña”

⁷ B’de “yaña”

⁸ B’de “şarı”

⁹ B’de “mâ’il”

¹⁰ B’de “dutar”

¹¹ “istese” A’da yok.

¹² “kabınüñ” A’da yok.

¹³ “ol şayıklayan berüden öte” ibaresi A’da

yok.

¹⁴ B’de “ahvâller”

ider¹ ve kârûre ki aķ veyā şaru veyā kıızıl ola, yaramazdur. ¹⁵Helâklige delâlet ider. Kârûre ne ķadar şaru veyā kıızıl ola, ol ¹⁶ķadar ģarârete delâlet ider.

YÜZ YİĞİRMİ İKİNCİ BÂB²

Eşribeler niķe bişmek ¹⁷gerek, anı bildürür ve her nesnenüñ şerbeti tabî^c atı gibidir ve her şerbeti ¹⁸bişürmekde ķā^c ide budur ki şulu yimiş ola. Elma, ayva ve enâr, kâsnî, ¹⁹şâhterec, limon, ģummâz, bunları döġüp şuyın almak gerekdür ve andan (²²⁴) ķaynadup küfin alduķdanşoñra şekerle ya balla kıvâma getürüp vaķt-i ²ĥâcetde isti^c māl itmek gerekdür ve eger şusuz nesneler ise benefşe ³ya gül ve nîlüfer ve ustuhûdus³ ve ģaşģaş ve ģircîr⁴ ve ^cunnâb ⁴ve demirhindi ve mersîn gibi bunları şuda ķaynadup⁵ ķuvveti çıkınca ⁵süzüp balla veyâ şeker ile kıvâma getürüp sırca⁶ zarfa ķoya ve issi ⁶maraźlaruñ şerbeti şekerle bişe ve ķabz eyleyiceķ şerbeti⁷ balla bişüreler ⁷ve şerbetlerde balı şol ķadar bişürmek gerekdür ki şerbetin bişürdükleri ⁸nesnenüñ ķoķusu ve ıa^c mı belüre. İnên tatlı olmaya ve kış şerbetler⁸ ⁹ķıvâmı mu^c tedil ve yazın bişenüñ ģalîz gerekdür. Ekşimeye. Şovuk şerbetler ¹⁰şovuk şuyula ya ģâv-zebân ile veyâ nîlüfer şuyıyla ola. Ekşer şerbetlerüñ ¹¹mıķdârı yigirmi beş direm ola. Ammâ gül ve benefşe şarâbı çok ķaynamaya. ¹²Hemân rengi teġayyür olanaca ķaynamaķ gerekdür. Eger gülüñ ve benefşenüñ ¹³mükerrerin bişürmek dileseler ki müşhil ola, çok şuyula ķaynadalar. ¹⁴Rengi taġyîr olanaca. Andan şıķup ġirü ol şuya (^{B107/b}) gül midür veyâ benefşe ¹⁵midür, bıraķalar. O üslûb-ı sâbık⁹ üzere beş kerre böyle ideler veyâ ¹⁶on kerre böyle ideler. İştihâya eyüdü ve toĥumla çok ķaynamaķ gerek¹⁰ ¹⁷ve çiçekler az ķaynamaķ gerekdür. Eger nîlüfer ve gül ve benefşe ve ġayrı yabraķları ¹⁸ķoparup bir ģencere yarusı şı ķoyup ķaynadalar. Bu çiçeklerin¹¹ ¹⁹ķanķısınuñ¹² yabraġın¹³ murâd iderse¹⁴ vâfirce bir ķaynar şuya (²²⁵) bıraġalar. Hemân ki çiçeklerüñ rengi teġayyür olursa çiçeġi çıkarup eliyle şıķa, ²yabana ata, bir ġayrı çiçek ķoya, anı da böyle ide. Fi^l-cümle dört beş def^a a böyle ide. ³Andan ol ģencerede olan şuyı yap yap ķaynada, tâ cülâb gibi ola. ⁴Bir canaķ mıķdârı şı ķala, çıkarup bir sırca¹⁵ ķaba koyalar. Ba^c de şekeri ⁵şuyula ezüp oçaķda yap yap ķaynada ve yumurta aġıyla küfin ala. Kıvâm mertebe- ⁶sine vardıkda bu çiçek şuyından bir kimesne gice ile yap yap ⁷buña ķoya varup¹⁶ ģurmayup¹⁷ ķarışdıra¹⁸ ve ġâĥ ġâĥ lezzetin ġöre. Eger çiçeġüñ ⁸ıa^c mı şekerden zâĥir olursa eyüdü. Çok ķoyulmaya ki acı olmaya ve eger ⁹ķebâb itmek murâd iderse berk ola¹⁹. Sefere ġötürmek ķâbil ola. Mezķür ¹⁰şekere gice ile çiçeklerüñ şuyından koydukda yine şekeri ġiçe ile ¹¹vâfir ķarışdırup ģelvâcılar ģelvâ ķarışdurduġı gibi varur, berk olur. ¹²Eger şeker olmazsa eyü bal ile bişüre. Balı bir ģencereye ķoyup ocaķda ¹³birez ķaynada ve yumurta aġıyla küfin ala. Kıvâma ġetüre. Andan ol çiçeklerüñ şuyından ¹⁴nice ki şekere ķoyardı ķarışdırırdı²⁰, yine öyle ide ve daġı şarâb-ı gül ¹⁵ģarâreti giderür, şusuzlığı keser. Kandan ve şafrâdan olan ısıtmaları ¹⁶giderür. Tabî^c atı yumuşadur ve ķuvvet virür ve ġöñli feraĥ ider. Gerekdür ki ¹⁷eyü açılmış taze kıızıl gül yabraġı²¹ dört rıtl

¹ “ve ider” ibaresi A’da yok.

² B’de “yüz yigirmi üçüncü bâb”

³ B’de “ustuhûdus”

⁴ B’de “ġircîr”

⁵ B’de “ķaynada”

⁶ B’de “şırca”

⁷ “şerbeti” A’da yok.

⁸ B’de “şerbetlerinüñ”

⁹ B’de “üslûb-ı evvel”

¹⁰ B’de “gerekdür”

¹¹ B’de “çiçeklerüñ”

¹² B’de “ķanķısınuñ”

¹³ B’de “yabraġın”

¹⁴ B’de “iderlerse”

¹⁵ B’de “şırca”

¹⁶ B’de “ve biri”

¹⁷ B’de “durmayup”

¹⁸ B’de “ķarışdıra”

¹⁹ “zâĥir olursa berk ola” A’da yok.

²⁰ B’de “ķarışdururdu”

²¹ B’de “yabraġı”

olup bir şırca¹ kaba koyalar. ¹⁸Üstine on rıtl kaynar şu koyalar. Bir gün bir gice tura². Andan ol ¹⁹güli (B108/b) şıkalar, şu eşeri kalmaya ve ol şuyı bir taş çölmege koyalar, kaynadalar. (B108/b) Tā nışfi ²қананаса. Andan ol şuya dört rıtl aq şeker kıta, yap yap azacıq od ile ³қайнада. Қыуама gele. Endürüp bir зарфа қоя. Yap yap vaqt-i hâcetde isti' māl ⁴ide ve dağı şarāb-ı benefşe gâyet nâfi' dür. Tâze benefşe yaprağın veya kurasın ⁵bir bucuq rıtl üzerine dört rıtl şu kıya, azacıq ateş ile қайнада. Tā benefşe ⁶ағаранаса қала ve қувветі şuya çıқа. Andan endürüp muhkem şıқа ve ol şuyı ocağa ⁷қойуп üzerine dört rıtl hâş şeker koyalar. Ammā sehlce ateş ile âheste қайnadalar ⁸ve küfünі alalar. Қыуām bulduqda endürelеr, қарışдuralar. Ba'de bir şırса қаба қойуп ⁹istedükde isti' māl ideler ve her dürlü çiçek şarābı böyledür ve böyle bişer. Enāruñ ¹⁰menfa' ati bî-nihâyedür. Şuyı hoş, naruñ dānesi kızıl ola. Ağac bıçağla kesüp ¹¹dānesin alup şuyın şıkalar ve süzeler, şāfi ola. Her iki vuқиyye enār şuyına ¹²bir vuқиyye şeker dāhil idüp қайnadalar, küfin alalar ve içine na' ne koyalar. Yap yap ¹³қайnadalar, қыуама gelenece. Andan endürüp bir зарфа қойalar. Ve şarāb-ı tuffāh ziyāde nâfi' dür. ¹⁴Elmanuñ eyüsi ki қурdı olmaya, bir pāre şalla muhkem sileler ve ağac bıçağla dört ¹⁵pāre ideler ve üşügin gidereler. Ba'de bir taş dibek içinde dögeler, hal ola. Andan ¹⁶şıқup şuyın alalar, şāfi ideler ve қайnadalar nışfi қаланаса. Bir vuқиyye şekere ¹⁷ol қайнамыш şudan bucuq vuқиyye қойalar, tā қыуāmı bulanаса. Andan endürüp bir şırса зарфа ¹⁸қойуп isti' māl ideler.

YÜZ YİGİRMİ DÖRDÜNCİ BÂB

Edviyelerden ¹⁹yağ ne vechile çıқduğın bildürür: Her nesnenüñ yağı tabi' atı gibidür. Eger yağ ²⁰çıқармақ murād idinürseñ, meşelā papadya ve nergis gibi yüz direm yağını kırq direm ²¹çiçek қарışдuralar. Şişе içine қойуп kırq gün güneşde terbiye eyleyeler. Ve dağı (burada sayfalar eksik) (²²⁶) Şaḥīḥü'l-mizāc ve emrāz-ı muḥtelifeden biri ola gerekdür. İmtilādan ictināb ²ide. Zirā fażalāt ziyāde ider ve keşret-i fażalāt bā' iş-i emrāz olur. ³Hażmı қābil ta'ām yimegi 'ādet idinse dāyim şıḥḥatde ola ve bedenin ⁴fesāda vermeye, az yiye ve az söyleye ve az uyuya³. Zirā guşşadan ve ⁵hüzünden melāletden emīn olur. Pes, az yigil, ırte ki rāḥat ⁶göresin. Çok yirсеñ soñra cerāḥat bulasın. Eger bir kimsene rāziyānenüñ ⁷tāze yabrağın şıқup veya toḥumın bişürüp içse göğüs ağrısına ⁸müfiddür ve galiz yilleri taḥlil ider ve süddeleri açar ve südüк ⁹yolın arıdur. Bir kimse diler kim semmür giymiş gibi ısıcaқ dutarak 'abānuñ ¹⁰nāzikinden zebün idüp giye. Gāyetle ısıcaқ dutar ammā bir yıldan ziyāde ¹¹giymeye ve'l-hāşıl yılda birin giye. Balı қайnadup küfin alup, mumın ¹²eridüp yise ishāl ide. Қоса киşilere 'aẓim müfiddür. Ammā ekşi ¹³ve tatlu enāruñ şuyın alup ve bāk süzüp қайnadalar. Tā қыуама gelenece. ¹⁴Andan bir çini зарфа қойalar. Bir күрке giciye gāh gāh çekeler. Gicimesin ve hem ¹⁵ḥarāretin gidere ve göz nūrın ve қувветin ziyāde eyleye. Ammā eger kim тузlu balıқ ¹⁶üzerine bal şerbetin içseler zararın gidere. Eger қавın yiseler ¹⁷zinhār penir yimeyeler. Gāyet müfiddür.

YÜZ YİGİRMİ YEDİNCİ BÂB

¹⁸Merhemler düzmesin bildürür: Ol merhem ki müfiddür, merhem-i mısrıdır. Қулақdaki ¹⁹yaraya ve ақан irine ve сāyir yaraya eyüdür. Yedi dirhem sirke, sekiz direm (²²⁷) revāk bal, iki direm cengār ve sirke ile balı қайnadalar, tā galiz ola. Dögülmiş ²cengārı

¹ B'de "şırса"

² B'de "dura"

³ Bu kelime harekeli.

kızıdırup eyüce alışduralar. Bir zarfa koyalar. Yaranuñ ³çirkin eti olan cengārı bir vuқиyye nārdin dögüp bir vuқиyye revāk ⁴bala dāhil idüp isti' māl ideler. Yaraya bununı gibi bir merhem olmaz, ⁵mücerrebdür.

YÜZ YİGİRMİ SEKİZİNCİ BĀB

İhtilāc-nāme zülkarneynden kalmışdur. ⁶Eger başınuñ sağ yanı segirse mal eline gire ve ululuk bula. Ya bir kavim ⁷üzerine hākim ola. Eger istiḥkākı var ise pādīshāh ola ve bir rivāyetde ⁸sefere vara, gānāyim şāhibi ola. Eger başınuñ şol yanı segirdse ⁹bay ola, naşiret bula, ya yola gide, tendürüst girü gele. Eger sağ ¹⁰şakıķası segirse sefer idüp selāmet bula. Girü gele. Eger şol ¹¹şakıķası segirse sefer idüp maḥzūnlikle gele. Eger başuñ sağ ¹²yanından yaña ardı segirse kavīlik bula yāḥūd ayruķ yire varup iyilük ¹³göre. Eger şol tarafından yaña başuñ ardı segirse şādlık vāşıl ola. ¹⁴Eger başuñ ardı segirse eyüdü. Eger dükeli aḥlı segirse sefer ide, murādı ¹⁵ḥāşıl ola, eline mal gire, devlet ziyāde ola. Eger alınınuñ sağ yanı segirse ¹⁶oğlandan ve kızdān veyā dostlardan eylük bula. Eger alınınuñ şol yanı segirse ¹⁷taleb itdügi şey'i irişe. Eger kafası segirse māyiye yetişe, mülk ¹⁸tarafından aşşı ve hem ziyān bula. Bir kavilde sefer ide. Eger başuñ tebesi ¹⁹segirse çok rızķ ve sa'adet bula. Eger sağ kulağı segirse ⁽²²⁸⁾ eyü söz eşidüp sevine, 'aklı ziyāde ola. Şol kulağı segirse ²anı yaramazlıķla ta'bir ideler. Bir rivāyetde devlet bula. Eger sağ kulağınuñ ³yumuşāğı segirse ululuk ve mal bula. Şol kulağınuñ yumuşāğı segirse ⁴sevine. Eger sağ kulağınuñ cümlesi segirse ya delügi segirse devletlerden ⁵şādlık bula. Eger şol kulağınuñ cümlesi segirse ya delügi segirse ⁶müşhil nesneden gāmgin ola. Eger iki kulağı birden segirse eyü söz ⁷eşidüp rahat ola. Eger sağ kulağınuñ ardı segirse bir kimse ⁸ile tizlik ide. 'Āķibet fırsat bula. Eger şol kulağınuñ ardı ⁹segirse beyne'n-nās eylükle aḥıla. Eger sağ kaşı segirse şād ¹⁰ola. Ortası segirse cenk ide. Şoñı ḥayr ola. Oğuldan ¹¹sevine veyā bir kimesneden eylük bula. Eger şol kaşı segirse bay ¹²ola veyā ortası segirse 'ömri uzun ola. Eger iki kaşı ¹³segirse dost yüzün görüp şād ola. Eger iki kaşı arası ¹⁴segirse bir yirden bir dostın görüp sevine ya melālet vire. Eger sağ ¹⁵gözinüñ içi segirse eyü ḥuydan yaramaz ḥuya mübeddel ola. Eger şol ¹⁶gözinüñ içi segirse sağ olup murādına yitişe. Eger sağ gözinüñ ¹⁷kuyruğı segirse bir devletlūden eylük irişür veyā altun bula. Eger ¹⁸şol gözinüñ kuyruğı segirse dostından mektüb gele. Ya gām ¹⁹irişe ya eylük bula. Eger sağ gözin sağ kaşıyla bile segirse ⁽²²⁹⁾ murādına yitişe. Eger şol gözin şol kaşıyla bile segirse gāmlu ola, ²lākin āḥiri eyü ola. Eger gözleri çok segirse uşāğı ola. Eger ³sağ gözinüñ yukarı kabağı segirse gām yitişe, şoñra gence yitişe, ⁴ya kadri ziyāde ola, ya beşāret ḥaberi gele, ya ḥasta ola. Eger sağ gözinüñ ⁵aşāğı kabağı segirse bir nesneden guşşalu ola. Eger şol gözinüñ ⁶yukarı kabağı segirse cenk ide, 'āķibet zafer bula, bir eyü ḥaber gele, ⁷murādına yitişe, tevbekār ola. Eger şol gözüñ aşāğı kabağı segirse ⁸bir kimseden rāḥatlık bula, mal ziyāde ola, ya gizlü işi āşikāre ola. ⁹Eger sağ gözinüñ yukarı kirpigi segirse nāgāḥ bir uludan şādlığa ¹⁰irişe. Eger şol gözinüñ aşāğı kirpigi segirse gāyibden ¹¹ḥayr gele, sevine. Eger şol gözinüñ aşāğı kirpigi segirse ḥayr ile ¹²aḥıla, çok fā'ide gidere. Eger gözinüñ ve sağ kaşınuñ dört yanı ¹³segirse eyü ḥaberdan şād ola. Eger sağ gözinüñ bebegi segir- ¹⁴se bir nice kişinüñ diline düşe, yaramazlıķla yād ideler. Eger sağ ¹⁵gözinüñ köşesi segirse beşāret bula. Eger şol gözinüñ ¹⁶köşesi segirse oğlu toğa. Eger cümleden burnı segirse ¹⁷bay ola, murādına yitişe. Eger burnınuñ tepesi devlet erişüp ¹⁸ola. Eger sağ yanında burnınuñ dibi segirse bir gām yitişe, ¹⁹āḥir şād ola. Eger sağ yanında başı segirse ⁽²³⁰⁾ ḥasta ola. Eger burnınuñ şol yanında başı segirse gāybı gele. Eger ²sağ yanından

burnının dıvârı segirse dostından haber gele, sevine. ³Eger şol yanından burnın sağ delüğü segirse beşâret bula. Eger ⁴burnının şol delüğü segirse ğamnâk ola, yine sevine. Eger sağ yañağı ⁵segirse hasta ola, ya huşûmet vâkı⁶ ola, ya hasta ise şifâ ⁶bula. Eger şol yañağı segirse bir fi⁷ linden şermsâr ola, ya düşmenden ⁷irişe. Bir kavilde ğâyet eyüdü. Eger ağzının sağ tarafı segirse şâd ⁸ve hurrem ola. Eger şol tarafı segire mal ve ululuk bula. Eger yukarı ⁹ıdağı segirse ğaybı gelüp irişe, ya rence irişe ammâ soñı hayr ola. ¹⁰Eger aşı(ğı) ¹⁰ıdağı segirse cenk ide, düşmeni havr ola. Eger iki ¹¹ıdağı ¹¹segirse dostın görüp öpse bir kavilde cenk ide. Eger dili ¹²segirse acı tatlu söz işide ve bir rivâyetde sözi diñlene. ¹³Eger dilinün altı segirse huşûmet ola. Ammâ kendü ğâlib gele. Eger ¹⁴zenhdanı segirse ğâfilden cenk düşe. ‘Âkıbet bulup ¹⁵ğâlib gele. Boğazun delüğü segirse hoş ta¹⁶ am yiye, ya melül ¹⁶ola. Eger dükeli boyun segirse şadağa virmek gerekdür. Ol belâ girü ¹⁷döne def¹⁸ ola. Ammâ bir kavilde düşmen ğalebe ide, melül ola. Sağ ¹⁸yanında boyun çukuru segirse düşmanla cenk ide. Bir ¹⁹kavilde eline māl-i firāvān gire. Şol yanında boynı çukuru ⁽²³¹⁾ segirse ‘izzet ve kudret bula ve mertebe ve mal ıssı ola. Eger iki omuzı ²segirse bir kimseye ğayrda zafer bula. Eger sağ omuzı segirse şâd ola. ³Eger istiḥkākı var ise ḥâkim ola. Huşûrla geçine. Eger şol omuzı segirse ⁴şâdlık ve eylük bula. Eger sağ çigini segirse baylık ve beglik bula. Eger ⁵şol cigini segirse eyü baht ve mal ve ‘izzet bula, ya ğayr yitişe. Eger ⁶sağ bâzısı segirse şâd ola, ya ğuşşalu ola ve bir rivâyetde hasta ⁷ola. Ammâ tiz şıḥḥat bula. Eger şol bâzısı segirse gitmiş nesnesi var ⁸ise eline gire, nef⁹ bula, şâd ola. Sağ dirseği segirse düşmen ile ⁹cenk ide, şâd ola. Eger şol dirseği segirse mal bula. Eger sağ ¹⁰bileği segirse düşmene ğâlib ola, ya şikestelik vâkı¹¹ (ola). Eger şol bilek segirse ¹¹bir üzerine ḥâkim olup manşıba yitişe, şâd ve hurrem ola. Eger iki bileği ¹²birden segirse ‘aẓim sevine, rāḥat bula. Eger sağ arışı segirse ¹³bir işde korkulu ola, ya bir ‘avrata ‘aşık ola, murādına ire. Eger şol arışı ¹⁴segirse melik ve ‘avān ola. Eger sağ eli segirse mal ve ‘izzet ve ululuk ¹⁵bula, sevine. Eger sağ elinün ayası segirse zaḥmetden ve ‘illetden ḥalās ¹⁶ola, her kavilde eyüdü. Eger sağ kolu üzerine segirse şâḥib ḥâkim ola. ¹⁷Eger şol elinün ayası segirse çok hayırlar ide. Eger şol kolu ¹⁸üzerine segirse bir nesne ḥâsıl idmeye emek çekmeye. Eger ikisi bir yirden ¹⁹segirse bir ulu düşmenle cenk ide, ğâlib gele. Eger sağ elinün ⁽²³²⁾ baş barmağı segirse bir ḥâceti geçrek ḥâsıl ola. Bir kavilde sefer ide, ²sultān iltifâtına maẓhar düşe. Eger şehâdet barmağı segirse hayır ³sa⁴ âdet nişānidur. Eger orta barmağı segirse bir iş işleye ki ⁴andan şâd ola. Eger (yüzük)¹ barmağı segirse mal ya bir nesne bulup ⁵sevine, şabr. Eger şerçe barmağı segirse hasta ola ya baylık bula. ⁶Eger sağ elinün tırnaqları segirse ḥudā aña ḥısm itmişdür, tiz tevbe ⁷ve istiġfâr eyleye. Te⁸ ḥire kómaya, tevbe ide. Eger şol elinün baş barmağı ⁸segirse huşûmet eyleye. Ammâ ğâlib gele. Ummaduğı yirden eline rızık ⁹gire. Eger şehâdet barmağı segirse bir kimse ile nizā¹⁰ ide. Ya bir hayır ¹⁰işe mübâşeret eyleye. Eger orta barmağı segirse ğuşşa-nâk ola. Eger dördüncü ¹¹barmağı segirse şâdlığa irişe, ya bir dostdan hayra irişe. Eger şerçe ¹²barmağı segirse mal bula, girü elinden çıka, ya evine konuk gele. Eger ¹³şol elinün tırnaqları segirse da¹⁴ vâ ve huşûmet kıla. Eger cümle barmaqları ¹⁴tibâr yokdur. Ol yilden ğidâ olur. Eger sağ tuluñı segirse ¹⁵ululuk bula. Eger şol tuluñı segirse yaramaz dilden, gözden emîn ¹⁶ola. Eger sağ koltuğı segirse az nesneden ğamlu ola. Eger şol ko- ¹⁷ıtuğı segirse dostlardan haber gele, sevine. Eger iki koltuğı bir yirden ¹⁸segirse sevdüğün kucup feraḥ

¹ Kelime silik olduğu için bu şekilde okuma tahmini yapılmıştır.

bula. Eger dükeli arka segirse ¹⁹ğuşsa ve zahmet yitişe ve yine hayra döne. Eger sağ yanında arkanuñ ⁽²³³⁾ yarusı segirse hil' at geye. Eger sol yanından arkanuñ yarusı ²segirse erkek evlād toğa, sevine. Eger arkanuñ ortası segirse ³ululuk bula. Eger sağ pehlüsü segirse ziyān irişe, ya lāne ola. Eger ⁴behlüsü segirse cümle belālardan emīn ola. Eger böğri segirse ⁵çok zamān hasta ola, pādīshāh ola, dimişler. Eger sol böğri segirse ⁶sefer ide, eylük bula, ya elinden gitmiş nesnesi girü gele. Eger kuşak yirinuñ ⁷ortası segirse sefer ide sa'ādete irişe. Eger cümle beli segirse ⁸yeñi kuşak kuşana, ya bir kişinuñ hizmetine bel bağlaya. Eger gögsi segirse ⁹gāyib olmuş nesne eline gire. Eger gögsinuñ sağ yanı segirse ¹⁰bir iş ide kim şermsār ola ve gāyib var ise gele. Eger şol tarafı ¹¹segirse ğuşşalu ola, çok çekmeye, şād ola. Eger gögsinuñ başı segirse ¹²hulıkla hūsn-i zindegāne üzere ola. Eger gögsinuñ aşağısı segirse ¹³bir 'avratdan zarar çeke. Eger mi' de segirse rızka gam yiye. Eger yürek ¹⁴berāber segirse gamgīn ola, yine sevine. Eger sağ emcegi segirse ¹⁵çok yire hüküm eyleye, hayr göre. Eger şol emcegi segirse hayra ¹⁶delildür. Eger sağ yanından karnı segirse (hasta) ola ve yine eyü ola. Eger ¹⁷şol yanından karnı segirse baylık bula. Eger dükeli karnı segirse ¹⁸şihhat ve şādlik bula. Göbegi altı segirse baylık irişe. Eger sağ ucu ¹⁹segirse gamlu ola. Şol ucu segirse şād ola. Eger oturaq yirinuñ ⁽²³⁴⁾ sağ yanı segirse bühtāna uğraya. Eger oturaq yirinuñ şol yanı ²segirse ölüler gözine şirīn görine. Oturaq yirinuñ iki yanı bir yirden ³segirse şād ola. Eger zekeri segirse şād ola. Eger sağ hāyası ⁴segirse murādı hāşıl ola. Eger şol tarafı segirse 'avratından ⁵eylük bula. Eger ikisi bir yirden segirse şād ola. Eger sağ uyluğı ⁶segirse sevine. Şol uyluğı segirse gāyet dostına gide, sevine. ⁷Eger sağ uyluğunuñ taşra yanı segirse gāyet feraḥ bula. Eger şol ⁸uyluğunuñ taşra yanı segirse şād ola. Eger sağ dizi segirse ⁹ğuşşalu ola. Eger şol dizi segirse mal ve ni' met bula. Eger sağ dizinuñ ¹⁰başı segirse baylık bula. Düşmanı helāk ola. Eger sağ dizinuñ ¹¹altı segirse yaramaz söz eşide. Eger şol dizinuñ altı segirse ¹²kezālik fenā cevābdur. Eger kaşığı segirse şād ola. Eger sağ incigi segirse ¹³devlet qabusı acıla, murādına irişe. Eger şol incigi segirse murādı ¹⁴müyesser ola. Eger sağ gebece baldırı segirse bay ola veyā evlādı ¹⁵çok ola. Eger şol gebece baldırı segirse muzır ire. Eger sağ ökcesi (segirse) ¹⁶bir dostdan nef' irişe. Eger şol ökcesi segirse belāya irişe. Huşūmet ¹⁷ide. Eger sağ ayağının arkaşı segirse çok eylük bula. Eger şol ¹⁸ayağının altı segirse sefer ide, selāmet bula. Eger sağ ayağının ¹⁹altı segirse gāyibi gele, sevine. Eger ikinci barmağı segirse gamgīn ⁽²³⁵⁾ ola. Eger üçüncü barmağı segirse cenk ide, āḥir sevine. Eger şerçe barmağı ²segirse bir muḥālif iş işleye. Ammā tendürüst ola. Eger şol ayağının ³baş barmağı segirse murādın yirine getürmek zahmet çeke. Eger ikinci barmağı ⁴segirse bir muḥālif iş işleye ya hasta ola. Eger üçüncü segirse ⁵müşfi' ola. Eger dördüncü segirse eylük göre. Eger şerçe barmağı segirse ⁶ibādete muşır ola. Eger ikisi bir yirden segirse çok namāz ve tāt ⁷kıla, ümīddür qabul ola ve daḥi hükemā şöyle dimişlerdür; kişinuñ teni ⁸ve boynı ve boğumları ekşer evkātda segirse ol yildendür veyā hıld- ⁹andur, aña i' tibār olunmaz, şöyle ma' lūm ola.

YÜZ YİGİRMİ ¹⁰TOĞUZINCI BĀB

Ba' zı eşvāba doqınan lekenüñ çıkarmasın bildürür. Eger ¹¹yeşil kumaşa ve şaru ve nefti kumaşa ekşi ve kesr kılsa tobrağın ılıcaq ¹²suyla ezüp üzerine sürüp güneşe qarşu dutalar. Ammā ol şu ¹³ve dökme gerekdür. Eger kemḥāya ve atlasa ve cuḳaya ve qatīfeye ve şūfa ¹⁴ve bunlara şaḳız veyā şandal veyā zift veyā qatran ya bal mumı dökülse ¹⁵aña çäre budur ki aḳ nefti benbe ile sürüp güneşe qoyasın gide. ¹⁶Eger yaḳa kirin gidermek

isterseñ cäre oldur ki tebāşir-i badana ki ¹⁷cölmekcilerde olur, ol tebāşiri bulamac gibi idüp güneşe karşı ¹⁸süzeler. Qurıduğdanşoñra silkesin, gide. Eger dağı kir qalursa koyun ¹⁹ödün ılıcağ şuyyla qarışdura, süngir ile süre ve sile. Eger ⁽²³⁶⁾qumaş kırmızı ola ve demür lekese ola, aña dermān oldur ki turunc ve qoruğ ²şuyın süreler. Eger qumaşa veyā dülbende bezir yağı dökülse issi degürmeye, ³hemān şovuk şuyyla yuyalar, gide. Eger kırmızı qumaşa mürekkeb dökülse, şovuk ⁴şuyyla yuyalar, gide. Eger kırmızı qumaşa yirinde leke olsa turunc ya qoruğ ⁵şuyı süreler, gide. Beyāz qumaşa damla ya mürekkeb degse şabunı ⁶ezesin, körpüğini ol güneşe karşı süresin, gide. Eger cuqaya yağ dö- ⁷külse şabun ile şovuk şuyyla yuyasın gide. Eger şüf kirlense aq coğanla ⁸kil-i ermeni issi şuyyla eze, qarışdura, süre. Andan sengbār ile sile, gide. ⁹Eger coğan bulunmasa öd ile issi şuyı qarışdırup sengbār ile sile. ¹⁰Eger bir qumaşa kirec dökülse şabunı baş eyleye, qumaş üzerine süre. Ammā ¹¹qumaşı qurı ola, bir lahza dura ve şoñra tırnaqla gidere. Eger kağıda yağ ¹²dökülse tebāşiri un gibi ide. Andan bir tahta üzerine bir kağıd dağı qoya ¹³ve bir issi demür ile başa, yağı çıqa. Eger kaṭıfeye veyā kemḥāya veyā şüfa ¹⁴veyā cuqaya bezir lekese vāḳi' olsa adam südügin bulaşdurup ebe ¹⁵gümeci yabrağın döğüp üzerine süreler. Andan dağı şabunla ve şovuk ¹⁶şuyyla yuyalar, bāk ola. Eger aq kaftana veyā dülbende veyā gayrı aq nesne(ye) ¹⁷demür lekese vāḳi' olsa, ekşi yoğurdu toqız kerre süresin, güneşde ¹⁸qurudasın, ovasın, gide. Eger bir qumaşa muzır şey veyā ḥamdān lekese vāḳi' ¹⁹olsa qalye şuyın güneşe karşı ṭamzuralar, gidere. Eger bir libāsa ⁽²³⁷⁾qaṭran veyā zift doqınsa sāy yağı süreler, şoñra şuyun bedene ²urup yağı çıkara, bāk ola. Eger mürekkeb lekese, limon şuyın veyā buz ³pāresin süreler, gide. Kırmızı cuqaya şaḥtiyān veyā demür lekese vāḳi' ⁴olsa gāyet ekşi yoğurdu güneşe iki üç def a sürüp qurudalar, ⁵gide. Eger bir libāsi ateşe yakın durup şaratsalar aq şoğan ⁶şuyın güneşe karşı ṭamzuralar, gide. Eger bir qumaşa za' ferān yaşı cimen ⁷ya ekşi lekese vāḳi' olsa yoğurdu güneşe karşı bir nice def a süre- ⁸ler gide. Eger kara tut lekese vāḳi' olsa yine tutuñ ḥāmın süreler ⁹giderür. Eger yağlar ya bal mumından bir esbāba leke dökse kiremidi ¹⁰kızdurup bir beyāz bezi ısladup üzerine koyalar ve evvel issi kiremidi ¹¹üstünden uşul ile süreler. Bal mumı ceküp alır. Eger beyāz kaftana ¹²al renk doqınsa gül şuyın qaynadup süreler. Al renge şoñradan ¹³bulaşdı, maḥv ola. Eger cuqaya yağ toqınsa kil-i ermeni veyāḥud ¹⁴güneşe karşı aq gül süreler, yağı gide. Eger yeşil renk bozulup ¹⁵āsumānī olsa gül şuyın qaynadup süreler, rengi giri yeşil ¹⁶olur. Cuqaya bir sene toqınup leke olsa sirke süreler, ya qoruğ ¹⁷şuyı ya neft süreler, gide.

Ve dağı ol nesneler ki faḳırlıq getürür, ¹⁸anı bildürür: Dervişlerden etmek şatun almak ve evde örümcek ağı ¹⁹qomağ ve canağı ve cölmegi yumadan qomağ evüñ eşiginde oturmak ⁽²³⁸⁾ve qabı qacağı acuq qomağ ve her işe bismillāh dimesin yabışmak ve ²elin ve yüzün etegiyle silmek ve atasın ve anasın adıyla çağırmaq ³ve şoğan ve şarımşaq qabın yaqmaq ve tırnağın dişiyle kesmek ve ⁴üryanla ⁴yatmaq ve gün toğarken uyumak ve ḥelāda tükürmek, müriş-i ⁵faḳırdur.

Ve dağı üç nesne adamı borcından ḥalāş ider. Evvel gusl ⁶eylemek ve qasıq kıılın tıraş eylemek ve cemā'atle namāz kıılmaq ⁷ādet ⁷itmek ve velileri ziyāret itmek ve hem şadaqa virmek ⁸ömri arturur ⁸ve ⁸'ale's-şabāḥ istiğfār eylemek, başa yağ sürmek, ⁹ālimlerle oturmak ⁹ömri ziyāde eyler. Misvāk zeyreklik getürür ve her geçe yatsu namazından şoñra ¹⁰'izā vaqa' a" süresin oqumak ğınāya sebebdür, müdāvet iden faḳır ¹¹olmaya.

YŪZ OTUZUNCİ BÂB

Baytarnâmeden bir miqdâr burûca ihtîşâr ¹²kesb olındı. Şol atun kim önleri kıcından uzun ola, süricek ¹³ölür. At başından geçe, dişinün çukuru düz olur, başı bilinmez. ¹⁴Sekizinde, toközünde bir degirmi sağrağ gibi olur. Araba sıkır. Eger atun ¹⁵damağına sülük yapışa, nişanı budur ki dilin çıkarur, yalanur¹, ¹⁶ve başını şalar. Aşağa dutar. ‘İlâcı; ağzını acup yakın ise ¹⁷tuz süreler. Eger katı icerüde ise bir nesneye benbe şarup tuzlu ¹⁸şuyla ol benbe’i muhkem ısladup boğazına şokup, sürüp ¹⁹kayup düşe. Yâhūd cengâlle çıkaralar. At sanculansa nişanı ⁽²³⁹⁾budur ki yatur, yuvalanur, karnı şişer, böğri katı katı olur. Ağzı ²ve burnunu iki yanı katılanur. Kalkmaz ve katı katı şolur ve baş yire dö- ³ger, çirkin marâzdur, at helâk ider. ‘İlâcı fi’l-hâl hâş tiryâki şarâbla ⁴ezüp, zeyt yağı katup, andan ılıcağ idüp, atun başını yukaru ⁵kaldurup burnına dökeler ve üzerine kalın çul örteler, muhkem yürüde- ⁶ler, tîz derleye, kaşına. Eger terslerse iki kişi karnını muhkem sağalar. Bir ⁷düz ağacla olmazsa elini şabunlar, köpürdüp veyâ zeyt veyâ bezir ⁸sürüp elin dübürüne şoka. Eliyle bulunan tersi çıkaralar veyâ bir pâre ⁹şabunı büyük şâf idüp şokalar, açıla. Bir dürlü ¹ilâc budur ki ¹⁰şoganı döğüp şuyın şıkalar. İçine adam südüğün katalar ve biber ¹¹ve tuz katalar. İliçak idüp burnına dökeler. Fi’l-hâl kaşına. Ba’zlar ¹²atun zeketine adam bitin şokalar, kaşındurur ve eger titremesi ¹³gitmez ise eski şamanı şarâbla kaynadalar. Atun karnı altına koyalar. ¹⁴Andan atı şaralar. Muhkem çuallayalar. Tâ kim ziyâde derleye, kırtula. Bunun ¹⁵ekşeri şovukdan ve terlü şu virmekden hâşıl olur. Eger atun ¹⁶ayağına şu ine. Sebebi terlü şu virüp bağlamadan olur. ‘Alâmeti ¹⁷iki ön ellerinün aşıkları şişer, yumrı olur. ‘İlâcı budur ki ¹⁸kepegi sirkeyle kaynadup sağ tuz katalar. Andan bir bez üzerine ¹⁹sürüp atun aşuğına bağlaya. Bir gice dura yâhūd arpa kaynadup ⁽²⁴⁰⁾tuz ile bezir ile mütevâtir birkaç def’a vuralar. Eger atun omuzı yağır olsa ²⁰ol hinde bir pâre keçe üzerine ^(B109/a)işeyüp sağ² tuz eküp üzerine vurup ³bağlayalar. Bir gice dura. Olmazsa kepegi kaynadup³ tuz ile vuralar⁴. Eger açılıp yağır ⁴olursa dâ’imâ şovuk şuyla yuyup eski benbe⁵ vuralar ve eger azup ⁵fenâ⁶ olursa omuzunu iki yanını altından deleler. At kılın ⁶geçüreler. Üzerine melhaca vuralar. İrin ve şu aşağısından yol bulup ⁷işleye. Ammâ yürütmeyeler. Eger gâyet eskiden ise bir nice yirden dağ vuralar. ⁸Yâhūd ol cerâhatün üstini dağlayalar. Yeni cerâhat ola. Andan bitürücü ⁹otlar vuralar. Güneşe karşı yuyup eski benbe⁷ vuralar, eyü ola ve eyü ¹⁰olduğı tağdırce binmege yaramaz. Binünce⁸ girüye⁹ açılır. Hemân evlâsı ¹¹tebdıldür. Sebebi¹⁰ derlü iken¹¹ eyerin¹² almağdan hâşıl¹³ olur. ^(B109/a) ⁹Eger atda cerime olsa adam tersin bir bez üzerine ¹⁰yaqu idüp bağlayalar, bir gice dura. Eger sağalmazsa kepegi sirkeyle kaynadup tuz ¹¹katup üzerine vuralar. Ya kil ile sirke vuralar veyâ tâze olduğı gibi bir tavuğün ¹²karnın yarup üzerine vuralar, gide ve eger yumuşanursa bir iki yirden neşter ¹³ile dürteler, delinüp şarı şu ağa. Üzerine bezir süreler. ¹⁴ ⁽²⁴⁰⁾ Eger atun beslemesi ¹²murâd olsa¹⁵ yirini bâk dutalar¹⁶. Südüğün ve tersin başmaya ve yemini gün variken ¹³vireler ve kaba kuşluk vaktinde şuyın vireler. İkindüde bir dağı vireler ve üç günde bir kerre bineler ve uyansız komayalar ve kaba kuşluk va- ¹⁴ktinde şuyın vireler. İkindüde bir dağı vireler

¹ Bu kelime harekeli.

² “sağ” A’da yok.

³ “kaynadup” A’da yok.

⁴ “vuralar” A’da yok.

⁵ B’de “penbe”

⁶ B’de “hârâb”

⁷ B’de “penbe”

⁸ B’de “inişde”

⁹ B’de “girü”

¹⁰ “sebebi” A’da yok.

¹¹ “iken” B’de yok.

¹² B’de “egerin”

¹³ “hâşıl” B’de yok.

¹⁴ “⁹Eger atda cerime olsa

..... bezir süreler.” A’da

yok.

¹⁵ B’de “olunursa”

¹⁶ B’de “pâk dutasın”

ve gāh gāh tuz vire. ¹⁵Tīmārında ihmāl itmeyeler. Murād üzere beslene. Ardı öñi bite. At қошаn ¹⁶gāziler at segirdürken üzerinde söz söylemeyeler. Zīrā atıñ ¹⁷sem‘i vardur. Söze muqayyed olur. Eksük segirdür ve çok da üzengi ile bögrin¹ ¹⁸dögmeye ve dāru‘l-ḥarbde ayğıra binmek gerek. Her ne deñlü zahmet² ziyāde ise ¹⁹şāhibin selāmete çıkarur. Meger ki siñirine zarar ırmış ola. Ve (B109/b) daḥı (241) at bıcılğan³ olsa ‘ırāḫī şabunla, issi şuyla⁴ muḥkem yuyalalar. Andan biraz ²bal ısıdup ve biraz kızıl boya qarışdurup süreler, giderür veyāḥūd ³kızıl boyayla sirke‘i qarışdurup süreler. Hemān ‘ilāc evvel bıcılğan⁵ ⁴üzerine ḥırızma süreler. Tüyi gitdikdenşoñra kükürdi süreler, gide ⁵ve bıcılğan⁶ eyü olmağa başladıqda toñuz yağın ısıdup bıcılğan⁷ üzerine ⁶süreler, eyü ola ve hem tüyin bitüre. Aña ‘ilāc bir miqdār inciri ⁷şarb sirkede ısladalar. Bir gice dura. Şabāḥ issi şuyla ‘ırāḫī şabun ⁸ile bıcılğan⁸ muḥkem yuyalar. Şuyın kurıdup bu ıslanmış inciri ⁹ḡüb ezüp bir beze yaqu idüp bıcılğan⁹ üzerine bağlayalar gide. ¹⁰At yemin yimese yüzerlik toḡumından üç kerre yemine қатар, eyü ola ve daḥı ¹¹atuñ diline naḡar ideler. Eger dili mercimek gibi kırmızı¹⁰ olursa ol kızaran yirleri ¹²neşter ile deşüp şeker ile, tuzı qarışdurup diline sürüp ¹³koıyı vireler ve daḥı ol at kim semürmeye, ebemgümeceñüñ toḡumın yemine ¹⁴қатар, semürde. Eger at kim öksüre, yemin yimeye, lapad¹¹ toḡumın yemine қатар, ¹⁵öksürügi gide. Eger evelek toḡumın yemine қatsalar, öksürügi gide ¹⁶ve daḥı at kim қабара olsa altı kesdāne қadar buğday ḡamırın oda ¹⁷gömeler, bişe. Andan ısıcaqla ol қабарaya vuralar, bağlaya, eyü ola. ¹⁸Ata bit düşse, zeyt yağın süciden dönmiş sirke ¹⁹ile qarışdurup¹² muḥkem calqaya. Andan atıñ başına¹³ ve қуруğına (242) süreler, gide ve daḥı қабак çekirdegin arpasına қатар, yiye, bit düşmeye. Eger ²şu қоқulu¹⁴ olsa, at içmese ol şuyuñ balcığından¹⁵ atıñ burnına ³süreler, ol şuyı içe. Eger atıñ südügi dutulsa fülfuli döğüp ⁴üzerine қояlar, açıla. Eger at saқаğı olsa, şarımsağı döğüp ⁵iç yağıyla qarışdurup atıñ burnına ṡamzuralar, eyü ola. Eger at (B110/a) ⁶sanculansa, gözi öñinde olan ṡamardan қан alalar, ḡāyet mücerrebdür. Eger ⁷at belin ağırtsa ve yolcı olsa gerekdür ki қуруğı yirinden ⁸dört barmaq yaşıllıgınca dutup daḥı iç ṡarafıñuñ ṡamarından қан ⁹alalar, eyü ola. Eger қатı arpa dutsa adam sidügiyle yaş kilin qarışdurup bulamac idüp burnından қояlar, mücerrebdür. ¹⁶Eger at қолın ağırtsa қurı bir қойun derisin ısıcaqla ¹⁰alup üzerine işeyüp ve eflāk tuzın eküp atıñ omuzı ¹¹üzerine қoyup muḥkem şaralar. Üç gün üç gice dura. Ba‘ de döndürüp ¹²zıkr olunduğı gibi bi-‘ayniḥi bayağı¹⁷ ṡarafın vuralar. Ol miqdār ṡura. Andan gide- ¹³reler, eyü ola. Eger atıñ dili şişe, dili altından bir nice yirden ¹⁴neşter ile қан alup şırūğan yağı süreler. Eger at öksürük olsa uvacık sümüklü böcekleri қабı¹⁸yla atıñ yemine қатар, yiye. ¹⁵Bir nice¹⁹ gice ide, mücerrebdür. Bir ‘ilāci daḥı²⁰ toḡuz dāne ṡavuk ¹⁶yumurtasın ḡāyet keskin sirke içine қоя. Üç gün dura. Andan ¹⁷çıkarup görürler²¹, yumuşak olur²², atıñ boğazına қояlar, yuda, mücerrebdür. ¹⁸Ammā üç gün ideler. Üçer yumurtı yudduralar²³. Diğeri, yigirmi direm²⁴ beyān dibi ¹⁹ve yigirmi dāne

1 “bögrin” A’da yok.

2 B’de “zahm”

3 B’de “bıcılğan”

4 “issi şuyla” A’da yok.

5 B’de “bıcılğan”

6 B’de “bıcılğan”

7 B’de “bıcılğan”

8 B’de “bıcılğanı”

9 B’de “bıcılğan”

10 “kırmızı” A’da yok.

11 B’de “labad”

12 B’de “qarışdurup”

13 B’de “yālesine”

14 B’de “koqar”

15 B’de “balcığından”

16 “Eger қатı arpa қуялар, mücerrebdür.”

A’da yok.

17 “bayağı” A’da yok.

18 “süreler. Eger at öksürük olsa uvacık sümüklü böcekleri қабı” ibaresi A’da yok.

19 B’de “niçe”

20 B’de “aña ‘ilāc”

21 “görürler” A’da yok.

22 B’de “olmış”

23 “yudduralar” B’de yok.

24 “direm” A’da yok.

tāze incir, altı¹ dirhem kıra üzüm şarābıla kaynadup (243) bir nice² gün çanağla boğazına dökeler, eyü ola³. Eger atun iki ayağına mādde dökülse ol bir 2māddedür ki kolu şişer, ayakları debrenmez. ‘İlacı oldur ki, iki kıcından⁴ 3kan alalar, haṭmi yabrağın⁵ papadya, ısırgan diken ve kepek ve şarimsak⁶ 4şabı⁶, bunları şarb sirkede kaynadalar. Sirkesi gide. Isıcakla ayağına 5bağlayalar. Bir gice dura, eyü ola. Eger⁷ peynir tulumun tuzlu olsa şarābıla haşlaya- 6lar. Isıcakla ayağına şaralar. Bir gice dura ve gündüz bineler, durmaya. Eger 7mādde bir yire cem^c olup tōmalup (B110b) tursa⁸ un özin karışdırup 8üzere vuralar, bağlayalar, dura. Eger atun ayağı intişār olsa, ya^c ni 9siñirleri gerilse, nişānı budur ki, yürüyemez debelenür. Ol bir ‘ illetdür ki 10atun boynından iner, siñirlerin dutar. ‘İlac, sağ tuzı 11süd ile kaynadalar, gāyet kavî olsun dirseñ nuşadır kıtasın, 12ısıcakla ayaklarına vurasın. Üzerine şarāb vurasın, bağlayasın. Açılmazsa 13atun dizinün üsti yanından kan alasın. Bir ince tamar vardur, kanı andan alasın⁹ ve beş dāne yumurta 14şarusın yoğurup ma^c cūn gibi idesin, bir pāre beze sürüp 15ol tamar üzerine vurup berk bağlayasın bir hafta dura ve atı 16bağlu dutasın. Şuya çekmeyesin. Bir zamān dura, eyü ola. Eger atun 17ayağı sıraca olsa, nişānı budur ki, başcağız¹⁰ gibi çıkar, irinlenür. 18Tizcek tımār olmaz ise yanından bir dağı çıkar, yayılır. 19Ayağı şişer, akşar ve kıç ayağında dağı olur. ‘İlacı oldur ki, (244) görüldüğü gibi şekerle dağlayalar ve görünmez ise uşakı sirkeyle hāl idüp 2merhem gibi ide. Andan bir denk şıcan otı kıatup eski penbe ile 3üzere vuralar. Bir gice dura. Yarındası açalar, yağ süreler. Eger at 4topuğın çalsa geyik kayışına aşıklar düzüp topuğına bağlayalar. Birkaç 5gün bunlar o huyın keser. Ayruk topuğın çalmaya. Eger at baldırğansa, 6karnı şişüp hastalansa ekşi yoğurt içüreler, eyü ola. Eger at 7çayırda muhālif otlar yise süd içüreler, hūb ola. Hikāyet 8olınur¹¹ ki bir çayırda atlar muhālif otlar yimişler¹². Nicesi¹³ kırıldı. 9Bu hāl üzere iken¹⁴ bir tatar gelüp¹⁵ bal şerbeti içürün didi. 10İçürdiler, şıhhat buldı ve nicesi¹⁶ can çekişür iken şerbeti virdiler, 11şifā buldı. Eger at şakağı olsa, zeytūn yağıyla ‘ırkı şarābıla karışd- 12urup içüreler, mücerrebdür. Eger (B111a) at hastalansa veyā sanculansa bu dört 13ırmağun ismini atun dört ayağınuñ tırnağı üzerine yazalar. 14Herbirin bir tırnağına inşā’allah yazalar, inşā’allah şifā ola. Zīrā bunlar cennetden çıkmışdur¹⁷. Ceyhūn, seyhūn, 15furat, nıl. Eger at uyuzı için üç dirhem rāvendi dört 16dirhem gülābıla ezüp içüreler, eyüdür. Ammā üç def’ a böyle 17ideler, mücerrebdür. Eger ‘ilac andüz kökin doğraya ve biraz 18tuz ve biraz kırum kıatup kaynadalar. Ta bulamac gibi olanaca. Ba^c de atı 19yuyup üç gün süreler. Her sürmede atı yuya. Diğer, at (245) sıracasına gök süsenün kökin yemine kıatup yidüreler, mücerrebdür. Diğer, atun 2arqası kalksa yumurta¹’ı kabıyla döğüp melhem gibi idüp biraz üstübi 3üzere sürüp ol şiş yire vuralar. Bir gece dura, def’ ola. Eger at 4sanculansa yüz dirhem sirkeye yüz dirhem şu kıatup boğazına dökeler, 5def’ ola. Ammā at kim kabara gösterse kıurbağayı yarup üzerine 6bağlayalar, bir günden ziyāde durmaya, zararur ve sümüklü böcek de eyü- 7dür. Eger at gözündeki beline vursa kıuyruğı altından iki üç 8barmağ mıkḍarı dutup keseler. Bıçağ arqası deñlü ola, mücerrebdür. 9Eger at gözündekisine adam südügin

¹ B’de “20”

² B’de “niçe”

³ “dökeler, eyü ola” A’da yok.

⁴ B’de “kıcından”

⁵ B’de “yaprağın”

⁶ B’de “şapı”

⁷ “eger” A’da yok.

⁸ B’de “dursa”

⁹ “Bir ince tamar vardur, kanı andan alasın” A’da yok.

¹⁰ B’de “başcuğaz”

¹¹ B’de “ve dağı”

¹² B’de “yidiler”

¹³ B’de “niçesi”

¹⁴ “Bu hāl üzere iken”

B’de yok.

¹⁵ B’de “anda bulundu”

¹⁶ B’de “niçesi”

¹⁷ “Zīrā bunlar cennetden çıkmışdur” A’da yok.

şamzursa, eyü ola. ¹⁰Eger at arpa dutsa fındıktan azacığ afyon ezüp ¹¹içüre. Eger at gözündekisine şâbla eflâk tuzın berâberce ¹²yumuşak döğüp gözine koyalar, şifâ ola. Eger at gözündeki olsa ¹³kalem-i zenkârî¹ gözünüñ bîñarına koyalar, şifâ ola. Eger at arpalansa ¹⁴ğâyetde keskin esrâr yoğurup yidüreler, meşhûrdur. Eger at ¹⁵sıracasına dili ucından kesüp boynına aşalar, kağı tarafından² ¹⁶ise mücerredür. Eger³ atun eyü şifâları oldur ki yüce boylu ¹⁷ola veyâhûd orta boylu ola ve ala gözlü ola yoğun inciklü ¹⁸ola (B111/b) ve hûb şüretlü ola ve kâmiş kulaçlı ola ve iki kulağınuñ ¹⁹arası giñ ola ve dişler ufağ ola ve aşâğa dudağı (246) yukarı dudağından uzun ola ve cümle kemükleri kışa ola ve uyluğı tolu ola ²ve böğürleri küçük ola. Açuk gözlü ve hâyası yirinde tüy olmaya ³ve kıçınıñ arası ve kirbikleri⁴ ve hem⁵ eñegi altı cümle⁶ siyeh⁷ ola ve her nesne⁸ i tiz görür⁴ola. İki kıçınıñ arası ne giñ ne giñ⁸ ve ne far ola ve yükce⁹ giderken ⁵iki kulağınuñ işâret ide ide gide ve kendüi terâzülayup¹⁰ gide¹¹, öñine ne gelürse ⁶ok gibi tiz şıçrayup geçe. İrkilüp tırmaya. Öñi yumrı olup¹² ⁷beri yiri göcek olursa ol at kıymetlü ola. Zîrâ ğâyet hızlı ⁸olur. Üstine bindükde kâhil yürümeye, revân yüriye¹³ ve şuya tiz meyl ⁹itmeye¹⁴ ve kışrak görince¹⁵ tiz kışneye ve beli ince olup kolan yiriniñ tüyi¹⁶ ¹⁰yatağı ya' ni dışı¹⁷ ufacığ¹⁸ ola. Tırnaqları yoğun ve siyâh¹⁹ ola ve hem ¹¹ökce²⁰ degirmi ola, ya' ni deve tabanlı²¹ olmaya ve beli²² ince ola ve boyun, ¹²omuzı ile²³ düz ola ve arkası balık arkası gibi ola. Yağırlı etlü ¹³ola ve hırdaları yoğun ola ve kıyruğı yukarı götüricek ¹⁴tiz yine basa ve bilekleri yoğun ola ve aşâğaları yumrı olmaya ve kıç ¹⁵ayağınuñ öñ ayağından aşırı yürürken aşırı ola²⁴ ve kuşanıcak ¹⁶iki öñ ayağına yakın atmaya, belki arasına²⁵ kuşana ve beli uzun olmaya ¹⁷ve yüriyicek kıyruğınu egmeye ve arpasın tiz tiz çiyneye ve kuşanıcak ¹⁸belini bükmeye ve nâgâh²⁶ belinlemeye ve yolda kara görse kıçın kıçın girü²⁷ gitmeye. Eger ¹⁹şâğ eyegüsünde şol eyegüsü eksik olsa, ğâyet eyüdü, hızlı olur (247) ve şuya uğrayıcak ve aşıra başıcak şâğ ayağınu evvel başa. Eger ²şol ayağınu evvel başarsa şolağdur, şolağ at eyü olmaz, (B112/a) ³ya' ni mübârek olmaz. Zîkr olınan nişânlar altmış iki nişândur. Eyü ⁴nişânlardur. Eger bunların cümlesi²⁸ bir atda mevcûd olsa ol atun ⁵nazîri olmaz. Bârî cümlesi²⁹ olmazsa on iki nişân olmak ve bulınmak gerekür. ⁶Üçü ' avratdan, üçü deveden, üçü katırdan, üçü şığırdan ola. Ammâ evvel ⁷olan³⁰ nişân hûb şüret ola ve bedeni nâzik ola ve saçı kıyruğı ⁸uzun ola ve deveden olan nişânlar kirpikleri ve boyunu uzun ⁹ola. Siñirleri yoğun ola ve dağı şığırdan olan nişânlar budur ki ¹⁰şığır kaburgalı ola ve şığır qarınlu ola ve şığır mizâclu³¹ ola ve katırda olan nişânı budur ki³², katır kula- ¹¹klı ve katır kıyruğlu ve katır arkalı ola. Bu mağûle at eyü olur ¹²ve hızlı olur³³. Her ne kıymet³⁴ dirlerse değer. Hırmâyî torı at ¹³eyü olur ve hünerlü olur ve cefâkâr olur³⁵. Bu tonlu at kim ayağı ¹⁴ve tırnağı ve kirpigi ve yelesi ve kıyruğı Fârslar kâvli üzere olup ¹⁵ve uyluğı arası giñ ve

¹ B'de "şenkârî"

² B'de "tarafda"

³ B'de "ammâ"

⁴ B'de "kirpikleri"

⁵ "hem" A'da yok.

⁶ "cümle" A'da yok.

⁷ B'de "siyâh"

⁸ "ne giñ" A'da yok.

⁹ B'de "yolca"

¹⁰ B'de "terâzülayu"

¹¹ "gide" A'da yok.

¹² B'de "olursa"

¹³ B'de "yüriye"

¹⁴ B'de "eylemeye"

¹⁵ B'de "göricek"

¹⁶ "tüyi" A'da yok.

¹⁷ "yatağı ya' ni dışı"

B'de yok.

¹⁸ B'de "uvacığ"

¹⁹ B'de "uzun ve kara"

²⁰ B'de "ökçesi"

²¹ B'de "tabanlı"

²² B'de "yelisi bitdügi"

yiri"

²³ B'de "boynıyla omuzı"

²⁴ "aşırı ola" B'de yok.

²⁵ B'de "ara yirine"

²⁶ "ve nâgâh" A'da yok.

²⁷ "girü" B'de yok.

²⁸ B'de "küllişi"

²⁹ B'de "küllişi"

³⁰ B'de "avratdan olan"

³¹ B'de "hırtımlı"

³² "ve katırda olan nişânı"

budur ki" A'da yok.

³³ "hızlı olur" B'de yok.

³⁴ B'de "bahâ"

³⁵ B'de "zahmete doyar"

eñegi siyâh¹ ola, böyle at eyü olur. ¹⁶Bilmek gerekdür ki atda yigirmi dört dürlü hastelik vardır. Anlaruñ ¹⁷adları bunlardır ki zıkr olunup beyân olınmışdır. Ānelšā(?), ka‘āb, ¹⁸vaṭar(?), ḥidām, şemes, ğaded, şikāk-ı ḥamr, nāsūr, ¹⁹baraş, laḥūd(?), nemle, nefḥa, melḥ, fağd(?), seretān, konuḥ, ⁽²⁴⁸⁾ka‘tāk(?), bevāşır, ḫufāş, ḫufāk, dırmağal(?), ‘uşāş, su‘āl, demżaban(?) ²bu cemī‘ hastelikler ata kızmışla şu virmekden olur² veyā kızmışla bir yirde turgurmakdan ve ³ya terlemişle çulsuz kımağdan olur (**B112/a**) veyā yoldan gelmişken ¹⁹tiz egerin almakdan veyā ḥām atı katı zorla binmekden dutuna bağlamakdan ve ḥazān ²⁰vaktinde yağmura bağlasalar veyā çulsuz güne karşı bağlasalar veyāḥūd yaz gününde ²¹güneşe karşı bağlasalar veyā gice ile şovuğa kıosalar, atunḥ hasta olmasına (**B112/b**) sebep bunlardır. Ve daḥı atunḥ yaşını bilmekdedür. Evvelā aşāğadan iki ḫulun ²diş biter ve iki diş yukarudan biter. Bu dört dişe ibtidā‘-i inbāt dirler. Anlaruñ ³yanında iki diş daḥı biter, anlara vāsiṭāt dirler. Anlaruñ yanında iki diş ⁴daḥı biter. Anlara riyā‘ iyyāt dirler. Fi‘l-cümle atunḥ otuz iki diş olur. İki ⁵evvelinde, otuzı azusunda olur. Üç yaşar olıcaḫ ḫulun dişinunḥ kıapağını ⁶açar. Dördine deġin şöyle kıalur, birer ḫulun dişini birağur, kıalan dişinunḥ dibi ⁷yoğunlanur. Altısında bir yanı gedilür. Ammā dibi daḥı berk olur. Yedisinde biri ⁸daḥı gedilür, kıoca olur. Daḥı sekizinde dişlerunḥ ucı dik olur. Tokuzında ⁹katı çuḫur olur. Şöyle kim arpa şığar olur. On beşinde tamām dübdüz olur. On ¹⁰yaşını geçdikden sonra atunḥ yaşını arpa bilür. Şol at kim arpasın uvadur, ¹¹işinden kıalmaz, ve ba‘zı at deve dişlü olur, ²⁴⁷anuñ yaşı hiç ma‘lūm ⁴olmaz. Vaḫt olur ki atunḥ dişini dağlarlar, yigit görsün ⁵diyü. Velikin kıoca at gündüzin ma‘lūmdur ve hem gündüzden ⁶ma‘lūm olur. Zīrā aña gözi ⁷çuḫur olur. Temmetü‘l-kitāb ⁸bi-‘avni‘l-lāhi‘l-meliki‘l-vehhāb.

⁹Fi-seneti erba‘ūn ve mi‘ete ¹⁰ve elf.

¹ B‘de “kıara”

² “olur” B‘de yok.

SÖZ VARLIĞI

-A-

a O İşaret zamiri metnimizde 452 yerde geçmektedir. Çok fazla yerde geçtiği için örnek olarak birkaçının sayfa ve satır numarasını yazmakla yetiniyoruz. 3/14, 41/18, 91/4, 127/10, 162/7, 191/16, A82B39a/9, B81b/15, B87a/5.

‘**abā** (Ar.) Aba, hırka 226/9.

ac Aç 41/19, 43/13, 45/11, 45/6, 45/7, 48/12, 50/10, 50/7, 70/9, 77/14, 78/12, 78/9, 80/14, 83/17, 85/5, 96/6, 97/14, B80a/14, B82a/9, B82b/20, 106/11, 112/18, 114/17, 115/3, 120/19, 136/6, 159/16, 16/10, 169/2, 170/4, 180/18, 187/8, 198/1, 198/14, 209/13, 215/17, 223/6, 223/8,.

ac- Açmak 238/16, 38/6.

‘**acāyib** (Ar.) Şaşılacak şey 29/20, 181/15, A174B94b/11, A84B41a/11, B81b/11, B81b/13.

‘**acele** (Ar.) Acele 37/5.

‘**acem** (Ar.) Arap halkından olmayan 179/4.

acı Acı A108B50b/21, A108B50b/21, B80a/3, 118/17, 122/16, 138/2, 163/7, 163/8, 196/3, 225/8, 230/12, 46/12.

acı- Acımak 103/10, 103/10, B83b/6.

acıbādem Acıbadem 62/11, 7/4.

acıbādem yağı Acıbadem yağı 18/4, 59/15, 60/17, 61/14, 83/4, 106/12.

acıķ(ğ)- Acıkmak 11/9, 139/6.

acıł- Açılmak 39/15, 107/17, 234/13.

acıraķ Acımtırak, hafif acı 104/5.

acı tereyağı Acı tereyağı A82B38b/20.

acı yağ Acı yağ 150/17, B83b/20.

acı yağı Acı yağ 27/14.

‘**acīb** (Ar.) Tuhaf, acayip 21/9.

‘**āciz** (Ar.) Aciz, zayıf 116/1.

acıķ(ğ) Açlık 69/19, 122/10, 223/3.

acuk Açık 238/1.

aç Aç 67/2, 154/13, A174B94a/18, B78a/9, B82a/5, B84b/10, A84B41a/15, B85a/6.

aç- Açmak 6/14, 25/18, 38/10, 40/12, 40/7, 40/8, 44/12, 44/13, 44/3, 44/3, 45/8, 48/13, 48/16, 49/6, 59/19, 62/15, 62/9, 71/9, 72/1, 73/2, 90/18, 106/4, 120/2, 142/16, 157/10, 161/5, 162/17, 166/14, 170/7, 175/3, 176/17, 178/3, 178/5, 181/9, 188/12, 188/16, 189/16, 189/6, 197/14, 197/5, 199/6, 201/12, 202/13, 203/6, 205/3, 205/9, 207/14, 208/16, 208/2, 210/18, 212/15, 212/16, 214/7, 216/3, 226/8, 244/3, A174B94b/6, B248B112b/6, B76b/8, B82a/17, B84a/5, B84a/6, B84a/9, B87a/10, B89a/16.

açık Açık 56/19, 58/16, 190/6, 221/18.

açıl- Açılmak 3/21, 38/10, 44/10, 45/4, 45/5, 45/7, 60/2, 60/5, 63/5, 63/6, 106/10, 106/11, 106/13, 106/17, 106/19, 106/19, 107/11, 108/7, 108/8, 108/9, 109/14, 109/17, 109/19, 118/7, 133/16, 155/18, 156/12, 157/1, 157/14, 191/4, 191/5, 205/19, 22/7, 225/17, 239/9, 240/10, 240/3, 242/4, 243/12, A108b51a/1, A168b91a/16, A168b91a/19, A80b37b/10, B88a/11, B89A/5

açılık(ğ) Açılık 113/19.

açuk Açık 30/8, 36/20, 64/1, 160/5, 161/3, 189/9, 195/9, 201/9, B89b/3, A168B90b/19.

açuk gözlü Açık gözlü 246/2.

ad İsim 111/16, 111/16, 238/2, 247/17.

adam Adam, insan 3/8, 10/4, 27/10, 28/8, 29/6, 29/6, 30/21, 41/4, 58/10, 58/11, 58/17, 58/19, 72/1, 79/5, 83/9, 92/10, 95/11, 96/1, 96/7, 103/6, 105/9, 108/19, 11/18, 11/2, 112/2, 129/17, 136/1, 136/2, 141/5, 147/1, 151/3, 153/7, 154/13, 164/8, 170/10, 176/11, 179/15, 19/6, 193/10, 193/6, 195/14, 195/3, 196/18, 197/10, 199/4, 212/13, 215/14, 216/2, 236/14, 238/5, 239/10, 239/12, 242/9, A82B40a/19, A82B40a/21, B77b/19, B78b/19, B78b/2, B80a/12, B80a/8, B80b/14, B88a/16.

adam kanı İnsan kanı B79a/19.

adam kılı İnsan kılı 115/18, 151/1, B77b/2.

adam sacı Adam saçı 159/12.

adam saçı Adam saçı 157/2.

adam sidügi İnsan idrarı B80a/16.

adam südügi 245/9.

adam tersi İnsan dışkısı 77/18, A240B109a/9.

adam tükürügi İnsan tükürüğü 145/19.

âdem (Ar.) Ademoğlu, insan. 11/2, 12/17, 136/1.

Âdem Peygamber Adem Peygamber. A217B103b/15

‘aded (Ar.) Adet, tane 203/3.

‘âdet (Ar.) Adet 199/18.

‘âdet idin- Adet edinmek 197/11, 197/12, 226/3.

‘âdet it- Adet etmek 238/6.

adım Adım 93/13.

ad kı- İsim vermek 183/19, A174B95b/9.

adla- Atlamak 13/3, 13/4.

afyon (< Ar.) Haşhaş 24/16, 245/10, 57/4, 59/16, 7/12, 90/13, 97/8, 113/11, 120/13, 125/13, 13/8, 131/19, 133/16, 172/16, 180/10, 180/13, 181/3, 181/6, 182/17, 182/7, 191/12, 191/16, 191/18, A134B61b/15, A172B93b/11, A174B94a/21, A174B94b/3, A174B95a/2, B5b/15, B77b/16, B78a/16, B78a/21

afyon-ı Mısrî Mısır afyonu 5/4, 52/20.

afyon yağı Haşhaş yağı 129/4.

āgāh (Far.) Uyanık. 16/4.

ağ Ak, beyaz 8/7, 52/8, 56/2..

ağ(ı)r- Ağır 127/7, 34/20.

ağ(ı)z Ağız 23/18, 23/21, 23/4, 230/7, 238/16, 239/1, 25/18, 25/8, 25/9, 26/13, 26/15, 26/16, 26/17, 26/6, 27/6, 29/10, 30/20, 30/21, 31/1, 31/4, 31/4, 31/7, 33/20, 33/3, 36/19, 36/20, 37/10, 40/17, 50/14, 61/5, 62/18, 62/7, 62/9, 65/17, 68/12, 68/4, 74/5, 80/2, 80/5, 82/7, 96/8, 124/14, 124/14, 130/13, 130/4, 133/16, 138/2, 151/18, 163/10, 164/1, 165/9, 165/9, 171/12, 185/18, 188/13, 189/9, 201/9, 216/15, 218/6, 221/18, 222/19, 222/9, A168B90b/20, A80B37a/19, B77a/2, B80a/14, B80b/3, B81b/9, B82a/7, B82b/3, B82b/5, B85a/5, B85a/6, B86a/13, B86a/14, B86a/20

ağac Ağaç 10/17, 57/1, 91/15, 151/11, 159/19, 162/2, 163/16, 18/2, 191/13, 239/7, A168B91a/2, A168B91a/3, A225B108b/10, A225B108b/14, B86b/19, B89a/15, B89a/21, B89b/1, B89b/3, B89b/4.

ağac kavunu Ağaç kavunu 65/9.

ağaç(c) Ağaç 12/5, A168B91a/6.

ağar- Ağarmak 3/6, 171/18, 179/5, 179/5, 179/6, 181/16, 183/17, A174B94b/14, A174B95b/7, A225B108b/6, B81b/7.

ağarıl- Olgunlaştırılmak B77a/5.

ağart(d)- Beyazlaştırmak 26/21, 27/8, 174/8, 179/15, 211/14.

ağıl Küçükbaş hayvan barınağı. 167/7.

ağır Ağır 62/6, 109/2, 136/4, 176/15, 179/1, 180/9, 197/10, 202/19, 213/13, A168B91a/7, A168B92a/9, B82a/2, B89a/8.

ağır- Ağırmak 6/4, 6/14, 7/2, B7a/2, 22/14, 41/15, 62/11, 84/18, 101/1, 103/10, 140/1, 162/11, 190/14, 191/2, 194/1, 198/12, 222/9.

ağır başduğı Kâbus 70/13.

ağır başmak Kâbus B6b/17.

ağır hasteligi Humma 141/11, 211/10.

ağırlan- Hasta ağırlaşmak 61/12, 216/11, 216/14.

ağırlık Ağırlık 139/19.

ağırlık başmak Kâbus 15/8.

ağırt(d)- Ağırtmak 18/15, 72/18, 207/19, 212/13, 212/14, 214/15, B7a/7, A80B38a/5.

ağız Ağız 3/11, 3/12, 23/5, 25/7, 27/2, 30/19, 43/15, 46/12, 48/5, 51/3, 91/7, 151/16, 158/8, 170/2, 183/11,

185/16, 214/14, A168B91a/18, A174B95b/1, B82a/7.

ağız kokusu Ağız Kokusu 31/2, 31/3, 211/5, 214/16, 217/14.

ağız suyu Ağız suyu 176/17.

ağız yarı Salya 216/11, 216/14, B83a/20.

ağla- Ağlamak 54/7, 55/8.

ağrı Ağrı 2/17, 3/11, 3/13, 3/15, 3/17, 3/20, 3/22, 3/25, 3/27, 3/28, 3/4, 4/16, 4/17, 4/17, 5/2, 6/12, 7/13, 7/13, 7/15, 7/17, 8/3, 8/6, 8/9, 10/2, 24/11, 24/18, 24/2, 25/14, 25/15, 25/4, 25/7, 25/9, 30/19, 30/21, 45/13, 46/18, 46/4, 54/19, 54/19, 54/6, 55/3, 56/4, 56/6, 56/7, 59/4, 59/8, 62/4, 64/9, 70/10, 74/13, 83/1, 86/9, 87/8, 88/1, 99/10, 99/15, 106/6, 121/11, 122/4, 129/17, 130/1, 130/18, 131/18, 131/19, 132/5, 188/3, 196/18, 211/12, 211/14, 218/17, 222/1, A134B61b/15, A134B61b/17, B80a/9, B86b/9.

ağrı- Ağırmak 5/11, 5/5, 5/9, 23/12, 23/16, 23/7, 23/8, 24/11, 24/14, 24/16, 24/16, 24/16, 24/18, 24/6, 24/8, 25/11, 25/13, 25/15, 25/20, 25/21, 25/3, 32/8, 33/3, 35/3, 37/12, 38/15, 40/15, 41/8, 51/14, 51/16, 53/18, 53/2, 53/20, 54/3, 55/11, 55/4, 56/5, 59/10, 59/12, 6/2, 6/8, 60/15, 61/9, 61/15, 61/4, 64/8, 64/9, 65/4, 74/13, 74/15, 8/5, 85/6, 87/5, 98/2, 99/9, 118/12, 119/16, 124/19, 124/3, 126/4, 126/6, 128/2, 129/14, 129/14, 130/1, 130/9, 131/15, 131/17, 131/7, 132/1, 132/14, 132/15, 133/9, 138/1, 168/16, A134B61b/21, B7a/1, B77a/19.

ağırt(d)- Ağırtmak 126/11, 128/1, 168/19, 204/19, 242/7, 242/9.

ağu Zehir 206/12, 209/4, B79a/20, B79b/12, B80a/8.

ağu ağacı yabrağı Zakkum ağacı yaprağı 111/1.

ağulu Zehirli 111/1, B77b/8, B78a/20, B78a/4, B78a/9, B79b/6, B79b/7, B79b/9.

ağulu canavar şokı Zehirli hayvanların soktuğu yer 202/11.

ağusuz Zehirsiz B80a/12.

ah Feryat, inilti. B1b/8.

āheste (Far.) Yavaş B225b108b/7.

āheste āheste Yavaş yavaş. 119/2, 174/15.

aḥvāl (Ar.) ç. hāl Hâller, durumlar 3/25, 3/26, 4/18, 43/18, 58/6, 117/13, 194/9, 194/9, B6b/12.

aḥvāl-i beyzā Beyza hastalığının özellikleri B84a/2.

aḥvāl-i seretān Kanseri ile ilgili durumlar B83b/12.

aḥyānen (Ar.) Zaman zaman, ara sıra 120/15, 16/12, 174/9, 185/13, 57/12.

āḥir (Ar.) Son 14/16, 42/3, 63/18, 65/18, 81/17, 229/2, 229/19, 235/1.

aḥlāt (Ar.) ç. < ḥilt 31/10, 93/3, 100/8, 154/10, 156/5, 172/8, 177/17, B77a/1.

aḥlāt çokluğu Hiltların çokluğu 100/10.

aḥlāt it(d)- Karışık yapmak 206/15.

aḥsır- Aksırmak B78a/15.

aḥşam Akşam 23/15, 34/9, 34/9, 79/11, 79/9, 8/6, 89/10, 93/18, 94/10, 102/5, 108/18, 117/1, 151/15, 158/16, 159/8, 182/6, 184/7, A174B94b/21, A80B37b/8, A174B95b/14.

aḥur Ahır 247/1.

aḥz (Ar.) Bir şeyi tutmak ve bir işe başlamak B1b/8.

ākile (Ar.) Yenirce adı verilen yara 155/12.

ākile çıban Yenirce çıbanı. 158/5, 158/8.

aḳ(ğ) Beyaz 38/4, 51/19, 52/5, 52/6, 52/9, 53/3, 54/3, 54/4, 55/2, 55/4, 60/12, 76/17, 86/5, 95/8, 107/8, 132/4, 133/14, 138/7, 139/18, 144/8, 145/13, 157/5, 168/11, 168/19, 172/1, 187/2, 189/11, 200/6, 208/9, 21/3, 216/16, 222/12, 223/14, 236/16, 236/16, A174B95b/9, A82B40a/15, B80b/2, B81b/12, B82b/3, B82b/3, B83b/8, B87a/3, B81b/16.

aḳ- Akmak 15/7, 20/15, 20/18, 20/9, 226/19, 26/7, 30/5, 60/11, 86/8, 96/8, 102/10, 109/10, 116/9, 137/14, 157/15, 157/8, 159/2, 159/3, 161/6, 164/14, 165/2, 168/4, 168/5, 173/8, 189/18, 190/1, 196/17, A147B68a/4, A240B109a/13, B88a/2, B88b/18, B89a/11.

‘aḳākīr (Ar.) Bitki kökleri 1/6.

aḳākīyā (Ar. < G.) Mugaylan diken, mısır diken 129/10.

aḳa dur- Akmaya devam etmek A134B61b/19.

aḳar kan Kanama durumu 158/9.

aḳar ol- Akmaya devam etmek 61/1, 61/16.

aḳarşu Akarsu 66/7, 69/19, 139/14.

aḳ behaḳ Beyaz pullar şeklinde ortaya çıkan deri hastalığı 143/9, 143/13, 143/17.

aḳ biber Beyaz biber B76b/11

akça Beyaz gibi; akçe 102/18, 145/6.

akçalık Akçe miktarı 16/5, 122/15.

ak çoğan Ak çöven bitkisi 236/7.

ak fülful Beyaz biber 181/2, 184/1, A174B94a/21.

ak gül Beyaz gül 237/14.

akgünlük(g) Akgünlük 60/5, 75/13, 99/4, 176/19, 182/9, A174B95a/3.

ak helvā Beyaz helva 89/13.

akhardal Akhardal bitkisi 123/8.

‘akıbet (Ar.) Son, bitim 228/8, 229/6, 230/14.

‘ak(ı)l (Ar.) Akıl 4/3, 8/18, 9/10, 10/14, 11/16, 14/17, 71/10, 71/11, 71/12, 71/15, 71/16, 71/17, 71/18, 72/2, 72/3, 72/12, 72/9, 73/2, 178/4, 197/8, 212/8, 218/9, 221/11, 221/8, 228/1, B80a/9, B84a/21.

‘akıl perişānlığı Akıl perişanlığı 11/14.

‘akılsızlık(g) Akılsızlık 222/1.

‘akırkarha (Ar.) Pire otu, üdül kahr 5/17, 23/6.

‘akırkarhā (Ar.) Pire otu, üdül kahr 23/14, 24/12, 121/7, 122/13, 13/8, 172/14, 174/2, 176/14, 177/19, 180/11, 183/7, 191/12, 191/16, A168B91b/7, A174B95a/18, B86a/18.

akıt(d)- Akıtmak 27/13, 36/3, 40/8, 78/1, 138/10, 158/12, 159/6, 162/6, 190/8, 219/4, B81a/19, B83a/15, B84a/6, B85a/4, B87a/19.

‘akık (Ar.) Bir tür değerli taş 24/14.

‘akide (Ar.) Kıvama gelmiş bal ya da şeker 204/7.

aklık(g) Beyazlık 46/18, 52/2, 144/3, 144/5.

ak mum Beyaz mum 129/5, 36/4, 80/6, A80B37a/18.

ak nefit Beyaz nefit yağı 187/3, 235/15.

ak nefit yağı Beyaz nefit yağı 88/12, 130/8.

‘akreb (Ar.) Akrep 119/5, 167/2, B5b/17, B79a/11, B79a/21, B79b/1, B79b/12, B79b/13, B79b/14, B80a/4.

‘akreb şokduğı Akrep sokması B80a/16.

‘akreb şokı Akrep sokması B80a/5.

aksa- Aksamak 243/19.

aksām (Ar.) ç. < kısım Bölümler 11/13, 3/17, 51/11, B5b/3, B6a/1, B6a/7.

aksām-ı canavar Hayvan türleri B78b/11.

aksām-ı veca‘ Ağrı türleri 89/4.

aksır- Aksırmak 221/9.

ak şandal Ak sandal ağacı 67/11, 178/19, 203/15.

ak soğan Beyaz soğan 63/16, 114/4, 147/12.

ak soğan şuyı Beyaz soğan suyu 60/14, 237/5.

ak soğan tohumı Beyaz soğan tohumu A168B92a/7.

ak soğan yağı Beyaz soğan yağı 83/5.

ak süsen Ak süsen 37/13.

ak sürincān Yaban safranının beyazı 126/9, A134B61b/16.

ak şeker Beyaz şeker 88/17, 89/8, 93/16, A225B108b/2.

ak turb Beyaz turp 145/8.

ak turb tohumı Beyaz turp tohumu 72/4.

ak türbūd Ak türbūt otu 175/19, A80B37b/17.

ak üzüm Beyaz üzüm 201/6.

aķ zāc Kükürt A82B39b/10.

al Kırmızı 237/12.

al- Almak 5/3, 17/15, 17/16, 17/4, 20/18, 20/7, 20/8, 20/9, 24/18, 26/8, 27/1, 27/12, 27/3, 31/16, 32/18, 32/19, 32/21, 33/4, 33/18, 34/16, 34/7, 36/2, 36/9, 38/20, 39/19, 39/6, 39/7, 40/6, 41/16, 44/11, 52/1, 53/4, 54/3, 54/18, 54/20, 56/13, 56/8, 57/6, 59/18, 6/11, 60/1, 60/5, 61/6, 62/2, 63/17, 63/8, 65/17, 68/14, 7/3, 72/14, 72/4, 75/10, 76/3, 78/1, 78/19, 78/4, 79/8, 8/10, 80/18, 82/18, 82/6, 83/19, 84/10, 86/12, 86/5, 89/13, 9/1, 91/10, 91/19, 91/7, 92/19, 93/3, 94/8, 97/15, 97/16, 100/2, 103/17, 107/10, 108/16, 110/19, 110/5, 110/7, 111/6, 111/7, 112/10, 112/11, 112/12, 112/9, 114/14, 114/18, 117/2, 118/18, 120/15, 122/19, 122/9, 124/1, 129/9, 131/1, 131/16, 131/6, 136/1, 136/6, 137/11, 14/10, 14/8, 141/12, 142/2, 143/2, 143/7, 147/3, 151/18, 152/5, 153/11, 153/11, 155/9, 16/8, 160/11, 160/12, 160/6, 160/7, 160/9, 162/11, 165/18, 166/1, 167/5, 168/12, 168/19, 168/4, 171/6, 180/17, 180/5, 180/6, 181/16, 181/6, 184/5, 187/6, 19/6, 191/15, 194/11, 199/9, 200/11, 201/14, 201/17, 203/8, 204/6, 204/8, 204/9, 208/6, 21/7, 211/2, 218/18, 218/8, 219/1, 219/19, 219/2, 22/9, 221/11, 222/18, 223/19, 224/1, 225/13, 225/5, 226/11, 226/13, 23/21, 23/4, 237/11, 240/11, 242/10, 242/6, 242/9, 243/13, A108B51a/10, A108B51a/12, A108B51a/7, A134B61b/20, A168B91a/19, A168B91b/13, A174B94b/13, A174B94b/3, A174B95b/13, A217B103b/14, A225B108b/11, A225B108b/12, A225B108b/16,

A225B108b/8, A248B112a/19, A80B37b/1, A80B37b/5, A80B38a/6, A82B39a/10, B77a/16, B78a/17, B78b/6, B79a/19, B79b/8, B80a/3, B81a/2, B81b/15, B82a/13, B82a/15, B82b/10, B83a/1, B83b/10, B84a/15, B84b/18, B84b/4, B86a/20, B86b/14, B86b/15, B88a/20, B88b/15, B89a/15.

a' lā (Ar.) İyi 28/16, 42/6, 65/3, 91/10, B86a/5, B86a/6.

alaca Alaca 14/9.

ala gözlü Ela gözlü 245/17.

ala mers'in şarābı Ala mersin şerbeti 200/18.

'alāmet (Ar.) Belirti 12/4, 14/2, 15/4, 33/3, 54/16, 54/20, 55/2, 66/10, 66/11, 66/2, 74/12, 74/9, 87/3, 96/8, 101/1, 128/9, 129/13, 131/15, 132/14, 137/14, 138/1, 139/17, 139/6, 143/6, 144/1, 144/3, 198/9, 216/10, 216/12, 216/13, 216/16, 216/9, 221/10, 221/6, 221/6, 222/3, 239/16, A82B40a/13, A82B40a/14, B82b/1, B82b/16, B84a/21.

'alāmet-i balgām Balgam belirtisi 222/11.

'alāmet-i hayr İyi belirti 221/19.

'alāmet-i māl-i hulyā Karasevda belirtisi 15/9.

'alāmet-i mevt Ölüm belirtisi 221/17.

'alāyim (Ar.) Alametler, belirtiler 6/13, 14/1, 15/2, 15/13, 17/14, 18/5, 26/19, 31/11, 37/7, 41/14, 45/17, 46/12, 46/13, 46/16, 46/2, B87a/12.

alçaķ Alçaķ 82/1.

aldur- Aldırmak 14/17, 26/5, 89/17, 89/18, 217/12, 217/13, 217/13, 217/14, 217/15, 217/16, 217/17,

217/18, 217/19, 217/19,
A217B103b/13, A217B103b/13.

a'lem (Ar.) Çok bilen 2/16.

'ale's-şabāh Sabah erkenden 238/8.

ālet (Ar.) Alet, araç 112/1, b79b/17.

'ale't-tevālī Birbiri ardınca 10/13, 126/17.

al(ı)n Alın 5/3, 7/1, 7/17, 8/8, 17/15,
20/8, 21/12, 21/17, 21/18, 21/20,
34/3, 40/7, 58/13, 69/13, 136/14,
150/14, 152/10, 227/15, 227/16.

alıma- Alamamak 43/3.

alın- Alınmak 45/10, 80/15, 112/15,
120/18, 169/2, 173/3, 177/11,
179/19, 180/10, 181/14, 182/18,
183/8, 184/5, A174B94b/10,
A174B95a/11, A174B95a/20,
A174B95b/13.

alış- Alışmak 56/9, B85a/11.

alışdır- Alıştırmak 178/12.

alışdur- Alıştırmak 36/15, 39/14, 178/12,
191/18, 191/18, 227/2.

'ālī (Ar.) Yüksek 198/1.

'ālim (Ar.) Akıllı ve bilgili 238/8, 54/6.

Allāhu Te'ālā Allahu Teala 2/9.

alt Alt 36/19, 58/19, 59/1, 74/8, 80/9,
103/19, 11/2, 113/10, 119/7, 12/11,
125/10, 127/12, 14/1, 145/6, 160/5,
161/10, 161/13, 167/7, 186/18,
198/2, 230/13, 233/18, 234/11,
234/18, 234/19, 239/13, 240/5,
242/13, 246/3, A168B90b/15,
A168B91a/3, A168B91b/3,
A168B91b/3, A168B91b/6,
B78b/20, B79a/5, B83b/17,
B84a/6, B87a/15, B88a/13, B89b/6.

altı Altı 25/2, 25/2, 39/1, 64/6, 89/8,
89/9, 93/16, 93/17, 94/8, 115/15,
120/1, 126/10, 13/3, 133/4, 138/4,

139/5, 15/10, 151/15, 157/5,
164/13, 172/16, 172/19, 172/2,
172/3, 172/3, 172/4, 172/4, 172/5,
174/6, 174/7, 179/10, 181/18,
185/10, 187/7, 191/12, 221/1,
221/2, 234/11, 241/16, 242/19,
A168b90b/17, A172b93b/11,
A174B94b/15, A248B112b/7,
B77a/5, B77a/5, B83b/2.

altın Altın 245/7.

altıncı Altıncı 18/8, 216/9, 29/13, 43/17,
67/14, 106/7, 128/8, 130/11, 139/8,
155/5, 170/7, 217/11, 217/14,
217/18, 220/14, A82B40a/21,
B79a/11, B86a/4.

altışar Altışar 179/10, 182/5,
A174B94b/20.

altmış Altmış 91/15, 121/12, 122/3,
124/12, 126/18, 128/8, 130/11,
135/13, 172/2, 195/19, 218/18,
247/3, A134B61b/18.

altmışıncı Altmışıncı 120/8.

altun 76/15, 121/18, 228/17, B84b/21.

ālūde (Far.) Kirli, dolu 22/20.

Amasya erügi Amasya eriği 174/5, 203/3.

'ām (Ar.) Genel 125/10.

'amel (Ar.) İş 94/2, B1b/10, B6b/18,
B6b/21, B88a/12.

'amel eyle- Yapmak, işlemek 90/2, 94/19.

'amel it(d)- Amel etmek, yapmak 17/1,
17/2, 171/7, 24/2, 89/3, 91/18, 94/7.

'amel olun- Yapılmak A217B103b/14.

'āmm (Ar.) Genel B1b/11.

ammā Ama bağlacı. Bu kelime
metnimizde 365 yerde
geçmektedir. Metinde aynı
anlamda çok fazla yerde geçen
gelimelerin geçtiği yer sayfa ve

satır numarasını belirtmeyi gerekli görmedik. 27/16, 102/2, 116/12, 136/15, 209/5, 226/10, 242/18, A82B39a/1, B80a/2, B87a/12.

‘**amme** (Ar.) Bütün, halk, insanlar 58/8.

āmuḥte (Far.) Öğrenmiş, bilgili 17/16.

ana Anne B84a/8.

anac Anaç 210/6.

anason (Yun.) Anason 172/6.

‘**anber** (Ar.) Amber 66/14, 68/1, 81/16, 181/12, A174B94b/9, B85a/17.

anca Onun kadar 38/3.

ancaḳ Ancak A82B39b/18.

andüz Andız B76b/12.

andüz köki Andız kökü 244/17.

andüz şarābı Andız şerbeti 202/10.

ānelšā(?) Bir at hastalığı 247/17.

‘**anzarūt** (Ar.) Göz otu 57/11, 110/3, 104/16, 132/13, 160/10, 191/9.

‘**an-te’līf** (Ar.) Telifte 180/2.

añ(ı)l Alın 227/14.

aña Ona 1/18, 2/9, 3/2, 22/13, 23/16, 24/1, 39/1, 48/16, 48/6, 49/19, 49/3, 55/1, 57/1, 61/12, 77/4, 86/11, 90/6, 90/9, 99/15, 127/7, 131/12, 133/12, 137/14, 137/3, 146/8, 146/8, 148/4, 152/12, 154/3, 157/13, 187/1, 187/10, 188/5, 188/7, 209/16, 219/13, 219/15, 219/5, 232/6, 235/15, 235/9, 236/1, 241/6, 247/6, A168B90b/13, A80B37a/21, A82B39a/20, A82B40a/2, A82B40a/2, A82B40a/3, A82B40a/4, B5b/18, B78b/16, B79a/20, B82a/13, B83b/17, B88b/17.

añıl- Anılmak, hatırlanmak 228/9, 229/12.

añsuzın Ansızın 164/16.

ara Ara 79/17, 102/16, 133/10, 148/15, 156/1, 167/1, 167/13, 167/19, 219/14, 228/13, 245/19, 246/16, 246/3, 246/4, 247/15, A168B91b/17.

ara- Aramak 161/4, 163/19.

‘**arab** (Ar.) Arap 179/4, 215/18.

araba Araba 238/14.

arba Arpa 108/10, 213/13.

arba şuyı Arpa suyu 213/10.

ard Art 8/4, 144/11, 17/2, 207/4, 207/11, 227/12, 227/13, 227/14, 228/7, 228/8, 240/15, A168B91a/20, B84a/17, B84a/18.

ardıç katranı Ardıç katranı 159/6.

arı Arı; temiz 139/13, 145/14, 154/6, 16/10, 160/12, B88b/3.

arıḳ Zayıf 215/4.

arıḳ it(d)- Zayıflatmak 135/19, 136/1.

arıḳlat(d)- Zayıflatmak 195/11, 195/14, 210/16.

arıḳlık Zayıflık 4/30, 4/31.

arıl- Zayıflatmak 135/14, 136/3.

arın- Temizlenmek 53/20, 110/4, 115/17, 165/18, 190/4.

arı şoḳduḡı Arı sokması B79b/4.

arış (Far.) Kolun dirsekten parmak ucuna kadar bölümü 231/12, 231/13.

arıt(d)- Temizlemek 7/4, 15/17, 56/11, 73/3, 128/11, 157/10, 161/15, 161/5, 161/8, 165/18, 188/16, 190/3, 190/6, 197/17, 204/17, 205/1, 205/5, 209/1, 210/19, 213/3, 214/19, 219/6, 219/7, 219/7, 226/9, A174B96a/10.

‘**arız ol-** Ortaya çıkmak 5/11.

Aristeṭālīs Aristo 183/18.

Aristoṭālīs Aristo A174B95b/8.

arḳa Arka 27/6, 55/11, 74/13, 86/5, 101/1, 102/16, 106/2, 193/9, 212/7, 232/18, 232/19, 233/1, 233/2, 234/17, 245/2, 245/8, 246/12.

arḳa aḡrısı Sırt aḡrısı 178/7.

arḳa üsti Sırt üstü 221/17.

arḳun arḳun Yavaş yavaş B88a/1.

arpa Arpa 40/2, 68/12, 122/2, 167/1, 183/2, 202/18, 202/19, 222/7, 238/19, 242/1, 242/9, 246/17, A168B91a/6, A174B95a/14, A248B112b/10, A248B112b/10, A248B112b/9, B78a/2, B82a/2.

arpa aḡır Bir ölçü birimi 108/11.

arpa cüllābı Arpa ile yapılan bir şerbet 33/8, A80B37b/2.

arpa cüllābı bkz. arpa cüllābı A80B37b/6.

arpa dut- Atlarda görülen bir hastalık 245/10.

arpan- Atlarda görülen bir hastalık 245/13.

arpa şuyı Arpa suyu 40/2, 44/14, 75/3.

arpa unı Arpa unu 19/2, 19/4, 27/19, 43/5, 84/6, 109/13, 149/19, 149/2, 157/8, 189/3.

arşlan derisi Arşlan derisi 116/2, 167/19, 168/2.

arşlan necsi Arşlan dışkısı 168/2.

art- Artmak 142/9, B83b/17, B88b/21.

artıḳ Fazla 158/17.

artuḳ(ḡ) Fazla 58/15, 87/9, 135/6, 156/3, 161/10, 206/6, 211/19, B85a/14, B85a/15.

artur- Arttırmak 53/10, 72/1, 72/16, 85/1, 87/8, 96/12, 114/13, 174/16, 177/17, 178/3, 178/5, 197/10, 197/7, 207/18, 212/11, 212/12, 212/13, 212/14, 212/17, 212/18, 212/9, 213/1, 213/6, 213/7, 215/1, 215/9, 216/3, 238/7, a168b91b/16, b76a/19, b76a/20, b85b/1

aru Arı B5b/17, B79a/11.

arzu it- Arzu etmek B76b/3.

arzū Arzu 205/7, 205/15.

aş- Asmak 21/13, 77/9, 119/6, 141/15, 141/17, 141/5, 142/3, 185/11, 245/15, B84a/18, B84b/21, B89a/19.

aşa ḳo- Asıp bırakmak 117/14, 137/7, 167/2, B79b/13, B84a/17, B89a/14.

aşa ḳoy- bkz. aş ḳo- 75/16, 202/8.

āsān (Far.) Kolay 153/1, 17/9, 88/15, 88/18, A217B104a/10, B1b/10.

āsān-ı vecih Kolaylık 172/8.

āsānlıḳ(ḡ) Kolaylık , 48/19, 88/15, B76b/10, 118/1, 165/12, 166/11.

āsān ol- Kolay olmak 118/2, 17/13, 33/12, 33/14.

aşbur çiçeḡi Aspur çiçeḡi, yalancı safran 149/12.

‘**asel** (Ar.) Bal 94/9, 117/2, 117/4, 120/14, 123/15, 131/5, 145/13, 146/19, 150/19, 151/1, 152/7, 155/7, 158/6, 172/19, 174/4, 178/1, 179/9, 180/14, 181/19, 182/5, 187/18, 200/7, 204/14, 204/8, A172B93b/11, A174B94b/16, A174B94b/21.

‘**asel-i muşaffā** Saf bal 191/12.

‘**asel şerbeti** Bal şerbeti 160/18.

aş(ı)l Asıl, esas, kök 114/12, 116/7, B78b/17.

aşl-ı hindibā Hindiba kökü A82B39b/12.

aşma yabrağı Asma yaprağı 36/8.

aşşı Yarar, fayda 227/18.

aşşı it(d)- Fayda etmek B88b/11, B88b/12.

astar Astar 122/7, 16/9, 91/8.

āsumānī (Far.) Gökyüzü ile ilgili 192/4, 237/15.

aş Yemek 107/4, 107/5, 119/17, 125/4, 144/8, 157/16, 189/17, 189/2, 190/7, 207/10.

‘aşk (Ar.) Aşk 7/11, 166/9, 166/11.

aşağa Aşağı 5/13, 5/14, 18/6, 34/19, 35/2, 36/18, 68/5, 73/18, 103/16, 103/4, 104/9, 107/12, 114/17, 117/4, 121/6, 164/16, 193/17, 219/6, 221/17, 233/12, 238/16, 240/6, 245/19, 246/14, A168B90b/13, A168B90b/20, A217B104a/10, A248B112b/1, B78a/14, B89a/4.

aşağı Aşağı 93/19, 94/3, 133/11, 219/6, 229/10, 229/11, 229/5, 229/7, 230/10.

aşık Aşık kemiği 238/17, 244/4.

‘āşık (Ar.) Aşık 166/9.

‘āşık ol- Aşık olmak 231/13.

‘āşık yabrağı Aşık yaprağı bitkisi 117/10.

aşu Boya yapılan kırmızı toprak, aş toprağı 28/4

aşuk(ğ) Aşık kemiği 238/19.

aşırı Aşırı 246/15.

āşikāre (Far.) Açık 229/8.

at At 6/8, 14/4, 20/7, 21/16, 21/9, 22/11, 29/18, 55/19, 119/6, 119/7, 152/9, 168/16, 169/13, 238/12,

238/13, 238/14, 238/19, 238/19, 239/12, 239/13, 239/14, 239/15, 239/3, 239/4, 240/1, 240/15, 240/16, 240/16, 241/1, 241/10, 241/11, 241/13, 241/14, 241/16, 241/18, 241/19, 242/10, 242/13, 242/14, 242/14, 242/2, 242/2, 242/3, 242/4, 242/5, 242/5, 242/7, 242/9, 243/1, 243/10, 243/13, 243/15, 243/16, 243/8, 244/11, 244/12, 244/13, 244/15, 244/18, 244/19, 244/19, 244/3, 244/5, 244/6, 244/8, 245/1, 245/10, 245/12, 245/13, 245/16, 245/3, 245/5, 245/7, 246/7, 247/11, 247/12, 247/13, 247/15, 247/16, 247/2, 247/4, 248/4, 248/5, A134B62a/6, A134B62a/6, A168B91a/6, A240B109a/9, A248B112a/19, A248B112a/21, A248B112b/1, A248B112b/10, A248B112b/10, A248B112b/11, A248B112b/2, A248B112b/4, B6a/17, B84b/8, B89b/5.

at- Atmak 61/6, 6/15, 40/11, 112/1, 112/1, 222/6, 222/8, 225/2, 240/11, 242/17, 246/16.

ata Baba, dede, ced 111/16, 148/13, 238/2, 248/2.

āteşī (Far.) Ateş gibi, ateş renginde B76a/15.

ateş Ateş 12/7, 30/3, 78/16, 105/8, 114/8, 115/19, 124/11, 124/9, 126/17, 130/5, 131/4, 147/7, 199/19, 199/9, 200/3, 237/5, A225B108b/5, A225B108b/7, B77a/20.

at eti At eti 215/12

at gözündekisi Atın gözünde olan bir hastalık 245/11, 245/9.

atıl- Atılmak 160/4.

‘atīk (Ar.) Eski 79/6.

at kılı At kılı 116/12, 240/5.

at na'lı At nalı 26/1.

at sıracası Atlarda görülen deri hastalığı 245/14.

at siñegi At sineği 141/7.

at südi At sütü 205/17.

at tersi At dışkısı 186/15.

atlas Atlas kumaş 235/13.

aṭrafıl (Ar.) Beş maddeden yapılan şifalı bir macun 27/21.

aṭrafıl-i şağır Karışık bir macun 19/12, 182/11.

aṭrafıl-i şağır bkz. aṭrafıl-i şağır 107/3, 144/12.

‘aṭş (Ar.) Susuzluk 48/7, 139/18.

‘aṭṭār (Ar.) Aktar, baharatçı 124/1, 147/2.

at yağı At yağı 152/9.

at zibili At dışkısı 118/1.

‘avān (Ar.) Zorba, vurucu, kırıcı 231/14.

āvāz (Peh.) Ses 3/21, 9/18, 44/10, 44/12, 44/12, 44/13, 45/2, 45/4, 45/5, 45/7, 45/8, 45/8, 48/13, 69/19, 73/2, 142/14, 195/4, 196/16, 212/9.

āvāze (Peh.) Ses A217B103b/19.

avrat (Ar.) Kadın 117/18.

a‘vān (Ar.) Yardımcılar 2/8.

‘avrat (Ar.) Kadın 4/22, 19/17, 54/1, 56/1, 57/17, 76/4, 108/9, 109/16, 110/5, 117/12, 117/13, 117/14, 118/10, 118/11, 118/3, 118/4, 118/6, 118/7, 119/10, 119/11, 119/14, 119/15, 119/5, 119/6, 119/8, 120/4, 151/6, 153/15, 191/3, 198/17, 198/18, 198/18, 198/18, 198/19, 198/19, 198/19, 199/2, 199/3, 231/13, 233/13, 234/4, 247/6, a168B92a/5,

B6a/14, B88a/10, B88a/13, B88a/14, B88a/17, B88a/17, B88a/19, B88a/20, B88a/21, B88a/5, B88b/11, B88b/11, B88b/16, B88b/18, B88b/2, B88b/2, B88b/3, B88b/5, B88b/7, B88b/8, B88b/9, B89a/1, B89a/10, B89a/11, B89a/11, B89a/16, B89a/2, B89a/4, B89a/5, B89a/6, B89a/6, B89a/6, B89a/7, B89a/7.

‘avrat südi Kadın sütü 103/1, 206/2, B84b/21.

avuc Avuç 5/5, 16/5, 126/18, 148/3, 155/2, 155/2, 181/5, 204/8.

avuç Avuç 117/9.

ay Ay 11/7, 14/16, 25/2, 29/11, 84/1, 112/19, 118/8, 118/8, 127/8, 127/8, 128/8, 170/15, 186/12, 217/11, A217B103b/14, B76a/18.

aya Avuç içi 190/10, 231/15, 231/17.

ayāric (Ar. < G.) Müshil etkili bir macun 28/1.

ayağ Ayak 11/3, 219/7.

ayağı kabı Ayakkabı 222/18.

ayağ(ğ) Ayak 4/27, 5/12, 13/1, 14/12, 16/3, 17/19, 19/11, 29/19, 29/19, 30/1, 30/2, 30/15, 30/16, 33/1, 33/17, 35/2, 47/7, 69/12, 76/12, 95/2, 95/7, 99/1, 125/16, 126/11, 126/10, 126/13, 126/17, 128/9, 129/8, 129/6, 129/7, 129/13, 129/14, 131/12, 133/3, 130/6, 133/9, 135/2, 135/12, 139/13, 142/12, 142/12, 146/14, 148/3, 149/14, 154/16, 155/14, 157/15, 164/17, 165/1, 167/10, 169/14, 170/8, 170/13, 186/18, 186/19, 189/19, 190/13, 190/14, 190/19, 208/14, 221/12, 221/16, 221/18, 222/4, 223/1, 234/17, 234/18, 235/2, 239/16, 243/1, 243/2, 243/4,

243/6, 243/8, 243/12, 243/17,
243/19, 244/13, 246/15, 246/15,
246/16, 247/1, 247/2, 247/13,
A82B39b/17, A82B39b/18,
A82B40a/11, A82B40a/2,
A82B40a/3, A134B62a/1,
A134B62a/1, A168B90b/12,
A168B90b/13, A168B90b/16,
A168B91a/5, A168B91b/13,
A168B91b/13, A168B91b/17,
B79b/16, B85a/8.

ayak ağrısı Ayak ağrısı 207/8.

ayakkabı Ayakkabı 222/18.

ayak taşı Ayak taşı 19/12.

ayak yarılma Ayak yarılması
A134B62a/7.

ayaz Serinlik, soğuk hava 23/20, 72/5,
75/12, 78/12, 85/8, 147/16, B84b/5.

aydınlık Aydınlık 15/7, 55/4, B78b/11.

ay eskisi Ayın on dördünden sonrası 85/8,
146/16.

aygır Damızlık erkek at 58/15, 240/18.

ayd tohumu Hayıt tohumu 84/7.

ayıl- Ayılmak 138/6.

ayın Ay süresince 78/9.

ayır- Ayırmak 112/2.

aylık Aylık 120/4.

‘ayn (Ar.) Göz 26/2, 28/17.

‘aynı (Ar.) Aynı 170/19.

ayna Ayna B78B/13, B88a/18.

ayran Ayna 95/5, 95/6, 118/5, 127/10,
147/16, 206/7.

ayrı Ayır B88b/13, B88b/14.

ayrık Artık, bundan sonra 222/19.

ayrık Farklı B86a/13.

ayrıl- Ayılmak B86a/2.

ayrılık Ayrılık B89a/12.

ayru Ayır 97/4, 97/4, 157/19, 157/19,
172/10, 172/10, 177/1, 177/1,
180/13, 180/13, 182/10, 182/10,
183/7, 183/7, A174B95a/19,
A174B95a/19, A174B95a/4,
A174B95a/4, B77a/6, B77a/6.

ayruk Başka; artık, bundan sonra 6/10,
40/13, 56/3, 82/12, 107/16, 112/12,
119/4, 119/6, 142/14, 167/9,
170/13, 223/1, 227/12, 244/5,
A134B62a/3, A134B62a/5,
B80a/7, B80b/16, B80b/18,
B80b/19, B80b/6, B84b/9,
B89a/17.

ayu Ayı 53/6, 137/6, B80b/13, B80b/9.

ayu derisi Ayı derisi 128/17.

ayu kanı Ayı kanı 12/13, 14/14.

ayu ödi Ayı ödü 74/3, 97/6, B84b/14.

ayu yağı Ayı yağı 131/2, 164/1, B81a/12.

ayva Ayva 19/10, 36/17, 46/1, 49/10,
66/7, 69/2, 88/2, 99/19, 118/10,
118/16, 120/4, 139/14, 190/8,
223/18, B82a/13, B83a/1.

ayva ağacı Ayva ağacı 145/3.

ayva çekirdeği Ayva çekirdeği 78/5.

ayva çekirdeği Ayva çekirdeği 44/15,
74/18, 88/6, B82a/10.

ayva çekirdeği lu‘ābı Ayva çekirdeğinden
elde edilen koyu şurup 139/10.

ayva lu‘ābı Ayva ile yapılan koyu şurup
33/8.

ayva şarābı Ayva şerbeti 30/12, 47/18,
49/12, 68/1, 100/3.

ayvaṭana Ayvadana 96/16.

ay yefîsi Ayın ön dördünden önceki kısmı
135/17.

âzeryûn (Far.) Sarı nergis, ayçiçeği 115/3,
116/14, 116/15.

âzeryûn yağı Ayçiçeği yağı. 109/9.

a'zâ (Ar.) Organlar 3/10, 29/14, 30/18,
106/2, 121/5, 126/2, 128/2, 129/19,
143/6, 145/7, 148/6, 153/5, 155/12,
168/16, 188/17, 188/6, 188/8,
189/10, 193/15, 193/17, 194/4,
195/14, 197/13, 197/6, 210/18,
218/2, A134b61b/21, B76b/7,
B78a/13, B83a/19, B86a/2.

a'zâ'-i re'îye Hayatî organlar 218/2.

az Az 33/3, 33/3, 46/3, 55/3, 74/9,
84/5, 85/1, 85/1, 87/3, 87/4, 93/11,
101/2, 107/18, 118/12, 128/12,
128/12, 131/14, 132/15, 132/4,
133/1, 133/1, 139/17, 139/18,
139/18, 140/1, 140/19, 141/2,
165/10, 17/1, 174/11, 174/11,
194/13, 198/14, 199/12, 200/2,
200/2, 207/13, 208/1, 224/17,
226/4, 226/4, 226/4, 226/5, 232/16,
A82B39b/19, A82B40a/13,
A82B40a/15, A147B68a/4,
A147B68a/10, A147B68a/11,
A147B68a/3, A84B41a/17,
B40a/6, B83b/9.

az- Azmak, bozulmak 202/10, 240/4.

azacık Azcık 54/10, 54/8, 69/6, 93/7,
138/10, 162/17, 213/16, 245/10,
A225B108b/2, A225B108b/5,
B75b/20.

azal- Azalmak 161/6.

azçık Azcık 52/14.

‘azîm (Ar.) Büyük 2/6, 11/12, 39/17,
48/13, 50/8, 90/1, 91/8, 122/1,
122/3, 123/19, 125/9, 130/6, 136/6,
169/8, 181/8, 206/10, 226/12,

231/12, A82B40a/19,
A174B94b/5, B81a/6, B86b/5.

azîne (Far.) Cuma günü 170/1.

azrak Azar azar, daha az 190/2.

azu Azı dışı A248B112b/5.

-B-

bâb Kapı, bölüm 2/17, 2/18, 2/19, 2/20,
2/21, 2/22, 3/1, 3/10, 3/11, 3/12,
3/13, 3/14, 3/15, 3/16, 3/17, 3/18,
3/19, 3/2, 3/20, 3/21, 3/22, 3/23,
3/24, 3/25, 3/26, 3/27, 3/28, 3/29,
3/3, 3/30, 3/4, 3/5, 3/6, 3/7, 3/8, 3/9,
4/1, 4/10, 4/11, 4/12, 4/13, 4/14,
4/15, 4/16, 4/17, 4/18, 4/19, 4/2,
4/20, 4/21, 4/22, 4/23, 4/24, 4/25,
4/26, 4/27, 4/28, 4/29, 4/3, 4/30,
4/31, 4/32, 4/4, 4/5, 4/6, 4/7, 4/8,
4/9, 12/11, 14/13, 14/18, 18/17,
18/8, 19/19, 21/21, 23/3, 26/21,
26/3, 27/8, 28/8, 29/13, 29/21, 29/6,
30/19, 32/4, 35/13, 37/11, 38/17,
40/14, 41/10, 42/7, 43/17, 44/10,
45/11, 48/3, 49/14, 51/11, 58/6,
59/3, 64/7, 65/14, 67/14, 70/4,
71/10, 71/15, 73/11, 75/18, 78/15,
8/13, 82/4, 85/5, 88/14, 94/12,
95/11, 96/1, 97/10, 97/16, 97/5,
102/17, 106/7, 110/15, 117/12,
120/8, 121/12, 122/3, 124/12,
126/19, 128/8, 128/9, 130/11,
135/13, 136/7, 142/3, 143/8,
145/17, 146/19, 150/13, 153/17,
155/5, 158/9, 163/9, 165/11, 165/4,
168/15, 168/10, 170/7, 171/16,
185/19, 187/4, 188/4, 192/3, 193/6,
194/8, 199/5, 203/10, 204/15,
216/19, 216/9, 218/15, 220/9,
221/5, 223/16, 226/17, 227/5,
235/10, 238/11, A108B51a/4,
A134B61B/18, A168B91a/9,
A217B103b/17, A225B108b/18,
A80B37b/19, A82B39a/7,

A82B40b/1, B5b/1, B5b/10, B5b/11, B5b/12, B5b/13, B5b/14, B5b/15, B5b/16, B5b/17, B5b/18, B5b/2, B5b/3, B5b/4, B5b/5, B5b/6, B5b/7, B5b/8, B5b/9, B6a/1, B6a/10, B6a/11, B6a/12, B6a/13, B6a/13, B6a/14, B6a/15, B6a/16, B6a/17, B6a/18, B6a/19, B6a/2, B6a/20, B6a/21, B6a/3, B6a/4, B6a/5, B6a/6, B6a/7, B6a/8, B6a/9, B6b/1, B6b/10, B6b/11, B6b/12, B6b/13, B6b/14, B6b/15, B6b/16, B6b/17, B6b/18, B6b/19, B6b/2, B6b/20, B6b/21, B6b/22, B6b/3, B6b/4, B6b/5, B6b/6, B6b/7, B6b/8, B6b/9, B7b/21, B77a/13, B77a/20, B77b/16, B78b/4, B79a/11, B80b/4, B81b/17, B81b/4, B82a/4, B82b/11, B84a/19, B84b/15, B85a/1, B85a/18, B86a/4, B86b/1, B86b/11, B87a/19, B87a/4, B88a/4, B89a/12.

bāb-ı evvel Birinci bölüm B7a/1.

bābūnec (Far.) Papatya 101/7, 103/13, 131/19, 178/9, 189/4.

bābūnec yağı Papatya yağı 48/9, 86/18, 125/15, 129/6, B85a/14.

baça (< Far. pā-çe) Paça 99/19.

bād (Far.) Rüzgâr 84/18, 85/3.

ba'de (Ar.) Sonra 16/9, 16/16, 22/21, 26/15, 35/8, 40/6, 5/7, 54/9, 88/12, 92/14, 108/15, 115/1, 123/17, 135/10, 135/2, 138/18, 140/12, 144/13, 145/11, 146/11, 147/3, 148/7, 148/8, 149/1, 152/1, 152/19, 154/17, 155/10, 155/10, 160/10, 160/12, 160/3, 160/6, 168/6, 173/3, 174/10, 179/1, 179/11, 186/3, 190/3, 191/14, 194/3, 199/19, 203/8, 214/1, 220/6, 225/4, 242/11, 244/18, A147B68a/8, A225B108b/15, A225B108b/8,

B81a/15, B84a/1, B84a/5, B86b/17, B88a/21.

ba'de's-sahḥ (Ar.) Ezdikten sonra B86a/19.

ba'de't-turāṣ (Ar.) Tıraştan sonra 19/18, 35/16, 150/19.

ba'de't-ṭa'ām (Ar.) Yemekten sonra 6/8.

bādem Badem 44/5, 5/18, 64/12, 80/1, 80/10, 80/7, 94/9, 141/9, 16/6, 181/16, 31/15, 43/12, A174B94b/14, A80B37b/2, B77a/5, B78a/8.

bādem ḥarīresi Badem bulamacı 75/3, 79/19, B87a/20.

bādem içi Badem içi 182/5, A174B94b/20, B81a/19.

bādem südi Badem sütü 43/5, 107/19, 109/7, 125/17, A108B51a/14, A80B37b/6, B87a/21.

bādem yağı Badem yağı 7/8, 19/16, 19/16, 33/11, 38/1, 42/2, 43/6, 62/15, 73/13, 74/16, 75/11, 75/4, 78/3, 79/18, 81/1, 81/12, 82/17, 86/17, 9/16, 125/13, 139/2, 15/15, 166/1, 17/19, 177/10, 182/17, 187/16, 187/7, A108B51a/14, A172B93b/11, A174B95a/11, A80B37a/18, B84b/7, B87a/15, B87a/21.

bādincān (Far.) Patlıcan 165/14, 212/17.

bādiṣnām (Far.) Yüzde olan kızılılık hastalığı 27/10, 27/9, 39/17, 142/10.

bādrencbüye (Far.) Oğul otu 175/18.

bādrencū (Far.) Oğul otu 70/8.

bādrencüye (Far.) Oğul otu 28/19.

bağ Bağ 11/5.

bağa Kaplumbağa B88b/20.

bağa köki Bağa yaprağı bitkisinin kökü 69/8.

bağa yağı Kaplumbağa yağı 37/13.

bağ çubuğu Asma fidesi, asma dalı 20/2, 96/5, 152/4, 168/11.

bağ(ı)r Bağır 210/4, A80B37b/3, A82B39a/19.

bağırsak(ğ) Bağırsak 64/13, 70/11, 86/10, 89/11, 100/18, 100/19, 100/8, 113/8, 164/10, 164/11, 164/12, 164/16, 164/17, 164/18, 164/19, 164/9, 204/16, 204/2, 207/14, 210/12, 214/7.

bağırsak ağrısı Bağırsak ağrısı 212/4.

bağışla- Bağışlamak 71/5, 71/7, 136/15, 141/16.

bağla- Bağlamak 11/10, 21/17, 21/18, 216/6, 22/17, 220/5, 23/2, 24/21, 28/21, 34/13, 34/2, 34/21, 36/21, 38/3, 5/7, 50/16, 50/16, 54/13, 55/12, 58/10, 58/11, 63/19, 64/6, 69/15, 69/9, 7/1, 73/18, 74/6, 82/3, 82/9, 90/3, 90/3, 90/3, 91/16, 91/9, 95/1, 95/7, 95/7, 95/7, 100/5, 101/17, 102/16, 103/13, 103/17, 103/9, 104/12, 115/10, 116/12, 116/12, 117/13, 120/3, 122/8, 123/13, 126/1, 126/7, 133/16, 133/19, 14/11, 141/16, 141/16, 141/17, 141/5, 142/1, 146/17, 146/4, 146/6, 147/8, 150/14, 152/10, 156/4, 157/9, 160/5, 161/14, 161/7, 162/10, 162/4, 162/7, 164/3, 183/13, 185/18, 189/7, 196/1, 202/5, 205/19, 208/13, 238/19, 239/16, 240/3, 241/17, 241/9, 243/12, 243/15, 243/5, 243/8, 244/4, 245/6, A108B51a/11, A134B62a/6, A168B90b/16, A168B90b/17, A168B91a/4, A174B95b/3, A240B109a/10, A248B112a/19,

A248B112a/20, A248B112a/20, A248B112a/21, A80B37b/20, B80a/10, B80a/3, B83a/11, B83a/21, B83a/7, B87a/9, B88a/7, B89a/15.

bağlan- Bağlanmak 118/6, 169/10, 205/18.

bağlu Bağlı 243/16, A168B91a/16, A168B91a/17, A168B91a/9, B6a/18.

bağlu ol- Bağlı olmak A168B91a/19.

bahadır (Moğ.) Kahraman, yiğit 68/7.

bahadır it(d)- Bahadır etmek 178/15.

bahār (Far.) Bahar 169/17, 195/12, 204/10, 209/4, 217/1.

bahārın Bahar zamanı B6b/10.

bāḥuşūş (Far. – Ar.) 64/1, 71/18, 203/10,.

baḥş (Far.) Verme 7/6, 19/1, 89/9, 89/10, 176/3, 201/14, 201/14, 201/19, 201/19, 201/3, 202/19, 203/1, 203/4, 203/8, 203/8, 204/6, 213/14, 213/14.

baḥş it(d)- Baḥş etmek 93/17.

baḥt (Far.) Talih, kader 231/5.

bā' is (Ar.) Nedenlilik, sebep olma 48/5.

bā' is-i emrāz ol- Hastalığa sebep olmak 226/2.

bāk Pak, temiz 38/13, 72/6, 204/14, 208/9, 226/13, 240/12, 27/1.

bāk eyle- Pak etmek, temizlemek 215/1, 215/5.

bākire Bakire B88a/16.

bāk it(d)- Pak etmek 93/4, 100/4, 174/17, 176/6, 183/10, 183/5, 190/16, 191/9, 199/18, 201/17, 204/17, 204/2, 204/4, 205/2, 208/16, 216/4.

bağ- Bakmak 14/4, 2/11, 2/12, 55/5, 77/2, B78b/12, B83b/2, B88a/18.

bağdur- Baktırmak 69/17, B86a/15.

bağıl- Bakılmak 223/10, 223/6, 223/9.

bakır Bakır 128/18, 186/8, 200/6, 211/15, A82B39a/8.

bağırsak Bağırsak 92/2, 99/16, 100/11, 100/6.

bākī (Ar.) Daimi 153/13.

bağiyye (Ar.) Arta kalan 6/6, 116/4.

bağkām ağacı Boyacılıkta kullanılan bir ağaç 145/15.

bakla (Ar.) Bakla 49/16, 51/15, 79/2, 85/19, 98/18, 121/13, 196/13, A168B91a/14, B83b/13.

bakla kabuğu Bakla kabuğu 122/5.

bakla otu Bakla otu 73/13

bakla unı Bakla unu 128/14, 142/17.

bāk ol- Pak olmak, temiz olmak 175/17, 186/4, 236/16, 237/2.

bal Bal 11/5, 12/8, 22/6, 23/3, 241/2, 30/20, 31/1, 32/11, 32/12, 32/15, 32/16, 37/3, 41/13, 42/13, 44/17, 44/19, 44/2, 45/10, 45/6, 5/5, 50/3, 50/4, 51/17, 51/18, 52/1, 52/11, 53/10, 53/8, 55/19, 56/5, 60/12, 60/8, 61/17, 61/17, 61/9, 65/13, 65/19, 66/16, 72/4, 73/14, 78/18, 79/11, 79/18, 80/15, 81/15, 83/13, 83/9, 85/16, 85/5, 9/15, 93/6, 95/12, 96/15, 99/10, 103/1, 103/4, 103/12, 104/16, 106/12, 108/1, 108/15, 109/13, 110/3, 112/13, 112/15, 118/10, 120/10, 120/18, 123/12, 124/16, 125/2, 130/18, 132/12, 132/6, 132/6, 133/18, 134/1, 137/6, 140/8, 144/11, 169/2, 174/11, 174/18, 176/15, 177/11, 177/6, 178/11, 179/19, 179/9, 180/10,

181/14, 181/6, 181/7, 182/18, 183/9, 184/5, 185/11, 185/12, 185/14, 185/9, 188/10, 189/14, 190/8, 191/17, 191/9, 199/11, 201/13, 202/1, 203/7, 205/12, 207/15, 209/2, 209/3, 210/14, 210/9, 211/15, 211/16, 224/1, 224/5, 224/6, 224/7, 225/12, 225/12, 226/11, 227/1, 227/1, 227/4, A168B91b/5, A168B91b/8, A174B94b/11, A174B94b/3, A174B94b/4, A174B95a/11, A174B95a/20, A174B95b/13, A174B96a/12, A82B39a/17, A82B40a/9, A84B41a/10, B75b/20, B76a/15, B76b/19, B78a/16, B78a/3, B78b/8, B79b/19, B79b/2, B80b/17, B84b/14, B84b/21, B85a/10, B87a/21, B87a/6, B87a/6, B88a/16, B88a/2, B88a/3, B88b/14

balçık(ğ) Balçık 145/3, 242/2.

bal cülābı Bal şerbeti 201/9.

balçık Balçık B86b/9.

baldır Baldır 32/18, 54/18, 87/5, 90/2, 94/19, 125/19, 156/18, 157/13, 157/16, 190/15, 191/1, A217b104a/10.

baldırğan Bir at hastalığı 244/5.

baldırıkara Baldırıkara otu 105/17, 80/4, 87/11.

baldırıkara suyu Baldırıkara suyu B76b/8.

balgāmī Balgam üstün olan 91/12.

balgam Balgam 13/15, 26/10, 31/3, 33/2, 40/19, 41/3, 42/15, 43/3, 44/17, 44/18, 44/19, 46/16, 46/17, 47/2, 48/12, 5/15, 5/17, 5/18, 50/8, 51/3, 55/2, 55/3, 6/4, 60/19, 66/18, 70/13, 71/7, 72/14, 73/3, 73/4, 74/12, 74/8, 79/12, 79/12, 79/3, 80/3, 81/14, 82/10, 82/7, 86/10, 89/3, 91/8,

92/13, 92/5, 93/4, 94/11, 94/2, 96/11, 96/12, 96/8, 104/5, 121/1, 122/14, 123/5, 127/19, 131/14, 132/16, 132/3, 132/7, 133/14, 133/14, 139/19, 140/3, 140/9, 144/13, 144/3, 144/4, 145/6, 146/3, 148/15, 165/17, 166/14, 17/7, 171/18, 174/1, 174/14, 175/2, 176/17, 177/14, 177/8, 178/4, 18/13, 181/8, 182/13, 182/3, 183/10, 183/14, 185/6, 188/1, 188/3, 195/15, 195/19, 196/5, 197/10, 197/17, 197/7, 199/11, 200/9, 203/2, 205/13, 205/5, 205/7, 206/10, 206/15, 206/19, 208/11, 208/18, 209/9, 212/11, 212/17, 213/1, 213/3, 213/6, 213/9, 214/11, 214/18, 214/7, 215/1, 216/13, 216/4, A134B61b/17, A147B68a/7, A174B94b/19, A174B94b/5, A174B95a/21, A174B95a/8, A174B95b/4, A174B96a/10, B5b/12, B75b/21, B76b/10, B76b/13, B76b/17, B76b/21, B77a/1, B77a/12, B77a/2, B77a/3, B77a/7, B77a/9, B82a/21, B82b/2, B83b/11, B83b/11, B83b/7.

bālā (Far.) Yüksek 171/6, 58/4.

balgām çokluğu Balgam çokluğu 144/6.

balgām galebesi Balgamın çok olması 223/13.

balgāmī bkz. balgāmī 123/19, 136/18, 137/1, 182/13, 49/18, 50/19, A174B95a/7.

balgāmī sıtma Balgamla ilgili olan sıtma 205/2.

balgamlı Balgamlı 99/17.

balgām sıyrundısı Balgam akıntısı 100/19.

balık(ğ) Balık 77/2, 77/14, 77/16, 77/2, 77/2, 102/18, 144/9, 192/2, 208/15, 226/15, A168B91a/15,

A168B91a/17, A168B91a/18, B77a/10, B82b/19.

balık arkası Balık sırtı 246/12.

balık otu Balık otu A80B38a/4.

balık tutkalı Balık tutkalı 190/18.

bal mumı Bal mumu 25/11, 97/12, 136/5, 235/14, 237/11, 237/9.

bāliğ (Ar.) Ergen 43/8.

bāliğ ol- Ergen olmak 76/6.

bal suyu Bal suyu 42/17, 201/11, B76a/15.

bal şerbet Bal şerbeti 174/18.

bal şerbeti Bal şerbeti 40/18, 75/19, 79/2, 113/14, 125/6, 162/12, 174/10, 174/15, 210/11, 222/15, 226/16, 244/9, B86a/1.

bālūde (Far.) Pelte tatlısı 41/9.

bambal kurdı Bambal böceği, kuduz böceği B83b/19.

baña Bana 1/6, B2a/1.

bāpūnec yağı Papatya yağı 59/4.

bār (Far.) Geri, defa 63/18, B1b/7.

baraş (Ar.) Beyaz lekeler şeklinde oluşan ve tedavisi olmayan bir cilt hastalığı 18/16, 72/19, 142/11, 143/15, 143/9, 144/7, 145/6, 145/6, 171/19, 212/4, 247/19, B5b/2.

bardak Bardak 61/5.

bāre (Far.) Pare, parça 96/18, 136/8.

bārī (Far.) Hiç olmazsa B1b/5, 210/13, 247/5.

bārid (Ar.) Soğuk 50/19, 51/8, 139/10, 139/11, 170/15, 202/15, 202/18, 212/10, 212/19, 213/10, 213/12, 213/3, 222/9, A82B39a/17, B76a/17, B77a/9, B77b/12.

bārid mizāclu Soğuk mizacılı 215/8.

barmağ Parmak 34/20, A82B40a/1, B83b/8.

barmağ(ğ) Parmak 14/13, 34/21, 41/17, 57/1, 89/14, 103/18, 104/10, 125/10, 232/11, 232/13, 234/19, 235/1, 235/3, 242/8, 245/8, A68B90b/18, A82B40a/2, A168B91b/14, B80a/10, B87a/20, B88a/1.

bas- Basmak 53/17, 246/14.

baş- Basmak 31/17, 35/2, 57/18, 103/19, 104/10, 164/16, 186/18, 236/13, 240/12, 247/1, 247/1, 247/2, 84/18, A168B91a/1, A168B91a/6, A82B39a/20, A82B40a/1, B83b/8, B87a/20, B87a/21.

başar (Ar.) Görme yeteneği 49/5, 52/12, 53/11.

başdırma Pastırma 169/13.

başdur- Basdurmak 76/1, B88a/4.

başıl- Basılmak A82B40a/2.

bāsilik (Ar.) Yürek damarı 75/9, 78/3, 219/6, A108B51a/9.

bāsilik tamarı Yürek damarı 67/6, 78/1, 119/17, 125/13, 188/8, 190/15, 222/10, a80b37b/1, a108b51a/12.

bāsilikün (Ar.) Yürek damarları 190/11.

baştur- Bastırmak 127/4.

başt (Ar.) Yayma, açma, serme B1b/13.

baş Baş 2/17, 2/17, 3/1, 5/11, 5/13, 5/17, 5/2, 5/4, 5/6, 5/9, 6/1, 6/11, 6/14, 6/4, 6/8, 7/13, 7/13, 7/15, 7/2, 7/6, 8/1, 8/12, 8/15, 8/18, 8/2, 8/2, 8/4, 8/4, 8/9, 9/9, 9/14, 12/18, 15/1, 15/15, 15/16, 17/16, 18/15, 18/17, 18/18, 18/19, 18/19, 18/6, 18/6, 181/9, 184/13, 19/15, 19/15, 19/18, 19/3, 19/5, 19/5, 19/7, 19/8, 20/7, 20/16, 22/8, 24/20, 24/21, 25/1,

25/14, 28/2, 31/10, 33/1, 34/12, 35/13, 35/9, 36/18, 36/19, 38/4, 39/18, 39/4, 44/6, 45/14, 50/15, 55/7, 56/12, 58/14, 58/18, 58/19, 61/12, 61/15, 62/10, 71/19, 72/18, 72/3, 76/12, 80/16, 81/1, 81/4, 81/14, 82/3, 85/6, 101/16, 102/18, 104/10, 109/19, 119/7, 125/9, 128/1, 138/1, 141/7, 143/2, 143/6, 147/9, 151/2, 152/5, 152/8, 154/16, 159/18, 159/9, 161/3, 162/1, 162/11, 162/13, 162/14, 164/17, 165/1, 166/13, 170/13, 171/19, 171/7, 172/7, 172/8, 173/13, 191/6, 204/18, 206/19, 207/19, 211/13, 212/13, 212/14, 212/18, 213/4, 214/15, 217/6, 217/7, 222/9, 227/11, 227/13, 227/14, 227/18, 227/6, 227/8, 229/19, 230/1, 233/11, 234/10, 236/10, 238/13, 238/13, 238/16, 238/8, 239/2, 239/4, 241/19, 243/17, A168B91a/4, A168B91b/17, A174B94b/6, A174B95b/20, A80B37a/14, A80B37a/15, A80B37b/11, A80B38a/1, A80B38a/5, A82B38b/18, A82B38b/19, A82B38b/19, A82B39a/1, A82B39a/1, A82B39a/20, A82B39a/4, A82B39a/6, A82B39a/9, B76a/13, B77a/3, B7a/2, B7a/4, B7a/7, B7a/7, B80b/20, B80b/21, B80b/6, B81a/1, B81a/10, B81a/3, B81a/3, B81b/12, B83b/16, B85a/8, B86a/12, B86a/16, B86a/5, B86a/6, B86a/9, B87a/10, B87a/17, B87a/9, B89a/16, B89b/12.

baş ağrısı Baş ağrısı 5/19, 5/19, 5/2, 6/10, 6/12, 6/7, 7/7, 7/11, 7/18, 8/6, 15/1, 57/8, 73/4, 73/6, 82/17, 177/13, 206/18, 207/1, 207/7, 208/10, 211/9, 213/18, 214/3, B76b/1, B76b/7, B7a/1, B7a/3, B7a/4, B7a/6, B7a/8, B7a/9.

baş-bārit bkz. bāş-bert 142/12.

baş barmak(ğ) 125/11, 129/2, 232/1, 232/7, 235/3.

bāş-bert (Far.) Başta oluşmuş yara 39/4.

baş çevrülme Baş dönmesi 198/11.

baş çevrülmesi Baş dönmesi B82a/17.

baş çevrünmek Baş dönmesi 15/8.

baş çevrünmesi Baş dönmesi 173/9, B76b/7.

baş ditremek Baş titremesi B86a/4.

baş ditremesi Baş titremesi B76b/18, B86a/7.

başka Başka 35/6, 35/6, 94/6, 94/6, 172/17, 172/17, 182/5, 182/5, A174B94b/21, A174B94b/21, B88b/13, B88b/13, B88b/7, B88b/7.

başla- Başlamak 30/5, 118/12, 156/12, 204/9, 241/5.

baş olun- Başa çıkmak B79b/21.

başsız Başsız B83a/4.

baş tamarı Baş damarı 9/1, 17/4, 33/4, 57/6, 162/11, 219/5, B81a/15.

baş vir- Baş vermek 28/7, 86/7, B83a/8, B85a/5.

bat- Batmak 15/14, 58/17, 58/17, 58/17, 58/18, 163/10, 163/10, 163/13, 163/9, 171/1, A147B68a/5, B5b/9, B83a/13.

bāṭıl (Ar.) Gerçek olmayan 1/5, 1/8, 101/10, 101/9.

batmān (Ar.) İki buçuk kilo ile on kilo arasında değişen ağırlık ölçüsü birimi 39/1.

batur- Batırmak 5/12, 63/17, 111/3, 20/13, 210/4, 211/15, 211/16, B86b/19, B88a/20.

bay Zengin 227/9, 228/11, 229/17, 234/14.

bayacı Önceki 242/12.

baykuş Baykuş 58/15.

baylık Zenginlik 231/4, 232/5, 233/17, 233/18, 234/10.

baytar-nāme Baytarlıkla ilgili kitap 238/11, B6b/22.

ba‘zı (Ar.) Bazı 15/9, 24/1, 3/12, 40/12, 49/13, 50/18, 56/3, 68/6, 70/19, 84/1, 86/15, 90/5, 90/8, 91/5, 109/4, 122/2, 123/7, 126/14, 126/8, 127/4, 128/7, 132/8, 133/10, 143/19, 144/13, 147/10, 147/12, 147/9, 152/11, 170/16, 170/17, 171/16, 178/13, 178/15, 179/19, 185/16, 187/7, 194/1, 196/8, 199/5, 201/17, 209/1, 221/5, 23/21, 235/10, 239/11, A248B112b/11, A82B39b/1, A82B40a/12, B6a/20, B6b/14, B6b/7, B76b/11, B80a/1, B83a/13, B83a/13, B83b/10, B83b/15, B83b/4, B88b/19.

bāzincān (Far.) Patlıcan 85/2, 114/16, 146/11, 146/6, B76a/21.

bāzū (Far.) Pazı 12/1, 69/2, 90/2, 94/19, 231/6, 231/7.

bebek(g) Bebek 229/13.

becid Çok fazla 78/10, 87/9, 101/17, 106/4, 149/12, 149/18, 149/3, 189/15, B39b/20.

bedel (Ar.) Eşit, denk 28/6, 38/14, 49/3, 70/15, 118/4, 166/7, 211/3, 212/6, b76b/11.

beden (Ar.) Beden 1/12, 1/16, 15/11, 28/13, 29/4, 31/12, 41/15, 42/4, 100/10, 100/7, 120/10, 120/9, 135/17, 135/18, 135/19, 136/3, 142/11, 142/9, 151/16, 153/8, 166/9, 173/8, 183/3, 194/4, 197/5,

197/8, 198/5, 198/6, 204/18, 207/6,
208/4, 212/12, 216/15, 216/16,
217/3, 217/9, 218/3, 226/3, 237/1,
247/7, A168B91b/11,
A174B94b/13, A174B95a/15,
A217B103b/12, B1b/6, B1b/7,
B82b/16, B89b/10.

bed-endām Çirkin vücutlu B78b/12.

beden süstliği Beden zayıflığı 120/11,
120/16, 121/1, 173/7.

bed-nūvis (Far.) Horoz 121/13, 196/13.

beg Bey 111/16, 111/18.

be-ğāyet Aşırı, son derece 10/11, 29/5,
59/7, 72/8, 73/3, 73/5, 88/5, 93/6,
105/4, 123/3, 123/4, 127/15, 143/6,
209/1, A82B38b/18, A82B39a/2.

beglik Beylik 231/4.

beḥaḵ (Ar.) Pullar ve beyaz lekeler
şeklinde görülen bir tür deri
hastalığı 102/10, 142/10, 143/10,
143/15, 143/9, 144/19, 145/5,
18/16, 212/4, 219/1, B5b/2.

beḥaḵ ucuḡı Behak hastalığında görülen
uçuk yaraları 143/11

beḥaḵu'l-ebyaḡ Behak hastalığında
görülen beyaz lekeler 144/17.

beḥaḵu'l-esved Gövdede çıkan siyah
lekeler 144/14.

beḥaḵ bkz. beḥaḵ 179/6, 50/12, 72/19.

behlū (< Far. pehlū) 233/4.

beḥmen (Ar.) Yaban havucu 67/2.

beḥmen-i aḥmer Kırmızı beḥmen 184/3,
A174B95b/11.

beḥmen şuyı Behmen suyu 66/19,
A82B39a/18.

beḥre (Ar.) Hisse, pay, nasip B1b/8.

bek Pak 67/5, 171/15, 187/10.

bekāret (Ar.) Bakirelik B88a/15.

beker (Ar.) Bekâr B88a/10.

bekerlik(g)- Bekarlık B88a/5.

bekmez Pekmez 73/16, 80/18,
A80B37a/16.

bekri Sürekli sarhoş, ayyaş 168/13.

beksimāt(d) (Far.) Kuru ekmek 101/17.

bel Bel 73/4, 87/5, 97/13, 101/4,
103/15, 108/7, 110/11, 122/3,
122/8, 123/12, 123/13, 123/8,
124/3, 128/2, 133/11, 198/12,
233/7, 242/7, 245/7, 246/9, 246/11,
246/16, 246/18, A217B104a/10.

belā (Ar.) Bela 230/16, 233/4, 234/16.

belādūr (Ar.) Kuşburnuya benzer bir
meyve 72/7, 72/8, 172/4, 176/12,
B78a/7.

belādūr ma'cūnı Beladur macunu
B85a/16.

bel ağrısı Bel ağrısı 4/25, 89/4, 114/11,
122/12, 122/4, 122/5, 123/10,
123/11, 123/14, 123/19, 123/3,
123/4, 124/5, 173/6, 176/7, 180/4,
181/15, 187/11.

bel bağla- Bel bağlamak 233/8.

belesān (Ar.) Pelesenk 184/8,
A174B95b/16.

belesān yaḡı Pelesenk yaḡı 37/16, 123/18.

belīle (Far.) Emlec ve helilec gibi bir
meyve 177/8, 179/16, 179/16,
182/16, A174B95a/10.

belīlec bkz. belīle 178/8, B81a/16.

beliñle- Korku ile uykudan sıçramak
96/10, 246/18.

belki Belki 112/1, 144/9, 198/17, 198/2,
246/16, B77a/10.

bellūt küli Pelik külü 39/8.

bel sızıları Bel sızıları 131/2.

bel sovuqluğu Bel soğukluğu 4/19, 106/8, 108/18.

belür- Belirmek 33/4, 41/16, 139/6, 221/14, 221/14, 224/8, B82b/16.

belürsiz Belirsiz 12/18, 13/1, B88b/6.

belürt(d)- Belirtmek 208/11.

ben Ben 1/5, 13/5.

benbe Pamuk 168/13, 235/15, 238/17, 238/18, 240/4, 240/9.

bencşenbe (Far.) Perşembe 220/7.

bendükce (< Far. bend-küşā) Eklem 131/11, 133/10, 133/13, 188/19, 189/7.

bendükce ağrısı Eklem ağrısı 207/5.

bendükceler ağrısı Eklem ağrıları 130/12, 131/11.

bendükceler sızısı Eklem sızıları 178/6.

bendükçe (< Far. bend-küşā) Eklem 38/14.

bendükçeler ağrısı Eklem ağrıları 130/19, 131/1, A134B61b/13.

benefşe (Ar.) Menekşe 19/1, 27/19, 42/12, 42/16, 44/14, 51/14, 55/13, 57/3, 68/6, 72/6, 79/14, 91/19, 103/14, 104/8, 131/19, 162/14, 174/5, 187/17, 189/4, 214/3, 224/11, 224/12, 224/14, 224/17, 224/2, A147B68a/3, A225B108b/4, A225B108b/5, A82B39b/9, B76b/19, B86b/12, B88a/19.

benefşec (Ar.) Menekşe 139/15.

benefşe dibi Menekşe kökü 130/17.

benefşe perverdesi Menekşe marmelatı 67/16.

benefşe şuyı Menekşe suyu 108/15, 165/7, B88a/20.

benefşe şarāb Menekşe şerbeti 128/6.

benefşe şarābı Menekşe şerbeti 33/8, 74/17, 79/1, 136/10, 171/12, 187/10, A108B51a/13.

benefşe yağı Menekşe yağı 6/2, 22/1, 31/9, 37/19, 58/7, 69/17, 80/6, 81/1, 106/1, 130/16, 142/18, 171/7, A147B68a/12, B7a/8, B80b/15, B80b/5.

beñ Ben 39/2.

beñ(i)z Beniz 15/3, 18/5, 28/10, 28/11, 28/13, 29/3, 46/17, 65/4, 66/10, 66/11, 116/13, 137/14, 151/16, 176/6, 180/3, 181/2, 182/14, 191/2, 197/5, 197/9, 198/7, 198/18, 212/3, 213/17, 216/11, 216/12, 216/16, 221/7, A174B94a/20, A174B95a/8, A82B40a/11, A82B40a/15, B76b/2, B84b/1, B88b/21

beñze- Benzemek 11/4, 11/5, 70/9, 105/2, 107/9, 115/10, 146/8, 154/3, 188/5, 194/6, 205/16, 217/10, B86b/6.

benī isrā'ıl zeytūnı Beni İsrail zeytini taşı 105/1, 107/9, 108/3.

benİR Peynir 154/4, 165/15.

benpe Pamuk B85a/6.

berāber (Far.) Beraber 2/11, 27/14, 52/4, 52/7, 65/12, 80/18, 89/13, 92/4, 110/7, 111/7, 131/3, 138/16, 145/13, 147/18, 153/13, 156/3, 170/12, 182/2, 201/7, 209/6, 233/14, A134B61b/16, A168B92a/10, A174B94b/18, A217B103b/16, B83b/20, B85a/10, B87a/3.

berāberce Beraberce 245/11.

berbād (Far.) Berbat, kötü, fena B.1b/9

berdāht it(d)- Parlatmak 24/21.

berde Perde 17/13.

berelenme Yaralanma B5b/13.

berēş-siyāvuşān (< Far. persiyāvuşān)
Baldırıkara otu 103/14, 104/8.

berhāl it(d)- Bertaraf etmek, uzaklaştırmak
B89b/1.

berhiz it(d)- Perhiz etmek 16/16, 37/17,
54/1, 151/17.

beri Bu taraf 246/7.

berī (Ar.) Uzak 195/5, B80b/15.

berişān (Far.) Perişan 11/16.

berk Berk, sağlam 17/2, 25/11, 30/14,
35/2, 36/21, 38/3, 103/13, 103/17,
104/10, 104/10, 116/12, 133/16,
133/19, 146/4, 146/6, 152/10,
157/9, 161/14, 161/7, 161/7,
162/10, 162/4, 162/7, 189/7,
214/16, 222/16, 225/11, 225/9,
243/15, A168B90b/16,
A168B90b/17, A168B90b/19,
A168B91a/1, A168B91a/2,
A168B91a/4, A168B91a/5,
A248B112b/7, A80B37a/15,
B80a/10, B83a/4, B87a/12,
B87a/21, B87a/9.

berk eyle- Sağlamlaştırmak 197/10.

berkişdür- Sağlamlaştırmak 24/2.

berkişik Pekişmiş, yerleşmiş 126/18.

berkit(d)- Sağlamlaştırmak 24/4, 24/7,
62/7, 151/18, 178/7, 195/11, 206/9,
B80b/7, B81b/9.

berri Karasal, kara ile ilgili 109/4.

bersiyāvuşān (< Far. persiyāvuşān)
Baldırıkara otu 42/12, 80/4.

berş (Far.) Sarmaşık, afyonlu şurup;
bağırsak ağrısı 64/11, 64/8, 75/10,
86/14.

berş-i ‘isā Afyonlu şurup 181/1,
A174B94a/19.

berş-i hūb Bir tür şifalı macun 180/11.

berü Beri 223/1.

berverde bk. perverde 145/12.

besbāse (Ar.) Rezene 175/1, 177/19,
180/8, 181/11, 182/7, 183/5, 185/8,
A174B94b/8, A174B95a/1,
A174B95a/17, A174B96a/11.

besfāyic (Ar.) Bespaye, çıyan otu 10/10,
13/9, 15/17, 86/19, 87/10, 154/19,
165/18, 166/4, 166/5, 172/5,
175/18, 177/9, 179/17, 214/9.

besle- Beslemek 143/5, 240/11.

beslen- Beslenmek 240/15.

beş Beş 16/14, 25/2, 26/17, 35/5, 36/3,
38/20, 45/9, 45/9, 6/17, 6/19, 64/6,
67/10, 67/3, 7/4, 71/3, 80/8, 84/11,
86/12, 86/19, 87/1, 87/10, 87/10,
87/11, 88/16, 88/16, 91/4, 94/10,
94/8, 94/8, 109/9, 111/1, 113/13,
115/15, 123/15, 123/15, 124/8,
124/8, 125/1, 126/10, 133/5, 133/5,
133/6, 147/15, 147/7, 151/10,
151/11, 151/15, 155/17, 156/14,
157/5, 165/10, 165/19, 169/2,
172/12, 172/15, 173/10, 173/13,
173/14, 174/9, 177/10, 177/12,
177/19, 178/19, 180/13, 181/17,
181/18, 181/3, 181/4, 181/5,
182/17, 183/1, 183/12, 185/11,
185/12, 185/13, 185/15, 185/7,
186/13, 186/14, 191/11, 191/12,
193/16, 199/19, 200/4, 200/7,
201/3, 202/19, 202/19, 208/18,
209/6, 209/7, 213/13, 213/14,
220/19, 221/2, 224/11, 224/15,
225/2, 243/13, A147B67b/16,
A147B67b/16, A147B67b/17,
A174B94b/1, A174B94b/1,
A174B94b/15, A174B94b/2,
A174B95a/14, A174B95b/2,
A248B112b/9, B76b/1, B76b/18,
B77b/21, B80a/13, B83b/2.

beşâret(Ar.) Müjde 229/15, 229/4, 230/3.

be-şarṭ-ı ân (Ar.) Bir şartla 168/4.

beşer Beşer 175/17, 175/9, 176/13, 176/14, 177/3, 179/17, 180/8, 180/9, 182/7, 183/6, 185/5, 203/2, A174B94b/14, A174B95a/10, A174b95a/18, A174B95a/2, A174B96a/10, A174B96a/8.

beşinci Beşinci 14/18, 29/6, 42/6, 65/14, 102/17, 128/9, 139/8, 153/17, 204/15, 217/17, 220/14, A168B91a/9, A82B39a/7, B76b/3, B78b/4, B85a/18,

bevâsır (Ar.) Hemoroid 4/21, 102/12, 102/13, 110/15, 111/15, 110/18, 111/17, 111/19, 111/4, 111/8, 112/13, 112/15, 112/19, 112/2, 112/6, 112/7, 112/8, 113/11, 113/12, 113/12, 113/16, 113/2, 113/4, 113/5, 113/7, 113/8, 113/9, 114/1, 114/11, 114/12, 114/15, 114/17, 114/4, 114/7, 115/1, 115/1, 115/12, 115/9, 116/15, 116/18, 116/3, 116/6, 117/4, 117/6, 117/7, 175/3, 177/17, 182/14, 209/8, 212/8, 248/1, A174B95a/8.

bevâsır-ı enf Burun içinde olan siğil 22/13.

bevl (Ar.) İdrar 213/11, 213/15, 213/6, 216/13, 216/16, 216/18, 222/12, 222/6, 222/8, A108B50b/21, A108B51a/1, B88a/14

bevl it(d)- İdrar yapmak 223/6.

bey(i)n Beyin 55/19, 71/17, 72/2, 72/6, 102/18, 114/13, 160/16, 160/8, 216/1.

beyân (Ar.) Fesahat 3/23, 3/25, 3/26, 4/4, 4/11, 4/20, 4/21, B6a/20, B6b/18, B6b/20, B6b/9.

beyân balı Meyan balı 172/15.

beyân dibi Meyan kökü 74/19, 139/6, 242/18.

beyân dibi şuyı Meyan kökü suyu B84b/3.

beyân it(d)- Açıklamak 130/12, 14/14, 156/5, 165/5, 192/3, 194/9, 199/5, 20/1, 204/16, 217/1, 48/3, A108B51a/5, A82B40a/11, B84a/20, B86a/4, B87a/20.

beyân köki Meyan kökü 16/14, 37/2, B85a/12.

beyân olun- Beyan olunmak, açıklanmak 247/17.

beyâz (Ar.) Beyaz 71/4, 89/2, 125/14, 236/5, 237/10, 237/11.

beyhûde (Far.) Boşu boşuna 1/9.

beyne'n-nâs (Ar.) İnsanlar arasında 228/9, 38/9.

beyñi Beyin 159/15.

beyni Beyin 160/7.

beynir Peynir 37/18, 209/14.

beyzâ (Ar.) Vücudun çeşitli yerlerin yumurta gibi şişliklerin olduğu bir hastalık 40/3, 40/4, B84a/2.

bez Bez 12/6, 22/4, 24/10, 24/21, 28/21, 30/9, 34/1, 34/13, 34/21, 39/11, 39/13, 47/18, 52/4, 54/13, 58/10, 6/1, 6/19, 67/12, 8/7, 81/4, 81/4, 82/3, 82/8, 84/8, 91/16, 91/17, 91/9, 98/9, 103/11, 109/12, 109/14, 114/6, 116/1, 119/5, 126/7, 129/11, 137/6, 141/16, 141/17, 142/1, 145/14, 147/8, 150/14, 152/10, 154/6, 159/4, 160/12, 163/1, 163/5, 163/6, 163/7, 174/6, 177/7, 183/12, 185/18, 189/8, 190/19, 195/10, 195/12, 196/1, 200/8, 201/2, 202/5, 202/6, 202/8, 208/9, 216/6, 237/10, 239/18, 241/9, 243/14, A108B51a/11, A168B90b/15, A168B90b/8, A174B95b/3,

- A240B109a/9, A80B37b/20, A80B38a/4, A82B39a/2, A84B41a/10, B81a/21, B82b/5, B83b/18, B84b/5, B85a/11, B88a/7, B89a/14.
- bezir** (Ar.) Ketten tohumu 115/15, 158/13, 162/5, 236/14, 239/7.
- bezir yağı** Bezir yağı 63/17, 105/8, 236/2.
- bezr** (Ar.) Tohum 19/9, 37/5, 99/17, 114/4, 116/16, 220/2, 240/1, A240B109a/13.
- bezr-i benc** Ban tohumu 181/3, A174B94a/21.
- bezr-i kaṭūna** Karnıyarık ve bağa yaprağı tohumu 29/8, 31/7, 41/16, 44/15, 65/1, 66/7, 67/11, 78/5, 90/4, 135/8, 157/19.
- bıcaḳ** Bıcaḳ 164/9.
- bıcılğan** Atların tırnak kökünde oluşan sulu yara 241/1, 241/3, 241/5, 241/9.
- bıcılkan** bk. bıcılğan 241/8.
- bıcaḳ(ğ)** Bıcaḳ 23/20, 64/5, 74/4, 76/19, 122/9, 153/3, 159/9, 161/6, 163/17, 245/8, A225B108b/10, A225B108b/14.
- bıldırcın** Bıldırcın 105/5.
- bıldırcın eti** Bıldırcın eti 70/18.
- bıñar** Pınar 245/13.
- bırak(ğ)-** Bırakmak 49/11, 58/16, 61/6, 74/5, 77/3, 91/17, 119/9, 126/5, 146/18, 148/3, 196/14, 202/6, 202/10, 216/6, 224/15, 225/1, A248B112b/6, B78b/16, B78b/21, B86a/16, B88a/8.
- bırasa tohumı** Pırasa tohumu 117/1.
- bıṭṭıḥ** (Ar.) Kavun B78b/1.
- biber** Biber 28/11, 32/16, 83/14, 124/6, 150/19, 23/7, 239/10, A80B37a/16, B83a/20, B87a/12, B87a/14, B87b/1, B88b/13.
- biberiye** (Ar.) Biberiye 137/8, 137/9.
- bi-emri'l-lāh** Allah'ın emriyle 21/20, 77/17, 109/5, 168/7.
- bi-emri'l-lāhi te'ālā** Allah'ın emriyle 191/2.
- bi-fermān-ı ḥudā** Allah'ın emriyle 192/9.
- bi-'avni'l-lāh** Allah'ın yardımıyla 5/8, 85/9, 127/16.
- bi-'ayniḥ** (Ar.) Aynıyla 151/7, 242/12.
- bī-ḥad** (Ar.) Sınırsız 111/14.
- bī-ḥuzūr** (Ar.) Huzursuz 170/11.
- bī-hūd** (Ar. - Far.) Kenedinden geçmiş A174B95b/1.
- bī-hūd ol-** Kendinden geçmek 183/11.
- bī-naẓır** (Ar.) Benzersiz 83/6.
- bī-nihāye** (Ar.) Sonsuz A225B108b/10.
- bīre** (Far.) Kel baş 201/7, 201/8.
- bi-izni'l-lāh** (Ar.) Allah'ın izniyle 14/11, 59/12, 208/7, B82b/13.
- bi-izni'l-lāhi te'ālā** (Ar.) Allah'ın izniyle 193/12.
- bi-ḳadri'l-imkān** (Ar.) Mümkün olduğunca B1b/5.
- bi-küllī** (Ar.) Tamamen 101/15.
- bil** Bel 33/16, 68/6, 74/7, 75/8, 103/8, 127/7, A80B38a/4, A82B39b/2.
- bil-** Bilmek 10/15, 49/7, 56/11, 70/5, 76/13, 77/18, 77/3, 85/5, 86/10, 99/15, 100/17, 118/9, 125/18, 127/18, 128/1, 135/3, 136/1, 140/12, 141/7, 146/3, 148/5, 148/9, 153/17, 155/19, 161/2, 168/11,

168/14, 169/17, 17/13, 171/3,
185/15, 187/16, 189/10, 189/18,
204/19, 207/1, 207/14, 207/4,
208/1, 209/17, 209/18, 210/11,
210/16, 210/2, 211/5, 212/19,
212/2, 213/1, 213/4, 213/5, 214/7,
214/9, 219/16, 247/16,
A147B68a/6, A217B104a/10,
A217B104a/8, A248B112b/1,
A248B112b/10, A82B39a/20,
A82B39b/21, B78b/13, B78b/14,
B83b/13, B83b/4, B86b/12,
B86b/12, B86b/18, B88b/3,
B88b/3, B89a/10.

bil ağrısı Bel ağrısı 122/11, 205/7,
A174B94b/12.

bi'l-cümle (Ar.) Bütün 79/4.

bildir- Bildirmek 187/4.

bildür- Bildirmek 2/17, 2/18, 2/19, 2/20,
2/21, 2/22, 3/1, 3/10, 3/12, 3/13,
3/14, 3/15, 3/16, 3/17, 3/18, 3/19,
3/20, 3/21, 3/22, 3/24, 3/27, 3/28,
3/29, 3/3, 3/30, 3/4, 3/5, 3/6, 3/7,
3/8, 3/9, 4/15, 4/1, 4/10, 4/12, 4/13,
4/14, 4/16, 4/17, 4/18, 4/19, 4/2,
4/22, 4/23, 4/24, 4/25, 4/26, 4/27,
4/28, 4/29, 4/3, 4/30, 4/31, 4/32,
4/5, 4/6, 4/7, 4/8, 4/9, 15/4, 12/12,
15/1, 18/17, 18/9, 19/5, 22/1, 23/3,
26/21, 26/3, 27/9, 28/9, 29/15, 29/6,
30/19, 32/5, 35/14, 35/15, 37/12,
38/18, 40/14, 40/3, 41/11, 42/7,
43/18, 44/11, 45/12, 49/15, 51/11,
58/6, 59/4, 64/8, 65/14, 67/15, 7/10,
70/4, 71/10, 71/16, 73/12, 75/18,
78/15, 8/14, 82/5, 85/15, 88/15,
94/12, 95/11, 96/2, 97/11, 97/17,
97/6, 102/18, 106/9, 110/15,
117/13, 120/8, 121/12, 122/4,
124/13, 126/19, 128/9, 128/9,
135/14, 136/7, 142/4, 142/8, 143/9,
145/18, 145/6, 147/1, 150/13,
155/12, 158/10, 163/10, 165/12,
168/17, 168/10, 170/8, 171/17,

186/1, 186/8, 188/4, 188/5, 193/6,
216/9, 218/15, 220/9, 221/6, 222/5,
223/17, 223/5, 226/18, 235/10,
237/18, A134B61b/19,
A168B91a/11, A168B91a/9,
A217B103b/18, A225B108b/19,
A80B37b/19, A82B39a/8,
A82B40b/1, B5b/1, B5b/10,
B5b/11, B5b/12, B5b/13, B5b/14,
B5b/15, B5b/16, B5b/18, B5b/2,
B5b/3, B5b/4, B5b/5, B5b/6,
B5b/7, B5b/8, B5b/9, B6a/1,
B6a/10, B6a/11, B6a/12, B6a/13,
B6a/14, B6a/15, B6a/16, B6a/17,
B6a/18, B6a/19, B6a/2, B6a/21,
B6a/3, B6a/4, B6a/5, B6a/6, B6a/7,
B6a/8, B6a/9, B6b/1, B6b/3,
B6b/11, B6b/12, B6b/13, B6b/14,
B6b/15, B6b/16, B6b/17, B6b/19,
B6b/2, B6b/21, B6b/4, B6b/5,
B6b/6, B6b/7, B6b/8, B76b/21,
B77a/13, B77a/20, B77b/17,
B78b/5, B79a/11, B7a/1, B80b/5,
B81b/17, B81b/4, B82a/4,
B82b/12, B83b/13, B83b/4,
B84a/2, B84b/1, B84b/16,
B85a/18, B85a/2, B86a/4, B86b/1,
B86b/11, B87a/17, B87a/4, B88a/6,
B89a/13

bile Bile 29/2, 29/20, 34/16, 34/21,
34/8, 36/9, 42/6, 95/12, 100/14,
115/5, 138/17, 147/9, 153/3,
156/10, 159/12, 203/9, 211/18,
216/6, 221/8, 228/19, 229/1,
A84B41a/9, B40a/6, B78b/21,
B85a/9, B87a/17.

bilek(g) Bilek 231/10, 231/11, 246/14,
A168B91a/2.

bilesince Beraberinde 58/12.

biliç Piliç A168B91a/14

bilin- Bilinmek 238/13, B1b/4.

bi'l-küllîye (Ar.) Tamamen 99/8,
A147B68a/9.

bil şızıları Bel şızıları 130/12.

bin- Binmek 29/18, 169/13, 240/10, 240/10, 240/13, 240/18, 243/6, 246/8, A248B112a/19.

binā Bina 197/19.

binā'en (Ar.) Dayanarak B1b/9.

bir Bir sayısı metnimizde 1192 yerde geçmektedir. Geçtiği birkaç yeri yazmakla yetiniyoruz. 1/19, 15/5, 28/21, 122/12, 155/2, 181/14.

biraz Biraz 9/2, 25/16, 31/13, 36/21, 89/2, 97/18, 106/18, 117/9, 122/2, 124/2, 126/15, 126/4, 128/3, 13/8, 13/8, 152/4, 152/5, 154/18, 159/7, 162/19, 164/18, 165/9, 168/19, 191/17, 199/19, 199/7, 199/8, 200/8, 201/17, 204/9, 218/6, 218/6, 218/6, 24/12, 241/1, 241/2, 244/17, 244/18, 245/2.

birazcık Birazcık 117/2, 64/4.

birbiri Birbiri 36/5, 36/9, 38/10, 39/8, 54/11, 54/17, 55/1, 55/3, 56/15, 61/1, 62/14, 84/7, 93/17, 94/9, 128/14, 144/11, 149/11, 149/3, 172/11, 180/13, 182/10, 183/8, 221/18, A108B51a/6, A147B68a/5, A174B95a/19, A174B95a/4, B85a/11, B89b/12.

birden Hep beraber 17/9, 231/12.

birer Birer 34/17, 85/9, 102/6, 103/12, 117/11, 133/4, 143/16, 146/2, 151/7, 153/14, 155/3, 155/4, 171/6, 173/6, 175/1, 175/13, 179/19, 183/6, 192/7, A174B94b/10, A174B95a/18, A248B112b/6.

birez Biraz 33/19, 35/6, 42/7, 42/8, 45/5, 45/5, 45/6, 46/9, 50/10, 50/13, 50/7, 52/2, 62/3, 65/11, 66/13, 68/11, 71/14, 8/10, 8/8, 80/4, 80/8, 84/8, 87/12, 92/13, 94/1, 94/10, 94/9, 98/6, 105/7, 105/8, 108/14, 11/15,

114/18, 115/4, 119/11, 119/12, 125/2, 13/14, 13/9, 13/9, 13/9, 130/10, 131/19, 138/17, 138/9, 140/18, 143/15, 147/2, 16/10, 162/6, 19/11, 19/2, 20/4, 203/12, 209/11, 219/19, 222/4, 225/13, A168B90b/8, B79a/19, B82a/9, B82b/4, B82b/7, B82b/7, B83a/2, B83a/2, B83a/2, B83a/3, B84b/6, B88a/7.

birezcik Birazcık 91/7, 93/14, B77a/7.

birezçük Birazcık 93/13.

biri Biri 110/17, 14/9, 148/5, 148/5, 39/7, 70/9, 90/15, A82B40a/1, A82B40a/1, B76b/1, B84b/11, B84b/11, B87a/5, B87a/9.

birik- Birikmek 158/18.

birin birin Birer birer 149/1.

birinc Pirinç 49/11, 95/10, 217/10, B84a/8.

birinc herisesi Pirinç keşkeği A108B51a/14.

birinc helimesi Pirinç helmesi 115/8.

birinci Birinci 26/3, 37/11, 51/11, 75/17, 96/1, 121/12, 143/8, 192/3, 220/15, 220/16, 220/16, 220/18, 221/5, B76b/21, B82b/11, B88a/4.

birisi Birisi 14/9, 70/8, 73/8, 163/11.

birkaç Birkaç 13/7, 16/13, 17/12, 23/21, 24/8, 28/1, 33/12, 40/6, 41/8, 47/14, 56/11, 56/19, 63/19, 65/11, 78/11, 78/9, 8/15, 87/9, 93/13, 116/19, 122/1, 123/10, 123/17, 125/5, 132/5, 159/16.

birkaç Birkaç 11/9, 143/16, 144/16, 146/12, 147/11, 147/17, 148/2, 150/1, 151/5, 153/15, 154/14, 156/11, 156/12, 158/2, 159/15, 159/9, 161/11, 168/19, 169/11, 184/12, 192/5, 198/3, 200/15,

222/15, 240/1, 244/4,
A174B95b/19, B77b/18, B79a/14,
B79a/16, B80b/17, B83a/11,
B84a/5, B86a/7, B86b/10, B87b/1,
B88a/1, B88b/7, B89a/15.

birle İle 1/7, 30/6, 33/17, 40/8, 46/15,
46/8, 50/18, 64/16, 64/19, 66/17,
67/9, 75/2, 76/8, 81/5, 92/1, 97/16,
101/10, 116/11, 116/17, 132/10,
133/9, 138/6, 140/13, 145/19,
148/2, 187/16, 189/2, B86b/2,
B88a/11, B89b/9.

biryān (Far.) Büryan kebabı 46/8, 94/13,
98/10, 10/13, 113/9, 118/5, 144/10,
169/3.

biryān it(d)- Büryan yapmak 133/7, 72/9,
A168B91b/2.

biş- Pişmek 8/11, 45/7, 49/11, 64/4,
68/13, 69/8, 73/16, 76/2, 80/13,
86/14, 88/3, 88/9, 94/14, 118/15,
119/18, 132/10, 166/1, 174/18,
207/10, 212/19, 218/8, 223/11,
223/16, 224/13, 224/6, 224/9,
241/17, A168B91a/14,
A225B108b/9, A82B39a/8,
A82B39a/9.

bişim Pişim, pişme 88/13.

bişmiş Pişmiş olan A168B91a/15.

bişmiş incir Pişmiş incir 32/13.

bişmiş ol- Pişmiş olmak 87/19.

bişmiş şoğan Pişmiş soğan 44/12.

bişür- Pişirmek 10/1, 23/5, 24/15, 25/10,
29/15, 30/13, 34/1, 34/2, 35/3, 41/2,
42/4, 42/9, 44/9, 50/6, 53/15, 55/17,
59/7, 60/8, 63/17, 68/5, 71/1, 71/6,
74/2, 76/9, 77/12, 77/15, 78/17,
78/17, 79/1, 83/10, 83/14, 83/6,
85/7, 87/18, 90/18, 92/3, 93/5, 93/7,
94/15, 95/10, 95/13, 95/15, 98/18,
99/12, 99/14, 99/17, 99/18, 105/12,
105/6, 107/19, 108/5, 112/4, 112/5,

113/17, 117/7, 118/10, 122/4,
125/3, 128/12, 128/16, 128/18,
136/18, 138/15, 142/7, 143/4,
144/13, 147/13, 147/14, 148/2,
153/5, 154/15, 169/8, 183/13,
190/3, 190/12, 199/11, 199/13,
199/15, 200/5, 200/6, 200/6, 201/1,
208/3, 210/12, 210/13, 210/14,
211/19, 213/11, 215/12, 216/6,
22/6, 223/18, 224/6, 224/7, 224/7,
225/12, 226/7, A108B50b/21,
A108B51a/13, A168B91a/10,
A168B92a/3, A168B92a/9,
A174B95b/3, A80B37b/12,
A82B39b/4, A82B40a/9, B6b/15,
B76a/15, B77b/17, B77b/3,
B77b/6, B79b/14, B80b/3,
B81b/13, B82a/6, B82b/6,
B84b/13, B85a/5

bit Bit 2/17, 239/12, 241/18, 242/1,
8/2, 107/17, 108/8, 167/1, 167/6,
B6a/15, B89a/13, B89b/10,
B89b/12, B89b/13, B89b/7,
B89b/9.

bit- Bitmek 56/2, 56/3, 57/12, 57/17,
11/2, 11/3, 11/5, 111/15, 135/6,
153/10, 156/3, 158/17, 240/15,
A134B61b/21, A248B112b/2,
A248B112b/2, A248B112b/3,
A248B112b/4, B5b/18, B77a/17,
B80b/15, B80b/17, B80b/19,
B80b/19, B80b/5, B80b/5,
B81a/13, B81a/5.

bitevi Sürekli, durmadan 73/17.

bitür- Bitirmek 38/7, 39/17, 53/7,
b77a/13, 104/13, 109/15, 116/11,
146/9, 148/4, 151/1, 152/7, 157/12,
158/10, 158/11, 158/14, 158/7,
159/1, 159/18, 159/8, 162/1,
162/10, 164/15, 164/4, 196/5,
207/4, 212/1, 214/16, 23/2, 241/6,
B80b/10, B80b/11, B80b/12,
B80b/17, B80b/20, B80b/6,

B80b/7, B81a/6, B85a/13, B85a/15,
B85a/16, B85a/16, B85a/6.

bitürücü Bitirici, iyileştirici 240/8.

biz Biz 38/8.

boğ- Boğmak 22/12.

boğa Boğa A168B92a/2.

boğa diken Boğa diken 25/5, 43/16,
B86b/3.

boğaz Boğaz 28/7, 3/13, 3/14, 32/15,
32/19, 32/5, 32/8, 32/9, 33/18,
33/21, 34/1, 34/15, 34/18, 35/13,
35/14, 35/15, 35/18, 35/19, 35/3,
35/4, 36/13, 37/7, 39/10, 40/10,
78/4, 81/8, 82/13, 110/11, 110/13,
127/9, 148/19, 160/5, 171/1, 216/1,
219/5, 230/15, 238/18, 242/17,
243/1, 245/4, B81a/18, B83a/19,
B84a/9, B87a/10, B87a/11,
B87a/17, B87a/17, B87a/21,
B87a/6.

boğaz ağrısı Boğaz ağrısı 32/4, 32/7,
33/19.

boğaz boğulması Boğaz boğulması 45/1.

boğaz düş- Bademcikler şişmek 35/9.

boğaz düşme Bademciklerin şişmesi
B87a/19.

boğaz düşmesi Bademciklerin şişmesi
B6a/13.

boğazla- Boğazlamak 57/2, 75/16, 104/2,
153/4, 165/17, 168/12, B87a/8.

boğazlan- Boğazlanmak 110/16, 149/6.

boğaz ol- Bademcik şişmek B87a/7.

boğaz tıutulması Yutkunma zorluğu 44/10.

boğul- Boğulmak 44/12, 45/7.

boğum Boğum 235/8.

boğunak Boğunak 142/14.

boğ Dışkı 163/15.

Bokrāt Hipokrat 41/1, 47/6, 48/11, 183/18,
A174B95b/8.

Bokrāt hekīm Hipokrat 121/18, 221/3.

bol Bol 138/11, 185/16, 200/9, 202/16.

bolca Bolca 9/15.

boncuk Boncuk 167/11.

borc Borç 238/5.

bostan Bostan B88a/18.

boş Boş 168/6, 208/7.

boşalt(d)- Boşaltmak 152/15, A80B37b/6.

boy Boy 189/3, 222/4.

boy(u)n Boyun 3/16, 11/10, 12/1, 13/11,
14/11, 19/5, 38/17, 43/6, 52/8,
58/11, 73/1, 76/5, 119/6, 141/15,
141/17, 141/5, 142/1, 142/3,
193/17, 219/6, 230/16, 230/19,
235/8, 243/10, 245/15, 246/11,
247/8, A134B62a/6, B84b/12,
B84b/21.

boya Boya 106/17, 120/10, 241/2, 241/3.

boya- Boyamak 186/1, 186/8, B6a/1,
B6a/21.

boynuzlu yılan Boynuzlu yılan B79a/16.

boy tohumu Boy tohumu 100/3, 101/9,
103/14, 104/8.

boyun çukuru Boyun çukuru 230/18.

boyunlu Boyunlu 141/14.

boz Boz 39/18.

bozul- Bozulmak 38/1, 208/14, 237/14.

bög(ü)r Böğür 86/11, 126/4, 233/4, 233/5,
239/1, 240/17, 246/2.

bögrek(g) Böbrek 102/17, 102/19, 103/8,
104/18, 105/12, 105/3, 105/5,
106/6, 107/11, 195/17, 196/2,

210/5, 212/7, 214/17, 214/9, A80B37b/10.

bögrek ağrısı Böbrek ağrısı 215/1.

bögrek bürüdeti Böbrek soğukluğu 207/16.

böğür ağrısı Böğür ağrısı 124/13.

böğürden dibi Böğürtlen kökü 191/2.

böğürden yabrağı Böğürtlen yaprağı 130/19.

böğürtlen Böğürtlen 36/8, B81b/13.

böğürtlen dibi Böğürtlen kökü 65/5.

böğürtlen dikenini Böğürtlen dikenini 25/19.

böğürtlen köki Böğürtlen kökü 83/15.

böğürtlen yabrağı Böğürtlen yaprağı 18/18, 31/1, 82/6, 114/9, 158/10, 158/11, 159/6, 159/17.

böğürtlen yaprağı Böğürtlen yaprağı B79a/16.

bölük(g) Parça, kısım 122/17, 122/19, 122/17, 122/19, 122/19, 123/2, 131/5, 131/5, 211/3, 211/4, 212/6.

böyle Böyle 17/2, 22/18, 25/3, 33/19, 39/9, 40/10, 44/9, 54/15, 67/4, 74/2, 74/7, 78/3, 93/8, 105/10, 111/14, 113/4, 114/3, 120/16, 123/3, 13/4, 13/7, 131/10, 131/4, 135/8, 150/4, 152/1, 155/1, 168/13, 185/13, 192/8, 199/15, 224/15, 224/16, 225/2, 225/2, 244/16, 247/15, A168B90b/17, A225B108b/9, A225B108b/9, A82B39a/7, B77a/17, B77b/18, B81a/18, B84a/10, B85a/2, B86a/21.

bu Bu işaret zamiri veya işaret sıfatı metnimizde 428 yerde geçmektedir. Biz birkaç yeri yazmakla yetiniyoruz. 1/17, 38/7, 221/13, 247/17, A217B103b/14, B85a/10.

bucak(ğ) Bucak 12/7.

bucuk Buçuk, yarım 28/9, 40/17, 61/13, 103/7, 130/13, 134/1, 170/3, 175/13, 179/12.

buçuk Buçuk, yarım 10/9, 67/6, 70/14, 72/8, 91/6, 92/9, 92/9, 113/3, 124/13, 136/19, 14/6, 145/9, 165/8, 166/12, 17/10, 172/7, 177/6, 181/5, 183/7, 190/17, 190/17, 201/9, 204/5, 205/10, 206/6, 207/9, A174B94b/2, A174B95a/19, A225B108b/17, A225B108b/5, A82B39a/12, B76b/12, B77a/8, B81b/12, B84b/18, B88a/6.

buçuk mişkāl Buçuk miskal B77a/2.

bud But 30/7, 94/19, 222/12, B83a/12.

budağ Budak 52/14, B81b/13.

budağlı Budaklı A147B68a/4.

budan- Budanmak 168/11.

buğ Buğu 36/19, 36/20, 62/9, 63/1, 63/14, 63/3, 63/3, 63/4, 82/7, 98/17, 100/1, 101/11, 113/17, 128/4.

buğday Buğday 167/1, 20/15, 165/3, 210/6, 241/16, A108B51a/2, A108B51a/3.

buğday kepegi Buğday kepeği B87a/8.

buğı Buğı 61/6.

buḥār (Ar.) Buhar 3/1, 7/7, 9/9, 10/3, 10/5, 19/7, 19/8, 50/14, 59/14, 6/8, 60/1, 144/1, 18/17, 18/19, 182/12, 183/4, 194/11, 202/17, 213/12, 213/4, A82B39a/15, A174B95a/16, A174B95a/6, A82B39a/10, B76a/13, B7a/4, A80b/21, B85a/6.

buḥār-ı mi' de Mide asiti 15/11.

buḥārī (Ar.) Buharla ilgili 144/3.

buḥrān (Ar.) Buhran, nöbet 100/10, 100/8, 101/14, 220/11, 220/17, 220/19,

220/9, 220/9, 220/11, 221/1, 221/3, 221/4, B6b/13.

buğurla- Tütsülemek 69/7, 126/6.

buğür (Ar.) Tütsü 20/7.

buğür-ı meryem Siklamen çiçeği, tavşan kulağı 52/9, 75/18, 83/8, B85a/2.

buğür-ı meryem şuyı Buhurumeryem suyu. 111/9.

buğür it(d)- Tütsü yapmak 21/18, 24/10.

buḥrān eyle- Bunalıma sokmak 77/4.

bul- Bulmak 1/8, 13/14, 13/5, 20/12, 20/13, 74/7, 141/6, 161/5, 226/6, 227/10, 227/12, 227/16, 227/18, 227/19, 227/6, 227/9, 228/11, 228/17, 228/19, 228/2, 228/3, 228/5, 228/8, 229/15, 229/6, 229/8, 230/14, 230/3, 230/8, 231/1, 231/12, 231/15, 231/2, 231/4, 231/4, 231/5, 231/9, 232/12, 232/15, 232/18, 232/4, 232/5, 233/17, 233/18, 233/3, 233/6, 234/10, 234/17, 234/18, 234/5, 234/7, 234/9, 240/6, A225B108b/17.

buladı it(d)- Isıtmak, bişirmek 161/16.

bulamac Bulamaç 122/6, 131/7, 170/13, 235/17, 242/9, 244/18, B78a/17.

bulan- Bulanmak 29/14, 3/10, 48/2, 49/16, 50/8.

bulandur- Bulandırmak 105/15, 145/1.

bulanık Bulanık A217B104a/2.

bulanuk Bulanık 196/2.

bulaş- Bulaşmak 110/4, 186/1, 186/3, 186/4, 237/13.

bulaşdur- Bulaştırmak 21/11, 236/14, B78B/15.

bulın- Bulunmak 196/13, 220/2, 236/9, 239/8, 247/5, 28/6, A134B62a/3.

bulut Bulut 9/10, 196/16.

bunca Bunca 202/5.

buña Buna 9/7, 44/18, 84/16, 121/11, 122/2, 13/17, 205/16.

buñal- Bunalmak B89a/4.

bur(u)n Burun 9/6, 21/10, 21/10, 21/14, 21/15, 21/19, 21/20, 21/7, 21/8, 22/1, 22/10, 22/16, 22/2, 22/3, 22/3, 22/5, 22/8, 22/9, 27/12, 36/1, 36/19, 50/14, 69/12, 69/13, 69/15, 69/17, 71/12, 72/3, 76/4, 8/16, 81/5, 82/10, 82/10, 101/12, 138/7, 149/6, 161/2, 19/17, 20/1, 20/11, 20/13, 20/14, 20/17, 20/3, 20/5, 20/6, 20/7, 20/9, 209/2, 229/16, 229/17, 229/18, 230/1, 230/2, 230/3, 230/4, 239/11, 239/2, 239/5, 242/2, 242/5, 242/9, A80B37b/21, A80B37b/21, A80B38a/5, B86a/1, B86a/17.

bur- Burmak 97/11.

bura Bura 1/8.

burc (Ar.) Burç 11/8.

burcaḳ toḥumu Burcaḳ tohumu 65/17.

burcaḳ toḥumu Burcaḳ tohumu 43/15.

buru- Burumak 93/13, 101/1.

burun Burun 22/6, 22/8, 22/12, 3/2, 3/3, 35/20, 36/2, 36/6, 5/15, 5/2, 7/14, 81/8, 82/13, 142/14, 19/19, 21/21, 216/11, B86b/8.

burun delükleri Burun delikleri 89/6.

burun kanı Burun kanı 220/12.

burüc (Ar.) Burçlar, kaleler 238/11.

buṭurak(ğ) Üç köşeli diken 146/10.

büre (Far.) Boraks 189/14, 40/1, 89/12, A84B41a/7.

büre küli Boraks küli 188/10.

büret bkz. büre 187/15, 187/18.

büzîdân (Ar.) Tilki taşığı otu 181/4.
buyrul- Buyrulmak 215/16.
buyur- Buyurmak 1/4, 1/10, 1/15, 2/6, 73/7, 215/15.
buyurıl- Buyrulmak B1b/3.
buz Buz 56/9, 237/2.
buzluğu Buzağı 14/10, A168B91b/1.
buzluğu südüğü Buzağı idrarı 61/10.
buzlu Buzlu 30/2.
buzlu şu Buzlu su 112/16.
buz şuyı Buz suyu 196/18.
bühtân (Ar.) İftira 234/1.
bük- Bükmek 246/18.
bükil- Bükölmek 208/14, B86b/7.
bülbül Bülbül 58/14.
bülüc Piliç 78/6, 156/10, 156/11.
bünyâd (Far.) Her şeyin aslı, başlangıcı 218/4.
büri- Bürömek 63/4, B86a/16.
bürüdet (Ar.) Soğukluk 44/17, 46/18, 46/2, 66/9, 107/18, 107/2, 132/16, A82B39b/14, A82B40a/14, B86a/10.
bürün- Bürönmek 171/9, A82B38b/20.
 bütün Bütün 25/14, 38/4, 40/13, 40/17, 100/4, 124/14, 130/13, B89b/6.
büyü- Büyömek 84/17, 103/9, 140/11, 157/1, 188/7, 191/4, A82B39b/12, B83b/17.
büyücek Büyöke 148/10, 195/10, B86a/7.
büyük Büyö 12/16, 19/6, 36/10, 76/17, 77/2, 83/9, 88/17, 89/19, 89/19, 96/16, 101/2, 101/2, 104/15, 110/13, 110/9, 129/8, 133/16,

137/11, 147/7, 162/8, 162/8, 164/10, 172/11, 188/18, 189/11, 190/14, 239/9, B86a/8, B86a/8, B88b/11, B88b/14, B88b/16.

büyüklük(g) Büyöklük B88a/5.

büzöl- Büzölmek B86b/6.

-C-

cādülük Cadılık, büyüclük, sihirbazlık B84b/19.

cā'iz (Ar.) Uygun, münasip 54/5, 55/16, 57/10, 112/3, 16/12, 171/16, 178/14, 200/1.

Cālînüs (Far.) Ünlü fizikçi Galen 6/12, 208/13, B80a/2.

Cālînüs hekîm 119/11, A174B95b/7.

calğa- Çalkalamak 241/19.

cāme (Far.) Giysi 69/6.

cāmeşüy (Far.) Çamaşır yıkayan B6b/21.

can (Far.) Can B85a/5.

canak Çanak 225/4.

canak(g) Çanak 80/18, 237/19.

canavar Canavar, yaratık 63/7, 167/3, 168/1, B77b/8, B79a/11, B79a/17, B79b/2, B79b/9, B79b/9, B80a/19, B88b/20.

canavar-mānend Canavara benzeyen B88b/20.

can çekiş- Can çekişmek 244/10.

cānib (Ar.) Yan, taraf 5/3, 167/7, B86a/14.

cāre Çare 235/16.

cāriye (Ar.) Halayık 169/4.

catlat(d)- Çatlatmak 89/12.

cāzib (Ar.) Çekici, ilgi uyandıran 162/13.

cāzūlūk Cadılık, büyüçülük 167/4, B89a/13.

ceb Cep 29/1.

cedy burcı Oğlak burcu 11/6.

cefākār (Ar. - Far.) Cefalı, eziyet edilen 247/13.

cefā vir- Cefa vermek, eziyet etmek 142/6.

cegirdek(g) Çekirdek 45/5, 172/16, 176/1.

cehd it(d)- Gayret etmek 6/6, 144/14, 147/18, 164/2, B78b/18, B79a/6.

cek- Çekmek 51/12, 56/2, 63/11, 237/11.

cekirge Çekirge 113/10.

cemā' at (Ar.) Cemaat 238/6.

cemāl-i hüsn Güzel yüz 121/17.

cem' (Ar.) Çokluk 196/9.

cem'eyle- Toplamak 127/8.

cem' it(d)- Toplamak 19/2, 130/1, 208/11, B83a/5, B83a/7, B85a/10, B86b/10.

cem' ol- Toplanmak 28/7, 243/7, B89b/1, B89b/4.

cemī' (Ar.) Bütün 15/12, 24/3, 30/2, 112/5, 116/14, 130/15, 147/4, 147/6, 148/6, 150/9, 167/8, 171/18, 173/17, 173/6, 177/13, 179/14, 180/15, 193/17, 194/1, 248/2, B80a/21, B83a/19, B89b/10.

cemī'-i endām Vücudun bütünü 11/2.

cengāl (Far.) Çengel 238/19.

cengār (Far.) Bakır pası 227/1, 227/2, 227/3.

ceñe Çene 34/20.

cenk (Far.) Savaş 230/14.

cenk it(d)- Cenk etmek, savaşmak 228/10, 229/6, 230/10, 230/11, 230/18, 231/19, 231/9, 235/1.

cennet (Ar.) Cennet 244/14.

cerāḥat (Ar.) Yara 5/16, 23/2, 155/5, 156/17, 158/10, 158/11, 158/11, 158/14, 158/15, 158/9, 159/13, 159/14, 159/15, 159/17, 159/2, 159/3, 159/5, 159/6, 161/3, 161/4, 161/8, 162/1, 162/19, 163/1, 163/15, 163/16, 163/2, 163/6, 163/7, 163/8, 188/17, 197/14, 226/6, 240/8, 240/8, B5b/8, B78b/15, B78b/16, B79a/6, B79a/7.

cerb (Ar.) Yemeğin yağı ve suyu 88/1, 96/12.

cerb it(d)- Sulandırmak 209/7.

cerīḥ (Ar.) Yaralı kimse 165/2.

cerīme (Ar.) Zararı ödeme A240B109a/9.

cerrāḥ (Ar.) Cerrah 30/6, 152/17, B83a/12.

cevāb (Ar.) Cevap 13/7, 2/10, 2/5, 234/12, A80B37b/15.

cevāb vir- Cevap vermek 138/18.

cevāhir (Ar.) Cevherler, değerli taşlar 121/18.

cevāriş (Ar.) Yemeği hazm ettirici bir macun 181/8, 185/3, 185/5, 199/18, A174B96a/7, A174B96a/9.

ceviz (Ar.) Ceviz 33/1, 34/3, 35/10, 35/5, 35/8, 39/10, 80/16, 80/17, 85/13, 122/2, 172/5, 176/13, 184/1, A174B95a/20, A174B95b/9, B87a/3.

ceviz-i bevvā Muskat ve halk arasında yel cevizi de denen ufak ceviz, Hindistan cevizi 35/11, 64/18, 118/13, 172/6, 177/18, 180/7, 182/7, 183/6, 183/9, 185/8, 202/4,

214/13, A174B95a/1, A174B95a/18, A174B96a/11, B86a/17.

cevz-i rûmî Ceviz 178/13.

ceyhûn Ceyhun nehri 244/14.

cezb it(d)- Cezb etmek, çekmek 60/6, 61/9.

cıblak Çıplak 199/4.

cıgıt Çil 3/7, 154/3.

cık- Çıkmak 29/18, 72/5, 96/11, 236/13.

çıkar- Çıkarmak 38/4, 49/1, 96/1, 237/2, 238/19, 240/19.

cınar Çınar 23/5.

cidden (Ar.) Gerçekten B89b/13.

cifte Kısaç, pens 63/8.

ciger Ciğer 3/20, 44/2, 44/3, 49/2, 49/2, 94/13, 100/6, 119/4, 176/6, 203/19, 206/6, 209/18, 212/16, 214/17, A82B39b/12, A82B39b/18, A82B40a/12, B78b/19, B82a/12.

ciger za' fî Karaciğer yetmezliği 93/1.

cigin Çigin, omuz, umuz başı 231/5.

cihet (Ar.) Yön, taraf 3/14, 11/1.

cilâ (Ar.) Cila 175/8.

cilâlandur- Cilalandırmak 208/16.

cilâ vir- Cilalamak, parlatmak 27/1, 27/3, 27/8, 49/6, 53/13, 70/17, 173/14, 176/17, 208/8.

cilâ virici Parlatıcı B85a/14.

cimâ eyle-

cimâ' (Ar.) Cinsel ilişki 54/1, 55/8, 91/2, 118/7, 118/9, 121/10, 169/11, 169/14, 169/19, 169/5, 170/2, 170/4, 174/16, 176/8, 177/16, 181/1, 181/10, 183/4, 192/1, 196/18, 197/1, 197/16, 198/18, 198/7, 198/9, 198/9, 199/2, 199/3,

205/15, 205/7, 206/14, 207/13, 207/5, 210/7, 212/3, 212/7, A147B68a/9, A168B91a/10, A168B91a/13, A168B91b/1, A168B91b/10, A168B91b/10, A168B91b/11, A168B91b/2, A168B91b/8, A168B92a/3, A168b92a/6, A174B94a/20, A174B94b/7, A174B95a/16, B6b/6, B88b/11, B88b/11, B88b/2, B89a/2.

cimâ' eyle- Cima yapmak 169/17, 198/11, A168B92a/5, A168B92a/9.

cimâ'-ı mesrûrî Bir cima türü A168B91b/12, A168B91b/15.

cimâ'-ı müs'ad Bir cima türü A168B91b/16.

cimâ' it(d)- Cima etmek 73/9, 88/4, 89/18, 123/3, 133/2, 169/9, 169/14, 169/19, 170/5, 198/13, 198/16, 199/1, 199/2, 217/6, 219/11, A168B91a/17, A168B91b/9, B88b/17, B89a/4.

cimâ' kıl- Cima yapmak 169/5, B88a/21.

cimen Çimen 237/6.

cin (Ar.) Cin 11/15.

cinbistra (Yun.) Cımbız 57/14.

cinn (Ar.) Cin 10/18.

cins (Ar.) Tür 156/6, 198/6, A82B39b/1, B78a/12.

cirk (Far.) Vücut atıkları 164/14, 191/9.

civân (Far.) Genç, yakışıklı 201/7.

civânlık(g) Gençlik 171/18.

ciyân (Far.) Kırkayak, çiyân 35/15.

ciz- Çizmek 33/13.

coğan Çöven otu 236/9.

coğan şuyı Çöven suyu 186/5.

çok Çok 88/18, 234/15, 235/6.
cölmek(g) Çömek 34/16, 186/19, 237/19.
cölmekci Çömləkçi 235/17.
cörek otu Çörek otu 95/14.
cözül- Çözölmek 87/16.
cubuğ Çubuk 9/17.
cuğa (< Far. çūḡa) İnce yün kumaş 235/13, 236/14, 236/6, 237/13, 237/16, 237/3.
cum'a irtesi Cumartesi 220/7.
cerb (Ar.) Uyuz 152/12.
cev-āb (Far.) Arpa suyu 31/8, 42/18, 140/14, 202/15, 222/11.
cuvaldız (Far.) Çuvaldız 24/4, 24/5.
cülāb Gül suyu, müshil bir şerbet 140/14, 199/8, 200/13, 201/11, 225/3.
cüllāb bkz. cülāb 33/15, 61/1, 77/11, 81/12, 203/5.
cüllāb şuyı bkz. cülāb 42/17.
cülnār (Ar.) Katmer nar çiçeği, gülnar 69/2, 69/11.
cümle (Ar.) Cümle, hep, bütün 10/14, 11/13, 16/1, 16/14, 16/18, 17/11, 19/2, 45/9, 47/2, 50/7, 57/4, 67/11, 68/3, 69/19, 70/6, 72/10, 80/11, 88/17, 89/9, 90/19, 92/13, 93/16, 94/5, 94/6, 102/10, 108/2, 111/14, 112/14, 126/12, 126/2, 129/10, 130/4, 131/11, 131/13, 132/19, 139/6, 150/9, 167/3, 168/1, 169/16, 17/6, 17/8, 174/5, 175/14, 176/10, 180/16, 180/9, 183/12, 184/10, 186/15, 195/8, 197/13, 201/6, 205/13, 206/2, 228/4, 228/5, 229/16, 232/13, 233/4, 233/7, 246/1, 246/3, 247/4, 247/5, A168B91b/4, A174B95b/2,

A174B95b/17, B1b/16, B1b/8, B76b/4, B77a/14.

cünd-bi-destār Kunduz taşığı bitkisi 180/12.

cünki Çünkü 102/13.

cünün (Ar.) Delilik 222/2.

cürü- Çürümek 26/13.

cüz'î (Ar.) Çok az, azıcık 34/16, 8/17, 90/12, 90/12, 130/5, 185/14.

cüz'ıyyet (Ar.) B1b/5.

cüzzām (Ar.) Lepra hastalığı 11/14, 18/16, 19/14, 27/12, 72/13, 72/19, 102/10, 105/14, 142/3, 142/4, 142/5, 142/7, 142/8, 143/2, 143/5, 143/8, 154/10, 166/6, 171/19, 205/16, 206/3, 210/1, 210/13, 213/18, B5b/1, B85a/20.

-Ç-

çadır çiçeği Çadır çiçeği 112/11.

çağır- Çağırmaq 11/11, 13/5, 238/2.

çak Salt, sırf, sade, tam, tamam B87a/21, B87b/1.

çakmak taşı Çakmak taşı 117/13.

çal- Çalmak 244/4, 244/5.

Çālīnūs hekīm bkz. Cālīnūs 183/18.

çaldur- Çaldırmak 200/5.

çalı Çalı 103/12.

çalka- Çalkalamak 37/4, 37/6, 67/12, 68/13, 73/16, 78/5, 95/6, 97/18, 115/7, 124/14, 125/5, 130/14, 135/9, 157/19, 165/9, 193/17, 196/7, 218/7, A168B90b/8, A82B39a/4, B78a/19, B85a/11.

çalkala- Çalkalamak 17/16.

çal koyun Sırt üstü 221/15, A168B90b/21, A168B91b/12.

çam kabı Çam kabuğu A168B90b/14, B87a/16.

çam kabuğu Çam kabuğu B87a/17.

çam sakızı Çam sakızı 78/16, 98/14, 145/12, 158/13.

çam şakızı Çam sakızı 115/19, 159/11, 160/11, 211/18.

çanağ Çanak 16/6, 18/11, 20/4, 25/17, 25/18, 63/13, 76/16, 103/12, 119/12, 131/6, 151/11, 186/10, 243/1, B85a/10, B88b/4, B88b/4.

çäre Çare 235/15.

çārseb (Far.) Çarşaf 171/9.

çāvšīr (Far.) Cavşir, oğlan aşı, çakşır otu 128/14.

çatla- Çatlamak A168B91a/2, B87a/12.

çay Çay 77/14, 77/16, A168B91a/17.

çayır Çayır 244/7, 244/8.

çayırt(d)- Kırılan kemiğin sesi 161/5.

çaylak beyni Çaylak beyni 53/3.

çaylak kanı Çaylak kanı 42/7.

çebçevre Çepçevre 146/5.

çek- Çekmek 23/1, 27/18, 29/12, 33/14, 36/16, 40/6, 5/10, 51/15, 51/17, 51/19, 51/19, 52/11, 52/13, 52/17, 52/19, 52/2, 52/6, 52/8, 52/10, 53/10, 53/11, 53/12, 53/13, 53/6, 53/7, 53/8, 53/9, 55/18, 56/1, 56/2, 56/7, 57/15, 58/5, 63/10, 63/8, 69/15, 97/16, 110/19, 117/6, 122/14, 138/15, 146/5, 148/18, 149/13, 164/3, 166/14, 173/18, 174/8, 205/4, 207/1, 226/14, 233/11, 243/16, A168B90b/15, A168B91a/1, A168B91a/3, A168B91b/14, A168B91b/18,

B78b/20, B79a/1, B79b/8, B80a/3, B80a/3, B80a/4, B84a/5, B85a/18, B87a/12, B87a/16.

çekil- Çekilmek 22/11, 164/17, 164/5, B86a/1.

çekin- Çekinmek 11/11.

çekirdek(g) Çekirdek 7/5, 87/11, 87/15, 92/18, 102/5, 122/13, 115/2, 135/14, 145/10, 175/4, 178/10, 213/19, 215/16, 22/6, 34/5, 86/19, B81b/21.

çekirge Çekirge 108/8, 141/15, 146/13, B6a/15, B89a/13, B89a/18, B89a/19.

çekiş- Çekişmek 220/10.

çeltik Çeltik B78a/7.

çend (Far.) Her ne kadar, ta ki 2/1.

çengel Çengel 104/1, 104/15, 23/1, 38/11, 63/11, 63/8, B87a/15.

çeñe Çene 3/13, 34/12, 34/18, 34/19, 34/5, 34/9, B86a/13, B86a/17.

çeñe kaşılması Çene kasılması 32/5.

çerāğ (Far.) Çıra 138/3.

çerb (Ar.) Yemeğin yağı ve suyu 81/19.

çeşmezen (Far.) Göz otu 53/16.

çevle- Çevrelemek 157/4.

çevre Çevre 24/21, 26/15, 27/16, 39/16, 155/13, 156/2, 161/15, B84b/16.

çevür- Çevirmek 30/5.

çiyinet- Çiyinetmek 160/1.

çıban Çıban 3/16, 18/17, 18/18, 18/19, 22/6, 27/9, 3/1, 38/17, 40/13, 40/14, 44/6, 54/16, 53/14, 60/10, 60/10, 60/8, 155/9, 158/8, 188/7, 189/18, 195/15, 210/4, 216/11, 217/12, B6a/7, B6a/13, B85a/1, B85a/13, B85a/13, B85a/14, B85a/15,

B85a/16, B85a/17, B85a/2, B85a/2,
B85a/3, B85a/4, B85a/5, B85a/6,
B85a/7, B85a/7.

çıgır- Bağırmak 109/2.

çık- Çıkmak 9/9, 13/4, 14/9, 17/13,
19/8, 23/12, 25/2, 27/8, 27/9, 34/11,
34/14, 34/19, 35/1, 36/20, 37/1,
37/10, 37/11, 37/2, 37/5, 37/6,
39/16, 45/5, 50/15, 52/3, 57/18,
6/18, 60/10, 63/1, 63/3, 68/13, 7/5,
7/8, 74/13, 76/10, 77/9, 78/10,
86/19, 87/4, 87/11, 91/17, 94/8,
97/9, 98/14, 99/12, 100/4, 101/10,
101/10, 101/2, 105/11, 106/13,
109/17, 109/18, 110/14, 111/9,
112/4, 112/6, 115/16, 115/19,
116/15, 117/8, 118/2, 119/9,
122/13, 123/9, 124/4, 127/13,
127/17, 127/18, 129/16, 132/12,
135/14, 135/15, 135/8, 137/4,
138/7, 142/18, 144/1, 145/14,
145/16, 145/7, 146/5, 146/5, 146/7,
146/9, 147/5, 148/15, 148/16,
148/17, 148/6, 149/10, 149/12,
149/15, 150/10, 152/13, 152/19,
155/12, 155/17, 155/17, 155/18,
156/19, 156/6, 156/8, 157/14,
157/4, 158/18, 160/10, 160/13,
160/4, 160/5, 162/6, 162/6, 164/1,
164/16, 164/5, 164/9, 167/9, 171/9,
175/4, 176/1, 178/10, 182/12,
187/2, 188/7, 188/7, 189/11, 191/4,
193/10, 193/19, 194/3, 197/17,
198/3, 199/3, 200/9, 202/17, 202/7,
202/9, 211/15, 213/12, 213/4,
214/1, 216/11, 218/8, 219/4, 224/4,
23/11, 232/12, 243/17, 243/18,
244/14, A168B90b/19,
A168B91a/1, A168B91a/5,
A174B95a/6, A225B108b/19,
A225B108b/6, A82B39a/6,
A82B39b/19, B6a/21, B6a/6,
B6b/16, B76a/13, B78b/15,
B80a/13, B80a/9, B80b/21,
B81a/18, B83a/13, B83a/19,

B83b/13, B84a/1, B87a/1, B88a/9,
B89a/20.

çıkār- Çıkarmak 11/5, 11/8, 20/19, 21/5,
22/17, 22/21, 24/12, 24/14, 27/4,
27/4, 29/12, 31/19, 34/17, 34/6,
36/16, 38/11, 38/14, 40/14, 41/16,
43/16, 61/9, 63/11, 63/15, 64/4,
66/9, 68/13, 73/17, 74/19, 85/4,
91/7, 92/17, 93/3, 93/5, 103/2,
104/1, 104/11, 104/15, 105/4,
113/1, 114/5, 120/7, 120/7, 122/6,
126/5, 136/4, 143/5, 152/1, 153/4,
156/2, 157/8, 160/6, 163/10,
163/11, 163/14, 163/15, 163/16,
163/19, 163/9, 164/2, 164/8,
165/12, 165/2, 166/1, 166/12,
168/18, 173/2, 174/10, 174/14,
174/9, 175/8, 186/17, 193/7, 198/3,
199/10, 206/2, 211/16, 213/16,
215/2, 221/10, 225/1, 225/4,
235/10, 238/15, 239/8, 242/17,
A134B61b/14, A134B61b/20,
A80B37b/12, A82B40a/18,
A225B108b/20, B6a/11, B76b/10,
B76b/20, B80b/13, B80b/2,
B80b/3, B81b/7, B81b/9, B82a/5,
B82a/9, B82b/6, B86b/11,
B86b/12, B86b/16.

çıkārt(d)- Çıkartmak 99/7.

çıkın çıkın Çıkıntı çıkıntı 39/18, 142/11.

çınar Çınar 26/9, 66/5, 69/16.

çınla- Çınlamak 60/15.

çınladu Çınlatma işi 59/14, 59/15.

çıplak Çıplak A168B91a/8.

çırıl-da- Cırıltılı ses çıkarma B86b/19,
B86b/20.

çiyān (Far.) Kırkayak, çıyan 3/14, 167/2,
B79b/12, B79b/13, B79b/5.

çibanlu uyuz Çıbanlı uyuz 150/4.

çiçek(g) Çiçek 29/12, 51/20, 92/5, 96/3, 147/1, 148/14, 149/1, 149/18, 149/9, 180/17, 209/3, 224/17, 224/18, 225/1, 225/2, 225/6, 225/7, 225/10, 225/13, A147B68a/6, A225B108b/21, A225B108b/9, B5b/4, B86b/13, B86b/15, B86b/21, B86b/21, B87a/2.

çiçek zahmeti Çiçek hastalığı A147B67b/21.

çifte Kıskaç, pens 63/11.

çig Çiğ 5/5, 114/16, 115/3, 149/8, 162/19, 208/9, 213/8, B79a/17.

çig bal Çiğ bal , 79/8, 83/19, 111/5, 112/8, 112/18, 114/2, 123/8, 126/3, 129/15, 184/10, 194/1, A174B95b/18, B87a/16, B87a/5.

çigdem Çiğdem, ayçiçeği tohumu 83/7.

çiger Ciğer, karaciğer 44/7, 216/2, B77a/4.

çiger bürüdeti Ciğer soğukluğu 106/5.

çigil Elde görülen siğil 190/9.

çigin Dügüm, omuz 231/4.

çigirt(d) Çekirdek B80b/13.

çimā' bkz. cimā' 123/11.

çini (Far.) Seramik 182/18, 185/17, 199/11, 226/14, A174B95a/12, B86b/16.

çircir (Ar.) Su teresi 224/3.

çiriş Çiriş 20/13, 39/12, 95/8, 190/18, A168B90b/14, B85a/7, B88b/1.

çirk(g)(Far.) Vücut atığı 5/15, 110/2, 110/3, 156/15, 188/16, 227/3.

çirk-âb Pis su 111/11.

çirkin Çirkin 61/16, 73/10, 198/19, 239/3.

çirkinlik(g) Çirkinlik 28/14.

çivid tohumı Çivit tohumu 145/9.

çiyân otı Çiyan otu B84a/17.

çiyân şöğduğı Çiyan sokması B79b/4.

çiyân şöki Çiyan sokması B79b/3.

çiyne- Çiynemek 5/10, 5/17, 25/15, 26/14, 31/2, 31/4, 43/15, 44/11, 48/4, 48/5, 48/5, 48/5, 52/14, 69/8, 69/9, 89/6, 96/18, 97/1, 118/13, 122/1, 122/3, 207/12, 210/6, 214/1, 23/8, 23/9, 246/17, B77a/3, B79a/21, B79a/21.

çiz- Çizmek B79b/17, B79b/21, B80a/13.

çoğ Çok 190/10.

çoğan Çöven 62/17.

çok(ğ) Çok 2/11, 2/13, 8/5, 12/13, 14/10, 14/4, 14/5, 15/7, 19/13, 19/6, 27/13, 28/6, 29/11, 36/3, 38/5, 40/11, 40/8, 41/3, 42/1, 46/2, 47/7, 49/3, 49/6, 49/7, 5/17, 50/19, 54/16, 55/17, 55/18, 55/6, 55/7, 55/8, 57/6, 68/19, 68/5, 69/16, 69/4, 69/7, 70/17, 70/18, 70/19, 72/12, 72/18, 72/2, 73/9, 81/18, 81/19, 82/12, 87/7, 88/4, 88/7, 91/10, 91/13, 92/11, 93/11, 94/19, 94/2, 100/8, 101/12, 101/19, 102/3, 102/8, 104/12, 104/16, 105/14, 109/17, 116/13, 118/17, 127/2, 132/13, 135/17, 137/14, 138/14, 138/6, 139/17, 141/2, 144/17, 144/19, 146/10, 148/13, 150/17, 150/6, 154/8, 154/11, 161/6, 168/8, 169/11, 169/12, 169/12, 169/13, 169/14, 169/15, 169/15, 169/7, 170/10, 170/11, 170/7, 174/13, 175/8, 177/2, 179/16, 183/18, 191/8, 194/12, 194/16, 194/18, 196/11, 197/1, 197/15, 197/5, 197/8, 198/13, 198/18, 198/8, 202/14, 204/18, 205/5, 206/17, 207/16, 207/17, 207/18, 207/19, 208/10,

209/10, 209/15, 209/5, 210/12,
210/13, 211/14, 211/7, 212/16,
213/2, 213/5, 215/13, 216/10,
216/10, 216/14, 216/3, 217/2,
217/2, 217/3, 217/5, 217/8, 218/17,
221/4, 224/11, 224/13, 224/16,
225/8, 226/6, 227/19, 229/2,
229/12, 231/17, 233/11, 233/15,
233/5, 234/17, 240/17,
A147B68a/10, A147B68a/11,
A147B68a/2, A147B68a/4,
A147B68a/5, A168B90b/18,
A168B91a/11, A168B91a/12,
A174B95b/7, A217B104a/9,
A84B41a/13, A84B41a/13,
B39b/20, B76a/18, B77a/3, B77a/7,
B78a/21, B78b/17, B78b/2,
B80b/20, B81a/19, B82a/12,
B82a/15, B82a/18, B82a/5,
B83a/14, B83a/15, B83b/16,
B84a/6, B84a/8, B84b/16, B86a/10,
B86a/9, B87a/19

çokdan Çoktan 62/17, 110/2.

çokluk(ğ) Çokluk 65/1, 77/4.

çomak Çomak 159/19, 162/1.

çorağ Çörek 23/16.

çorak Çorak, kurak 194/18.

çorba Çorba 10/1, 28/13, 85/17, 87/18,
118/19, 125/4, 161/19, 165/13,
210/15, 214/11, A82B40a/9,
B79b/6.

çöb Çöp 56/19, 88/19, 210/19.

çök- Çömek 211/2.

çölmek(g) Çömlük 23/16, 23/18, 68/11,
80/4, 82/7, 105/12, 114/7, 126/16,
130/4, 147/3, 151/18, 155/3,
165/19, 186/15, 201/5, 201/9,
201/10, 202/18, 213/13, 218/6,
225/19, B77a/15, B84b/5, B88a/7.

çömlük(g) Çömlük 16/8.

çöp Çöp 21/20.

çörek(g) Çörek 23/17, 23/18.

çörek otu Çörek otu 22/4, 25/10, 27/7, 5/5,
5/7, 50/6, 7/13, 76/3, 95/14, 97/3,
120/6, 122/15, 122/17, 122/19,
123/15, 130/16, 136/19, 143/12,
150/15, 153/1, 177/2, 182/4, 183/6,
184/4, 187/12, 203/2,
A147B67b/17, A174B94b/20,
A174B95a/17, A174B95b/12,
A80B37b/19, B77a/5, B78b/9,
B80a/19, B85a/14, B87a/5.

çörmik(g) (Erm.) Çermik, kaplıca 195/17.

çubuk(ğ) Çubuk 24/7, 36/9.

çukur Çukur 35/1, 35/1, 126/19, 128/2,
149/19, 149/19, 149/2, 194/16,
230/19, 238/13, 248/7,
A82B39a/21, A82B39a/21,
A82B40a/3, A248B112b/9,
B85a/6.

çul Çul 239/5.

çulsuz Çulsuz 248/3, A248B112a/20.

çuvaldız (Far.) Çuvaldız 24/4, 57/16.

çuvalla- Çuvallamak 239/14.

çügündür (Far.) Pancar 41/2, 85/19,
A82B39b/5, B84b/13.

çügündür şuyı Pancar suyu 149/19,
B80b/12.

çügündür yaprağı Pancar yaprağı B80b/8.

çülk Erkek cinsiyet organı 104/14.

çülnār bkz. cülnār 23/14.

çün İçin A168B91b/3.

çünd-bi-düster bkz. cünd-bi-destār 61/13.

çünki Çünkü 156/1.

çüri- Çürümek 26/18, 156/18, B78a/7,
B78a/8.

çürüt(d)- Çürütmek 155/14.

çürü- Çürümek 26/17, 155/13, 156/7, 156/12, 157/1.

çürük(g) Çürük 30/6, 36/21, 96/14, 139/10, 145/6, 190/5, B85a/15.

-D-

da Bağlaç 33/19, 38/1, 40/8, 49/6, 55/15, 78/7, 82/11, 83/4, 84/13, 86/15, 89/7, 90/8, 94/4, 95/16, 120/19, 123/18, 125/10, 130/19, 158/4, 167/3, 170/17, 189/19, 207/13, 209/10, 225/2, 240/17, A84B41a/8.

dāfi (Ar.) Uzaklaştıran 71/8, 123/19, 170/6.

dad Tat 199/9.

dağ Yanık 7/11, 7/12, 240/7.

dağı Dahi 4/8, B86a/14.

dağıt(d)- Dağıtmak 70/11, 177/14, 188/2.

dağla- Dağlamak 24/3, 24/8, 57/9, 95/6, 146/1, 160/4, 240/8, 244/1, 248/4.

dağı Dahi 2/1, 7/1, 7/10, 7/6, 9/10, 10/7, 11/7, 12/13, 12/16, 14/4, 17/10, 18/15, 20/3, 20/7, 23/20, 25/11, 30/14, 30/4, 32/2, 33/1, 33/19, 34/10, 34/14, 34/2, 35/8, 36/20, 37/13, 38/7, 40/10, 40/19, 41/9, 44/18, 44/3, 44/9, 45/1, 45/13, 47/10, 47/5, 47/9, 48/13, 48/16, 48/7, 55/9, 57/18, 61/4, 65/3, 67/13, 70/11, 70/14, 71/13, 72/1, 72/12, 73/4, 76/17, 77/8, 79/2, 81/18, 84/17, 87/14, 97/10, 104/3, 104/4, 110/17, 114/1, 114/2, 115/17, 115/6, 115/6, 120/7, 122/17, 123/17, 123/3, 125/18, 127/13, 127/5, 127/7, 128/6, 130/6, 130/19, 133/12, 133/18, 137/10, 137/5, 141/13, 143/2, 143/5, 143/7,

144/17, 144/19, 144/19, 144/5, 144/19, 145/2, 145/3, 145/6, 146/16, 146/17, 146/8, 147/8, 148/2, 148/4, 149/5, 149/9, 150/4, 150/6, 151/8, 151/14, 151/16, 152/5, 152/9, 152/17, 152/18, 153/7, 154/13, 155/11, 156/11, 156/17, 156/5, 157/17, 157/9, 158/1, 158/12, 158/16, 158/4, 158/7, 159/18, 168/14, 170/9, 171/16, 177/1, 177/10, 183/10, 190/16, 195/1, 195/19, 198/14, 198/6, 199/10, 200/13, 200/16, 200/17, 207/17, 209/6, 210/10, 212/16, 213/10, 213/14, 213/16, 213/6, 213/9, 214/12, 214/13, 214/15, 214/3, 214/4, 214/6, 215/1, 215/2, 215/4, 215/6, 215/8, 215/8, 219/10, 219/17, 219/7, 22/18, 221/12, 221/9, 223/2, 223/5, 225/14, 235/18, 235/7, 236/12, 237/17, 238/5, 240/13, 240/14, 240/19, 241/10, 241/13, 241/16, 242/1, 242/15, 242/8, 243/18, 243/19, 247/9, 99/19, A134B61b/17, A134B61b/19, A147B68a/7, A168B90b/11, A168B90b/17, A168B92a/4, A174B95b/1, A248B112b/1, A248B112b/3, A248B112b/4, A248B112b/7, A248B112b/8, A225B108b/21, A225B108b/4, A248B112b/8, A80B37b/15, A82B39a/11, A82B40a/16, A82B40a/3, A82B40a/4, A82B40a/7, B79b/15, B79b/6, B7a/6, B80a/6, B81a/4, B81a/13, B81a/17, B81a/18, B81a/19, B81b/6, B82a/2, B83b/2, B84a/10, B84b/3, B85a/12, B85a/17, B85a/19, B85a/2, B85a/3, B85a/7, B86a/11, B86a/4, B86a/6, B86a/8, B86a/8, B86a/9, B86b/14, B86b/16, B86b/20, B86b/4, B86b/5, B87a/10, B87a/4, B87a/9, B88a/20, B88b/10, B88b/13,

B88b/16, B88b/6, B89a/1,
B89a/20.

dā'im (Ar.) Devamlı 13/17, 16/2, 25/9,
29/3, 33/17, 49/18, 5/4, 55/9, 60/18,
74/16, 75/4, 90/8, 101/1, 105/5,
107/1, 115/13, 120/4, 136/1,
159/18, 165/16, 194/5, 210/11,
A108B51a/1, A80B37a/14,
B82b/5, B86a/18.

dā'imā (Ar.) Devamlı 40/9, 240/4.

dāhıl it(d)- Dahil etmek, katmak 36/5,
42/15, 54/11, 68/11, 68/6, 109/13,
126/16, 130/9, 133/17, 139/6,
140/18, 174/19, 178/16, 227/4,
A225B108b/12, B87a/21, B89b/12.

dağ- Takmak 141/5, B84b/12.

dağı Dahi 236/15.

dağın- Takınmak 167/11.

dağk (Ar.) İnce ağrı, erime hastalığı
205/16, 206/3.

damāğ şişi Menenjit 32/14.

damag Damak 238/15.

damak(ğ) 32/11, 32/16.

damla Damla 236/5.

dāne Tane 22/11, 242/15, 242/19,
243/13, 27/18, 35/10, 35/5, 35/5,
76/16, 76/3, 77/14, 77/16, 78/16,
8/7, 87/1, 87/11, 109/10, 112/11,
113/13, 114/11, 116/8, 122/13,
136/3, 137/8, 137/9, 137/9, 141/7,
141/9, 146/10, 146/2, 147/11,
151/7, 172/12, 173/13, 174/10,
174/4, 174/5, 174/5, 176/1, 178/10,
184/11, 187/14, 19/10, 191/19,
192/7, 193/16, 214/1, 215/17,
A168B91a/17, A168B91a/19,
A174B95b/18, A225B108b/10,
A225B108b/11, A82b39a/4,
B77a/11, B77a/11, B84b/4,
B85a/18, B86a/17, B87a/2, B89b/3.

dānecik Tanecik 168/17.

dāne'-i maştakī Sakız tanesi 89/8.

daral- Daralmak 138/4.

dārcin (Far.) Tarçın 44/3, 48/4, 49/4,
64/18, 66/16, 87/19, 175/1, 177/4,
178/8, 180/8, 181/17, 185/3, 185/8,
201/15, 203/9, 204/19.

dārcin (Far.) Tarçın 200/8.

darçın Tarçın B80a/5.

dārçın (Far.) Tarçın 123/13.

dārçin (Far.) Tarçın 28/14, 40/19, 45/13,
45/9, 49/12, 53/12, 71/16, 75/13,
78/18, 106/11, 132/10, 172/14,
184/9, A168B91b/7,
A172B93b/13, A174B94b/14,
A174B95b/16, A174B96a/11,
A174B96a/7, A82B39b/1,
B86a/18, B86a/6, B88b/15.

dār-ı çini (Far.) Tarçın B77b/18.

dār-ı fülful Pıtrak kökü 25/8, 29/2, 48/13,
48/18, 166/11, 172/5, 177/5, 178/8,
179/8, 180/12, 182/7, 185/4,
204/16, A174B95a/1, A174B96a/7,
B76b/11, B86b/5.

dāru'l-ḥarb Savaş meydanı 240/18.

dārū-yı germ Sıcak tabiatlı ilaç 107/2,
174/19.

dārū'l-fülful bkz. dār-ı fülful B86a/2.

daş Taş 57/1.

datsız Tatsız B88a/18.

dā'u's-ṣa'leb (Ar.) Saç ve sakalın
dökülmesi B5b/18, b81a/6, b81b/3.

dā'ü'l-esed Kol ve bacakların fil derisi gibi
şişmesi ve çizgili hâle gelmesi ile
beliren hastalık 142/12.

dā'ū'l-ḥayye (Ar.) Yüzün yılan derisi gibi
pul pul kabuklanması 142/10,
B81a/7.

dā'ū's-ṣakleb bkz. dā'ū' s- ṣa' leb 142/10.

da'vā (Ar.) Dava 232/13.

dāyim (Ar.) Devamlı 194/6, 197/6, 207/3,
212/8, 213/17, 221/19, 226/3,
B82b/17, B86b/7, B89a/11.

de Bağlaç 41/12, 42/19, 68/1, 112/2,
12/18, 121/11, 122/8, 126/8,
129/19, 130/16, 202/15, 212/7,
245/6, A168B91b/17, A82B39b/2,
A84B41a/12, B76a/19.

de- Demek 18/6, 70/19, 201/4.

debelen- Debelenmek 243/9.

debren- Kıpırdamak 118/8, 243/2.

def (Ar.) Giderme 2/17, 3/7, 6/8, 60/7,
81/6, 114/1, 121/18, 170/7, B6a/15,
B6a/19, B76b/21, B77a/7, B89a/13.

def a (Ar.) Defa, kere, kez 22/18, 26/14,
34/4, 39/9, 54/14, 56/10, 56/11,
56/4, 61/7, 63/5, 72/5, 8/14, 8/15,
96/6, 99/7, 105/10, 135/10, 142/7,
147/5, 149/4, 150/11, 152/1, 154/8,
17/1, 171/10, 180/6, 185/13,
188/15, 207/15, 211/16, 225/2,
237/4, 237/7, 24/6, 240/1, 244/16,
A82B39a/16, A82B39a/21,
B79a/15, B79a/16, B79b/5.

def eyle- Gidermek 100/8, 68/18, 139/6,
B79b/10, B79b/7.

def -i balgām Balgam giderme 177/4.

def -i maraḏ Hastalığı giderme 8/17,
12/16.

def -i melāl Sıkıntı, hüzn giderme
A174B94b/5.

def -i melāl it(d)- Sıkıntı, hüzn gidermek
181/8.

def -i sevdā Sevdā giderme 165/12,
B5b/11.

def -i şafrā Safra giderme 165/4, B5b/10.

def it(d)- Def etmek, gidermek 6/3, 10/5,
15/2, 17/5, 19/1, 31/3, 48/14, 49/17,
51/16, 60/3, 71/1, 71/3, 77/15,
79/10, 81/7, 91/19, 98/4, 105/6,
122/10, 131/1, 139/5, 171/19,
173/8, 175/16, 176/18, 177/17,
178/6, 182/11, 196/9, 202/12,
202/13, 204/6, 205/7, 208/12,
210/11, 210/5, 211/7, A174B95a/5,
A80B37b/10, A80B37b/18,
A82B39a/1, A82B39a/18, B7a/4,
B76b/7, B78a/16, B78a/20, B78a/3,
B78a/4.

def itdür- Def ettirmek 10/8.

def ne yabrağı Defne yaprağı 171/5.

def ol- Giderilmek, ortadan kalkmak 7/7,
10/3, 20/8, 21/18, 32/4, 52/5, 73/19,
84/9, 85/12, 85/9, 86/3, 111/13,
112/10, 114/3, 131/10, 131/4,
145/4, 150/18, 170/9, 230/17,
245/3, 245/5, B77b/15, B80a/16,
B83b/15, B87a/2.

defne ağacı Defne ağacı 38/16.

defne tohumı Defne tohumu 145/13.

deg- Değmek 30/9, 157/11, 168/7,
187/1, 208/6, 236/5, 247/12,
A147B67b/19, B6a/6, B78b/10.

degil Değil 43/7, A82B39b/5.

degin Değın 23/17, 34/9, 89/3, 99/2,
146/3, 154/16, 161/1, 183/1, 183/2,
A248B112b/6.

degirmi Yuvarlak 163/12, 238/14, 246/11,
B84b/10, B84b/11.

degşür- Değıştirmek 22/19, 62/1.

degül Değil 1/8, 24/2, 64/10, 64/10,
91/3, 112/3, 125/7, 144/7, 157/7,

- 204/14, 221/19, B78b/15, B78b/16, B79a/1, B79b/17, B80a/8, B83b/15.
- degür-** Değdirmek 23/10, 27/3, 28/4, 61/8, 156/9, 236/2, B87a/15, B87a/3.
- dek** Dek, değin 16/8, 25/14, 26/17, 36/10, 43/9, 56/16, 67/3, 67/8, 70/15, 92/4, 93/10, 93/17, 95/3, 95/4, 99/3, 110/11, 110/11, 116/19, 123/12, 124/15, 125/9, 129/11, 130/14, 133/16, 133/4, 140/12, 140/3, 146/10, 147/15, 150/3, 155/4, 156/14, 162/6, 162/7, 165/19, 166/6, 171/1, 172/2, 176/11, 177/12, 179/5, 188/17, 190/19, 206/6, 209/12, 216/5, 219/7, A134B62a/3, A134B62a/4, A174B95a/14, A174B95a/14, A82B40a/19, B78b/14, B81a/3, B82b/9, B83a/18, B83a/7, B86b/4, B87a/4.
- del-** Delmek 38/8, 39/11, 63/2, 115/10, 116/9, 22/20, 240/5, B80b/2.
- delâlet** (Ar.) Belirti, işaret, delil 222/6.
- delâlet itt(d)-** Belirti göstermek 198/7, 221/12, 221/13, 221/15, 222/1, 222/2, 223/11, 223/12, 223/13, 223/14, 223/15, 223/16.
- delik(g)** Delik 20/18, 21/2, 21/6, 21/15, 21/16, 38/10, 63/2.
- delil** (Ar.) Delil 233/16.
- deliksüz** Deliksiz 52/7.
- delin-** Delinmek 40/13, 173/16, A240B109a/13.
- delücek** Küçük delik 160/15, 161/13, 164/14.
- delük(g)** Delik 21/19, 24/6, 64/5, 64/6, 81/8, 82/13, 104/15, 104/17, 106/16, 106/18, 115/13, 157/14, 164/6, 167/9, 188/13, 188/8, 190/1, 228/4, 228/5, 230/15, 230/3, 230/4, B83b/18, B83b/19, B83b/20, B89a/20.
- dem** (Far.) An, zaman; kan 57/13, 84/18, 198/8.
- dem-be-dem** (Far.) Her zaman, daima 148/19, 221/11.
- demirhindi** Demirhindi 92/2, 165/6, 224/4, B82a/20, B82b/7, B82b/8.
- demregü** Temriye hastalığı 142/11, 150/4, 153/17, 153/18, 153/18, 153/19, 154/1, 154/10, 154/14, 154/15, 154/16, 154/2, 154/3, 154/4, 154/5, 154/7, 155/1, B5b/6.
- demren** Temren B5b/9.
- demür** Demir 64/5, 95/6, 98/19, 112/1, 128/18, 160/4, 163/10, 163/11, 163/15, 163/16, 163/9, 196/17, 210/3, 236/1, 236/13, 236/17, 237/3, B78b/6, B83b/2.
- demürçi** Demirci 98/19, B78b/6.
- demür dikenî** Çarık dikenî, çoban çökerten, deve çökerten 30/20, 103/12, 103/14, 104/6, 108/2, 108/5, 187/17, A157B90a/7, B79a/13.
- demürhindi** Demirhindi 78/7, 140/5, 147/15, 214/12.
- demür tuvâli** Demirden sıçrayan küçük parçalar A168B90b/14
- demzaban** Bir at hastalığı 248/1.
- deñiz** Deniz 194/17, 195/5.
- deñiz köpüğü** Lüle taşı 27/1, 27/7, 57/11, 58/2, A82B40b/1, B80b/7.
- deñiz şuyı** Deniz suyu 61/4, 127/10, 195/13, 195/14, 195/17, A82B39a/10, A82B39a/11, B7a/4.
- deñiz tuzu** Deniz tuzu 89/12.

- deñli** Denli 17/9, 76/18, 89/14, 186/11, A168B91b/9, B1b/10.
- deñlü** Denli 23/4, 240/18, 245/8, 25/1, 39/10, 43/13, 5/9, 62/8, 64/11, 64/8, 68/10, 76/13, 95/9, 101/19, 108/4, 113/11, 113/6, 113/8, 117/4, 120/15, 121/16, 122/14, 136/5, 136/6, 145/7, 171/2, 177/14, 190/10, 205/12, A134B61b/14, A168B90b/11, A168B92a/9, A174B94b/7, B81a/3, B83a/20, B85a/17.
- denk** Yarı, yük çuvalı 17/5, 36/17, 61/13, 114/7, 116/14, 137/6, 175/13, 175/14, 179/12, 244/2, A168B91b/4, B79a/4, B88a/7.
- dep-** Tepmek A168B91a/2.
- depe** Tepe 34/4, 35/11, 5/7, 6/10, 7/11, 82/19, 101/16, A80B38a/2, B80b/1, B87a/13.
- depredici** Uyarıcı, harekete geçirici 13/16.
- depret(d)-** Hareket ettirmek 157/7.
- der** Ter 138/6.
- derc** (Ar.) Toplama, biriktirme B1b/13.
- derd** (Far.) Dert, hastalık 1/17, 1/18, 67/13, 68/3, 8/4, 88/18, 91/11, 144/19, 150/17, 183/16, A108B51a/9, A174B95b/5, B79b/6, B80a/3, B82a/12.
- derece** Derece 11/7.
- derhāl** (Far.) Hemen, şimdi 6/7, 39/2, 86/2, 106/19, 119/10, 119/9, 126/10, 148/4, 163/8, 207/8, A134B62a/2, A134B62a/5, A168B91a/19, B82a/15, B88a/21,.
- deri** Deri 6/8, 11/18, 14/10, 38/3, 38/11, 53/1, 104/16, 128/4, 145/6, 148/15, 153/4, 160/5, 160/12, 160/13, 160/15, 161/11, 161/12, 161/14, 161/15, 164/13, 165/1, 195/11, B80b/21.
- deril-** Topanmak 46/4, B79a/4.
- derin** Derin 101/8, 164/1, B85a/13.
- derle-** Terlemek 69/5, 76/1, 76/10, 127/14, 128/4, 132/13, 137/4, 147/4, 150/3, 169/13, 170/8, 170/10, 170/11, 170/13, 170/14, 171/10, 185/18, 194/3, 194/8, 239/14, 239/6, A174B95b/2, A80B37a/16, A82B39b/19, B81a/17.
- derleme hasteligi** Terleme hastalığı B87a/6.
- derlet(d)-** Terletmek 140/1.
- derlü** Terli 240/11.
- dermān** (Far.) Çare 1/17, 13/5, 57/19, 144/19, 236/1.
- dermānsız** Çaresiz 215/5.
- dert** (Far.) Dert, hastalık 127/14.
- derūnec** (Ar.) Çiyan otu B84a/17.
- derü** Deri 198/2.
- deryā** (Far.) Deniz 194/12.
- desti** Testi 171/8, A80B38a/1.
- dest-i meryem** Meryem ana otu 98/3.
- destmāl** (Far.) Mendil 5/6.
- deş-** Deşmek 241/12, B85a/6, B85a/9.
- deşil-** Deşilmek 22/11, 22/18, 28/7, 33/15, 40/11, 86/7, 188/11, 188/11, A80B37b/7, B83a/14, B83a/5, B83a/9, B85a/12, B85a/8.
- devā** (Ar.) İlaç, şifa 1/17, 1/18, 3/10, 3/12, 3/13, 3/15, 3/18, 3/29, 3/9, 4/13, 4/17, 4/24, 4/25, 4/27, 23/3, 29/14, 30/19, 32/5, 35/15, 37/12, 38/18, 41/10, 46/5, 54/4, 56/14, 59/3, 65/14, 7/7, 73/12, 75/18, 82/3,

86/11, 88/18, 110/15, 115/14,
122/4, 123/14, 124/13, 126/19,
131/16, 137/14, 168/13, 168/10,
183/16, A108B51a/5,
A174B95b/5, A80B37a/15,
A80B37b/19, B5b/13, B5b/14,
B5b/15, B5b/2, B5b/3, B5b/8,
B6a/16, B6a/19, B6a/3, B6a/4,
B6a/5, B6a/7, B6a/8, B6b/4,
B78b/5, B83b/17.

devā' (Ar.) İlaç, şifa 4/1, 67/13.

devā'-i misk Miskten yapılan ilaç 67/13.

devā'ü'l-fil Fil hastalığı 129/7.

devā'ü'l-misk Miskten yapılan ilaç 13/18.

devāl (Ar.) Baldır damarlarında bir hastalık 125/18.

devā ol- Çare olmak 23/5, B84b/15.

deve Deve 30/15, 111/6, 247/6, 247/8,
B89a/15.

deve diken Deve diken 117/1.

deve dişlü Deve dişli A248B112b/11.

deve kanı Deve kanı 167/10.

deve kığı Deve gübresi 205/19.

deve örgücü Deve hörgücü 116/17.

deve örgücü yağı Deve hörgücü yağı 41/8.

deve südi Deve sütü 205/19.

deve tabanlı Deve tabanlı 246/11.

deve yüñü Deve yünü 28/5, 34/13.

devlet Devlet 227/15, 228/2, 228/4,
229/17, 234/13.

devletlü Talihli, bahtlı, yüce, ulu 228/17.

devşür- Devşirmek, toplamak 110/9,
159/17, 28/15, 29/10.

devür- Devirmek 2/2.

dımışkî (Ar.) Sert demir, çelik 83/18.

dırāz (Far.) Uzun 15/9, B88b/10.

dırmağal Bir at hastalığı 248/1.

dış Dış 82/7, 246/10.

di- Demek 1/5, 1/16, 1/7, 2/10, 2/3,
2/4, 2/8, 3/2, 6/8, 7/19, 9/9, 10/16,
11/1, 13/6, 18/7, 21/6, 22/13, 38/9,
39/2, 43/3, 44/18, 46/15, 46/18,
48/16, 48/6, 49/19, 54/2, 54/7, 57/1,
68/6, 74/11, 79/13, 80/4, 86/9, 89/1,
89/15, 96/7, 99/15, 100/11, 105/1,
107/17, 111/16, 111/17, 111/19,
111/9, 112/18, 121/19, 127/6,
127/12, 127/18, 127/5, 131/11,
131/12, 131/13, 135/3, 137/13,
141/1, 142/8, 143/18, 144/17,
144/17, 146/8, 151/19, 152/12,
153/5, 153/6, 154/12, 154/7, 155/6,
157/13, 174/1, 183/19, 188/7,
189/18, 190/13, 190/8, 190/9,
192/8, 192/9, 196/8, 196/9, 201/3,
215/18, 219/13, 219/15, 219/5,
219/6, 219/7, 220/10, 222/19,
233/5, 235/7, 238/1, 243/11, 244/9,
247/12, A134B61b/141/1,
A147B67b/19, A168B91b/15,
A174B95b/8, A248B112b/2,
A248B112b/3, A248B112b/4,
A80B37a/21, A82B39a/20,
A82B39b/2, A82B40a/2,
A82B40a/3, A82B40a/4,
A84B41a/11, B5b/18, B6b/17,
B77a/10, B78b/1, B81a/7, B83a/10,
B83b/14, B84a/10, B85a/7,
B86a/12, B86b/21.

dib Dip, kök 23/2, 23/8, 25/11, 26/12,
26/7, 38/10, 38/13, 38/3, 42/12, 5/9,
59/18, 60/13, 85/18, 115/10,
119/13, 127/1, 144/11, 145/3,
146/4, 146/5, 163/14, 176/18,
180/17, 185/16, 187/2, 192/5,
192/5, 192/7, 192/8, 211/2, 214/2,
229/18, A248B112b/6,
A248B112b/7, B80a/10, B81b/8,
B87a/10, B88b/5.

dibek Dibek A225B108b/15, B86b/16.

diğer Diğer 35/11, 151/17, 156/4, 169/3, 172/7, 173/14, 173/9, 174/12, 174/4, 174/7, 175/11, 175/15, 175/7, 176/16, 176/5, 177/1, 177/13, 177/7, 178/17, 178/3, 179/14, 179/3, 180/1, 180/11, 180/14, 180/19, 181/15, 181/7, 182/1, 182/11, 182/8, 183/2, 183/5, 183/9, 184/14, 184/7, 185/3, 185/6, 187/13, 195/16, 202/10, 202/15, 203/1, 203/10, 203/14, 203/16, 203/18, 203/5, 204/1, 204/3, 204/5, 204/7, 205/11, 205/16, 205/17, 206/13, 206/18, 206/2, 206/4, 206/8, 211/10, 211/15, 212/10, 212/12, 212/6, 242/18, 244/19, 245/1, A168B91b/7, A168B92a/10, A168B92a/5, A172B93b/12, A174B94a/19, A174B94b/4, A174B94b/11, A174B95a/15, A174N94b/17, A174B95a/21, A174B95a/3, A174B95a/5, A174B95b/15, A174B95b/21, A174B95b/5, A174B96a/7, A174B96a/9, A217B103b/15.

dik Dik 9/14, A248B112b/8.

dik- Dikmek 160/14, 161/13, 164/13, B89b/1.

diken Diken 104/17, 163/16, B5b/9.

dikine Dikine A82B39a/1, A82B39a/3.

dil Dil 3/11, 3/12, 14/1, 18/5, 30/19, 31/11, 31/14, 31/5, 31/5, 31/8, 46/12, 80/9, 138/3, 138/4, 139/10, 229/4, 230/11, 230/13, 232/15, 238/15, 241/11, 241/11, 241/12, 242/13, 242/13, 245/15, A168B91b/3, A168B91b/3, A168B91b/6, A82B40a/14, B78b/20, B79a/5, B82a/7, B87a/15.

dil ağırlığı Dil ağırlığı 176/9, 212/3.

dil altı Dil altı 31/14, 32/17, B87a/11, B87a/18.

dilcik Küçük dil 31/10, B6a/13, B87a/10, B87a/2, B87a/19, B87a/21, B88a/3.

dilçik(g) Küçük dil 33/21, B87a/3, B87a/5, B87a/15, B87a/6, B87a/7.

dile- Dilemek 27/5, 50/15, 68/18, 95/7, 97/3, 101/8, 103/8, 119/11, 125/4, 125/4, 169/11, 183/12, 184/12, 185/5, 201/4, 224/13, 226/9, A174B95b/19, A174B96a/9, A82B39a/20, A82B40a/8, B86b/12.

dilkü Tilki 83/17, 135/12, B85a/20, B89b/12.

dilkü yağı Tilki yağı 130/18, 58/13, B89b/3.

dillü ‘avrat Çok konuşan kadın 208/5.

dil vir- Konuşmak 208/5.

dimāğ (Ar.) Beyin 5/11, 5/15, 5/18, 5/18, 7/4, 9/5, 9/7, 9/13, 13/18, 15/16, 17/13, 19/14, 22/13, 28/1, 31/5, 36/1, 40/4, 53/20, 54/3, 57/13, 70/13, 71/9, 73/3, 73/5, 82/13, 82/4, 100/7, 138/7, 166/9, 174/7, 175/2, 181/9, 181/9, 182/12, 182/13, 189/19, 197/8, 202/17, 205/1, 205/12, 206/8, 208/16, 208/19, 211/10, 213/12, 213/7, 214/4, 214/6, 215/2, 218/3, A174B94b/6, A174B94b/6, A174B95a/6, A174B95a/7, A80B38a/2, A80B38a/3, B7a/1, B76a/13, B81a/15, B84a/3, B85a/10, B85a/4, B87a/10, B88a/4.

dimāğ huşklığı Beyin damarlarında tıkanma 81/7, 198/5.

diñ- Dinmek 20/9, 21/14, 21/16, 21/8, 95/10, 118/6, 159/10, 159/9.

diñdür- Dindirmek 159/11, 159/12.

diñlen- Dinlenmek 230/12, A134B62a/5.

dir- Dermek, toplamak 126/4.

direk(g) Direk 26/1.

direm Dirhem 10/10, 103/7, 103/8, 117/14, 120/12, 120/5, 123/15, 123/15, 123/15, 124/6, 124/6, 124/8, 124/8, 125/1, 125/1, 126/12, 131/5, 133/3, 133/4, 133/4, 133/4, 133/5, 133/6, 133/6, 134/1, 135/17, 136/19, 136/2, 136/2, 137/1, 137/2, 138/14, 143/16, 144/7, 145/12, 145/8, 145/9, 145/9, 145/9, 149/4, 150/16, 150/6, 151/10, 151/10, 151/10, 151/11, 151/11, 154/18, 165/19, 165/19, 165/8, 165/8, 166/12, 166/2, 166/4, 166/5, 169/2, 170/2, 170/3, 172/1, 172/10, 172/16, 172/16, 172/16, 172/16, 172/19, 172/19, 172/19, 173/10, 173/11, 173/11, 173/14, 173/17, 174/3, 174/5, 174/6, 174/6, 174/7, 175/10, 175/11, 175/13, 175/14, 175/17, 175/19, 175/19, 175/19, 175/4, 175/5, 175/6, 175/7, 175/9, 176/1, 176/12, 176/13, 176/13, 176/14, 176/15, 176/4, 176/4, 177/1, 177/11, 177/12, 177/12, 177/18, 177/19, 177/19, 177/19, 177/3, 177/5, 177/6, 177/6, 177/9, 177/9, 178/1, 178/1, 178/1, 178/14, 178/19, 178/9, 179/16, 179/17, 179/17, 179/18, 179/18, 180/12, 180/13, 180/13, 180/6, 180/8, 180/9, 180/9, 181/11, 181/12, 181/12, 181/13, 181/13, 181/13, 181/17, 181/17, 181/18, 181/18, 181/18, 181/3, 181/3, 181/3, 181/3, 181/4, 181/4, 181/4, 181/5, 181/5, 181/5, 182/1, 182/10, 182/10, 182/16, 182/17, 182/4, 182/4, 182/5, 182/7, 182/8, 183/1, 183/6, 183/7, 183/7, 184/9, 185/10, 185/4, 185/5, 186/13, 186/14, 186/14, 187/12,

187/15, 187/15, 187/16, 187/18, 187/18, 187/6, 187/6, 187/7, 190/17, 190/17, 191/11, 191/12, 191/12, 200/4, 205/10, 205/10, 207/9, 208/19, 208/19, 224/11, 226/19, 227/1, 242/18, A168B90b/16, A168B91b/19, A168B91b/4, A168B91b/4, A168B91b/7, A168B92a/8, A172B93b/10, A172B93b/10, A172B93b/11, A172B93b/11, A174B94a/21, A174B94a/21, A174B94b/1, A174B94b/1, A174B94b/1, A174B94b/1, A174B94b/10, A174B94b/10, A174B94b/14, A174B94b/15, A174B94b/15, A174B94b/15, A174B94b/16, A174B94b/17, A174B94b/2, A174B94b/2, A174B94b/2, A174B94b/2, A174B94b/20, A174B94b/20, A174B94b/21, A174B94b/8, A174B94b/8, A174B94b/9, A174B94b/9, A174B95a/10, A174B95a/10, A174B95a/14, A174B95a/18, A174B95a/18, A174B95a/19, A174B95a/2, A174B95a/2, A174B95a/4, A174B95a/5, A174B95b/2, A174B95b/17, A174B96a/8, A174B96a/8, A217B103b/16, A225B108b/20, A225B108b/20, A80B37b/10, A80B37b/18, A82B39a/12, A82B39a/5, A82B39b/16, A82B39b/2, A82B39b/3, A82B39b/3, A82B39b/4, A84B41a/7, A84B41a/7, B75b/20, B76b/12, B76b/13, B76b/15, B76b/16, B76b/18, B76b/21, B76b/9, B77a/18, B77a/5, B77a/5, B77a/5, B77a/6, B77a/8, B77a/8, B77b/20, B77b/21, B77b/21, B78a/11, B79a/13, B80a/18, B80a/19, B81b/11, B81b/11, B81b/11, B81b/8, B83a/3, B84b/18,

B86a/11, B86a/19, B86a/19,
B86b/12, B86b/13, B86b/4,
B86b/4, B87a/1, B87a/2, B88a/13,
B88a/6, B89a/12, B89a/5, B89a/6.

dirhem (Ar.) Bir ağırlık birimi 6/17, 6/17,
6/19, 6/1, 7/4, 7/5, 7/5, 10/4, 10/9,
15/17, 15/17, 15/18, 15/18, 15/18,
154/19, 16/17, 16/17, 16/18, 17/10,
17/10, 17/3, 17/6, 17/6, 17/6, 17/7,
17/7, 17/8, 23/14, 23/14, 23/14,
23/14, 24/19, 24/19, 28/9, 30/14,
30/14, 32/2, 32/2, 32/3, 32/3, 32/3,
36/3, 37/5, 39/7, 41/13, 41/13, 41/5,
41/5, 42/9, 43/14, 43/19, 45/9, 45/9,
45/9, 54/8, 54/9, 58/1, 58/2, 58/2,
58/2, 58/3, 58/3, 58/4, 61/1, 61/13,
61/13, 61/14, 61/16, 61/17, 61/17,
62/16, 65/16, 66/14, 67/10, 67/11,
67/6, 67/6, 69/11, 69/11, 70/15,
70/16, 72/8, 78/11, 78/8, 78/8,
80/10, 80/11, 80/11, 80/11, 80/7,
80/7, 80/8, 83/3, 84/11, 84/11,
84/11, 84/12, 84/9, 85/12, 85/16,
86/12, 86/12, 86/13, 86/18, 86/19,
86/19, 87/1, 87/10, 87/10, 87/11,
87/12, 87/2, 88/10, 88/16, 88/17,
88/17, 89/2, 89/8, 89/8, 89/9, 89/9,
91/11, 91/14, 91/16, 91/6, 91/6,
92/12, 92/4, 92/4, 92/5, 92/9, 92/9,
93/15, 93/16, 93/16, 94/10, 94/11,
94/4, 94/5, 94/5, 94/8, 94/8, 94/8,
95/13, 95/8, 96/4, 97/11, 97/11,
97/3, 97/4, 103/5, 103/6, 104/18,
106/5, 106/5, 108/19, 108/19,
111/1, 111/2, 111/5, 112/11,
112/14, 112/14, 113/1, 113/3,
113/6, 117/1, 117/1, 117/15,
120/11, 120/12, 120/12, 120/12,
120/13, 120/13, 121/19, 122/12,
122/13, 124/5, 136/12, 145/11,
147/15, 147/15, 174/17, 177/1,
183/12, 190/17, 191/11, 191/12,
191/13, 195/19, 199/17, 199/19,
200/10, 200/11, 201/1, 201/2,
201/3, 202/5, 203/2, 203/3, 203/3,

203/4, 206/6, 208/17, 208/4, 209/1,
209/6, 209/7, 210/17, 214/11,
214/12, 216/5, 216/5, 216/6,
226/19, 242/19, 244/15, 244/16,
245/4, 245/4, A147B67b/16,
A147B67b/16, A147B67b/17,
A157B90a/5, B76b/12.

diri Diri 77/14, 77/2, 117/17, 120/7,
A168B91a/18, A168B91a/18.

diril- Dirilmek 137/4.

dirsek(g) Dirsek 231/8, 231/9,
A168B90b/19.

diş Diş 3/13, 3/4, 3/5, 3/6, 23/4, 23/7,
23/9, 23/10, 23/12, 23/13, 23/15,
24/2, 24/4, 24/5, 24/6, 24/8, 24/10,
24/11, 24/11, 24/12, 24/13, 24/16,
24/16, 24/18, 25/11, 25/13, 25/15,
25/16, 25/18, 25/20, 25/21, 25/3,
26/4, 26/5, 26/10, 26/11, 26/13,
26/21, 26/7, 27/1, 27/2, 27/3, 27/4,
27/5, 27/8, 31/11, 35/19, 97/7,
176/18, 178/7, 214/2, 222/1,
222/14, 238/13, 238/3, 245/19,
248/4, A134B62a/6,
A248B112b/2, A248B112b/2,
A248B112b/2, A248B112b/3,
A248B112b/3, A248B112b/4,
A248B112b/6, A248B112b/8,
A82B38b/18, B88a/1

diş ağrısı Diş ağrısı 23/3, 23/9, 24/1, 25/2,
25/5, 25/8, 25/9, 82/17, 214/19.

diş dibi Diş kökü 24/14, 26/7, 219/15.

diş dibleri Diş kökleri 211/11.

diş eti Diş eti 23/7, 26/3.

diş etleri Diş etleri 26/18, 26/20, 214/16.

dişi Dişi, erkek karşıtı 102/14, 142/2,
163/11, 163/12, 163/13, 192/4,
192/5, 192/6, B77a/18.

dişili Dişili 11/3.

dişi sıracı Dişi ayçiçeği 192/6.

diş oyulması Diş çürümesi 32/4.

ditre- Titremek 47/7, B86a/5, B86a/6, B86a/9.

ditreme Titreme 208/2.

ditremek(g) Titremek 197/18.

dīvāne (Ar.) Aklı gitmiş 2/20, 14/13, 14/14.

dīvānelik(g) Divanelik 14/16, 198/7.

dīvār (Far.) Duvar 141/6, 230/2, A168B91b/14.

diyār (Ar.) Ülke, memleket 54/6.

diye Diye 13/6.

diyü Diye 248/5.

diz Diz 2/11, 95/4, 99/3, 103/17, 103/17, 125/10, 125/9, 126/1, 129/11, 131/13, 133/13, 133/18, 134/1, 190/19, 198/12, 234/10, 234/11, 234/8, 234/9, 234/9, 243/13, A134B62a/3, A134B62a/4, A168B90b/19, A168B91a/5, A168B91a/5, A168B91a/6, A82B39b/18.

diz ağrısı Diz ağrısı 89/4.

doğra- Doğramak 23/12, 23/17, 218/5, 244/17.

doğran- Doğranmak 49/10.

doğur- Doğurmak 119/6, 119/10.

dokın- Dokunmak 56/8, 161/5, 162/10, 162/2, 163/17, 164/9, 235/10, 237/1, 237/12.

dokun- Dokunmak 57/1, 161/1, 186/2, A168B90b/12.

dokundur- Dokundurmak 23/13, 27/5.

dolaşık Dolaşık 125/19.

doldur- Doldurmak 23/17, 23/18, 38/6, 127/9, 162/9, 170/19, B87a/4, B88b/4.

dolu Dolu 40/12.

don Don, giysi A168B91a/20.

doñ- Donmak 95/3, 98/19, 190/13.

doñdur- Dondurmak 99/6.

dost Dost 227/16, 228/13, 228/14, 228/18, 230/11, 230/2, 232/11, 232/17, 234/16, 234/6.

dög- Dögmek 5/5, 6/9, 6/17, 7/19, 10/3, 13/9, 14/15, 15/18, 18/19, 19/3, 20/16, 20/17, 20/5, 20/6, 20/8, 21/15, 22/4, 23/15, 23/4, 23/6, 24/16, 24/9, 26/16, 26/19, 26/21, 27/14, 27/2, 27/20, 29/5, 30/17, 31/7, 32/1, 32/10, 32/14, 32/16, 32/3, 33/1, 34/6, 34/7, 35/10, 35/19, 35/6, 36/15, 36/17, 36/8, 37/9, 38/18, 38/19, 39/8, 41/13, 41/8, 43/10, 43/11, 43/16, 43/19, 45/10, 45/12, 45/14, 46/1, 46/9, 48/14, 49/14, 49/17, 50/1, 50/2, 51/14, 51/15, 51/2, 51/20, 52/4, 52/7, 53/12, 53/14, 53/16, 54/10, 56/10, 56/15, 56/15, 56/7, 57/4, 58/9, 59/6, 59/8, 60/1, 60/4, 60/5, 60/9, 61/14, 62/11, 62/15, 62/2, 63/7, 64/18, 65/10, 65/12, 65/19, 67/11, 67/7, 68/11, 70/7, 72/11, 75/13, 78/8, 79/11, 79/5, 79/8, 80/9, 81/6, 82/5, 83/13, 83/14, 83/16, 83/2, 83/8, 83/8, 84/1, 84/15, 84/6, 85/14, 85/4, 86/8, 88/10, 88/17, 89/13, 89/2, 89/9, 91/14, 91/15, 91/7, 91/9, 92/13, 92/18, 92/5, 93/16, 93/2, 94/9, 95/17, 95/18, 96/2, 96/3, 97/12, 97/16, 97/17, 97/19, 98/10, 98/14, 98/3, 98/5, 98/8, 99/4, 101/18, 102/5, 102/7, 103/11, 103/4, 106/17, 108/16, 109/13, 109/19, 110/1, 110/7, 111/1, 111/5, 111/7, 112/14, 112/18, 112/8,

113/15, 114/1, 114/10, 114/14,
 114/16, 114/5, 115/11, 115/15,
 115/3, 116/10, 116/14, 116/16,
 116/17, 116/5, 117/10, 117/2,
 117/8, 118/5, 120/18, 121/16,
 121/4, 122/13, 122/15, 123/8,
 124/1, 124/6, 124/14, 124/16,
 126/3, 126/9, 128/11, 128/13,
 128/14, 129/10, 129/5, 130/13,
 130/16, 131/1, 131/5, 131/6,
 133/19, 135/6, 136/12, 136/4,
 137/10, 137/2, 138/16, 139/12,
 141/12, 143/12, 143/14, 143/9,
 145/10, 145/13, 145/18, 145/4,
 146/11, 146/12, 146/14, 146/14,
 146/19, 150/1, 150/13, 150/15,
 151/13, 152/16, 152/19, 153/2,
 154/1, 154/15, 157/18, 157/19,
 158/10, 158/12, 158/19, 158/5,
 158/7, 158/17, 159/1, 159/10,
 159/11, 159/18, 159/7, 160/11,
 163/10, 163/10, 163/13, 165/3,
 165/8, 166/12, 166/4, 167/5, 167/6,
 167/15, 169/1, 169/6, 170/12,
 172/10, 172/17, 173/18, 174/3,
 175/10, 175/14, 176/15, 177/1,
 177/11, 177/3, 177/6, 178/10,
 178/11, 179/10, 180/13, 180/18,
 180/9, 181/13, 182/2, 183/7,
 184/10, 184/5, 185/5, 187/12,
 187/16, 188/10, 188/14, 189/3,
 189/4, 190/3, 190/18, 190/8,
 191/16, 191/16, 191/16, 191/6,
 191/7, 194/7, 196/1, 201/15,
 201/18, 202/15, 202/18, 202/5,
 202/8, 203/9, 204/8, 206/16,
 208/12, 208/5, 209/6, 211/1,
 213/13, 220/4, 223/19, 227/3,
 236/15, 239/10, 239/2, 240/18,
 242/3, 242/4, 245/12, 245/2,
 a108B50b/20, a108B51a/5,
 a108B51a/8, a134B61b/16,
 a147B67b/17, a168B90b/9,
 a168B92a/4, a168B92a/8,
 a174B94a/18, a174B94b/10,
 a174B94b/18, a174B95a/19,

a174B95b/13, a174B95b/17,
 a174B96a/8, a225B108b/15,
 a80B37a/16, a80B37b/13,
 a80B37b/18, a80B37b/2,
 a82B39b/6, a82B39b/7,
 a82B39b/9, a82B40a/20,
 a82B40a/21, A84B41a/8,
 a84B41a/9, B76a/13, B76a/14,
 B76b/16, B76b/18, B76b/21,
 B77a/21, B77a/6, B77a/8, B78b/5,
 B78b/9, B79a/10, B79a/3, B79a/5,
 B79a/7, B79a/9, B79b/14, B79b/5,
 B79b/8, B80a/15, B80b/11,
 B80b/16, B81b/5, B82a/13,
 B82a/16, B82a/8, B83a/5, B83a/7,
 B83b/20, B84a/13, B84b/7,
 B84b/8, B85a/12, B85a/19,
 B85a/21, B86a/17, B86b/10,
 B86b/17, B87a/13, B87a/14,
 B87a/16, B87a/2, B87a/4, B87a/5,
 B87a/7, B87a/9, B87b/1, B88a/19,
 B88a/3, B88a/7, B88b/1, B88b/13,
 B88b/15, B89b/11, B89b/5,
 B89b/9.

dögil- Döğülmek A168B91a/7.

döğül- Döğülmek 34/3, 45/5, 47/13, 47/14,
 50/6, 69/11, 69/5, 98/9, 99/4, 114/3,
 124/6, 126/12, 126/5, 129/16,
 136/4, 154/19, 160/13, 177/10,
 177/9, 182/16, 194/2, 227/1,
 A174B95a/10, B76b/16, B77a/2,
 B81b/8, B87a/17, B87a/20.

döğülmüş günlük Döğülmüş günlük 8/8.

döğülmüş mazu Döğülmüş mazu 69/15.

döğü Yakı 7/10, 39/13.

dök- Dökmek 24/10, 243/1, 245/4, 27/6,
 35/8, 73/16, 8/8, 82/10, 82/4, 82/7,
 93/3, 97/5, 98/16, 100/1, 116/5,
 141/2, 146/19, 153/12, 164/5,
 167/9, 174/9, 23/21, 235/13, 237/9,
 239/11, 239/5, A134B62a/3,
 A134B62a/5, A168B91a/21,
 B86a/20, B88b/5, B89b/11.

döke bil- Dökebilmek 99/2.

dökil- Dökülmek 25/19, 164/9, B5b/18, B80b/10, B80b/10, B80b/11, B80b/15, B80b/15, B80b/16, B80b/16, B80b/5, B80b/6, B80b/7, B81a/14, B81a/5, B81a/7, B84a/10, B84a/11, B84a/3, B85a/8, B87a/17

dökin- Dökünmek 7/8, 24/20, 78/2, 78/10, 171/9, 187/13, 187/18.

dökül- Dökülmek 40/10, 40/4, 57/13, 64/19, 99/16, 116/4, 129/7, 133/13, 135/3, 149/1, 149/7, 187/3, 206/5, 235/14, 236/10, 236/12, 236/2, 236/3, 236/6, 243/1, B76b/15, B80b/4, B80b/6, B80b/8.

dökün- Dökünmek 65/17, 81/3, 137/4, 193/16, 193/9, A147B68a/11.

dön- Dönmek 74/13, 89/5, 110/2, 162/7, 18/7, 191/8, 192/4, 209/10, 209/16, 216/1, 219/4, 221/9, 230/17, 232/19, 241/18, A82B40a/12, B77a/16, B86a/15, B88b/1.

döndür- Döndürmek 27/12, 242/11.

dörd Dört 181/11, A248B112b/6.

dörder Dörder 175/19, 177/18, A174B94b/15, A174B94b/8.

dördünci Dördüncü 14/13, 28/8, 41/10, 64/2, 64/7, 73/9, 82/4, 97/16, 126/19, 150/13, 168/15, 199/5, 217/16, 220/14, 220/16, 220/16, 220/17, 220/18, 232/10, 235/5, A225B108b/18, B76b/3, B77b/16, B85a/1.

dörpile- Törpülemek 203/15.

dört Dört 2/12, 11/9, 19/18, 22/17, 27/18, 32/2, 38/3, 39/12, 41/5, 67/17, 73/7, 80/11, 84/11, 91/11, 91/16, 91/4, 92/15, 92/4, 112/12, 118/8, 120/4, 122/9, 125/10,

140/10, 147/13, 147/7, 151/10, 151/10, 151/11, 153/16, 156/13, 157/4, 161/4, 167/7, 17/8, 173/12, 174/3, 176/1, 177/19, 178/1, 178/1, 179/8, 180/6, 181/17, 182/4, 182/7, 189/13, 189/8, 190/6, 191/11, 193/16, 204/13, 204/13, 218/18, 220/1, 225/17, 225/2, 229/12, 242/8, 244/12, 244/13, 244/15, 247/16, A168B91a/19, A174B94b/20, A174B94b/8, A174B95a/2, A225B108b/14, A225B108b/2, A225B108b/5, A225B108b/7, A248B112b/2, B75b/20, B76b/12, B77a/5, B80a/13, B81b/8, B83b/1, B83b/17, B86b/4.

döşe- Döşemek 127/1, 127/2, 131/7, 131/8, 170/5, 171/8, 185/17, A168B90b/8, B83a/2.

döşek(g) Döşek, yatak 107/1, 107/14, 107/7, 107/9, 128/17, 167/7, 171/7, 171/8, 221/16, 222/14, 76/11.

döşet(d) Döşetmek 127/12, 147/8.

dudak(ğ) 96/9, 138/4, 161/2, 219/14, 245/19, 246/1.

du‘ā (Ar.) Dua B1b/14.

dumağı Nezle A80B37b/19.

dur- Durmak 3/10, 20/11, 20/11, 20/15, 20/15, 20/5, 21/1, 21/10, 21/21, 21/3, 21/4, 21/6, 25/14, 25/15, 29/11, 29/20, 29/7, 33/2, 34/9, 35/9, 36/10, 37/7, 39/9, 49/19, 50/10, 56/16, 62/9, 74/5, 76/13, 8/12, 91/8, 94/18, 95/3, 98/14, 102/13, 103/6, 103/9, 104/12, 106/14, 106/8, 107/1, 113/17, 114/19, 115/12, 115/14, 115/6, 116/11, 118/5, 119/9, 126/13, 147/3, 150/5, 154/8, 155/10, 156/11, 156/14, 157/10, 159/3, 159/5, 160/12, 161/7, 164/7, 165/2, 165/3, 171/2, 174/10, 174/9,

183/2, 185/12, 185/13, 185/15, 185/19, 186/10, 186/16, 187/1, 188/11, 190/19, 195/17, 220/3, 236/11, 237/5, 238/19, 240/3, 241/7, 242/11, 242/16, 243/15, 243/16, 243/5, 243/6, 243/6, 243/8, 244/3, 245/3, 245/6, A168B90b/10, A168B91a/8, A168B91b/9, A240B109a/10, A84B41a/11, B81a/11, B81b/12, B81b/15, B81b/7, B81b/9, B83a/7, B83b/3, B84b/20, B86a/20, B86b/14, B89a/16.

dura bil- Durabilmek 128/4.

durul- Durulmak 211/1.

dut- Tutmak 2/15, 5/16, 12/17, 18/5, 18/6, 25/7, 25/9, 25/9, 26/15, 30/21, 31/1, 33/20, 34/13, 35/2, 36/20, 41/2, 43/15, 48/5, 64/5, 65/17, 69/5, 94/12, 99/2, 102/9, 102/11, 102/13, 118/4, 124/12, 124/4, 133/16, 133/9, 139/19, 140/1, 141/10, 141/14, 141/15, 141/9, 142/2, 142/3, 145/7, 146/18, 153/3, 153/3, 160/6, 162/15, 162/7, 169/12, 170/2, 195/11, 201/6, 201/9, 206/18, 209/14, 210/7, 215/14, 219/19, 223/2, 226/10, 226/9, 23/21, 23/6, 235/12, 238/16, 240/12, 242/8, 242/9, 243/10, 243/16, 245/8, A168B91a/18, A168B91a/2, A168B91b/14, A168B91b/3, A168B91b/6, A248B112a/19, A80B37a/19, B85a/6, B85a/6, B87a/15.

duta gel- Tuta gelmek 148/13.

dutıl- Tutulmak 45/8, 106/8, 106/9, 107/16, 107/17, 108/13, 108/14, 108/19, 108/4, 108/8, 108/9, 108/9, 194/5.

dutak Dudak 3/11.

dutul- Tutulmak 22/7, 77/14, 83/16, 100/12, 193/15, 242/3, A168B91a/19.

dutuşdur- Tutuşturmak 150/10.

düş ol- Rastlamakı 169/9.

dütiyā (Ar.) Sürme 158/19.

duya bil- Duyabilmek 113/17, A80B38a/1.

dübdüz Düpdüz A248B112b/9.

dübür (Ar.) Makat 117/7, 239/8.

dügil- Düğümlenmek 39/10.

dügün Düğüm 134/1, B84a/10, B84a/12.

dügün vur- Düğüm atmak 125/11, 125/8, 133/13, 133/8, 191/1.

dühnü'l-buṭm Büyük meneviş yağı 106/1.

dükeli Tamamen 107/6, 136/14, 139/3, 182/19, 206/12, 220/13, 227/14, 230/16, 232/18, 233/17, A174B95a/12, A217B103b/18, B85a/3.

düken- Tükenmek 30/11.

dülbend Tülbent 55/12, 236/16, 236/2.

dün Dün A82B38b/21.

dürlü Türlü 30/4, 38/7, 70/8, 163/11, 199/15, 199/15, 200/15, 201/3, 210/1, 210/9, 213/8, 213/9, 239/9, 247/16, A225B108b/9, A80B37a/20, B81a/13, B82b/11.

dürlü dürlü Türlü türlü A168B91b/10.

dürt- Dürtmek, sürmek 84/14, 116/17, 129/6, 142/18, 142/18, 143/11, 143/15, 145/5, 145/5, 146/12, 146/14, 146/2, 146/2, 146/7, 147/19, 147/19, 148/1, 148/18, 149/18, 149/3, 150/14, 153/18, 153/2, 154/15, 154/2, 158/1, 158/15, 158/3, 158/5, A168B91b/8, A240B109a/13.

dürtün- Dürtünmek, sürünmek 145/15, 153/1.

dürüst Sağlıklı, sağlam 1/12, 138/10, 34/21, B1b/7.

düş Düş, rüya 216/13, 216/15, 216/18, 222/13.

düş- Düşmek 25/16, 33/21, 34/20, 35/13, 35/16, 35/18, 52/9, 53/3, 54/3, 54/4, 56/19, 57/7, 97/12, 115/7, 116/12, 119/9, 144/15, 144/6, 146/7, 149/1, 149/15, 158/15, 160/1, 161/11, 167/1, 167/19, 168/16, 195/9, 216/11, 22/12, 229/4, 230/14, 238/19, 241/18, 242/1, A168B90b/12, A168B90b/19, A168B90b/20, A168B91a/6, B6a/17, B81b/1, B88b/12, B88b/18, B89b/13, B89b/7, B89b/9.

düşenbe (Far.) Pazartesi 11/8, 170/1.

düşmen Düşman 230/6, 230/10, 230/17, 230/18, 231/8, 231/10, 231/19, 234/10.

düşür- Düşürmek 35/18, 37/6, 9/11, 95/12, 95/15, 96/4, 108/12, 112/9, 115/6, 115/7, 117/16, 117/16, 117/18, 118/1, 118/4, 119/5, 119/6, 119/8, 145/18, 146/15, 146/17, B85a/7.

dütün Tütün 146/18.

düz Düz 34/20, 190/8, 238/13, 239/7, 246/12.

düz- Dizmek 25/17, 39/17, 57/14, 129/9, 157/11, 163/7, 226/18, 244/4, B6b/19.

düzdür- Dizdirmek 14/12.

dā'ire (Ar.) Çevre 156/6, 156/16.

dā'irü'l-fil Fil hastalığı 190/13.

def'-i nisyān Unutkanlığın giderilmesi 182/8, A174B95a/3.

degirmen Değirmen A147B68a/11.

degme Bulaşma B85a/7.

derviş Derviş 237/18.

deve beyni Deve beyni 28/4.

deve eti Deve eti 215/13.

doğuzuncı Dokuzuncu 32/4.

dut Dut 146/8.

-E-

ebegümeci yabrağı Ebegümeci yaprağı 236/14.

ebengümeci Ebegümeci 52/13, 78/17, 113/16, 171/5, 241/13, B77a/20, B79b/4.

ebengümeci köki Ebegümeci kökü 85/4, B77b/17.

ebengümeci yabrağı Ebegümeci yaprağı 187/15.

ebengümeci yabrağı Ebegümeci yaprağı B85a/5.

ebücehil karbuzu Ebucehil karpuzu 86/1, 167/7.

Ebū Yūsufiye Bir çeşit şurup 201/3.

ecel (Ar.) Ecel B83a/11.

ecil (Ar.) Sebep 111/1.

eczā (Ar.) İlaç yapımında kullanılan maddeler 25/1, 42/14, 57/19, 58/4, 65/2, 117/3, 117/4, 120/14, 133/3, 172/2, 176/15, 177/6, 178/11, 178/12, 178/2, 179/1, 180/14, 180/5, 180/9, 181/16, 181/19, 184/5, 184/6, 185/9, 191/18, 202/6, A172B93b/11, A174B94b/13, A174B94b/16, A174B94b/16, A174B94b/2, A174B95b/13, A174B95b/14, A174B96a/12, B77a/6.

eczā-yı hār Sıcak ilaçlar 201/7, 201/10.

edviye (Ar.) İlaçlar 35/7, 57/3, 64/16, 151/13, 169/1, 178/19, 178/2, 179/10, 179/11, 182/17, 183/8, 185/12, 204/15, 214/11, A172B93b/11, A174B95a/11, A174B95a/20, A225B108b/18, B5b/15, B6b/16, B6b/8, B77b/16, B78a/3.

ef ā yılanı Engerek yılanı 143/2, B80a/1, B80a/20, B80a/7.

efkār (Ar.) Düşünceler 11/17.

efkār-ı fāsīde Kötü fikirler 49/3.

eflāh tuzu Eflak tuzu 153/11.

eflāk tuzu Eflak tuzu 24/19, 35/6, 97/7, 242/10, 245/11, B87a/2.

Eflātūn Eski yunan filozofu 183/18, A174B95b/8.

Eflātūn hekīm Eski yunan filozofu A168B91b/15.

efrād (Ar.) ç. < ferd 198/6.

efsentin (Grk.) Acı pelin 134/1.

efsentin (Grk.) Acı pelin 48/16, B76a/1.

eftīmūn (Grk.) Cin saç, kâfir saç 9/13, 9/6, 10/12, 14/7, 15/14, 15/17, 16/5, 16/9, 142/16, 144/16, 152/15, 154/13, 166/7, 173/14, 176/2, 177/10, 179/14, 179/17, 183/9, 204/3, 216/3, 216/7, A174B95a/11, A80B37b/17, B75b/20, B76b/4, B81a/8, B83b/15.

eftīmūn-ı maṭbūḥ Pişmiş eftimun 175/15.

eftīmūnlu Eftimunlu A134B62a/7.

efzal (Ar.) En iyi 10/14, 169/19, 50/11, B81b/16.

eg- Eğmek 222/4, 222/4, 246/17.

eger Eğir. Bu kelime metnimizde 1867 yerde geçmektedir. Hepsi aynı anlamda geçtiği için geçtiği bütün yerleri yazmayı gerekli görmedik. Birkaç yeri yazmakla yetindik. 5/1, 59/8, 86/4, 145/18, 216/13.

egerçi (Far.) Her ne kadar 12/3, 42/11, 72/12, 73/10, b1b/12, 109/17, 129/2, 210/15, B76a/16, B77a/9, B78a/4, B78b/17, B82a/3.

egil- Eğilmek 15/5, 25/18, 123/5, 183/11, 221/18, A168B91a/6, A174B95b/1, B86a/13, B86a/14, B86a/18.

egir Eğir, ağır otu 42/12, 64/12, 64/18, 65/12, 98/8, 98/9, 122/8, 212/2, B85a/19.

eglen- Eğlenmek, beklemek 64/14.

eglet- Bekletmek 50/7.

egşeri kaç- Çivi çakmak B81b/14.

ehemm (Ar.) En önemli 15/4.

ehemm-i mūhimmāt Önemlilerin en önemlisi B1b/6.

eḥibbā (Ar.) Dostlar, tanıdıklar B1b/16.

ehl (Ar.) Eş, zevce, zevce 151/12.

ek- Ekmek, 10/3, 23/2, 25/1, 26/17, 32/1, 32/3, 34/3, 35/8, 39/15, 56/11, 57/12, 58/1, 71/2, 72/11, 8/8, 86/6, 98/1, 98/13, 98/9, 99/19, 110/1, 110/3, 111/12, 115/19, 123/13, 123/9, 129/15, 133/19, 155/16, 155/18, 155/19, 156/13, 156/4, 157/3, 157/7, 158/13, 158/17, 158/19, 158/6, 158/8, 158/8, 159/10, 159/18, 159/2, 159/4, 160/8, 160/9, 190/3, 190/4, 191/7, 191/8, 193/18, 194/2, 240/2, 242/10, A80B37b/13, A82B39a/5, B85a/13, B85a/15, B85a/16, B87a/15, B87a/17, B87a/5.

ekḫal (Ar.) Kolun orta damarı 119/17, 219/7.

ekḫal ṭamarı Ekhal damarı 142/15, 148/10, 148/16, 149/7, 85a/5.

ekmek(g) Ekmek 26/12, 74/4.

eksik Eksik 246/19.

eksil- Eksilmek 49/8, 118/10, 183/2, A174B95a/15, A82B39a/9.

ekşer (Ar.) Daha çok, daha ziyade 13/17, 19/5, 38/13, 38/14, 49/8, 107/18, 133/10, 135/16, 138/5, 140/1, 149/11, 188/18, 224/10, 235/8, 239/15, A82B40a/2, B84a/20.

ekşerî (Ar.) Çoğunluk 104/5, 107/2, 150/11, 201/6, B78b/14, B86a/13.

eksücek Eksikçe 120/6.

eksük Eksik 75/5, 115/13, 240/17.

eksük eyle- Eksiltmek 169/17.

ekşi Ekşi 16/16, 22/5, 31/6, 33/10, 34/10, 35/5, 37/17, 39/14, 43/1, 45/3, 46/17, 46/17, 47/10, 47/16, 48/9, 49/18, 51/8, 55/7, 65/9, 73/8, 79/4, 80/2, 86/16, 90/15, 92/15, 97/8, 100/17, 107/5, 107/6, 112/16, 114/2, 115/15, 118/5, 122/11, 129/12, 132/19, 137/15, 137/16, 151/17, 151/6, 151/9, 156/13, 160/19, 165/6, 179/13, 180/5, 184/12, 188/9, 189/14, 191/19, 199/12, 200/4, 203/11, 207/12, 209/11, 215/12, 217/10, 226/12, 235/11, 236/17, 237/4, 237/7, 244/6, A168B91a/12, A174B95b/20, A217B104a/7, A84B41a/17, B83a/1, B85a/11, B85a/9.

ekşi- Ekşimek 46/3, 224/9.

ekşice Ekşice 9/3.

ekşi elma Ekşi elma 49/17, 49/18, 118/4.

ekşi enār Ekşi nar 67/13, 77/12.

ekşi enār çekirdegi Ekşi nar çiçeği 60/8.

ekşi enār kabı Ekşi nar kabuğu 32/19.

ekşi enār şuyı Ekşi nar suyu 18/8, 31/20, 67/9, 84/5, 139/2, 203/19, 204/6, 209/13, B82b/17, B82b/21.

ekşi erik aşı Ekşi erik yemeği 137/16.

ekşit- Ekşitmek 2/12.

ekşi tut şarābı Ekşi dut şerbeti 32/6.

el El 16/3, 19/11, 19/16, 22/11, 25/12, 28/16, 29/21, 30/15, 37/19, 47/7, 57/10, 69/12, 92/17, 93/10, 95/7, 103/18, 112/1, 112/2, 119/10, 121/1, 126/10, 126/6, 133/2, 133/9, 133/9, 135/12, 135/2, 142/12, 142/12, 148/3, 148/7, 149/14, 152/14, 155/14, 155/14, 161/3, 167/10, 189/19, 191/15, 210/7, 221/12, 221/16, 222/4, 225/1, 227/15, 227/6, 230/19, 231/14, 231/15, 231/17, 231/19, 231/8, 232/12, 232/13, 232/6, 232/7, 232/8, 233/6, 233/9, 238/17, 238/2, 239/7, 239/8, 239/8, A134B62a/1, A134B62a/7, A168B90b/12, A168B90b/16, A168B90b/20, A168B90b/20, A168B90b/7, A168B91a/1, A168B91a/4, A168B91b/14, A168B91b/18, A174B95a/13, A80B37b/5, A82B39a/2, A82B40a/2, A82B40a/3, B1b/5, B79b/16, B85a/8, B86a/9.

elbetde Elbette 21/9, 26/2, 73/11, 77/18.

elbette 90/10.

el çek- El çekmek 123/11.

ele- Elemek 32/3, 37/9, 54/9, 13/9, 126/10, 131/6, 138/17, 153/4, 158/19, 158/5, 159/10, 159/18, 175/14, 176/15, 177/1, 177/11,

- 177/7, 179/19, 180/13, 180/7, 184/10, A174B95b/17, B86a/20.
- e.-ve a80b37b/18
- elek** Elek 16/1, 19/3, 24/20, 32/20, 34/6, 53/12, 53/16, 54/10, 54/9, 56/7, 57/19, 58/5, 63/13, 80/15, 97/4, 114/1, 117/9, 120/14, 122/15, 124/1, 131/6, 151/13, 158/12, 158/19, 159/10, 159/11, 169/1, 170/12, 172/10, 173/18, 175/6, 178/10, 180/13, 180/7, 181/14, 181/19, 183/8, 184/5, 184/10, A168B91b/5, A174B94b/10, A174B94b/16, A174B95a/19, A174B95b/13, A174B95b/17.
- elen-** Elenmek 86/5, 151/14, 20/12.
- el-fakr** Bir tür yemiş 184/4, A174B95b/12.
- elli** Elli 97/5, 97/10, 97/16, 99/7, 102/17, 106/7, 110/14, 117/11, 200/19, 203/3, 203/4, 216/6, 96/1, A108B51a/4, A82B39b/2, B88a/17.
- ellinci** Ellinci 95/10.
- elma** Elma 36/21, 46/1, 49/18, 76/10, 76/8, 76/9, 88/2, 102/14, 118/16, 139/14, 19/10, 223/18, A225B108b/14, B85a/17.
- elmās** Elmas 23/10.
- elma aşı** Elma aşı 66/6.
- elma şuyı** Elma suyu 179/2, B78a/13.
- elma şarābı** Elma şerbeti 50/17, 67/10, 160/3.
- em-** Emmek 104/14.
- emāsiyye erügi** Amasya eriği 91/6, 91/16.
- emcek(g)** Meme 120/3, 233/14, 233/15.
- emek çek-** Emek çekmek, çabalamak 231/18.
- emîn** (Ar.) Emin, güvenilir 212/8, 217/17, 217/18.
- emîn eyle-** Emin eylemek B86b/8.
- emîn ol-** Emin olmak 12/14, 12/3, 123/3, 13/11, 142/4, 142/6, 226/5, 232/15, 233/4, B80a/5, B82b/13, B82b/14, B84b/13, B84b/20, B85a/1.
- emle** (Far.) Amlacotu 112/14.
- emlec** (Far.) Amlacotu 72/6, 175/17, 177/8, 178/8, 179/7, 182/16, 185/8, 209/5, A174B95a/10, A174B96a/11, B81a/16.
- emrāz** (Ar.) Hasalıklar 4/20, 180/4, 180/15, 180/16.
- emrāz-ı muhtelif** Çeşitli hastalıklar 226/1.
- emrāz-ı sevdā** Sevda ile ilgili hastalık 179/14.
- emrūd** (Far.) Armut 10/5, 118/16, 6/8, 66/6, 66/7, 85/19, 88/2.
- emrūṭ** (Far.) Armut 19/10, 46/1, 139/14.
- emzür-** Emzirmek 119/15.
- enām** (Ar.) Bütün varlıklar 28/17.
- enār** (Far.) Nar 22/5, 35/5, 66/6, 118/16, 137/16, 203/11, 223/18, 226/13, A225B108b/9, B81b/20, B82a/21.
- enār kabı** Nar kabuğu 112/3, B84a/18, B89a/17, B89a/19.
- enār şuyı** Nar suyu 9/2, 18/4, 118/15, A225B108b/11, A84B41a/17, B78a/12.
- enār şarābı** Nar şerbeti 30/12.
- encere** Isırgan otu 104/17.
- endām** (Ar.) Endam, boy pos 4/23, 11/2, 121/11, 15/12, 158/16, 176/10, 196/12, 207/6, 214/14, 216/14, 217/15, A174B94b/12.

endām süstligi Beden zayıflığı 205/13, A174B95b/1.

endām süstlik Beden zayıflığı 183/10.

endişe Üzüntü, kaygı 90/1, 217/19, B76b/2.

endir- İndirmek 201/15.

endür- İndirmek 5/10, 5/15, 124/10, 202/6, 203/8, 204/9, 207/1, A225B108b/13, A225B108b/17, A225B108b/3, A225B108b/6, A225B108b/8.

enfa' (Ar.) Daha yararlı, en yararlı 70/1.

engeç gözi Yengeç gözü bitkisi 58/11.

eñek(g) Çene 156/8, 246/3, 247/15.

eñse Ense 3/15, 6/15, 18/9, 33/13, 34/12, 34/9, 37/12, 38/15, 38/18, 38/2, 39/4, 39/6, 54/18, 73/8, 161/11, 162/13, B85a/21, B87a/9.

enīsūn Anason 16/13, 36/17, 41/5, 45/9, 46/5, 46/9, 64/17, 65/10, 87/12, 87/2, 96/12, 97/15, 108/1, 179/18, 180/7, 183/6, 193/13, 200/8, 203/2, 205/11, 206/7, A174B95a/18, B85a/12.

enīsūn şuyı Anason suyu 42/2, B82b/2.

enik(g) Enik 128/11.

enīsūn Anason 5/1, 175/5.

eñşār (Ar.) Yardımcılar 2/8.

envā' (Ar.) Çeşitler 194/17, 4/32, B82b/11.

er Adam 54/1, 117/18, 199/3, A168B91b/11, B88b/16, B88b/3, B88b/4, B88b/6, B88b/7, B88b/8.

er- Ermek 82/19, A168B92a/5.

eri- Erimek 35/12, 131/3, 214/1, A82B39a/9.

erigin (?) 155/15.

erik Erik 78/7, 139/1, 174/10, 175/19, 217/4.

erik şuyı Erik suyu 6/18, 140/6, 171/12, B79b/20.

erik şarābı Erik şerbeti 6/16.

erin- Erinmek, üşenmek 27/14.

eriş- Erişmek 159/15, 183/16, 229/17.

erişte Erişte 51/4, 55/14, 81/11, 81/15, 82/16, 109/1, 109/7, 119/18, 133/15, 139/1, 140/16, 160/19, 217/10, B87a/15.

erişte çorbası Erişte çorbası 125/3.

erişte kırıısı Erişte kurusu 79/18.

erişte müzevviresi Erişte lapası 132/6.

erit(d)- Eritmek 36/4, 60/3, 85/5, 102/19, 103/2, 104/19, 105/13, 105/4, 105/4, 105/5, 107/11, 107/12, 115/11, 116/1, 124/17, 125/14, 126/7, 129/5, 133/17, 143/5, 156/15, 158/13, 163/5, 164/12, 179/11, 185/6, 190/4, 214/9, 226/12, A80B37a/18, B81a/12, B85a/17.

erkek(g) Erkek 118/15, 118/8, 151/3, 151/3, 163/12, 163/11, 192/4, 192/5, 233/2, B88a/16, B88b/8.

erkek sıracı Erkek ayçiçeği 192/6.

erlik(g) Erkeklik, adamlık 169/7, 169/9, 178/16, B85a/9.

erte Ertesi gün, yarın 16/15, 141/1, 150/11.

ertesı Ertesi 54/7, 86/13, 92/16, 104/2, 115/7, 148/1, B83a/8.

erük(g) Erik 92/2, 93/5.

erük şuyı Erik suyu 91/17, 128/6.

esārūn (Far.) Kedi otu 106/4, 177/5, 180/7, 184/9, 211/4, A174B95b/16.

esbāb Esvap, elbise 137/4, 167/13, 171/11, 237/9, B89b/13, B89b/9.

esirge- Esirgemek B78a/19.

eski Eski 5/9, 7/15, 38/5, 39/16, 52/6, 61/19, 61/2, 73/5, 113/11, 115/16, 116/10, 124/5, 124/7, 128/10, 128/19, 137/5, 141/18, 146/1, 146/15, 153/19, 155/19, 156/14, 156/2, 157/4, 157/4, 157/9, 158/14, 158/9, 162/9, 163/7, 176/7, 177/13, 186/6, 197/19, 207/7, 211/7, 220/5, 239/13, 240/4, 240/7, 240/9, 244/2, A134B61b/15, A82B40a/17, B5b/8, B81a/16, B82a/14, B83b/21, B85a/6.

eski- Eskimek 196/1.

eski ishāl Uzun süren, kronik ishal 210/4.

eski öksürük Uzun süren, kronik öksürük 80/3.

eşnā (Ar.) An, sıra, vakit 1/2, 11/11.

espāb bkz. esbāb 76/14.

esrār Esrar 21/17, 98/13, 102/14, 112/4, 245/14, B78a/17.

esrār-ı hūkemā Hekimlerin sırları B88a/12.

eşer (Ar.) Eser 11/15, 225/19.

eşvāb (Ar.) Giyecek 127/16, 167/19, 235/10.

eşek(g) Eşek 14/12, A80B37a/20.

eşek kanı Eşek palanı B87a/14.

eşek palanı Eşek palanı 13/2.

eşek südi Eşek sütü 42/10, B89a/21.

eşek tezeği Eşek tezeği 69/13.

eşek tırnağı Eşek tırnağı 152/4.

eşik(g) Eşik 21/11, 67/17, 237/19, B89b/6.

eşit(d)- İştirmek 13/6, 228/1, 228/7, 234/11.

eşkāl (Ar.) Şekiller 21/20.

eşribe (Ar.) Şerbetler 30/12, 132/8, 144/13, 199/5, 223/16, B6b/15, B6b/7.

et Et 10/12, 10/14, 22/10, 227/3, 24/12, 25/20, 26/16, 26/4, 26/5, 28/12, 3/5, 44/17, 46/8, 55/14, 55/14, 55/7, 56/17, 56/17, 56/4, 60/17, 68/10, 68/13, 71/1, 71/17, 72/10, 73/1, 85/2, 86/14, 9/15, 91/5, 98/2, 101/13, 102/13, 131/8, 132/8, 133/1, 137/16, 143/7, 144/2, 145/17, 148/15, 155/11, 155/11, 155/17, 156/3, 157/1, 157/3, 158/17, 158/18, 158/18, 158/7, 161/10, 163/10, 165/15, 188/17, 190/3, 190/5, 191/9, 205/5, 207/10, 211/19, 212/1, 215/12, 215/16, 215/3, 215/3, 218/10, 218/5, 218/7, 218/8, A168b91b/2, A168b92a/3, b5b/13, b76a/20, B77a/13, B77a/13, B77a/18, B77b/12, B78a/13, B79b/19, B85a/15, B85a/15, B85a/16, B85a/16, B85a/20, B85a/6.

et(d)- Etmek 13/7, 24/9, 54/14, 7/12, 70/2, 87/8.

etek(g) Etek 238/2.

etli Etli 189/2.

etlü Etli 38/2, 102/4, 109/8, 119/17, 133/14, 157/16, 161/18, 189/17, 190/11, 190/7, 246/12, B87a/15.

etlü çorba Etli çorba 109/1.

etmek(g) Ekmek 74/5, 77/13, 84/5, 85/10, 90/15, 91/5, 93/9, 97/9, 140/19, 153/19, 218/11, 237/18, A82B39a/15, A82B39a/18, A82B39b/13, A84B41a/17, B40a/6, B78b/21.

eṭbbā (Ar.) Tabipler, 1/19, 185/16, B88a/12.

eṭrāf (Ar.) Çevre 24/4, 69/2, 69/9, 69/15.

ev Ev 8/11, 12/7, 13/16, 63/12, 63/12, 167/1, 167/2, 167/4, 167/8, 167/12, 168/8, 169/8, 170/18, 195/7, 195/9, 232/12, 237/18, 237/19, B157B90a/6, B157B90a/6, B157B90a/7, B79b/13, B79b/13, B80a/6, B80a/6, B80a/7, B81a/4, B84a/17, B84a/18, B86b/19, B89a/14, B89a/15, B89a/15, B89a/16, B89a/20, B89b/1, B89b/2, B89b/2, B89b/5, B89b/6.

evvel emirde İlk olarak 7/3, 57/9, 86/15, 125/1, 129/8, 145/7, 148/10, 155/15, 222/10, 222/7, B87a/18.

evelek tohumu Evelek tohumu 241/15.

evkāt (Ar.) Vakitle, zamanlar 11/6, 235/8, B1b/8.

evlā (Ar.) Daha iyi 7/9, 45/16, 55/13, 110/13, 182/18, 182/19, 240/10, A174B95a/12, A174B95a/13.

evlād (Ar.) ç. < veled 199/3, 233/2, 234/14.

evvel (Ar.) Önce 5/8, 13/10, 14/16, 16/13, 18/7, 22/9, 26/1, 27/12, 27/15, 28/3, 31/12, 31/15, 33/4, 40/5, 41/16, 47/10, 51/1, 51/6, 53/18, 56/8, 57/13, 61/11, 61/17, 62/6, 64/15, 67/6, 73/6, 74/10, 75/3, 77/19, 78/3, 81/17, 109/17, 119/17, 123/16, 123/5, 125/9, 126/1, 131/17, 132/2, 132/5, 133/10, 133/18, 133/3, 135/4, 140/12, 140/3, 142/15, 142/8, 145/19, 146/13, 148/15, 148/7, 151/11, 152/6, 154/5, 156/7, 160/2, 161/2, 162/3, 162/11, 169/12, 173/1, 174/17, 176/2, 182/17, 188/8, 189/12, 190/1, 191/4, 20/12, 200/13, 204/10, 216/19, 218/18, 22/14, 223/10, 223/6, 237/10, 238/5, 241/3, 247/1, 247/2, 247/6, 84/19, 87/7, 89/12,

A108B51a/12, A134B62a/7, A147B67b/20, A147B68a/8, A168B91b/8, A174B95a/11, A217B103b/15, A248B112b/5, A80B37b/1, A80B37b/4, A80B38a/6, B79a/1, B81a/14, B81a/20, B81a/7, B83a/15, B83b/10, B84a/4, B87a/13

evvelā (Ar.) Öncelikler 7/7, 24/4, 120/1, 14/2, 187/6, 187/8, 204/4, A168B91a/11, A248B112b/1.

evvelki Önceki B83b/6.

evvelü Evveli B84a/17.

evvel yaz İlkbahar 217/2.

eyegü Ege kemiği, kaburga 246/19, 74/8, B77a/19.

eyer Eyer 240/11.

eyi İyi 7/13.

eyit(d)- Söylemek 1/3, 13/5, 127/7, B1b/16, B2a/1.

eyle Öyle 6/12, 12/18, 221/8.

eyle- Eylemek 1/17, 1/6, 1/7, 2/3, 9/11, 10/13, 13/6, 14/3, 28/10, 31/13, 33/15, 33/18, 46/19, 49/9, 53/5, 72/7, 82/2, 87/17, 87/6, 87/7, 87/8, 87/9, 94/13, 100/8, 103/7, 105/15, 112/17, 115/18, 135/6, 143/13, 147/16, 155/2, 156/7, 160/11, 169/8, 189/3, 196/4, 197/16, 197/5, 199/1, 201/5, 209/4, 216/17, 218/11, 220/9, 236/10, A168B91b/5, A168B92a/2, A174B95a/6, B1b/6, B76b/19, B77b/1, B80b/14, B81b/12, B81b/8, B82a/15, B83b/10, B85a/17, B87a/13, B87a/14, B88a/20.

eylūk İyilik 227/16, 228/11, 228/17, 228/19, 228/9, 231/4, 233/6, 234/17, 234/5, 235/5.

eyrelti Eyrelti 127/12, 127/5, 171/4.

eyt(d)-Demek, söylemek 12/4, 12/6, 41/2, 47/6, 48/11, 49/13, 68/1, 71/18, 86/15, 91/5, 111/18, 119/11, 120/16, 121/19, 126/14, 126/8, 128/7, 169/3, 173/15, 180/1, 183/18, 187/7, 192/7, 208/14, 209/1, 221/3, A168B91b/15, A174B95b/7, B76b/12, B78b/2, B80a/2.

eyü İyi 7/18, 9/9, 12/16, 14/14, 19/5, 21/17, 21/19, 23/10, 23/15, 23/7, 23/8, 26/17, 26/20, 26/4, 29/20, 30/14, 30/2, 31/3, 32/12, 32/13, 32/15, 32/9, 34/12, 35/13, 35/4, 37/13, 37/13, 37/14, 37/14, 38/1, 39/10, 40/16, 40/17, 40/19, 41/1, 41/11, 41/6, 41/8, 41/9, 42/10, 42/11, 43/19, 44/19, 44/4, 44/5, 44/8, 44/9, 45/13, 46/8, 48/11, 49/2, 50/17, 51/13, 51/7, 52/17, 54/8, 56/10, 56/4, 59/16, 59/18, 59/4, 59/7, 60/1, 60/10, 60/15, 60/18, 60/4, 60/4, 60/8, 61/10, 61/15, 61/2, 61/3, 61/6, 61/8, 62/1, 62/10, 62/12, 62/16, 63/14, 64/12, 64/13, 65/10, 65/19, 66/15, 66/6, 67/14, 67/4, 68/1, 70/14, 71/11, 71/19, 71/8, 72/1, 73/4, 73/4, 73/7, 74/3, 76/5, 76/7, 78/14, 78/17, 78/7, 79/1, 79/2, 79/3, 79/4, 79/4, 79/7, 80/13, 80/14, 80/7, 81/17, 82/18, 82/3, 82/6, 83/4, 84/13, 84/14, 85/17, 85/3, 86/4, 88/10, 88/19, 89/1, 92/16, 94/15, 94/7, 97/6, 99/19, 102/2, 102/4, 112/6, 113/5, 114/6, 118/3, 120/9, 122/8, 122/8, 123/10, 123/18, 124/17, 124/18, 124/18, 125/1, 126/8, 127/5, 128/16, 128/17, 130/19, 131/5, 131/7, 132/19, 133/12, 133/8, 135/11, 135/13, 135/6, 136/14, 136/15, 136/17, 136/19, 137/3, 137/5, 141/14, 141/19, 144/5, 145/17, 147/14, 149/6, 151/16, 153/8, 154/18,

156/17, 157/10, 158/4, 158/4, 165/16, 165/7, 167/16, 168/18, 170/1, 173/19, 174/11, 174/13, 175/3, 180/5, 180/5, 181/16, 181/6, 183/1, 185/11, 187/11, 187/14, 188/1, 189/12, 194/10, 194/8, 195/13, 195/16, 195/3, 195/7, 196/15, 196/6, 197/19, 198/9, 199/10, 200/17, 200/7, 201/11, 201/7, 201/8, 202/3, 203/17, 204/17, 205/1, 205/12, 205/18, 205/2, 205/3, 205/4, 206/15, 206/5, 207/1, 207/2, 207/4, 207/9, 208/3, 209/19, 210/16, 210/6, 210/7, 211/6, 211/6, 212/10, 212/15, 212/15, 212/4, 212/9, 213/10, 213/12, 213/3, 213/8, 214/14, 214/19, 214/4, 214/8, 215/14, 215/19, 215/2, 215/3, 215/7, 215/9, 216/2, 220/17, 221/10, 221/5, 221/6, 222/3, 222/5, 224/16, 225/12, 225/17, 225/8, 226/19, 227/14, 228/1, 228/15, 228/6, 229/13, 229/2, 229/6, 230/7, 231/16, 231/5, 233/16, 240/9, 240/9, 241/10, 241/17, 241/5, 241/6, 242/13, 242/5, 242/9, 243/1, 243/16, 243/5, 244/16, 244/6, 245/16, 245/6, 245/9, 246/19, 247/11, 247/13, 247/15, 247/2, 247/3, a108B51a/7, a134B61b/21, a168B91b/15, a174B94a/18, a174B94b/13, a174B94b/3, a174B95a/13, a217B103b/20, a225B108b/14, a80B37a/19, a80B37b/11, a80B37b/2, a80B37b/21, a80B37b/21, a80B38a/2, a80B38a/3, a80B38a/3, a80B38a/4, a82B39a/10, a82B39a/12, a82B39a/13, a82B39a/14, a82B39a/15, a82B39b/1, a82B39b/1, a82B39b/10, a82B39b/11, a82B39b/19, a82B39b/8, B6b/14, B76b/11, B76b/14, B77b/19, B78b/8, B78b/8, B78b/9, B79a/12,

B79a/13, B79a/14, B79a/15,
B79a/17, B79a/19, B79a/21,
B79a/9, B79b/4, B79b/5, B81a/21,
B81b/3, B81b/5, B82b/14, B83a/1,
B84b/11, B84b/14, B85a/11,
B85a/16, B85a/17, B85a/17,
B85a/19, B85a/21, B86a/12,
B86b/3, B86b/3, B86b/5, B86b/9,
B87a/8, B88a/4.

eyüce İyice 133/15, 227/2.

eyülik(g) İyilik 221/9.

eyyām (Ar.) Günler 82/8, 82/11, 148/2,
182/3, 217/1, B84a/13, B84a/14.

eyyām-ı t̄ā'ūn Veba günleri B84a/12.

eyyām-ı bāhūr Sıcak günler 89/18.

ez- Ezmek 7/18, 8/11, 8/4, 18/12,
22/16, 28/5, 28/5, 28/6, 42/3, 45/19,
51/12, 53/4, 57/4, 59/16, 6/19,
65/19, 66/13, 67/7, 68/2, 69/2,
102/19, 105/2, 106/13, 106/16,
108/11, 108/3, 112/11, 116/14,
119/19, 135/15, 136/13, 136/14,
136/9, 137/19, 137/2, 140/9,
149/13, 149/14, 149/4, 154/19,
166/11, 176/5, 179/3, 180/18,
199/17, 200/12, 200/13, 200/4,
202/3, 204/4, 225/5, 235/12, 236/6,
236/8, 239/4, 241/9, 244/16,
245/10, 86/12, 92/18, 96/17, 96/5,
97/11, 97/6, A108B50b/20,
A168B91a/7, A174B94a/18,
A82B39a/13, B76b/5, B79b/4,
B82b/9, B83a/17, B83a/17,
B83b/1, B84b/3, B84b/7, B87a/14,
B87a/19, B87a/9.

ezber Ezber 72/1.

ezil- Ezilmek 33/20, 93/15,
A80B37a/19.

ezinc Ezinç 180/11.

-F-

fağd Bir at hastalığı 247/19.

fah̄r-i 'ālem Hz. Muhammed 1/10.

fā'ide (Ar.) Fayda, yarar 24/2, 24/8,
43/10, 43/12, 44/8, 49/3, 50/12,
55/17, 68/7, 91/14, 92/11, 121/10,
130/6, 150/17, 175/8, 177/2,
195/17, 200/18, 210/18, 229/12,
B76b/16, B86b/8.

fā'ide bul- Fayda bulmak 50/8.

fā'ide'-i tām̄m Tam fayda 44/1.

fā'ide it(d)- Fayda etmek 7/12, 23/8, 30/6,
48/18, 65/12, 70/12, 72/16, 72/17,
93/4, 102/1, 106/3, 106/7, 108/3,
111/9, 129/1, 143/6, 153/6, 166/13,
174/13, 181/10, 182/15, 184/13,
188/3, 200/9, 201/13, 202/14,
203/6, 206/10, 207/18, 207/7,
209/8, 210/17, 212/7,
a134B61b/15, a174B94b/7,
a174B95a/9, a174B95b/20,
a80B37a/15, a82B40a/19, B77b/9,
B80a/2, B86a/8, B80a/17, B81a/6,
B84a/14, B85a/18, B85a/19,
B87a/12.

fā' il (Ar.) Yapan A168B91b/10,
A168B91b/13, A168B91b/17.

fākihe (Ar.) Meyve, yemiş 132/2, 137/18,
190/7, A147B67b/21,
A147B68a/9, A217B104a/8.

fak̄ir (Ar.) Fakir 238/10.

fak̄irlik Fakirlik 237/17.

fālic (Ar.) Felç, inme 10/2, 47/8, 73/4,
121/9, 128/19, 180/15, 183/10,
195/15, 195/19, 204/17, 205/11,
207/15, 207/6, 215/10, 216/4,
A174B95A/21, B6a/8, B85a/16,
B85a/17, B85a/18, B85a/18,
B85a/20, B85a/20, B85a/21,

- B85a/21, B85a/8, B86a/11, B86a/2, B86a/3, B86b/8.
- fārs** Fars 247/14.
- fāsid** (Ar.) Bozuk 11/17, 47/3, 77/13, 181/9, 206/19, 216/17, A174B94b/6, B76b/2, B78b/11.
- fāsid ol-** Bozulmak 48/1, 48/6, A147B68a/7.
- faşd** (Ar.) Kan alma 28/3, 89/7.
- faş(ı)l** (Ar.) Mevsim 89/14, 89/15, 196/15, 216/19, 217/3, A217B103b/15.
- faşlu'l-ebyaz** Beyaz lekeler 144/5.
- fāvāniye** Ayı gülü 172/6.
- fayda** bkz. fā'ide 207/18, 211/3.
- fāyide** bkz. fā'ide 202/15.
- fāyiz** Artan karışım 179/11.
- fażalāt** (Ar.) Artıklar, döküntüler 226/2.
- fehmi** (Ar.) Anlayış, kavrayış 8/18, 10/15, 71/18, 72/15, 72/2, 72/3, 72/9, 73/7, 205/14, 207/18.
- fehmi it(d)-** Fehm etmek, kavramak 10/15.
- fenā** (Ar.) Kötü 234/12, 240/5.
- ferāğat eyle-** Hakkından vazgeçme 168/15.
- ferāğat it(d)-** Hakkından vazgeçme 168/12.
- ferah** (Ar.) Sevinmek, rahatlık 4/1, 49/4, 70/14, 71/2, 71/5, 71/7, 106, 12/9, 136/15, 141/16, 183/5, 209/3, 209/4, 211/11, 214/2, 225/16, 232/18, 234/7, A74B95a/17, B76a/16.
- ferah bul-** Rahatlamak 66/8, 122/1, 122/3, 198/10.
- ferah eyle-** Rahatlatmak B76b/20.
- ferahlık(g)** Ferahlık, rahatlık 29/1.
- ferah vir-** Rahatlık vermek 70/14, 70/15, 70/17, 70/4, 70/4, 70/6, 122/2, 202/12, 214/6.
- ferāmūş** (Far.) Unutmak durumu B1b/14.
- ferāric** (Far.) Küçük horoz 115/8, 118/14, 119/3, 46/7, 49/9, 75/6, A82B39b/16.
- ferāric çorbası** Horoz çorbası 55/15, 68/10, 68/17, 75/5, 218/14.
- ferāric kalyesi** Horoz kavurması 67/9.
- ferāric** (Far.) Küçük horoz 77/12, 88/1.
- ferāsiyūn** Yaban pırasası 127/2, 127/3, 127/5, 127/6.
- ferāsiyūn şuyı** Yaban pırasası suyu 52/6.
- ferāsiyūn yabrağı** Yaban pırasası yaprağı 60/1.
- ferc** (Ar.) Kadın üreme organı 119/7, B88a/14, B88a/20, B89a/3.
- ferfiyūn** Dikenli sütlü bir tür ağaç ve onun zamkı 61/13, 124/8, 125/15, 129/16, 129/6, 172/14, 181/4, A174B94b/1.
- ferfiyūn yağı** Ferfiyūn yağı B85a/14.
- ferrūc** (Ar.) Tavuk 92/14, 148/12.
- ferrūc-ı kebīr** Büyük tavuk 51/8.
- ferrūc şorbası** Tavuk çorbası 138/19.
- feryād it(d)-** Feryat etmek 164/8.
- fesād** (Ar.) Bozukluk, fenalık 72/7, 226/4, 27/11.
- feslegen** Fesleğen 171/4, B86a/21.
- feth** (Ar.) Açma 44/4.
- feth it(d)-** Açmak 94/4.
- feth ol-** Açılmak 40/7, 108/10, 132/7, A108B50b/20, A108B51a/3.
- fevāk** (Ar.) Hıçkırık 41/19.

fevh tamarı Fevh damarı 56/13.

feylüniyâ Şifalı bir macun 86/14.

fındık Fındık 39/10, 44/4, 64/13, 79/9, 80/9, 97/14, 136/6, 176/11, 212/14, 245/10, B78a/8, B79b/20, B83b/17.

fındık ağacı Fındık ağacı 23/11.

fındık içi Fındık içi B81a/20.

fındık yağı Fındık yağı 40/15.

fırsat Fırsat 228/8.

fısdık Fıstık 212/14.

fıstık Fıstık 212/15.

fıstık içi Fıstık içi B78a/8.

fıstık kapuğı Fıstık kabuğu 69/9.

fışkı At dışkısı 21/16.

fi'1 (Ar.) Fiil, hareket 198/6, 230/6.

fikir (Ar.) 9/11, 11/14, 15/9, 91/12, 15/2, 198/10, 216/17, B76b/14, B78b/11.

fikir it- Düşünmek 10/8.

fil Fil 141/18, B88a/14.

filân Filan 153/6, 153/6, 192/8, 193/18.

fi'l-cümle Sonunda, nihayette 207/12, 225/2, 81/18, A248B112b/4, B83a/1, B89a/4.

fi'l-hâl Şimdi, hemen 21/13, 21/14, 24/14, 27/4, 35/16, 37/9, 5/4, 50/10, 57/1, 76/10, 105/3, 107/11, 107/17, 113/4, 117/13, 117/14, 117/15, 119/7, 127/15, 137/11, 159/12, 169/9, 239/11, 239/3, A134B61b/18, A168B91a/18, B77b/15, B77b/9, B79a/20, B79b/18, B80a/10, B80a/13, B80a/21, B83a/8, B87a/11, B87a/4, B88b/2.

fil kemügi Fil kemiği 38/8.

fil tersi Fil dışkısı 167/16, B88a/12.

filürî Altın para 153/3.

fincân Fincan 27/2.

firâr it(d)- Fırar etmek 167/8, 168/1.

firûzec (Far.) Firuze taşı 188/5.

fitil Fitol 20/11, 22/16, 22/17, 22/20, 22/21, 25/17, 25/18, 38/12, 38/8, 40/8, 60/13, 61/19, 86/1, 111/3, 115/14, 115/16, 115/6, 116/16, 120/2, 133/16, 133/16, 133/16, 146/1, 160/17, 163/7, 164/14, 164/7, 189/16, 189/6, 189/7, B84a/7, B88a/20.

fitil it(d)- Fitol yapmak 146/15.

fitil vur- Fitol sokmak 162/8.

frengî tihliyûn (?) B85a/6.

frenk zahmeti Frenk hastalığı B5b/5.

frenk uyuzu Frengi hastalığı 150/13, 151/17, 151/3, 151/9, 153/3, 191/10.

fucı Fıçı 110/13, 128/8, 170/18, 170/19, 171/3, 171/7, 171/9.

fuçı Fıçı 127/13, 127/8, 127/9, 170/17, 171/1.

furat Fırat nehri 244/15.

furun Fırın 97/9, 193/8, B82b/5.

fustuk Fıstık 66/16.

fülful (Ar.) Biber 14/5, 46/19, 46/8, 92/9, 120/12, 145/12, 152/8, 153/9, 169/1, 176/12, 177/18, 178/8, 180/11, 181/11, 185/7, 242/3, A172B93b/10, A174B94b/8, A174B95b/9, A174B96a/10, B77a/8, B87a/2, B88a/3.

fülful-i ebyaz Beyaz biber 172/5.

fülful-i müye (Ar. / Far.) Biber ağacının kökü 179/9.

-G-

gāh (Far.) Arada bir, zaman zaman 26/4, 26/4, 34/12, 34/12, 41/15, 113/9, 113/9, 193/9, B81a/2, B85a/9.

gāh gāh Ara sıra 67/8, 72/11, 78/9, 93/11, 119/1, 202/14, 225/7, 226/14, 240/14.

gāhī (Far.) Bazen, arasıra 75/12, A80B37a/18.

gāhīce Ara sıra, kimi zaman 2/11.

gāv-zebān (Far.) Sığırdili otu 224/10.

gāv-zebān şuyı Sığırdili suyu 13/17, 68/17, 187/8, 199/12, 218/13.

gebece baldır Baldırın arkası 234/14, 234/15.

gebere (Yun.) Kapari 84/11, 111/16, 111/18.

gebere dibi Kapari kökü 84/7, 85/7.

gebere köki Kapari kökü 111/5.

gebere otı Kapari otu 111/14, 111/15.

gebere turşısı Kapari turşusu 85/3.

gebere yimişi Kapari meyvesi 44/2.

gec Geç 46/3, 59/19, 140/11, 179/15, 179/15, 183/17, 209/17, 211/6, 212/11, 212/14, 213/17, 215/9, A147B68a/8, A174B95b/6.

gec- Geçmek 13/3, 101/15, 132/9, 184/12.

gece Gece 12/7, 27/21, 48/8, 52/13, 8/12, 82/4, 87/16, 92/1, 122/14, 184/11, 184/11, 184/12, 245/3, 27/20.

gecür- Geçirmek 51/15, 54/11, 114/1.

geç Geç 29/4, 174/8, 182/14, 191/4.

geç- Geçmek 25/14, 27/16, 49/8, 68/19, 87/16, 137/5, 140/10, 140/15,

161/12, 163/19, 19/12, 194/1, 194/4, 216/11, 220/3, 223/1, 238/13, 246/6, A174B95b/19, A248B112b/10, A80B38a/2, A80B38a/3, B1b/9, B83b/2.

geçe Gece 126/12, 238/9.

geçin- Geçinmek 231/3.

geç kal- Geç kalmak B85a/5.

geçrek Daha geç 232/1.

geçür- Geçirmek 14/13, 24/20, 24/6, 240/6, 32/20, 34/6, 53/12, 53/16, 56/7, 57/19, 58/5, 63/13, 73/13, 80/15, 97/4, 115/10, 116/9, 117/9, 120/14, 122/15, 124/2, 135/11, 151/13, 158/12, 158/19, 159/11, 16/1, 160/5, 169/1, 170/13, 172/10, 173/18, 175/6, 178/10, 181/14, 181/19, 183/8, 184/5, 19/3, 192/7, A168B91b/5, A174B94b/10, A174B94b/16, A174B95a/19, A174B95b/13.

gedil- Gedilmek, oyulmakı A248B112b/7, A248B112b/8.

gegir- Geçirmek 46/2, 46/17, 47/17, 71/2.

gel- Gelmek 2/5, 21/10, 22/5, 22/8, 31/12, 31/9, 36/20, 37/1, 37/6, 38/5, 40/12, 51/3, 52/5, 52/15, 52/18, 58/12, 58/13, 58/8, 61/3, 62/13, 63/10, 63/8, 67/18, 69/17, 71/13, 74/10, 79/3, 80/3, 97/1, 99/13, 101/1, 102/8, 102/9, 103/10, 103/10, 103/2, 103/3, 104/5, 105/11, 106/8, 107/13, 107/14, 107/18, 107/19, 110/13, 111/18, 113/16, 114/12, 114/12, 115/16, 115/2, 116/17, 116/4, 118/11, 120/5, 123/1, 127/12, 127/9, 132/4, 138/2, 139/6, 139/16, 139/19, 140/1, 140/16, 140/17, 140/2, 140/8, 142/13, 146/6, 147/17, 149/3, 156/3, 157/6, 161/2, 164/1, 164/8, 167/7, 171/18, 174/11,

174/11, 176/15, 178/11, 179/4, 18/6, 181/7, 185/9, 198/10, 198/16, 199/19, 20/12, 20/18, 206/17, 216/10, 216/17, 222/3, 226/13, 227/11, 228/18, 229/11, 229/4, 229/6, 230/1, 230/2, 230/9, 232/12, 232/17, 233/10, 233/6, 234/19, 244/9, 246/5, A108B50b/21, A147B68a/1, A168B91b/17, A168B91b/3, A174B94b/4, A174B96a/12, A225B108b/13, A225B108b/3, A248B112a/18, A80B38a/6, A80B38a/6, A84B41a/14, B1b/15, B78a/18, B78b/10, B82b/10, B84a/1, B84a/8, B89a/11.

gelincik çiçeği Gelincik çiçeği 5/14, 5/9, 59/18, 6/11, 6/9, 20/8, 22/2, 60/5, 143/15, 144/8, 186/13, B81b/5, B81b/5.

gemi Gemi 29/14, 30/10.

genc (Far.) Hazine 229/3.

genc Genç 55/14, 73/1, A82B40a/5, B89a/9.

gendâne (Far.) Pırasa 143/3.

gendene (Far.) Pırasa 51/20, 99/17, 111/7.

gendüme süzmesi Buğday süzmesi A168B91a/15.

geñ(i)z Geniz 5/18, 22/7.

geñşek Gevşek 194/14, B83b/8.

gerçi Gerçi 138/3.

gerek Gerek 6/5, 9/11, 9/6, 10/8, 10/9, 12/16, 12/17, 13/7, 14/2, 19/8, 19/9, 27/4, 27/5, 33/17, 33/18, 37/1, 38/10, 41/16, 42/16, 42/2, 42/2, 43/5, 45/15, 45/15, 46/2, 47/13, 47/18, 47/3, 47/4, 48/8, 48/8, 48/9, 51/8, 52/6, 52/6, 53/3, 53/20, 54/4, 55/14, 63/19, 66/19, 67/1, 67/2, 68/16, 68/19, 69/19, 75/2, 75/4,

76/14, 77/6, 81/13, 81/18, 82/11, 82/8, 85/12, 86/16, 87/15, 87/8, 88/19, 88/6, 88/7, 90/17, 90/6, 91/4, 92/14, 92/16, 93/15, 101/12, 101/12, 101/13, 103/11, 105/15, 105/7, 107/6, 120/7, 120/7, 125/13, 128/7, 129/4, 131/17, 132/7, 137/15, 137/15, 138/17, 139/7, 139/9, 140/12, 140/13, 140/15, 140/15, 140/3, 145/7, 147/9, 151/12, 154/6, 156/1, 159/19, 160/1, 164/2, 164/4, 169/11, 169/18, 169/9, 171/13, 171/7, 172/9, 180/19, 181/16, 187/19, 193/13, 195/7, 197/12, 197/13, 200/6, 203/15, 209/11, 209/17, 217/1, 218/10, 218/18, 218/19, 218/2, 218/3, 218/5, 219/2, 219/4, 219/5, 223/17, 223/19, 223/2, 223/8, 224/12, 224/16, 224/17, 224/2, 224/7, 224/9, 225/16, 226/1, 230/16, 235/13, 240/18, 242/7, 247/16, 247/5, A108B51a/13, A174B94a/19, A174B94b/14, A217B103b/21, A217B104a/1, A217B104a/2, A217B104a/2, A217B104a/2, A217B104a/3, A217B104a/4, A217B104a/7, A80B38a/6, A82B39a/16, B2a/1, B39b/20, B6b/10, B80b/11, B82a/20, B82a/21, B82b/16, B83a/4, B83b/10, B85a/5, B85a/6, B89a/8.

gerek- Gerekmek 37/1, 82/2, 172/9, 184/12, A174B95b/19, B83b/10.

gereklü Gerekli A217B104a/9.

geril- Gerilmek 243/9.

gerin- Gerinmek B81a/9.

germ (Far.) Sıcak 28/19, 184/6, 207/14, 207/17, 214/10, 214/13, 214/15, 214/18, 214/4, 215/1, 215/1, 215/10, 215/13, 216/4, A174B95b/13.

germ ü ter (Far.) Sıcak ve nemli 88/10.

gerü Geri 47/13.

getür- Getürmek 1/3, 11/1, 11/9, 48/2, 48/5, 51/7, 58/7, 58/7, 70/8, 71/2, 77/16, 103/19, 103/4, 104/10, 106, 107/12, 108/15, 120/15, 158/18, 170/2, 174/19, 177/6, 178/2, 18/16, 183/5, 188/4, 196/19, 196/4, 197/16, 198/12, 198/14, 199/10, 199/18, 200/1, 200/14, 201/12, 201/2, 202/17, 203/13, 203/16, 203/6, 205/15, 205/7, 205/9, 206/17, 207/3, 209/9, 210/12, 210/13, 210/14, 210/2, 211/5, 213/12, 213/2, 213/2, 214/14, 214/17, 214/4, 216/8, 219/1, 224/1, 224/5, 225/13, 235/3, 237/17, 238/9, A168B91b/11, A174B95b/5, A82B39b/18, B1b/6, B82b/13.

gey- Geymek 2/12, 233/1.

geyik Geyik 6/8.

geyik eti Geyik eti 215/10, B79b/10.

geyik kayışı Geyik kayışı 244/4.

geyir- Geçirmek 9/5.

gez- Gezmek B1b/16.

gezer yıl Bir çeşit kulunç 133/3.

gezin- Gezinmek 45/17.

gezmāzū (Far.) Ilgın meyvesi 31/21.

gibi Gibi 2/4, 8/11, 12/5, 12/8, 14/5, 22/11, 24/13, 27/16, 28/20, 31/15, 31/18, 36/10, 39/13, 39/16, 39/8, 40/4, 43/7, 49/9, 51/4, 52/13, 53/17, 53/20, 53/8, 55/9, 56/7, 58/5, 60/6, 61/6, 67/7, 73/16, 74/1, 76/10, 84/16, 84/6, 88/14, 90/13, 90/15, 90/16, 90/16, 90/16, 97/3, 101/1, 102/11, 102/15, 102/18, 102/19, 104/17, 104/5, 109/17, 109/4, 109/7, 110/1, 110/16, 110/16,

114/5, 115/11, 115/2, 116/16, 116/18, 116/5, 116/8, 116/8, 117/5, 119/1, 119/3, 122/6, 122/7, 124/2, 127/10, 127/13, 127/15, 127/16, 128/12, 128/2, 130/10, 131/7, 133/19, 136/13, 138/6, 144/15, 146/8, 150/10, 150/12, 155/3, 156/6, 16/16, 160/11, 160/13, 160/3, 160/8, 161/3, 164/6, 170/13, 174/10, 179/11, 188/14, 188/7, 189/11, 189/18, 190/1, 191/4, 191/7, 192/2, 205/16, 210/8, 218/5, 219/3, 220/4, 223/10, 223/17, 223/7, 223/7, 224/4, 225/11, 225/3, 226/9, 227/4, 235/17, 236/12, 238/14, 241/11, 242/12, 243/14, 243/17, 244/1, 244/18, 244/2, 245/2, 246/12, 246/6, A108B51a/11, A168B90b/15, A168B90b/8, A168B90b/9, A168B91a/7, A168B91b/17, A168B92a/2, A225B108b/19, A225B108b/20, A240B109a/11, A82B39a/21, A82B40a/1, A82B40a/18, A84B41a/9, B76a/20, B76b/19, B77a/10, B78a/18, B79b/16, B80a/12, B80a/7, B80a/8, B80b/21, B81a/7, B82a/5, B83a/13, B83a/15, B83a/21, B83a/4, B83b/13, B83b/17, B83b/6, B83b/7, B84a/15, B84a/3, B85a/14, B85a/14, B86a/11, B87a/1, B87a/11, B87a/13, B87a/14, B87a/14, B87a/4, B88a/10, B88b/20, B89a/2.

gic Geç A174B95a/8.

gice Gece 12/5, 31/2, 35/9, 36/10, 39/5, 39/9, 40/2, 47/2, 54/13, 56/16, 7/14, 73/19, 78/12, 80/15, 81/16, 91/8, 96/9, 100/2, 101/14, 107/8, 113/4, 113/4, 114/6, 130/14, 140/1, 141/3, 144/12, 144/3, 152/19, 154/8, 170/1, 172/12, 186/12, 188/11, 19/12, 191/19, 217/7, 225/10,

225/18, 225/6, 23/20, 238/19,
240/3, 241/7, 242/11, 242/15,
243/5, 243/6, 244/3, A108B51a/2,
A168B91a/21, A168B91a/8,
A174B95b/18, A174B95b/18,
A174B95b/19, A217B103b/18,
A240B109a/10, A248B112a/21,
A80B37a/15, B81a/11, B82b/9,
B84b/5, B86a/7.

gici Kaşınma, kaşıntı 147/5, 226/14,
A147B67b/18.

gici- Kaşınmak 96/11, 147/2, 15/10,
150/5, 157/15.

gicik(g) Kaşıntı 93/7, 127/19, 147/1,
147/11, 147/2, 147/17, 147/19,
148/3, 150/2, 150/3, 150/8, 150/9,
150/11, 197/18, 195/18, 206/17,
213/15, A147B68a/7, B5b/4,
B76b/15, B76b/19, B80b/3.

gicik(g)- Kaşınmak 93/4, 197/13,
A147B67b/16.

gicime Kaşınma 226/14.

giciş- Kaşınmak 62/17.

gicit(d)- Kaşındırmak 143/19,
A147B67b/19.

giçe Gece 55/12, 81/15, 82/9, 86/17,
99/6, 104/12, 116/11, 118/16,
126/13, 126/13, 126/17, 132/11,
144/7, 146/2, 157/10, 162/12,
169/18, 170/1, 173/19, 173/19,
175/11, 175/7, 220/13, 225/10.

giçik(g) Kaşıntı 147/14, 175/12.

gider- Gidermek 5/1, 5/19, 8/16, 8/6, 8/7,
8/9, 9/7, 10/14, 15/1, 17/7, 18/10,
18/12, 18/13, 18/14, 18/19, 23/9,
24/11, 24/15, 24/16, 24/16, 24/19,
25/10, 25/20, 25/5, 25/8, 25/9, 26/7,
27/10, 28/15, 28/19, 30/15, 30/3,
31/18, 31/2, 32/11, 32/12, 34/2,
39/13, 40/18, 40/19, 41/14, 41/3,
41/4, 42/15, 42/5, 43/1, 44/1, 44/13,

44/3, 44/6, 44/7, 45/13, 46/15,
47/16, 47/17, 47/19, 47/6, 47/7,
48/12, 48/14, 49/1, 49/18, 49/3,
49/5, 50/2, 51/12, 51/19, 51/20,
52/1, 52/15, 52/19, 52/2, 52/4, 52/6,
52/8, 52/9, 53/12, 53/13, 53/14,
53/6, 54/13, 55/18, 56/2, 56/4, 56/6,
58/3, 58/6, 59/10, 59/11, 59/14,
59/15, 59/8, 59/9, 61/2, 61/7, 63/16,
64/13, 65/16, 65/18, 65/18, 65/6,
65/7, 67/1, 67/4, 68/9, 71/5, 70/12,
70/12, 70/19, 70/6, 70/8, 71/1,
71/14, 71/9, 72/10, 72/14, 72/15,
72/7, 76/13, 76/2, 76/3, 78/13,
78/18, 79/5, 83/14, 83/15, 83/18,
83/2, 83/5, 83/8, 84/1, 84/2, 85/10,
85/14, 85/16, 85/15, 86/2, 86/9,
91/13, 91/15, 91/8, 92/18, 93/2,
93/7, 93/8, 94/13, 97/10, 97/3,
98/13, 99/11, 99/15, 102/11, 102/5,
102/8, 102/18, 103/5, 105/13,
106/1, 106/6, 106/6, 113/12, 113/3,
113/5, 113/7, 113/8, 113/8, 113/9,
114/11, 114/12, 116/6, 120/10,
121/1, 121/15, 121/4, 121/7, 121/9,
122/14, 122/5, 123/2, 124/1, 127/2,
128/13, 128/15, 129/17, 130/11,
130/15, 130/2, 136/12, 136/16,
137/6, 138/11, 139/11, 140/9,
143/10, 143/10, 143/12, 143/13,
143/18, 143/3, 144/13, 144/19,
145/5, 146/1, 146/12, 146/14,
146/16, 146/2, 146/2, 146/3,
147/14, 147/17, 150/14, 150/15,
150/17, 150/2, 150/5, 152/12,
153/18, 153/18, 154/10, 154/14,
154/15, 154/2, 154/3, 154/3,
155/11, 158/15, 158/17, 163/4,
165/5, 165/7, 166/10, 166/7, 166/8,
166/9, 170/15, 170/9, 173/7,
175/12, 176/10, 176/19, 176/5,
176/8, 176/9, 177/14, 177/15,
177/18, 178/15, 178/3, 178/7,
179/7, 180/1, 181/10, 181/16,
181/2, 182/12, 182/17, 183/10,
183/14, 183/3, 183/5, 184/13,

186/1, 186/7, 187/16, 188/16, 188/6, 196/11, 196/15, 197/13, 197/18, 197/6, 197/8, 199/6, 199/9, 200/16, 202/12, 204/4, 205/1, 205/3, 205/13, 205/14, 205/19, 206/10, 206/11, 207/16, 207/8, 208/18, 208/3, 209/15, 209/3, 209/8, 209/9, 210/14, 211/9, 211/11, 211/13, 211/14, 211/18, 212/1, 212/2, 212/3, 213/10, 213/13, 213/15, 214/10, 214/13, 214/19, 214/3, 216/5, 22/4, 225/15, 225/16, 226/15, 226/16, 229/12, 235/16, 236/11, 236/19, 237/9, 241/2, 242/12, A108B51a/9, A134B61b/13, A134B61b/17, A147B67b/16, A147B67b/18, A168B91b/3, A174B94a/21, A174B94b/12, A174B94b/13, A174B94b/7, A174B95a/11, A174B95a/15, A174B95a/17, A174B95a/21, A174B95a/7, A174B95b/20, A174B95b/4, A225B108b/15, A80B37b/14, A80B37b/15, A80B37b/21, A82B39a/15, A82B39b/11, A82B39b/21, A82B39b/6, A82B39b/8, A82B39b/9, A82B40a/17, B76a/16, B76b/17, B76b/19, B76b/20, B76b/6, B77a/1, B77a/3, B77b/3, B77b/7, B79b/11, B7a/2, B7a/3, B7a/6, B80a/19, B80b/1, B80b/12, B80b/3, B80b/4, B80b/9, B81a/16, B81a/2, B81a/4, B81b/2, B81b/20, B82a/10, B82a/11, B82a/17, B82a/18, B82a/6, B82b/2, B84b/21, B85a/15, B85a/16, B85a/21, B85a/3, B85a/8, B86a/3, B86a/7, B86a/8.

giñ Geniş 197/19, 245/19, 246/4, 247/15.

gir- Girmek 7/7, 12/18, 13/1, 29/17, 29/21, 3/14, 34/11, 35/15, 36/14, 36/18, 36/19, 37/10, 43/6, 54/1, 62/5, 62/9, 63/6, 76/11, 78/10, 78/2,

81/11, 82/16, 90/17, 92/16, 104/9, 105/16, 106/10, 110/10, 110/13, 123/11, 123/8, 124/2, 127/11, 127/18, 128/8, 130/6, 132/13, 137/4, 140/10, 141/1, 142/17, 144/17, 145/14, 147/5, 147/8, 148/1, 149/18, 150/12, 150/15, 152/10, 152/8, 154/12, 164/18, 167/2, 170/16, 170/17, 170/17, 170/8, 171/15, 171/16, 171/7, 193/8, 195/14, 195/14, 195/17, 195/17, 197/13, 197/17, 198/2, 208/15, 217/3, 217/6, 217/8, 219/11, 227/15, 227/6, 230/19, 231/8, 232/9, 233/9, A134B62a/3, A134B62a/4, A147B68a/10, A168B91a/21, A168B91b/17, A174B95a/14, A82B39a/11, A82B39a/2, A82B39a/3, A82B39b/19, A82B39b/19, B6a/19, B80a/7, B81a/17, B82b/20, B84a/18, B88a/14, B88a/18, B89a/15.

giri Geri 237/15.

girü Geri 20/10, 21/2, 78/10, 100/4, 116/15, 150/11, 153/8, 160/14, 171/18, 174/10, 174/9, 204/9, 224/14, 230/16, 232/12, 233/6, 240/10, 246/18, A134B62a/4, B76a/20, B83a/13, B86a/20, B88a/15, B88b/18.

git(d)- Gitmek 5/9, 7/13, 7/17, 8/3, 8/4, 13/12, 15/11, 16/6, 16/12, 27/18, 28/5, 29/1, 36/8, 27/11, 30/5, 35/11, 39/2, 40/15, 41/18, 56/7, 58/11, 58/15, 58/15, 61/6, 62/1, 68/15, 69/3, 73/1, 73/13, 73/14, 73/14, 73/19, 75/6, 77/19, 79/12, 80/12, 84/1, 85/11, 85/7, 86/13, 90/12, 97/3, 98/5, 100/14, 101/11, 101/12, 109/17, 109/4, 110/11, 111/18, 112/19, 115/5, 116/12, 116/19, 116/2, 116/3, 122/16, 123/7, 124/19, 124/4, 127/4, 130/10,

130/17, 131/10, 133/2, 133/7,
133/13, 133/19, 137/13, 137/18,
138/9, 138/16, 140/6, 140/11,
140/12, 141/16, 141/17, 144/2,
145/5, 146/2, 146/13, 146/18,
147/10, 147/19, 148/1, 148/4,
149/18, 151/1, 153/10, 153/19,
156/15, 158/2, 161/15, 161/2,
162/6, 164/18, 167/13, 167/15,
167/17, 168/9, 171/18, 173/1, 183/2,
186/2, 186/5, 187/4, 189/13, 191/1,
191/7, 194/4, 200/3, 201/4, 201/9,
206/11, 217/12, 217/12, 217/14,
217/19, 218/9, 219/2, 222/15,
227/9, 231/7, 233/6, 234/6, 235/15,
235/18, 236/18, 236/3, 236/4,
236/5, 236/6, 236/7, 236/8, 237/14,
237/17, 237/3, 237/5, 237/6, 237/8,
239/13, 241/15, 241/15, 241/4,
241/9, 242/1, 243/4, 246/4, 246/5,
246/18, A147B68a/8, A157B90a/7,
A240B109a/12, A80B37b/20,
A82B39b/7, B78b/4, B80a/7,
B83a/9, B84a/21, B86a/8, B86b/18,
B86b/20, B87a/5, B88a/2,
B88b/10, B88b/18, B89a/17

giy- Giymek 76/14, 77/9, 127/16,
171/11, 193/10, 195/11, 195/13,
212/8, 226/10, 226/11, 226/11,
226/9, A168B91a/21, B78a/15.

giyecek(g) Giysi 185/19, 193/7.

giz Sır 24/4.

gizlü Gizli 229/8.

göbek(g) Göbek 4/16, 35/5, 87/5, 93/13,
95/17, 96/2, 97/5, 97/12, 97/15,
97/16, 98/13, 99/10, 99/16, 101/1,
116/7, 233/18, B78a/14.

göbek ağrısı Göbek ağrısı 98/7, 113/10.

göbek buruma Karın ağrması 100/9.

göbek burusu Karın ağrısı 64/13.

göbek çıktığı Göbek çıkması 97/13.

göbek düşmesi Göbek düşmesi 97/10.

göbek şuyı Göbek suyu 97/10, 97/14,
B82a/18.

göcek Köşe 246/7.

gög(ü)s Göğüz 3/17, 40/15, 40/18, 40/19,
41/1, 41/2, 41/4, 41/6, 41/7, 41/8,
48/19, 66/2, 66/7, 72/15, 74/7,
74/13, 74/16, 74/8, 79/17, 80/6,
80/10, 80/12, 114/13, 189/18,
196/17, 203/14, 216/1, 233/11,
233/12, 233/8, 233/9, A168B91a/1,
A217B104a/6, A80B37a/18,
B77a/2, B82a/14, B82a/18, B87a/9,
B89a/3.

göger- Göğermek 157/5, 161/2, 162/3,
B80a/13, B85a/4.

gögercin Güvercin 19/13, 20/1, 46/7,
105/11, 105/13, B87a/8.

gögercin boķı Güvercin gübresi 189/14.

gögercin eti Güvercin eti 94/14, 132/9,
144/10, 210/5, B85a/2.

gögercin kanı Güversin kanı 57/15,
159/15.

gögercin tersi Güvercin gübresi 84/15,
84/7, 103/5, 188/9.

gögüs ağrısı Göğüs ağrısı 40/16, 41/5,
41/9, 40/14, 208/17, 226/7.

gök Yeşil 119/14, 125/19, 189/11,
219/17, 55/12, 71/3, 81/4, 82/2,
a80b37b/20

gök benefşe Yeşil menekşe 66/5.

gökce Güzel 155/13, 188/7.

gökcek Güzel 28/10, 198/17, 212/3.

gökçe Güzel B83a/18.

gökçek Güzel 44/10.

göklük(g) Günlük bitkisi 119/15.

gök süsen Yeşil süsen 245/1.

gök süsen yağı Gök süsen yağı 66/17.

gölge Gölge 145/11, 169/6, 172/12, 208/4, 211/2, 217/3.

göm- Gömmek 29/11, 76/9, 80/13, 153/7, 167/12, 167/4, 168/7, 174/8, 186/16, 241/17, A80B37b/11, B81b/7, B81b/9, B89b/6, B89b/6.

gömec bal Petek balı 98/8.

göme kıo- Gömerek bırakmak 208/7.

gömlek Gömlek 193/10.

göñ(ü)l Gönül, yürek 3/10, 29/14, 49/16, 50/7, 89/5, 9/5, 96/9, 145/1, 197/16, 198/19, 206/9, 208/2, 213/5, 225/16, A217B103b/19.

göñ(ü)l dön- Mide bulanmak 91/18, 96/10, 138/5, 138/13, 138/16, 196/4.

göñ(ü)l dönmek(g) Mide bulanması 46/12, 46/17, 87/4, 118/11, 203/11.

göñlek Gömlek 193/8.

göñül bulanması Mide bulantısı 47/19.

göñül dönmesi Mide bulantısı 213/19.

göñül ıarlığı İç sıkıntısı 70/7, 121/16.

gör- Görmek 6/10, 22/19, 24/1, 25/2, 29/13, 29/13, 32/17, 52/13, 53/8, 77/7, 82/10, 82/12, 86/7, 90/11, 91/19, 92/11, 97/8, 112/12, 125/6, 136/3, 157/5, 161/2, 164/16, 169/8, 178/14, 181/15, 183/17, 215/18, 216/12, 216/13, 216/13, 216/15, 216/18, 221/15, 222/3, 225/7, 226/6, 227/13, 228/13, 228/14, 230/11, 233/15, 235/5, 242/17, 246/18, 246/3, 246/9, 248/4, A147B68a/5, A174B94b/11, A174B95b/6, A217B103b/19, A217B103b/20, A84B41a/11, B78b/11, B78b/13, B81b/10, B87a/6.

göre Göre 24/1, 47/4, 126/16, 199/12.

göregen Gözü iyi gören 53/9.

göril- Görülmek 128/8, b86a/11.

görin- Görünmek 15/9, 161/4, 234/2, 28/18, 29/1, 36/16, 63/10, 63/8, 63/9, 73/10, 73/11

görün- Görünmek 244/1.

göster- Göstermek 2/1, 152/17, 245/5.

göt Göt, kalça 102/13, A168B91b/13.

götür- Götürmek 12/1, 12/14, 18/10, 29/1, 58/11, 58/13, 58/14, 58/17, 58/18, 71/5, 72/3, 76/5, 86/1, 89/14, 89/7, 100/2, 110/16, 113/12, 113/4, 118/7, 122/14, 123/10, 129/17, 142/5, 167/18, 225/9, 246/13, A108B51a/3, B82b/14, B84b/12, B84b/19, B87a/5, B88a/13.

götürin- Kendine sokmak B88a/10.

gövde Gövde 28/18, 40/5, 69/5, 74/12, 74/9, 78/2, 121/6, 121/8, 127/6, 128/19, 131/1, 141/2, 141/8, 142/11, 142/17, 142/18, 144/14, 144/5, 147/1, 147/19, 147/4, 147/5, 147/6, 149/9, 150/3, 150/5, 150/9, 152/11, 152/11, 155/14, 159/2, 163/13, 163/16, 163/9, 170/10, 170/14, 170/14, 175/7, 176/8, 194/1, 194/6, 197/7, 198/12, 205/3, 205/5, 206/4, 214/18, 215/17, 215/7, 216/11, 216/4, 218/16, 219/7, 222/5, 222/6, 222/9, A147B67b/18, A147B68a/12, A168B91a/8, A82B40a/10, A82B40a/12, A82B40a/19, B5b/9, B77a/18, B77b/10, B78a/15, B79b/1, B83a/14, B84a/4, B85a/14, B85a/2, B85a/20, B86b/9, B89b/13, B89b/7, B89b/8.

gövde gicisi Gövde kaşıntısı 148/2.

gövde süstligi Gövde zayıflığı 121/8.

gövde tamarı Gövde damarı 154/16, 189/1, 219/6, A108B51a/7.

göyün- Yanmak 39/4, 93/3, 97/16, 144/15, 147/14, 148/14, 148/5, 149/9, 152/13, 154/10, 199/14, 204/1, 211/17, A147B67b/20, A147B68a/7.

göyündür- Yakmak 24/14, 52/17, 81/10, 81/9, 151/1, 152/4, A147B67b/19, B77a/20, B81a/4.

göz Göz 2/1, 3/25, 6/14, 7/2, 15/14, 15/5, 15/6, 15/7, 15/9, 17/4, 18/6, 27/16, 28/2, 29/12, 42/5, 44/7, 50/15, 51/12, 51/13, 51/14, 51/15, 51/16, 51/17, 51/18, 51/19, 51/20, 52/1, 52/3, 52/5, 52/6, 52/7, 52/8, 52/9, 52/10, 52/11, 52/13, 52/14, 52/15, 52/16, 52/17, 52/18, 52/19, 53/1, 53/2, 53/5, 53/6, 53/7, 53/8, 53/9, 53/10, 53/12, 53/13, 53/14, 53/15, 53/18, 53/20, 54/2, 54/3, 54/4, 54/6, 54/12, 54/16, 54/18, 54/19, 54/20, 55/2, 55/4, 55/11, 55/16, 55/18, 55/19, 56/1, 56/2, 56/5, 56/7, 56/8, 56/9, 56/10, 56/10, 56/12, 56/18, 56/19, 57/1, 57/2, 57/5, 57/7, 57/12, 57/16, 57/18, 58/1, 58/3, 58/5, 58/12, 58/13, 58/16, 58/17, 65/5, 70/17, 73/1, 77/9, 81/9, 82/12, 82/14, 119/15, 121/2, 121/5, 134/1, 137/14, 137/6, 137/7, 142/13, 148/18, 148/19, 149/13, 149/14, 149/14, 150/14, 152/10, 152/8, 160/2, 161/18, 169/9, 169/10, 173/14, 173/18, 174/13, 175/8, 176/17, 182/14, 183/11, 205/14, 205/4, 206/9, 208/10, 208/16, 208/8, 209/8, 210/11, 211/12, 211/17, 211/18, 212/1, 212/18, 212/2, 213/2, 213/4, 213/6, 213/7, 216/12, 221/15, 228/15, 228/16, 228/16, 228/18, 228/19, 229/1, 229/10, 229/11, 229/12, 229/13, 229/15, 229/15,

229/2, 229/3, 229/4, 229/5, 229/7, 229/9, 232/15, 234/2, 242/6, 245/12, 245/13, A174B95a/8, A174B95b/1, A82B39a/1, A82B39a/3, A82B40a/11, B81b/2, B84b/1, B84b/19, B86a/14, B87a/12.

göz ağrısı Göz ağrısı 51/11, 51/12, 52/20, 53/16, 53/20, 54/15, 55/10, 56/3, 56/11, 196/6.

göz deg- Nazar değmek B84b/16.

göze şu inmek Göze su inmek 15/10, 214/5.

gözü Ayna B86a/15.

göz kararmak Göz kararmak 198/12.

göz kararması Göz kararması 49/1.

göz kızarması Göz kızarması B82a/17.

gök gözlü Yeşil gözlü 119/14.

göz nûrî Göz nuru, görme yeteneği 52/10, 173/7, 176/9, 177/17, 180/16, 217/15, 226/15, A168B91b/16.

göz perdesi Göz perdesi, katarakt 49/5.

göz sancısı Göz sancısı 95/5.

gözsüz Gözsüz 54/7.

gözük- Gözükmek 131/8.

gözündeki Gözde meydana gelen bir hastalık, siğil 245/7, 245/12.

gürânde (Far.) Karışık 47/11.

güşiş (Far.) Uğraşma, çalışma B1b/6.

güc Güç 91/1.

kecele Saksagan, karga 122/8.

kecele büken Karga büken bitkisi 180/2, 180/5.

gül Gül 19/1, 52/4, 69/2, 131/18, 139/15, 146/14, 158/2, 170/11, 170/5, 184/9, 185/17, 224/11,

224/12, 224/14, 224/17, 224/3,
225/19, A174B95b/16, B81b/2,
B82a/14, B85a/13, B86b/12.

göl- Gölme 2/11, B86a/14.

göláb (Far.) Gölusu 19/3, 46/1, 50/16,
136/13, 137/19, 139/12, 139/15,
148/18, 159/13, 172/11, 172/17,
199/19, 200/11, 202/3, 244/16,
A82B39a/13, B78a/14, B87a/13,
B87a/9.

gölbeşeker (Far.) Gölü şeker ile terbiye
ederek yapılan bir tür tatlı 30/14,
46/6, 50/18, 60/16, 64/18, 69/1,
81/16, 107/3, 118/16, 140/19,
185/16, 204/12.

gölbeşeker ma'cünü Gölbeşeker macunu
55/12.

göl-efsün Büyülü şarap 124/2, 126/14.

göl-engübün (Far.) Gölün bal ile terbiye
edilmesiyle yapılan bir tür tatlı
42/2, 46/6, 64/19, 65/7, 65/8, 67/19,
81/16, 132/11, 144/12, B82b/4,
B85a/13.

göl-engübün büzüri Gölengübün taneleri
A84B41a/15.

göl goncası Göl goncası 69/6.

göláb bkz. göláb 29/5, 30/9, 33/5, 42/8,
50/17, 53/17, 66/6, 66/7, 7/18, 78/5,
149/13.

gölñär Nar çiçeği 32/1, 32/2.

göl şuyı Göl suyu 43/16, 45/15, 45/19,
47/18, 51/12, 51/19, 54/11, 54/2,
65/18, 66/4, 67/12, 68/17, 69/12,
69/14, 69/6, 7/13, 71/14, 77/10,
82/9, 131/18, 163/2, 18/12, 19/4,
211/10, 218/12, 218/13, 218/14,
237/12, 237/15, A217B104a/6,
A80B37b/20, A82B40a/18, B7a/3,
B7a/5, B82a/1, B82a/11, B82a/5,

B82b/4, B83a/17, B83a/2, B83a/3,
B83b/1.

göl şarābı Göl şerbeti 50/17, 94/6.

göl yağ Göl yağı 189/14.

göl yağı Göl yağı 7/8, 8/4, 8/17,
17/16, 188/15, 19/2, 203/3, 220/1,
26/10, 31/14, 33/15, 39/7, 57/6,
58/7, 59/11, 59/4, 59/7, 6/1, 7/12,
71/18, 78/10, 83/1, 102/14, 104/14,
104/2, 106/12, 109/12, 112/7,
115/7, 116/17, 120/2, 120/4,
130/17, 148/17, 149/18, 153/2,
161/18, A108B51a/10,
A168B90b/18, B77b/14, B77b/2,
B77b/20, B77b/21, B79b/8,
B80a/14, B88a/1.

gölüş Gölüş 182/19, 182/19,
A174B95a/12, A174B95a/12.

göl Göl 8/12, 9/1, 11/9, 10/10, 10/13,
11/8, 12/12, 14/6, 16/13, 16/14,
17/12, 22/17, 22/19, 22/19, 22/21,
23/21, 26/17, 27/5, 28/1, 33/11,
33/12, 33/5, 33/6, 33/6, 35/9, 36/12,
39/13, 39/15, 41/13, 41/8, 42/13,
42/16, 42/9, 43/6, 43/9, 44/5, 45/11,
47/15, 48/8, 51/8, 56/14, 56/19,
58/1, 6/10, 61/19, 63/19, 64/1, 67/3,
72/9, 73/19, 75/16, 75/3, 75/5, 78/2,
79/11, 79/7, 79/9, 85/16, 85/4, 86/8,
87/1, 87/16, 87/9, 89/10, 89/16,
89/16, 89/16, 89/19, 90/18, 91/4,
92/15, 92/5, 93/17, 93/5, 93/9,
94/11, 95/4, 98/1, 98/13, 99/3,
102/17, 102/6, 102/7, 103/12,
103/15, 104/12, 104/18, 104/19,
104/2, 104/7, 106/14, 106/4,
113/13, 113/19, 114/12, 114/15,
115/12, 115/15, 115/15, 115/16,
115/8, 116/19, 117/11, 121/11,
123/1, 123/11, 123/13, 124/15,
131/5, 131/9, 132/4, 132/5, 132/5,
132/8, 133/3, 133/4, 133/4, 133/4,
137/12, 137/15, 138/17, 138/9,

139/8, 140/10, 140/15, 140/6,
141/3, 142/15, 143/16, 143/4,
144/11, 145/11, 146/2, 146/3,
146/10, 146/10, 147/13, 147/17,
147/7, 149/12, 149/17, 150/16,
151/5, 151/5, 151/7, 152/2, 152/5,
152/6, 152/6, 153/15, 154/14,
154/17, 155/17, 155/18, 155/4,
156/11, 156/12, 156/14, 156/17,
157/10, 157/5, 157/7, 158/2,
159/16, 160/16, 161/12, 161/14,
161/7, 161/8, 162/6, 162/7, 162/8,
163/4, 164/4, 166/6, 167/10, 167/5,
170/1, 171/13, 171/16, 174/10,
174/14, 174/17, 174/9, 178/13,
180/5, 185/12, 185/12, 185/13,
185/15, 185/15, 185/19, 186/10,
186/16, 186/16, 186/17, 186/8,
189/13, 189/5, 190/19, 192/6,
200/13, 204/11, 204/13, 204/13,
211/9, 212/5, 215/17, 217/11,
217/12, 217/13, 217/13, 217/14,
217/9, 217/15, 217/16, 217/17,
217/18, 217/19, 218/15, 219/1,
219/18, 220/5, 220/7, 221/3,
222/15, 223/6, 225/18, 238/4,
240/12, 240/13, 242/11, 242/16,
242/18, 243/1, 244/19, 244/5,
245/6, A108B51a/2, A147B68a/2,
A168B91a/8, A217B103b/13,
A217B103b/13, A217B103b/16,
A225B108b/21, A248B112a/20,
A248B112a/20, A80B37b/11,
A82B39a/6, A82B40a/19,
A84B41a/11, B1b/16, B76b/18,
B77b/18, B78b/10, B78b/14,
B78b/16, B79a/2, B79a/3, B81a/11,
B82b/12, B83a/18, B83a/18,
B83a/21, B83a/8, B83b/2,
B83b/21, B85a/13, B86b/14,
B87a/2, B88a/1.

gün çiçeği Ayçiçeği 192/4.

gündüz Gündüz 39/5, 52/13, 96/9, 99/6,
169/19, 183/1, 197/11, 217/7,
243/6, 248/5, A174B95a/13.

gündüzün Gündüzleyin 248/5.

gündüz uykusu Gündüz uykusu 197/9.

güneş Güneş 9/10, 19/15, 29/6, 29/8, 29/8,
3/9, 52/20, 53/1, 106/3, 113/1,
131/4, 143/12, 185/11, 185/15,
185/19, 186/6, 192/4, 195/16,
209/7, 235/12, 235/15, 235/17,
236/17, 236/19, 236/6, 237/14,
237/4, 237/6, 237/7, 240/9,
A225B108b/21, A248B112a/21,
B81b/21, B86b/14, B87a/2.

güneyik çiçeği Hindiba çiçeği 28/15, 29/9.

güneyik dibi Hindiba kökü B82a/16.

güneyik yaprağı Hindiba yaprağı B82a/5.

günlük(g) Günlük bitkisi 64/18, 71/19,
72/14, 72/18, 76/8, 87/12, 109/11,
123/15, 124/8, 126/5, 126/8,
145/13, 151/10, 154/15, 159/14,
172/15, 176/14, 181/11, 181/18,
190/17, 207/17, A172B93b/13,
A174B94b/15, A174B94b/7,
A80B38a/3, B84a/16, B84b/17,
B89b/2.

günlük yağı Günlük yağı 147/2, 147/7.

gün toğusu Gün doğusu 195/2, 195/8.

gürülde- Gürüldemek 60/16, 61/12, 62/6.

gürüldü Gürültü 59/14.

güvâriş-i kâkûle Kakuleden yapılan hazm
ettirici bir macun A174b94b/4.

güve Güve 167/14, 167/19, 168/2.

güz Güz 127/8, 140/11, 186/8, 217/1,
B76a/18.

güzel Güzel 28/8.

güzün Güz mevsiminde 217/5, B6b/10.

-Ğ-

ğaded (Ar.) Atlarda görülen veba 247/18.

ġāfil (Ar.) (Ar.) Gaflette olan, 230/14.
ġāfil ol- Dalmak, unutmak B78a/10.
ġaflet olun- Gaflet olunmak 43/17, 73/11.
ġaflet olun- Gaflet olunmak 18/16.
ġalebe (Ar.) Yenme, üstün gelme 8/19, 46/13, B76b/6.
ġalebe²-i būrūdet Soğukluk ġalebesi 45/17.
ġalebe²-i şafrā Safranın çok olması 77/19.
ġalebe it(d)- Üstün gelmek 48/7, 219/5, 230/17, A217B104a/7.
ġalebe kı1- Üstün yapmak 17/3.
ġālib (Ar.) Üstün 26/10, 32/17, 33/10, 46/16, 209/16, 216/10.
ġālibā (Ar.) Galiba, herhâlde 213/8, B81b/15, B89b/6.
ġālib gel- Üstün gelmek 230/13, 230/15, 231/19, 232/8.
ġālib ol- Üstün olmak 46/12, 46/2, 54/20, 55/2, 66/18, 66/9, 66/9, 138/9, 154/10, 17/5, 220/10, 220/11, 231/10.
ġālīz (Ar.) Kaba, yoğun, kesif 9/3, 14/4, 19/7, 22/15, 39/19, 43/3, 47/11, 55/6, 57/13, 70/10, 84/15, 84/8, 86/10, 104/4, 118/18, 119/4, 129/12, 129/7, 143/1, 145/15, 146/3, 18/1, 175/8, 183/10, 190/13, 196/8, 204/5, 209/19, 216/16, 223/10, 224/9, 226/8, 227/1, A108B51a/12, A174B95a/21, A80B38a/6, A84B41a/12, A84B41a/17, B76a/17, B76a/20, B77a/9, B85a/11.
ġālīz ol- Yoğun olmak 135/5.
ġam (Ar.) Tasa, kaygı, keder 121/15, 121/16, 228/18, 229/3, 229/18.

ġam-ġin ol- Gamlı olmak 228/6, 233/14, 234/19.
ġam-ı bī-ħisāb Hesapsız üzüntü B76b/4.
ġamlu Gamlı 229/1, 232/16, 233/19.
ġamm (Ar.) Tasa, kaygı, keder 121/18.
ġam-nāk Tasalı, kaygılı 2/8, 230/4.
ġam yi- Üzüntü çekmek 233/13.
ġanāyim (Ar.) Ganimetler 227/8.
ġaraġara Gargara 32/6.
ġarġara Gargara 6/7, 32/7, 32/10, 32/15, 32/18, 33/6, 33/15, 33/18, 33/20, 34/18, 35/4, 35/20, 36/15, 37/9, 45/4, 148/19, 210/15, b87a/20, B87b/1.
ġārīkun (Ar.) Katran ağacı 15/17.
ġārīkūn (Ar.) Katran ağacı 43/19, 89/1, 136/14, 15/14, 165/12, 176/4, B86b/4.
ġarġ ol- Batmak 12/1.
ġaṣeyān (Ar.) Mide bulanmak 49/15, 49/16, 49/17.
ġaṣy (Ar.) Örtmek 4/2, 71/10.
ġavġa (Far.) Dövuş, kavga 138/2.
ġayb (Ar.) Kayıp 230/1, 230/9.
ġāyet (Ar.) Son, nihayet; çok, pek çok 5/19, 6/8, 8/5, 8/9, 8/15, 9/13, 16/5, 19/19, 21/18, 23/4, 25/16, 27/5, 28/12, 29/1, 34/19, 37/17, 37/18, 49/11, 54/2, 58/1, 58/10, 58/18, 59/19, 64/1, 67/5, 68/4, 68/9, 73/10, 75/17, 75/7, 76/14, 76/4, 80/14, 84/5, 88/19, 89/1, 92/14, 98/6, 99/6, 110/12, 111/7, 112/13, 112/16, 113/12, 114/4, 116/18, 120/9, 124/1, 124/9, 128/17, 129/19, 130/2, 133/2, 136/11, 136/7, 137/3, 141/14, 145/12, 153/10, 155/4, 158/13, 159/1, 163/10, 163/10,

164/6, 166/6, 169/5, 172/18,
173/13, 173/15, 173/18, 173/19,
174/12, 175/1, 178/18, 179/14,
179/3, 180/5, 183/17, 183/19,
184/7, 192/1, 195/16, 196/14,
199/13, 203/11, 208/2, 209/18,
212/7, 219/9, 221/4, 226/10,
226/17, 230/7, 234/6, 234/7, 237/4,
240/7, 242/16, 242/6, 243/11,
245/14, 246/19, 246/7,
A168B90b/11, A168B92a/3,
A174B95b/15, A174B95b/7,
A174B95b/9, A217B103b/20,
A225B108b/4, A82B38b/19,
A82B39b/1, B76a/2, B77a/19,
B81b/14, B81b/14, B81b/5,
B81b/7, B82a/2, B82b/8, B84a/12,
B84a/14, B85a/16, B88b/16.

ğāyib (Ar.) Kayıp 229/10, 233/10,
234/19.

ğāyib ol- Kaybolmak 233/9.

ğayr (Ar.) Başka

ğayr (Ar.) Başka 24/5, 114/8, 171/17,
174/18, 231/2, 231/5, B76b/13,
B78a/19, B87a/10, B88b/20.

ğayr-ğüne Başka çeşit 210/10.

ğayrı (Ar.) Başka 23/13, 38/2, 74/1, 87/6,
97/13, 111/4, 112/2, 122/12,
124/13, 127/14, 131/10, 162/2,
185/19, 193/9, 197/11, 199/1,
224/17, 225/2, 236/16,
A168B91b/18, A168B92a/5,
A82B40a/7, B77b/10, B83a/9.

ğāzī (Ar.) Gazi 240/16.

ğīdā (Ar.) Gıdai, besin 9/2, 18/1, 33/6,
37/1, 40/9, 42/3, 44/16, 45/19, 46/7,
47/11, 49/9, 51/7, 55/6, 55/14,
64/15, 65/1, 66/15, 66/6, 67/8,
75/10, 75/2, 75/4, 77/10, 78/6,
79/18, 84/4, 85/1, 86/14, 87/17,
90/8, 93/9, 101/3, 107/19, 107/3,
109/7, 115/8, 118/14, 118/17,

119/16, 119/3, 125/7, 129/13,
132/3, 132/5, 133/1, 133/14,
137/15, 137/15, 138/17, 139/3,
142/19, 148/12, 149/16, 151/6,
151/17, 152/15, 152/3, 154/4,
156/8, 160/19, 160/19, 161/19,
189/2, 190/16, 197/4, 213/5,
217/10, 217/9, 218/1, 219/9,
222/13, 222/16, 232/14,
A108B51a/13, A168B91a/13,
A217B103b/18, A217B103b/21,
A217B104a/1, A80B37b/2,
A82B39b/16, A82B40a/5,
A84B41a/16, B77a/9, B79b/19,
B82a/20, B82b/2, B82b/20,
B82b/21, B84a/7, B87a/15.

ğīdā'-i laṭīf Güzel ve hoş gıda 28/13.

ğīdālan- Beslenmek 51/10.

ğīnā (Ar.) Zenginlik 238/10.

gulle (Ar.) Susuzluk harareti 189/18.

gusl eyile- Gusül abdesti almak 121/4,
238/5.

gusl it(d)- Gusül abdesti almak 121/6.

guşsa (Ar.) Gam, keder 4/24, 8/5, 15/3,
15/8, 66/8, 70/1, 71/1, 89/19, 91/2,
120/17, 121/12, 121/14, 121/15,
121/16, 121/18, 183/5, 197/7,
198/10, 202/12, 210/2, 216/8,
226/4, 232/19, A174B95b/5.

guşşalan- Kederlenmek 66/2, 73/8.

guşşalandur- Üzmek, gam ve keder
vermek 189/9.

guşşalı Kederli 197/16.

guşşalık(ğ) Kederlilik hali 196/14.

guşşalu Kederli 121/14, 219/10, 229/5,
231/6, 233/11, 234/9.

guşsa-nāk Kaygılı, kederli, tasalı 199/4.

guşsa-nāk ol- Kaygılı, kederli olmak
232/10.

ğuşşelen- Kederlenmek 67/5.

-H-

hafta Hafta 13/10, 84/12, 100/12, 144/11, 147/9, 169/3, 176/11, 243/15, B81b/7, B81b/9.

hava Hava 30/8, 66/3, 82/1, 185/11, 194/10, 194/11, 194/12, 194/14, 195/1, 195/3, 195/5, 213/9, A147B68a/2.

havan Havan 6/9, 6/17, 32/20, 34/7, 36/4, 51/2, 79/8, 83/16, 91/7, 94/9, 117/8, 125/14, 128/11, 129/5, 135/6, 159/18, 16/18, 165/8, 180/6, 188/14, 210/19, A108B51a/10, B77a/8, B86b/10.

havıc Havuç 169/4.

havuc tohumı Havuç tohumu 86/3.

hāzım (Ar.) Hazmettiren B76b/11.

hāzā (Ar.) Bu, şu, o B1b/9.

hażm eyle- Sindirmek A174B95a/6

hażmı kâbil Hażmı mümkün olan 226/3.

hażm it(d)- Sindirmek A174B95a/15

hażm ol- Sindirilmek 209/12, 209/12, 209/17, 209/18, 209/18, 211/6, 212/11, 212/14, 212/9, 215/7, 215/9.

heb Hep 76/16, 96/11, 196/12.

hebt-i verd (?) 190/4.

heft-mīve Kuş üzümü, üzüm, incir, kayısı, şeftali, hurma ve erikten ibaret yedi tür meyve. 43/7, 148/7, 189/12.

helāk (Ar.) Yok olma, tükenme 196/12.

helāk eyle- Helak etmek 208/1.

helāk it(d)- Helak etmek 10/4, 62/4, 70/16, 89/12, 90/13, 137/1, 196/13,

220/11, 220/8, 239/3, B80a/2, B80a/20, B80a/8, B89b/4.

helāk ol- Helak olmak 34/11, 77/2, 11/12, 234/10, B78a/21, B89a/18, B89b/5, B89b/11.

helāklik(g) Helak olma 223/15.

helīle (Far.) Helile otu 71/17, 112/13, 15/14, 180/1, 189/1.

helīlec (Ar.) Helile otu 184/2, A174B95b/10.

helīlec-i aşfar Sarı helile 172/3.

helīlec-i esved Kara helile 172/3.

helīle'-i esved Kara helile 179/7.

helīme (Ar.) Helme A80B37b/8.

helyün tohumı Kuşkonmaz tohumu 108/2.

hem Hem 5/15, 8/17, 19/13, 21/18, 24/2, 26/14, 37/14, 38/19, 40/7, 42/5, 47/6, 48/14, 54/16, 59/15, 64/10, 64/9, 64/9, 68/7, 71/8, 72/9, 76/1, 76/5, 86/15, 88/5, 93/7, 106/2, 107/1, 114/11, 117/12, 121/11, 125/18, 133/16, 138/11, 141/14, 143/11, 15/16, 15/6, 151/5, 153/10, 153/10, 154/4, 159/8, 159/8, 163/7, 166/13, 167/3, 167/6, 170/14, 179/13, 179/15, 179/16, 182/14, 187/11, 194/16, 207/18, 208/11, 209/4, 226/14, 227/18, 238/7, 241/6, 246/10, 246/3, 248/5, A168B91a/20, A174B95a/8, B79a/3, B80a/15, B81b/20, B81b/8, B82a/1, B82b/10, B82b/10, B83b/5, B83b/6, B83b/9, B86b/3.

hemān (Far.) Hemen 1/7, 2/4, 11/4, 30/6, 39/16, 63/3, 66/19, 91/5, 114/8, 140/19, 150/12, 159/4, 171/15, 181/16, 193/8, 200/5, 209/17, 224/12, 225/1, 236/3, 240/10,

241/3, A174B94b/13, A82B39a/5,
B82b/10, B88a/11, B89b/3.

henüre (?) 75/7.

hep Hep 145/4, 163/3.

her Her 1/17, 2/1, 2/3, 9/1, 17/19, 25/2,
3/14, 30/9, 34/13, 35/15, 36/12,
37/7, 38/10, 39/7, 41/13, 42/13,
42/14, 42/16, 42/9, 43/14, 43/9,
48/11, 51/8, 55/12, 63/18, 71/4,
72/2, 78/15, 79/9, 79/9, 80/15, 81/7,
82/12, 84/1, 88/18, 101/19, 102/1,
122/9, 130/7, 132/11, 133/7, 136/8,
14/6, 141/10, 141/3, 141/9, 142/18,
144/12, 144/7, 145/11, 150/16,
151/7, 152/6, 153/2, 153/5, 154/17,
155/3, 159/19, 160/5, 162/12,
162/2, 163/16, 172/2, 173/5,
176/11, 179/12, 179/12, 182/10,
182/2, 184/6, 186/16, 19/10,
194/12, 196/3, 199/11, 223/17,
223/17, 231/16, 238/1, 238/9,
244/19, 246/3, 90/8, 98/5, 99/12,
A134B61b/15, A168B91b/2,
A174B94b/18, A174B95a/4,
A174B95b/14, A225B108b/11,
A225B108b/19, A225B108b/9,
A82B39a/7, A82B39b/1, B1b/10,
B1b/7, B76a/18, B78b/10,
B78b/18, B80b/19, B81a/1,
B82a/9, B82b/12, B86a/20,
B89a/11.

her bir Her bir 146/2, 174/10, 179/2.

her biri Her biri 44/4, 78/19, 80/17, 80/8,
87/2, 89/13, 94/7, 94/9, 95/8,
112/14, 171/6, 172/10, 172/14,
172/15, 172/5, 172/6, 173/10,
173/11, 175/10, 175/13, 175/17,
175/18, 175/5, 175/6, 175/9,
176/13, 176/14, 176/19, 177/18,
177/2, 177/5, 177/8, 178/19, 178/9,
179/16, 179/17, 179/18, 179/7,
179/8, 179/9, 179/9, 180/12, 180/8,
180/8, 180/9, 181/11, 181/12,

181/12, 181/13, 181/17, 181/17,
182/16, 182/2, 182/5, 182/7, 182/9,
183/6, 183/6, 183/7, 184/4, 184/9,
185/4, 185/5, 185/7, 185/8, 185/9,
187/14, 202/5, 203/2, 244/14,
A80B37b/18, A168B91b/7,
A168B92a/8, A172B93b/10,
A174B94b/14, A174B94b/15,
A174B94b/18, A174B94b/20,
A174B94b/8, A174B94b/8,
A174B94b/9, A174B94b/9,
A174B95a/10, A174B95a/18,
A174B95a/18, A174B95a/19,
A174B95a/2, A174B95a/4,
A174B95b/12, A174B95b/17,
A174B96a/10, A174B96a/11,
A174B96a/11, A174B96a/8,
A174B96a/8, B86a/19, B88a/6,
B88b/15.

her dem Her zaman 76/15, 221/16.

hergiz (Far.) Asla 58/17, 107/9, 208/13,
A168B91b/10, B87a/6, B88a/14.

her gün Her gün 18/13, 121/3, 23/21,
72/14, 138/11, 142/16, 151/4,
154/19, 158/12, 159/8, 166/5,
169/3, 190/16, 213/8,
A217B103b/16, A80B37b/9,
B78b/9.

herise (Ar.) Keşkek 217/9, A168B91a/15.

herkes Herkes B1b/5.

her kim Her kim 5/9, 6/11, 7/13, 10/10,
21/19, 30/14, 30/15, 30/20, 47/5,
47/6, 58/8, 59/2, 65/6, 68/2, 86/8,
94/13, 99/10, 103/1, 114/12,
121/19, 137/6, 145/5, 165/7, 179/4,
183/16, 208/12, 208/14, 208/15,
208/9, 215/17, 219/2,
A134B61b/14, A168B91b/19,
A174B95b/5, A82B40a/16,
B39b/20, B79b/12, B80a/6,
B81a/4, B82b/12, B87a/5.

her kaçan Her ne zaman 68/15.

231

ḥacāmat it(d)- 82/15, 117/5, 162/14, 190/15, A217B104a/10, A217B104a/3, B77b/12, B78b/17, B78b/19, B79a/1, B80a/14.

ḥacerü'l-yehūd Beni israil zeytini taşı 105/1.

ḥācet (Ar.) İhtiyaç 100/19, 169/2, 232/1, A168B91b/6, B84b/8, B88a/9.

ḥācet ol- İhtiyaç olmak 199/10.

ḥacılar kükürdi Hacılar kükürtü 147/10.

ḥaç Haç 160/3.

ḥad (Ar.) Sınır 30/11, 68/19, 101/15, 101/15, 205/15, 215/2.

ḥadd (Ar.) Sınır 11/12.

ḥadd-i zātında Aslında B1b/4.

ḥadiş-i resül Hz. Peygamberin sözü 88/16.

ḥafakān (Ar.) 12/9, 65/14, 65/16, 65/18, 65/18, 65/19, 66/1, 66/1, 67/14, 70/13, 72/16, 177/15, 178/17, 197/15, 198/13, 210/17, 211/11, 211/9, 213/19, B76a/16, B76b/7.

ḥafaẓā it(d)- Korumak 131/3.

ḥafif (Ar.) Hafif 88/1.

ḥafif eyle- Hafifleştirmek 139/7.

ḥā'il (Ar.) Engel 38/15.

ḥākim (Ar.) Hükmeden 227/7, 231/3, 231/11, 231/16.

ḥāl (Ar.) Durum 2/2, 244/9, B88b/10.

ḥaḵ (Ar.) Doğru olan, gerçek 1/18, 1/3, 101/10, 101/8, 112/3, B2a/1.

ḥaḵḵ (Ar.) Doğru olan, gerçek 24/3.

ḥaḵḵā (Ar.) Gerçekten, doğrusu 1/12.

ḥal (Ar.) Çözülme, erime 223/5, A225B108b/15

ḥalāvet (Ar.) Sevimlilik, tatlılık, şirinlik 1/13.

ḥālet (Ar.) Durum 3/1.

ḥal eyle- Çözmek, eritmek 37/9.

ḥalīm aşı Muharrem ayında yiyilen bir yiyecek B77a/16.

ḥal it(d)- Çözmek, eritmek 83/7, 178/11, 182/5, 244/1.

ḥalka eyle- Halka yapmak 73/12.

ḥall (Ar.) Çözülme, erime 10/7, 117/12, A174B95a/10.

ḥall it(d)- Çözmek, eritmek A174B94b/21, B77b/7.

ḥall ol- Çözülme, erimek 80/5, 182/16.

ḥal ol- Çözülme, erimek 178/12, 186/11.

ḥalvet (Ar.) Yalnız kalmak 186/18.

ḥamāl (Ar.) Hamal 201/10.

ḥamām (Ar.) Hamam 78/10, 193/7, 194/1, 194/8, 217/8.

ḥamel burcu Koç burcu 11/6.

ḥamır Hamur 63/2, 102/15, 172/17.

ḥāmīle (Ar.) Hamile 4/22, 117/12, 118/3, 118/7, 118/11, 120/4, B6a/14, B88a/12, B88a/14, B88a/15, B88a/21, B88a/5, B88b/12, B88b/2.

ḥāmīle ol- Hamile olmak B88b/2, B89a/6, B89a/7.

ḥammām Hamam 5/11, 5/6, 7/7, 7/8, 8/13, 9/14, 14/4, 24/20, 34/11, 37/3, 43/6, 50/10, 50/11, 51/2, 54/1, 62/5, 75/7, 76/10, 77/8, 77/9, 78/14, 78/2, 81/1, 81/3, 81/11, 81/17, 82/16, 82/3, 90/16, 92/16, 101/7, 106/3, 111/11, 118/19, 123/11, 123/6, 123/8, 124/2, 129/14, 130/6, 132/12, 132/13, 133/1, 135/15, 135/15,

137/4, 140/10, 141/1, 142/16, 142/17, 144/16, 144/18, 144/5, 145/14, 145/15, 147/19, 147/3, 147/4, 147/5, 148/1, 149/1, 149/18, 150/12, 150/2, 150/3, 150/8, 152/16, 152/18, 152/6, 152/9, 153/1, 154/12, 160/17, 161/17, 162/18, 169/13, 17/12, 170/17, 186/12, 186/17, 186/18, 189/9, 193/15, 197/13, 197/15, 197/19, 197/2, 197/2, 198/17, 198/3, 208/15, 217/3, 218/17, 219/11, 30/18, A147B67b/18, A147B68a/10, A147B68a/12, A168B90b/21, A82B39a/3, A82B39a/6, A82B39a/6, A82B39b/17, A82B39b/18, B80b/11, B81a/1, B81a/16, B81a/3, B81b/16, B82b/20, B85a/13, B85a/20, B89b/13, B89b/7.

ḥanāzīr (Ar.) Sıraca hastalığı 38/17, 38/19, 38/20, 39/11, 39/14.

ḥanāzīr çıbanı Sıraca hastalığı 39/3.

ḥār (Ar.) Sıcak 123/7, A82B39a/17.

ḥarāmī (Ar.) Haram yiyen, haramcı 12/3.

ḥarāret (Ar.) Sıcaklık 24/4, 44/13, 45/2, 46/15, 56/4, 67/5, 75/6, 79/13, 93/7, 103/9, 130/10, 132/16, 136/16, 136/16, 138/2, 138/3, 138/3, 139/11, 139/17, 170/6, 187/13, 199/17, 211/7, 213/10, 214/4, 217/16, 223/16, 225/15, 226/15, A147B68a/3, A82B40a/13, B7a/3, B80b/1, B82a/11, B82a/6, B82a/7, B82a/18, B82b/10, B82b/3, B84a/21, B87a/10.

hareket (Ar.) Hareket 2/14, 2/5, 93/11, 133/2, 197/1, 197/3, A147B68a/1, B85a/8, B85a/9, B86a/13.

hareket eyle- Hareket etmek 46/4, 197/3, 197/4, 197/5.

hareket it(d)- Hareket etmek 70/1, 93/12, 97/2, 119/2, 197/7, 209/19, 217/2, 217/3, 223/4, A82B39a/7.

ḥarīr (Ar.) İpek, ibrişim 51/15, 173/18.

ḥarīre (Ar.) Bulamaç 66/12.

ḥarnūb (Ar.) Keçiboynuzu 31/21.

ḥārr-ı fāsīd Kötü sıcak 208/1.

ḥaşba (Ar.) Kızamık, benekli ateş 148/14, 149/5, 149/6, A147B68a/4, A147B68a/6.

ḥasenāt (Ar.) İyilikler 2/9.

ḥāşıl (Ar.) Olan, meydana gelen 12/10, 31/6.

ḥāşıl ol- Ortaya çıkmak 6/13, 175/16, 190/10, 198/10, 210/1, 217/8, 227/15, 232/1, 234/4, 239/15, 240/11, A168B91b/12, B76a/18, B77a/1, B77a/10.

ḥāşıl eyle- Ortaya çıkarmak 47/12.

ḥāşıl it(d)- Ortaya çıkarmak 196/2, 209/10, 209/19, 231/18, B88b/20, B88b/21.

ḥaşır (Ar.) Hasır 63/12.

ḥāşşiyet (Ar.) Özellik 204/15.

ḥasta (Far.) Hasta 2/10, 137/3, 137/5, 149/6.

ḥastelik Hastalık 149/5, 149/6.

ḥāşā (Ar.) Haşa B2a/1.

ḥaşerāt (Ar.) Haşarat A157B90a/7.

ḥaşerāt sokı Haşarat sokması 209/5.

ḥaşḥāş ḳabı Haşhaş kabuğu 100/13.

ḥatmi yabrağı Hatmi yaprağı 24/17.

ḥaṭṭ it(d)- İnmek, düşmek 24/1.

ḥavās (Ar.) Duygular 15/12, 216/12,

ḥāyize (Ar.) Âdet gören kadın B88a/17, B89a/16.

havlincān (Far.) Havlıcan otu 45/9, 170/2, 180/12, 183/5, A174B95a/17.

havr ol- Geri dönmek 230/10.

hayā (< Ar. hāya) Er bezi 69/15, A108B51a/5, A108B51a/6, A108B51a/7, A108B51a/8.

hayālāt (Ar.) Hayaller 72/10.

hayāt (Ar.) Hayat 178/7.

haykır- Haykırmak 45/1, 45/3.

hayli (Far.) Çok sayıda 182/4.

hayret (Ar.) Şaşkınlık 197/15.

hayy-ı ‘ālem Kayakoruğu bitkisi 53/13.

hayy-ı ‘ālem yabrağı Kayakoruğu yaprağı 128/13.

hayz (Ar.) Âdet görme, ay başı 117/13, 120/6, 202/11.

hayz gör- Adet görmek 118/11.

hayz kanı Hayız kanı 118/4, 118/6.

haz (Ar.) Zevk 2/13.

hazān (Far.) Sonbahar A248B112a/19.

hazer (Ar.) Sakınma, çekinme 81/17.

hazer eyle- Sakınmak 34/14, 62/10, 85/6.

hazer it(d)- Sakınmak 27/5, 64/15, 90/3, 91/1, 110/14, 112/17, 113/14, 118/18, 118/19, 123/3, 124/11, 127/15, 130/11, 149/16, 165/15, 171/11, 192/1, 193/19, 199/2, 200/5, 207/12, 217/11, 218/19, 222/17, A217B103b/13, A82B39a/2, B89a/8.

hāzım (Ar.) Hazm ettirici 71/3, 206/15.

hāzır (Ar.) Hazır 70/2, 128/7, 160/11, 171/13,

171/2, 171/7, 220/2, B86b/21.

hāzır eyle- Hazırlamak 170/18.

hazīne (Ar.) Hazine B88b/19.

hazm (Far.) Perhiz; uyanıklık; zekilik 3/23, 46/14, 46/3, 47/16, 48/10, 48/16, 48/3, 49/5, 139/5, 216/14.

hazm etdür- Hazmettirmek 176/8.

hazm eyle- Sindirmek 182/11.

hazm-ı ta‘ām Yiyeceğin sindirilmesi 48/4.

hazm it(d)- Sindirmek 18/14, 47/13, 48/18, 51/6, 70/17, 72/17, 90/6, 178/4, 183/3, 197/9.

hazm itdür- Hazmettirmek 48/4, 48/5, 70/11, 121/2, 205/15, 213/9.

hazm ol- Hazmolmak 75/17, 87/4, 138/4, 197/4, 198/6, 198/8, 215/13, 215/15, B85b/1.

heft-mīve Kuş üzümü, üzüm, incir, kayısı, şeftali, hurma ve erikten ibaret yedi tür meyve. 152/14.

hekīm (Ar.) Hekim 8/3, 12/4, 12/6, 41/2, 47/6, 68/1, 155/2, 208/13, 48/11, B78b/2, B80a/2.

hekīm Behmen Hekim Behmen 120/16.

hekīm ya‘kūb Hekim Yakup 137/7, 180/2.

helāl (Ar.) Helal B88a/21, B88b/2.

helvā (Ar.) Helva 105/16, 225/11, B82b/19.

helvācı Helvacı 225/11.

helyūn(Ar.) Kuşkonmaz 184/3, A174B95b/11.

hereze (Ar.) Sığır ödünden çıkan bir taş, panzehir 67/6, 135/14, 135/17.

hıfz (Ar.) Ezberleme, akılda tutma 14/3, 18/13, 29/4, 72/8, 207/17, 213/17.

hıfz eyle- Ezberlemek 178/2.

hıfz it(d)- Ezberlemek 177/12.

ḥunnā (Ar.) Kına 88/11, 88/12, 95/8, 126/12, 126/17, 130/5, 130/8, 130/9, 147/16, 149/14, 153/13, 154/5, 154/7, 157/17, A82B38b/21, A82B39a/2, B77b/6.

ḥızır ilyas Hıdırellez 171/15.

ḥīn (Ar.) Zaman, an 137/8, 240/2, B89a/17.

ḥikāye (Ar.) Hikāye B1b/13.

ḥikāyet bkz. ḥikāye 244/7.

ḥikmet(Ar.) Bilgelik, öğüt verici söz 1/5, 1/8, 169/19.

ḥarre it(d)- Isıtmak 73/14.

ḥizmet (Ar.) Hizmet 233/8.

ḥokḳa (Ar.) Okka 126/12, 182/19, 182/19, 201/19, 201/19, A174B95a/12, A174b95a/12.

ḥoros (Far.) Horoz 57/2.

ḥoş bkz. ḥoş 2/2, 2/4.

ḥukne (Ar.) Lavman 55/9, 74/15, 75/10, 87/10, 87/7, 87/8, 87/9, 89/7, 116/5, 132/18, 137/14, 16/2, 187/11, 187/13, 187/16, 187/18, 187/19, 187/5, 187/7, 187/7, B85a/9.

ḥukne eyle- Lavman yapmak 138/9, 66/18, B77a/14, B78a/14.

ḥukne'-i ḥārr Sıcak lavman 87/7.

ḥukne'-i leyyine Yumuşak lavman 33/16, 77/7, 88/5, 123/16, 131/16, 138/13, 140/4, 187/4.

ḥukne it(d)- Lavman yapmak 64/15, 68/5, 93/12, 125/18, B78a/21.

ḥulbe (Ar.) Boy otu A168B92a/10.

ḥulv (Ar.) Tatlı, leziz 42/18.

ḥummā (Ar.) Sıtma 102/10, 138/19, 138/8, 139/3, 139/6, 139/7, 140/2.

ḥummā'-i balgamī Balgamlı sıtma 139/16.

ḥummā'-i ḳavī Kuvvetli sıtma 137/13.

ḥummā'-i sevdāyī Karasevda 132/15.

ḥummā'-i şafrāvī Öd sıtması 138/1, 138/5, 139/9.

ḥumret (Ar.) Kızıl 28/11, 28/13, 28/15, 29/3, 29/5.

ḥunāk (Ar.) Boğaz şişmek, boğaz ağrısı 32/12, 32/13, 32/15, 32/17, 32/4, 35/3, 35/4, 203/17, B87a/19.

ḥunāḳa bkz. ḥunāk 33/15.

ḥunnāk bkz. ḥunāk B87a/16, 87a/17, B88a/4.

ḥurma Hurma 83/13.

ḥurmāyī Hurma renkli 247/12.

ḥurrem bkz. ḥurrem 230/8.

ḥuşıyyetü's-şa'leb şuyı Tilki hayası şuyı 31/20.

ḥuşıyyetü's-şa'leb Tilki hayası otu 178/9.

ḥavlān (Far.) Topalak 215/1.

ḥavlān-ı hindī Hint topalağı 28/5, 119/19, 125/13, 129/4, B83a/21.

ḥūza (Ar.) Yenir baş hastalığı 155/5, 155/5, 155/7, 158/6, B5b/7.

ḥuzūr (Ar.) Huzur 231/3, B1b/3.

ḥücre (Ar.) Hücre 160/9.

ḥükemā (Ar.) Hekimler 24/3, 49/19, 54/15, 78/3, 209/1, 215/18, 235/7, B83b/12, B85a/6.

ḥükkām (Ar.) Hakimler 28/17.

ḥükm (Ar.) Hüküm 201/6.

ḥükm eyle- Hükmetmek 233/15.

ḥükm it(d)- Hükmetmek 10/18, 11/1, 24/3.

ḥüsn-i ḥaṭ Güzel yazı 121/17.

hüs-n-i yūsuf Hüsniyusuf otu, kır karanfili 29/4.

hüs-n-i zindegāne Dinç ve sağlıklı olanların güzelliği 233/12.

hüz-n (Ar.) Hüzün, üzüntü B76b/7.

hüzün (Ar.) Hüzün, üzüntü 226/5.

-H-

haber (Ar.) Haber 229/13, 229/4, 229/6, 230/2, 232/17, B1b/15.

hafi (Ar.) Gizli B1b/3.

hafif (Ar.) Hafif 89/8, 93/15, 197/5, 199/19, 215/3, 221/7.

halāş (Ar.) Kurtuluş 11/18, 127/14, 189/17, 193/10, 231/15, 238/4, B85a/12.

halāş ol- Kurtulmak 33/2, 43/8, 63/11, 77/17, 82/10, 83/17, 88/11, 97/15, 98/15, 99/8, 100/3, 114/15, 117/10, 117/11, 126/15, 128/12, 142/2, 145/2, 147/13, 150/4, 154/8, 150/10, 150/12, 150/8, 153/16, 155/1, 155/5, B78a/2, B78a/2, B78b/6, B78b/7, B79a/18, B83a/9, B85a/7.

halāş bul- Kurtulmak 35/20, 74/2, 105/10, 137/12, 137/12, 14/15, 143/12.

halāş it(d)- Kurtarmak 238/5.

halel gel- Bozulmak, zarar görmek 169/10.

hālī (Ar.) Boş 14/2, 24/2, 9/16, B86a/15.

hāliš (Ar.) Saf 206/8.

halk (Ar.) Yaratma 29/1, 167/4.

halkalan- Halkalanmak 142/13.

hall-i ‘unşul Ada soğanı sirkesi 96/13.

halt (Ar.) Karışma, karıştırma 24/9.

halt-ı kelām it- Konuşmayı karıştırmak 9/5, 17/14.

halvet (Ar.) Yalnız kalmak 193/8, 24/21, B78b/11.

hām (Ar.) Olgunlaşmamış, işlenmemiş 53/10, 90/18, 94/16, 122/7, 122/8, 237/8, A168B91b/8, A248B112a/19, B78b/5, B85a/9.

hamır Hamur 24/13, 24/4, 39/12, 39/14, 62/19, 68/12, 115/15, 130/4, 132/19, 152/17, 156/13, 17/9, 179/11, 188/9, 189/14, 218/7, 241/16, A147B68a/12, B80a/4, B85a/17, B85a/9.

hamır it(d)- Hamur yapmak 95/9.

hamırla- Hamurlamak 23/19.

hamırlı erişte Hamurlu erişte 143/1.

hamırsız Hamursuz 125/3.

hamırsız etmek Hamursuz ekmek 112/16.

hāmīre-i benefşe Menekşe hamuru 68/6.

hanāzır (Ar.) Sıraca hastalığı, domuz başı 3/16, 39/1, B83b/16, B83b/18.

hande-rū Güler yüz 2/1.

harāb (Ar.) Harap 147/6, 147/9, 147/9, 66/10, 66/11, B78a/8.

harāb it(d)- Harap etmek 116/13, 155/14, 213/5, B88b/19.

harāb ol- Harap olmak A82B40a/15.

harbak (Ar.) Kara ot, çöpleme otu 163/3, B83b/19.

hardāl-ı ebyaz Ak hardal, üzerlik otu 23/3.

hardal (Ar.) Hardal otu 14/5, 36/15, 51/18, 59/13, 72/1, 83/13, 124/16, 150/13, 154/1, 167/14, 201/17, 201/18, 202/7, 202/8, 27/13, B89b/10.

harīk-i esved Marulcuk, karçiceği 9/18.

hārr (Ar.) Sıcak 213/5.

hāş (Ar.) Özgü 91/6, 91/8, 94/4, 94/5, 239/3, A225B108b/7, B1b/11.

haşāşā (Ar.) Özellekle 199/13.

haşāyis (Ar.) Özellekler 48/15.

hāşiyet (Ar.) Özellek 11/12, 210/3, A174B95b/7, B85a/2.

hāşsa (Ar.) Özellekle, hususan 12/3, 71/13, 71/4, 180/1, 196/10, 205/15, 205/5, 209/5, 209/6, 210/10.

hāşseten (Ar.) Özellekle 178/17.

hāşsiyet (Ar.) Özellek 180/15, 183/17.

hasta (Far.) Hasta 2/13, 2/14, 2/6, 2/7, 2/9, 3/30, 58/19, 59/1, 67/15, 68/14, 68/4, 68/9, 127/2, 193/15, 193/7, 203/1, 221/5, 222/3, 229/4, 230/1, 230/5, 230/5, 231/6, 232/5, 233/16, 233/5, 235/4, A147B68a/5, A217B103b/17, A248B112a/21, B1b/16, B6b/14, B82b/3, B82b/7.

hastalan- Hatalanmak 244/12, 244/6.

hastalık Hastalık 136/3, 194/18.

hastelik(g) 41/1, 42/3, 170/2, 207/7, 208/3, 215/5, 216/9, 247/16, 248/2, B2a/1, B6b/9, B84a/20, B84b/6, B88b/21.

haşhāş (Ar.) Haşhaş 224/3, A80B37b/6.

haşhāş tohumı Haşhaş tohumu 80/8.

haşhaş (Ar.) Haşhaş 43/5.

haşhaş kabı Haşhaş kabuğu 58/8.

haşla- Haşlamak 165/18, 243/5.

haţā (Ar.) Hata 38/14, 149/15, 219/16, A217B104a/9, A217B104a/9, B78a/5.

haţat (Ar.) Süt kaymağı B81a/10.

haţır (Ar.) Bellek, hafıza 2/2, 217/19.

hatmi (Ar.) Hatmi çiçeği 17/18, 37/15.

hatmi ağacı Hatmi ağacı 34/15.

hatmi tohumı Hatmi tohumu 19/1, 38/18.

haţmi (Ar.) Hatmi çiçeği 42/11, 60/10, 74/18, 88/10, 103/14, 104/7, 106/10, 131/19, 143/10, 187/15, 189/3, B80b/6, B81b/20.

haţmi dibi Hatmi kökü B86a/5.

haţmi kabı Hatmi kabuğu 100/13.

haţmi şuyı Hatmi suyu 42/17, 170/8.

haţmi tohumı Hatmi tohumu 110/7, B79b/8, B81b/19.

haţmi yabrağı Hatmi yaprağı 135/1, 243/3.

haţmi yabrağ(ğ) Hatmi yaprağı 188/13.

haţmi yağı Hatmi yağı B86b/14.

haţmi yaprağı Hatmi yaprağı B77b/7

hātun (Ar.) Kadın 111/17.

hātūn (Ar.) Kadın 111/17, 111/19, 111/19, 135/16, 215/6, B88b/19.

havāş (Ar.) Nitelikler, özellikler 72/12, 111/14, 112/3, 112/3, 178/16, 179/16, 215/2, B76b/8.

havāşş-ı eşyā Nesnelerin özellikleri B1b/12.

havāşş-ı hūkne Lavmanın özellikleri 127/18.

havf (Ar.) Korku 2/2, 15/10, 68/7, 68/9, 70/6, 178/15.

havf it(d)- Korkmak 100/11, 142/5.

havlincān (Far.) Havlıcan otu 49/1.

hāya (Ar.) Er bezi 103/19, 109/3, 109/6, 124/19, 133/6, 133/7, 234/3, 246/2, A108B51a/12, B81a/18, B81b/15.

hayāl (Ar.) Hayal 10/14.

hayālāt (Ar.) Hayaller, rüyalar 15/9.

hāya şişi Haya şişi 109/2, 110/9.

ḥāya yarılması Haya yarılması 73/6.

ḥayrlı Hayırlı 157/6.

ḥāyize (Ar.) Adet gören kadın 199/2.

ḥayli (Ar.) Çok sayıda 1/11, 40/3, 41/9, 50/12, 65/11, 68/7, 114/19, 122/2, 206/10, 214/5, A174B94b/19, A82B39a/21.

ḥay(ı)r(Ar.) Hayır, iyi 228/10, 229/11, 229/11, 230/9, 231/17, 232/2, 232/9, 232/11, 232/19, 233/15, 233/15, B1b/14.

ḥazān (Far.) Sonbahar 195/12.

ḥult (Ar.) Karışım, alaşım; insanda bulunan safra, balgam, kan ve sevda unsurlarının her biri 13/17, 33/10, 39/4, 48/19, 81/13, 81/7, 81/9, 90/18, 90/7, 144/13, 17/12, 175/2, 175/8, 188/19, 202/16, 204/16, 204/2, 205/1, 209/16, 211/6, 213/11, 213/16, 223/11, 235/8, A134B61b/14, A134B61b/17, B76a/18, B76b/13, B76b/20.

ḥalt it(d)- Karıştırmak B82b/15.

ḥinzir (Ar.) Domuz 128/11, 21/6, B79b/10.

ḥinzir dişi Hinzir dişi bitkisi 58/3.

ḥinzir ödi Hinzir ödü 12/16, 150/19.

ḥurd Yansıma kelime 35/2.

ḥırḥır it(d)- Hırhır etmek B87a/18.

ḥırızma Hırızma 241/4.

ḥışm it- Hışm etmek 232/6.

ḥıyār (Ar.) Hıyar 31/8, 77/12, 88/2, 139/12, 139/14, 141/3, 217/4, 218/12, B77b/1, B82a/8.

ḥıyār şuyı Hıyar suyu 31/8.

ḥıyār-şenbe (Ar. - Far.) Hint hıyarı 10/10, 76/2, 86/12, 130/16, 154/18, 165/5, 166/5, 204/3, 204/4.

ḥıyārşenbe balı Hıyarşembe balı 176/4.

ḥıyār toḥumı Hıyar tohumu 178/18.

ḥıyar çekirdeği Hıyar çekirdeği 108/15.

ḥidām (Ar.) Ayaklarda görülen at hastalığı 247/18.

ḥiffet (Ar.) Hafiflik 198/9, A168B91b/12.

ḥiffet bul- Hafif olmak 87/6.

ḥiffet-i ‘aḳ(ı)l Hoppalık 73/2.

ḥil‘at (Ar.) Kaftan 233/1.

ḥitāb (Ar.) Hitap 1/7.

ḥıyārek (Ar.) Hıyarcık hastalığı 40/1.

ḥorasānī Horasana ait 96/17.

ḥurda (Far.) Atın bacağıının pranganın geçtiği kısmı 246/13.

ḥorla- Horlamak 58/19.

ḥoros (Far.) Horoz 87/17, 107/7, 107/8, 165/13, 165/17, 165/19, 212/10, A168B92a/3, B79a/13, B84b/9, B88b/20.

ḥoros boḳı Horoz dışkısı B79a/7.

ḥoros eti Horoz eti 88/8.

ḥoros şorbası Horoz çorbası 132/10.

ḥoş (Far.) Hoş 2/15, 9/7, 26/15, 31/12, 36/13, 36/7, 37/16, 53/18, 54/1, 66/10, 66/11, 68/16, 73/19, 116/18, 118/13, 126/10, 132/4, 140/10, 143/8, 148/4, 159/14, 160/7, 161/1, 169/17, 188/17, 189/17, 195/5, 207/5, 214/16, 221/7, 221/9, 230/15, A134B62a/2, A217B103b/19, A217B103b/19, A225B108b/10, B77b/4, B78a/15, B79a/8, B79b/1, B80a/1, B87a/8, B87a/9.

hoşāb (Far.) Hoşaf 113/6, 155/3.

hoş eyle- Hoş eylemek 159/17.

hoş gel- İyi gelmek 66/3.

hoş-hulk İyi yaratılış 120/5.

hoş-kemend Yaraları sarmada kullanılan ip 156/4.

hoş kıl- İyileştirmek 118/9.

hoşluk(ğ) Hoşluk 18/7.

hoş ol- Hoş olmak, iyi olmak B77a/17.

hamdān (Far.) Kil 236/18.

hudā (Far.) Allah 232/6.

hukne²-i mutavassıt Orta halli lavman 87/6.

hulfü'l-üzn Kulak arkasındaki damar 219/13.

hulk (Ar.) Yaratılış, huy, tabiat 233/12.

hum māş (?) A217B104a/4, B82b/18.

hum māz (Ar.) Kuzu kulağı otu 223/19.

humre²-i âteşperes Yılcancık hastalığı A147B67b/18.

hunāk (Ar.) Boğaz şişmek, boğaz ağrısı 3/13.

hun nāk (Ar.) Boğaz şişmek, boğaz ağrısı 210/16.

hurde (Far.) Küçük 68/10, 77/16, 114/14, B88b/10, B88b/11.

hurma Hurma 34/5, 34/7, 86/8.

hur mā Hurma B86b/10.

hur mā koruğı Hurma koruğı B88a/6.

hurma çekirdegi Hurma çekirdeği 110/6.

hurrem (Far.) Gönül açıcı, güler yüzlü 231/11.

huşūmet (Ar.) Düşmanlık 230/13.

huşūmet eyle- Düşmanlık etmek 232/8.

huşūmet it(d)- Düşmanlık etmek 234/16.

huşūmet kıl- Düşmanlık etmek 230/5, 232/13.

huşūş (Ar.) Konu 98/15, 156/5, B88b/19.

huşūşā (Ar.) Özellikle 89/18, 194/16, 195/2, 196/15, 204/2, 207/8, 221/12, A82B39b/11.

huşyü's-şā'leb Tilki hayası otu 210/7.

huşk (Far.) Huşk 16/15, 207/14, 207/17, 214/10, 214/12, 214/5, 215/1.

huşk-vār (Far.) Kuru 90/9.

huşnī şarābı Bir tür şerbet 200/19.

huşūnet (Ar.) Sertlik 28/19, 41/1.

hūb (Far.) Güzel, iyi 18/3, 28/10, 29/3, 29/3, 31/14, 31/5, 32/16, 34/18, 37/19, 38/16, 41/1, 41/12, 79/2, 110/6, 126/6, 131/9, 136/16, 147/15, 164/19, 168/19, 172/18, 180/3, 181/7, 182/14, 184/7, 191/18, 195/4, 201/11, 202/7, 213/17, 214/15, 22/7, 241/9, 244/7, 247/7, A168B91b/11, A174B94b/4, A174B95b/15, A80B37b/3, B7a/6, B7a/9, B85a/20.

hūb it(d)- İyi etmek 208/8, A174B95a/8.

hūbrek Daha iyi 72/10.

hūb şüretlü Güzel yüzlü 245/18.

hūnbend (Far.) Kanamayı durdurucu kuşak 38/5, 164/3.

hūrde (Far.) Küçük 109/17, 110/2.

hūrī Bir çeşit kumaş 191/8.

hūşk (Far.) Kuru 214/13, 214/16, 214/18, 215/1, 215/10, 216/4.

hūşk-bend (Far.) Kuru bant 120/3.

huy (Far.) Huy, mizaç 222/19, 228/15, 228/15, 244/5.

-I-

ılıcağ Ilıkça 7/8, 27/15, 34/3, 36/6, 37/3, 40/2, 42/10, 43/10, 50/5, 50/9, 51/10, 51/5, 53/20, 57/10, 57/5, 59/4, 64/4, 71/19, 78/10, 78/2, 80/16, 92/4, 97/7, 113/14, 138/6, 139/7, 148/8, 152/2, 154/18, 154/5, 164/12, 164/12, 171/12, 174/9, 175/6, 186/16, 189/15, 189/5, 194/10, 196/3, 209/7, 220/6, 235/11, 239/4, A108B50b/20, A168B90b/21, A80B37b/2, A80B37b/5, A84B41a/15, B76a/1, B81a/17, B87a/13.

ılıcağ Ilıkça 16/18, 235/19, 239/11.

ılıt(d)- ılıtmak, ılıklaştırmak B81a/12.

ıncıkırık(ğ) Hıçkırık 3/18, 41/10, 41/11, 41/14, 41/19, 42/5, 46/5, 71/9, 176/9, 203/11.

ıncıkırık(ğ) Hıçkırık 206/17.

ırağ Uzak 195/5.

‘ırakî şabun Irak sabunu 89/13, 168/19, 241/1, 241/7.

‘ırk-ı süsen Süsen kökü 44/15.

‘ırakî şarâb Irak şarabı 244/11.

‘ırku’n-nisâ’ (Ar.) Vücudun yan başından topuğa kadar giden bir damar 4/29, 124/12, 124/15, 124/16, 124/17, 124/18, 125/9, 126/9, 131/13, B76b/14.

‘ırku’s-şakîka ağrısı Şakak damarı ağrısı 57/8.

‘ırku’s-şefeteyn Alt ve üst dudaklardaki iki damar 219/15.

ırmak(ğ) Irmak 244/13.

ısfanağ (Ar.) Ispanak 213/3, 33/12, 44/16, B85a/11.

ısfanağ müzevviresi Ispanak lapası 148/12.

ısfanağ şorbası Ispanak çorbası A174B95b/3.

ısfanağ tohumu Ispanak tohumu B80a/6.

ısfanağ şorbası Ispanak çorbası 183/13.

ısıcağ Sıcak 7/17, 25/4, 29/15, 32/10, 34/1, 34/12, 34/13, 35/10, 35/13, 35/4, 35/8, 36/7, 43/14, 46/10, 57/2, 59/13, 60/18, 60/7, 63/18, 63/3, 64/12, 65/8, 73/17, 74/5, 75/11, 79/17, 80/13, 80/19, 82/19, 86/7, 89/14, 93/13, 93/14, 96/4, 97/9, 97/9, 98/7, 99/12, 99/13, 99/13, 99/5, 101/14, 101/8, 102/3, 104/11, 105/2, 107/10, 108/16, 108/5, 108/7, 108/7, 109/11, 109/8, 110/10, 110/16, 112/17, 110/18, 112/5, 116/4, 117/3, 123/9, 124/2, 124/4, 125/4, 125/5, 126/6, 128/5, 128/7, 129/1, 129/15, 143/11, 147/4, 147/8, 151/8, 152/18, 16/11, 162/14, 162/5, 163/5, 164/13, 169/16, 193/7, 220/2, 226/10, 226/9, 23/12, 241/17, 242/9, 243/12, 243/4, 243/6, A80B37a/16, A80B37b/10, A80B37b/12, B78a/10, B79a/14, B80a/3, B83a/11, B83a/16, B87a/19, B87a/20, B87a/7, B87a/8.

ısıcağ dut- Sıcak tutmak 123/10, 126/15, 217/7, 217/9.

ısıcağ eyle- Isıtmak 186/3.

ısıcağ it(d)- Isıtmak 56/9, 124/10, 128/11, 128/12, 151/2, 155/7.

ısıcağ tut- Sıcak tutmak 76/15.

ısıcağ Sıcak 8/18, 124/12, 187/7.

ısırgan dikenî Isırgan dikenî 243/3, 32/10.

ısırcı Isırcı 167/3.

ısıt(d)- Isıtmak 8/15, 15/15, 62/8, 122/7, 130/1, 163/6, 195/12, 241/2, 241/5.

ısıtma Sıtma 4/32, 18/15, 34/19, 40/5, 44/8, 72/17, 73/5, 73/6, 85/6, 93/8, 125/12, 129/3, 136/10, 136/12, 136/13, 136/14, 136/15, 136/17, 136/19, 136/7, 136/8, 137/1, 137/2, 137/3, 137/5, 137/6, 137/11, 137/13, 140/11, 141/5, 141/6, 141/8, 141/10, 141/13, 141/16, 141/17, 141/18, 142/1, 142/2, 148/15, 175/3, 188/7, 189/10, 203/18, 204/6, 209/10, 209/14, 211/7, 211/10, 214/12, 218/17, 221/10, 225/15, A80B37a/21, A80B37b/4, B83a/14, B83a/19, B84a/4.

ıssı Sahip 231/1.

ısıcak(ğ) Sıcak 49/10, 105/9.

ışın- Isınmak 8/10.

ısır- Isırmak 167/11, 167/16, B79a/10, B79a/11, B79a/8, B79a/9, B79b/2, B79b/7, B80a/13.

ısrığan Isırgan 104/17, 171/5.

ısrığan dikenı Isırgan dikenı B87a/4.

ısrıgu Yılancık hastalığı B6a/12, B87a/10, B87a/12, B87a/12, B87a/16, B87a/16, B87a/18, B87a/4, B87a/6, B87a/6, B87a/7, B87a/8, B87a/9.

ısırcı Isırcı B79b/2.

ışla- Islatmak 25/13, 148/19.

ışlāh (Ar.) İyileştirme, yeniden düzenleme 142/13, 158/18, 204/19, 205/11, 206/13, 206/18, 206/7, 207/17, 208/1, 212/18, 216/8.

ışlāh-ı mi' de Midenin iyileşmesi 45/16.

ışlāh it(d)- Düzeltmek, iyileştirmek 196/6, 208/8.

ışlan- Islanmak 74/19, 76/9, 82/9, 85/3, 99/11, 241/8, A108B51a/10.

ışlat(d)- Islatmak 6/2, 12/6, 16/8, 18/13, 20/12, 21/17, 24/13, 25/7, 25/8, 30/9, 43/15, 44/5, 47/18, 65/2, 72/14, 76/16, 76/4, 84/10, 84/15, 84/6, 90/15, 91/11, 91/9, 92/1, 107/10, 112/10, 113/6, 114/19, 138/14, 141/12, 158/3, 159/4, 161/8, 164/7, 166/8, 168/13, 189/3, 191/16, 201/1, 201/14, 237/10, 238/18, 241/7, A108B51a/2, B82a/10, B82a/11, B82a/13, B82b/9, B84a/14, B86b/17, B87a/20, B87a/8, B89a/14.

ışıla- Işılamak, parlamak 12/5, 12/6.

ışıl-da- Işıldamak 12/6.

ıtrıfıl (Ar.) Beş maddeden yapılan şifalı bir macun 162/12, 179/14.

ıtrıfıl-i şağır Karışık bir macun 60/17.

ıztırāb (Ar.) Sıkıntı; çalkalanmak, dalgalanmak A80B37b/4.

-İ-

i- İmek, ek fiil 10/7, 10/17, 127/6, 127/7, 147/6.

ib İp 202/8.

ibā olun- Sakınılmak 209/5.

‘ibādet (Ar.) İbadet 235/6.

ibik(g) İbik 33/1.

iblis dırnağı Tırnak buhuru otu B85a/15.

iblis tırnak Tırnak buhuru otu 13/12.

İbn-i Mün'im Endülüslü bir bilim adamı A168B91b/10.

İbn-i Sınā İbn-i Sina 71/18.

İbrāhīm Eserimizde adı geçen bir tıp bilgini 169/3.

ibrişim (Far.) İpekten yapılmış iplik 22/12, 28/21, 115/10, 116/12, 116/9, 146/16, 160/14, 160/5, 161/13, 195/12.

ibrüşim bkz. ibrişim 70/15.

ibtidā (Ar.) Kurmak, ortaya çıkarmak 17/14, 9/12, 109/18, 142/15, B86a/15.

ibtidā²-i inbāt İlk ortaya çıkan A248B112b/2.

ic İç 4/17, 21/11, 41/15, 41/18, 64/2, 82/9, 86/10, 97/18, 101/8, 106/7, 114/4, 115/17, 131/6.

ic- İçmek 100/3, 102/1, 102/3, 102/3, 102/6, 107/12, 107/441/12, 43/11, 43/14, 44/2, 48/17, 49/12, 50/3, 50/5, 51/10, 55/14, 58/15, 65/11, 65/17, 65/18, 65/8, 72/14, 76/1, 76/15, 76/6, 78/7, 79/10, 82/16, 83/3, 90/19, 91/10, 91/18, 93/10, 93/8, 94/16, 95/13, 95/18, 97/12, 98/19, 98/4, 99/5, 99/8,, 107/8, 108/13, 109/5, 117/11, 193/10.

icābet (Ar.) Cevap vermek 43/8.

icābet eyle- Cevap vermek 78/9.

icābet it(d)- Cevap vermek 93/12, 126/10, 165/10.

ic ağrısı İç ağrısı 67/3, 97/17, 98/1, 98/11, 98/11, 99/14, 101/11, 101/19, 102/14, 102/2, 102/4, 102/6.

icerü İçeri 238/17.

ictināb(Ar.) Bir şeyden uzaklaşmak 51/8.

ictināb it(d)- Bir şeyden uzaklaşmak 19/7, 23/12, 217/5, 226/1.

icür- İçirmek 66/9, 67/8, 76/7, 78/4, 78/9, 84/4, 97/6, 97/7, 100/14, 101/17, 102/19, 103/8, 105/3, 108/10, 118/9.

ic yağı İç yağı 27/3, 40/1.

iç İç 3/3, 6/6, 7/5, 21/1, 21/6, 22/1, , 22/2, 22/3, 22/12, 24/5, 24/7, 30/2, 30/3, 30/5, 35/12, 35/7, 37/8, 38/11, 38/11, 40/12, 40/13, 41/18, 49/11, 5/12, 53/4, 58/4, 60/6, 61/15, 61/3, 61/5, 62/6, 63/15, 63/17, 63/4, 65/4, 65/9, 67/17, 68/6, 25/3, 29/1, 29/11, 29/20, 73/16, 74/19, 74/7, 76/17, 76/19, 76/8, 82/19, 86/1, 86/2, 86/3, 86/3, 91/9, 95/17, 95/18, 96/1, 96/7, 98/10, 98/14, 98/2, 98/4, 99/16, 100/4, 101/11, 101/12, 103/10, 105/10, 105/16, 105/7, 106/10, 106/18, 107/16, 107/19, 108/3, 110/10, 110/10, 110/11, 110/13, 112/4, 113/18, 113/19, 114/7, 116/3, 116/5, 120/6, 121/14, 122/10, 124/9, 127/11, 127/2, 127/9, 128/2, 128/8, 133/10, 135/10, 135/15, 135/9, 136/18, 136/4, 141/8, 145/8, 147/19, 147/3, 148/7, 148/8, 149/10, 149/6, 152/14, 152/16, 153/4, 154/18, 155/10, 161/3, 162/9, 164/10, 164/13, 164/18, 165/17, 165/18, 165/19, 167/14, 167/8, 168/6, 168/7, 169/3, 170/17, 170/18, 173/2, 173/2, 174/14, 174/17, 174/19, 174/8, 176/5, 177/7, 180/18, 183/2, 186/15, 186/18, 186/19, 186/9, 188/3, 189/1, 19/12, 190/15, 190/7, 191/2, 191/2, 193/17, 195/9, 197/19, 197/2, 198/17, 20/10, 20/11, 20/17, 20/4, 200/12, 200/17, 200/8, 202/19, 202/6, 206/16, 208/6, 208/7, 208/9, 209/4, 211/16, 216/6, 222/11, 228/15, 228/16, 239/10, 242/16, 242/8, A157B90a/6, A157B90a/7, A168B91a/10, A174B94a/18, A174B95a/14, A225B108b/12, A225B108b/15, A225B108b/21, A80B37b/6, A82B39a/11, A82B39b/4, A84B41a/15, B40a/6, B76b/10, B77a/15, B78b/2, B80a/11, B81b/15, B81b/20,

B81b/7, B81b/9, B82a/5, B82b/3, B82b/5, B82b/5, B83a/17, B84a/9, B84b/8, B85a/10, B86a/2, B86b/13, B86b/21, B87a/2, B87a/5, B88a/8, B88b/17, B88b/20, B88b/4, B88b/4, B89a/1, B89a/2.

iç- İcmek 6/5, 6/16, 6/19, 7/6, 7/9, 7/10, 9/2, 9/7, 10/11, 10/4, 10/9, 12/12, 12/15, 12/16, 14/8, 16/11, 16/15, 17/1, 17/2, 17/3, 17/11, 17/12, 17/5, 27/6, 28/10, 28/12, 30/12, 31/16, 31/8, 32/1, 33/18, 33/9, 35/20, 36/14, 36/17, 37/15, 37/4, 40/15, 40/19, 41/13, 41/16, 42/10, 42/11, 42/15, 42/16, 42/18, 42/19, 42/2, 42/3, 42/5, 42/6, 42/8, 42/9, 43/10, 43/17, 43/18, 43/5, 43/7, 44/6, 44/8, 45/11, 45/15, 45/16, 45/19, 46/11, 46/3, 46/6, 47/1, 47/12, 48/9, 49/14, 49/17, 50/1, 50/10, 50/10, 50/12, 50/17, 50/3, 50/7, 50/9, 50/9, 51/3, 51/5, 64/17, 65/1, 65/15, 65/3, 65/5, 65/7, 66/5, 67/3, 67/9, 68/2, 71/14, 71/6, 72/5, 72/8, 73/14, 75/11, 75/12, 75/14, 75/15, 75/19, 75/19, 75/19, 76/15, 76/3, 76/8, 77/7, 78/10, 78/13, 78/16, 78/17, 78/19, 78/6, 78/9, 79/14, 79/2, 79/4, 79/5, 79/7, 79/7, 80/16, 80/19, 80/5, 81/11, 81/13, 81/14, 81/17, 81/2, 83/11, 83/15, 83/17, 83/5, 85/1, 85/12, 85/16, 85/17, 85/19, 85/9, 86/4, 87/13, 87/3, 87/5, 89/15, 89/4, 89/5, 90/16, 90/17, 90/5, 91/1, 91/12, 91/14, 91/18, 91/2, 91/3, 91/3, 91/4, 91/4, 91/5, 91/6, 91/6, 92/1, 92/13, 92/18, 92/3, 92/4, 92/5, 93/1, 93/10, 93/12, 93/13, 93/14, 93/3, 93/5, 93/9, 94/1, 94/19, 95/5, 95/6, 96/14, 96/17, 96/17, 96/4, 96/4, 96/6, 97/2, 98/1, 98/15, 98/18, 98/6, 98/7, 100/3, 100/6, 102/2, 102/7, 103/3, 103/7, 104/7, 105/16, 105/18,

105/4, 106/1, 106/11, 106/13, 106/14, 106/16, 106/4, 107/10, 108/1, 108/4, 110/14, 112/12, 113/14, 113/16, 113/19, 113/2, 113/7, 113/7, 114/1, 114/17, 115/18, 115/4, 118/18, 118/3, 118/5, 119/19, 120/11, 120/6, 121/15, 121/19, 122/11, 122/4, 124/4, 125/2, 125/5, 125/6, 128/5, 128/6, 128/6, 131/17, 132/2, 133/2, 135/15, 135/16, 135/17, 135/4, 136/11, 136/13, 136/17, 136/19, 136/7, 136/9, 137/12, 137/12, 137/17, 137/3, 137/6, 138/15, 138/15, 139/7, 140/5, 140/9, 141/12, 141/13, 141/3, 142/19, 142/4, 142/9, 143/10, 143/17, 143/2, 144/12, 144/16, 144/18, 144/4, 144/8, 145/1, 147/15, 147/17, 148/11, 150/16, 150/7, 151/4, 151/4, 151/4, 151/7, 152/18, 154/13, 154/18, 155/1, 155/4, 156/8, 165/16, 165/7, 166/13, 166/3, 166/4, 166/6, 166/8, 167/6, 168/18, 169/15, 169/16, 170/4, 170/5, 171/11, 171/12, 176/5, 18/12, 18/13, 18/14, 180/18, 187/10, 187/10, 187/9, 189/12, 190/13, 193/11, 193/12, 196/2, 196/3, 196/9, 196/11, 196/14, 197/2, 197/3, 198/15, 198/4, 198/4, 200/12, 200/4, 202/14, 202/15, 202/3, 203/10, 204/3, 205/19, 206/1, 206/16, 206/6, 207/19, 208/14, 208/17, 209/11, 209/13, 209/7, 210/11, 210/17, 210/4, 210/8, 211/13, 211/8, 212/2, 212/4, 213/14, 213/9, 217/2, 217/4, 217/6, 219/9, 219/19, 22/10, 223/6, 226/16, 226/7, 242/2, 242/3, 99/8, 99/9, a108B50b/20, a108B51a/13, a134B61b/16, a168B91a/11, a168B92a/3, a174B94a/18, a80B37a/16, a80B37b/11, a80B37b/14, a80B37b/16, a80B37b/18, a80B37b/2,

a80B37b/2, a80B37b/3,
a80B37b/6, a80B37b/7,
a80B37b/7, a80B37b/8,
a80B37b/9, a82B39a/13,
a82B39a/14, a82B39a/17,
a82B39a/17, a82B39a/17,
a82B39b/3, a82B39b/5,
a82B40a/16, a82B40a/19,
a82B40a/9, a84B41a/13,
a84B41a/14, a84B41a/17,
B75b/21, B75b/21, B76a/13,
B76a/13, B76a/2, B76b/13,
B76b/16, B76b/17, B76b/18,
B76b/6, B76b/9, B77a/1, B77a/12,
B77a/13, B77b/13, B77b/19,
B78a/12, B78a/13, B78a/20,
B78a/3, B78a/4, B78a/5, B78b/9,
B79a/19, B79b/6, B80a/17,
B80a/19, B80a/20, B80a/21,
B80a/4, B81a/2, B81b/19, B81a/20,
B81b/21, B82a/1, B82a/10,
B82a/11, B82a/12, B82a/15,
B82a/16, B82a/19, B82a/2,
B82a/20, B82a/3, B82b/1,
B82b/10, B82b/16, B82b/17,
B82b/19, B82b/2, B82b/2, B83a/2,
B84a/13, B84a/14, B84b/11,
B84b/21, B85a/18, B85a/19,
B86a/10, B86a/2, B86b/2, B86b/3,
B88a/15, B88b/2, B89a/10,
B89a/12.

îç ağırsı İç ağırsı 209/8, 212/3.

îç donı İç donu A168B91a/21.

îçebil- İçebilmek 113/15.

îçeri İçeri 72/11.

îçerü İçeri 15/14, 206/2, 26/19, 33/14,
41/2, 61/6, 115/19, 115/5, 116/13,
116/6, 116/8, 118/2, 147/12,
A168B91a/21, A217B104a/1,
A80B37a/17.

îç harâreti İç yanması 141/13, B6a/3,
B82a/10, B82a/4.

îçil- İçilmek 131/17.

îç kabzı İç kabızlığı 187/14.

îçre İçeri 64/14.

îçün İçin 19/1, 40/13, 44/9, 45/5, 45/8,
55/15, 6/8, 74/4, 75/11, 75/13, 77/1,
77/14, 77/15, 77/17, 78/11, 78/15,
79/16, 80/6, 80/7, 81/6, 82/18, 82/2,
84/3, 84/9, 85/7, 86/4, 88/9, 97/14,
97/15, 97/19, 99/4, 114/4, 131/2,
131/5, 136/13, 136/3, 141/10,
141/5, 141/5, 141/6, 141/9, 145/1,
145/2, 146/15, 147/10, 150/19,
150/8, 151/14, 152/4, 152/7,
153/14, 165/17, 165/17, 165/8,
168/13, 172/18, 173/15, 173/19,
177/4, 178/15, 178/16, 182/3,
182/4, 182/9, 183/1, 188/5, 191/11,
192/3, 203/2, 244/15, A168B92a/6,
A174B94b/18, A174B94b/19,
A174B95a/13, A174B95a/3,
A80B37a/16, A80B37b/9,
A82B38b/18, A82B38b/18,
A82B38b/21, B1b/11, B76b/19,
B77a/7, B80b/1, B80b/12, B81a/2,
B82b/14, B83a/10, B87a/16,
B88b/1.

îçür- İçirmek 9/6, 10/1, 26/5, 31/19,
32/9, 33/11, 33/9, 37/11, 37/6, 43/9,
44/16, 44/19, 56/17, 66/14, 67/1,
68/14, 68/17, 68/18, 69/16, 75/1,
77/18, 77/6, 77/7, 86/13, 86/14,
88/7, 90/1, 95/1, 100/13, 103/12,
103/2, 103/6, 108/11, 108/17,
114/15, 116/14, 121/14, 125/4,
128/15, 137/18, 138/1, 138/11,
14/14, 140/14, 140/16, 140/18,
140/19, 143/8, 148/14, 149/13,
149/17, 149/4, 149/4, 149/8, 149/8,
16/13, 160/18, 160/19, 160/2,
160/3, 162/13, 166/11, 168/12,
168/14, 168/3, 17/18, 178/18,
188/6, 203/1, 205/17, 218/14,
218/14, 218/8, 22/9, 222/15,
222/16, 244/10, 244/12, 244/16,

244/6, 244/7, 244/9, 245/11, A168B90b/16, A168B91a/7, A217B104a/1, A217B104a/4, A217B104a/5, A217B104a/6, A82B39b/1, A82B39b/13, A82B39b/13, A82B39b/14, A82B40a/16, A82B40a/19, B76a/15, B77a/18, B77b/17, B77b/20, B77b/21, B78a/1, B78a/18, B78a/19, B78a/2, B78a/2, B78b/1, B78b/1, B78b/7, B79a/12, B79a/13, B79a/18, B79a/4, B79a/5, B79a/6, B79b/18, B79b/19, B79b/21, B80a/16, B80a/20, B81b/18, B81b/19, B82b/8, B83a/18, B83a/3, B84b/10, B84b/17, B84b/18, B84b/2, B84b/4, B84b/6, B85a/13, B86a/5, B87a/15, B87a/20.

iç yağı İç yağı 135/12, 242/5, B77b/1, B79b/10, B80b/13, B80b/9, B85a/18, B89a/4, B89b/12.

iç yanuğı İç yanması, hararet B82a/5.

idhāl (Ar.) Bir şeyi bir şeyin içine koymak 9/3.

idhāl it(d)- İdhāl etmek, katmak 16/10, 26/4, 33/1, 33/5, 52/5, 62/14, 62/3, 65/4, 67/12, 172/11, 177/7, 178/2, 179/1, 183/8, 188/15, 194/7, 202/3, A174B95a/19, A82B40a/18.

idrār it(d)- İdrar oluşturmak 213/11, 213/16, 213/6.

idrār yol İdrar yolu 220/13.

idrār (Ar.) İdrar, sidik 202/16.

ifāde (Ar.) İfade B1b/10.

ifşāk (Ar.) Hırslanma, sinirlenme 198/16.

iftār it- İftar etmek 176/12.

igin- Midesi bulanmak, öğürmek 99/16.

igne İğne 63/2, 115/10, 116/9, 12/18, 160/14, A168B91a/19, B85a/6, B85a/6.

ihlāk ol- Helak edilmek 96/14.

ihmāl it- İhmal etmek 19/17, 240/15.

ihmāl olun- İhmal olunmak 165/11.

iḥdāş id- Tesis etmek, kurmak B76a/21.

iḥrāk (Ar.) Yakma 19/14.

iḥrāk it(d)- Yakmak 105/14.

iḥtikān(Ar.) Lavman yapma 125/8, 187/9.

iḥtikān-ı leyyine Yumuşak lavman 86/16.

iḥtikān it(d)- Lavman yapmak 86/15, 123/6, 133/11, 164/19.

iḥtilāc-nāme Yüz ve göz seçirmesi üzerine yazılmış kitap 227/5, B6b/20.

iḥtirāz (Ar.) Bir şeyden sakınma B78a/5.

iḥtirāz it(d)- Sakınmak 45/3, 88/5, 92/15, 165/14, 169/18, 173/4, B82b/19.

iḥtiyāc (Ar.) İhtiyaç 111/5, 132/17.

iḥtiyāt it(d)- Tedbirli olmak 162/16.

iḥtişār (Ar.) Kısaltma, sözü kısa tutma 238/11.

iḥvān Kardeşler, samimi dostlar 135/13.

iḥtişār olun- Kısaltılmak 12/4, 221/4.

iken İken 51/13, 56/19, 61/6, 90/12, 93/2, 95/2, 101/15, 111/8, 129/1, 169/16, 198/15, 240/11, 244/10, 244/9.

iki İki 5/12, 7/9, 8/14, 10/10, 11/8, 14/6, 14/8, 16/5, 16/7, 16/18, 17/5, 17/7, 19/12, 22/19, 22/21, 24/19, 24/19, 24/6, 29/11, 30/14, 30/14, 30/2, 32/3, 33/6, 34/20, 34/4, 36/12, 36/9, 37/5, 41/13, 41/5, 43/14, 43/19, 43/9, 47/12, 47/14, 51/7, 54/11, 54/12, 61/17, 62/1, 62/16,

63/5, 65/16, 70/8, 74/14, 74/4, 75/16, 78/12, 78/8, 79/17, 81/18, 84/11, 85/12, 86/17, 88/10, 88/11, 89/2, 90/15, 92/5, 93/18, 96/6, 97/10, 100/12, 100/3, 102/16, 106/13, 106/5, 112/11, 112/19, 113/18, 113/4, 115/15, 115/16, 115/2, 115/8, 116/14, 117/14, 117/15, 120/12, 120/12, 120/12, 120/13, 121/19, 122/12, 122/16, 122/17, 122/17, 123/1, 123/1, 123/15, 124/15, 124/6, 126/12, 130/14, 130/3, 130/3, 130/3, 130/7, 130/8, 131/5, 131/9, 132/17, 133/4, 135/14, 137/15, 137/6, 137/9, 138/13, 138/17, 139/12, 143/1, 143/4, 144/11, 144/5, 145/8, 147/10, 148/5, 148/7, 149/4, 149/4, 151/11, 152/14, 152/15, 154/17, 154/8, 155/1, 156/14, 156/17, 157/15, 160/16, 161/13, 161/14, 161/9, 162/5, 162/7, 162/8, 163/11, 163/4, 164/17, 166/5, 166/7, 172/6, 175/11, 175/19, 175/7, 178/11, 178/2, 179/12, 179/2, 181/4, 182/4, 183/5, 186/18, 187/9, 189/5, 190/16, 191/13, 191/19, 198/4, 201/13, 201/2, 201/4, 201/5, 201/9, 203/12, 203/19, 203/3, 203/3, 203/4, 203/7, 204/12, 208/19, 208/4, 210/17, 211/4, 211/4, 211/9, 214/12, 216/5, 219/14, 219/14, 219/18, 221/2, 227/1, 228/12, 228/13, 228/6, 230/10, 231/1, 231/11, 231/18, 232/17, 234/2, 234/5, 235/6, 237/4, 238/17, 239/2, 239/6, 240/5, 243/1, 243/2, 245/18, 245/7, 246/16, 246/19, 246/4, 246/5, 247/3, 247/5, A168B90b/21, A168B91a/1, A168B91a/20, A168B91a/20, A168B91a/3, A168B91a/3, A168B91b/13, A168B91b/19, A172B93b/11, A174B94b/1, A174B94b/20, A174B95b/5, A174B96a/12, A225B108b/11, A240B109a/12,

A248B112b/1, A248B112b/2, A248B112b/3, A248B112b/3, A248B112b/4, A248B112b/4, A80B37b/10, A84B41a/7, A84B41a/9, B76b/18, B76b/21, B77a/17, B77a/5, B77a/8, B79a/13, B79a/16, B79a/4, B81b/11, B81b/7, B81b/8, B83a/8, B84b/11, B85a/9, B86a/13, B87a/17, B88a/13.

iki **ķarındaķ** **ķanı** Palmiye ve zambakgillerden birkaç tür ağaĥtan elde edilen, eskiden tıpta, gūnūmūzde ise cila sanayiinde kullanılan bir tūr reķine 98/3.

ikinci İkinci 8/13, 26/20, 33/5, 38/17, 58/6, 73/8, 78/15, 97/5, 99/8, 122/3, 133/3, 137/8, 138/9, 145/17, 193/6, 223/16, 234/19, 235/3, B76b/2, B77a/13, B77b/20, B84a/19, B89a/12.

ikindi İkindi 173/5.

ikindū İkindi 16/8, 240/13, 240/14, B83a/7.

ikiķer İkiķer 58/4, 113/1, 134/1, 145/11, 145/11, 171/6, 172/1, 175/10, 175/6, 179/18, 179/9, 181/12, 184/9, 185/9, A174B94b/9, A174B95b/17.

iḳtizā (Ar.) Gerekli olma, gerekme 1/9.

‘ilāc (Ar.) İlaĥ 1/19, 2/3, 2/18, 2/19, 2/20, 2/21, 2/22, 3/4, 3/5, 3/7, 3/14, 3/16, 3/19, 3/20, 3/21, 3/27, 3/28, 3/30, 4/2, 4/10, 4/12, 4/26, 4/29, 5/3, 6/1, 7/1, 7/2, 7/12, 8/5, 12/11, 13/14, 13/15, 14/14, 15/4, 15/14, 22/1, 22/14, 26/10, 26/5, 27/12, 27/9, 28/3, 30/6, 31/7, 32/2, 33/19, 33/19, 33/3, 34/20, 35/11, 35/14, 36/15, 36/2, 37/8, 38/7, 39/11, 39/19, 39/5, 40/10, 40/14, 41/10, 41/16, 42/7, 42/8, 43/4, 44/18,

45/12, 45/18, 45/2, 45/2, 46/14, 46/18, 47/3, 50/1, 51/11, 53/2, 54/5, 54/6, 54/7, 54/17, 55/1, 55/3, 61/12, 61/16, 62/6, 62/14, 63/18, 63/19, 64/8, 64/15, 66/3, 66/12, 67/15, 74/14, 74/15, 78/3, 78/19, 79/13, 79/16, 79/16, 81/10, 81/13, 82/5, 82/14, 84/19, 85/15, 87/6, 87/9, 88/5, 89/12, 95/11, 96/2, 96/11, 97/6, 97/17, 99/17, 101/3, 100/9, 101/19, 101/4, 102/1, 104/6, 106/8, 107/2, 109/18, 109/4, 110/8, 111/4, 114/7, 115/11, 115/14, 115/2, 116/9, 120/8, 121/12, 123/5, 125/19, 130/12, 130/2, 132/15, 132/15, 132/16, 132/16, 132/17, 132/17, 132/2, 133/1, 133/14, 133/8, 133/9, 135/14, 135/8, 136/7, 138/8, 140/2, 142/13, 142/14, 142/3, 144/1, 144/15, 144/4, 144/6, 144/7, 144/7, 145/17, 146/4, 147/1, 147/9, 148/9, 149/12, 150/6, 151/17, 152/14, 153/1, 154/11, 154/12, 154/6, 154/9, 155/2, 156/7, 157/15, 157/2, 158/9, 160/2, 162/3, 163/9, 165/3, 168/16, 18/7, 188/5, 188/8, 189/1, 189/11, 190/1, 190/11, 190/15, 191/4, 193/6, 196/7, 219/18, 221/9, 222/15, 23/16, 238/16, 238/17, 239/3, 239/9, 241/3, 241/6, 242/15, 243/10, 243/19, 243/2, 244/17, A134B61b/19, A134B62a/1, A147B67b/20, A147B68a/8, A168B90b/13, A168B90b/21, A168B91a/9, A80B37a/17, A82B39a/7, A82B39b/12, A82B40a/13, A82B40a/15, A82B40a/16, A82B40a/4, A82B40a/7, A82B40b/1, A84B41a/14, B1b/11, B5b/1, B5b/12, B5b/16, B5b/17, B5b/4, B5b/6, B6a/1, B6a/10, B6a/12, B6a/14, B6a/17, B6a/9, B6b/5, B76b/4, B77a/20, B77b/16, B77b/20, B78a/21, B78b/13,

B78b/16, B7a/1, B80a/1, B80a/2, B80b/21, B81a/13, B81a/9, B81b/17, B82a/12, B82a/19, B82b/1, B83b/14, B84a/10, B84b/1, B85a/18, B85a/2, B85a/9, B86a/11, B86a/11, B86b/1, B87a/20, B87a/4, B88a/10, B88a/5.

‘ilāc eyle- İlaç yapmak 154/4.

‘ilāc-ı aşı Asıl ilaç 77/4.

‘ilāc olun- İlaç olunmak 43/1.

‘ilāc-pezir Çaresi bulunabilen A82b40a/8.

ile İle 1/12, 5/1, 5/17, 5/18, 6/7, 7/3, 7/4, 7/18, 9/12, 9/18, 12/7, 12/8, 15/15, 15/16, 16/2, 16/3, 18/3, 18/11, 19/3, 19/9, 19/12, 19/12, 20/3, 21/7, 21/8, 21/20, 22/15, 22/15, 22/19, 22/20, 22/20, 23/1, 23/6, 23/11, 23/20, 24/4, 25/3, 26/3, 27/21, 30/12, 31/12, 31/13, 32/13, 32/6, 32/7, 32/9, 33/11, 33/14, 33/16, 33/17, 34/13, 34/21, 35/5, 36/17, 38/11, 38/7, 38/8, 39/12, 39/12, 39/19, 40/8, 41/13, 42/15, 42/16, 43/5, 43/5, 44/12, 46/6, 49/14, 50/1, 50/3, 50/4, 51/14, 52/12, 52/7, 53/19, 54/13, 54/3, 55/10, 55/9, 56/14, 56/9, 57/14, 57/14, 57/16, 59/13, 60/13, 60/19, 61/2, 61/11, 61/17, 61/19, 62/18, 62/19, 62/19, 63/3, 63/8, 63/11, 65/8, 69/3, 69/8, 74/15, 76/2, 76/9, 78/5, 78/6, 83/1, 86/17, 89/13, 89/7, 90/4, 90/5, 90/6, 92/3, 92/9, 94/15, 95/6, 98/3, 98/3, 99/7, 100/2, 100/5, 100/9, 102/12, 102/16, 104/1, 104/11, 104/15, 109/1, 109/15, 112/2, 112/10, 113/4, 115/6, 115/12, 116/14, 117/5, 118/15, 120/1, 127/14, 128/18, 129/17, 131/16, 134/2, 132/14, 137/14, 138/13, 139/5, 139/13, 139/16, 139/19, 140/4, 140/7, 140/8, 140/9, 141/4, 143/3, 143/4, 144/11,

144/12, 144/13, 145/13, 145/14,
146/4, 146/9, 146/17, 147/4, 147/8,
147/11, 147/19, 148/7, 148/12,
148/15, 149/13, 152/2, 152/7,
152/8, 152/14, 152/15, 152/17,
152/19, 153/3, 153/13, 154/5,
155/15, 155/7, 156/13, 156/15,
158/6, 159/14, 160/14, 160/16,
160/4, 160/6, 161/4, 162/1, 162/6,
162/10, 163/18, 163/19, 164/3,
164/4, 164/7, 164/15, 165/6,
167/15, 172/12, 174/11, 174/19,
175/11, 176/4, 182/6, 183/13,
183/19, 184/11, 185/18, 189/8,
189/12, 189/16, 190/3, 190/4,
190/6, 190/7, 191/5, 191/6, 193/8,
196/9, 198/17, 203/4, 204/7,
204/14, 205/11, 206/13, 206/18,
207/19, 208/8, 208/15, 208/17,
208/19, 209/12, 210/19, 215/12,
216/3, 216/8, 218/1, 218/7, 220/12,
220/2, 220/6, 220/6, 220/9, 224/10,
224/5, 225/10, 225/10, 225/12,
225/6, 227/1, 228/8, 229/11, 231/8,
232/9, 235/15, 235/19, 236/13,
236/7, 236/8, 236/9, 236/9, 237/11,
240/1, 240/3, 240/17, 241/12,
241/12, 241/19, 241/8, 242/14,
243/11, 244/2, 246/12,
A108B51a/6, A134B61b/16,
A168B90b/17, A168B91a/2,
A174B94b/21, A174B95b/18,
A217B104a/6, A225B108b/2,
A225B108b/5, A225B108b/7,
A240B109a/11, A240B109a/13,
A248B112a/21, A80B37b/13,
A80B37b/17, A80B37b/18,
A80B37b/7, A80B38a/1,
A82B39a/2, A82B39b/17,
A84B41a/7, B76a/1, B76a/15,
B76b/17, B76b/5, B77a/1, B77b/2,
B78a/12, B78a/14, B78b/1, B79a/4,
B79a/5, B79a/9, B79b/19, B80a/18,
B80a/5, B80b/10, B80b/10,
B80b/2, B80b/6, B81a/1, B82a/20,
B82b/4, B82b/5, B83a/1, B83a/20,

B83b/2, B83b/20, B84a/1,
B84a/11, B84a/2, B84a/6, B84a/7,
B84b/13, B84b/5, B85a/10,
B85a/10, B85a/3, B85a/4, B87a/11,
B87a/16, B87a/18, B88a/3, B88a/9,
B88b/13, B89a/3, B89b/11.

ilik(g) İlik 38/8, 38/9, 39/14.

‘ilim (Ar.) İlim 1/12, B1b/4.

ilk İlk A147B68a/2.

illā İlle, mutlaka 1/18.

‘illet (Ar.) Hastalık 1/16, 22/13, 22/3,
22/8, 231/15, 243/9, 28/2, 39/17,
56/11, 61/10, 75/8, 103/8, 113/8,
125/19, 129/7, 13/15, 13/16, 135/3,
14/13, 14/18, 148/6, 149/5, 156/1,
17/13, 17/14, 17/15, 175/16,
189/10, 189/18, 194/4, 195/19,
198/3, A174B94b/13, B83b/13,
B85a/4, B85a/8, B86a/12, B86a/9,
B88b/10, B88b/5, B88b/6, B88b/6,
B88b/8, B88b/9, B88b/9.

‘illet-i bevāşır Basur hastalığı 179/6.

‘ilm-i tıbb Tıp ilmi 1/11, 1/9, B1b/4.

‘izzet (Ar.) Büyüklük, yücelik 231/1,
231/5, 231/14.

iltifat (Ar.) İltifat, övgü 232/2, B1b/13.

imdi Şimdi 1/6.

imtilā (Ar.) Dolu olma 183/4, 197/14,
226/1, A174B95a/16, B83b/11.

imtilā it(d)- Doldurmak 207/3.

imtilā ol- Dolmak 48/12, A168B91a/11.

in Vahşi hayvan barınağı 29/10.

in- İnmek 28/2, 28/8, 31/10, 34/15,
35/17, 35/17, 39/18, 40/4, 51/18,
53/3, 56/12, 57/18, 63/10, 81/10,
81/13, 81/7, 81/8, 81/9, 82/12,
82/13, 82/14, 100/7, 103/16, 103/9,
104/15, 104/9, 109/4, 109/4, 109/6,

114/10, 119/13, 131/13, 160/8, 174/13, 189/19, 190/13, 22/13, 239/16, 243/10, A108B51a/12, A168B90b/13, A82B39a/3, B78a/14, B84a/3, B85a/4, B85a/8, B87a/11, B87a/17, B87a/6, B88b/5.

ince İnce 25/16, 54/9, 120/14, 131/6, 178/10, 181/13, 184/10, 243/13, 246/11, 246/9, A174B94b/10, A174B95b/17.

ince **ağrı** Verem, kalp hastalığı A82B40a/4.

incel- İncelmek 146/5.

inci İnci 52/7.

incir İncir 16/14, 41/1, 42/12, 59/12, 78/16, 80/1, 84/6, 85/3, 87/1, 87/11, 88/2, 122/10, 135/5, 189/3, 216/3, 241/6, 241/8, 242/19, A80B37b/9, A82B39a/15, A82B39a/18, B78b/5, B80a/5, B85a/3.

incir yabrağı İncir yaprağı 26/14, 95/2, 99/1, 143/9.

incik(g) İncik 234/12, 234/13.

incin- İncinmek 15/7.

incir ağacı İncir ağacı 20/14.

incit- İncitmek 2/14, 126/11.

incü İnci 173/17, 208/8, B78a/6.

incük(g) incik 156/17, 157/12.

indür- İndirmek 5/14, 5/18, 63/2, 114/17, 115/4, 116/15, 126/17, 191/17, 200/3.

inek(g) İnek 38/20, 39/2, 43/6, 151/7.

inek südi İnek sütü 91/5, 170/3, 180/6, 205/16.

iñen Çok, pek fazla 65/15, 108/17, 224/8.

inkār (Ar.) Kabul etmeme 112/3.

inķılāb (Ar.) Değişme, dönüşüm 68/3.

ins (Ar.) İnsan 10/18.

insan (Ar.) İnsan 202/7, B83b/4.

intiķāb (Ar.) Seçme B1b/11.

intiķār ol- Yayılmak, dağılmak 243/8.

inzāl ol- Dışarı vermek, fıskırmak 169/10.

ip İp 11/10, 141/5, 141/5, 164/7, B87a/14.

ipek kurdı İpek böceğı 141/17.

ir- Ermek 7/16, 25/19, 219/17, 231/13, 234/15, 240/19.

iri İri 59/8, 143/19, 195/10.

irin İrin 31/19, 40/18, 60/19, 60/6, 61/3, 61/16, 62/1, 74/11, 159/1, 162/7, 163/18, 164/14, 164/4, 190/1, 190/5, 212/1, 226/19, 240/6, B78b/15, B85a/4.

iriñ İrin 80/3, 115/13, 160/15.

iriñilen- İrinlenmek 148/6, 149/10, 158/16.

iriñsiz İrinsiz 152/13.

irinlen- İrinlenmek 243/17.

iriş- Erişmek 2/10, 22/11, 65/13, 227/17, 228/17, 228/19, 229/10, 230/7, 230/9, 232/11, 232/11, 233/3, 233/7, 233/18, 234/13, 234/16, A174B95b/6.

irkekl Erkeğı olan 11/3.

irkil- İrkilmek 160/15, 246/6.

irte Erte, ertesi A80B38a/6.

irteki Ertesi, sonraki 226/5.

irüce İrice, büyükçe 155/9.

is(i)m İsim 21/12, 244/13.

ise İse 2/3, 5/10, 18/1, 19/17, 21/4, 22/19, 24/18, 26/11, 31/18, 32/17, 33/10, 34/13, 35/1, 35/17, 36/2,

36/8, 37/2, 38/2, 43/4, 43/7, 44/14, 49/7, 50/4, 54/14, 54/5, 57/7, 61/8, 63/5, 63/5, 63/8, 63/9, 64/11, 64/9, 69/10, 70/2, 70/2, 70/5, 77/19, 77/19, 78/1, 78/1, 79/13, 79/3, 91/6, 92/10, 95/5, 99/11, 103/5, 103/7, 104/16, 113/9, 114/7, 115/4, 118/2, 120/1, 121/17, 122/14, 125/8, 132/1, 132/16, 132/3, 139/14, 142/13, 142/6, 148/3, 150/11, 151/3, 153/16, 159/19, 160/7, 160/7, 160/8, 163/18, 164/1, 164/10, 164/11, 164/2, 165/10, 165/11, 169/19, 172/1, 172/1, 173/13, 173/7, 175/16, 177/14, 179/5, 189/14, 189/7, 191/8, 194/4, 199/10, 205/13, 208/3, 209/16, 219/18, 219/18, 224/2, 227/7, 230/5, 231/3, 231/8, 233/10, 238/16, 238/17, 239/13, 240/18, 240/7, 243/18, 244/1, 245/16, A108B51a/6, A168B90b/11, A168B90b/18, A168B91b/9, A82B40/5, B39b/20, B77a/4, B78b/3, B79b/16, B79b/7, B80a/11, B80a/11, B80a/7, B86a/8.

isfanāh (Ar.) Ispanak 40/16, B78a/13.

isfanāk (Ar.) Ispanak 18/7.

isfanāh (Ar.) Ispanak 75/3, 140/16.

isfenger Sünger 22/18, 22/19, 38/12.

isfidāc (Ar.) Boyacılıkta kullanılan, zehirli, bazik kurşun karbonat, üstübeç 157/18, 40/1, B77b/11, B78a/6, B87a/11.

isfidāc merhemi Üstübeç merhemi B77b/15.

ishāl (Ar.) İshal, çıkarma 10/5, 100/12, 100/16, 100/5, 101/10, 102/7, 187/19, 199/16, 200/18, 221/12, 33/10, 48/7, 49/14, 60/19, 66/18, 68/19, 75/1, 75/2, 88/15, 94/12, 94/13, 94/18, 95/1, 95/3, 95/7,

95/10, 98/4, 98/17, 98/19, 99/3, 99/6, A82B40a/7, B83a/15, B86b/4.

ishāl eyle- Çıkarmak 26/8, 49/7, 92/11, 92/3, 138/10, 140/3, B76b/4.

ishāl-i şafrāvi Safralı ishal 100/11.

ishāl it(d)- İshal etmek, çıkarmak 42/19, 44/19, 55/2, 55/4, 77/8, 81/14, 88/18, 89/11, 91/6, 91/10, 91/8, 92/18, 92/2, 92/5, 93/1, 93/6, 94/3, 114/17, 132/7, 148/7, 151/5, 165/14, 165/6, 166/13, 166/4, 170/7, 172/8, 174/1, 177/8, 180/19, 188/1, 188/2, 188/2, 196/3, 204/2, 208/18, 209/9, 213/15, 213/16, 214/12, 214/7, 216/5, 226/12, A134B61b/17, A134B62a/7, A174B94a/19, A80B37b/16, B75b/21, B76b/13, B76b/17, B76b/9, B77a/12, B77a/7, B77a/9.

ishāl itdür- İshal ettirmek 145/8.

ishāl ol- İshal olmak, çıkmak 49/8, 88/15, 95/5, 151/8, 219/11, A217B104a/5.

ishāl olm- Çıkarılmak 200/15.

isilik(g) İsilik 204/4.

isit(d)- Isıtmak 60/4, 193/14, A80B38a/2, B84b/3.

İskender-i zülkarneyn Büyük İskender 10/18.

issi Sıcak 5/6, 5/12, 6/1, 6/6, 6/13, 6/14, 8/3, 14/2, 10/13, 10/13, 19/12, 19/12, 24/1, 24/21, 241/1, 241/7, 26/12, 26/12, 28/3, 29/17, 29/17, 30/18, 30/5, 31/11, 31/12, 31/17, 31/19, 34/14, 41/4, 41/6, 45/18, 46/5, 47/1, 47/4, 48/7, 51/1, 55/1, 55/5, 56/3, 56/16, 59/4, 59/9, 61/12, 63/13, 63/14, 63/18, 64/16, 66/1, 66/10, 66/11, 66/2, 67/1, 69/9, 71/14, 74/11, 74/7, 77/13, 79/5, 79/7, 81/19, 81/3, 81/9, 82/4, 82/4,

82/4, 83/7, 87/13, 89/14, 89/15, 90/14, 95/2, 99/1, 101/11, 101/7, 102/8, 108/17, 108/17, 111/8, 125/16, 127/1, 127/15, 127/17, 127/18, 129/6, 132/13, 132/4, 133/11, 135/4, 135/4, 136/15, 137/4, 139/13, 144/1, 144/10, 148/3, 149/10, 150/16, 152/15, 156/10, 156/9, 16/4, 162/4, 163/14, 164/5, 164/6, 169/18, 171/1, 171/2, 171/2, 171/9, 185/11, 186/18, 186/4, 186/5, 193/11, 193/15, 193/8, 194/1, 194/15, 194/5, 194/8, 196/4, 197/17, 199/16, 201/12, 201/7, 203/5, 204/11, 204/16, 204/19, 205/11, 205/4, 206/13, 206/19, 206/4, 206/8, 207/1, 207/9, 211/12, 214/18, 214/6, 214/8, 215/12, 216/13, 216/13, 217/5, 218/11, 22/8, 221/12, 222/13, 222/6, 224/5, 236/13, 236/2, 236/8, 236/9, 237/10, A108B51a/9, A134B61b/13, A134B62a/3, A147B68a/2, A217B103b/20, A217B103b/21, A217B104a/1, A80B38a/1, A80B38a/2, A80B38a/3, A80B38a/5, A80B38a/5, A82B39a/12, A82B39b/19, B76a/17, B76b/21, B77b/10, B77b/4, B77b/5, B7a/9, B80b/14, B82b/5, B83b/5, B85a/2, B87a/10, B87a/18, B87a/2.

issi dimāḡlu Sıcak dimaḡlı 206/12.

issi dut- Sıcak tutmak 194/5, 205/3, A80B37a/15.

issi eyle- Isıtmak A80B37b/20.

issi ısıtma Ateşli sıtma A84B41a/12

issi issi Sıcak sıcak 72/9.

issi it(d)- Isıtmak 215/7.

issilik(g) Sıcaklık 127/4, B83b/6.

issi mizāclu Sıcak mizaçlı 12/9.

issi tūt- Sıcak tutmak 80/17, 81/15.

iste- İstemek 1/6, 50/4, 70/2, 70/3, 88/4, 91/4, 93/9, 99/15, 123/13, 149/4, 166/10, 17/11, 198/19, 199/7, 201/10, 202/4, 216/11, 222/15, 235/16, A134B62a/2, A225B108b/9.

istifrāḡ (Ar.) Kusma 42/1, 47/10, 50/13, 50/17, 51/7, 51/9, 140/9, A217B104a/8, B83a/14, B83a/15.

istifrāḡ eyle- Kusmak 140/13.

istifrāḡ it(d)- Kusmak 96/11, 123/7, 125/1, 125/5, 133/12, 136/18, 144/4, B77b/18, B77b/20, B77b/21, B83b/11.

istifrāḡ ol- Çıkmak 132/9.

istiftāc Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah” olması gerekiyor 82/16.

istiftāḡ Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah” olması gerekiyor 79/19, 79/4, 81/12, 122/8.

istiftāḡ aşı Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah aşı” olması gerekiyor 101/3.

istiftāḡ Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah” olması gerekiyor 86/17, 165/13.

istiḡfār eyle- Af dilemek 232/7, 238/8.

isti‘māl (Ar.) Kullanma 2/4, 115/17, 129/12, B6b/10.

isti‘māl eyle- Kullanmak 94/18, 118/17.

isti‘māl it(d)- Kullanmak 18/16, 29/2, 35/18, 41/5, 47/15, 67/19, 73/3, 73/6, 83/19, 88/18, 89/10, 93/18, 94/11, 106/5, 108/18, 112/15, 116/19, 117/12, 117/3, 123/17, 124/15, 124/17, 130/14, 133/5, 135/16, 135/7, 138/17, 145/14,

152/2, 174/16, 177/7, 179/13, 179/4, 179/5, 179/19, 180/14, 181/7, 182/1, 182/6, 183/9, 184/11, 199/11, 203/13, 204/1, 208/19, 210/18, 211/17, 211/3, 212/5, 212/2, 217/1, 224/2, 227/4, A147B68a/9, A174B94b/17, A174B94b/4, A174B95a/1, A174B95a/20, A174B95b/19, A225B108b/18, A225B108b/3, A225B108b/9, B81b/3, B84a/7, B86b/2.

isti'māl olun- Kullanılmak 182/3, 183/1, 201/16, 202/14, 204/11, A174B94b/19, A174B95a/13.

istiḥāza (Ar.) Aybaşı kanaması, adet 56/1.

istiḥkāk (Ar.) Hak ediş 227/7, 231/3.

istiḳā (Ar.) Su istemek, gövde şişmek, ödem 195/15, 195/18.

istiḳāmet (Ar.) İzlenen yol B88a/11.

istimrār it(d)- Devam etmek 126/13.

istiridye ḳabları İstridye kabukları 117/8.

istiskā (Ar.) Su istemek, gövde şişmek, ödem, siroz 4/8, 84/19, 109/6, 119/4, 121/10, 177/15, 205/1, 206/1, 207/15, 210/15, 213/18, 215/7, A82B39a/10, A82B39a/14, A82B39a/18, A82B39a/21, A82B39a/7, A82B39b/1, A82B39b/10, A82B39b/11, A82B39b/2, A82B39b/21, A82B39b/21, A82B39b/3, A82B39b/6, A82B39b/7, A82B40a/10, A82B40a/12, B85b/1.

istiskā-yı ṭablī Aşırı gazdan kaynaklanan siroz türü A82B40a/8.

istiskā-yı zıkkī Sirozun bir çeşidi A82B40a/7.

istiskā'-i lahmī Etten dolayı oluşan ödem A82B39a/20.

istiskā renci Siroz hastalığı A82B39a/12.

istridye ḳabı İstridye kabuğu 126/3.

iş İş 91/1, 120/7, 169/11, 209/19, 229/8, 231/13, 232/10, 232/3, 233/10, 235/2, 235/4, 238/1, A134B61b/21, A248B112b/11.

işāret (Ar.) İşaret 15/10, 42/4, 246/5.

işe- İşemek 49/3, 103/11, 104/5, 107/14, 107/16, 107/2, 107/7, 107/9, 108/11, 145/3, 240/2, 242/10, A168B91a/18, B88b/8.

işet(d)- İşetmek 168/18.

işiddür- İşittirmek, duyurmak 61/10.

işit(d)- İşitmek 59/19, 61/10, 62/16, 63/15, 63/16, 63/5, 221/15, 230/12, A217B103b/20.

işitmez ol- İşitmez olmak 62/13.

işle- İşlemek 109/14, 125/11, 125/8, 163/18, 200/10, 209/19, 232/3, 235/2, 235/4, 240/7, B84a/11, B84a/12, B85a/4.

işlet(d)- İşletmek 106/16, 189/2, 189/12.

iştibāh (Ar.) Şüphelenme B1b/9.

iştihā (Ar.) İştah 46/14, 46/16, 48/2, 48/5, 48/17, 87/19, 87/4, 101/2, 118/12, 138/19, 140/2, 188/4, 196/19, 197/10, 197/5, 201/12, 203/6, 209/9, 211/5, 214/14, 214/17, 216/17, 221/13, 221/7, 224/16, A82B40a/13, A84B41a/13.

it Köpek 11/9, 30/8, 76/6, 167/16, B78b/7, B78b/7, B78b/8, B79a/10, B79a/9.

it(d)- Etmek 1/5, 1/9, 2/2, 2/3, 2/5, /12, 2/14, 3/9, 3/23, 3/25, 3/26, 4/11, 4/20, 4/21, 4/4, 5/4, 5/16, 5/18, 6/5,

6/7, 6/15, 7/10, 8/15, 8/19, 9/3, 9/4,
 9/7, 9/14, 10/12, 10/15, 11/12, 12/8,
 12/16, 14/15, 14/17, 15/9, 15/16,
 16/1, 16/12, 17/13, 17/2, 17/3, 17/9,
 17/9, 18/14, 18/15, 19/14, 20/7,
 20/12, 21/19, 22/4, 23/4, 23/8, 24/6,
 24/9, 24/15, 25/3, 25/4, 25/5, 25/6,
 25/10, 25/20, 25/11, 25/21, 26/6,
 26/8, 26/10, 27/13, 27/16, 28/10,
 28/11, 28/19, 28/4, 29/3, 29/3, 29/5,
 30/14, 30/5, 31/3, 31/3, 32/1, 32/7,
 32/11, 32/18, 32/19, 32/6, 33/10,
 33/20, 33/6, 34/10, 34/18, 34/4,
 35/2, 35/4, 35/10, 35/11, 35/13,
 35/20, 36/16, 36/2, 37/19, 37/9,
 38/3, 38/12, 38/13, 38/14, 39/10,
 39/11, 39/6, 41/7, 43/12, 43/12,
 43/8, 44/7, 44/7, 44/8, 45/4, 45/6,
 45/8, 46/8, 46/16, 47/1, 47/3, 48/19,
 51/11, 51/6, 52/9, 53/10, 53/11,
 53/9, 53/9, 54/7, 54/14, 54/18,
 55/11, 55/17, 56/14, 56/9, 57/15,
 57/5, 58/5, 59/16, 59/4, 60/13, 60/7,
 61/19, 61/7, 61/8, 63/6, 65/13, 65/6,
 67/17, 67/18, 67/4, 68/7, 70/13,
 70/16, 70/18, 70/2, 71/5, 71/5, 72/6,
 72/13, 74/1, 74/16, 74/2, 74/4, 74/7,
 75/10, 75/15, 77/8, 79/13, 79/17,
 88/6, 89/17, 95/14, 95/15, 97/13,
 97/16, 91/14, 92/10, 93/11, 94/6,
 96/7, 97/10, 97/5, 98/11, 98/9,
 100/1, 101/14, 101/19, 102/15,
 103/5, 105/10, 105/15, 106, 106/13,
 108/9, 109/10, 110/1, 110/12,
 110/8, 110/18, 111/12, 111/3,
 111/13, 112/12, 112/15, 112/9,
 113/4, 113/9, 113/18, 114/3, 114/5,
 115/14, 115/16, 115/16, 116/1,
 116/18, 117/18, 118/5, 120/2,
 120/15, 121/3, 121/5, 122/14,
 122/17, 122/17, 122/6, 122/7,
 122/9, 123/3, 123/16, 123/17,
 123/18, 124/16, 126/10, 126/4,
 128/15, 128/17, 131/10, 131/4,
 133/12, 133/19, 133/3, 133/5,
 133/6, 135/10, 135/19, 135/5,

138/11, 141/2, 142/13, 143/11,
 143/14, 145/10, 146/1, 146/3,
 146/12, 146/15, 147/10, 147/17,
 149/14, 150/4, 150/11, 151/3,
 151/14, 151/15, 152/1, 153/14,
 153/16, 154/6, 154/9, 154/13,
 157/16, 158/14, 160/8, 162/5,
 165/3, 167/11, 167/17, 168/9,
 169/11, 170/13, 172/1, 172/12,
 172/17, 172/17, 173/12, 175/10,
 175/15, 175/7, 176/16, 176/6,
 177/1, 177/12, 177/3, 179/12,
 179/2, 180/10, 180/3, 181/6,
 181/10, 182/14, 182/18, 182/6,
 182/8, 183/4, 183/9, 184/11,
 185/13, 185/16, 185/5, 185/6,
 186/13, 187/10, 187/7, 187/9,
 189/16, 191/17, 191/19, 191/7,
 195/10, 195/8, 195/8, 195/9,
 196/18, 196/19, 197/10, 197/3,
 197/5, 198/8, 198/9, 198/14,
 198/16, 199/4, 199/5, 199/9, 200/2,
 201/1, 201/18, 202/16, 202/17,
 203/10, 204/4, 204/7, 205/5,
 207/17, 209/2, 210/9, 210/16,
 211/16, 211/18, 211/6, 211/6,
 212/1, 212/3, 212/9, 213/17,
 213/18, 213/2, 214/14, 214/16,
 214/17, 214/17, 214/18, 214/18,
 214/4, 217/15, 217/16, 22/18,
 22/19, 22/21, 220/4, 222/7, 222/19,
 223/1, 224/15, 224/16, 225/14,
 225/16, 225/2, 225/9, 228/8,
 231/17, 233/10, 235/17, 236/12,
 239/11, 239/4, 239/9, 241/9,
 242/15, 242/18, 242/9, 243/14,
 244/17, 244/2, 245/2, 246/5, 246/5,
 A108B51a/11, A108B51a/6,
 A147B68a/12, A168B90b/10,
 A168B90b/15, A168B90b/17,
 A168B90b/9, A174B94b/7,
 A174B94b/21, A174B94b/5,
 A174B95a/12, A174B95a/2,
 A174B95a/20, A174B95b/18,
 A174B96a/9, A174B96a/9,
 A225B108b/15, A225B108b/16,

A240B109a/10, A80B37a/17,
A82B38b/21, A82B39a/13,
A82B39a/7, A82B39a/16,
A82B39b/17, A82B39b/8,
A82B39b/9, A82B40a/16,
A82B40a/21, A84B41a/16,
A84B41a/9, B1b/10, B1b/8,
B6a/20, B6b/10, B6b/18, B6b/20,
B6b/9, B40a/6, B76b/8, B77a/17,
B77a/21, B77b/15, B77b/18,
B78b/15, B78a/18, B78b/11,
B80a/1, B80b/18, B80b/9,
B81a/13, B81a/18, B81a/9, B81b/2,
B81b/16, B81b/3, B82a/7,
B83a/11, B83a/8, B83a/9, B84a/16,
B85a/4, B85a/10, B85a/15,
B86a/19, B86a/21, B86b/15,
B87a/3, B87a/5, B87a/7, B87a/9,
B87a/18, B87a/20, B87b/1.

it boķı Köpek boku B87a/5.

it burnı İt burnu dikenı 11/4.

it dirseği Gözün kenarında çıkan çıban
53/15, 55/16.

itdür- Ettirmek 148/19, 94/2,
A168B92a/7.

it ısırdığı Köpek ısırması 210/7.

İ' tibār (Ar.) İtibar 221/3, 232/14.

İ' tibār olun- İtibar olunmak 235/9.

İ' tidāl (Ar.) Ölçülü olma, ılımlılık 195/1,
197/4.

İ' timād it- Güvenmek 90/6.

itvir- İtivermek 35/1.

itmelü Etmeli 2/3.

it necsi Köpek pisliği 33/20, B87a/3.

ittifāk (Ar.) Anlaşma, 183/19,
A174B95b/8.

ittifākā (Ar.) Tesadüfen B78a/5.

it üzümi İt üzümü bitkisi 53/14,
76/5, 146/2, 146/2.

it üzümi yabrağı İt üzümü yaprağı 60/9,
157/17.

iv- İvmek, acele etmek 40/12, B84a/9.

iyāric (Grk.) Müshil bir macun 22/15,
175/4.

iyāric-i fayķara Bir tür müshil karışımı
14/6, 39/19.

iyāric-i fayķarā Bir tür müshil karışımı 6/7,
9/12, 61/11, 86/12, 173/10, 184/7,
A174B95b/15, B81a/8, B85a/10.

iyilük İyilik 227/12.

izāle'-i balğam Balgam giderilmesi
B77a/4.

izā vaķa' a süresi Vakıa suresi 238/10.

izin (Ar.) İzin B85a/6.

-J-

jemc-i cibādil (?) 172/6.

jengār (Far.) Bakır sülfat, göz taşı 61/17,
61/18.

jengār merhemi Jengar merhemi 22/18.

jīve (Far.) Cıva 36/3, 191/11, 191/13,
191/15.

-K-

kābile (Ar.) Kara helile 179/3, 182/15.

kābile **ķabı** Kara helile kabuğu
A174B95a/9.

kābīlī (Ar.) Helile otu, amlac otu 73/3,
29/3, 112/13, 175/12, 175/17,
179/16, 213/16, 213/19, 30/1.

kābūs (Ar.) Kābus, ağırbasamak,
karabasan B6b/17.

kāfi (Ar.) Yeterli 5/16, 68/3.

kāfur (Ar.) Hekimlikte kullanılan, yarı saydam ve beyaz zımk 21/14, 32/3, 66/6, 69/13, 69/6, 138/17, 139/15, 139/16, 179/1, 206/13, B77b/12, B78a/14, B83b/1, B84b/17.

kāfurī (Ar.) Beyazlığın simgesi 136/5, 179/1.

kāfurī merhem Kāfur bulunan merhem 104/3.

kāfurlu Kāfur 218/11.

kāfur merhemi Kāfur merhemi 61/3.

kağıd (Far.) Kağıt 136/8, 21/12, 236/11, 236/12.

kāhil (Ar.) Olgun; zayıf; iki kürek arası; yorgun 216/15, 222/12, 246/8.

kāhillık Yorgunluk 139/19.

kāmīl (Ar.) Tam, eksiksiz 54/10, 65/3.

kāmīl it(d)- Tamamlamak, olgunlaştırmak 72/4.

kārger (Far.) İşleme, etki etme 120/1.

kār it- İşlemek, etki etmek 12/2, 208/13, B78a/2.

kār kı- Etkilemek 167/4, B79a/20, B79b/12.

kāse (Far.) Çanak, kâse 59/11.

kāsni (Far.) Acı marul 46/1, 57/4, 77/13, 86/18, 131/18, 139/11, 223/18, A82B40a/17.

kāsni şuyı Acı marul suyu 32/1, A82B39b/13.

kāsni tohumı Acı marul tohumu 146/19.

kāt-ı hindī Ateşi düşürmede kullanılan bir ot 98/6.

ki'āb (Ar.) Atlarda görülen bir eklem hastalığı 247/17.

kebāb (Ar.) Kebap 94/14, 96/18, 97/2, 144/10, 19/13, 218/10, 225/9, A168B91a/15.

kebābe (Ar.) Kebabe otu, hint biberi, kuyruklu biber 172/4, 175/1, 178/1, 179/9, A168B92a/7.

kebe (Far.) Hacamat kupası 127/14, 127/3, 128/4.

kebüter tersi Güvercin gübresi 106/9.

keci boynuzu Keçi boynuzu 98/2, 99/4.

keci boynuzu cegirdegi Keçi boynuzu çekirdeği 101/9.

keci ödi Keçi ödü 135/18.

keçe Keçe 101/7, 161/7, 162/4, 240/2.

keçi Keçi 167/11.

keçi eti Keçi eti 16/16, 215/9, B76a/19.

keçi ödi Keçi ödü 57/15, 59/17, B81a/1.

keçi südi Keçi sütü 59/9, 149/12, 149/8, A80B37b/3.

keder (Ar.) Üzüntü A168B91a/10.

kedi Kedi 136/1.

kedi otı Kedi otu 114/10.

kefare(Ar.) Kefaret 13/6, 91/11, 106/13, B82a/13.

keffāret bkz. kefare 13/6.

kehl (Ar.) Sürme 173/14.

kehlī (Ar.) Sürme rengi, siyah 71/4.

kehl-i isfahānī İsfahan sürmesi 173/16.

kehrībār (Far.) Kehribar 77/9.

keklik(g) Keklik B85a/21.

keklik beyni Keklik beyni 76/6.

keklik eti Keklik eti 142/7, 215/6.

keklik otı Keklik otu 52/7, 114/1, 114/3, 130/3, 171/4.

keklik ödi Keklik ödü 52/12, B80b/19.

keklik yağı Keklik yağı 132/12.

kel Kel 150/13, 151/1, 151/2, 153/10.

kelb (Ar.) Köpek 11/10, 11/11, 11/12, 110/19, B78b/14, B78b/15, B78b/18.

kel baş Kel baş 150/18, 150/19, 152/3, 152/7, 152/8, 153/9, 153/14, B5b/5.

kelebek Kelebek 111/10, 115/9.

kelebek kafası Kelebek kafası A84B41a/8.

kelem tohumu Lahana tohumu 44/11.

kelem yabrağı Lahana yaprağı 120/2.

keler Kertenkele 163/10.

kelim (Ar.) Söz söyleyen 1/3.

kellā (Ar.) Hayır! B2a/1.

kelp bkz. kelb 167/4.

kelpeden (Far.) Kerpeten 160/7.

kem Kötü 12/11, 37/18, 81/17, A134B61b/18, B76a/21.

kemendsiz Kementsiz 164/15.

kemhā (Far.) İpekli bir tür kumaş 235/13, 236/13.

kemik Kemik B87a/5.

kem it(d)- Kötüleştirmek 170/6.

kemmūn (Ar.) Kimyon 43/11, 50/1, 66/1, 75/11, 75/13, 87/12, 87/2, 89/13, 101/7, 108/2, 109/11, 109/13, 128/14, 18/12, 193/13, 194/2, 20/17, 207/14, 207/8, 212/6, A168B91a/12, B89a/21.

kemüçik Kemikçik 153/7.

kemük(g) Kemik 129/17, 141/6, 155/14, 155/17, 155/18, 155/19, 156/1, 156/1, 157/5, 157/6, 157/10, 157/11, 157/6, 157/7, 160/5, 160/6,

160/10, 161/5, 161/6, 161/17, 164/2, 167/6, 20/7, b77a/17, 190/3, 190/5, 246/1, B84a/19, B87a/5.

kenār (Far.) Kenar 14/3, 23/19, 29/17, 29/18, 30/3, 36/1, 66/8, 93/18, 139/14.

kendi Kendi 90/17, 111/16, 141/5, 141/7, 173/15, 191/5.

kendir Kendir 172/5.

kendir tohumu Kendir tohumu 24/9.

kendü Kendi 10/17, 30/11, 76/14, 76/7, 108/12, 109/18, 123/9, 124/4, 125/5, 14/3, 142/5, 146/7, 154/5, 168/11, 168/14, 194/5, 195/7, 211/6, 230/13, 246/5, 29/17, A168B91b/13, A168B91b/14, A168B91b/18, B1b/5, B78b/12, B85a/4, B88a/15, B89a/10.

kendü kendüye Kendi kendine 22/12.

kene tohumu Kene tohumu 145/18, B85a/18.

kenevir Kenevir 7/4.

kenger Kenger B86b/5.

kenger tohumu Kenger tohumu 112/17.

kepek(g) Kepek 16/3, 17/18, 81/3, 101/5, 103/15, 135/1, 144/15, 239/18, 243/3, A240B109a/10, A82B39b/17, B80b/21.

kepek harîresi Kepek bulamacı 33/11

kepek harresi Kepek bulamacı 75/10.

kepek şuyı Kepek suyu 27/21, 36/6.

kerdeme tohumu Tere otu tohumu B79a/12, B85a/3.

kere Kere, kez 62/1, 97/10, 153/8, 165/10, 19/18, 223/1.

kerefis (Ar.) Kereviz 13/16, 13/16, 44/9, 45/4, 48/10, 51/14, 64/17, 87/2, 150/1, 174/2, 193/13, 206/18.

kerefis dibi Kereviz kökü 103/13, 104/7.

kerefis şuyı Kereviz suyu 173/12, 175/10, 184/10, A174B95b/17.

kerefis tohumı Kereviz tohumu 46/19, 108/2, 136/11, 180/13, 184/3, A174B95b/11, B85a/11.

kereviz tohumı Kereviz tohumu 103/4.

kere yağı Tere yağı 44/17.

kerrāt (Ar.) Çok defa A82B39a/18.

kerre (Ar.) Kere, defa, kez 13/3, 13/4, 17/2, 22/19, 24/8, 25/2, 36/13, 36/7, 40/6, 54/14, 63/5, 65/11, 65/5, 74/2, 84/2, 103/15, 109/14, 110/18, 111/13, 111/7, 112/12, 113/18, 114/3, 115/15, 115/8, 122/16, 131/4, 146/12, 147/10, 153/16, 154/17, 154/9, 162/8, 224/15, 224/16, 236/17, 240/13, 241/10, A108B51a/1, B77a/17, B77b/21, B79a/14, B80b/17, B81a/18, B81a/3, B82b/12, B83a/11, B87b/1.

kertenkele Kertenkele 36/13.

kes- Kesmek 12/2, 22/5, 23/2, 30/13, 31/8, 52/18, 52/18, 76/18, 93/19, 95/7, 99/5, 99/17, 102/12, 108/18, 110/16, 115/11, 116/10, 116/13, 121/1, 126/11, 136/17, 147/12, 147/12, 159/1, 159/2, 159/5, 161/12, 163/8, 165/1, 165/4, 168/10, 171/18, 174/14, 176/17, 178/4, 181/1, 181/8, 183/4, 186/9, 188/3, 191/14, 192/7, 197/11, 197/16, 203/18, 203/19, 204/6, 206/17, 207/2, 211/9, 225/15, 238/3, 244/5, 245/15, 245/8, A174B94a/20, A174B95a/16, A225B108b/10, B39b/20, B76b/6,

B79b/15, B79b/17, B79b/17, B80a/11, B80a/11, B82a/16, B82b/5, B82b/6, B86b/4, B87a/16.

kesb olun- Alınmak 238/12.

kesdāne (Yun.) Kestane 241/16.

keser Keser A174B94b/5.

kesil- Kesilmek 16/10, 16/7, 16/7, 131/19, 160/3, 164/11, 164/3, 222/19, B5b/13, B6a/16, B77a/13, B77a/18, B89a/10, B89a/11.

keskin Keskin 199/7, 21/17, 242/16, 245/14.

keskin esrār Keskin esrar A84B41a/9.

kesr (Ar.) Bozma 235/11.

keşir (Ar.) Çok 207/17.

keşire (Ar.) Kitre sakızı 149/2.

keşret (Ar.) Çokluk 70/3, 209/5.

keşret-i fażālāt Fazlalık ve pisliğin çokluğu 226/2.

keşret-i ḥarāret Aşırı sıcaklık 45/16, 107/4.

keşir (Far.) Havuç A108B51a/10.

keşnec (Far.) Bir tür mantar, yaban mantarı, tomalan mantarı, kişniş otu, yer elması 30/15, 117/14, 131/18, 133/18, 138/16, 157/17, 165/16, 213/4, A82B39b/7, B85a/3.

keşnec şuyı Kişniş suyu 105/6.

keşnīc (Far.) Kişniş 19/9, 19/11.

keşür (Far.) Havuç 45/7, 64/16, 115/17, 169/4, A168B91a/9.

keşür tohumı Havuç tohumu 119/9.

keşür yabrağı Havuç yaprağı 28/18.

ketān (Ar.) Keten 6/1, 195/12.

ketān bez Keten bezi B82a/13.

ketān bezi Katen bezi 158/1, 176/2, 186/1, 203/15, A80B38a/2.

ketān tohumu Keten tohumu 45/5, 79/10, 80/14, 88/6, 103/2, 107/13, 189/3, A168B92a/10.

ketir (Ar.) Kitre sakızı 208/19.

keyf (Ar.) Keyif 214/15.

keyif vir- Keyif vermek 172/18.

kez Kere, defa 34/17, 51/13, 53/5, 77/10, 113/5, 144/16, 150/1, 152/15, 156/17, 159/15, 159/7, 159/9, 160/16, 161/14, 161/9, 186/7, 189/5, 197/12, 222/19, A82B39a/13, B84a/5, B85a/12, B88b/7.

kezālik (Ar.) Keza bu, bu da öyle 37/18, 41/7, 70/4, 74/6, 79/1, 175/5, 234/12, B7a/6.

kızışdır- Kızıştırmak 227/2.

ki Ki bağlacı metnimizde 451 yerde geçmiştir. Bunlardan birkaç tanesini yazmakla yetiniyoruz. 34/2, 86/10, 117/10, 209/1, 212/19.

kibrīt (Ar.) Kükürt 129/1, 152/16, 158/3.

kifāyet(Ar.) Yetecek miktar nesne 177/11, B1b/5.

kifāyet it(d)- Yeterli gelmek 29/21.

kise (Far.) Kese, torba 101/6, 200/9.

kīše (Far.) Kese, torba 200/8.

kil Kil 242/9, A240B109a/11, B80b/11.

kil-i ermeni Ermeni kili 28/4, 39/6, 67/11, 69/11, 149/4, 157/18, 236/8, 237/13, B83a/17, B83a/2.

kim Kim 1/5, 1/7, 4/5, 9/5, 9/18, 10/15, 11/6, 13/5, 13/7, 13/14, 15/10, 17/16, 18/3, 19/4, 19/19, 20/10, 23/8, 23/13, 24/3, 24/4, 24/16, 28/2,

28/7, 28/15, 30/13, 31/8, 33/12, 33/18, 35/17, 35/18, 36/1, 36/19, 39/1, 39/15, 40/4, 40/7, 48/2, 48/11, 51/9, 56/3, 56/11, 57/1, 57/6, 58/16, 61/12, 61/18, 62/1, 63/1, 63/3, 63/4, 64/6, 64/10, 64/12, 65/14, 67/4, 68/6, 68/15, 68/18, 69/4, 70/19, 71/18, 72/2, 72/10, 72/13, 75/8, 75/17, 76/1, 78/3, 80/3, 82/4, 82/6, 82/10, 84/1, 86/7, 87/15, 88/14, 88/15, 89/19, 90/14, 95/6, 96/18, 98/6, 102/9, 102/18, 103/8, 104/15, 104/16, 104/17, 105/9, 107/9, 107/14, 107/18, 108/6, 108/12, 110/1, 110/3, 111/16, 111/18, 112/4, 112/13, 112/17, 114/11, 114/14, 115/1, 115/6, 115/9, 117/5, 118/11, 121/13, 123/3, 123/19, 127/1, 128/12, 129/7, 131/8, 131/12, 135/2, 135/3, 135/7, 138/11, 138/7, 138/8, 146/5, 148/5, 148/9, 148/17, 148/19, 149/3, 149/4, 152/12, 154/6, 155/19, 156/3, 156/14, 157/3, 157/11, 158/16, 160/13, 160/15, 160/5, 160/9, 160/16, 161/10, 162/19, 164/14, 166/1, 166/2, 171/4, 173/1, 173/3, 173/14, 177/13, 186/19, 187/2, 188/9, 189/6, 189/16, 190/3, 190/5, 191/6, 191/9, 192/7, 194/9, 194/10, 202/19, 203/7, 204/2, 206/19, 207/10, 211/17, 215/12, 216/9, 218/4, 218/9, 219/13, 221/12, 223/8, 226/9, 226/15, 233/10, 238/12, 239/14, 241/13, 241/14, 241/16, 245/5, 247/13, A134B62a/1, A134B62a/2, A134B62a/4, A134B62a/6, A147B68a/6, A168B91a/5, A168B91b/3, A168B91b/9, A174B95b/13, A217B103b/20, A248B112b/10, A248B112b/9, A80B38a/1, A80B38a/4, A82B39a/16, A82B39a/19, A82B39a/20, A82B39a/3, A82B39a/8, A82B40a/1,

A82B40a/2, B1b/15, B1b/16,
B76a/18, B78b/10, B80b/20,
B80b/21, B81a/5, B81a/9, B82a/15,
B83a/18, B83b/14, B83b/18,
B83b/4, B84a/11, B85a/13,
B85a/14, B85a/4, B86a/10,
B86a/17, B86a/18, B87a/11,
B88a/19, B88a/8, B88b/10,
B88b/16, B89a/1.

kimesne Kimse 11/17, 12/15, 13/7, 13/8,
15/5, 29/16, 30/21, 41/11, 43/1,
45/2, 50/13, 72/6, 73/9, 77/17, 8/14,
8/18, 83/5, 88/8, 95/1, 95/4, 98/2,
99/12, 105/9, 106/9, 107/16,
108/11, 111/15, 111/9, 114/15,
126/2, 127/6, 128/1, 128/15,
135/12, 135/19, 141/14, 142/5,
155/1, 168/17, 168/7, 169/11,
169/8, 170/11, 170/15, 171/2,
180/10, 193/12, 199/12, 213/19,
217/11, 225/6, 228/11,
A168B91a/6, A168B91a/8,
A82B39a/3, B1b/10, B76a/19,
B78a/1, B78a/4, B78b/18, B79a/8,
B79b/12, B79b/9, B7a/7, B80a/2,
B82a/18, B83a/4, B85a/15, B85a/2,
B85a/8.

kimi Bazısı 90/3, 149/11, 171/15.

kimse Kimse 2/6, 4/23, 5/5, 5/16, 8/9,
9/16, 12/9, 13/12, 13/13, 14/11,
14/16, 15/4, 18/2, 19/15, 20/9,
21/10, 21/12, 21/14, 22/2, 22/5,
222/13, 226/9, 228/7, 229/8, 23/15,
231/2, 232/9, 24/11, 25/21, 25/3,
26/4, 27/4, 30/10, 32/12, 32/16,
32/5, 34/15, 35/3, 37/10, 37/5,
39/17, 40/15, 41/14, 41/19, 41/7,
45/8, 49/15, 51/1, 53/18, 55/4, 64/8,
65/4, 67/1, 76/10, 76/5, 85/19,
89/19, 90/5, 91/18, 91/3, 95/3,
98/14, 99/9, 105/7, 107/13, 108/9,
109/15, 117/7, 117/9, 121/14,
124/19, 129/13, 142/1, 152/10,
154/16, 16/12, 163/13, 169/7,

170/8, 183/14, 191/3, 193/7,
193/14, 193/19, 194/4, 195/7,
199/13, 206/1, 206/10, 207/9,
210/1, 215/14, 215/8, 216/8,
219/10, A168B91a/19,
A174B95b/4, A82B39b/7,
B78a/18, B85a/7, B86a/15, B87a/6.

kimsene Kimse 167/9, 226/6, 47/12,
A168B91a/16.

kine'-i ebyaz Beyaz mastaki sakızı 184/3,
A174B95b/11.

kir Kir 27/1, 27/2, 235/18.

kirbi eti Kirpi eti 141/19.

kirbik Kirpik 246/3.

kirec Kireç 133/19, 159/11, 236/10,
B77b/19.

kireç Kireç B78a/6, B83a/20.

kiremid Kiremit, kiremit çamuru 98/16,
98/16, 100/1, 101/11, 101/6,
186/19, 237/10, 237/9, B86a/16.

kiremid yağı Kiremit yağı 18/9, 22/7.

kirlen- Kirlenmek 236/7.

kirlü Kirli 2/12.

kirpi Kirpi 153/3, 153/8.

kirpik(g) Kirpik 198/14, 229/10, 229/11,
229/9, 247/8, 247/14, B80b/15,
B80b/16, B81b/2.

kişi Kişi 13/2, 13/4, 26/13, 29/19, 29/9,
30/7, 32/8, 35/1, 36/18, 40/3, 49/18,
51/14, 54/7, 73/4, 77/18, 82/11,
89/11, 90/14, 93/14, 94/18, 96/16,
101/12, 104/10, 107/1, 108/14,
118/9, 126/4, 129/18, 130/7, 133/6,
137/7, 141/15, 143/6, 143/8, 147/6,
150/3, 159/15, 161/1, 166/9,
166/14, 167/11, 167/18, 168/3,
168/16, 171/17, 191/1, 192/6,
195/18, 196/19, 197/11, 199/11,
199/6, 202/18, 206/12, 210/16,

214/2, 215/11, 215/4, 216/7, 219/8,
219/12, 222/17, 222/18, 223/1,
223/2, 226/12, 229/4, 233/8, 235/7,
239/6, A134B61b/21,
A168B90b/21, A168B91a/1,
A168B91a/17, A168B91a/2,
A168B91a/3, A217B103b/16,
A217B103b/19, B6b/18, B75b/21,
B76a/14, B77b/17, B78a/17,
B78a/20, B78a/9, B78b/14,
B78b/7, B79a/1, B79b/11,
B79b/15, B80a/14, B80a/17,
B81a/13, B81a/5, B81b/19,
B82b/7, B84b/15, B84b/9,
B85a/19, B85a/4, B86a/1, B86a/5,
B87a/7, B88b/10, B88b/17.

kişne- Kişnemek 246/9.

kişnic Kişniş 10/3, 10/4, 71/1.

kişnic şuyı Kişniş suyu 51/19.

kişre (Ar.) Kitre sakızı 78/5.

kitāb (Ar.) Kitap 24/3, 54/14, 104/3,
111/13, 120/16, 123/16, 135/8,
156/5, B78b/17.

kitre Keven kökü zamkı 216/8.

köbük(g) Köpük 201/14.

köfte (Far.) Köfte B87a/14.

köhne (Far.) Köhne, bakımsız, eski 59/10.

köhne ısıtma Eski, kronik sıtma 141/19.

köhne öksürük(g) Kronik öksürük 205/18.

kök Kök 11/2, 11/9, 11/10, 11/12,
11/15, 17/8, 24/17, 26/16, 28/20,
43/12, 82/6, 93/18, 93/19, 94/2,
98/5, 113/1, 113/6, 113/15, 114/14,
115/10, 116/9, 186/9, 186/11,
206/16, 245/1, B77a/15, B83b/16,
B86b/16.

köknār içi Köknar içi 44/19, 45/6, 80/1,
88/2, 178/9.

kök şüsen Kök süsen 42/12.

kömür Kömür 200/2, 200/5, 204/8, 204/9.

köpek Köpek 58/18.

köpek enügi Köpek yavrusu B83a/10.

köpricük(g) Köprücük kemiği
A168B90b/11, A168B90b/13,
A168B90b/15.

köpük(g) Köpük 19/12, 72/4, 78/18,
139/13, 169/2, 202/9, 203/8.

köpürt(d)- Köpürtmek 239/7.

kör Kör 142/12.

kör ol- Kör olmak 169/10.

körpük(g) Köpük 236/6.

köşe Köşe 229/15, 229/16.

kötürüm Kötürüm 4/26, 126/19, 127/19,
197/18.

kurtul- Kurtulmak 119/4.

kuru- Kurumak 39/5.

küb Küp 201/8, 201/11, 201/16, 202/2,
202/7, 202/9, 203/10.

kücük Küçük 91/9.

küçük Küçük 12/17, 23/16, 104/13,
108/13, 147/3, 164/15, 246/2,
B87a/4, B88b/16.

küf Küf 45/10, 80/15, 112/15, 117/2,
120/14, 120/18, 173/3, 177/11,
179/19, 180/10, 181/14, 182/18,
183/8, 184/5, 187/6, 199/18, 199/9,
200/11, 204/9, 224/1, 225/13,
225/5, 226/11, A174B94b/10,
A174B95a/11, A174B95a/20,
A174B95b/13, A225B108b/12,
A225B108b/8.

küflen- Küflenmek 96/13.

kükürd Kükürt 39/6, 143/17, 147/12,
194/19, 195/19, 241/4,
A147B67b/16, B80b/2.

kükürdlü Kükürtlü 158/4.

kül Kül 20/3, 20/10, 36/9, 86/3, 96/5, 99/12, 152/5, 153/11, 153/13, 153/13, 154/2, 155/6, 155/9, 155/10, 155/11, 159/13, 162/5, 164/6.

küllü Küllü, kül olan 54/3.

küllü (Ar.) Tamamen 11/18, 43/11, 64/11, 70/14, 78/9, 106/3, 121/10, 127/19, 129/18, 181/10, 182/15, 198/16, 206/3, A168B91a/13, A174B94b/7, A174B95a/9, A82B40a/7, B85a/18, B86a/1, B86b/8, B88a/19.

külliyet (Ar.) Bütünlük 4/9, B1b/4.

künd (Far.) Kör 139/18.

künd eyle- Köreltmek 197/11.

kündür şerbeti Pancar şerbeti B86b/4.

kündüs (Ar.) Aksırık otu, saksagan 38/19.

künh (Ar.) Bir şeyin özü 3/24, 4/7, 186/1.

kürek(g) Kürek 102/16.

kürk Kürk 122/17, 126/7, 195/13, 226/14.

kürkci iğnesi Kürkçü iğnesi 161/12.

kütüb-i mu‘tebere Güvenilir kitaplar B1b/10.

küyegü otı- Güveyi otu 78/14.

-K-

kab Kap, kabuk 10/17, 12/8, 16/10, 20/15, 27/20, 58/3, 62/18, 62/19, 67/16, 8/10, 83/16, 86/3, 93/19, 98/18, 113/17, 117/3, 121/13, 122/9, 124/5, 124/10, 128/18, 146/17, 155/8, 165/18, 182/15, 182/15, 186/8, 186/9, 200/6, 225/17, 225/4, 238/1, 238/3,

240/13, 242/14, A225B108b/8, A82B39a/8, B77a/15, B77b/1, B81b/6, B81b/8, B82b/5, B82b/8, B83a/6, B85a/4, B86a/17, B88b/17.

kaba Kaba, kalın 240/13, A82B40a/12.

kabağ Kapak 54/12.

kabağ(ğ) Kapak, kabak 41/7, 53/6, 53/7, 54/17, 55/1, 55/3, 55/14, 56/12, 57/13, 77/10, 81/12, 82/16, 139/1, 219/19, 229/3, 229/5, 229/6, 229/7, A82B40a/21, A82B40a/11, B81b/14, B81b/15, B87a/12.

kabağ çekirdeği Kabak çekirdeği 242/1, B82a/8.

kabağ kurusu Kabak kurusu 79/19.

kabağ suyu Kabak suyu 59/9.

kabağ yağı Kabak yağı 8/16, 9/6, 9/14, 15/1, 142/18, 162/14, 171/7, B7a/3.

kabar- Kabarmak 157/8, A147B67b/20, B82b/3.

kabara Atın ön bacaklarındaki şişlik 241/16, 241/17, 245/5.

kabarcık Kabarcık 157/14, 191/4, A147B67b/19, B6a/4, B82b/11, B82b/14, B84a/15.

kabarçık Kabarcık 109/17, 143/19.

kabart- Kabartmak B77b/4.

kābız (Ar.) Kabız yapan 48/9, 94/15, 95/1, 100/16, 100/17, 121/9, B82a/3, B85a/14.

kābil (Ar.) Yetenekli 144/6, 144/7, 225/9, B79b/15.

kābil-i ‘ilāc İlacın etkili olması B78b/13.

kābiliyet (Ar.) Yetenek 151/13.

kābil ol- Etkili ve yeterli olmak 43/4.

kabkara Kapkara 20/10, 39/13, B80a/9, B81b/16.

ḳabla- Kaplamak 9/10, 9/10, 11/18, 14/10, 27/11, 35/9, 56/12, 74/2, 86/6, 186/10, b83b/21, B89a/1.

ḳablubağa Kaplumbağa 109/4, 130/15, 146/17.

ḳablubağa eti Kaplumbağa eti 106/19.

ḳabu Kapı 234/13, B84a/17, B84a/18.

ḳabuk(ğ) Kabuk 12/5, 14/17, 213/13, 42/17, 71/13, 79/8, 94/8.

ḳabül it- Kabul etmek 13/14, B89a/2.

ḳabül ol- Kabul olmak 235/7.

ḳabẓ (Ar.) Peklik 4/12, 16/3, 33/16, 66/2, 69/10, 95/4, 100/18, 109/3, 119/2, 222/11.

ḳabẓa (Ar.) Tutam, tutamak 74/10, 87/11.

ḳabẓ eyle- Kabız yapmak 215/5, 224/6.

ḳabẓ it(d)- Kabız yapmak 95/10, 98/17, 98/18, 207/3.

ḳabẓ ol- Kabız olmak 55/10, 77/6, 86/11, 89/11, 94/4, 99/3, 138/5, 140/4, A82B39b/15.

ḳac Kaç 26/14, 103/15.

ḳac- Kaçmak 113/19.

ḳacak(ğ) Kaçak 238/1.

ḳacan Ne zaman 38/10, 68/18, 79/14, 94/18, 101/15, 118/11, 136/2.

ḳaç Kaç A168B92a/9.

ḳaç- Kaçmak 167/12, 167/3, 167/4, 167/17, 168/8, B78b/11, B78b/12, B78b/13, B89a/16, B89a/19, B89a/21, B89b/11, B89b/2, B89b/6.

ḳaçan Ne zaman 5/11, 31/8, 37/7, 138/19, 143/7, 15/5, 218/4, 218/9, 221/13, 221/15, A147B68a/5, A217B103b/20, B78a/9, B78b/14, B78b/2.

ḳad (Ar.) Boy, pos B88b/11.

ḳadar (Ar.) Kadar 6/18, 13/10, 13/14, 224/7, 241/16, 29/7, 35/11, 80/16, 82/18, 89/14, 97/8, 99/2, 102/14, 113/16, 113/17, 121/13, 126/15, 127/11, 128/4, 166/1, 169/2, 171/3, 178/13, 178/2, 180/14, 181/10, 184/7, 194/3, 195/17, 196/13, 199/7, 211/4, 211/4, 211/5, 212/6, 223/15, 223/16, A134B62a/3, A174B95b/14, A80B38a/1, B77a/16, B81a/9.

ḳadarı Kadarı 79/9, 101/2, 102/6, 105/2, 116/19, 131/5, 143/16, 157/11, 173/12, 176/11, 182/18, 183/8, 185/12, 200/14, A168B91b/5, A172B93b/12, A174B95a/11, A174B95a/20, A174B96a/12, B78a/2, B80b/14.

ḳadarınca Kadarınca 201/15.

ḳadeh (Ar.) Kadeh 7/9, 47/12, 51/3, 143/1, 168/14, 198/4.

ḳādir ol- Gücü yetmek 169/5.

ḳadr (Ar.) Kadir, kıymet 229/4.

ḳafa Kafa 6/15, 6/4, 7/3, 26/8, 28/3, 39/5, 40/6, 54/17, 56/8, 159/19, 160/12, 160/5, 161/11, 161/12, 161/14, 161/16, 227/17.

ḳafa ṭamarı Kafa damarı 9/12, 17/14, 19/6, 62/7.

ḳaftan Kaftan 186/2, 186/4, 186/6, 236/16, 237/11, B6a/21, B89b/7.

ḳā'ide (Ar.) Kural 2/10, 31/15, 100/12, 12/10, 139/3, 170/17, 223/18.

ḳā'ide'-i-iḥṭikān Lavman kuralı 187/4, B6b/1.

ḳā'ide'-i-ṣāf Fital uygulama guralı B6b/2.

ḳā'ide-i-ṣāk Kesip yarma kuralı 188/4.

ķā'im it(d)- Kıvama getirmek, sertleştirmek 169/6.

ķā'im ol- Kıvama gelmek 169/7, A168B92a/1.

ķak- Kakmak 21/11, 26/1, 26/2, 63/10, B81b/14.

ķakı- Azarlamak 91/1, 198/10, 219/10, 223/2, 223/9.

ķakıl- Kakılmak, gömülmek 20/19.

ķāküle (Ar.) Kakule 172/4, 176/13, 178/1, 180/12, 181/11, 181/8, 185/7, A174B94b/8, A174B96a/10.

ķāküle'-i şağir Küçük kakule 185/4, A174B96a/8.

ķāküm (Far.) Ermin ve as denen hayvan 195/13.

ķal- Kalmak 21/2, 23/20, 38/11, 39/1, 47/3, 58/16, 58/16, 63/2, 7/6, 90/13, 94/11, 99/17, 108/6, 11/16, 110/8, 111/5, 116/5, 119/14, 124/7, 124/8, 133/13, 139/6, 147/5, 149/19, 151/19, 160/5, 160/9, 167/13, 169/11, 174/6, 176/2, 176/3, 180/1, 190/5, 201/14, 201/19, 201/19, 203/1, 203/4, 203/8, 204/6, 213/14, 215/12, 221/18, 222/1, 225/19, 225/4, 227/5, 235/18, A134B62a/1, A168B90b/20, A225B108b/16, A225B108b/2, A225B108b/6, A248B112b/11, A248B112b/6, A248B112b/6, A82B39a/21, A82B39b/18, A82B40a/3, B76a/20, B78b/2, B85a/9, B85a/9, B88a/14, B88b/6, B89a/2, B89b/10.

ķalanca Kalan kısım, bakiye 153/6.

ķalb (Ar.) Kalp 49/3, 49/4, 66/8, 68/3, 68/7, 70/6, 70/15, 70/16, 70/18, 71/5, 71/7, 71/13, 106, 12/9, 136/15, 166/13, 177/16, 178/14, 188/3, 198/10, 200/1, 206/9, 209/3,

211/6, 214/2, 218/3, A168B91b/16, B76a/16.

ķaldur- Kaldırmak 18/6, 34/21, 56/12, 63/12, 84/13, 156/1, 164/17, 239/5, A82B40a/1, B88a/2.

ķalem (Ar.) Kalem 27/6.

ķalem-i zenķār Göz taşı kalemi 153/17, 245/13.

ķalın Kalın 54/5, 116/1, 122/7, 127/16, 239/5.

ķalınca Kalınca 136/14.

ķalk- Kalkmak 55/8, 90/15, 128/5, 186/12, 215/5, 239/2, 245/2, A168B91b/21.

ķalye (Ar.) Taze kebab ve kavrulmuş nesne 64/16, 125/7, 144/10, A84B41a/16, B40a/6.

ķalye şuyı Kavrulmuş yemek suyu 236/19.

ķamıř Kamış 20/3, 20/6, 24/5, 163/14, B87b/1.

ķamıř kulaklı Kamış kulaklı 245/18.

ķamıřlık Kamışlık 195/1.

ķamu Kamu, bütün B89b/1.

ķan Kan 3/2, 5/3, 6/13, 6/15, 7/3, 8/19, 9/1, 17/3, 17/4, 17/15, 17/15, 17/16, 19/14, 19/6, 20/1, 20/1, 20/11, 20/12, 20/14, 20/15, 20/16, 20/18, 20/19, 20/2, 20/5, 20/6, 20/8, 20/9, 21/10, 21/12, 21/14, 21/16, 21/20, 21/3, 21/4, 21/6, 21/7, 21/9, 22/9, 26/5, 26/7, 26/8, 27/11, 27/12, 27/13, 27/18, 30/5, 30/15, 31/15, 32/17, 32/18, 33/4, 36/2, 37/8, 38/5, 38/6, 39/5, 39/19, 40/6, 40/12, 41/16, 41/17, 52/3, 53/6, 54/3, 54/18, 54/20, 56/1, 56/4, 56/5, 56/8, 56/11, 56/13, 57/1, 57/2, 57/6, 57/7, 57/7, 60/11, 66/8, 69/3, 69/10, 72/13, 74/11, 74/12, 74/8, 75/10,

78/1, 78/4, 79/3, 89/17, 89/18, 93/4, 95/7, 98/5, 99/17, 100/14, 101/11, 101/12, 101/14, 101/15, 102/8, 102/10, 103/2, 103/3, 103/10, 105/14, 106/8, 107/13, 107/13, 109/5, 110/5, 114/12, 116/8, 117/6, 118/18, 129/9, 130/15, 131/14, 131/16, 137/14, 138/9, 138/10, 140/12, 142/8, 146/5, 148/9, 149/9, 152/12, 155/18, 157/6, 157/8, 158/18, 159/1, 159/2, 159/3, 159/5, 159/9, 159/10, 159/11, 159/12, 160/4, 160/5, 160/8, 160/9, 160/13, 161/6, 161/7, 162/6, 162/11, 165/2, 165/3, 165/4, 166/8, 167/11, 168/12, 168/18, 190/13, 190/9, 196/12, 206/17, 207/19, 209/19, 210/6, 213/1, 213/4, 213/7, 214/2, 214/3, 216/9, 219/1, 220/3, 220/8, 225/15, 242/6, 242/8, 243/13, a108B51a/12, a108B51a/7, a108B51a/9, a134B62a/7, a147B67b/21, a147B68a/4, a147B68a/7, a217B104a/2, a80B37b/1, a80B38a/6, a82B40a/12, B6a/2, B6a/2, B76b/6, B78b/15, B78b/20, B79a/1, B80a/13, B80a/9, B81b/17, B81b/17, B81b/18, B81b/19, B81b/19, B81b/20, B81b/21, B82a/1, B82a/2, B82a/3, B83a/15, B83b/4, B83b/5, B83b/9, B84a/9, B84b/9, B88b/18, B89a/11.

kana- Kanamak 20/7, 26/18, 26/7, 36/2, 69/12, 115/10, 138/7, 146/8, 216/11, 219/15.

kan al-Kan almak 9/12, 62/7, 67/6, 74/15, 81/10, 82/14, 84/3, 119/17, 123/6, 125/8, 125/10, 125/13, 126/1, 129/4, 132/2, 138/8, 140/3, 140/12, 142/15, 144/1, 144/2, 144/16, 145/17, 148/8, 148/11, 148/17, 149/7, 152/14, 154/11, 154/17, 156/7, 157/16, 188/8, 189/1, 189/12, 190/11, 190/15, 198/15,

216/11, 218/15, 218/16, 218/18, 218/19, 219/2, 219/4, 219/8, 219/12, 219/13, 219/16, 219/18, 222/10, 222/12, 222/7, 242/14, 243/3, 243/13, A147B67b/20, A147B68a/8, A168B91a/12, A217B104a/2, A217B104a/8, A84B41a/15, B6b/12, B78b/20, B79a/5, B81a/15, B81a/19, B82b/16, B83a/15, B84a/5, B85a/5, B85a/6, B87a/12, B87a/13, B87a/18, B89a/8.

kan aldur- Kan aldirmek 217/11, 220/7.

kan alın- Kan alınmak 219/15.

kanama Kanama 25/20.

kanat(d) Kanat 115/9, 209/17.

kan çokluğu Kan çokluğu 5/3, 137/13.

kan çürüğü Kan toplanması 157/13.

kandur- Kandirmek (suya) 212/17.

kan galebeligi Kan fazlalığı 223/12.

kan galebesi Kan fazlalığı 54/15, 210/14, 222/6.

kanı Hangi 33/10, 71/4, 209/16, 245/15, A134B62a/2, B88a/15, B88b/9.

kan giden Kanama 200/16, 98/8,

kanlı Hangi 162/2, 224/19.

kanlı Kanlı 21/2, 21/5, 54/6, 61/16, 67/4, 115/2.

kan tükürmek(g) Kan tükürmek 211/13.

kap- Kapmak 101/4.

kapa- Kapamak 80/5, 218/6, B80b/3, B89b/3.

kapak(g) Kapak 57/14, A248B112b/5.

kapanuk Kapanık 58/16.

kapla- Kaplamak 73/18.

kapu Kapı 21/11, 195/8, 195/10.

kar Kar 30/1, 30/2, 135/9.

kar(ı)n Karın 4/13, 4/14, 4/17, 16/10, 36/21, 37/5, 43/13, 45/11, 45/6, 45/7, 48/9, 48/12, 50/7, 50/10, 59/2, 69/2, 70/9, 77/15, 78/9, 78/12, 80/14, 83/17, 85/5, 86/18, 95/6, 95/7, 95/9, 95/12, 95/13, 95/14, 95/15, 95/16, 96/6, 97/3, 97/15, 99/9, 101/1, 106/11, 112/18, 114/17, 115/3, 117/16, 119/8, 120/19, 121/13, 136/6, 136/11, 139/6, 143/5, 164/9, 169/2, 170/5, 180/18, 187/8, 196/13, 198/1, 198/14, 205/18, 206/14, 207/4, 209/13, 215/17, 221/19, 223/6, 233/16, 233/17, 239/1, 239/6, 239/13, 244/6, A174B94a/18, A240B109a/12, A82B39a/19, A82B40a/2, B79a/20, B82a/5, B82a/9, B83a/10, B84b/10, B84b/16, B87a/8, B87a/10, B88b/21.

kar- Karmak, karıştırmak 85/8.

kara Kara 8/19, 15/14, 23/20, 36/2, 53/3, 57/18, 76/18, 78/1, 83/11, 119/14, 149/8, 155/15, 156/7, 162/6, 165/13, 165/17, 167/11, 216/16, 219/4, 223/13, 246/18, A147B68a/3, B81b/4, B81b/7, B83b/13, B83b/7.

kara ağac Kara ağac 113/5, B77a/15.

karār (Ar.) Ölçü A168B91b/3.

karabaş Karabaş 204/12, 209/1, 209/2, 209/9.

karabaş çiçeği Karabaş çiçeği 204/7.

karabaşlu Karabaş otu 130/3, 171/4, 204/14.

kara behağ Siyah lekeli deri hastalığı 145/5.

kara boya Kara boya B89a/6.

karaca 1. Esmer, 2. Üst kol 68/10, 101/16, 144/9, 218/5.

karaca ot Karaca ot 9/18, 163/3.

kara çalı Kara çalı 103/11, 104/6.

kara çalı tohumu Kara çalı tohumu 108/2.

kara çörekotu Kara çörekotu 82/2, 82/8, 131/5, 182/1, A174B94b/17.

kara eşek tersi Kara eşek gübresi B84b/4.

kara ğarîkûn Siyah katran ağacı B78a/7.

kara helile Kara helile otu 145/12, 175/12, 175/16, 175/4, 177/8, 182/15, A174B95a/9, B81a/15.

kara kırûfî Siyah bir mumlu merhem 156/16.

karalık(ğ) Siyahlık 15/3, 119/15, 144/14, 182/17, 186/5, A147B67b/20, A174B95a/11.

karanfil Karanfil 25/14, 46/8, 47/14, 80/17, 122/1, 123/15, 172/14, 176/12, 176/19, 177/19, 179/8, 180/9, 181/17, 182/9, 184/1, 185/3, 185/8, 201/15, 202/4, 203/9, 214/4, A168B91b/4, A172B93b/12, A174B94b/14, A174B95a/3, A174B95b/10, A174B96a/11, A174B96a/7, A82B39b/2, B76a/14, B89a/12.

karanfîl Karanfil 66/16, 96/13, 120/12.

karanfîl şuyı Karanfil suyu 66/13.

karafîu Karanlık 18/2, 52/16, 55/12.

karafîuluk Karanlık 12/7, 213/2.

karafîuluk Karanlık 216/18.

kara nohūd Kara nohut 44/8.

kara nohud Kara nohut 87/18.

kara oğlak Kara oğlak 215/3.

kara ot Kara ot 124/1.

karar- Kararmak 54/16, 135/2, 138/4, 160/2, B87a/16.

karart(d)- Karartmak 70/18, 172/1, 208/11, 213/5.

kara sevdā Malihulya 166/4.

kara sığır Kara sığır A168B91b/1.

karaşob otı Karatopalak otu 150/8.

kara tuz Kara tuz 188/1.

kara tut Kara dut 237/8.

kara üzüm Kara üzüm 50/11, 81/5, 144/18, 153/11, 153/13, 155/2, 192/7, 242/19, B79a/4.

kara zırnıh Kara zırnık 129/15.

karbuz Karpuz 69/16, 112/16, 141/13.

karbuz kabı Karpuz kabuğu 69/14.

karbuz şuyı Karpuz suyu 137/19, 138/11, 141/3, 212/16.

karğu Kamış 190/6.

karı Yaşlı kadın 198/17.

karın ağrısı Karın ağrısı 65/6, 65/7, 97/17, 98/4, 98/7.

karınca Karınca 29/10, 29/11, 167/13, 167/9, 167/9, 190/1, B6a/15, B89a/13, B89a/20.

karınca yumurtası Karınca yumurtası B80b/17.

karış- Karışmak 13/17, 196/12, 42/14, 95/6, B88b/18.

karışdır- Karıştırmak 168/17, 182/1, 182/2, 184/6, 185/13, 185/15, 185/9, 188/10, 189/15, 190/9, 196/11, 196/7, 220/4, 225/11, 225/14, 225/7, 236/9, 241/19, 242/5, 243/7.

karışdur- Karıştırmak 5/1, 7/13, 9/14, 23/6, 27/14, 27/20, 30/20, 32/11, 32/21, 34/1, 34/8, 35/10, 35/19, 36/5, 36/9,

36/11, 42/10, 43/11, 45/10, 46/10, 50/18, 51/17, 53/17, 53/19, 55/19, 57/4, 59/13, 59/17, 60/12, 61/8, 61/9, 61/18, 64/19, 67/14, 71/12, 79/8, 79/11, 83/1, 83/9, 83/14, 83/19, 85/5, 85/14, 86/3, 86/5, 88/12, 89/13, 91/10, 93/6, 94/9, 97/13, 98/1, 98/8, 108/3, 109/12, 109/14, 110/7, 111/5, 111/7, 111/10, 112/7, 112/18, 113/3, 115/3, 117/3, 117/19, 121/4, 121/6, 121/8, 122/6, 124/2, 124/9, 126/13, 127/10, 129/1, 130/18, 131/5, 131/7, 136/5, 142/17, 143/7, 143/13, 143/14, 143/17, 145/3, 145/19, 146/13, 149/3, 150/3, 150/9, 150/18, 152/5, 152/8, 152/18, 152/19, 153/2, 153/9, 153/19, 154/2, 154/5, 157/9, 158/1, 158/6, 159/8, 161/9, 163/1, 165/6, 166/12, 167/16, 173/4, 174/11, 178/12, 179/2, 181/7, 181/14, 189/4, 191/15, 199/8, 199/9, 202/6, 203/7, 204/12, 208/19, 209/2, 210/15, 211/19, 225/11, 235/19, 236/8, 241/12, 241/2, 241/3, 242/9, 244/11, A108B51a/8, A134B61b/13, A147B67b/17, A168B90b/14, A168B91b/8, A168B92a/4, A168B92a/9, A174B94b/11, A174B94b/17, A174B94b/18, A174B94b/4, A174B95b/14, A174B96a/12, A225B108b/21, A225B108b/8, A82B39b/10, A82B40a/10, A82B40a/20, A82B40a/9, A84B41a/10, A84B41a/7, B75b/20, B76a/1, B77b/15, B77b/8, B79b/3, B79b/8, B80a/18, B80b/7, B81a/20, B81a/5, B82b/4, B82b/9, B83a/20, B83b/20, B84b/14, B84b/18, B85a/13, B85a/17, B85a/7, B86b/13, B87a/11, B87a/13, B87a/2, B87a/21, B87a/4, B87a/6, B88a/2,

B88a/4, B88b/1, B88b/14,
B88b/15, B89a/21.

karışık Karışık 37/8.

karīb (Ar.) Yakın 63/8, 121/11.

karlanıkcı Kırlangıç 14/8.

karlı Karlı 196/16.

karpuz Karpuz 103/11, 106/15, 217/4,
B82b/5.

karpuz çekirdeği Karpuz çekirdeği B82a/8.

karşı Karşı 9/17, 14/3, 19/15, 19/16,
26/1, 68/13, 76/13, 78/12, 116/18,
124/18, 126/14, 131/4, 147/7,
155/19, 157/7, 162/12, 163/6,
186/18, 192/4, 193/8, 195/3, 195/8,
218/7, 235/12, 235/17, 236/6,
236/19, 237/6, 237/7, 237/14,
240/9, A248B112a/20,
A248B112a/21, B81a/18, B87a/2,
B88a/2.

kārūre (Ar.) Hastanın hekime idrarını
gösterdiği kap 138/6, 138/7,
139/17, 221/5, 223/10, 223/14,
223/15, 223/5, 223/7, 223/8, 223/9,
A82B40a/14, A82B40a/14,
B6b/14.

kāsni (Far.) Acı marul 98/10, 153/18.

kāşni (Far.) Acı marul 51/17.

kāyim it(d)- Gıvama getirmek
A168B91b/3.

ka'tāk (?) Bir at hastalığı 248/1.

kasāvet (Ar.) Sertlik, katılık 70/18.

kasık Kasık B87a/10.

kasık ağrısı Kasık ağrısı 113/10, 206/11.

kasık kılı Kasık kılı 238/6.

kasık yarulduğı Kasık yarılması 212/4.

kasni Kasni otu, şeytantiyesi otu,
çadıruşağı 167/12, B78b/7.

kasışdur- Karıştırmak B86a/21.

kaşık(ğ) Kaşık 108/7, 109/3, 234/12.

kaşıl- Kasılmak 3/13, 34/5, 34/18.

kaşni bks. Kaşni 32/11, 76/1, 87/15,
B79b/7.

kaşık(ğ) Kasık 103/15, 104/10, 108/5,
123/1, A108B51a/11,
A168B91a/16.

kaşık(ğ) Kasık 20/7, 86/18, 103/9, 208/13,
B82a/13, B84b/20.

kaş Kaş 71/5, 198/14, 228/11, 228/12,
228/13, 228/19, 228/9, 229/1,
229/12, 239/11, 239/6, B80b/14,
B80b/16, B81a/14, B82b/12.

kaşık(ğ) Kaşık 34/7, 34/17, 35/12, 45/7,
50/6, 53/4, 73/16, 75/12, 78/11,
82/18, 85/9, 88/11, 88/12, 92/19,
94/1, 96/6, 98/11, 98/6, 98/7, 105/2,
107/10, 112/11, 113/19, 117/11,
125/2, 130/7, 130/8, 130/8, 137/11,
147/17, 152/2, 155/3, 155/4, 166/1,
173/6, 202/2, B86a/20.

kaşın- Kaşınmak 150/5, 150/7.

kaşındur- Kaşındırmak 239/12.

kat Kat 39/11, 64/2, 162/15, 185/17,
185/17, 189/7, B88a/19.

kat- Katmak 6/10, 6/11, 8/1, 8/17,
19/11, 245/4, 25/12, 30/17, 37/3,
38/20, 39/8, 46/2, 47/14, 49/11,
49/12, 50/7, 50/14, 51/19, 54/3,
55/13, 56/15, 60/6, 61/1, 61/15,
65/11, 67/7, 67/19, 68/8, 69/4,
69/11, 71/17, 72/4, 72/11, 73/14,
75/4, 77/18, 78/6, 84/2, 84/8, 84/16,
85/8, 86/13, 87/3, 88/11, 92/19,
93/8, 93/17, 95/9, 100/15, 103/1,
103/6, 103/12, 106/12, 106/12,
107/15, 108/1, 108/4, 108/7,
108/16, 114/1, 115/3, 115/15,
116/5, 125/2, 128/12, 128/14,

129/18, 131/19, 132/2, 133/7,
133/18, 135/9, 136/4, 139/12,
147/15, 147/18, 151/14, 153/14,
154/19, 158/1, 158/3, 158/13,
159/12, 162/18, 166/4, 173/14,
174/4, 175/1, 176/4, 178/14,
179/11, 180/14, 182/10, 185/11,
185/12, 187/3, 187/7, 187/9,
187/13, 187/18, 188/11, 188/15,
193/14, 195/16, 199/8, 199/10,
199/13, 199/17, 201/2, 201/4,
201/6, 201/7, 201/8, 201/10,
201/13, 201/17, 202/1, 202/2,
203/9, 203/12, 203/13, 204/3,
204/5, 204/7, 205/12, 206/1,
207/11, 209/6, 214/11, 218/6,
220/4, 239/4, 239/10, 239/11,
239/18, 241/10, 241/14, 241/15,
242/1, 242/14, 243/11, 244/2,
244/18, 245/1, A108B50b/20,
A108B51a/10, A108B51a/6,
A174B95a/4, A225B108b/2,
A240B109a/11, A82B39b/15,
A82B39b/16, A82B39b/3, B40a/6,
B77a/21, B77b/4, B78a/4, B79a/15,
B80b/13, B80b/14, B80b/17,
B81b/12, B81b/15, B81b/18,
B81b/21, B82a/8, B82a/9,
B82b/10, B82b/7, B83a/2, B84b/3,
B84b/6, B86a/20, B86b/18,
B87a/3, B88a/16, B89b/5.

katı

Katı, çok, şiddetli 7/2, 16/14, 23/4,
30/1, 30/18, 31/11, 31/15, 34/13,
34/19, 37/15, 41/15, 43/3, 50/15,
57/8, 62/10, 63/18, 64/19, 66/18,
74/12, 75/1, 81/19, 87/5, 88/3,
89/11, 89/14, 89/17, 90/14, 90/7,
94/12, 94/14, 95/1, 95/4, 101/13,
108/17, 109/3, 128/8, 132/1,
132/15, 133/14, 142/17, 144/4,
147/9, 149/5, 154/9, 158/14, 160/1,
161/17, 162/11, 162/16, 184/6,
193/8, 194/14, 196/4, 211/19,
215/13, 217/6, 218/16, 218/2,
221/14, 221/18, 222/8, 223/12,

223/13, 223/14, 238/17, 239/1,
242/9, A147B68a/12, A147B68a/6,
A168B90b/12, A168B90b/19,
A174B95b/13, A248B112a/19,
A248B112b/9, A80B37a/19,
A80B38a/1, A82B39b/10,
A82B39b/15, A82B39b/8,
A84B41a/12, B75b/21, B76a/17,
B79b/20, B7a/2, B83a/14,
B83b/17, B83b/7, B84a/11,
B84a/21, B88b/14.

katı katı Katı katı, sert sert 239/2.

katıl- Katılmak 132/18, 132/7, B78b/4,
B88b/17.

katılan- Katılaşmak, sertleşmek 239/2.

katı ol- Katı olmak 139/11.

katır arkalı Katır sırtlı 247/11.

katır kulaklı Katır kulaklı 247/10.

katır kuyruklu Katır kuyruklu 247/11.

kattāl (Ar.) Öldürücü B5b/15, B77b/16.

kattāl edviye Öldürücü ilaçlar B77b/17,
B77b/18, B77b/19, B78a/1.

kaṭ' ā (Ar.) Asla, hiç 94/11, 102/2, 147/5,
151/16.

kaṭ' eyle- Kesmek, durdurmak 100/10.

kaṭ' it(d)- Kesmek, durdurmak 49/14,
51/4, 102/7, 106, 141/18, 170/6,
177/17, 180/11, 181/9, 183/4,
202/16, 211/8, 212/17, 213/1,
213/11, 213/4, 213/7, 213/9,
A174B94b/6, A174B95a/16,
B7a/3.

kaṭ' ol- Kesilmek, durmak 99/3, B86a/10.

katır Katır 247/6, 247/10.

katır tırnağı Katır tırnağı bitkisi 168/8.

katife (Ar.) Kadife 235/13, 236/13.

katmer katmer Kat kat, üst üste 147/6.

kaṭrān (Ar.) Katran 24/9, 24/10, 35/16, 63/14, 76/12, 76/12, 98/12, 122/15, 122/16, 122/19, 159/8, 186/3, 235/14, 237/1, A82B39a/13, B80a/18, B89a/19.

kaṭrān köpügi Katran köpüğü 89/1.

kaṭre (Ar.) Damla 92/10, 139/12.

kaṭunṭuzluğı Kadın tuzluğu, sarı çalı, cavişir 31/16, 222/11.

kaṭūnā (Ar.) Bağa yaprağı 19/9.

kavik(ğ) Mesane 4/18, 102/17, 102/19, 103/1, 103/5, 103/9, 104/3, 104/18, 104/19, 105/3, 105/4, 105/5, 105/7, 105/13, 105/14, 105/17, 105/18, 105/19, 106/1, 107/11, 177/15, 195/18, 196/2, 209/15.

kavim Kavun 226/16.

kavim çekirdegi Kavun çekirdeği 108/16, 141/11.

kavim tohumı Kavun tohumu 105/18.

kavır- Kavurmak 49/11.

kavī (Ar.) Kuvvetli 29/4, 31/3, 44/7, 46/14, 47/7, 49/5, 70/13, 70/16, 71/5, 72/5, 88/1, 92/10, 106, 165/11, 194/13, 216/17, 218/1, 243/11, A168B91b/20, A174B95a/5.

kavī dut- Güçlü tutmak 207/6.

kavī eyle- Kuvvetlendirmek 47/16, 48/12, 72/6, 93/2, 120/19, 170/2, 170/4, 178/5, 182/11, 182/13, 182/14, 187/19, 206/8, 207/18, 211/6, 212/2, 214/10, 214/14, A168B92a/2, A174B95a/7, A174B95a/8.

kavī it(d)- 48/17, 52/12, 45/14, 49/2, 49/3, 68/7, 71/13, 72/16, 72/2, 91/13, 118/3, 166/13, 176/6, 178/14, 206/4, 209/3, 209/9, 210/8, 211/10,

211/5, 212/12, 213/6, a134b61b/14, a168b91b/12, A80B37b/10, B77a/4, B85b/1.

kavīlik Güçlülük, sağlamlık 227/12.

kavī ol- Güçlü olmak, sağlam olmak 47/5.

kav(i)l (Ar.) Söz 180/4, 227/18, 230/7, 230/11, 230/17, 230/19, 231/16, 232/1, 247/14.

kavim (Ar.) Kavim 227/6.

kavla- Kabuklanmak, soyulmak B81a/7

kavlandur- Kabuklandırmak 150/10.

kavl-i eṣaḥḥ En doğru söz 34/15.

kavl-i ḥükemā Hekimlerin sözü 53/18, 93/8.

kavrul- Kavrulmak 45/6, 90/4, 196/10.

kavuk(ğ) Mesane 59/2.

kavun Kavun 77/13, 82/12, 88/3, 103/11, 209/10, 209/13, 209/14, 209/15, B82a/7, B88a/18.

kavun çekirdegi Kavun çekirdeği 104/19.

kavun tohumı Kavun tohumu 209/14.

kavur- Kavurmak 46/8, 54/10, 54/9, 80/14, 81/4, 94/14, 99/18, 101/6, 103/3, 121/3, 141/17, 165/3, A168B91b/21.

kavurma Kavurma 75/14.

kay (Ar.) Kusma 217/8, 217/10.

kay- Kaymak 238/19.

kayd it- Kaydetmek 120/17

kaygana Kaygana 73/16, 73/18, 74/2, 97/18, 220/2.

kaygu Kaygı 70/7, 90/19.

kayʿ (Ar.) Kusma 6/5, 51/4.

kayʿ it(d)- Kusmak 41/6, 48/7, 50/4, 50/5, 50/10, 50/12, 51/1, 51/2, 51/3, 51/5,

51/7, 51/9, 51/10, 69/7, 132/18,
169/15.

ķayın Kayın ağacı 25/6.

ķayın ağacı Kayın ağacı 20/15.

ķaymak Kaymak 80/8, 80/11.

ķayna- Kaynamak 42/17, 91/17, 105/8,
111/2, 114/5, 193/11, 200/2, 202/9,
202/19, 203/9, 210/19, 216/6,
224/11, 224/12, 224/16, 224/17,
224/19, 225/18, A147B68a/1,
A225B108b/17, B77a/16, B88a/8,
B88a/8.

ķaynat(d)- Kaynatmak 7/6, 8/11, 16/7,
16/9, 16/14, 17/18, 23/19, 25/4,
25/5, 25/6, 25/20, 26/9, 26/11, 27/7,
28/16, 28/18, 29/19, 29/20, 31/21,
32/21, 33/5, 34/17, 35/7, 36/18,
37/2, 38/16, 39/1, 40/2, 42/13,
43/12, 45/10, 46/11, 48/17, 49/10,
50/11, 52/2, 52/13, 53/8, 59/18,
60/4, 61/4, 61/17, 62/12, 63/1, 64/4,
65/11, 65/5, 65/8, 67/2, 67/18, 72/4,
72/5, 73/15, 75/12, 75/14, 78/14,
80/5, 80/18, 82/7, 83/16, 84/7, 84/8,
84/15, 85/8, 85/10, 85/11, 85/13,
86/4, 87/2, 87/12, 88/9, 91/7, 91/12,
91/16, 92/1, 92/17, 94/1, 95/2,
96/17, 97/16, 98/12, 98/15, 99/1,
99/10, 100/13, 101/7, 102/7,
103/15, 104/6, 104/8, 105/16,
105/17, 106/9, 106/11, 108/3,
108/6, 108/14, 110/1, 110/10,
115/17, 116/16, 120/14, 120/19,
124/7, 125/2, 126/16, 130/5, 135/2,
135/5, 136/11, 139/6, 140/8,
140/17, 144/11, 144/18, 145/15,
150/1, 151/19, 155/3, 161/8,
163/15, 164/12, 166/1, 167/8,
168/6, 170/19, 170/8, 171/6, 173/1,
173/2, 174/6, 174/11, 174/15,
174/18, 176/2, 176/3, 183/13,
186/5, 187/6, 187/12, 187/15,
187/17, 188/14, 191/2, 191/6,

193/13, 195/16, 196/1, 196/7,
199/9, 200/7, 200/9, 200/11,
200/13, 201/1, 201/2, 201/11,
201/13, 201/18, 202/1, 202/5,
203/4, 203/5, 203/7, 203/12,
203/16, 203/17, 204/5, 204/6,
204/8, 204/10, 208/6, 213/14,
214/9, 220/1, 224/1, 224/4, 224/13,
224/18, 225/3, 225/5, 225/13,
225/19, 226/11, 226/13, 227/1,
237/12, 237/15, 238/19, 239/13,
239/18, 240/3, 242/19, 243/4,
243/11, 244/18, A157B90a/6,
A157B90a/7, A168B91b/20,
A168B90b/7, A168B92a/1,
A174B95b/3, A225B108b/12,
A225B108b/13, A225B108b/16,
A225B108b/3, A225B108b/5,
A225B108b/7, A240B109a/10,
A80B37a/16, A80B37b/8,
A80B37b/9, A82B39a/11,
A82B39a/14, A82B39a/15,
A82B39a/16, A82B39a/8,
A82B39b/2, A82B39b/4,
A82B39b/6, A84B41a/17, B7a/2,
B40a/6, B76b/13, B79a/12,
B79a/16, B79b/1, B80b/8,
B81a/10, B81b/1, B85a/12,
B86a/16, B86a/2, B86a/5, B86b/17,
B86b/18, B86b/3, B87a/1,
B87a/19, B87a/6, B88a/8, B89a/17,
B89b/10, B89b/8.

ķayrũfi Bir tür merhem, mumlu bez, kefen
bezi 189/7, 189/17.

ķaz Kaz 38/19, 209/18.

ķaz- Kazmak 11/9, 126/19, 128/2,
192/7, 192/9, A168B91a/5.

ķazan Kazan 36/18, 95/2, 99/1, 110/10,
170/19, 171/2, 201/18, 202/6.

ķaz bokı Kaz dışkısı B87a/17.

ķaz eti Kaz eti 192/2, 209/17.

ķazı- Kazımak 20/14, 98/6, 122/9, 142/4, 145/19, 146/11, 155/18, 157/6, 160/5, 161/4, 161/15, 162/4, B81a/21.

ķazık(ġ) Kazık 21/4.

ķazın- Kazınmak 96/9.

ķazıt(d)- Kazıtmak 19/15, 152/9, B81a/8.

ķaz ödi Kaz ödü 77/1.

ķazuk(ġ) Kazık 20/19.

ķaz yağı Kaz yağı 36/4, 37/16, 125/14, 129/4, 133/17, 191/1, A80B37a/17.

ķazā'en (Ar.) Kaza ile, kazara B1b/16.

ķible (Ar.) Kible 194/17.

ķic Kıç 238/12, 243/2.

ķıcıldat- Gıcıldatmak (yansıma) 222/2, 222/14.

ķiç Kıç 246/3, 246/4, 246/14.

ķiç ayağı Arka ayağı 243/19.

ķiçin ķiçın Arka arka 246/18.

ķıdıķla- Gıdıķlamak 164/17.

ķıl Kıl 20/7, 30/21, 53/6, 53/7, 56/2, 56/3, 57/12, 57/15, 57/16, 57/17, 57/18, 151/1, 153/10, 172/1, 187/2, 205/19, B5b/18, B76b/15, B78a/15, B80b/11, B80b/12, B80b/17, B80b/17, B80b/18, B80b/19, B80b/20, B89a/15.

ķıl- Kılmak 14/16, 22/12, 32/15, 235/11, 235/7, B1b/15.

ķılġın Kenger tohumu 112/17.

ķılıc Kılıç 12/2, 161/3, 161/5, 163/17, 164/9.

ķılortı (?) 76/17.

ķına Kına 27/15, 39/6, 124/2, B81b/15.

ķına yak- Kına yakmak 135/10.

ķınnāb (Ar.) Kenevir 38/3.

ķır- Kırmak 24/18, 34/6, 8/2, 95/13, 95/14, 95/16, 95/16, 95/17, 95/18, 96/3, 96/6, 97/5, 116/6, 146/19, 167/14, 168/2, 206/14, A157B90a/6, A157B90a/7, B89b/12.

ķırāt (Ar.) Bir ölçü birimi 129/16, 173/17, 206/12, 206/5.

ķıra'at olın- Okunmak 51/16.

ķırfe (Ar.) Tarçın, karanfil A174B95a/1.

ķırık Kırık B77a/14.

ķırıl- Kırılmak 97/3, 244/8, B77a/14, B89b/10.

ķırım Kırım 54/6.

ķırındı Kırıntı 83/18.

ķırķ Kırk 6/17, 10/3, 75/17, 76/16, 78/15, 82/4, 85/5, 88/14, 94/12, 95/4, 99/6, 146/10, 155/4, 174/4, 174/5, 181/2, 185/15, 185/18, 186/10, 186/16, 186/17, 221/3, A174B94a/21, A225B108b/20, A225B108b/21, A80B37b/19, A82B39a/7, A82B40a/21, B78b/14, B78b/16, B79a/1, B86b/12, B87a/1, B87a/2.

ķırķ- Kırmak 122/19.

ķırķıncı Kırkıncı 73/11, 220/17, 220/18.

ķırlangıç başı Kırlangıç başı A82B39a/8.

ķırlangıç kanı Kırlangıç kanı 118/9.

ķırlangıç beynisi Kırlangıç beyni 52/1.

ķırmızı Kırmızı 27/11, 236/1, 236/3, 236/4, 237/3, 241/11.

ķıs(ı)m Kısım, bölüm 28/20, 81/18, 100/9, 144/5, 71/3, B84b/11.

ķıřa Kısa 246/1.

ķıřır Kısır 4/22, 198/18, B88a/14.

kışrak Kısarak 246/9.

kışrak südi Kısarak sütü B89a/10.

kış Kış 132/4, 140/11, 148/3, 169/18, 204/11, 217/9, 224/8, A134B62a/3.

kışın Kışın 30/16, 82/11, 131/4, 172/9, 219/1, A134B62a/3.

kışr (Ar.) Kabuk 7/15, A82B39b/13.

kışr-ı aşl-ı hindibā Hindiba kökü kabuğu 77/5.

kışr-ı enār Nar kabuğu 31/16.

kıvām (Ar.) Kıvam 67/18, 108/15, 120/15, 174/11, 174/11, 174/15, 174/19, 176/15, 177/6, 178/11, 178/2, 181/7, 185/14, 185/9, 199/10, 199/18, 199/18, 199/19, 200/14, 201/2, 203/13, 203/16, 224/1, 224/5, 224/9, 225/13, 225/5, 226/13, A168B91b/6, A174B94b/4, A174B96a/12, A225B108b/13, A225B108b/17, A225B108b/3.

kıvāma gel- Kıvama gelmek 199/19, 200/3, 202/1

kıvāma gelmelü ol- Kıvama gelmek 200/14.

kıvāma getür- Kıvama getirmek 200/11, 203/18, 204/1, 204/10.

kıvām bul- Kıvam bulmak 120/18, A225B108b/8.

kıvām vir- Kıvam vermek 180/14, 181/19, 204/15, A174B94b/16.

kıvrıl- Kıvrılmak 133/9.

kıyās (Ar.) Kıyas, karşılaştırma 220/12.

kıymet (Ar.) Kıymet, değer 247/12.

kıymetlü Kıymetli, değerli 246/7.

kız Kız 20/7, 227/16, 95/6, 118/7, 118/9, 119/13, 198/17, B88a/15, B88a/17, B88a/17.

kız- Kızmak 74/12, 74/5, 74/9, 98/16, 101/6, 101/6, 132/1, 135/10, 211/16.

kızamık Kızamık 147/1, 148/9, 149/9, 149/10, B5b/4.

kızar- Kızarmak 135/3, 144/6, 144/7, 173/2, 241/11.

kızart(d)- Kızartmak 94/10, 176/7, 181/2, A174B94a/20.

kızdur- Kızdırmak 100/1, 120/3, 124/11, 166/13, 210/3, 212/7, 217/3, 237/10, 24/4, 24/7, 41/15, 54/9, 74/4, 76/13, 98/16, B80b/21, B86a/16.

kızgün Kızgın 164/6.

kızıl Kızıl 15/6, 17/4, 22/8, 27/13, 28/3, 28/10, 31/11, 38/20, 39/2, 39/18, 43/6, 54/8, 54/20, 61/18, 67/2, 69/16, 7/5, 71/3, 78/1, 81/9, 82/14, 106/17, 119/16, 120/10, 131/15, 133/14, 133/15, 138/6, 144/1, 149/7, 162/6, 188/7, 189/11, 190/10, 197/5, 198/19, 210/9, 216/11, 218/10, 219/17, 222/6, 223/12, 223/14, 223/15, 241/2, 241/3, A108B51a/6, A225B108b/10, A80B38a/5, B80a/6, B83b/5.

kızıl ağac Kızıl ağaç 51/12.

kızıl behmen Kırmızı behmen 97/19, A82B39a/14, A82B39a/16.

kızıl boya Kırmızı boya 143/13, 145/15.

kızılca Kızılca 11/4, 149/10, 149/11, 149/11, 155/12, 157/14, B82b/4.

kızıl gül Kırmızı gül 27/19, 31/20, 67/10.

kızıl gül yabrağı Kırmızı gül yaprağı
172/9, 225/17.

kızıl kâh Kırmızı saman 178/19.

kızılılık(ğ) Kızılık 143/18.

kızıl ol- Kızıl olmak 154/6.

kızıl şarımşak(ğ) Kırmızı sarımsak 14/17.

kızıl üzüm Kırmızı üzüm 40/16, 45/6,
76/2, 87/1, 87/11, 88/2, 102/4,
128/13, 141/8, 176/1, 178/10,
215/17, A108B51a/6.

kızmışla Kızginken 248/2.

kızmış şarâb Isınmış şarap 15/18.

kız oğlan Bakire kız 53/19.

kız südi Kız sütü 9/14, B87a/14.

kifâl (Ar.) Baş damarı 56/13, 219/5,
B85a/5, B87a/18.

kifâl tamar Baş damarı 74/15.

kifâl tamarı Baş damarı B84a/4, B87a/11,
B87a/13.

kifâl tamarı Baş damarı A80B38a/6.

ko- Koymak, bırakmak 8/2, 9/9, 12/6,
12/7, 13/16, 14/10, 16/3, 24/15,
24/17, 30/3, 30/2, 33/16, 43/7,
47/18, 50/15, 55/10, 58/19, 59/1,
59/2, 76/18, 76/19, 108/8, 119/2,
147/16, 153/16, 160/10, 164/15,
164/19, 165/4, 167/14, 167/19,
168/2, 168/6, 199/14, 202/17,
208/7, 213/4, 213/12, 232/7,
237/19, 238/1, 240/13, 248/3,
A134B61b/20, A174B95a/6,
A248B112a/21, B76a/14, B77a/3,
B78b/17, B79a/2, B80a/1, B81a/4,
B81a/20, B82b/6, B88a/21, B89a/9.

koca Yaşlı adam 163/10, 216/7, 219/7,
226/12, 248/5, A147B68a/2,
A248B112b/8, B6b/18.

koca- Kocamak, yaşlanmak 214/2.

kocalık Yaşlılık B86b/7.

kocalt(d)- İhtiyarlatmak 29/4, 179/15,
182/14, 213/17, A174B95a/8.

koç Koç 60/4.

koç boynuzu Koç boynuzu 167/10.

koç derisi Koç derisi A168b91a/7.

kok- Kokmak 26/13, 26/18, 26/19,
28/20, 30/16, 127/6, 127/12,
128/10, 155/13, 163/18, 167/10,
180/1, 221/14.

koğar ol- Sürekli kokmak 61/16.

koğla- Koklamak 53/1, 68/15, 91/19,
118/13, A217B103b/19,
A80B37b/20, A80B38a/4,
B84a/12, B85a/17.

koğu Koku 3/12, 68/13, 118/13, 13/18,
207/1, 218/10, 218/11, 218/8,
224/8, A217B103b/19, B78a/15,
B7a/6, B85a/4, B89a/18, B89a/8.

koğula- Koklamak 21/14, 22/4, 5/4, 6/3,
65/15, 66/6, 66/15, 68/1, 68/16,
69/13, 71/13, 72/2, 81/16, 82/3,
118/16, 120/5, 206/10, 208/12,
218/12, B78a/15.

koğulat(d)- Koklatmak 139/15, 139/16.

koğulu Kokulu 242/2.

kol Kol 6/14, 50/16, 54/19, 77/9, 123/6,
141/16, 153/5, 153/5, 154/16,
162/11, 219/17, 219/18, 219/18,
219/19, 231/16, 231/17, 242/9,
243/2, A168B91a/1, A168B91a/3,
A84B41a/14.

kolan yiri Kayış yeri 246/9.

koltuk(ğ) Koltuk 232/16, 232/16, 232/17,
A168B90b/15, A168B91a/2,
B83a/12.

konak(ğ) Saç diplerinde olan kepek 154/9,
B80b/4.

koñağ(ğ) Saç diplerinde olan kepek
B5b/18, B80b/12, B80b/20,
B81a/2, B81a/3.

konuk Misafir 232/12, 247/19.

konul- Konulmak 195/6, 195/7.

kop- Kopmak 19/4, 39/15, 57/18, 115/1,
156/14.

kopar- Koparmak 11/11, 13/15, 26/16,
27/17, 112/1, 112/1, 112/1, 112/2,
112/2, 113/15, 115/1, 141/8, 151/2,
220/6, 224/18.

kor Kor, ateş 24/7, 54/3, 102/15,
106/13.

korķ- Korkmak 160/7, 223/3, 67/5, 87/8,
197/7, B78a/9, B85a/1.

korķu Korku 15/11, 15/6, 138/8, B83a/18.

korķulu Korkulu 216/18, 231/13.

korķusuz Korkusuz 89/4.

korķut(d)- Korkutmak 9/17, 18/2, B89a/9.

koruk Koruk 66/6, 77/10, 107/5.

koruk aşu Koruk yemeği 45/19, B82a/21.

koruk bestili Koruk pestili 165/5.

koruklu Koruklu 107/3.

koruk şuyu Koruk suyu 18/8, 27/20, 30/13,
60/11, 67/9, 84/4, 209/12, 210/14,
236/1, 236/4, 237/16, A84B41a/16,
B7a/8, B82b/21, B85a/3.

koruk şarābı Koruk şerbeti 45/18, 90/16,
118/3.

koş- Koşmak 240/15.

kovān Kovan B88a/18.

koy- Koymak 5/12, 9/16, 11/9, 13/2,
16/4, 16/8, 17/1, 18/2, 19/4, 20/4,
20/17, 21/6, 22/4, 23/18, 23/19,
23/20, 24/14, 25/17, 29/10, 29/20,
30/5, 30/8, 30/10, 34/16, 35/12,

36/4, 36/19, 38/5, 38/12, 39/12,
54/3, 56/5, 56/19, 60/6, 61/2, 61/5,
61/10, 61/18, 62/7, 62/18, 63/13,
67/18, 68/5, 68/12, 69/10, 69/13,
72/5, 73/15, 73/17, 74/6, 75/7,
75/12, 76/15, 76/16, 76/17, 76/19,
77/2, 78/11, 78/12, 78/16, 80/4,
81/4, 82/19, 84/10, 84/13, 85/8,
85/10, 95/3, 96/5, 97/18, 98/10,
99/3, 101/16, 101/6, 101/8, 105/10,
105/12, 105/8, 106/17, 107/17,
110/10, 111/2, 111/2, 114/18,
114/5, 114/8, 115/1, 115/5, 116/11,
117/3, 119/12, 120/19, 122/10,
124/10, 124/14, 124/8, 124/9,
125/16, 126/16, 126/7, 127/10,
127/10, 128/3, 129/14, 129/6,
130/13, 130/4, 131/3, 131/6, 131/7,
135/4, 135/4, 137/6, 141/8, 143/15,
147/3, 147/12, 148/17, 149/4,
151/12, 151/18, 152/1, 152/16,
153/7, 155/3, 155/19, 156/14,
157/11, 160/14, 160/15, 161/12,
161/13, 161/14, 162/16, 163/8,
164/6, 164/10, 164/14, 164/17,
165/19, 166/2, 166/5, 167/1, 168/6,
168/7, 171/3, 173/4, 173/5, 174/7,
174/10, 174/14, 174/18, 176/2,
177/7, 177/12, 178/13, 181/7,
181/14, 182/12, 182/18, 184/6,
185/14, 186/7, 186/8, 186/9,
186/15, 186/19, 187/18, 187/19,
189/9, 190/6, 191/13, 191/14,
199/7, 199/8, 199/11, 199/12,
200/4, 200/8, 200/12, 200/14,
200/15, 201/8, 201/10, 201/11,
201/16, 202/2, 202/7, 202/8,
202/18, 202/19, 203/10, 203/13,
203/15, 204/1, 204/10, 208/6,
208/7, 208/9, 211/1, 211/16,
211/16, 211/2, 213/13, 218/6,
218/7, 224/5, 224/18, 225/2, 225/4,
225/7, 225/10, 225/12, 225/14,
225/17, 225/18, 225/19, 226/14,
227/2, 235/15, 236/12, 237/10,
239/13, 242/4, 242/9, 242/11,

242/16, 242/17, 245/12, 245/13,
A168B90b/19, A168B90b/9,
A168B91a/3, A168B91b/13,
A174B94b/11, A174B94b/4,
A174B95a/12, A174B95b/14,
A225B108b/12, A225B108b/13,
A225B108b/17, A225B108b/18,
A225B108b/21, A225B108b/5,
A225B108b/7, A225B108b/7,
A225B108b/8, A80B38a/1,
A82B39a/9, A82B39b/19, B77a/2,
B77b/11, B77b/15, B79a/18,
B79a/20, B80a/12, B80b/2,
B81b/6, B81b/8, B81b/9, B82b/8,
B82b/9, B83b/18, B83b/21,
B84b/12, B84b/5, B84b/5, B84b/5,
B85a/14, B86a/15, B86b/13,
B86b/16, B87a/2, B87a/3, B88a/7,
B88a/9, B89a/20, B89b/3.

koyıl- Koyulmak 63/1.

koyıvir- Koyuvermek 241/13.

koyu Koyu 127/10, 220/12,
A225B108b/3.

koyul- Bırakılmak 185/10, 225/8.

koyun Koyun 94/12, 110/15, 167/6,
B89b/7.

koyun bıtrağı Koyun pıtrağı 113/15,
114/14.

koyun derisi Koyun derisi 242/9.

koyun dili Koyun dili 208/4.

koyun eti Koyun eti 84/4, 144/9, 215/4,
A84B41a/16, A168B91a/13.

koyun kığı Koyun gübresi 71/10.

koyun ödi Koyun ödü 60/4, 61/8, 62/14,
135/11, 235/18, B81a/1.

koyun öykeni Koyun akciğeri 116/3.

koyun yüñi Koyun yünü 161/8.

koz Ceviz 13/10, 24/7, 39/11, 82/18,
96/13, 96/14, 102/6, 116/19,

126/15, 129/9, 136/3, 136/5, 184/7,
189/11, 212/13, A174B95b/14,
B78a/7, B83a/13.

koz ağacı Koz ağacı 186/9.

koz içi Koz içi A147B67b/17, B78b/21.

koz kabı Ceviz kabuğu 186/14,
A168B92a/9, B81b/6, B83b/21.

koz yaprağı Ceviz yaprağı B79b/11.

kubbe (Ar.) Kubbe 198/1.

kuc- Kucaklamak 232/18.

kudret (Ar.) Kudret, güç 68/4, 231/1.

kuduz Kuduz B5b/16.

kufāk (?) Bir at hastalığı 248/1.

kufāş (Ar.) Atın bacaklarının büzüşmesi
ile oluşan bir hastalık 248/1.

kulağ Kulak 60/4, 60/6.

kulağa giren Kulağa kaçan böcek 63/6,
63/9.

kulak(ğ) Kulak 3/27, 9/6, 14/11, 59/4,
59/5, 59/7, 59/8, 59/11, 59/12,
59/13, 59/14, 59/17, 59/18, 59/19,
60/1, 60/2, 60/3, 60/4, 60/7, 60/8,
60/11, 60/12, 60/14, 60/15, 60/17,
60/19, 61/2, 61/3, 61/4, 61/5, 61/7,
61/8, 61/9, 61/10, 61/10, 61/12,
61/15, 61/19, 62/1, 62/3, 62/4, 62/8,
62/9, 62/12, 62/15, 62/16, 63/3,
63/4, 63/6, 63/7, 63/9, 63/10, 63/14,
63/15, 63/18, 64/2, 64/5, 64/6,
161/11, 161/2, 162/13, 175/3,
176/17, 197/10, 221/15, 226/18,
227/19, 228/1, 228/2, 228/3, 228/4,
228/5, 228/6, 228/7, 228/8, 245/18,
246/5, B86a/14, B83b/16, B87a/12.

kulak ağrısı Kulak ağrısı 59/10, 59/3, 59/4,
59/6, 59/9, 61/10, 63/11.

kulak ağzı Kulak ağzı 63/7, 63/10.

kulak ardı Kulak arkası 40/4, 60/10, 219/12, B83a/12, B84a/3.

kulak dibi Kulak dibi 60/9.

kulak gürüldüsü Kulak gürültüsü 59/15, 59/16.

kulak renci Kulak sıkıntısı 63/16.

kulak tutul- Kulak tutulmak 60/12.

kulkās (Ar.) Yılanyastığıgillerden bir ot 88/3.

kullan- Kullanmak 57/17.

kullanıl- Kullanılmak 25/21.

kulun At veya eşek yavrusu A248B112b/1, B88b/20.

kulunc (Ar.) Kulunç 4/10, 10/7, 41/3, 73/5, 85/15, 85/16, 85/17, 85/18, 85/19, 86/2, 86/4, 86/6, 86/9, 86/10, 87/3, 87/15, 88/7, 88/8, 88/9, 88/13, 106/2, 11/14, 136/12, 173/6, 187/16, 207/3, 213/18, 215/1, 215/10.

kulunchlu Kulunçlu 196/5.

kulun dişi Tay dişi A248B112b/5, A248B112b/6.

kum Kum 103/5, 127/1, 127/1, 174/8, A108B50b/21.

kumaş Kumaş 187/2, 235/11, 236/1, 236/2, 236/3, 236/4, 236/5, 237/6, 236/10, 236/11, 236/18.

kunduz hāyası Kunduz hayası bitkisi 210/2.

kunduz taşacağı bkz. kunduz hāyası B84b/7.

kurb (Ar.) Yakın 38/13.

kurbağa Kurbağa 27/3, 142/2, 165/1, 245/5, B83b/3.

kurbağa boķı Kurbağa dışkısı 129/19.

kurd Kurt 4/13, 4/15, 24/9, 24/10, 24/18, 25/16, 25/19, 25/19, 32/9, 37/8, 58/12, 60/3, 62/1, 62/3, 63/6, 63/15, 85/15, 93/3, 95/11, 95/12, 95/13, 95/14, 95/15, 95/16, 95/17, 95/18, 96/7, 96/11, 108/13, 112/9, 116/6, 137/5, 158/15, 167/6, 167/7, 206/14, A134B62a/5, A225B108b/14, B78b/20, B82a/4.

kurdeşen Kurdeşen, ürtiker B5b/2.

kurdeşeni bkz. kurdeşen 143/18, 143/9, 145/1, 145/2, 145/3, 145/16.

kurd gözi Kurt gözü 12/14.

kurd iligi Kurt iliği 124/17.

kurdlu Kurtlu 128/10.

kurdluğaz Küçük kurtçuk 116/3.

kurd yağı Kurt yağı B81a/12.

kurha (Ar.) Yara 191/13.

kurı Kuru 8/3, 9/4, 10/2, 17/11, 19/14, 22/16, 33/13, 41/5, 47/13, 56/17, 66/1, 74/10, 79/7, 83/7, 85/2, 86/2, 96/9, 110/6, 128/3, 138/3, 148/5, 152/15, 153/11, 156/12, 159/16, 163/14, 165/14, 165/15, 170/11, 181/6, 189/6, 204/16, 204/19, 205/11, 205/4, 206/3, 206/4, 206/8, 214/6, 214/8, 236/11, 242/9, A147B68a/8, A174B94b/3, A82B39a/12, A82B39a/12, B76a/17.

kurı- Kurumak 29/7, 78/4, 146/17, 162/19, 171/12, 192/8, 192/8, 235/18.

kurıca Kuruca, kuru gibi 35/6.

kurı gül Kuru gül 46/9, 46/19.

kurı incir Kuru incir 76/1.

kurı kafa Kuru kafa 111/10.

kurılık Kuruluk 31/5.

ķurı öksürük(g) Kuru öksürük 78/18, A80B37a/21.

ķurt(d)- Kurutmak 28/21, 42/8, 97/12, 155/7, 158/12, 158/5, 159/17, 159/9, 172/12, 241/8, A108B51a/2.

ķurı üzüm Kuru üzüm 42/11, 80/1, 16/13, 202/10.

ķurķur it(d)- Guruldamak (yansıma) 64/14.

ķurluķan Et yaran hastalığı 3/18, 41/10, 41/14, 135/3, 135/8, 135/11, A134B61b/19.

ķurna Hamamlarda bulunan yuvarlak su teknesi 5/12.

ķursak(ķ) Kursak 14/8, 99/11, 103/18, 107/7.

ķurş (Ar.) Hap 39/15, 65/4, 179/2, 179/12, 179/12, B84b/17.

ķurş-1 ‘anberbāris rāvendi Karamuk hapi raventi 140/7, 141/4.

ķurş-1 kāfūrī Kafur hapi 178/17.

ķurş-1 zırnīķ Zırnık hapi 146/9, 155/16, 157/2, B83b/2.

ķurş-1 bezr-i benc Ban tohumu hapi 36/11.

ķurş-1 gūherpāre Cevher parçası hapi 49/13.

ķurşun Kurşun 83/18, 135/19.

ķurtar- Kurtarmak B78a/19.

ķurtub (Ar.) Sırt üstü 144/16.

ķurtul- Kurtulmak 99/13, 239/14.

ķuru Kuru 41/7, 91/19, 93/7, 98/2, 121/16, 135/6, 212/11, A225B108b/4.

ķuru- Kurumak 12/5, 22/2, B82b/3, B84a/15, B88b/8, B88b/9.

ķuruca Kuruca A84B41a/16.

ķuru et Kuru et 37/18.

ķurulda- Guruldamak 46/4, 84/17.

ķurulık(ķ) Kuruluk 16/6.

ķurum Kurum, is 153/12, 156/19, 244/18.

ķurut(d)- Kurutmak 20/9, 41/8, 56/6, 85/4, 107/13, 113/1, 115/6, 130/17, 145/11, 146/12, 158/3, 161/17, 169/6, 173/17, 206/16, 208/4, 211/2, 213/5, 236/18, 237/4, A168B92a/2, A168B92a/4, A84B41a/8, B81b/21, B84a/16, B84b/8.

ķuru üzüm Kuru üzüm 41/9, 44/19, 215/16.

ķuşdur- Kusturmak 37/1, 37/4, 50/4, 94/3, 145/2, 145/7, B76a/1, B78a/18, B78a/21, B79b/18.

ķuş- Kusmak 6/6, 6/7, 47/13, 49/15, 138/16, 138/6, 139/7, 140/9, 140/18, 144/12, 144/19, 147/18, 209/17, 217/5, 30/11, 45/17, 46/13, 46/17, 47/4, 47/17, 47/19, 48/7, 49/15, 49/16, 50/8, 50/18, 69/10, B6a/2, B78a/3, B78a/4, B78a/11, B81b/17, B81b/19, B84b/1, B84b/1.

ķuşar ol- Kusar olmak 49/19.

ķuşmak(ķ) 3/24, 30/10, 46/14, 50/1, 50/2, 50/5, 50/15, 138/14, 177/16, 199/16, 200/16, 203/11, 211/9, 213/19, 214/13, 217/5, B82b/2.

ķuş Kuş 10/14.

ķuşak Kuşak 233/8.

ķuşak(ķ) Kuşak 103/13, A168B91a/20.

ķuşak yiri Kuşak yeri 233/6.

ķuşan- Kuşanmak 233/8, 246/15, 246/16, 246/17.

ķuş dili Kuş dili A168B92a/7.

ķuşluk Kuşluk 173/5.

kuşluk vakti Kuşluk vakti 219/2, 240/13.

kuşuz Kuduz B78b/10, B78b/14, B78b/16, B78b/18, B78b/19, B78b/20, B78b/4, B78b/5, B78b/6, B78b/7, B78b/8, B78b/9, B79a/1, b79a/1, B79a/10, B79a/6, B79a/7, B79a/8, B79a/8.

kuşuz böceği Kuduz böceği B79a/4.

kūkiyā (Ar.) Kunduz hayası bitkisi 173/9.

kūt (Ar.) Yiyecek, rızık 55/15.

kuvvet(Ar.) 3/30, 5/19, 6/18, 35/2, 49/5, 49/8, 52/2, 55/15, 67/14, 75/5, 91/17, 99/17, 100/11, 116/13, 120/17, 121/2, 139/6, 169/5, 176/8, 177/14, 183/2, 197/6, 198/13, 202/7, 202/9, 207/2, 210/8, 218/4, 218/16, 221/6, 221/13, 224/4, 226/15, A168B90b/21, A168B91b/9, A174B95a/14, A217B103b/18, A217B104a/2, A217B104a/3, A225B108b/6, B82a/16, B88a/10, B88a/8, B89a/4.

kuvvet bul- Kuvvet bulmak 47/9, 67/15, A82B39b/18.

kuvvet-i cāzibe Çekim kuvveti B88a/10.

kuvvet-i gālīz Kaba kuvvet B86a/10.

kuvvet-i za‘f Zayıf kuvvet 3/22, 45/12, 132/8.

kuvvet-i za‘if Zayıf kuvvet 138/18.

kuvvetlendür- Kuvvetlendirmek 172/7, 173/8, 178/4, 203/14, 214/5.

kuvvetli Kuvvetli 196/18.

kuvvetlü Kuvvetli 56/1, 77/19, 86/15, 90/5, 195/3, 214/17, B76b/8, B83a/13.

kuvvet vir- Kuvvet vermek 45/15, 47/19, 65/9, 67/19, 68/1, 71/7, 114/13, 121/1, 151/16, 170/4, 174/8, 174/16, 176/18, 177/16, 181/8,

183/4, 188/3, 200/1, 201/12, 202/12, 203/5, 204/18, 205/4, 205/6, 205/9, 206/9, 206/13, 210/18, 212/16, 214/5, 214/7, 214/8, 214/14, 215/1, 215/7, 215/18, 216/2, 225/16, A168B92a/3, A174B94b/5, A168B92a/6, A174B95a/16, A217B103b/12, B85a/2.

kuymak Kuymak 162/5.

kuyruk(g) Kuyruk 143/2, 228/17, 228/18, 241/19, 242/7, 245/7, 246/13, 246/17, 247/7, 247/14, B89a/15.

kuyruk yağı Kuyruk yağı 34/7, 34/8, 133/15, 160/17, A147B67b/17.

kuyu Kuyu 127/4.

kuzı Kuzu 87/17.

kuzı eti Kuzu eti 142/19, 148/12.

kuzla- Kuzulamak, yavrulamak B83b/17.

-L-

labada (Yun.) Karabuğdaygillerden, su kıyılarında, sulak yerlerde kendiliğinden biten, yaprakları sebze gibi pişirilip yenen, kök ve yapraklarından tıpta yararlanılan, kazık köklü, çok yıllık otsu bitki 80/12, 85/11.

labada köki Labada kökü 76/17, 143/14.

labada yabrağı Labada yaprağı 188/13.

lācüverd (Far.) Lacivert taşı 10/9, 16/17, 17/10, 17/6, 92/12,

lāden (Far.) Laden otu 35/11, 81/16, 82/18.

la‘den (Ar.) Laden otu 117/17, 133/17.

lahana turşısı Lahana turşusu A80B37b/14.

laḥmī (Ar.) Etli, et ile ilgili A82B39a/20, A82B40a/1, A82B40a/3.

laḥūd (?) Bir at hastalığı 247/19.

laḥṣa (Ar.) An 82/7, 236/11, B86a/20.

lākin (Ar.) Ama, fakat 12/4, 40/11, 91/14, 129/13, 132/17, 178/16, 229/2.

laḳve (Ar.) Ağız çarpılması 7/15, 10/2, 11/14, 106/2, 121/10, 183/10, 204/17, 205/11, 207/6, 207/15, 216/4, A174B95b/1, B6a/9, B85a/16, B85a/17, B85a/20, B85a/21, B85a/21, B85a/21, B86a/12, B86a/21, B86a/3, B86a/4, B86b/8.

lapa Lapa 102/4.

lapad toḥumu Labada tohumu 241/14.

laṭīf (Ar.) Latif, güzel, ince, hoş 42/3, 47/11, 51/7, 9/17, 92/14, 93/9, 119/3, 120/5, 129/13, 145/16, 174/12, 18/1, 189/2, 190/16, 195/6, 201/4, 214/4, 215/8, B1b/4, B82b/20.

la'ūḳ (Ar.) Yalanarak yenilen macun 32/18.

la'ūḳ-ı ḥıyārşembe Hıyarşembe macunu 204/3.

lā-yu'ad (Ar.) Sayısız 207/18.

lāzım (Ar.) Gerekli 102/1, 2/14, 217/5, A82B39b/5, B1b/4, B78a/5, B88b/9.

lāzime (Ar.) Gerekli 1/19.

lāzım ol- Gerekmek 203/10, 203/13.

leblebü (Far.) Leblebi 102/2.

leblebü unı Leblebi unu 185/4, A174B96a/7.

legleg zili Leylek gübresi 12/14.

leglek ödi Leylek ödü B80b/19.

leke Leke 186/6, 186/7, 235/10, 236/1, 236/4, 236/14, 236/17, 236/18, 237/2, 237/3, 237/7, 237/8, 237/9, 237/16, B6a/21.

lerze-nāk (Far.) Titremeli 176/10.

leṭāfet (Ar.) Letafet, incelik, güzellik 28/15.

levn (Ar.) Renk 48/19, 142/9.

leyyin (Ar.) Yumuşak 55/9.

leżiz (Ar.) Lezzetli 215/3.

lezzet (Ar.) Lezzet, tat 225/7, A168B91b/6, A168B91b/9.

lezzet i dünyā Dünya lezzeti B1b/7.

lezzet-i tām Tam bir lezzet B168B91b/18.

libās (Ar.) Giysi 77/9, 236/19, 237/5, B6b/6, B78a/15.

līnet (Ar.) Yumuşaklık 141/2, B82b/10.

līnet vir- Yumuşaklık vermek 177/3.

līnūfer şarābı Nilüfer şerbeti 136/10.

limon Limon 77/10, 81/13, 145/5, 201/5, 211/5, 223/19.

limon şuyı Limon suyu 89/2, 151/12, 199/19, 200/1, 208/8, 237/2, A147B68a/11.

limon şarābı Limon şerbeti 90/16, 139/2, 187/10, B76b/5, B84b/3.

lisān-ı 'aşāfir Serçe dili otu 176/14.

lisān-ı 'uṣfūr Serçe dili otu 184/2, A174B95b/10.

lisān-ı şevr Sığır dili bitkisi 33/9, 44/1, 208/1.

lisān-ı şevr şuyı Sığır dili duyu 165/15.

lisān-ı Türki Türk dili B1b/11.

lisānu's-sevr Sığır dili bitkisi 42/19, 70/6, 71/6, 175/17.

lisānu's-sevr şuyı Sığır dili suyu 66/12, 74/18, B84b/2.

lisānu's-sevr tohumı Sığır dili tohumu 65/2.

lisānū'l-ḥamel Kuzu dili bitkisi 94/16.

loḳma Lokma 90/15, 97/1.

lök (Far.) Kara sakız 210/16.

lu'āb (Ar.) Koyu şurup 29/8, 41/17, 44/15, 66/7, 74/19, 88/6, 222/7, B82a/10, B82a/11.

lüle (Ar.) Testi veya çaydanlık ağzı 27/6.

-M-

ma'ā (Ar.) Birlikte 138/15.

ma'ācin (Ar.) Macunlar 178/15.

ma'ācin-i müfid Yararlı macunlar 171/17.

mā'adā (Ar.) -den başka 12/9, 12/13, 28/13, 28/17, 107/6, 198/7.

mābeyn (Ar.) Ara B88a/12.

mac'ūn (Ar.) Macun 145/11.

ma'cūn (Ar.) Macun 8/6, 45/6, 46/5, 65/13, 68/8, 72/11, 79/14, 80/9, 87/13, 94/6, 103/4, 107/2, 112/13, 112/15, 118/17, 120/15, 121/3, 133/3, 133/6, 172/18, 176/5, 176/16, 177/1, 177/2, 177/3, 177/11, 179/5, 179/13, 180/2, 180/10, 180/15, 181/6, 181/15, 182/6, 182/8, 182/11, 182/18, 182/19, 183/3, 183/9, 183/17, 184/1, 184/14, 185/6, 243/14, A168B92a/5, A168B92a/6, A174B94b/21, A174B95a/12, A174B95a/12, A174B95a/2, A174B95a/20, A174B95b/7,

A174B95b/9, A174B96a/9, B6a/20.

ma'cūn-ı belādurū'l-kebīr Büyük beladur macunu A174B95b/21.

ma'cūn-ı benefşe Menekşe macunu 81/16.

ma'cūn-ı efitmūn Cin saçı macunu A174B95a/21.

ma'cūn-ı ekber Şifalı bir macun karışımı 183/5, 183/19, A174B95b/5, A174B95b/8.

ma'cūn-ı felāsife Şifalı bir macun 132/11, 178/3.

ma'cūn-ı ıtırıl-ı sağır Şifalı bir tür macun A174B95a/5.

ma'cūn-ı misk Misk macunu 119/1, A168B91a/10.

ma'cūn-ı misk-i kebīr Bir tür misk macunu 87/14.

ma'cūn-ı muḳavvī Bir kuvvet macunu A168B92a/10.

ma'cūn-ı nān Şifalı bir macun A174B95a/15.

ma'cūn-ı necālī Balgam giderici bir macun 177/8.

ma'cūn-ı nigūn Mide için faydalı bir macun 47/9.

ma'cūn-ı sefūf Safra ve balgam giderici macun 185/6.

ma'cūn-ı surincān Sürincan macunu 125/6, 125/17.

ma'cūn-ı şifā Şifalı macun 177/13.

ma'cūn-ı tevekkūlī Balgam, safra ve sevdā sıvılarını akıtan bir macun 174/1.

ma'cūn-ı usḳūf Safra ve balgamı temizleyen bir macun A174B96a/9.

ma'cūn-ı zencebīl Zencefil macunu A174B94b/12.

ma'cūn it(d)- Macun yapmak 148/14, 174/4, A174B94b/3.

ma'cūnū'l-mülūk Saç ve sakal ağarmasını önleyen bir macun 179/3.

ma'çūn (Ar.) Macun 43/12, 179/14.

ma'çūn-ı misk Misk macunu 66/18.

mādām (Ar.) Medem 198/8, 218/1, B78b/13.

ma'danūz tohumı Maydanoz tohumu 136/12, 137/2.

mādde (Ar.) Bir yara veya çıbandan akan cerahat; irin 24/4, 39/4, 40/7, 40/10, 40/18, 51/16, 66/1, 68/18, 99/16, 15/16, 104/4, 107/2, 114/10, 129/7, 132/9, 133/13, 178/3, 178/7, 189/19, 196/5, 209/16, 220/10, 220/9, 243/1, 243/2, 243/7, A108B51a/12, A84B41a/11, B84a/10, B84a/11, B84a/3, B84a/6, B85a/11, B85a/8, B87a/17.

mādde'-i kulunc Kulunç maddesi 86/9.

mādem (Ar.) Medem 29/2.

ma'den (Ar.) Maden 194/19, 196/17.

mafaşıl (Ar.) Eklemler 130/15, 130/18, A134B61b/21.

mafsal (Ar.) Eklem 7/11, 10/2, 121/11, 133/8, 166/14, A134B61b/17.

mafsallar ağırsı Eklem ağırları B76b/14.

mafsallar sızısı Eklem sızıları 202/13.

mağfürün-leh (Ar.) Bağışlanmış olan 180/2.

mağlāb (Ar.) Ezme, ezilmiş, şurup 16/15, 91/4, 91/5, 91/6, 93/10, 203/5.

mağrib (Ar.) Batı 11/1.

maḥal (Ar.) Yer 7/16, 22/14, A82B40a/12.

maḥall (Ar.) Yer 195/12, 200/12, B86a/11.

maḥbūb (Ar.) Sevgili 29/1, 120/5, A217B103b/20.

maḥlūḳ (Ar.) Yaratılmış olan 21/6.

maḥmūde (Ar.) Mahmude otu veya zamkı 16/18, 17/5, 17/7, 17/10, 17/11, 62/2, 91/6, 92/12, 165/8, 206/4.

maḥmūde ağacı Mahmude ağacı 92/10.

maḥmūdiye bkz. maḥmūde 145/9, 17/3, 174/2.

maḥmūdiyye bkz. maḥmūde 173/11.

maḥmūm (Ar.) Hummalı, ateşli 213/10.

maḥrūru'l-mizāc Sıcak mizaçlı B7a/6.

maḥv it(d)- Mahvetmek 103/1, 105/19, 120/17.

maḥv ol- Mahvolmak 83/11, 112/3, 146/11, 146/18, 237/13.

maḥzā (Ar.) Yalnız, ancak, sadece A80B37b/11.

maḥzūn (Ar.) Hüzünlü 2/7.

maḥzūnlik Hüzünlü olma durumu 227/11.

mā'il (Ar.) Eğilimli olan 15/13, 46/18, 55/1, 144/3, 143/18.

mā'-i lisānū's-gevr Sığır dili suyu A80B37b/16.

mā'il ol- Eğilimli olmak 15/3.

maḳ'ad (Ar.) Makat, anüs 96/11, 100/2, 101/5, 110/15, 110/16, 110/17, 111/4, 111/7, 111/9, 111/10, 111/12, 112/4, 112/5, 113/4, 113/7, 113/8, 112/10, 113/11, 114/18, 114/2, 114/6, 114/8, 114/9, 114/19, 115/19, 116/1, 116/6, 116/15, 117/9.

maḳām (Ar.) Makam B88a/11, B88b/12.

maḳbere (Ar.) Kabir, mezar 128/2, 166/10.

maķūle (Ar.) Çeşit, tür 2/3, 15/4, 102/12, 168/17, 247/11, A217B104a/5.

mal Mal 227/6, 227/15, 228/3, 229/8, 230/8, 231/1, 231/5, 231/9, 231/14, 232/4, 232/12, 234/9.

mala (Far.) Mala 189/15.

mālīhulyā Kuruntu, karasevda B76b/17.

māl-i firāvān Çok fazla mal 230/19.

māl-i hulyā Kuruntu, karasevda 2/18, 8/13, 8/16, 8/19, 9/9, 10/1, 10/7, 10/9, 10/11, 11/13, 14/2, 19/18, 102/10, 166/13, 166/6, 180/16, 181/2, 183/11, 196/6, 202/13, 208/18, 216/5, A174B94a/20, A174B95b/2, B76a/1, B76a/2, B85a/20.

ma' lūm (Ar.) Bilinen 1/11, 248/5, A168B90b/13.

ma' lūm ol- Bilinmek 7/10, 43/2, 101/9, 111/13, 131/10, 223/5, 235/9, 248/3, 274/6, B84b/12.

ma' nā (Ar.) Anlam 16/13.

mānend (Far.) Benzer, eş B78a/8.

māniz (?) Bu kelime yanlış yazıldığı için bir anlam veremedik. 179/10.

manşib (Ar.) Makam, mevki 231/11.

maraz (Ar.) Hastalık 17/4, 34/4, 37/14, 40/4, 47/10, 47/2, 64/7, 73/10, 74/14, 75/1, 76/13, 76/13, 85/18, 87/9, 91/13, 102/1, 102/8, 102/10, 102/11, 102/12, 110/6, 112/12, 12/14, 123/10, 123/19, 128/8, 132/19, 138/17, 139/5, 139/6, 142/9, 148/17, 151/6, 171/18, 173/13, 182/13, 184/13, 200/16, 205/17, 206/11, 206/17, 208/12, 213/1, 215/10, 215/17, 218/1, 221/12, 224/6, 239/3, A174B95a/7, A174B95b/20, A217B104a/1, A217B104a/11, A82B40a/11,

B5b/1, B76a/18, B76a/21, B82a/12, B85a/7.

marazlı Hastalıklı 43/1.

mariz (Ar.) Hasta, sayrı 1/19.

mariz ol- Hasta olmak B89a/1.

marsama (Lat.) Yemeklere konan bitkilerin ortak adı 7/16, 117/10.

marşama yabrağı Marsama yaprağı 21/15.

ma' rūf (Ar.) Bilinen 38/9, A168B92a/10.

marul Marul 58/19, 59/1, 77/10, 77/12, 141/3, 213/1, A168B91a/13, B82a/21, B86b/6.

marul şuyı Marul suyu B7a/9.

maşara (Yun.) Makara 20/10, 20/17.

maşlık Esrar B78a/17.

maşrū' (Ar.) Sara hastası 13/1, 13/11, 13/18, 14/1, 14/2, 14/12.

maştaki (Yun.) Sakız 26/19, 31/4, 49/11, 50/18, 61/14, 64/18, 69/9, 88/10, 91/6, 93/16, 94/5, 94/8, 109/11, 120/13, 145/13, 151/10, 160/4, 160/11, 172/9, 172/15, 175/5, 215/1, A168B90b/14, A168B91b/4, A172B3b/13, B174B94b/15, A174B94b/9, A174B95b/15, A80B37a/18, B82a/1, B86a/18.

maştaki şakızı Mastika sakızı B77a/3.

maştaki yağı Mastaki yağı 86/18.

māşūre (Ar.) Bir tür kamış boru B87b/4.

maşrıķ (Ar.) Doğu 11/1.

maţbūh (Ar.) Pişmiş 137/18, 142/16, 189/1, 190/7.

maţbū' ol- Güzelleşmek 90/12.

maţbūh (Ar.) Pişmiş 9/6, 9/13, 14/6, 132/2, 144/16, 152/15, 154/13,

A134B62a/7, A147B67b/21, A147B68a/9, A217B104a/7, B76b/4, B81a/8, B83b/15.

mā`u`l-cübn Peynir suyu 204/1, A80B37b/18.

mā`u`l-cinn Cin suyu 148/11.

mā`u`l-ğusl Gusül suyu 200/7.

mā`u`l-laḥm Et suyu 218/5.

mā`u`r-rummān Nar suyu 69/8.

mā`u`r-rummānın Nar suyu 77/5.

mā`u`ş-şarā Safran suyu 77/6.

maya Maya 12/12.

mayhoş (Far.) Tatlı ekşi ortası 9/2, 18/4, B82a/21.

mayıs Mayıs ayı, tezek, dışkı 127/7, 127/9, 127/11, 128/8, 170/15, B84b/18.

māyi (Ar.) Sıvı 227/17.

māyil (Ar.) Eğilimli A147B67b/20.

māyil ol- Eğilimli olmak 222/9.

maẓarrat (Ar.) Zarar, kayıp 194/13, A217B103b/14, B78a/16, B78b/3, B79b/10.

maẓarrat it- Zarar vermek B89a/19.

maẓarratlu Zararlı 90/7.

maẓhar düş- Mazhar olmak 232/2.

maẓı Mazi 186/8.

māẓi (Ar.) Geçmiş 186/9, 186/11.

maẓmaẓa (Ar.) Gargara 25/4, 25/5, 25/6, 25/10, 25/20, 26/10, 31/13, 32/1, B82a/7.

maẓmaẓa it(d)- Gargara etmek 23/7, 26/11, 211/11.

māzū (Ar.) Meşe ağacının yemişi, kumaş boyamada kullanılır 20/5, 35/5,

40/13, 41/17, 107/8, 112/5, 129/9, 170/12, B81a/15.

māzū unı Mazi unu 135/9.

mecāl (Ar.) Kuvvet, güç, dinçlik 222/9.

meclis (Ar.) Meclis 89/3, 138/13.

mecmū` (Ar.) Toplanmış olan 15/18, A84B41a/9, B89b/4.

mecnūn (Ar.) Çıldırılmış; deli; çılgın 10/2.

meczūm (Ar.) Cüzzamlı 199/3.

mef`ūl (Ar.) Yapılan, etkilenen A168B91b/11, A168B91b/12, A168B91b/17, A168B91b/17, A168B91b/9.

meflūc (Ar.) Felçli 200/9, 212/5, B85a/19.

meflūc ol- Felçli olmak 217/13.

meflūç (Ar.) Felçli 127/19.

meger (Far.) Meğer 17/15, 35/17, 55/14, 68/19, 69/18, 79/5, 89/17, 100/10, 102/3, 102/8, 128/5, 133/16, 138/7, 138/8, 138/18, 139/18, 171/11, 219/5, 222/1, 240/19, A217B103b/18, A82B39a/19, A82B39a/19, A82B39b/18, B82b/17.

me`ku`l-`ayn Göz pınarı damarı 56/13.

mekān (Ar.) Mekan 167/3, 167/15, 194/9, B6b/6.

mekr (Ar.) Hile, aldatma B84b/19.

mektūb (Ar.) Mektup 228/18.

melālet (Ar.) Üzüntü, sıkıntı 226/5, 228/14.

melhem (Ar.) Merhem 8/11, 53/17, 80/11, 153/14, 245/2, B87a/18.

melḥ (?) Bir at hastalığı 247/19.

melik (Ar.) Hükümdar 231/14.

melūl (Ar.) Üzgün, kırıgın 2/10.

melûl ol- Üzülmek 29/9, 230/15, 230/17.

meme Meme 117/5, 118/10, 119/11, 119/15, A80B37a/21, B89a/3.

memzûc it(d)- Karıştırmak 42/14, 45/4, 57/6, 51/18.

memzûc ol- Karışmak 143/2.

menâfi‘ (Ar.) Menfaatler 68/8, B84b/20.

menfa‘at (Ar.) Fayda, yarar 1/6, 50/19, 128/1, 173/16, 200/17, 202/3, 215/3, A225B108b/10.

menfa‘at it(d)- Fayda vermek 47/8, 48/13, 106/4, 142/7, 180/19, A174B94a/19, B80b/8.

men‘ eyle- Engellemek 68/18.

men‘ it(d)- Engellemek 19/9, 30/10, 31/6, 44/6, 47/19, 51/18, 170/14, 214/6, 219/13, B84a/13, B84a/16.

menî (Ar.) Sperm 42/6, 170/6, 181/1, 183/4, 204/18, 207/2, 210/6, 212/15, 213/6, 213/5, 215/1, 215/6, 215/8, 216/1, 216/3, A174B94a/20, A174B95a/16, B85b/1, B88a/11, B89a/2.

menkûl (Ar.) Aktarılmış, nakledilmiş 136/1, 5/10, A217B103b/15.

menzil (Ar.) Varılacak yer, konak yeri 29/16.

mercimek Mercimek 10/1, 30/13, 33/4, 34/16, 35/3, 55/6, 67/8, 85/2, 97/8, 109/1, 116/8, 119/18, 137/15, 144/2, 190/12, 210/11, 241/11, A134B61b/14, A168B91a/12, A82B40a/8, B84b/13, B86a/7, B87a/19.

merg-i müfâcâ Ani ölüm 217/18.

merg-i müfâcât Ani ölüm B85a/7.

merhem (Ar.) Merhem 22/19, 22/21, 23/2, 27/15, 30/6, 36/10, 39/16, 39/8,

60/6, 84/6, 114/5, 115/1, 115/11, 116/16, 116/18, 128/12, 146/9, 156/16, 157/11, 158/14, 161/9, 161/10, 161/14, 161/16, 162/7, 162/10, 163/6, 164/4, 164/15, 188/14, 189/3, 189/7, 190/6, 220/4, 220/6, 226/18, 227/4, 244/2, A108B51a/11, A108B51a/6, A168B90b/8, A168B90b/9, B6b/19, B77b/14, B80b/18, B83a/21, B83b/15.

merhem-i âhek Kireç merhemi B77b/14.

merhem-i bâsilîkûn Yürek damarı merhemi 156/2, 157/12, 161/9, 220/3, B84a/2, B84a/7.

merhem-i bâsilîkûn Yürek damarı merhemi 133/16.

merhem-i basilîkûn Yürek damarı merhemi 188/16, 188/12.

merhem-i cîvâriyûn Bir tür şifalı merhem B84a/1.

merhem-i havâriyûn Bir tür şifalı merhem 115/17.

merhem-i kâfurî Kâfur merhemi 27/17, 36/12, 109/15, 110/6, 115/12, 115/8, 116/11, 135/2, 155/15, 156/17, 158/4, 220/3, B83b/3.

merhem-i kayrûṭ Bir tür merhem 190/5.

merhem-i Mısrî Mısır merhemi 38/6, 109/15, 110/4, 160/16, 162/1, 188/16, 191/10, 226/18.

merhem-i muḳl Günlük merhemi 23/1, 36/12, 104/13, 158/3.

merhem-i pâsilîkûn Yürek damarı merhemi 135/7.

merhem-i rûsûl Bir tür merhem 38/7.

merhem-i selîkûn Yanmış kurşun merhemi 40/8, 110/4, 191/9.

merhem-i zencār Bakır sülfat merhemi 157/12.

merhem-i zenkār bk. merhem-i zencār 156/15, 190/4.

merhem-i zincefre Cıva sülfür merhemi B84a/2.

merhemlū Merhemli 133/16.

merḥamet (Ar.) Merhamet 2/15.

merḥūm (Ar.) Merhum 130/2, 180/2.

merkeb tırnağı Eşek tırnağı 167/2.

mermer Mermer 101/7, 166/10, A168B90b/10, A168B90b/9.

mersin (Ar.) Mersin 26/9, 31/21, 34/7, 49/13, 66/5, 69/2, 139/15, 224/4.

mersin şuyı Mersin suyu 44/5.

mersin şarābı Mersin şerbeti 40/15, 43/18, 200/19.

mersin tohumı Mersin tohumu 49/10.

mersin yabrağı Mersin yaprağı 34/6, 69/5, 73/12, 155/2, 170/12, 170/9.

mersin yağı Mersin yağı 112/6, 18/17.

mersin yaprağı Mersin yaprağı B7a/2.

mersin yimişi Mersin meyvesi 200/19.

mersin (Ar.) Mersin B83a/2.

mersin şuyı Mersin suyu B81a/11.

mersin şarābı Mersin şerbeti 78/17.

mersin tohumı Mersin tohumu 98/17.

mersin yağı Mersin yağı B81a/11.

mersin yaprağı Mersin yaprağı B81a/16.

mertebe (Ar.) Seviye 125/9, 225/5, 231/1, 47/9, 57/13, 67/19, 75/9, 77/19, 77/2, A80B38a/6.

mertebe²-i evvel İlk seviye A84B41a/14.

mervārīd-i nā-sufte Delinmemiş inci 58/1.

mervī (Ar.) Rivayet edilmiş olan 137/8.

merzencūş (Ar.) Tatlı mercanköşk bitkisi B81a/10, B87a/12.

merzencūş yağı Tatlı mercanköşk yağı 120/8.

meşḥūk (Ar.) Ezilmiş, dövülmüş 5/7, 111/11.

mesken (Ar.) Mesken 167/12, 194/9, 194/16, 194/18, 195/2, 195/4, 195/6, 195/7, B6b/6.

meslūka (Ar.) Haşlama 101/3.

mesmūmāt (Ar.) Zehirlenmeler 106/7, B78a/5.

mesrūr (Ar.) Sevinçli 206/18.

mesrūr eyle- Sevindirmek 206/9.

mesrūrī (Ar.) Sevinçli A168B91b/10.

meşelā (Ar.) Söz gelimi 90/13, 94/16, 111/16, 16/17, 186/8, 199/17, 199/7, 201/9, 203/7, 217/9, A217B103b/20, A225B108b/20, B78a/5, B81a/13.

meştūr (Ar.) Yazılmış 123/16, B78b/18.

mestūr (Ar.) Saklı, gizli, örtülü B88a/12.

meşāyih (Ar.) Şeyhler 5/10.

meşgūl ol- Meşgul olmak 10/8, 139/5, A168B91b/1.

meşhūr (Ar.) Meşhur 210/16, 245/14, B75b/20, B86b/5.

meşin (Far.) Meşin 84/12, 84/16, 98/12, 189/8.

meşreb (Ar.) Huy, karakter 70/1.

mevcūd ol- Var olmak 247/4.

mevīzec (Far.) Yabani kuru üzüm 7/19, B86a/18.

mevīzek (Far.) Frenk asması A168B91b/7.

mevîz (Far.) Kuru üzüm 13/9.

mevt (Ar.) Ölüm 1/18, 196/11, 198/17, 221/11, 221/13, 221/14, 222/2, A147B68a/6.

meydan Meydan 103/19.

meyl eyle- Eğilim göstermek 118/7.

meyl it- Eğilim göstermek 168/15, 246/8, A82B39b/14.

meyl itdür- Meyl ettirmek 206/14, 207/5.

mezdegi Bu kelimenin A nüshasında yanlış yazıldığını doğrusunun maştakî olduğunu düşünüyoruz. 16/18, 165/8, 17/6, 17/8, 129/10, 175/9, 177/2, 177/4, 180/9, 181/12, 181/18, 184/8, 190/18, 191/11, 191/15, 201/15, 202/4, 203/9.

mez-kür (Ar.) Adı geçen, zikredilen 135/17, 155/9, 179/10, 225/9.

mıh (Far.) Büyük çivi, mih 21/9, 21/11, 26/1, 156/14.

mıknâtis (Ar.) Mıknatız 37/19

mıknâtis taşı Mıknatıs taşı 119/10.

mışır Mısır 135/16.

mi' de (Ar.) Mide 3/22, 4/21, 31/3, 35/17, 36/14, 36/16, 44/7, 45/12, 45/15, 45/17, 45/18, 46/3, 46/4, 46/9, 47/3, 47/5, 47/6, 47/7, 47/10, 47/17, 47/18, 47/19, 48/1, 48/1, 48/6, 48/12, 48/16, 49/2, 49/8, 49/19, 50/4, 70/9, 72/16, 75/17, 90/14, 92/1, 93/2, 100/6, 100/7, 107/10, 108/10, 112/19, 118/3, 118/12, 130/5, 136/15, 140/1, 143/3, 161/15, 166/13, 176/6, 177/11, 177/14, 178/11, 181/5, 181/8, 181/19, 182/11, 184/5, 185/11, 185/9, 187/1, 196/3, 196/4, 198/8, 196/19, 201/4, 204/4, 204/8, 205/4, 205/6, 206/6, 206/13, 207/14, 209/16, 210/12, 211/5, 211/7,

212/11, 212/15, 212/16, 213/4, 213/9, 213/16, 214/5, 214/10, 214/14, 214/17, 214/19, 215/1, 215/7, 215/19, 225/4, 233/13, 245/8, A134B61b/13, A174B94b/5, A174B95a/5, A82B39b/12, A84B41a/14, A84B41a/16, B76b/8, B76b/9, B77a/3, B78b/2, B82a/12, B82a/21, B85a/2.

mi' de ağrısı Mide ağrısı 45/11, 47/3, 48/17.

mi' de ağzı Mide ağzı 30/13, 97/1.

mi' de-nüvâz Maydanoz 108/4.

mi' de-nüvâz yaprağı Maydanoz yaprağı 24/16.

mi' de-nüvis Maydanoz B79a/18, B79b/1.

mi' de sovuqluğı Mide soğukluğu 106/5.

mi' de süstligi Mide zayıflığı 210/5.

mi' de yeli Mide gazı 176/18.

mi' de za' fı Mide hassasiyeti 47/8.

mikdâr (Ar.) Miktar 8/10, 19/2, 19/4, 26/14, 32/19, 32/20, 33/21, 34/5, 34/6, 40/18, 42/15, 44/11, 50/6, 56/9, 58/1, 64/2, 65/10, 67/11, 68/5, 79/5, 79/6, 80/9, 82/8, 86/6, 88/10, 91/6, 91/7, 91/8, 91/17, 92/3, 92/16, 93/11, 97/14, 98/7, 98/8, 98/13, 111/11, 113/19, 114/1, 114/18, 120/14, 124/1, 126/16, 127/13, 141/19, 151/14, 153/12, 153/13, 153/14, 163/3, 167/7, 171/3, 174/3, 175/1, 183/9, 191/13, 191/14, 193/11, 194/4, 196/1, 200/13, 204/7, 224/11, 238/11, 241/6, 242/12, A108B51a/2, A168B90b/11, A174B94b/16, A174B94b/3, A174B95a/20, A80B37b/14, A84B41a/9, B1b/5, B82b/8, B85a/9, B82b/9, B85a/10, B85a/9, B86b/17, B87a/3.

mil (Ar.) Uzun metal çubuk 104/11, 161/4, 161/5, 163/18.

milḥ (Ar.) Tuz 205/4.

melḥac (Ar.) Akıntı yeri 240/6.

milḥ-i hindī Hint tuzu 179/18.

mim (Ar.) Mim harfi 26/1.

münib (Ar.) Bol 156/16.

minvāl (Ar.) Usul, tarz 16/12.

mir'at (Ar.) Ayna B78b/12.

mirriḥ (Ar.) Merih 11/6, 11/7.

misk (Ar.) Misk 42/7, 52/7, 66/14, 67/19, 68/6, 81/16, 113/7, 118/13, 172/16, 173/17, 178/14, 206/8, 218/11, B88a/7.

misk-i ḥālis Saf misk A168B91b/4

misklū Miskli 66/12.

mişirtīṭūs Mesir macunu 14/7.

mişirtīṭūs Mesir macunu B79b/19.

mişkāl (Ar.) 4,2237 gram gelen ağırlık ölçüsü birimi 14/6, 17/10, 18/12, 18/15, 28/12, 40/17, 49/13, 70/14, 72/14, 72/17, 75/19, 86/13, 88/18, 92/12, 106/14, 107/14, 121/3, 124/13, 130/13, 162/12, 166/8, 170/3, 172/3, 172/4, 172/5, 172/6, 172/14, 173/16, 174/1, 174/2, 174/3, 179/2, 179/7, 179/8, 179/9, 179/10, 179/12, 179/19, 180/17, 182/1, 184/4, 185/7, 185/8, 185/9, A134B61b/16, A174B94a/18, A174B94b/11, A174B94b/17, A174B95b/12, A174B96a/10, A174B96a/11, A174B96a/12, A80B37b/13, B84b/9.

misvāk (Ar.) Misvak 238/9.

miyāne (Ar.) Ara, orta 198/2.

mizāc (Ar.) Mizaç 2/4, 10/11, 17/2, 17/3, 31/19, 47/4, 68/14, 69/5, 92/10, 165/10, 194/15, 199/12, 202/18, 213/11, 214/4, 215/11, 218/9, A82B39a/17, B83a/13, B83b/15, B85a/3.

mizāclı Mizaçlı 50/19, 51/1.

mizāclu Mizaçlı 136/17, 166/14, 207/9, 218/16.

maḡlāb-ı minfaḥ Isıtıcı bir şurup 81/14.

mu'ālece (Ar.) İlaç yapma 1/7, 3/17, 4/15, 4/23, 4/30, 4/31, 8/14, 14/18, 20/1, 24/3, 133/12, A217B103b/17, A217B104a/11, B2a/1, B6b/11.

mu'ālece eyle- İlaç yapmak 218/1.

mu'ālece (Ar.) İlaç yapma 18/9.

mu'allak (Ar.) Boşluk 11/9.

mu'tād (Ar.) Alışılmış 64/10, 64/9, 91/3.

mu'tād ol- Alışılmış olmak 90/8, 90/10, 90/13.

mu'tedil (Ar.) Ilımlı 41/3, 75/7, 81/11, 82/16, 141/1, 141/2, 195/5, 198/1, 212/8, 215/9, 217/8, 223/11, 224/9, A147B68a/11.

muḥāṭara (Ar.) Tehlike 149/9, 219/12.

muḥabbet (Ar.) Sevgi A168B91b/11.

muḥallil (Ar.) İyileştirici merhem 40/6, 188/9, B84a/5.

muḥarrā (Ar.) Kaynamış, haşlanmış 8/11, 86/14, 88/9, 128/18, 147/13, 166/1, 169/8.

muḥarrā ol- Haşlanmak 170/19.

muḥarrik (Ar.) Hareket ettiren 215/10.

muḥriḳa (Ar.) Yakıcı, ateşli 136/17.

muḥarrir (Ar.) Yazan, yazıya geçiren B1b/14.

muḥaṣṣal (Ar.) Üretilmiş, elde edilmiş
34/13, 112/19, 133/4.

muḥālefet it- Muhalefet etmek 70/3.

muḥālif (Ar.) Aykırı, uymayan 4/4, 9/3,
34/10, 73/10, 97/9, 119/16, 127/17,
151/17, 151/6, 152/3, 154/4,
171/13, 196/9, 199/2, 213/2, 235/2,
235/4, 244/7, 244/8, B80a/11.

muḥāṭar (Ar.) Tehlike 42/3.

muḥāṭara (Ar.) Tehlike 133/16, 162/16,
199/4, B87a/16.

muḥaffef (Ar.) Hafifletilmiş 132/13.

muḥbeṭ (Ar.) Az kalma 221/11.

muḥtaṣar (Ar.) Kısaltılmış olan B1b/10,
B6b/22.

muḥtelif (Ar.) Farklı 47/5.

muḥkem (Ar.) İyi, sağlam 3/5, 5/7, 6/17,
8/11, 16/6, 16/9, 19/15, 24/15,
24/19, 24/20, 25/21, 26/3, 27/2,
27/7, 29/10, 32/20, 34/9, 36/5,
45/10, 50/6, 53/16, 54/11, 63/13,
68/14, 73/18, 79/8, 80/14, 88/9,
91/7, 91/9, 94/5, 102/15, 106/17,
117/2, 117/5, 117/8, 118/4, 121/5,
124/1, 124/11, 127/10, 128/14,
129/11, 130/5, 131/6, 136/4,
137/10, 145/16, 146/7, 147/4,
147/7, 151/12, 152/17, 154/5,
157/18, 159/18, 165/3, 165/9,
170/3, 173/4, 173/11, 173/17,
176/15, 178/11, 179/1, 179/18,
180/6, 181/6, 183/4, 184/5, 185/5,
185/18, 186/10, 186/12, 193/9,
193/11, 196/19, 205/5, 214/2,
217/15, 238/18, 239/5, 239/6,
239/14, 241/1, 241/19, 241/8,
242/11, A168B90b/8,
A168B91a/3, A168B91b/14,
A168B91b/4, A174B94b/3,
A174B95b/13, A174B96a/8,
A225B108b/14, A225B108b/6,

A80B38a/2, A82B39a/2,
A82B39a/8, A82B39b/4, B81b/3,
B83a/5, B86b/10, B87a/9, B88a/10,
B89b/9.

muḥkem it(d)- Sağlamlaştırmak 205/14,
211/12, A174B95a/16.

muḥtemel (Ar.) Muhtemel 169/10, 220/8.

muḥābele (Ar.) Karşılık A82B40a/16.

muḥārin (Ar.) Yaklaşmış, uygun 11/7.

muḥaddem (Ar.) Önce 17/12, 219/2,
A82B39a/2.

muḥaddemā (Ar.) Bundan önce 13/7,
191/16.

muḥaddeme (Ar.) Başlangıç 15/12,
154/11.

muḥarrer (Ar.) Kesin 68/8, 71/14, 120/17,
121/18, B76b/16, B87a/10.

muḥavvī (Ar.) Kuvvet veren 174/13,
180/4, 183/17, 214/5, 222/13,
A168B91a/10, A168B91a/9,
A168B91b/7, A174B95b/7,
B76b/11.

muḥavviyāt (Ar.) Kuvvet vericiler B6a/18.

muḥayyed ol- Bağlanmak 240/17.

muḥayyed (Ar.) Bağlı olma 1/8.

muḥīm (Ar.) İkamet eden B1b/7.

muḥīm ol- İkamet etmek A168B91b/2.

muḥl (Ar.) Günlük ağacı 133/16, 175/13.

muḥl-ı ezrak Günlük ağacı ve zamkı
112/14.

muḥtezā (Ar.) Gereken, gerekli olan
169/19.

mum Mum 25/17, 56/9, 79/17, 83/1,
125/14, 157/11, 161/16, 163/19,
226/11.

mum rūḡan Cila mumu 74/16, 101/5.

mum yağı Mum yağı 163/5.

murād (Ar.) İstek, arzu, amaç 2/14, 17/2, 49/7, 70/5, 91/18, 91/6, 92/3, 100/18, 114/7, 127/14, 193/18, 194/2, 227/14, 228/16, 229/1, 229/17, 229/7, 231/13, 234/4, 234/13, 235/3, 240/15, B77a/4.

murād idin- Amaç edinmek 24/12, 50/2, 50/5, 51/4, 70/3, A225B108b/20.

murād it(d)- İstemek 17/7, 31/10, 51/9, 67/16, 82/3, 84/9, 88/16, 90/17, 91/15, 91/8, 93/15, 123/14, 223/2, 224/19, 225/9, B83a/5.

murād ol- Amaçlanmak 240/12.

murād olun- Amaçlanmak 45/16.

murabbā (Ar.) Terbiyelenmiş; şerbet içinde kaynatılıp özel olarak terbiye olunmuş meyve suyu veya tatlı 44/2, 72/6, 79/2, 209/4, 210/9, A168B91b/5, B76b/10, B76b/19, B76b/19.

murabbā'-ı helile Helile murabbası 174/7.

murabbā'-ı şakākul Yabani havuç murabbası 174/16.

murabbā'-i zencebīl Zencefil murabbası 174/12.

murabba' bk. murabbā 12/8.

murattīb (Ar.) Rutubetli, nemli A147B68a/10.

murdār (Far.) Kirli, pis, iğrenç 39/14, 110/1, 110/3, 155/17, 191/8, B6b/3.

murdāriliği Omurilik 156/13, B83a/11.

murdārilik Omurilik 38/9, 115/14, 190/2.

murdārılığ(ğ) Pislik, iğrençlik 56/6, 109/15, 109/16, 110/4, 191/3.

murd yaprağı Mersin yaprağı 26/13, B88a/6.

mushīk it(d)- Dövmek, ezmek 32/20.

muşāḥabet (Ar.) Sohbet etme 10/8.

muşaffā (Ar.) Saflaştırılmış 3/8.

muşırr (Ar.) İsrar eden 1/1.

muşırr ol- İsrar etmek 235/6.

mutavassıṭ (Ar.) Orta halli 16/2, 33/17, 123/17.

muttaşıl (Ar.) Devamlı, bitişik 15/2, 15/7, 147/2, A147B68a/4.

muttaşıl ol- Bitişik olmak 86/11.

muṭlaḳ (Ar.) Kesin 17/6.

mūmiyā (Far.) İran'da İstahri şehrinde bir mağaranın damından damlayan berrak ve rengi siyaha yakın, tedavi edici özelliği olan doğal bir zamk 108/11, A168B91a/7, B77a/13, B82a/2.

mūmiyā'-i hindī Hint zamkı A168B90b/16.

mūriş-i fakr Fakirlik getiren 238/4.

mūziyāt (Ar.) Zararlı böcekler B79b/13.

muwāfiḳ (Ar.) Uygun 41/10, 199/16, 207/9, 215/8, 216/7, B85a/3.

muẓır (Ar.) Zararlı 54/2, 70/2, 133/2, 234/15, 236/18.

muẓırr (Ar.) Zararlı 90/10.

mübārek (Ar.) Kutlu, kutsal 13/6, 68/6, 247/3.

mübāşeret (Ar.) Başlama, girişme 170/1.

mübāşeret eyle- Girişmek, birleşmek 232/10.

mübāşeret it(d)- Girişmek, birleşmek A168B91b/14.

mübeddel ol- Değişmek, dönüşmek 228/15.

müberrā ol- Arınmak, temize çıkmak
90/19.

mübtelā (Ar.) Düşkün, müptela 11/17,
72/13.

mübtelā ol- Müptela olmak 13/8, 88/8,
110/9, 111/8, 123/4, 180/10,
208/15.

mücāmaʿat (Ar.) Cinsel ilişkide bulunma
169/8.

mücellā (Ar.) Parlak 3/8, 28/11, 28/16,
28/9, 29/5.

mücerreb (Ar.) Denenmiş olan 7/19, 8/6,
8/9, 8/13, 19/19, 21/9, 23/21, 25/3,
25/4, 25/11, 25/14, 30/10, 33/2,
33/21, 34/2, 34/10, 35/9, 35/17,
43/10, 43/17, 45/11, 47/15, 52/5,
53/18, 54/8, 54/14, 58/1, 58/6,
65/13, 76/19, 77/1, 79/5, 79/10,
79/18, 80/17, 80/19, 84/5, 85/5,
88/14, 94/11, 94/14, 97/19, 98/1,
98/4, 98/6, 98/8, 98/10, 98/14,
101/18, 102/17, 103/3, 105/4,
105/13, 107/14, 108/5, 108/10,
110/12, 111/4, 111/7, 111/13,
113/14, 113/16, 114/4, 114/15,
115/1, 116/3, 116/19, 117/6, 117/7,
117/11, 122/8, 123/3, 123/14,
124/12, 126/8, 127/4, 128/7, 129/7,
130/2, 130/7, 131/5, 131/10, 136/9,
136/13, 137/13, 141/5, 141/7,
141/8, 141/9, 141/11, 142/3, 143/2,
145/1, 145/2, 146/17, 147/6, 147/9,
148/4, 150/5, 152/8, 153/10,
153/14, 154/4, 155/1, 155/4, 159/9,
163/8, 165/11, 168/2, 168/9, 170/4,
179/12, 181/16, 182/9, 184/14,
186/13, 187/2, 191/11, 192/9,
193/10, 193/14, 193/19, 200/10,
227/5, 242/6, 242/9, 242/15,
242/17, 244/12, 244/17, 245/1,
245/8, 245/16, A108B50b/20,
A147B67b/18, A168B91a/19,
A168B91b/1, A168B92a/10,

A168B92a/7, A174B94b/13,
A174B95a/3, A174B95b/21,
A80B37b/12, A82B38b/18,
A82B39a/6, A82B39a/7, B77a/12,
B77a/14, B78a/16, B79b/10,
B80b/1, B80b/13, B82a/14,
B82b/11, B83a/10, B83a/11,
B83b/19, B84b/6, B85a/20,
B85a/3, B86a/21, B87a/21,
B89a/12.

mücerrebāt (Ar.) Denenmiş olanlar 184/1,
A174B95b/9.

mücerred (Ar.) Soyut, yalnız 102/1.

müdāvet eyle- Gayret etmek,
çabalamak 214/1.

müdāvet it(d)- Gayret etmek,
çabalamak 42/5, 49/6, 53/11, 71/16,
72/1, 136/2, 180/3, 180/10, 238/10.

müdmin-i hamr İçki müptelası 168/10.

müfācāt (Ar.) Ansızın meydana gelme
196/11.

müfāraḳat (Ar.) Ayrılık 42/4.

müferih (Ar.) Ferahlatıcı 13/17, 28/12,
180/3, 183/3, 185/3, 204/19, 205/6,
208/1, A174B95a/1, A174B95a/15,
A174B96a/7, B6a/20.

müferihāt (Ar.) Ferahlatıcılar 9/5, 171/16.

müferihāt-ı yāḳūtī Yakutlu ferahlatıcı
119/1.

müferihü'l-ḳalb Kalbi rahatlatan 121/19.

müfid (Ar.) Faydalı 8/15, 9/13, 10/2, 10/8,
10/9, 10/11, 11/15, 12/13, 13/13,
18/15, 18/18, 19/19, 25/11, 29/20,
30/1, 31/9, 32/6, 32/14, 37/17,
38/17, 38/20, 43/9, 43/13, 43/14,
47/9, 59/5, 59/6, 59/19, 60/9, 63/18,
64/10, 65/16, 67/13, 67/16, 70/10,
71/9, 71/17, 73/2, 73/5, 74/3, 75/16,
75/17, 83/4, 83/10, 83/12, 84/13,
84/17, 85/19, 88/9, 89/5, 94/7, 97/7,

97/12, 97/13, 98/17, 99/6, 108/14,
112/6, 113/10, 113/13, 117/6,
120/4, 120/16, 121/12, 122/5,
122/12, 124/15, 125/8, 125/18,
129/2, 129/12, 130/15, 130/16,
130/18, 130/19, 135/12, 137/1,
141/12, 141/13, 141/15, 143/14,
151/3, 153/2, 158/6, 158/7, 158/8,
158/17, 159/1, 159/13, 166/3,
166/7, 175/3, 179/6, 182/4, 182/13,
183/12, 184/7, 195/18, 196/5,
197/18, 199/13, 199/17, 200/16,
202/11, 202/17, 203/11, 203/15,
203/18, 205/17, 206/1, 206/19,
207/15, 208/2, 208/17, 209/5,
209/10, 210/5, 210/15, 211/8,
211/10, 211/13, 212/5, 212/8,
213/16, 213/19, 214/3, 214/13,
215/1, 215/4, 215/10, 215/14,
216/1, 219/14, 219/16, 226/8,
226/12, 226/17, 226/18,
A168B90b/11, A168B91a/10,
A168B91a/7, A174B94b/13,
A174B94b/19, A174B95a/7,
A174B95b/15, A174B95b/2,
A217B104a/10, A82B39b/1,
A82B39b/2, A82B40a/10,
A82B40a/21, A82B40a/9, B1b/10,
B6b/7, B76a/2, B76b/7, B77a/14,
B77b/6, B79b/14, B79b/15, B7a/7,
B7a/8, B80a/18, B81a/2, B81b/2,
B81b/20, B81b/21, B82a/2,
B84a/12, B84a/16, B84a/19,
B84b/10, B84b/17, B85a/16,
B85a/19, B85a/19, B85a/3,
B85a/21, B85b/1, B86a/2, B86a/6,
B86b/2, B86b/5, B86b/6, B86b/7,
B88a/3.

müfid ol- Faydalı olmak 17/19, 22/2, 68/3,
78/3, 102/6, 108/12, 108/19,
114/10, 115/18, 128/16, 200/12,
200/18, A108B51a/11,
A82B39a/11, A82B39a/13,
B76b/15, B77b/1, B77b/1,

B77b/18, B79a/7, B84b/19,
B86b/1, B87a/19, B87a/7, B87b/1.

müfredât (Ar.) Ayrıntılar 204/15, B6b/8.

mü'ellif (Ar.) Yazar B1b/14.

mühimm (Ar.) Önemli 90/1.

mühimmât (Ar.) Önemli olanlar 15/4.

mühlik (Ar.) Helak eden, yok eden 90/11.

mühmel (Ar.) İhmal edilmiş olan 148/6.

mükâleme eyle- Karşılıklı konuşmak 18/3.

mükedder (Ar.) Üzüntülü, kederli 216/12.

mükerrer (Ar.) Tekrarlanmış olan 136/15,
224/13, A217B104a/5.

mülâhaza it(d)- Düşünmek 97/2.

mülâyim (Ar.) Halim selim, uysal,
yumuşak, ılıman 41/7, 62/8, 89/7,
133/16.

mülâyim it(d)- Yumuşatmak 195/11.

mülâyim ol- Yumuşamak 208/5.

mülâzemet it- Kendini bir işe vermek
183/16, A174B95b/6.

mülk (Ar.) Mülk 227/17.

mülûhiye (Ar.) Muhliye 39/7.

mülûkiyye bk. mülûhiye 56/18.

mümkin (Ar.) Mümkün 218/1,
A82B40a/7, B78b/13.

mümkün (Ar.) Mümkün 104/12, 139/14,
77/16, B1b/4, B79b/17.

münāsib (Ar.) Uygun 3/27, 14/18, 59/3,
64/7, 68/14, 187/8, 218/9,
A82B39b/3.

müncemid ol- Donmak 100/19.

münfetiḥ (Ar.) Açılmış olan 41/18.

mürdesenc (Far.) Doğal kurşun oksit
157/18.

mürdeseng (Far.) Doğal kurşun oksit
B77b/2, B78a/6, B85a/15, B89b/4.

mürekkeb (Ar.) Mürekkep; -den oluşan
131/14, 186/4, 236/3, 236/5, 237/2.

mürr (Ar.) Bir tür Yemen sumacı 133/16.

mürr-i şâfi Saf Yemen sumacı 84/11.

mürür it- Geçmek 13/13.

mürver (Far.) Mürver 153/13.

mürver ağacı Mürver ağacı 93/18, 153/10.

müsebbib (Ar.) Sebep olan 199/14.

müsemme-yât (Ar.) Zehirli maddeler
B78a/12.

müşil (Ar.) İshal edici madde 4/11, 16/17,
17/5, 26/5, 26/11, 31/12, 31/16,
41/16, 42/15, 46/15, 54/3, 69/3,
82/8, 89/5, 89/11, 89/15, 89/17,
90/1, 90/17, 90/19, 91/18, 91/2,
91/4, 92/14, 92/16, 93/12, 93/14,
94/4, 94/19, 100/5, 118/18, 132/17,
132/18, 133/10, 137/18, 139/8,
140/13, 144/4, 145/17, 169/15,
182/19, 198/15, 218/2, 224/13,
228/6, A174B95a/13,
A217B104a/8, B81a/2, B82b/1,
B82b/16, B82b/17, B89a/8.

müşil dut- Müşil tutmak 74/14.

müşil eyle- Müşil yapmak 154/11.

müşil şamğı Müşil zambak 89/5.

müşil şerbet Müşil şerbet 217/2.

müşil şerbeti Müşil şerbeti 100/4.

müşelles (Ar.) Üç kere kaynatılarak
koyulaştırılmış, baharat ve şeker
karışımı şurup 201/3, 201/4,
201/16, 201/18.

müsteski ol- Karnı su toplamak
A82B39b/5.

müstevli ol- Yayılmak, genişlemek
181/10, A174B94b/7.

müşāhede it(d)- Gözlemek 24/8, 50/19,
68/8, 91/8, 130/6, 136/6, 169/3,
173/16.

müşāhede ol- Gözlenmek 178/16.

müşfi' ol- Yardımsever olmak 235/5.

müşg (Far.) Misk 66/17, 143/7.

müşkil (Ar.) Güç, zor 74/14, 129/13,
188/19, B83b/14.

müştedd (Ar.) Şiddetlenmiş 17/4, 17/15.

müştedd it(d)- Şiddetlendirmek 102/12.

müteğayyir (Ar.) Değişmiş, başkalaşmış
B84a/4.

müteğayyir ol- Değişmek, başkalaşmak
B81a/14.

müte' affin (Ar.) Kokuşan, pis kokulu 96/7.

müte' affin ol- Kokuşmak 217/4,
A147B68a/1.

müte' allik (Ar.) İlgili 2/17, 2/19, 2/20,
2/21, 4/16, 4/22, 4/29, 8/13, 12/11,
14/14, B5b/8, B83b/12.

müterettib ol- Düzenlenmiş olmak
A168B91b/19.

mütevâtir (Ar.) Yaygın bir şekilde 142/19,
155/1, 221/11, 240/1, A82B40a/5,
B85a/15.

mütevellid ol- Ortaya çıkmak 90/7.

müttefik ol- Birleşmiş olmak 188/19.

müvecceh (Ar.) Herkesin beğendiği 3/8.

müyesser (Ar.) Kolay olan 1/13, 2/4,
14/12.

müyesser ol- Kolay elde edilmek 127/15,
234/14.

müzevvere (Ar.) Çeşitli sebze ve
meyvelerin pişirilmesi ile yapılan

etsiz bir tür çorba 9/15, 18/7, 33/13, 75/4, 77/11, 81/12, 81/15, 101/14, 137/15, 139/1, 139/2, 140/16, 141/1, B77b/12, B77b/13, B78a/13, B85a/11.

-N-

nabz (Ar.) Nabız 221/5, 221/14, 222/5, 222/8, 222/12, 223/2, 223/4.

nacaç (Far.) Bir tür odun baltası 161/3.

nadasī Dinlendirilmiş 85/14.

nāfi (Ar.) Faydalı 5/2, 12/10, 16/5, 19/17, 101/12, 110/12, 111/6, 112/7, 112/13, 113/2, 120/11, 127/18, 128/8, 131/9, 136/7, 136/11, 136/15, 137/3, 137/9, 151/5, 158/13, 158/14, 170/16, 172/18, 173/13, 173/18, 175/1, 178/18, 179/3, 179/14, 179/15, 180/4, 180/16, 187/11, 194/7, 195/19, 197/18, 199/6, 203/1, 203/10, 204/11, 204/12, 205/2, 205/6, 206/3, 206/11, 206/17, 210/3, 212/2, 215/2, 215/4, 215/5, 216/4, 219/9, 30/18, 31/2, 32/8, 38/1, 39/3, 40/3, 41/12, 41/6, 42/9, 49/16, 62/17, 65/4, 65/8, 68/6, 70/13, 75/19, 76/5, 79/6, 80/13, 82/6, 85/18, 89/10, 97/8, 98/11, 98/2, 99/5, A225B108b/13, A225B108b/4, A80B37b/16, A80B37b/3, A82B39b/3, A82B40a/20, B7a/5, B76a/1, B77a/19, B77b/5, B77b/6, B79a/10, B81b/19, B82a/1, B82a/2, B82b/8.

nāfi ol- Faydalı olmak 137/7, 155/11, 152/3, 152/7, 154/1, 155/8, 158/2, 171/19, 172/2, 190/9, 201/8, 216/7, A82B39a/10, A168B91a/13, A80B37b/9, B76a/14, B79b/3, B81b/18, B84b/4.

nāgāh (Far.) Ansızın 56/19, 229/9, 246/18.

nākış (Ar.) Eksik olan 220/19.

nakl (Ar.) Aktarma, taşıma 6/12.

nakl it(d)- Aktarmak, taşımak 67/4.

namāz (Far.) Namaz 111/15, 235/6.

namāz kıl- Namaz kılmak 238/6.

na'na (Ar.) Nane 42/6, 45/12, 47/14, 47/15, 48/5, 48/10, 48/15, 69/7, 95/16, 118/15, 167/15, 203/12, 204/7, 206/13, 207/10, A225B108b/12, B79a/21, B79a/9.

na'nā (Ar.) Nane 23/9, 71/2, 206/16, A108B51a/5, B82a/3.

na'nā şuyı Nane suyu B7a/7.

na'ne şarābı Nane şerbeti 49/12.

na'ne ma' cūmı Nane macunu 42/1.

nar Nar 114/11, 114/13, 190/8, A225B108b/10, B80b/13.

nārdenk (Far.) Nar, erik, kayısı, vişne gibi meyvelerden yapılan pekmez 69/3.

nārdenk aşı Nardenk yemeği 78/6.

nārdin (Far.) Rum sümbülü denen çiçek 227/3.

nārdin aşı Nardin yemeği 46/1.

nārenc (Far.) Turunç, portakal 71/13.

nāreside (Far.) Büluğ çağına ermemiş 159/13.

nār-ı fāris Veba günlerinde ortaya çıkan kabarcık ve şişlik yangısı veya acısı 157/13.

nār-ı misk Nara benzer kokulu bir Hint meyvesi 172/4, 174/3.

nar kabı Nar kabuğu 31/21.

nar kabuğı Nar kabuğu 27/7.

nar şarābı Nar şerbeti 90/16.

naşır (Ar.) Nasır 110/3.

nāşır (Ar.) Nasır 129/13, 155/16, 158/18.

nāşır eti Nasır eti 115/16, 163/4, 52/15.

naşiret (Ar.) Çok yardım eden 227/9.

nāşūr (Ar.) Nasır 28/2, 179/6, 190/2.

nā-sufte (Far.) Delinmemiş 58/1.

nāsūr (Ar.) Gözün bir köşesinde veya sürekli koştuktan dolayı dirsekte görülen bir at hastalığı .247/18

nażar (Ar.) Bakma 2/12, B6a/6.

nażar it(d)- Bakmak 121/18, 241/11.

nāzik (Ar.) Nazik 16/17, 21/19, 22/20, 169/6, 177/3, 182/16, 182/8, 226/10, 247/7, A168B91b/7, A174B95a/10, A174B95a/2.

nāzile (Ar.) Nezle 4/7, 5/10, 26/18, 82/5, 100/7, 127/19, 174/8, 181/2, 181/10, 197/10, 197/17, 217/8, 79/16, 81/7, 81/9, 81/18, 82/5, 82/12, 82/13, 82/14, 82/18, A174B94a/21, A174B94b/6, A82B38b/18, A82B38b/21, A82B38b/21, A82B39a/3.

nāzil ol- İnmek B86a/12.

nażir (Ar.) Benzer, eş, örnek 247/5.

ne Ne soru kelimesi 1/12, 1/13, 2/3, 2/12, 5/9, 9/11, 19/10, 29/7, 34/13, 82/10, 86/9, 99/15, 100/17, 101/19, 113/8, 115/4, 123/2, 133/15, 142/8, 147/2, 159/19, 163/16, 194/4, 194/6, 198/1, 205/12, 215/3, 215/4, 216/9, 217/1, 223/10, 223/15, 246/4, 246/5, A82B40a/8, A168B90b/11, A168B91b/9, A225B108b/19, B6b/10, B6b/9, B80b/18, B88a/2.

nebāt (Far.) Nöbet şekeri 86/13, 172/16.

nebāt şekeri Nöbet şekeri 43/10, 56/10, 57/12, 74/19, 80/2, B82b/7, B83a/17.

nebī (Ar.) Peygamber 10/17.

neden Sebep 96/7.

ne deñlū Ne kadar 5/10, 5/13, 50/3, 63/5, 175/15, 208/2, B79b/2, B79b/6.

nefes Nefes 18/3, 43/3, 66/3, 74/9, 87/3, 194/11, 202/12, 209/4, 211/11, 221/8, 221/11, 221/14. B76b/20.

nefes yolu Nefes yolu 178/5.

nef (Ar.) Menfaat 7/16, 8/19, 12/13, 16/12, 28/7, 43/15, 71/6, 91/13, 91/8, 94/2, 136/6, 147/16, 154/7, 169/3, 169/8, 202/4, 202/7, 205/16, 206/10, 207/5, 211/7, 212/16, 234/16, B77a/7.

nef bul- Menfaat bulmak 231/8.

nef it(d)- Menfaat etmek 23/6, 31/1, 50/13, 64/11, 96/15, 129/18, A82B38b/21, B86a/1.

nef-i şerbet Şerbetin faydası 200/9.

nef-i tām Tam menfaat 28/14.

nef ol- Menfaati olmak 53/15, 180/5.

nefha (Ar.) Soluk, nefes 247/19.

nefh bul- Şişmek 140/13.

nefis (Ar.) Çok güzel, mükemmel B78a/15.

nefs (Ar.) Öz, iç, ruh 173/15.

neft (Far.) Neft yağı 194/19, 237/17, B79a/15.

nefti (Far.) Siyaha çalan koyu yeşil 235/11.

ne'üzübillāh (Ar.) Allah'a sığındık 10/4.

ne kim Ne ki 99/11.

nemek-i hindī Hint tuzu A80B37b/17.

nemle (Ar.) Karıncalanma 247/19.

nefidür Neyin var? Ne oldu? 2/8.

nere Nereye 130/7, B80b/19, B80b/20.

nergis (Far.) Nergis 66/15, 72/2, 169/9, 169/9, 208/12, A168B92a/1, A225B108b/20, B87a/1.

nergis şuyı Nergis suyu 52/16, A168B91a/16.

nerm (Far.) Yumuşak, gevşek 28/19, B84a/6.

nesne Nesne 6/3, 9/3, 9/4, 12/13, 14/5, 16/15, 16/16, 30/1, 30/2, 31/6, 31/15, 38/15, 41/18, 43/2, 45/3, 46/11, 46/18, 55/5, 55/7, 63/19, 66/10, 66/11, 68/4, 68/7, 69/16, 73/7, 77/13, 79/10, 80/2, 85/1, 85/2, 85/13, 96/12, 100/6, 100/16, 102/16, 102/18, 105/15, 112/2, 118/18, 119/4, 122/12, 123/7, 127/14, 132/4, 132/19, 141/5, 144/17, 154/3, 156/9, 156/10, 156/19, 160/1, 162/2, 163/13, 169/12, 171/14, 176/12, 179/13, 180/5, 184/8, 186/1, 197/2, 197/12, 200/4, 200/5, 212/2, 216/13, 218/9, 218/19, 223/6, 223/7, 223/17, 224/2, 224/8, 228/6, 229/5, 231/7, 231/18, 232/4, 232/16, 233/6, 233/9, 236/16, 237/17, 238/5, 238/17, 246/3, A168B90b/12, A168B91a/12, A168B91a/12, A168B91a/12, A174B95b/15, A225B108b/19, B76a/17, B76b/3, B77a/6, B77b/10, B78a/10, B78a/16, B78a/9, B79b/7, B81a/13, B83a/1, B83a/16, B85a/14, B88b/21, B89a/8.

neşter (Far.) Neşter 40/8, 120/1, 162/6, 162/17, 188/12, 189/6, 189/16, 219/16, 220/3, 241/12, 242/14, A240B109a/12, B84a/6.

nevbet (Ar.) Nöbet 138/4, 138/6, 139/6, 139/7, 139/19, 140/1, 140/7, 140/15, 140/17, 141/1, 218/17.

nevbetlü Nöbetli 139/3.

ne vech Ne yön B6b/16, B6b/18.

nev^c (Ar.) Tür, çeşit 34/2, 148/5, A82B39b/21, A82B40a/3, B76b/1.

nev^c-i diğer Öteki tür 89/1.

nışf (Ar.) Yarım 23/17, 23/20, 27/11, 74/6, 169/1, 176/2, A225B108b/1, A225B108b/16.

nice Nice 9/10, 17/2, 29/13, 51/13, 56/3, 75/3, 84/2, 96/6, 101/9, 102/17, 110/18, 111/7, 114/3, 132/8, 135/10, 136/2, 171/10, 184/11, 186/7, 207/15, 211/16, 212/5, 221/8, 225/14, 229/4, 237/7, 240/7, 242/13, 242/15, 243/1, 244/8, 244/10.

niçe Nice 102/6, 102/7, 104/19, 105/10, 109/14, 111/13, 113/18, 113/19, 114/15, 137/12, 142/7, 188/15, 223/16, 36/7, 39/9, 45/11, 53/5, 54/14, 56/10, 59/16, 61/7, 65/5, 72/5, 73/15, 74/2, 76/17, 77/1, 77/10, 79/7, 79/9, 79/11, 86/4, 86/7, 90/7, 90/17, 98/1, 98/11, A174B95b/18, A80B37b/11, A80B37b/11, A82B39a/13, A82B39a/16, A82B39a/21, B79a/15, B79b/5, B81a/18, B81b/14, B85a/12.

nidügin Ne olduğunu 70/5, A82B39a/20.

ni^c met (Ar.) Nimet 222/16, 234/9.

ni^c met-i ‘uzmā Çok büyük nimet B1b/6.

nihād (Far.) Huy, tabiat 195/6, 195/7.

nihāyet (Ar.) Son, 12/3, 48/15, 154/8, B76b/8, B84b/20.

nīkest nīkest (Far.) Bol bol 144/14.

nîk nîk (Far.) Bol bol 144/5.

nîl Nil nehri 244/15.

nîlüfer (Far.) Nilüfer 6/3, 19/1, 27/19, 33/7, 37/19, 57/3, 139/15, 206/18, 224/17, 224/3, A217B104a/6, B82a/19, B86b/12.

nîlüfer şuyı Nilüfer suyu 224/10.

nîlüfer şarābı Nilüfer şerbeti 33/7, 74/17, 136/15.

nîlüfer yabrağı Nilüfer yaprağı 69/13.

nîm (Far.) Yarı 181/14.

nîm-birişt (Far.) Yarı kızarmış 33/13, 44/16, 55/16, 64/15.

nîm-küft (Far.) Yarı ezilmiş 175/18, 182/15, 200/8, 201/1, A174B95a/9.

nîm-kıvām Yarı kıvamlı 173/3, 191/17, A174B94b/11.

nîm-pirişt (Far.) Yarı kızarmış 79/19.

nîm-puht (Far.) Yarı pişmiş 49/9, 75/6.

nîm-puhte (Far.) Yarı pişmiş A80B37b/13.

nîm-puht yumurta Yarı pişmiş yumurta A168B91a/15.

nîş (Far.) Zehir 90/14.

nîkrîs (Ar.) Gut hastalığı 4/27, 4/29, 124/12, 125/11, 128/9, 128/12, 128/13, 128/14, 128/15, 128/16, 128/17, 128/19, 129/2, 129/17, 129/18, 129/19, 130/2, 131/12, 180/4, 195/15, 207/5, 208/15, A134B61b/17, B76b/13.

nisyān (Ar.) Unutma, unutkanlık 18/8, 2/22, 11/14, 18/9, 18/10, 18/12, 18/14, 73/1, 176/19, 176/5, 178/3, 179/6, 182/11, 182/12, 183/3, 184/13, 219/13, A174B95a/5, A174B95a/6, A174B95a/16, A174B95b/20.

nişān (Far.) Belirti, iş, alamet 28/2, 36/1, 39/5, 62/6, 64/14, 99/16, 104/5, 109/3, 109/7, 109/16, 116/7, 118/7, 118/8, 118/9, 123/5, 149/10, 152/13, 156/6, 157/1, 160/1, 163/17, 190/14, 191/4, 219/17, 232/3, 238/15, 238/19, 243/9, 243/17, 247/3, 247/4, 247/5, 247/7, 247/8, 247/9, 247/10. 189/19, 190/10, A168B90b/20.

nişasta (Far.) Nişasta 33/21, 34/2, 44/12, 52/18, 149/2, 149/19, 172/15, 206/7, A108B51a/10, A108B51a/13.

nitekim Nitekim 1/9, 215/18.

niyet (Ar.) Niyet 192/7.

niyyet (Ar.) Niyet 21/5, 21/10.

niyyet eyle- Niyet etmek 21/3.

niyyet it(d)- Niyet etmek 58/8.

nizā' it(d)- Karşılıklı kavga etmek 232/9.

noḥud Nohut 17/9, 23/4, 25/7, 27/19, 54/8, 64/11, 64/8, 68/10, 83/11, 107/19, 113/11, 120/15, 132/6, 132/10, 172/11, 173/12, 218/5, A168B91a/13, A168B91b/5, A82B39b/3.

noḥud-āb Nohut suyu 86/15.

noḥud şuyı Nohut suyu 76/15, A82B39b/3,

noḥud unı Nohut unu 57/3, 142/17.

noḥud Nohut 76/16, 76/17, 101/2, 105/2, 107/10.

noḥud şuyı Nohut suyu 78/13.

noḫṣān (Ar.) Eksik 13/14, 132/5.

nuḫā' (Ar.) Omurilik 155/17.

nukre (Ar.) Gümüş B89a/11.

naḫū' (Ar.) Suda çözünmüş ilaç 137/18.

nuķū müşhil Suda çözünmüş müşhil
A147B67b/21.

nurlan- Nurlanmak 56/1, 209/8.

nurlandur- Nurlandırmak 29/2.

nuşādır (Far.) Amonyak tuzu 31/18, 45/4,
114/7, 150/17, 208/8, 243/11,
B87a/20.

nūr (Ar.) Nur 44/7, 52/11, 53/10, 55/18,
205/2.

nūş (Far.) Bal, tatlı 90/13.

nūşādır (Far.) Amonyak tuzu 32/3.

nūşeril (?) 172/6.

nūfūs zahmeti İhtiyarlıkta bükülmek
B86b/7.

nūşha (Ar.) Nūsha 178/13, 178/17.

-O-

o O zamiri 11/11, 13/3, 15/4, 20/10,
36/8, 105/10, 111/3, 160/10,
224/15, 244/5.

ocak(ğ) Ocak 23/19, 32/21, 54/3, 54/9,
62/7, 63/1, 74/4, 76/13, 76/9, 91/11,
94/9, 126/14, 146/17, 163/5, 203/8,
204/9, 225/12, A80B37b/11,
A80B37b/12, A225B108b/6,
B88a/8.

oçak(ğ) Ocak 16/6, 35/12, 50/6, 80/13,
92/17, 102/15, 114/5, 120/18,
124/17, 191/17, 225/5.

od Ateş 12/2, 12/5, 19/15, 19/16, 20/9,
29/17, 29/18, 62/8, 63/2, 68/12,
84/10, 119/9, 120/3, 124/8, 125/6,
126/5, 127/1, 127/2, 138/6, 163/6,
174/10, 185/14, 200/2, 200/5,
201/14, 204/9, 211/16, 218/7,
241/16, A168B91a/9,
A225B108b/2, B83a/14, B83b/6,
B85a/20.

oda Oda 9/16, B84a/18.

od yanıuğı Ateş yanığı B5b/14, B77b/1,
B77b/10, B77b/14, B77b/2,
B77b/3, B77b/4, B77b/5, B77b/6,
B77b/7, B77b/8, B77b/9.

ođ(u)l Oğul 111/17, 111/19, 228/10,
229/16, B88a/16, B88a/17,
B88a/19.

oğlak Oğlak 9/15, 46/7, B84b/18.

oğlak derisi Oğlak derisi B80a/3.

oğlak eti Oğlak eti 118/14, 142/19, 148/12,
215/2.

oğlan Oğlan 20/7, 43/8, 56/6, 76/7,
107/14, 107/15, 107/7, 117/16,
117/17, 118/1, 118/2, 118/3,
119/14, 119/3, 119/5, 119/8, 120/7,
143/7, 159/13, 191/3, 227/16,
A147B68a/1, B84b/20, B88b/19.

oğlan aşı Bir tür zamlık; kudret helvası
B79a/2.

oğlancık Küçük erkek çocuk 19/6, 40/11,
80/6, 96/14, 103/7, 104/5, 104/14,
112/4, 148/13, 149/3, 149/11,
149/15, 162/15, 200/16, 219/8,
B6a/6, B84a/8, B84a/20, B84b/16,
B84b/2, B84b/21, B84b/6,
B89a/10, B89a/9.

oğlan hazineşi Anne rahmi B89a/1,
B89a/5.

oğlanlık Çocukluk çağı 29/12.

oğlan şöü Plasenta 117/18.

oğlan yatağı Anne rahmi 117/16.

oğul balı Oğul balı 173/3.

oğul otu Oğul otu 28/19, 45/13, 48/3,
65/15, 70/8, 167/1, B79b/12.

ok Ok 12/2, 163/16, 164/4, 164/6,
246/6.

okķa Okķa, ölçü birimi 201/13.

- okı-** Okumak 9/18.
- oku-** Okumak 58/8, 238/10, B78b/3.
- ol** O işaret zamiri ve işaret sıfatı. Bu kelime metnimizde 447 yerde geçmektedir. Birkaç tanesini yazmakla yetiniyoruz. 14/1, 109/4, 160/12, 223/15.
- ol-** Olmak fiili metnimizde 1662 yerde geçmektedir. Birkaç tanesini yazmakla yetiniyoruz. 14/17, 32/19, 89/16, 149/2, 194/16.
- olın-** Olunmak 3/23, 48/3, 48/3, 133/9, 244/8, B1b/11, B1b/12, B1b/13, B1b/13, B6a/13, B86b/21.
- oluk** Oluk 168/4.
- olun-** Olunmak 6/12.
- oluş-** Oluşmak B6b/3.
- omuz** Omuz 121/5, 231/1, 231/2, 231/3, 240/1, 240/5, 242/10, 246/12, A168B90b/13, A168B90b/19, A168B91a/1, A168B91a/4, A168B91b/13, A168B91b/14.
- on** On 7/5, 26/17, 42/9, 43/9, 45/9, 50/12, 6/17, 6/19, 67/11, 80/10, 80/10, 80/7, 86/11, 89/3, 89/8, 89/8, 93/15, 93/16, 93/16, 94/11, 96/4, 97/11, 109/9, 112/14, 113/13, 124/15, 124/6, 125/1, 130/14, 133/5, 133/5, 133/6, 137/8, 138/14, 140/2, 143/4, 144/19, 147/15, 151/11, 154/18, 155/1, 155/17, 16/14, 165/10, 165/19, 165/19, 169/4, 172/12, 172/16, 172/6, 173/10, 174/10, 175/4, 176/1, 176/12, 176/13, 177/18, 177/9, 180/8, 181/13, 182/4, 185/12, 185/12, 186/14, 186/14, 187/15, 187/16, 187/18, 190/19, 200/4, 201/3, 202/19, 213/13, 217/11, 217/12, 217/13, 218/18, 220/15, 220/15, 220/15, 220/15, 220/19,
- 221/1, 221/2, 221/2, 221/2, 221/2, 221/2, 224/16, 225/18, 247/5, A172B93b/10, A174B94b/10, A174B94b/20, A217B103b/14, A248B112b/9, A248B112b/9, A82B39b/2, B76b/18, B77a/4, B77b/20, B85a/18, B86a/19.
- onar** Onar 172/10, 176/19, 177/9, 178/9, 179/16, 180/12, 182/16, 184/4, 185/4, A174B95a/10, A174B95b/12, A174B96a/8.
- oñalt(d)-** İyileştirmek 30/7, 38/19, 158/15, 163/6, 207/8, B80a/21.
- oñatlık(ğ)** İyilik 160/6.
- oñul-** İyileşmek 23/1, 163/18, 188/9, B78b/17, B79a/2, B85a/12, B85a/13.
- oñurğa iligi** Omurga iligi 157/3.
- onuncı** Onuncu 23/3, 188/4, 220/15.
- on** On 192/3, 193/6, 194/8, 199/5, 204/15, 216/19, 216/9, 218/14, 26/3, 26/20, 27/8, 28/8, 29/6, 29/13, 30/19, 32/4, A217B103b/17.
- ora** Ora 104/16.
- oraya** Oraya 186/3.
- orta** Orta 63/2, 156/2, 156/3, 190/6, 202/9, 228/10, 228/12, 233/2, 233/7, B83b/18, B89b/1.
- orta barmak(ğ)** Orta parmak 232/3, 232/10.
- orta boylu** Orta boylu 245/17.
- oruc dut-** Oruç tutmak 140/15.
- orun yavşanı** Yavşan otu 96/16.
- ot** Ot 11/11, 31/17, 31/18, 35/18, 36/7, 37/14, 42/4, 91/3, 110/14, 127/12, 127/6, 128/8, 144/10, 158/1, 160/13, 170/15, 170/18, 170/7, 171/3, 172/1, 201/8, 206/6, 218/2, 240/9, 244/7, 244/8, B6a/19,

B77a/21, B78a/20, B78a/4, B79b/7, B80a/17, B81a/9, B86a/19, B88a/8.

otur- Oturmak 2/11, 2/13, 5/6, 5/8, 6/6, 14/3, 14/4, 25/1, 53/2, 55/12, 66/8, 82/1, 93/11, 98/17, 99/13, 100/1, 101/6, 101/7, 101/8, 101/12, 103/15, 103/16, 103/17, 104/9, 105/17, 106/10, 110/10, 110/11, 110/13, 111/11, 112/5, 113/17, 116/2, 123/13, 127/11, 127/9, 127/16, 128/1, 129/15, 137/4, 141/2, 142/14, 143/12, 147/4, 152/18, 159/19, 171/1, 171/3, 193/8, 193/18, 194/2, 194/3, 197/6, 197/15, 198/2, 214/9, 217/3, 218/17, 237/19, 238/8, A147B68a/11, A82B39a/11, A82B39a/15.

oturağ Oturak 30/7.

oturağ yiri Oturak yeri, kalça 233/19, 234/1, 234/2.

otuz Otuz 43/9, 51/11, 58/6, 59/3, 64/7, 65/14, 67/14, 70/4, 71/10, 71/15, 95/4, 99/3, 111/2, 112/14, 177/6, 179/7, 187/12, 220/16, 220/17, 220/18, A248B112b/4, A248N112b/5.

otuzuncı Otuzuncu 49/14, 238/11.

ov- Ovmak 5/13, 6/18, 16/4, 16/6, 19/11, 31/14, 31/8, 31/9, 33/18, 38/17, 69/3, 69/18, 95/7, 103/16, 114/18, 124/11, 132/14, 135/13, 135/9, 177/10, 219/19, 236/18, A147B68a/12, A172B93b/11, B78b/21, B83a/2, B85a/20, B89a/3.

ovala- Ovalamak 103/19, 137/14.

ovdur- Ovdurmak 90/17, A82B38b/19, A82B38b/20.

ovuşdur- Ovuşturmak 208/9.

oy- Oymak 76/8, 105/8, 114/4, B80a/11

oyna- Oynamak 3/29, 62/5, 67/1, 131/9, 140/2, 160/16, 198/17, B83b/21, B89a/3, B89a/4.

oyul- Oyulmak 3/13.

-Ö-

öbür Öbür 74/6.

öd Öd 60/4, 112/9, 137/5, 151/4, 151/7, 152/10, 236/9, B89b/7.

ökce Topuk 35/2, 129/14, 234/15, 234/16, 246/11.

ökçe Topuk 223/1, A168B91a/2.

öksür- Öksürmek 41/7, 74/10, 74/11, 241/14.

öksürt(d)- Ösürtmek A80B37b/4.

öksürük(g) Öksürük 4/6, 41/4, 43/4, 43/13, 43/19, 44/13, 78/15, 78/17, 79/3, 79/4, 79/5, 79/6, 79/10, 79/11, 79/12, 79/14, 79/16, 80/3, 80/7, 80/9, 80/12, 80/19, 176/7, 196/5, 200/15, 200/17, 200/18, 202/17, 207/2, 208/3, 212/15, 213/12, 213/3, 216/1, 216/2, 241/15, 241/15, 242/14, A134B61b/15, A80B37a/17, A80B37b/12, A80B37b/14A217B104a/7, A80B37a/20, A80B37a/20, A80B37b/15, A80B37b/9.

öl- Ölmek 58/16, 118/2, 119/5, 222/17, 238/13.

öldür- Öldürmek 36/3, 63/7, 101/15, 112/8, 117/17, 151/12, 152/16, 191/15, A147B68a/4, B78b/18, B79a/6, B82a/4.

öldürücü Öldürücü 206/6.

öli Öli 120/7.

ölmelü Ölmek üzere olmak 2/1.

ölmiş jive Ölmüş cıva 36/4.

ölü Ölü 234/2.

‘ömr (Ar.) Ömür 112/12, 183/16, 183/16, 195/4, 228/12, 238/7, 238/9, A174B95b/6, A174B95b/6, B88a/14, B89a/7.

‘ömren (Ar.) Ömür boyu 167/11, 20/7, 29/8, 8/2, B89b/8.

‘ömr-i nāzenīn Nazik ömür B1b/8.

öñ Ön 238/12, 238/17, 240/15, 242/6, 246/15, 246/16, 246/5, 246/6, B88b/11.

öñdin Önce 89/16.

öp- Öpmek 230/11.

ördek(g) Ördek 38/19, B79b/6, B85a/18, B85a/19.

ördek eti Ördek eti B76a/20.

ördek kanı Ördek kanı B80a/4.

ördek yağı Ördek yağı 37/15.

örgüc Hörgüç 111/6.

ört- Örtmek 62/10, 126/15, 127/3, 127/4, 127/13, 127/14, 128/4, 186/10, 239/5, A80B37a/15, A84B41a/14, B84b/5, B87a/9.

örtin- Örtünmek 193/11, B81a/17.

örtün- Örtünmek 76/11, 80/19, 171/10, 76/1, A80B37a/16.

örümcek(g) Örümcek 59/7, 141/16.

örümcek ağı Örümcek ağı 237/18, B84a/14.

örümcek evi Örümcek ağı 159/2.

öt- Ötmek 212/10.

öte Öte 220/3, 223/1.

öyken Akciğer 3/20, 43/17, 74/12, 110/16, 110/19, 116/4, 207/18.

öyken ağrısı Zatürre 43/18, 44/1, 205/1.

öyle Öyle 2/2, 29/13, 66/11, 67/8, 93/10, 173/5, 225/14, A82B39a/21.

öz Öz 38/11, 243/7, A80B37b/10.

özek(g) İç, öz 43/16.

-P-

pābūnec (Far.) Papatya 104/7.

pādişāh (Far.) Hükümdar 179/4, 227/7, 233/5.

pāk (Far.) Temiz 5/8, 5/16, 5/18, 18/14, 36/11, 59/11, 68/2, 68/2, 76/12, 76/16, 161/15, B81a/21.

pāk eyle- Temizlemek 47/7, 139/11.

pāk idici Temizleyici B85a/14.

pāk it(d)- Temizlemek 47/10, 48/19, 67/17, 72/16, 153/4, 165/17, 172/7, 172/8, 173/8, 185/7, 188/16, A174B95a/17, A174B95a/21, A174B96a/10, B76b/10.

pālūze (Far.) Dondurulmuş şerbet veya katı ve sıvı olarak un ve nişastadan yapılmış tatlı veya soğuk yenilen pelte 9/15, 9/17,

par dut- Pas tutmak, küf bağlamak 18/5, .

pāre (Far.) 8/7, 14/10, 24/7, 24/10, 24/16, 25/12, 27/2, 30/9, 32/14, 34/8, 35/6, 37/11, 38/11, 39/11, 47/17, 50/8, 54/12, 67/17, 74/4, 91/7, 103/2, 103/2, 103/6, 103/7, 106/13, 110/17, 110/19, 114/2, 117/7, 122/9, 122/10, 126/7, 141/6, 142/1, 143/7, 151/5, 153/11, 153/12, 155/10, 159/4, 163/1, 163/5, 163/9, 163/10, 163/15, 163/17, 167/18, 168/2, 193/14, 204/11, 204/12, 237/3, 239/8, 240/2, 243/14, A168B90b/17, A225B108b/14, A225B108b/15, A80B38a/2, B82b/4, B83a/6,

B83b/18, B86b/19, B88a/9, B89a/14.

pārele- Parçalamak 23/17, 122/17, 193/16, 211/15.

paça Paça 80/1, 102/4, A168B91a/21, A168B91a/21.

paça yağı Paça yağı 149/2.

pakla Bakla 37/8.

panbuğ(ğ) Pamuk 50/16, 53/17, 57/9, 89/6, 146/15, 155/19, 156/3, 156/14, 157/4, 160/5, 160/9, 168/12.

papadya (Yun.) Papatya 7/6, 105/16, 171/4, 214/7, 243/3, A225B108b/20, A82B38b/21, A82B39b/9, B87a/1.

papadya yağı Papatya yağı 37/18, 101/5, 34/11.

parmak(ğ) Parmak 103/19, 104/9, 110/16, 131/12.

pazu yabrağı şuyı Pazı yaprağı suyu 187/5.

pehlü (Far.) Böğür, yan 233/3.

pek Pek 6/1, 17/11, 34/14, 61/11, 69/18, 74/9, 127/7, 151/8, 180/1, A168B90b/18, A168B91a/3, B77a/9.

pekmez Pekmez 73/15.

pelid (Far.) Palamut 105/2, 107/9.

pelin (Yun.) Suyu sıtma hastalığı için kullanılan acı ve güzel kokulu bir bitki, yavşan 48/16, 85/6, 99/11, 134/1, 167/13, 175/6, A157B90a/5, A157B90a/6.

pelte Nişasta, şeker ve su ile yapılan tatlı B87a/7.

penbe Pamuk 20/11, 21/7, 21/8, 23/11, 38/6, 39/16, 53/19, 53/4, 54/12, 56/15, 57/5, 60/13, 61/2, 61/19, 110/5, 112/10, 113/3, 114/19,

115/1, 115/4, 115/5, 115/12, 115/16, 116/10, 126/8, 146/1, 162/9, 163/1, 163/2, 195/12, 220/5, 220/6, 244/2, B83a/6, B83b/20, B83b/21, B84a/1, B86b/19, B87a/18.

penc (Far.) Beş 157/7.

pencere Pencere 195/10, B89b/3.

pencşenbe (Far.) Perşembe 170/1.

penir (Far.) Peynir 88/7, 226/17.

perākende (Far.) Dağınık 9/11.

percem (Far.) Tepede bırakılan saç, perçem 34/4.

perde Perde, zar gib doku, ince deri 58/3, 176/17, 211/18.

perde in- Perde inmek 210/11.

perg-i mür Mersin yaprağı 23/14.

perhiz (Far.) Sakınma, uzak durma 9/4, 101/19, 102/1, 107/6, A82B40a/8.

perhiz eyle- Perhiz etmek 43/2, 90/18, 93/9, 144/9, 154/4.

perhiz it(d)- Perhiz etmek 18/1, 22/15, 26/6, 31/7, 33/10, 46/11, 55/8, 56/18, 60/17, 64/11, 80/2, 85/1, 96/12, 98/2, 122/11, 125/16, 151/6, 152/2, 169/12, 171/14, 179/13, 184/13, 192/2, A174B95b/20, A82B39b/5.

perhiz itdür- Perhiz yaptırmak 149/16.

perişan (Far.) Dağınık, dağılmış 11/16.

perk Berk 22/12, 50/4, 101/17, 126/1, 126/11, 161/13.

perkit(d)- Sağlamlaştırmak 23/19, 29/10, 63/1.

perverde (Far.) Marmelat 47/9, 205/15, B86b/15, B86b/21.

pes (Far.) Şimdi, öyle ise 1/6, 129/8, 138/9, 140/16, 203/15, 218/4, 223/9, 226/5, B81b/10, B88b/18, B89a/2.

peyân dibi Meyan kökü 74/18, 140/17, 140/8.

peyân köki Meyan kökü 42/13.

peydâ ol- Peyda olmak 116/7.

peygamber (Far.) Peygamber, elçi 136/1, B1b/15.

peygamber çiçeği Peygamber çiçeği 26/16, 112/19.

peyk-i rabb-i celîl Hz. Cebrail ½.

peynir (Far.) Peynir 16/16, 128/10, 128/12, B89b/5.

peynir şuyı Peynir suyu 17/1.

peynir tulumı Peynir tulumu 243/5.

pîr (Far.) Yaşlı 29/9, 203/10, 206/10, B86a/9.

pîrlîk(g) Yaşlılık 73/11, B76b/11.

piz Delme aracı, biz 22/20.

piliç Piliç B83a/16.

piliç eti Piliç eti B82b/21.

pilic Piliç B80a/16.

pire Pire 167/8, A157B90a/6, A157B90a/7, B6a/15, B89a/13, B89b/1, B89b/4.

pirinc Pirinç 88/3, 99/14, 99/18, 118/5.

pirinc harîresi Pirinç bulamacı 125/17.

piş- Pişmek 205/13, B79a/8, B81b/20.

piyâde (Far.) Yaya A134B61b/19.

porsuk yağı Porsuk yağı 131/2.

puhûr it- Tütsü yapmak 21/8.

puţ But 90/2.

püşîde (Far.) Örtülmüş, örtü B1b/3.

pûzîdân (Far.) Semizlik A174B94b/1.

pûzîne (Far.) Yarpuz 121/15.

pûzînek kûrusı Yarpuz kurusu 70/7.

pûfkûr- Püskürtmek 20/3, 20/5, 20/6, 20/11, B87a/4.

-R-

rafadan Rafadan 7/9, 19/7, 49/14, 79/3.

rafadan yumurta Rafadan yumurta 198/3, 207/1.

rafadan yumurta Rafadan yumurta 22/10, 40/9, 97/19, 98/3, 99/7, 99/8, 125/7, 129/16, 147/11, 161/19, 219/8, A108B51a/14, A168B92a/2, B84a/7.

rahat (Ar.) Rahat 59/2, 228/7.

râhat (Ar.) Rahat 226/5, 231/12.

râhatlık Rahatlık 229/8.

râhat ol- Rahat olmak B77a/7.

rahatlık vir- Rahatlık vermek 64/14.

rahat ol- Rahat olmak A134B62a/5.

rahm (Ar.) Rahim B88a/10.

rakîk (Ar.) İnce 223/11, 223/13, 223/14.

râm ol- Boyun eğmek A168B92a/5.

ra' nâ (Ar.) Çok güzel; hoş; latif 123/12, 92/14, A82B40a/7.

rast gel- Rast gelmek 199/15, 220/8.

rastîh (Far.) Kaşa sürülen madeni boya 191/6.

rastîk (Far.) Kaşa sürülen madeni boya 109/19, B81b/9.

rastîk daşı Rastık taşı 131/5.

rast ol- Düzgün olmak 171/14.

ra'şe (Ar.) Titremek 128/19, 180/16, B6a/9, B85a/16, B85a/17, B86a/4, B86a/9.

raṭb (Ar.) Taze, yeşil, yaş, nemli 124/6, 202/15, 212/19, 213/3, 213/5.

rāvend (Far.) Kökü hekimlikte kullanılan ve Çin'den gelen, karabuğdaygillerden bir bitki 41/11, 78/8, 210/19, 211/4, 244/15, B85a/19.

rāvend-i çini Çin ravendi 67/6, 73/2, 79/3, 85/12, 91/8, 94/4, 180/18, 212/6, A174B94a/18, A82B39b/16, A82B40a/20.

rāyiha (Ar.) Güzel koku 11/4, 11/5, 26/15, 31/4, 68/15, 68/16, 70/9, 70/9, 97/1, 201/9, 206/12, 214/14.

rāziyāne (Far.) Rezene 16/13, 42/12, 44/3, 46/5, 46/10, 46/19, 53/9, 57/10, 62/18, 65/7, 65/10, 65/12, 87/12, 87/2, 88/17, 108/1, 108/14, 120/12, 136/2, 136/5, 178/14, 193/13, 200/8, 226/6, B40a/6, B78b/8, B79a/8.

rāziyāne şuyı Rezene suyu 16/1, 53/7.

rāziyāne tohumı Rezene tohumu 64/17, A217B103b/16, B85a/12.

rāziyāne yaprağı Rezene yaprağı B86a/16.

rāzī eyle- Razi etmek 169/4.

rebve (Ar.) Astım hastalığı B84b/14.

redd (Ar.) Reddetme 10/12.

redd it(d)- Reddetmek 92/13.

re's şarābı Gelicink şerbeti 121/15.

remed (Ar.) Göz ağrısı 56/11.

renc (Far.) Zahmet, meşakkat 4/21, 11/14, 72/13, 88/11, 97/8, 99/11, 99/13, 110/15, 116/6, 142/4, 142/6, 142/6, 143/2, 152/12, 155/5, 155/8,

176/10, 182/14, 183/10, 183/11, 183/14, 183/17, 187/13, 189/1, 203/14, 205/12, 206/5, 207/15, 208/11, 210/13, 213/18, 215/16, 217/16, 219/14, 230/9, A174B95a/21, A174B95a/9, A174B95b/1, A174B95b/1, A174B95b/4, A174B95b/6, B85a/7, B88b/20.

rencide it(d)- Kırmak incitmek 36/14.

renclü Sıkıntılı 215/14.

renk(g) Renk 14/9, 15/13, 28/11, 28/16, 29/3, 30/4, 39/18, 40/5, 55/2, 125/15, 129/5, 131/15, 132/1, 132/3, 133/16, 189/11, 190/14, 192/4, 208/8, 216/19, 219/4, 222/6, 222/8, 223/10, 223/7, 223/8, 224/12, 224/14, 225/1, 237/12, 237/14, 237/15, A108B51a/6, A147B67b/20, A147B68a/3, A80B38a/5, B81a/14, B81b/11, B81b/13, B83b/7, B83b/8, B84a/4.

renklü Renki 144/8.

resm (Ar.) Yol, tarz, üslup 21/3, 110/18.

revāk (Far.) Akıcı ve süzölmüş nesne 189/13, 227/1, 227/3, B80b/17.

revān (Far.) Ruh, can; giden, yürüyen 246/8.

revnağ (Far.) Göz alıcılık; parlaklık; güzellik 15/3.

reyhān çiçeği Reyhan çiçeği 186/13.

reyhān şarābı Reyhan şerbeti 67/10.

reyhān tohumı Reyhan tohumu 62/15, 65/1, 184/3, 66/13, 90/5, A174B95b/11.

reyhān (Ar.) Reyhan 55/18, B86a/21, B87a/6.

reyhānn (Ar.) Reyhan A82B39b/6.

reyhān şuyı Reyhan suyu 107/8, 124/19.

rıfık (Ar.) Yumuşaklık, iyilik 2/15.

rıtl (Ar.) Yüz otuz dirhem ağırlığında arpa ve buğday alan bir ölçek 124/7, 176/1, 203/12, 203/13, 203/17, 203/19, 204/1, 204/4, 204/5, 225/17, 225/18, A225B108b/2, A225B108b/5, A225B108b/5, A225B108b/7, B81b/6, B81b/6, B81b/8.

rız(ı)k (Ar.) Azık, nafaka, maişet 227/19, 232/8, 233/13.

riş (Far.) Yara 32/19, 33/19.

rişte (Far.) Erişte 33/12, 44/16, A168B91a/14, B87a/21.

rişte şorbası Erişte çorbası 125/17.

rivāyet (Ar.) Haber nakletme 135/17, 227/7, 228/2, 230/12, 231/6.

rivāyet it(d)- Haber nakletmek A82B39a/16.

riyā'ıyyāt (Ar.) Atın arka dişleri A248B112b/4.

riyāzet(Ar.) Yeme ve içmeyi terk etmek 51/1.

rubbu'r-rummān Nar suyu 204/5.

rub' ısıtma Üç günde bir gelen sıtma nöbeti 136/12, 137/7, 137/8, 141/7, 141/14, 210/1.

ru'āf (Ar.) Burundan akan kan 3/2, 19/19, 220/12.

ruḫbet (Ar.) (Ar.) Yaşlık, nem, çih 75/8, 81/3, 100/9, 187/11.

rūḡan (Ar.) Yağ 79/17, 80/10.

rūḫ (Ar.) Ruh, can 42/4, 70/16, 71/5, 71/7, 141/15, A168B91b/15, B76a/16.

rūşenāy (Far.) Markazit, demir sülfür 211/15.

rūşen eyle- Aydınlatmak, parlatmak 55/19.

rūşen it(d)- Aydınlatmak, parlatmak 205/14.

rūzgār (Far.) Rüzgar 90/6, B1b/9.

-S-

sa'ādet (Ar.) Mutluluk 227/19, 232/3, 233/7.

sā'at (Ar.) Saat 19/12, 30/9, 33/2, 57/2, 60/14, 76/3, 120/17, 138/4, 140/3, 163/16, 187/1, 187/9, 220/7, 220/8, 223/9, A168B91b/8, B81b/12, B82a/16, B88a/11.

sac Saç B80b/4.

sacak(ğ) Saçak 191/14.

saç Saç 152/7, B80b/12, B80b/5, B80b/5, B80b/6, B80b/8, B80b/9, B81a/14, B81a/5, B81a/6, B81a/6, B81a/8, B81b/10, B81b/5, B81b/7.

saç- Saçmak 160/14.

sāde (Far.) Düz, basit, yalın 199/6, 200/10.

sāde yağı Sade yağı 113/3, 172/19.

sāfi (Ar.) Duru, temiz, katkısız 212/9.

safrā (Ar.) Safra, öd A174B96a/9.

safrā-yı yemānī Yemen safrası 89/15.

sağ Sağ, bütün 228/16, 231/8, 233/3.

saḥc eyle- Yürütmek, soymak 100/11.

saḥc it(d)- Yürütmek, soymak 100/12.

saḥc ol- Yürümek, akmak 100/16.

saḥk it(d)- Ezmek 7/12, 7/14, 16/18, 17/10, 17/8, 24/19, 30/20, 31/17, 35/11, 36/5, 39/7, 40/1, 42/14, 52/11, 53/1, 57/12, 57/19, 58/4, 59/13, 61/14, 62/3, 80/15, 80/18, 82/2, 94/5, 97/4, 111/11, 120/13, 121/7, 125/14,

130/17, 133/17, 153/17, 170/3, 173/11, 175/6, 179/1, 179/18, 180/7, 181/6, 182/8, 182/10, 188/6, 211/1, A108B51a/11, A168B91b/5, A168B91b/8, A174B94b/3, A174B95a/2, A174B95a/4, B77b/2, B81a/20, B83a/20.

saḥḥ ol- Ezilmek 16/17, 123/12, 124/9, 180/1, A82B39a/5.

sā'ir (Ar.) Başka, diğer 3/13, 28/17, 32/4, 91/13, 128/9, 151/13, 154/4, 180/4, A134B62a/6, B6a/7.

saḥaḡu At, eşek ve katırlarda görülen, insanlara da geçebilen bir basilin yol açtığı, bulaşıcı bir salgın hastalık; ruam 242/4.

saḥankūr (Ar.) Mısır'da yaşayan bir tür kertenkele, kum kertenkelesi 210/8.

saḥf (Ar.) Çatı; tavan; dam 195/9.

saḥın- Sakınmak 217/8.

saḥız Sakız 46/5, 46/8, 46/19, 48/5, 68/11, 87/19, 102/7, A134B61b/20, A168B92a/8.

saḥıl ol- Ağır olmak 198/12.

sākin (Ar.) Sakin 6/7, 6/9, 38/6, 109/9, 13/15, 163/2.

sākin eyle- Sakinleştirmek 139/9, A108B51a/9, A134B61b/18.

sākin it(d)- Sakinleştirmek 8/1, 20/2, 20/18, 24/17, 42/5, 48/2, 59/5, 59/12, 59/17, 60/7, 83/1, 106/6, 124/16, 136/16, 181/2, 211/12, A134B61b/15, A174B94a/21, B82a/7, B87a/11.

sākin ol- Sakin olmak 5/4, 20/3, 20/5, 20/6, 20/7, 20/16, 21/13, 21/14, 24/6, 25/4, 25/7, 26/2, 53/19, 58/14, 75/13, 84/18, 88/14, 99/10, 114/9, 125/8, 129/17, 135/4, 135/5, 135/9,

138/19, 163/3, 163/3, 170/10, 176/11, 208/8, 21/3, B79b/6, B87a/14.

sāḥiṭ ol- Düşmek, geçersiz olmak 68/9, 140/2, 221/13.

saḥmūniyā Gr.) Mahmud otu, bingöz otu, kara sütleḡen 175/13, 175/9, 185/7, 206/4, A174B96a/10.

saḥmūniyā Gr.) Mahmud otu, bingöz otu, kara sütleḡen 175/13, 175/9, 185/7, 206/4, A174B96a/10.

saman Saman 29/21.

sam yili Sam yeli 208/12.

sanc- Sançmak 54/17, 55/1, 56/12, 61/10, 62/6, 64/14, 64/19, 74/10, 119/17, 188/7, 190/10, 219/18, A168B91a/20, B84a/3.

sancı- Sancımak 61/4, 131/15.

sancu Sancı 102/11, 173/6, 176/7, 178/6, 193/12, 47/2, 57/8, 65/13, 73/11, 73/17, 74/1, 74/4, 74/6, 75/8, 75/11, 75/12, 75/13, 95/5, A80B37a/21.

sancu- Sancımak 40/5, 41/15, 133/14, 135/4, A80B37b/4.

sanculan- Sancılanmak 238/19, 242/6, 244/12, 245/4.

sañç- Sañçmak 124/19.

saña Sen zamirinin yönelme hâli 1/3.

sar- Sarmak A80B38a/4.

sarımsaḥ(ḡ) Sarımsak 24/15, 47/6, 60/4, 55/6, 124/5, 169/7, 173/3, 173/4, A168B91b/21, A80B37b/11, A82B39b/21, B79a/2, B79b/20, B80a/15, B79b/17, B79b/5, B83b/19, B87a/14.

sarımsaḥ kabı Sarımsak kabuḡu B81a/4.

sarımsaḥlı Sarımsaklı B80a/11.

sāyir bkz. sā'ir 3/25, 3/27, 4/27, 4/4, 130/19, 217/10, 226/19, A168B91b/15, B79a/11, B79a/17, B79b/13, B80a/8.

sāy yağı Sade yağ 237/1.

saz Saz 70/3.

saz çal- Saz çalmak 9/18, 18/3.

sazlık Sazlık 194/19.

se'at (Ar.) İmkân 201/19.

sebeb (Ar.) Sebep 13/15, 26/18, 26/19, 27/10, 31/10, 34/19, 36/1, 36/14, 41/19, 45/16, 54/15, 57/7, 57/13, 62/4, 62/13, 64/13, 74/8, 74/12, 84/19, 101/4, 103/8, 104/4, 109/6, 109/16, 116/7, 119/16, 123/4, 137/13, 142/9, 143/19, 144/6, 144/15, 152/12, 156/19, 157/13, 179/4, 188/19, 189/19, 190/13, 191/3, 216/9, 238/10, 239/16, 240/11, A147B67b/20, A168B90b/19, A248B112b/1, A84B41a/11, B6b/9, B82a/18, B83b/4.

sebeb ol- Sebep olmak 51/9.

sedd it(d)- Kesmek, engellemek 78/2.

sefer (Ar.) Sefer 225/9, 227/8.

sefer it(d)- Sefer etmek 227/10, 227/11, 227/14, 227/18, 232/1, 233/6, 233/7, 234/18.

sefil eyle- Sefil eylemek 197/8.

segir- Seçirmek 15/6, 15/12, 227/6, 227/10, 227/11, 227/12, 227/13, 227/14, 227/15, 227/16, 227/17, 227/19, 228/3, 228/4, 228/4, 228/5, 228/5, 228/6, 228/7, 228/9, 228/1, 228/10, 228/11, 228/12, 228/13, 228/14, 228/15, 228/16, 228/17, 228/18, 228/19, 229/1, 229/2, 229/3, 229/5, 229/6, 229/7, 229/9, 229/10, 229/11, 229/13, 229/15,

229/16, 229/18, 229/19, 230/1, 230/2, 230/3, 230/4, 230/5, 230/6, 230/7, 230/8, 230/9, 230/10, 230/11, 230/12, 230/13, 230/14, 230/15, 230/16, 230/18, 231/1, 231/2, 231/3, 231/4, 231/5, 231/6, 231/7, 231/8, 231/9, 231/10, 231/12, 231/14, 231/15, 231/16, 231/17, 231/18, 231/19, 232/1, 232/2, 232/3, 232/4, 232/5, 232/6, 232/8, 232/9, 232/10, 232/11, 232/12, 232/13, 232/14, 232/15, 232/16, 232/17, 232/18, 233/1, 233/2, 233/3, 233/4, 233/5, 233/7, 233/8, 233/9, 233/11, 233/12, 233/13, 233/14, 233/15, 233/16, 233/17, 233/18, 233/19, 234/1, 234/2, 234/3, 234/4, 234/5, 234/6, 234/7, 234/8, 234/9, 234/10, 234/11, 234/12, 234/13, 234/14, 234/15, 234/16, 234/17, 234/18, 234/19, 235/1, 235/2, 235/3, 235/4, 235/5, 235/6, 235/8.

segirt(d)- Seçirtmek 14/4, 119/2, 227/8, 240/16, 240/17.

seher (Ar.) Sabahın öncesindeki vakit 111/18.

sehil-i yemānī Yemen iklimi 89/15.

sehl (Ar.) Kolay, yallın, sade 25/15, 124/10, B81b/1.

sehlce Kolayca 98/12, 131/7, 171/13, 187/12, A134B61b/16, A225B108b/7.

sekiz Sekiz 10/4, 32/2, 61/17, 89/8, 89/9, 93/15, 140/2, 174/5, 179/7, 180/8, 181/12, 186/12, 186/14, 196/1, 221/1, 226/19, 238/14, A248B112b/8, B77a/11, B78a/2, B83b/21.

sekizer Sekizer A174B94b/9.

sekizinci Sekizinci 19/19, 45/11, 71/10, 88/14, 110/15, 135/13, 163/8,

- 185/19, 217/19, 220/15, 227/5, A217B103b/17, B81b/4, B86b/11.
- seksan** Seksen 124/6, B76b/20, B77a/12, B77a/19, B77b/16, B78b/4, B79a/10, B80b/4, B81b/16, B81b/4.
- seksāncı** Sekseninci 165/11.
- sekte** (Ar.) Kanın durması, inme, felç 15/12, 180/15, B6a/8, B85a/15, B85a/17, B85a/18, B85a/20, B85a/3.
- selāmet** (Ar.) Güven, emnlik 227/10, 234/18, 240/19.
- selam it(d)-** Selam etmek 1/3.
- selesü'l-bevl** (Ar.) İdrarı tutamama, rüyada işeme 107/1, 177/16, 181/15, A174B94b/12.
- selīḥa** (Ar.) Burçak kökü 177/4, A174B95b/16.
- selīḥā** (Ar.) Burçak kökü 184/9.
- selikūn** (Sür.) Yanmış kurşun B81b/11.
- sem** (Ar.) Zehir B78b/2, B79b/16.
- sem'** (Ar.) İşitmek 240/17.
- semirt(d)-** Semirtmek 41/4, 216/2.
- semirme** Semirme 4/30, 4/31, 135/14.
- semiz** Semiz 28/12, 44/17, A168B91a/14, B79b/6, B85a/10, B89a/1, B89a/4.
- semiz otı** Semiz otu B82a/20.
- semmūr** (Ar.) Samur, samur kürkü 226/9.
- semt** (Ar.) Yan, taraf, bölge B6b/19.
- semūr-** Semirmek 241/13.
- semürt(d)-** Semirtmek 135/16, 135/18, 176/9, 212/13, 213/6, 241/14.
- semüz** Semiz 68/4, 86/16, 87/17, 135/15, 144/10, 207/10, 210/16, 215/4, b77b/12, B78a/13, B79b/19.
- semüz ot** Semiz otu 81/12, 82/17, 212/19.
- sen** Sen zamiri 1/7, 111/16, 111/18.
- sene** (Ar.) Yıl 237/16.
- sengbār** (Far.) Taşlık yer 236/8, 236/9.
- sep-** Serpmek 16/7, 68/16, 186/16, A168B90b/10.
- sepi-** Sepilemek 122/19.
- ser** (Far.) Baş 190/1.
- serāpā** (Far.) Baştan ayağa B89b/10.
- serāsım** (Far.) Sersem 2/21.
- serce** Serçe 46/7.
- serce barmağı** Serçe parmağı 73/13.
- serçe** Serçe 159/16, A168B91a/14.
- serçe eti** Serçe eti 121/9, 215/8.
- serd** (Far.) Katı, soğuk 214/12.
- seretān**(Ar.) Yengeç, kanser 155/6, 247/19, B83b/13.
- serḥoş** (Far.) Sarhoş 222/16.
- serī' it(d)-** Çabuklaştırmak 49/5.
- serī' ü'l-ḥazm** Hazmı çabuk olan 48/14.
- sersām**(Far.) Sersem; menenjit; sayılama hastalığı 8/18, 15/7, 16/2, 17/13, 172/18, 221/9.
- sersemlik(g)** Sersemlik 14/18, 15/1.
- serv** (Far.) Servi 129/9.
- serv ḳozı** Servi cevizi 190/17.
- serv ḳoz içi** Servi cevizi içi B87a/12.
- setr-i mi'de** Midenin gıda kabul etmemesi 49/19.
- setr it(d)-** Örtmek 114/8.
- sev-** Sevmek 138/2, 232/18, 56/13, A217B103b/19, B78b/11.

sevdā (Ar.) Melankoli, bedende bulunduğuna inanılan dört unsurdan biri, kara safra maddesi 2/21, 8/19, 13/17, 15/13, 15/16, 16/4, 16/11, 16/12, 17/5, 17/7, 42/18, 42/19, 46/13, 46/15, 48/19, 59/6, 65/16, 71/8, 74/9, 77/4, 77/8, 84/19, 85/1, 89/3, 92/13, 93/4, 116/7, 131/14, 132/14, 144/15, 154/10, 154/11, 165/12, 165/13, 165/14, 165/17, 166/8, 166/11, 166/13, 173/13, 174/1, 175/2, 175/11, 175/16, 177/8, 181/8, 183/14, 195/19, 204/2, 205/13, 206/2, 206/10, 207/6, 208/11, 208/18, 209/3, 210/1, 212/18, 212/19, 213/15, 214/11, 215/9, 215/13, 216/4, 216/16, A134B62a/7, A147B68a/7, A147B68a/8, A174B94b/5, A174B95b/4, A80B37b/15, A80B37b/16, A80B37b/18, A82B39b/11, B75b/21, B76a/15, B76a/16, B76a/19, B76a/20, B76b/1, B76b/1, B76b/10, B76b/17, B76b/20, B76b/4, B76b/6, B76b/9, B7a/5, B83b/11, B83b/12, B83b/5, B83b/6.

sevdālī Sevdalı 8/14.

sevdā ol- Seveda olmak B76a/18.

sevdāvi (Ar.) Kara safra ile ilgili 123/18.

sevdāyi (Ar.) Kara safra ile ilgili 10/11, 14/18, 15/10, 70/12, 71/7, 91/12, 102/10, 140/13, 15/2, 166/7, 198/10, 199/13, 208/2, 214/8, 215/1, 215/4, B76a/14, B76a/18, B76a/19, B76a/21, B76b/14, B83b/13.

sevin- Sevinmek 222/3, 228/1, 228/4, 228/11, 228/14, 229/11, 230/2, 230/4, 231/12, 231/15, 232/5, 232/17, 233/2, 233/14, 234/6, 234/19, 235/1, A217B103b/19.

seyāhat (Ar.) Seyahat 135/13.

seyhūn Seyhun nehri 244/14.

seyl (Ar.) Sel 168/5, 198/11.

seyrek Seyrek 91/8.

seyyāh (Ar.) Seyahat eden 127/7.

sezāb (Ar.) Sedef otu 42/8, 85/16, B79b/18, B79b/20.

sezāb şuyı Sedef otu suyu B89b/8.

sezāb tohumı Sedef otu suyu 121/2, 41/12.

sıçan Sıçan 167/3, 168/8, B6a/15, B89a/13, B89b/5, B89b/6.

sıçan boķı Sıçan dışkısı 106/16.

sıçan otı Sıçan otu 143/17, B5b/15, B78a/18, B78a/6.

sıçra- Sıçramak 109/2.

sıgır Sığır 213/8.

sıhhat bul- Sıhhat bulmak 23/9.

sık- Sıkamak 238/14.

sıraca Müzmin ve akıntılı bir lenf düğümü şişkinliğiyle beliren deri ve mukoza tüberkülozu 192/8, 192/3, 192/3, 243/17, 245/1, B6b/4.

sırça Cam 124/10, 188/10.

sırçalı Camlı 117/3.

sızı Sızı 4/28, 113/10, 131/5, 131/5, 131/9, 133/8, 163/3, A174B94b/12, B83b/7, B83b/9.

sızla- Sızlamak 23/13, 125/12, 129/3, 130/7, 133/9, 162/19, 163/2.

sızladu Sızlama 24/15.

sidik Sidik, idrar 4/19, 162/4.

sidik yolu İdrar yolu 203/6, A174B95a/17.

sidük(g) Sidik 242/9, A82B39a/1, B88a/15, B88b/8, B88b/8.

sifeng (Far.) Sünger 156/15.

sigil Sigil 22/13, 116/2, 145/17, 145/18, 145/19, 146/1, 146/2, 146/3, 146/7, 146/11, 146/12, 146/13, 146/14, 146/15, 146/16, 146/17, 146/18, 146/19, B5b/3.

sikencübün (Far.) Sirkeli bal şerbeti 41/13, 44/4, 132/19, 138/11, 139/6, 140/5, 140/8, 144/4, 148/11, A217B104a/5, B82a/20, B82b/18.

sikencübün büzürü Sikencübün mayası 77/5, 84/4, A82B39b/15.

sikencübün-i sükker Şekerli sikencübün 77/5.

sil- Silmek 27/15, 157/2, 160/12, 235/19, 236/8, 236/9, 238/2, A225B108b/14.

silām (Ar.) Taşlar 138/8.

silin- Silinmek 193/9.

silk- Silmek 235/18.

sinā'-i mekkī Sinameki 12/15, A174B94b/17, a174B94b/19, B76b/12, B77a/4, B86b/2.

sināmekī (Ar.) Sinameki 41/1, 87/10, 88/16, 89/8, 91/10, 91/16, 91/7, 93/16, 124/17, 126/12, 126/15, 126/18, 177/2, 179/16, 182/2, 182/4, 187/17.

sināmekī yabrağı Sinameki yabrağı 88/19, 94/5, 94/7.

sincāb (Far.) Sincap 195/13.

siñ- Nüfuz etmek, tesir etmek 187/1.

siñek Sinek B6a/15, B89a/13, B89a/14, B89a/20, B89b/2.

siñir Sinir 3/15, 37/12, 37/14, 37/18, 38/1, 38/15, 38/16, 133/16, 135/12, 146/3, 182/12, 196/18, 208/14, 214/8, 240/19, 243/9, 243/10,

247/9, A174B95a/7, A217B104a/6, B85a/18, B86a/13, B86b/10, B86b/6, B86b/9.

siñir- Sindirmek 48/13.

siñir ağrısı Sinir ağrısı 37/16, 37/16, 210/3.

siñir çekilmek Sinir çekilmek B6a/10, B86b/1.

siñirler ağrısı Sinir ağrısı 177/13.

siñirlüce otı Sinir otu 32/6, 98/5.

siñirlüce yabrağı Sinirli yaprak otu 39/3, 59/8, 82/5, 157/17.

siñirlüce yabrağı Sinirli yaprak otu B77b/3, B79a/9, B82a/1, B82b/3, B84b/13.

siñirlü yabrağı Sinirli yaprak 113/18.

siñirlü yabrağ(ğ) Sinirli yaprak 23/8, 99/5, 99/7, 188/13.

siñirlü yabrağ(ğ) Sinirli yaprak B87a/11.

segir-nāme Seğirmenin anlamlarını anlatan kitap B6b/20.

sirācū'l-kuṭrub Süleyman Peygamber ağacı 10/15.

sirāyet eyle- Bulaşmak, yayılmak B80a/10.

sirāyet it- Bulaşmak, yayılmak 149/1, B79b/16.

sirengübün (Far.) Sirkeli bal şerbeti B76b/17, B78b/1, B86b/2.

sirke Sirke 2/17, 5/1, 6/11, 7/14, 8/2, 8/3, 8/17, 12/12, 16/7, 17/16, 20/4, 20/12, 20/13, 20/16, 21/16, 23/5, 23/6, 23/18, 23/19, 25/8, 25/10, 26/4, 26/9, 27/20, 31/13, 32/21, 34/1, 34/2, 35/19, 36/11, 36/15, 37/9, 41/17, 43/11, 43/14, 44/2, 45/12, 46/2, 50/9, 50/14, 59/14, 59/19, 60/7, 61/17, 62/2, 71/11, 71/12, 78/9, 83/6, 83/7, 83/10,

83/12, 83/14, 84/6, 84/10, 84/14, 85/3, 85/7, 85/10, 85/11, 96/17, 97/9, 97/16, 98/16, 100/1, 101/11, 106/19, 110/1, 110/7, 111/9, 129/1, 129/10, 131/7, 131/18, 135/9, 137/19, 139/3, 139/12, 139/15, 139/16, 143/11, 143/13, 143/15, 143/17, 144/2, 145/1, 147/19, 150/2, 150/9, 150/14, 150/15, 152/11, 153/12, 153/17, 153/18, 154/1, 154/2, 154/15, 157/19, 158/2, 159/4, 186/2, 186/6, 190/12, 191/6, 196/10, 199/7, 199/10, 199/12, 199/14, 199/15, 203/19, 207/19, 210/14, 210/17, 215/15, 226/19, 227/1, 237/16, 239/18, 241/3, 241/7, 241/18, 242/16, 243/4, 244/1, 245/4, 98/18, A108B51a/10, A147B68a/12, A240B109a/10, A240B109a/11, A82B38b/19, A82B39a/15, A82B39b/10, A84B41a/17, B75b/20, B76a/21, B77b/9, B79a/7, B79b/2, B79b/3, B79b/8, B80b/7, B80b/9, B81a/12, B81b/1, B81b/2, B82a/14, B82a/21, B82a/3, B82b/21, B83a/2, B83a/3, B84a/15, B85a/4, B86a/21, B87a/6, B87a/7, B87a/8, B87a/9, B89a/14, B89b/9.

sirkelü Sirkeli 132/19, 152/3.

sirke merhemi Sirke merhemi 27/17, 36/12, 109/19, 156/4, 191/5.

sirkencübin (Far.) Sirkeli bal şerbeti 199/5.

sirkencübin sükkeri Sikencübin şekeri 217/4.

sirkengübün (Far.) Sirkeli bal şerbeti 78/9, 208/17, 209/11.

sirkengübün büzüri Sikencübin mayası 203/18.

sirkersiz Sirkersiz 51/4, 210/13.

sivilce Sivilce 148/6, 156/6, 221/10.

sivilci Sivilce 152/13, A147B67b/19.

sivilcük Sivilce 19/5, 27/9.

sivrice Sivrice 63/17.

sivrisiñek(g) Sivrisinek 167/17, B89a/16.

siyāh (Far.) Siyah 55/11, 186/7, 187/2, 187/2, 216/19, 246/10, 247/15, A147B68a/6, B81b/12, B81b/14.

siyeh (Far.) Siyah 246/3.

siz Siz zamiri 142/8, B2a/1.

sok- Sokmak 164/11.

Sokrat Sokrat 183/18, A174B95b/8.

sor- Sormak 2/7.

sovuq Sovuk 3/10.

söğülme Söğülme, kebab 49/9, 99/19.

söğüt(d) Söğüt 86/2, 218/13.

söğüt ağacı Söğüt ağacı 139/10, 154/1, 164/5.

söğüt çubuğu Söğüt çubuğu 155/8.

söğüt köki Söğüt kökü A84B41a/8.

söğüt kömürü Söğüt kömürü 106/13.

söğüt yabrağı Söğüt yaprağı 66/5, 83/2, 137/10, 171/8.

söğüt yaprağı Söğüt yaprağı B81b/1.

sön- Sönmek 223/3.

söyle- Söylemek 2/13, 9/11, 11/16, 69/18, 136/8, 161/17, 226/4, 240/16.

söyleş- Söyleşmek 18/2.

söylet- Söyletmek 9/16.

söylichek Söyleyince 18/2.

söyün- Sönmek 150/10, B83b/1.

söyündür- Söndürmek 72/13, B77b/10, B82b/14.

söyünmüş kirec Sönmüş kireç 159/10, B81b/11.

söz Söz 2/13, 136/8, 228/1, 228/6, 230/12, 234/11, 240/16, 240/17.

su‘āl (Ar.) Soru 80/6, 248/1, A80B37a/15, A80B37b/13.

su‘āl olun- Sorulmak 57/7.

su‘d (Ar.) Topalak bitkisi 72/10, 92/12, 158/7, 172/4, B86a/17.

sull (Ar.) Akciğer veremi 205/16, 206/3.

sultān (Ar.) Sultan, hükümdar 130/2, 232/2.

sultān otı Sultan otu, akça ot A80b37b/7.

sumāklu Sumaklı 102/4.

sumāk şuyı Sumak suyu 31/20.

südmend (Far.) Yararlı; kârlı; kazançlı B1b/11.

sū‘u‘l-kıyye Alaca hastalığı A82B40a/11.

süre (Ar.) Sure 58/8, B78b/3.

süre‘-i fātiha Fatiha suresi 18/11, 59/11, 68/2.

süretü‘l-münāfikūn Münafikun suresi 51/16.

sürincān (Far.) Eğri kestane, yund dişi ve göz çiçeği dibinin soğanı da derler. Surincandan murat köküdür. Bunun çiçeğine çiğdem derler 113/2, 132/2, 132/7, 132/18, 133/5, 181/4, A174B94b/1.

sürincān-ı germ Bir sürincan türü 207/4.

süsen (Far.) Süsen 190/8.

süci İçki, şarap 56/18, 62/19, 135/1, 157/2, 161/7, 164/12, 168/10, 207/19, 220/6, 241/18, B6a/16, B81a/16.

süd Süt 4/22, 16/6, 16/7, 16/8, 16/10, 28/4, 28/6, 31/13, 36/17, 36/18, 38/20, 43/6, 50/3, 50/6, 50/8, 50/9, 52/12, 53/19, 59/13, 59/16, 76/4, 83/13, 85/6, 91/6, 92/11, 97/8, 108/16, 108/17, 115/3, 116/14, 117/12, 118/10, 118/11, 119/11, 119/12, 119/13, 119/19, 135/5, 142/17, 183/13, 186/3, 190/16, 193/11, 206/1, 208/14, 208/15, 215/6, 219/19, 243/11, 244/7, A108B50b/21, A168B91a/15, A174B95b/3, A80B37a/20, A80B37b/2, A80B37b/8, B78a/8, B79a/4, B79b/18, B82a/9, B84b/18, B89a/10, B89a/10.

süd çürüğü Süt çürüğü 78/8, 92/19, 142/19.

südde (Ar.) Vücudun bir bölümünde görülen tutukluk 3/20, 32/7, 43/18, 44/2, 44/3, 44/4, 44/6, 44/8, 44/9, 49/6, 71/9, 90/18, 105/15, 106/3, 106/4, 142/9, 166/14, 170/7, 180/16, 199/6, 202/13, 205/3, 205/13, 207/14, 208/16, 210/17, 212/16, 216/3, 226/8, B88a/11.

südlü birinc Sütlü pirinç A168B91a/14.

südü(g) Sidik 43/8, 76/7, 76/8, 93/1, 103/6, 103/9, 103/10, 104/10, 105/3, 105/6, 106/8, 106/9, 106/10, 106/11, 106/14, 106/15, 106/17, 106/19, 107/1, 107/11, 107/16, 107/17, 108/4, 108/7, 108/8, 108/8, 108/9, 108/13, 108/14, 108/19, 109/18, 141/14, 154/5, 159/14, 169/12, 191/5, 202/11, 236/14, 239/10, 240/12, 242/3, A108B50b/20, A108B51a/1.

südü(g) yolu İdrar yolu 103/3, 107/12, 183/5, 201/12, 205/9, 205/18, 226/8.

süglin Sülün 10/12.

süglün eti Sülün eti 215/8.

sühām (Ar.) Zayıflık, solukluk 187/13.

süleymān peygamber ağacı Peygamber ağacı 10/16.

sülük(g) Sülük 3/14, 27/18, 35/14, 35/15, 35/18, 36/13, 37/6, 37/7, 37/10, 113/12, 238/15.

sülük ur- Sülük vurmak 154/12.

sülük vur- Sülük vurmak 113/13.

sümüklü böcek Sümüklü böcek 58/2, 245/6, 242/14, B83a/5.

sünbül (Far.) Sümbül 176/13, 202/4, 214/6, A174B94b/9.

sünbüle bkz. sünbül 172/13.

sünbül ḥabbı Sünbül tohumu 184/8, A174B95b/15.

sünbül-i hind Hint sümbülü 181/12.

sünbül-i hindī Hint sümbülü 177/4, 181/5, 184/2, A174B94b/2, A174B95b/10.

sünger Sünger B84a/1.

süngir Sünger 160/6, 235/19.

süffük Kemik B77a/14, B77a/16.

sünnet eyle- Sünnet etmek 143/7.

sünnet it(d)- Sünnet etmek 104/17.

süpür- Süpürmek 63/12.

süpürdi Süprüntü 63/12.

sür- Sürmek 5/1, 5/7, 6/3, 6/11, 7/7, 7/13, 7/18, 7/19, 8/1, 8/2, 8/3, 8/4, 8/12, 8/15, 8/16, 8/17, 8/18, 15/1, 15/15, 16/4, 18/9, 18/19, 19/12, 19/16, 19/19, 20/8, 21/1, 21/5, 21/16, 22/2, 22/3, 22/6, 22/16, 23/7, 23/12, 23/15, 24/10, 24/16, 24/18, 26/4, 26/10, 26/12, 26/21, 27/1, 27/2, 27/8, 27/10, 27/16, 28/5, 28/18, 29/5, 29/7, 29/8, 30/16, 30/18, 31/9, 32/11, 32/16, 34/12,

35/16, 36/11, 36/12, 37/16, 37/17, 38/12, 38/16, 38/19, 38/20, 40/2, 47/6, 48/10, 51/13, 52/1, 52/3, 52/19, 53/1, 54/12, 55/7, 56/15, 57/10, 58/9, 58/13, 60/10, 62/12, 66/17, 67/12, 71/19, 74/16, 76/12, 78/3, 79/18, 80/7, 80/10, 80/12, 83/3, 84/8, 84/12, 84/16, 86/6, 88/13, 89/3, 91/13, 98/12, 106/3, 106/4, 106/13, 109/12, 109/14, 110/5, 110/8, 112/6, 112/7, 111/10, 114/2, 116/1, 116/18, 121/7, 121/8, 122/5, 122/7, 122/19, 123/12, 123/19, 124/3, 124/18, 124/19, 126/3, 126/17, 129/1, 129/2, 129/5, 129/11, 129/15, 130/15, 131/1, 133/7, 133/11, 133/18, 135/2, 135/18, 135/18, 136/14, 143/6, 143/18, 145/2, 145/4, 146/6, 147/4, 147/7, 148/9, 150/2, 150/3, 150/4, 150/9, 150/12, 150/15, 150/18, 151/1, 152/5, 152/6, 152/9, 152/10, 152/12, 153/10, 153/15, 153/18, 153/19, 154/6, 154/7, 154/8, 154/9, 158/1, 158/4, 163/1, 163/4, 163/5, 165/9, 167/10, 169/6, 170/9, 170/10, 170/14, 175/2, 175/11, 178/6, 183/14, 185/6, 186/2, 186/3, 186/6, 186/12, 187/2, 187/6, 187/15, 190/19, 193/17, 194/1, 194/8, 204/3, 206/2, 206/4, 206/15, 207/6, 207/16, 211/12, 211/14, 214/10, 214/11, 214/14, 214/17, 214/19, 220/1, 220/5, 235/12, 235/15, 235/19, 236/2, 236/5, 236/6, 236/8, 236/10, 236/15, 236/17, 237/1, 237/3, 237/4, 237/7, 237/8, 237/11, 237/12, 237/14, 237/15, 237/16, 237/17, 239/8, 238/12, 238/17, 238/18, 238/19, 241/2, 241/3, 241/4, 241/6, 241/12, 242/1, 242/3, 242/14, 243/14, 244/3, 244/19, 245/3, A134B61b/14, A134B61b/20, A147B67b/18, A147B68a/12, A168B90b/15, A168B90b/18,

A168B91a/16, A168B91b/20,
A168B92a/1, A168B92a/1,
A168B92a/5, A174B95b/4,
A174B96a/10, A240B109a/13,
A80B37b/21, A82B39a/1,
A82B39a/2, A82B39a/4,
A82B39b/7, A82B39b/8,
A82B40a/10, A82B40a/20,
A84B41a/10, B77a/21, B77a/9,
B77b/12, B77b/6, B77b/9,
B79b/11, B79b/2, B79b/3, B79b/6,
B7a/3, B7a/4, B7a/5, B7a/6, B7a/7,
B7a/8, B7a/9, B80a/15, B80a/20,
B80b/10, B80b/11, B80b/12,
B80b/14, B80b/15, B80b/16,
B80b/17, B80b/19, B80b/20,
B80b/3, B80b/6, B80b/8, B80b/9,
B81a/10, B81a/11, B81a/12,
B81a/18, B81a/21, B81a/3, B81a/9,
B81b/10, B81b/12, B81b/14,
B81b/3, B81b/5, B81b/7, B82b/5,
B83a/6, B83b/1, B83b/10,
B85a/15, B85a/18, B85a/19,
B85a/2, B85a/20, B86a/3, B86b/7,
B86b/9, B87a/10, B87a/14,
B87a/14, B87a/17, B87a/5, B88a/1,
B88a/3, B88b/14, B88b/16,
B89a/21, B89a/3, B89b/10,
B89b/13, B89b/3, B89b/7, B89b/8.

sür'at (Ar.) Sürat 66/9.

sürin- Sürünmek 5/8, 78/10, 78/14, 111/7,
131/4, 152/18, B77a/14, B81a/17,
B85a/20.

sürme Sürme 58/5, 211/18, B81b/2.

sürme çek- Sürme çekmek 56/7.

sürme'-i işfahānī İsfahan sürmesi 148/18,
149/13.

sürt- Sürtmek 9/15, 17/19, 17/17, 27/16,
27/17, 27/21, 28/6, 36/7, 39/9, 40/2,
43/6, 57/16, 61/19, 69/18, 81/2,
86/19, 101/5, 104/3, 109/9, 109/11,
111/8, 115/4, 115/7, 119/19, 120/9,
123/8, 125/15, 125/16, 130/17,

132/12, 161/17, 161/18, 162/14,
A108B51a/11, A80B37a/19,
A82B39a/10, B81a/12, B81a/21,
B81a/5, B83b/18, B84b/8.

sürtün- Sürtünmek 145/14.

sürün- Sürünmek 7/8, 7/13, 58/7, 121/11,
123/7, 145/15, 150/12, 170/13,
211/14, B80a/14, B86a/6.

süst (Far.) Zayıf 4/23, 15/12, 37/3, 88/4,
120/9, 121/5, 169/7, 169/16, 196/3,
198/5, 216/14, 222/12,
A168B91b/19, A168B91b/20,
A168B91b/6.

süste endām Zayıf vücut 120/8.

süst endām Zayıf vücut 47/8, 199/1, 199/4,
204/17, 214/19, B85a/19, B85a/21.

süst endāmlik(ğ) Beden zayıflığı 121/3,
214/10.

süst eyle- Zayıflatmak 197/14.

süstlik(g) Zayıflık 37/12, 37/14,
120/10, 121/10, 121/7, 217/12.

süz- Süzmek 6/18, 7/1, 7/6, 16/14, 25/8,
34/17, 37/2, 42/13, 65/3, 76/4, 78/5,
93/3, 93/6, 96/17, 103/11, 108/3,
111/3, 124/7, 125/2, 128/12,
128/19, 144/12, 174/6, 176/3,
180/17, 187/12, 187/17, 188/14,
196/2, 196/8, 201/2, 201/17, 203/1,
203/4, 203/12, 203/16, 203/17,
211/1, 211/2, 213/14, 224/5,
226/13, 235/18, A225B108b/11,
A82B39a/9, B81a/10, B84b/6,
B85a/11, B85a/12, B86b/14,
B86b/15, B86b/17, B87a/1,
B88a/9.

süzül- Süzülmek 107/5, 199/19, 202/7.

-Ş-

şā'at (Ar.) Saat 139/5.

şabâh (Ar.) Sabah 7/14, 8/5, 16/8, 16/9, 16/15, 23/15, 26/14, 36/10, 42/10, 42/10, 42/15, 43/11, 43/14, 45/11, 48/17, 49/14, 54/13, 56/16, 65/11, 65/17, 65/17, 67/8, 76/19, 78/8, 78/12, 78/15, 79/9, 79/11, 80/5, 82/9, 83/17, 83/19, 84/3, 85/5, 85/8, 86/7, 88/18, 89/10, 90/14, 91/12, 91/18, 93/1, 93/10, 93/17, 94/6, 94/10, 96/17, 97/14, 97/19, 98/3, 98/4, 98/5, 98/7, 98/11, 98/15, 99/7, 99/8, 101/14, 102/5, 108/18, 112/18, 112/19, 113/1, 115/3, 115/18, 116/14, 117/1, 117/7, 119/18, 122/9, 125/3, 125/6, 126/13, 136/6, 142/19, 143/16, 147/11, 147/16, 148/11, 150/7, 150/16, 151/4, 151/7, 151/15, 153/1, 155/3, 158/16, 159/8, 159/16, 162/12, 165/16, 166/12, 167/5, 171/7, 172/2, 173/5, 176/11, 177/3, 179/12, 180/18, 182/2, 182/6, 182/10, 184/6, 186/12, 187/8, 191/19, 192/6, 193/14, 210/17, 219/1, 222/15, 223/6, 241/7, A108B51a/13, A108B51a/13, A174B94a/18, A174B94b/18, A174B94b/21, A174B95a/5, A174B95b/14, A80B37b/8, A80B37b/8, A84B41a/15, B76a/2, B77a/6, B77a/6, B82a/9, B82b/9, B83a/7, B84b/6, B85a/13, B85a/13, B86a/20, B87a/14.

şabâhın Sabahleyin 50/7, 136/5, A82B40/5.

şabır Sabır otu 8/3, 97/4, 116/5, 150/16, 166/12, B87a/7.

şablı Saplı 76/19.

şablu Saplı 23/20.

şabr (Ar.) Sabır 232/5.

şabr-ı şukûtrî Sabır otunu en iyisi 129/10, 145/8.

şabr-ı sukkûtrî Sabır otunu en iyisi 126/9.

şabr-ı sukkûtrî Sabır otunu en iyisi 61/13.

şabr-ı uskkûtrî Sabır otunu en iyisi 184/9, A174B95b/16.

şabr-ı uskkûtrî Sabır otunu en iyisi 57/15, 62/2, 175/13.

şabr-ı uskkûtrî Sabır otunu en iyisi 175/8.

şabr-ı uskkûtrî Sabır otunu en iyisi 172/9.

şabr-ı uskkûtrî Sabır otunu en iyisi 177/5.

şabr it(d)- Sabretmek 93/11.

şabru's-sukkûtrî Sabır otunu en iyisi 28/6.

şabşarı Sapsarı 77/2.

şabşaru Sapsarı 122/16.

şabun Sabun 147/4, 147/18, 152/9, 186/2, 186/4, 186/7, 236/5, 236/7, 236/10, 236/15, 239/9, B77b/19, B78a/7, B81b/11, B83a/20.

şabunla- Sabunlamak 239/7.

şac Saç 27/21.

şac- Saçmak 48/15, 69/6.

şaclu Saçlı 8/1.

şaç Saç 117/18, 117/19, 179/15, 206/5, 247/7, B5b/18, B6a/1, B81a/13, B81a/21, B81b/4.

şaç- Saçmak 47/16, 48/14, 48/18, 49/1, 49/4, 70/16, 87/13, 167/7, 167/8, 170/4, 207/10, 218/10, A157B90a/6, A157B90a/7, B76a/14, B77b/11, B83a/3, B85a/13, B85a/14, B89a/18.

şaç dibi Saç kökü B80b/7.

şaçıl- Saçılmak 218/12.

şaçlu Saçlı 153/15.

şadağa (Ar.) Sadaka 230/16, 238/7.

şâbir (Ar.) Sabırlı 221/6.

şāf (Ar.) Saf 28/9, 28/11, 28/17, 45/8, 53/10, B86b/15, B87a/3.

şāfi (Ar.) Saf, halis 124/7, 200/7, 213/2, 223/11, 223/13, A225B108b/16, A82B38b/19.

şāfi eyle- Saflaştırmak 166/9, 166/14.

şāfi ol- Saflaşmak A225B108b/11.

şāfin tamarı İç aşık kemiğinden topuğa kadar giden büyük damar 157/15.

şāf ol- Saf olmak A84B41a/16.

şafā (Ar.) Gönül şenliği; neşe 1/12, 51/10, 71/7, B1b/8.

şafā vir- Neşe vermek A168B91b/16.

şaf eyle- Saflaştırmak 65/9.

şafra (Ar.) Safra, öd 5/1, 5/19, 6/3, 7/1, 12/10, 17/5, 17/7, 18/1, 18/4, 41/3, 46/12, 46/13, 46/14, 48/2, 49/18, 54/20, 55/2, 64/19, 74/8, 77/3, 77/8, 88/5, 89/3, 89/10, 91/6, 92/2, 92/13, 93/1, 93/6, 93/8, 94/2, 131/13, 132/1, 133/14, 138/5, 138/7, 138/9, 138/10, 142/8, 144/15, 147/14, 148/5, 148/14, 152/13, 165/5, 165/6, 165/7, 165/9, 174/1, 175/2, 181/9, 185/6, 188/1, 199/14, 202/16, 203/2, 203/18, 204/3, 206/4, 209/10, 211/8, 212/12, 212/13, 212/14, 212/17, 213/1, 213/7, 213/11, 213/15, 214/3, 215/19, 216/12, 225/15, A147B67b/20, A174B94b/5, A217B104a/7, B75b/21, B76b/10, B76b/13, B76b/6, B77a/12, B7a/5, B7a/8, B83b/4, B83b/5, B83b/9, B84a/20, B84a/21, B84b/1

şafra galebese Safranın artması 223/14.

şafra' (Ar.) Safra, öd 26/8.

şafra'vi (Ar.) Safranın hakim olduğu 11/13, 87/6, 131/17, 132/17, 132/3,

143/19, 183/14, 199/6, 216/7, 221/10, A147B68a/1.

şafra'vi bkz. safrā'vi 91/12, 123/18, 213/3, A174B95b/4.

şafra'vi hūmmā Safranın hakim olduğu sıtma 139/8.

şafra (Far.) Safran 162/19.

şag Sağ 14/12, 26/19, 38/5, 52/13, 54/18, 54/19, 58/12, 75/8, 103/18, 115/11, 116/10, 125/12, 129/3, 147/1, 153/8, 155/11, 160/7, 209/11, 219/18, 222/3, 227/6, 227/9, 227/11, 227/15, 227/19, 228/2, 228/4, 228/7, 228/9, 228/14, 228/16, 228/19, 229/3, 229/4, 229/9, 229/12, 229/13, 229/18, 229/19, 230/2, 230/3, 230/4, 230/7, 230/17, 231/2, 231/4, 231/6, 231/9, 231/12, 231/14, 231/15, 231/16, 231/19, 232/6, 232/14, 232/16, 232/19, 233/9, 233/14, 233/16, 233/18, 234/1, 234/3, 234/5, 234/7, 234/8, 234/9, 234/10, 234/12, 234/14, 234/15, 234/17, 234/18, 239/18, 240/2, 243/10, 246/19, 247/1, A168B91a/20, A168B91a/21, A80B37b/5, B86a/13.

şag- Sağmak 43/7, 119/12, 239/6.

şagal- İyileşmek 86/8, 159/16, A240B109a/10.

şagalt(d)- İyileştirmek 23/11, 29/16.

şagıl- Sağılmak A80B37b/3.

şagır Sağır 60/3, 60/4, 60/11, 61/7.

şagırılık(ğ) Sağırılık 3/27, 59/3, 60/3, 61/7, 63/16, 64/2, 175/3.

şagız Sakız 201/11.

şagla- Sağlamak 104/14.

şaglık(ğ) Sağlık 55/9, 221/8.

şag ol- Sağ olmak 54/7.

şagra İnsanda leğenin son ve alt kısmı 104/9, 115/5, 115/9, 115/13, 116/3, 116/5.

şagrağ Sürahi, kâse, kap 238/14.

şağrı İnsanda leğenin son ve alt kısmı 103/18, 115/4.

şag tuz Kaya tuzu 146/5.

şag yağı Sade yağı 188/11.

şāhib (Ar.) Sahip 76/14, 227/8, 231/16, 240/19.

şāhib-i kitāb Kitap sahibi 173/14.

şahtiyān (Far.) Boyanmış ve cilalanmış deri 237/3.

şāhīhū'l-mizāc Mizacı sağlam olan 226/1.

şākeyn tamarı İki topuk üzerinde bulunan damarlar 125/7, 129/8.

şāk tamarı bkz. şākeyn tamarı 129/3.

şakağı bkz. şakağı 244/11.

şaka kuşu yağı Saka kuşu yağı 131/2.

şakal Sakal 27/21, 171/19, 171/17, 174/8, 179/5, 179/15, 183/17, 186/1, 186/8, 186/11, 186/12, 187/1, 206/5, 211/14, A174B95b/6, B5b/18, B6a/1, B6a/21, B80b/10, B80b/11, B80b/11, B80b/12, B80b/4, B81a/14, B81a/5, B81a/6, B81a/7, B81a/8, B81b/1, B81b/10, B81b/13, B81b/16, B81b/4, B81b/5.

şakın- Sakınmak 34/11, 34/14, 37/15, 45/1, 46/10, 55/5, 75/8, 76/14, 109/1, 110/2, 117/17, 118/19, 119/2, 127/17, 128/5, 129/12, 135/11, 140/4, 143/1, 145/16, 156/9, 160/16, 160/17, 161/1, 161/17, 162/18, 171/15, 186/19, 189/9, 191/7, 194/4, 217/7,

A217B104a/7, B78b/20, B83a/20, B89a/8.

şakız Sakız 5/17, 87/13, 118/13, 218/6, 235/14, B76a/13.

şakız çürüğü Sakız çürüğü 163/4.

şakla- Saklamak 21/7, 40/13, 53/4, 58/12, 70/1, 153/6, 159/3, 159/5, 168/13, 183/2, 201/8, A174B95a/14, B80b/15.

şakşagan beyni Saksagan beyni 61/9.

şakşakan beyni Saksagan beyni 108/10.

şal- Salmak 74/10, 238/16.

şalata Salata 110/12.

şalavāt Salavat B82b/12.

şalın- Salılmak 161/11.

şalıvir- Salıvermek A168B91a/18.

şalya Salya 96/8.

şalyar Salya 173/8.

şaman Saman 29/20, 239/13.

şamk-ı 'arabī Mısır'da yetişen dikenli bir ağacın zambakı 172/15.

şan- Sanmak B78b/12.

şanc- Sancmak 12/18, 13/1, 164/2, 61/15, B80a/13.

şancu Sancı 4/4.

şancu- Sancımak 26/8.

şancula- Sancılamak 28/3.

şanculan- Sancılanmak 85/18.

şandal (Ar.) Sandal ağacı 7/17, 68/11, 69/14, 70/6, 131/18, 136/13, 137/19, 218/6, 235/14, B78a/14, B84b/17.

şandal şarābı Sandal şerbeti 67/10.

şandık (Ar.) Sandık 167/13.

şanduk (Ar.) Sandık 168/2.

şan'at (Ar.) Sanat B6a/11.

şapla- Saplamak B87a/14.

şar- Sarmak 12/6, 28/5, 28/21, 34/9, 63/19, 76/9, 99/12, 113/3, 119/5, 123/13, 129/11, 161/7, 163/6, 164/7, 190/19, 238/17, 239/14, 242/11, 243/6, A168B91a/8, A82B39a/2, B86b/19.

şara' (Ar.) Sara hastalığı 12/11, 12/12, 12/17, 13/8, 13/11, 13/16, 15/13, 102/10, 180/15, B85a/20.

şarar- Sararmak 198/7, B88b/21.

şarart(d)- Sarartmak 116/13, 197/9, 237/5.

şarb Sert 7/13, 20/3, 20/12, 20/13, 20/16, 23/18, 32/21, 36/20, 37/9, 76/6, 84/10, 84/14, 109/19, 129/1, 131/7, 143/15, 150/8, 152/11, 153/12, 191/6, 241/7, 243/4, B88a/7, B89a/14.

şarça barmağı Serçe parmak A80B37b/5.

şarça barmağ Serçe parmak 76/17.

şar'a (Ar.) Sara hastalığı 2/19, 11/13, 183/11, A174B95b/1, B85a/1.

şarı Sarı 71/3, 79/17, 191/2, 208/8, 216/12, 216/13, A82B40a/14.

şarı helile Sarı halile 126/9.

şarılık Sarılık 4/5, 77/1, 78/11.

şarımşak(ğ) Sarımsak 35/19, 37/6, 81/5, 84/1, 85/9, 95/15, 97/7, 97/17, 113/9, 116/10, 148/2, 172/19, 173/1, 207/11, 213/6, 238/3, 242/4.

şarımşak şabı Sarımsak sapı 243/3.

şarımşak şapı Sarımsak sapı 118/6.

şarın- Sarınmak 64/6.

şarı şu Sarı su 212/1, A240B109a/13, A82B39a/19.

şark- Sarkmak 115/2, 117/4, B89a/4.

şarplan- Doğumda güçlük çekmek 119/10.

şaru Sarı 14/1, 14/9, 15/13, 18/5, 57/17, 65/5, 77/9, 95/8, 109/6, 109/10, 132/1, 157/1, 157/14, 222/8, 223/14, 223/15, 235/11, A168B92a/3, A82B40a/11, B80b/2, B84b/1.

şaru helile Sarı halile ağacı 6/17, 31/14, 175/4, 175/12, 175/16, 182/15, B89b/11.

şaru helile kabı Sarı halile kabuğu A174B95a/9.

şaru hıyār Sarı hıyar B88b/1.

şaru kükürd Sarı kükürt B88b/13.

şaruluk(ğ) Sarılık 28/14, 54/20, 75/18, 77/15, 77/17, 77/19, 78/3, 139/18, 205/3.

şaru şabır Sarı sabır otu 39/6, B86a/7.

şaru şu Sarı su 62/13, 188/2, 206/2.

şaru zāc Demir sülfat 159/3.

şatun al- Sarın almak 237/18.

şavaş- Savaşmak 160/1, 169/16.

şavu- Soğumak 106/3, 110/17.

şayha (Ar.) Bağırma; nara atma; haykıрма; çığlık 11/12.

şayıkla- Sayıklamak 222/14, 222/18, 223/1.

şayru Hasta 68/15, 69/17, 69/19, 139/6, 155/11, 198/18, 203/6, 218/4, 218/9, 220/11, 221/11, A217B103b/18, A217B103b/18.

şayruluk(ğ) Hastalık 201/12, 205/17, 206/3, 206/10, 214/8, 220/13, 221/6, 221/8, A84B41a/12.

şāy yağı Sade yağı B80a/20.

şerçe barmak(ğ) Serçe parmak 232/5, 232/11, 235/1, 235/5.

şifat-ı cevāriş-i müferrih Ferahlatıcı cevāriş macununun niteliği 182/6.

şı- Kırmak 73/16.

şıçan Şıçan 13/11.

şıçan otu Şıçan otu 244/2, B78a/17.

şıçra- Şıçramak 221/11, 246/6.

şifat (Ar.) Nitelik 245/16.

şifat-ı cevārişi Cevārişin niteliği A174B95a/1.

şifat-ı cülāb Gül suyunun niteliği 200/10.

şifat-ı hab Hap niteliği 173/9.

şifat-ı habb-ı muḳavvī Kuvvet verici hap niteliği A168B91b/2.

şifat-ı müşhil Müşhil niteliği 89/7.

şığ- Şığmak A168B91a/5, A248B112b/9.

şığa- Sıvamak 35/1.

şığın derisi Alageyik derisi 167/18.

şığır **Şığır** 6/19, 52/8, 56/4, 59/2, 99/18, 151/4, 151/4, 247/6, 247/9, B80a/20.

şığır boḳı Şığır dışkısı 125/16, 129/6.

şığırıcık eti Şığırıcık eti 121/11.

şığır dili Şığır dili otu 79/2, B82a/12.

şığır dili şuyı Şığır dili suyu B76a/15.

şığır eti Şığır eti 85/2, 165/15, 209/18, B76a/19, B76a/20.

şığır eti pişimi Şığır eti pişimi 130/5.

şığır ḳaburḡalu Şığır kaburgalı 247/10.

şığır ḳanı Şığır kanı 103/3, 107/12.

şığır ḳarınlu Şığır karınlı 247/10.

şığır mizāclu Şığır mizacılı 247/10.

şığır öd Şığır ödü B81a/1.

şığır ödi Şığır ödü 37/10, 61/14, 86/8, 97/4, 126/12, 130/4, 135/14, 167/9.

şığır südi Şığır sütü 148/13, 149/4, 149/12, B78a/20.

şığır tezeḡi Şığır tezeḡi 127/8, 128/3, A82B40a/17, B79b/3.

şığır yaḡı Şığır yaḡı 97/11, 98/15, 163/7, 163/15, 173/1.

şıḡḡat (Ar.) Sağlık 136/3, 220/10, 226/3, 233/18.

şıḡḡat bul- Sağlıklı olmak 56/8, 231/7, 244/10.

şıḡḡat-i beden Beden sağlığı 182/3, A174B94b/18.

şıḡ Sık 66/3, 196/8, B81a/1, B81a/1.

şıḡ- Sıkmak 16/9, 35/7, 52/4, 52/5, 59/6, 68/14, 91/8, 91/9, 92/19, 95/18, 96/3, 98/5, 109/10, 113/15, 114/16, 120/18, 130/5, 137/10, 140/6, 167/5, 168/14, 202/15, 218/8, 224/14, 225/1, 225/19, 226/7, 239/10, A225B108b/11, A225B108b/16, A225B108b/6, B82a/3, B82a/9, B82b/6.

şıḡıl- Sıkılmak B85a/5.

şın- Kırılmak A168B90b/12, A168B90b/12, A168B90b/13, A168B90b/13, B77a/16.

şındı Makas 23/1.

şındu Makas B87a/16.

şırca Cam 26/21, 131/3, 202/2, 204/1, 204/10, 224/5, 225/4, 225/17.

şırcalı Camlı 186/15.

şırcalu Camlı 178/13.

şırça Cam 18/11, 173/5, 174/7, 177/7, 177/12, 184/6, 185/10, 211/2, A174B95b/14, A225B108b/17, A225B108b/8, B81b/6, B81b/8.

şırçalı Camlı 147/3.

şırça zibili Cam kırıntıları 145/18.

şıva- Sıvamak 68/12, 218/7.

şıyrıl- Şıyrılmak 221/17.

şu inmek Su inmek 51/15.

şoğan Soğan 55/6, 64/2, 64/4, 80/13, 91/19, 107/19, 109/7, 116/10, 133/6, 146/12, 152/16, 191/14, 196/9, 196/10, 208/9, 208/11, 238/3, 239/10, A168B91a/14, B79a/2, B80b/10, B80b/16.

şoğan şuyı Soğan suyu 37/11, 55/17, 143/16, 152/11.

şoğan tohumı Soğan tohumu 184/4, A174B95b/12.

şoğulcan Solucan 4/14, 35/17, 96/1, 96/3, 96/4, 96/6, 96/7, 96/15, 96/18, 97/2, 97/3, 97/5, 169/5, B86b/10.

şoğulcan otı Solucan otu 96/15.

şok Isırıcı hayvan sokması 20/13, B79a/17.

şok- Sokmak 13/5, 20/15, 21/2, 21/15, 21/19, 22/17, 22/20, 22/21, 24/6, 25/15, 38/8, 41/18, 60/14, 61/7, 61/19, 63/15, 63/18, 99/2, 99/3, 101/16, 103/18, 104/1, 104/9, 104/11, 106/18, 115/6, 115/14, 116/16, 120/2, 133/16, 135/10, 146/9, 164/6, 164/13, 186/19, 189/6, 189/8, 190/2, 202/6, 238/18, 239/8, 239/9, 239/12, B5b/17, B77b/9, B79a/15, B79a/16, B79a/21, B79b/1, B79b/12, B79b/14, B79b/15, B79b/16, B79b/21, B79b/9, B79b/9,

B80a/10, B80a/2, B80a/4, B80a/8, B80a/9.

şokul- Sokulmak 95/4.

şol Sol 54/19, 58/13, 103/18, 125/12, 129/3, 141/16, 219/18, 222/4, 227/8, 227/10, 227/13, 227/16, 228/1, 228/3, 228/5, 228/8, 228/11, 228/15, 228/18, 229/1, 229/5, 229/7, 229/10, 229/11, 229/15, 230/1, 230/3, 230/4, 230/6, 230/8, 230/19, 231/3, 231/5, 231/7, 231/9, 231/10, 231/13, 231/17, 232/7, 232/13, 232/15, 232/16, 233/1, 233/5, 233/10, 233/15, 233/17, 233/19, 234/1, 234/4, 234/6, 234/7, 234/9, 234/11, 234/13, 234/15, 234/16, 234/17, 235/2, 246/19, 247/2, A168B91a/21, A80B37a/21, A84B41a/14.

şol- Solmak A84B41a/13.

şolağ Solmak 247/2.

şolu- Solumak 239/2.

şoluğ Soluk 43/3.

şoñ Son 103/10, 151/8, 202/5, 228/10, 230/9.

şoñra Sonra 6/5, 6/10, 8/11, 10/5, 13/4, 23/21, 33/11, 33/12, 40/7, 41/15, 45/10, 47/4, 50/13, 50/17, 50/18, 51/2, 51/5, 51/7, 56/14, 57/10, 62/5, 62/8, 63/19, 74/6, 74/11, 75/5, 76/1, 78/17, 87/7, 87/10, 87/16, 89/17, 90/7, 91/2, 91/8, 92/14, 93/13, 96/5, 98/12, 98/13, 102/13, 104/13, 108/6, 110/14, 113/13, 115/12, 117/2, 117/10, 119/3, 123/11, 123/13, 124/3, 128/3, 128/5, 130/10, 131/3, 132/9, 138/9, 139/5, 140/18, 141/3, 142/15, 145/14, 147/4, 149/17, 151/2, 153/9, 153/15, 154/6, 155/3, 157/5, 165/18, 174/18, 184/12, 185/12, 186/7, 186/17, 187/9, 189/9,

189/13, 190/4, 196/1, 196/8, 197/1, 197/2, 198/8, 198/9, 198/15, 198/16, 204/13, 207/13, 209/11, 217/4, 218/18, 218/19, 219/18, 221/3, 221/7, 221/9, 221/10, 223/9, 224/1, 226/6, 229/3, 235/18, 236/11, 237/1, 237/12, 238/9, 241/4, A147B68a/12, A147B68a/3, A168B92a/4, A174B95b/19, A217B104a/8, A248B112b/10, A80B37a/17, A82B39a/4, A82B39b/12, B78b/10, B79a/3, B80a/1, B82b/17, B83a/12, B87a/3.

şor- Sormak 2/6, 2/9, 61/10, 104/14, 151/12.

şovu- Soğumak 95/3, 99/2, 126/7, 128/4, 164/11, 204/9, 221/12.

şovuk(ğ) Soğuk 6/13, 7/2, 14/3, 22/5, 24/1, 29/16, 29/18, 30/8, 32/15, 34/10, 34/11, 34/14, 41/18, 42/1, 46/10, 46/11, 49/2, 50/1, 50/13, 56/5, 59/10, 59/17, 60/15, 61/11, 62/4, 62/10, 62/13, 64/1, 64/11, 64/15, 65/1, 65/9, 66/2, 67/2, 68/15, 69/5, 69/12, 73/3, 73/5, 75/7, 76/14, 79/12, 79/7, 81/2, 81/13, 81/17, 81/19, 89/14, 93/5, 94/15, 100/6, 101/4, 101/16, 101/17, 106/15, 110/14, 113/14, 121/9, 124/4, 124/5, 124/11, 127/15, 127/17, 128/5, 130/11, 136/16, 136/17, 137/5, 144/18, 149/16, 156/8, 160/18, 164/17, 169/18, 171/11, 171/14, 176/7, 176/10, 177/13, 179/13, 182/13, 187/19, 192/1, 193/10, 193/12, 193/19, 194/3, 194/4, 195/12, 197/2, 197/15, 200/3, 200/12, 201/12, 203/6, 204/13, 205/7, 206/11, 214/3, 215/11, 215/14, 216/15, 217/6, 218/10, 218/15, 222/10, 224/9, 224/10, 236/3, 236/7, 236/15, 239/15, 240/4, A248B112a/21, A134B62a/4, A168B91a/11,

A174B95a/7, A217B103b/21, A217B103b/21, A217B103b/21, A217B104a/1, A217B104a/3, A80B38a/4, A82B39a/12, B76a/17, B76b/5, B77a/12, B77b/11, B82a/19, B83a/16, B83b/7, B83b/9, B86b/9.

şovuk al- Soğuk almak 30/1.

şovuk dut- Soğuk tutmak B82a/12.

şovuk geç- Soğuk geçmek 193/6, 193/7, 193/10, 193/15, 194/7, B78b/20.

şovuk geçme Soğuk geçme B6b/5.

şovukluk(ğ) Soğukluk 30/8, 47/2, 70/10, 166/9, 181/15, 205/11, 216/8, A174B94b/12.

şovuk vur- Soğuk vurmak 29/13, 29/15, 30/4, 30/17.

şovut(d)- Soğutmak 65/11, 92/17, 105/9, 117/2, 140/3, 152/2, 191/18, 203/19, 213/11, B82b/6.

şoy- Soymak 8/10, 38/4, 67/17, 93/19, 94/2, 94/3, 153/4, 155/8, 164/1, 165/1.

şoyul- Soyulmak 42/17.

şārī ol- Bulaşıcı olmak 47/17.

şakīl ol- Ağırlaşmak 118/17, 223/4.

şevāb (Ar.) Sevap 2/6, 2/9.

şıkl (Ar.) Ağır 100/18, 101/2.

şülüş (Ar.) Üçte bir 108/6, 173/1.

şu Su 4/16, 5/12, 5/14, 6/5, 6/6, 6/11, 6/18, 7/5, 7/8, 8/10, 10/4, 10/10, 14/3, 16/15, 17/1, 17/8, 17/11, 18/13, 19/12, 20/8, 22/3, 22/4, 23/11, 25/3, 25/5, 25/6, 25/7, 26/9, 25/17, 25/19, 27/5, 27/7, 28/4, 28/16, 28/18, 29/12, 29/19, 30/2, 30/5, 30/8, 31/9, 31/13, 32/1, 32/7, 32/10, 33/9, 33/20, 34/17, 35/4,

36/14, 37/3, 39/9, 41/6, 41/12, 41/18, 42/1, 42/10, 42/16, 42/19, 43/10, 43/11, 43/16, 44/1, 44/6, 44/7, 44/8, 44/11, 44/15, 44/18, 45/4, 45/10, 46/3, 46/10, 46/11, 47/1, 47/4, 48/7, 49/10, 49/17, 50/1, 50/3, 50/5, 50/11, 50/13, 51/2, 51/3, 51/5, 51/10, 51/18, 52/2, 52/3, 52/4, 52/5, 52/14, 53/3, 53/5, 53/9, 53/20, 57/4, 57/10, 57/18, 58/7, 58/9, 58/15, 58/16, 59/1, 59/10, 59/18, 60/1, 60/4, 60/5, 61/8, 61/16, 62/2, 62/5, 62/19, 63/1, 63/7, 63/13, 63/14, 64/17, 65/1, 65/2, 65/3, 65/5, 65/7, 65/10, 65/15, 65/17, 67/2, 67/7, 67/17, 68/2, 68/14, 68/16, 69/6, 69/8, 69/9, 69/12, 71/1, 72/14, 75/14, 75/18, 76/2, 76/15, 77/2, 77/3, 78/2, 78/6, 78/7, 78/10, 78/14, 79/5, 79/7, 79/10, 80/4, 80/16, 81/3, 81/17, 82/4, 83/3, 83/11, 85/19, 86/4, 86/7, 86/12, 87/3, 87/5, 88/8, 88/12, 89/6, 91/7, 91/10, 91/11, 91/16, 91/17, 92/1, 92/4, 92/10, 92/13, 92/17, 92/19, 93/2, 93/5, 93/13, 93/14, 94/1, 95/3, 95/18, 96/3, 96/4, 96/5, 97/7, 97/16, 98/5, 98/7, 98/18, 98/19, 99/1, 99/5, 99/9, 100/14, 100/2, 101/7, 101/16, 101/17, 102/1, 102/2, 102/3, 102/6, 102/7, 103/11, 103/12, 103/15, 104/2, 104/4, 104/7, 104/8, 104/12, 105/2, 105/16, 105/18, 106/9, 106/13, 106/15, 107/6, 107/10, 108/1, 108/6, 109/6, 109/8, 109/9, 109/10, 110/2, 110/10, 110/11, 110/14, 110/19, 112/4, 112/11, 112/17, 113/14, 113/15, 113/16, 113/17, 113/18, 114/14, 114/16, 114/18, 115/13, 115/18, 117/11, 118/4, 119/12, 121/4, 121/14, 124/4, 122/11, 122/16, 126/16, 127/15, 127/17, 127/18, 128/3, 128/5, 128/6, 128/12, 128/16, 129/14, 130/5, 130/8, 130/14, 131/1, 133/2, 135/4, 135/11, 136/9,

136/11, 136/13, 136/17, 137/2, 137/4, 137/10, 137/11, 139/13, 141/2, 141/12, 141/13, 143/1, 143/3, 145/4, 145/10, 146/2, 147/15, 147/16, 147/17, 148/3, 148/8, 149/4, 149/17, 150/7, 150/16, 151/19, 152/1, 152/17, 153/19, 154/5, 155/3, 155/4, 156/7, 156/9, 156/19, 157/1, 157/15, 158/4, 159/7, 160/3, 160/8, 160/15, 160/18, 164/14, 164/17, 165/9, 166/1, 166/6, 166/8, 166/12, 167/5, 167/6, 167/8, 168/11, 168/4, 168/5, 169/16, 170/13, 170/19, 171/11, 171/12, 171/2, 171/3, 171/6, 171/9, 174/6, 174/9, 174/14, 174/17, 175/6, 176/1, 176/3, 186/4, 186/5, 186/11, 186/16, 187/10, 188/14, 189/5, 189/15, 190/12, 191/7, 191/13, 192/1, 193/9, 193/12, 193/14, 193/16, 194/9, 196/1, 196/2, 196/3, 196/4, 196/7, 196/8, 196/10, 196/14, 196/15, 196/16, 196/17, 196/18, 197/2, 197/17, 198/1, 198/4, 199/8, 199/12, 200/2, 200/7, 200/12, 200/13, 200/14, 201/1, 201/5, 201/13, 202/2, 202/15, 202/19, 203/1, 203/3, 203/7, 203/9, 203/10, 203/12, 203/16, 203/17, 204/4, 204/5, 204/8, 204/14, 206/16, 209/7, 210/4, 210/19, 211/1, 211/8, 212/2, 212/4, 213/9, 213/13, 213/14, 214/9, 216/15, 217/6, 218/8, 218/10, 218/12, 218/13, 223/19, 224/4, 224/10, 224/13, 224/14, 224/18, 224/19, 225/3, 225/4, 225/5, 225/6, 225/10, 225/13, 225/18, 225/19, 226/13, 235/12, 235/19, 236/3, 236/4, 236/7, 236/8, 236/9, 236/16, 237/1, 239/10, 239/15, 239/16, 240/4, 240/6, 240/13, 240/14, 241/1, 241/7, 241/8, 242/2, 242/3, 243/16, 245/4, 246/8, 247/1, 248/2, A82B40a/18, A108B50b/20, A108B51a/2,

A134B62a/3, A134B62a/5, A147B68a/11, A157B90a/7, A168B91a/11, A225B108b/10, A225B108b/16, A225B108b/2, A225B108b/6, A80B37b/10, A80B37b/6, A80B38a/1, A82B39a/16, A82B39b/14, A82B39b/19, A82B39b/4, A82B40a/16, A82B40a/20, A84B41a/13, A84B41a/17, B6b/6, B77a/1, B77a/18, B77b/11, B77b/6, B78b/13, B79a/12, B79a/19, B79a/17, B81b/1, B81b/20, B82a/12, B82a/3, B82a/5, B82a/6, B82a/8, B82b/1, B82b/10, B82b/4, B82b/6, B82b/6, B82b/9, B83a/16, B83a/20, B84a/14, B84b/10, B84b/17, B84b/5, B85a/21, B86a/16, B86b/17, B86b/18, B86b/18, B86b/20, B86b/3, B87a/15, B88a/19, B88b/4, B88b/5, B88b/5, B89a/17, B89a/18, B89b/12, B89b/8, B88b/6.

şubüh (Ar.) Sabah kahvaltısı 140/16.

şucağız Az miktarda su B79a/5.

şuçuk Sucuk 191/17.

şudā' (Ar.) Baş ağrısı 10/1, 139/9, 208/18.

şufuf (Ar.) Toz haline getirilmiş ilaçlar 100/5.

şu inmek Su inmek 15/11.

şula- Sulamak 139/14.

şulan- Sulanmak 39/5, 115/10, 216/15.

şulı Sulu 141/1, 148/5.

şulıça Biraz sulu, suluca 7/9.

şulu Suluca 75/7, 96/18, 118/19, 197/1, 223/18, A147B68a/10.

şumāk (Ar.) Sumak 48/1, 50/1, 51/12, 52/2, 94/13, 94/14, 95/10, 99/5, 99/14, 99/18, 99/19, 107/5, 115/11, 138/16, 148/18, 149/14, 206/7, B83a/1.

şumāk aşı Sumak yemeği 69/3.

şumāklı Sumaklı 107/3.

şurat (Ar.) Surat B81a/10.

şusahlık(ğ) Susuzluk 3/15, 148/16.

şusızlık Susuzluk 69/19.

şusızluğ Susuzluk 138/4.

şuşa- Susamak 33/3, 33/9, 42/16, 66/2, 67/3, 87/5, 138/1, A82B40a/15, A147B68a/5, A82B39b/4, A82B40a/13, B82a/18, B86a/1.

şu şıgırı Su sığırı A168B91b/1.

şusuz Susuz 198/15, 223/8, 224/2, B78a/10, B79b/20, B82b/20.

şusuzlık(ğ) Susuzluk 181/1, 183/5, 199/6, 225/15.

şusuzluğ(ğ) Susuzluk 47/19, 136/17, 138/11, 196/11, 196/14, 203/19, 204/5, 208/13, 214/13, 212/17,

A174B94a/20, A174B95b/5,
B82a/16.

şu teresi Su teresi 110/9, 171/5, 171/15.

şūf (Ar.) Yün 235/13, 236/7, 236/13.

şūmāk (Ar.) Sumak 46/1.

şūret (Ar.) Dış görünüş; biçim; şekil
11/2, 247/7, B78b/13.

şūsen (Ar.) Kök zambak, susam 52/4.

şuva- Sıvamak 130/4, 151/18.

şuvar- Sulamak 98/19, B78b/6.

şu yolu İdrar yolu 106/16, 168/18.

-Ş-

şab (Far.) Şap 23/14, 32/14, 79/5,
97/16, 131/6, 190/3, B78a/7,
B85a/16, B87a/21, B87b/1.

şāb (Far.) Şap 245/11.

şab şuyı Şap suyu 170/9.

şād Kutluluk; bahtiyarlık; uğur 228/9,
229/19, 230/7, 231/11, 231/6.

şād-revānī Gönlü hoş olan 169/14.

şādlik(ğ) Kutluluk, hoşluk 70/8, 90/1,
91/1, 121/17, 227/13, 228/5, 229/9,
231/4, 232/11, 233/18.

şād ol- Sevinmek; mutlu olmak 228/13,
229/13, 231/2, 231/8, 231/9, 232/4,
233/11, 233/19, 234/3, 234/5,
234/8, 234/12.

şāf (Far.) Şap 16/2, 33/16, 38/10, 55/9,
89/12, 89/7, 122/14, 123/10,
138/13, 140/4, 146/8, 190/2, 239/9.

şāf-ı zaḥīr Bir tür şap 100/2.

şāf idin- Şap uygulamak 111/3.

şāhtere şuyı Şahtere suyu 147/13.

şāh-ı sipergām (Far.) Tatlı fesleğen, sultani
fesleğen A108B51a/7.

şāhin ödi Şahin ödü 60/2.

şāhtere(Far.) Şahtere 92/18, 92/2, 93/2,
150/7, 213/15, B82a/6, B89b/11.

şāhterec (Far.) Şahtere 9/1, 175/19,
223/19.

şāhterec şuyı Sahtere suyu 175/14,
A147B68a/9.

şāhtere'-i müdebbere Bir tür şahtere 150/6.

şāḥm-ı ḥanzāl Ebucihil karpuzunun içi
17/8, 175/9.

şāḥmu'l-ḥanzāl (Ar.) Ebucihil karpuzunun
içi 145/9.

şāḥm-ı ḥanzāl Ebucihil karpuzunun içi
173/11.

şāk (Ar.) Kıрма, yarma 38/3, 161/6.

şākāk Şakak 3/14, 5/6, 57/9.

şākāk aḡrısı Şakak ağrısı 208/10.

şākākīl (Far.) Yaban havucu 181/4.

şākākūl (Far.) Yaban havucu 174/17,
184/2, A174B94b/2,
A174B95b/10.

şākāyık (Ar.) Şakayık, gelincik çiçeği
B81b/10.

şākāyiku'n-nu' mān (Ar.) Dağ lalesi, deniz
şakayıkı 144/8, 186/14.

şākīka (Ar.) Yarım baş ve yüz ağrısı 6/12,
6/14, 227/10, 227/11, B7a/1.

şāl (Far.) Şal A225B108b/14.

şālḡām Şalgam 8/10, 29/15, 29/19, 29/21,
41/7, 80/14, 107/19, 128/16, 213/5.

şālḡamlı Şalgamlı 53/2.

şālḡām şorbası Şalgam çorbası 64/16.

şālḡām yabraḡı Şalgam yaprağı 135/1.

şām (Ar.) Şam A134B61b/19.

şam şabunı Şam sabunu 188/15, 189/14.

şarāb (Ar.) Şarap, şerbet 7/10, 8/17, 36/20, 42/16, 49/12, 51/2, 52/11, 71/6, 74/5, 74/17, 76/6, 77/6, 81/13, 87/16, 95/1, 95/13, 106/10, 108/13, 108/16, 114/2, 143/1, 196/9, 196/11, 200/5, 200/17, 208/14, 209/10, 211/7, 222/13, 222/16, 224/11, 239/3, 239/13, 242/19, 243/5, 243/12, A225B108b/9, A82B39b/16, B78b/1, B7a/2, B82a/19, B83a/16, B86a/10, B86a/5, B87a/12, B88a/7, B88a/9.

şarāb-ḥor Şaraptan sarhoş olmuş 168/3.

şarāb-1 ās Mersin şerbeti 75/2, 94/17, 100/2.

şarāb-1 aşl-1 hindibā Hindiba kökü şerbeti 140/6.

şarāb-1 benefşec Menekşe şerbeti 55/13.

şarāb-1 benefşe Menekşe şerbeti 6/16, 17/18, 33/6, 43/4, 56/17, 60/16, 64/17, 75/11, 79/14, 81/11, 81/14, 81/2, 82/15, 88/6, 101/3, 119/18, 125/18, 129/12, 131/16, 138/11, A225B108b/4, A80B37b/1, A80B37b/7, B84b/2, B87a/20.

şarāb-1 benefşec Menekşe şerbeti 77/7.

şarāb-1 demirhindī Demirhindi şerbeti A217B104a/4.

şarāb-1 ebte (?) B82a/19.

şarāb-1 gül Gül şerbeti 225/14.

şarāb-1 ‘unnāb Hünnap şerbeti 6/16, 56/17, 148/11, 149/7, 156/8, 190/12, 22/9, 222/7, A80B37b/1, A80B37b/7.

şarāb-1 ‘ūd Öd şerbeti 66/12, 94/17, 118/14.

şarāb-1 ḥaṣḥāṣ Haşhaş şerbeti 75/1.

şarāb-1 ḥaṣḥāṣ Haşhaş şerbeti 79/15, 81/10, 82/15.

şarāb-1 ḥummās Kuzukulağı şerbeti 66/3, 138/15.

şarāb-1 ḥummāş Kuzukulağı şerbeti B78a/12, B79b/19, B83a/17, B83a/3.

şarāb-1 ḥıṣrim Koruk şerbeti 69/7.

şarāb-1 ḥulv Tatlı şerbet 44/14.

şarāb-1 ḥummāz Kuzukulağı şerbeti 94/17, 198/4.

şarāb-1 hindibā Hindiba şerbeti 45/18.

şarāb-1 icās Erik şerbeti 137/17, 33/7, B77b/13.

şarāb-1 kāsni Acı marul şerbeti 77/7.

şarāb-1 kısr-1 aşl-1 hindibā Hindiba kökü kabuğu şerbeti 141/4, A82B40a/15.

şarāb-1 kısr-1 hindibā Hindiba kabuğu şerbeti A82B39b/14.

şarāb-1 limon Limon şerbeti 9/1, 45/14, 45/18, 81/11, 82/15, 137/17, 138/11, 140/19, 140/5, 199/16, 200/3, A217B104a/4, B82a/19, B82b/18, B84b/1.

şarāb-1 lisānu’l-ḥamel Sinirli yaprak şerbeti 69/4, 100/15.

şarāb-1 mersin Mersin şerbeti 200/15.

şarāb-1 na’ne Nane şerbeti 203/11.

şarāb-1 nılüfer Nilüfer şerbeti 6/15, 17/18, 22/9, 41/12, 42/19, 44/14, 55/13, 56/16, 65/3, 66/4, 79/14, 81/2, 137/17, 138/11, 140/14, 140/16, 149/17, 190/12, A80B37b/16, B77b/13, B84b/2, B87a/14.

şarāb-1 rāsin Andız şerbeti 202/10.

şarāb-1 rāvend Ravent şerbeti 78/4.

şarāb-1 reyḥān Reyhan şerbeti 47/12.

şarāb-ı ribās Kuzukulağı şerbeti 69/1.

şarāb-ı rummān Nar şerbeti 42/18, 48/8, 66/4, 79/15, 137/16, 138/15, 219/3.

şarāb-ı rummān-ı hūlv Tatlı nar şerbeti 74/17, A80B37b/15.

şarāb-ı sāzic-i hindī Hint sümbülü şerbeti 140/14.

şarāb-ı sefercel Ayva şerbeti 69/1, 90/4, 94/16, 118/14, 219/3.

şarāb-ı şandal Sandal şerbeti 69/4, 75/2, 90/3, 94/16, 100/14, 198/4, 203/14, B82b/18.

şarāb-ı tuffāh Elma şerbeti 45/18, 66/12, 66/3, 68/17, 69/1, 90/4, 94/16, 118/12, 218/13, 219/3, A225B108b/13, B82b/18.

şarāb-ı tut Dut şerbeti 33/7, 203/16, B87a/19.

şarāb-ı uşūl Kök şerbetleri 46/6, 84/3, 108/1, 109/8, A82B39b/14, A82B39b/15, A82B40a/5, A84B41a/15.

şarāb-ı ustuhdūs Karabaş şerbeti 60/16, 81/13.

şarāb-ı verd Gül şerbeti 66/4, 136/15, A217B104a/5.

şarāb-ı verd-i tarī Taze gül şerbeti 45/19, 48/8, 107/4, 218/12, 219/3, A217B104a/4.

şarāb-ı verd ü tarī Taze gül şerbeti 68/16, 94/17, 100/13.

şarāb-ı zūfā Çördük şerbeti 43/4, 44/17.

şarāb-ı zūfā Çördük şerbeti A80B37b/1.

şarāb sirkesi Şarap sirkesi 24/13.

şarābu'l-ḥumār Sarhoş edici şarap 69/4.

şarābu'l-ḥiyār Hıyar şerbeti 100/15.

şart (Ar.) Şart 96/18.

şāyed (Far.) Ola ki; belki; eğer 38/13, 40/12, B84a/9.

şeyterec (Far.) Siyah boya yapımında kullanılan bir ot 27/13, 152/19, 178/8.

şebistān (Far.) Turak otu 187/14, 187/17.

şeb-i yemenī Göz taşı, Yemen şapı 32/2.

şebkürlük(ğ) Gece körlüğü 55/18.

şeb-yār (Far.) Baş ağrısı için kullanılan bir macun 172/7.

şeftālū (Far.) Şeftali 77/12.

şeftālū yabrağı Şeftali yaprağı 62/2, 63/6, 95/16, 96/2, 116/5.

şeftālū çekirdeği içi Şeftali çekirdeği içi 62/11.

şeftālū çiçeği Şeftali çiçeği 95/17.

şehādet barmağı Şehadet parmağı 232/2, 232/9.

şehdāne (Far.) Büyük ince; keten tohumu ve sakızı 131/5, 181/18, A174B94b/15.

şeh(i)r (Ar.) Şehir 194/9, 195/6.

şehvet (Ar.) Cinsel istek, sperm 27/10, 169/17, 174/12, 174/16, 178/5, 198/8, 206/14, B85b/1, B88b/12, B88b/5, B88b/5, B89a/2, B89a/5.

şek(i)l (Ar.) Şekil 25/21, 26/2, A108B51a/3, B78b/12.

şeker Şeker 5/18, 9/17, 17/1, 18/11, 19/9, 22/19, 28/10, 31/13, 33/11, 41/6, 42/2, 42/9, 42/13, 42/18, 43/5, 44/17, 53/13, 65/11, 65/3, 67/18, 67/7, 70/7, 75/3, 77/11, 78/6, 79/18, 81/6, 81/15, 85/8, 87/3, 88/11, 92/1, 92/4, 93/6, 93/7, 94/7, 97/11, 100/1, 103/6, 104/11, 106/5, 106/15, 108/1, 108/4, 108/7, 108/15, 113/19, 114/11, 115/3, 121/16,

132/6, 133/6, 133/7, 136/2, 137/19, 138/11, 138/14, 139/6, 140/8, 140/18, 148/14, 151/10, 155/15, 155/18, 155/19, 156/10, 156/11, 157/7, 157/8, 160/8, 160/9, 164/3, 165/7, 165/16, 166/2, 166/4, 176/19, 177/2, 182/8, 182/9, 185/17, 185/5, 187/3, 187/6, 187/9, 187/16, 188/14, 189/2, 190/3, 193/14, 199/7, 199/17, 199/19, 200/1, 200/6, 200/11, 200/13, 200/14, 201/2, 202/1, 203/4, 203/13, 203/16, 203/18, 203/19, 204/5, 204/7, 208/3, 209/4, 209/6, 224/1, 224/5, 224/6, 225/4, 225/8, 225/10, 225/12, 225/14, 241/12, 244/1, A108B50b/19, A134B61b/16, A174B95a/3, A174B95a/4, A174B96a/9, A217B103b/16, A225B108b/12, A225B108b/16, A225B108b/7, A80B37b/10, A80B37b/15, A80B37b/21, A80B38a/3, A82B39a/17, A82B39b/3, A82B40a/18, B76b/19, B79b/21, B82a/11, B82a/11, B82a/9, B82b/10, B82b/18, B83b/3, B84b/6, B87a/21, B87a/21.

şeker-i nebât Nöbet şekeri 58/1.

şeker peyniri Şeker peyniri 78/18, 80/8.

şeker şerbeti Şeker şerbeti 33/9, 160/18, 160/2, 166/2, 219/9, 222/15.

şemes (Ar.) Bir at hastalığı 247/18.

şem^c (Ar.) Mum 186/18.

şem^c -i kâfûrî Kafurlu mum 80/11.

şenbe (Far.) Cumartesi 170/1.

şer (Ar.) Kötü B79b/7.

şerâkî Kurdeşen 143/18.

şerbet (Ar.) Şerbet 4/11, 7/15, 15/15, 16/1, 17/6, 17/10, 17/12, 100/5, 120/11, 125/5, 131/17, 132/3, 137/16,

138/10, 140/5, 140/13, 145/11, 147/15, 154/18, 174/7, 175/7, 175/11, 176/5, 177/1, 177/12, 180/19, 182/3, 183/1, 185/10, 190/16, 200/17, 200/18, 201/3, 203/10, 208/4, 218/1, 222/10, 223/17, 224/6, 224/7, 224/8, 224/9, 224/10, 244/10, 28/9, 31/19, 44/2, 50/3, 67/18, 69/11, 75/4, 82/11, 90/15, 91/1, 91/3, 91/6, 91/15, 92/3, 92/9, 93/8, 93/10, 93/15, 94/15, 97/1, A174B94a/19, A174B95a/13, A217B103b/21, A217B104a/2, A217B104a/3, A80B37b/17, A82B39b/13, B77a/8, B77b/13, B82a/19, B85a/13, B86a/19, B87a/21.

şerbet eyyâmları Şerbet günleri A174B94b/19.

şerbet-i müşhil Müshil şerbeti 174/4.

şerbet it(d)- Şerbet yapmak 150/7.

şerbet vakti Şerbet vakti 172/8.

şerîf (Ar.) Şerefli 1/12, B1b/4.

şerî^c at (Ar.) Şeriat 169/19.

şermsâr ol- Utanmak 230/6, 233/10.

şerr (Ar.) Kötü B84b/13.

şey (Ar.) Şey 13/17, 14/5, 51/8, 51/9, 51/10, 106/18, 192/2, 200/15, 207/11, 207/12, 216/12, 216/13, 217/4, 236/18.

şey³ (Ar.) Şey 55/14, 227/17.

şîrec yağ Susam yağı 56/15.

şeytân (Ar.) Şeytan 2/7, 11/15.

şeyterec-i hindî Hindistan'dan gelen şifalı bir kök 176/13, 179/17.

şırlıgan yağı Susam yağı 105/12, 186/15.

şifâ (Ar.) Şifa 1/1, 1/8, 2/4, 14/11, 43/14, 74/7, 111/13, 152/2, 215/16, A168B91a/8.

şifâ bul- Şifa bulmak 14/16, 28/1, 51/14, 51/17, 53/5, 56/19, 60/12, 64/7, 65/6, 76/11, 76/19, 77/1, 77/3, 78/13, 78/17, 80/5, 80/17, 81/6, 82/4, 83/11, 109/6, 110/8, 112/5, 112/13, 112/15, 113/2, 113/11, 113/16, 113/18, 123/14, 124/12, 126/3, 126/14, 127/4, 137/5, 142/3, 143/4, 143/17, 151/5, 155/6, 191/2, 192/2, 193/11, 230/5, 244/11, A80B37a/17, A84B41a/8, B86b/11, B87a/17, B87a/7.

şifâ ol- Şifa olmak 57/7, 101/18, 110/17, 151/15, 153/7, 244/14, 245/12, 245/13, A108B51a/3, A82B38b/20, B78a/1, B78b/19, B79b/9, B80a/6, B82b/15, B87a/3, B87a/6.

şiryân (Ar.) Atardamar 190/10.

şire (Far.) Şıra, meyve suyu 201/5, 201/6, 201/10, 201/17, 201/18, 202/7, 202/9.

şirîn (Far.) Şirin 28/17, 234/2.

şirluğan (Far.) Susam yağı, haşhaş yağı B89b/9.

şirluğan yağı Susam yağı, haşhaş yağı B78a/11.

şirūğan (Far.) Susam yağı, haşhaş yağı B77b/11, B86b/13, B86b/18.

şirūğan yağı Susam yağı, haşhaş yağı 153/12, 187/3, 242/14, B78a/4.

şikestelik Mağlubiyet 231/10.

şikāk (Ar.) Ayrılık; anlaşmazlık 35/14, 36/1, A134B62a/6.

şikāk-ı hamr Keskin kırık 247/18.

şimāl (Ar.) Kuzey 195/8.

şirs (Ar.) Ilgın B83b/18.

şiryân tamarı Atardamar 38/13.

şiş Şiş 22/8, 32/6, 32/8, 32/12, 33/14, 34/15, 35/5, 42/19, 43/1, 52/1, 56/5, 83/5, 83/8, 91/13, 110/8, 110/11, 119/19, 124/19, 126/2, 126/3, 126/11, 127/7, 128/19, 132/4, 132/15, 136/11, 158/9, 162/6, 197/14, 210/13, 211/19, 212/5, 217/16, 245/3, A108B51a/5, A108B51a/7, A108B51a/8, A168B90b/11, A82B39a/14, A82B39a/17, A82B39b/10, A82B39b/10, A82B39b/11, A82B39b/17, A82B39b/18, A82B39b/6, A82B39b/7, A82B39b/7, A82B39b/8, A82B39b/9, A82B40a/1, A82B40a/10, A82B40a/17, A82B40a/20, A82B40a/21, A82B40a/3, B39b/20, B6a/7, B79b/11, B82b/12, B83a/4, B83a/5, B83a/6, B83b/11, B83b/4, B83b/9, B87a/10, B87a/11, B87a/13.

şiş- Şişmek 51/20, 54/16, 56/12, 83/5, 84/17, 119/4, 119/16, 124/19, 125/12, 126/2, 129/3, 131/15, 133/10, 133/14, 155/13, 156/7, 159/3, 159/5, 160/2, 161/18, 162/3, 162/8, 162/11, 219/18, 238/17, 239/1, 243/2, 242/13, 243/19, 244/6, A108B51a/12, A108B51a/9, A168B90b/18, A82B39b/12, A82B39b/7, A82B40a/12, A82B40a/12, A82B40a/13, A82B40a/19, A82B40a/21, A84B41a/13, B79b/10, B83a/19, B84a/5, B86a/3, B87a/13, B87a/18, B88b/21.

şişe Şişe 29/10, 33/14, 40/6, 117/5, 185/17, A225B108b/21, B86b/13, B86b/15, B87a/10, B87a/2, B87a/3, B88a/9.

şışe çek- Şişe çekmek 113/13, B80a/14.

şışek eti Şişek eti 87/18, 92/15, 118/15, 219/9, A82B40a/5.

şışe vur- Şişe vurmak 115/4, 116/15.

şiyāf-ı māşiyā Solucan otu fitili B87a/13.

şol Şu 6/18, 29/12, 61/12, 89/19, 91/3, 11/6, 115/1, 115/9, 137/3, 147/14, 15/4, 166/1, 179/3, 195/1, 197/3, 200/2, 216/9, 219/7, 224/7, 238/12, A147B68a/4, A248B112b/10, B77a/15, B77a/16, B80a/12, B81a/5, B81a/9, B82b/7, B83b/10, B84a/11.

şorba (Ar.) Çorba 47/14, 75/15, 151/9, B84a/8, B87a/15.

şöyle Şöyle 1/11, 7/10, 9/10, 10/15, 20/10, 24/4, 43/2, 48/6, 57/6, 63/1, 63/3, 99/2, 102/5, 102/9, 105/9, 111/13, 123/16, 127/9, 128/1, 131/8, 160/13, 166/2, 187/2, 191/6, 195/9, 203/7, 207/11, 213/14, 235/7, 235/9, A134B62a/1, A134B62a/2, A134B62a/4, A248B112b/6, A248B112b/9, B84a/11, B88a/13.

şu Şu 13/14.

şu‘ā’-ı şems Güneş ışıǵı 195/9.

şu‘le (Ar.) Alev, parıltı 12/8.

şüniz (Ar.) Kara çörekotu 172/4, 179/7.

şürbāc (Ar.) Çorba 157/17.

şühelü Şüheli B78a/9.

61/18, 62/1, 62/9, 63/1, 63/4, 64/6, 66/8, 67/18, 76/1, 80/5, 82/4, 88/14, 95/3, 95/6, 104/15, 110/1, 110/3, 116/19, 123/3, 124/7, 127/1, 127/3, 127/4, 128/12, 135/5, 138/4, 146/5, 146/7, 148/19, 149/14, 154/6, 156/14, 157/3, 157/11, 160/9, 161/1, 161/10, 172/2, 173/1, 174/6, 174/11, 187/1, 188/9, 188/17, 189/6, 189/16, 190/3, 191/9, 202/1, 202/6, 202/9, 202/19, 209/12, 211/16, 214/1, 223/4, 225/3, 226/13, 227/1, 239/14, 244/18, A168B90b/8, A225B108b/1, A225B108b/17, A225B108b/5, A80B37a/15, A80B38a/1, A82B39a/3, A84B41a/17, B81a/9, B84a/6, B86a/17, B88a/8, B88b/10, B89a/9.

tāba (Far.) Tava 208/6.

tabī‘at (Ar.) Tabiat, fıtrat, yaratılış B76a/16.

ta‘bīr it(d)- Anlatmak, yorumlamak 228/2.

ta‘cīl it- Çabuklaştırma; hızlandırma 40/7, B84a/5.

ta‘dīl-i mizāc Mizacın düzeltilmesi 7/10.

tafşīl (Ar.) Ayrıntı 4/6, 221/4, B78b/17.

tağyīr it(d)- Değıştirmek 223/8.

tağyīr ol- Değışmek, başkalaşmak 224/14.

taḥammül (Ar.) Dayanma 77/7.

taḥammül it(d)- Dayanmak 25/1, 62/8, 105/9, 127/11, 171/1.

taḥallūf ol- Geri kalmak; gecikmek 74/10.

taḥta Tahta 26/1, 236/12.

taḥlīl (Ar.) Çözme 18/14.

taḥlīl eyle- Çözmek 127/19.

taḥlīl it(d)- Çözmek 5/14, 124/1, 175/3, 177/17, 178/5, 181/9, 182/13,

-T-

tā Ta, ne zaman ki; vaktaki; ta ki 1/8, 6/5, 6/18, 7/6, 16/11, 17/16, 18/3, 19/8, 23/19, 24/13, 25/14, 30/5, 30/8, 30/11, 34/4, 36/19, 38/6, 39/1, 39/15, 40/7, 43/8, 52/2, 54/4, 56/11,

197/17, 204/18, 213/7, 214/9, 226/8, A174B94b/6, A174B95a/8.

tahrîr it- Yazıya geçirmek 54/15.

tahrîr olın- Yazıya geçirilmek 111/14, 170/16, 209/5.

tahta Tahta A168B90b/17.

taḳāzā it(d)- Sıkıntı vermek 27/6.

taḳayyūd (Ar.) Bağlılık 133/9.

taḳayyūd it- Bağlanmak 217/7.

taḳdîr (Ar.) Değer, miktar, gerek 84/19.

taḳdîrce Gibi, olduğunda 240/10.

taḳvîyet vir- Kuvvet vermek 136/15, 181/1, A174B94a/20, B76a/16, B76b/9.

taḳvîyet eyle- Kuvvet vermek 218/3.

ta' lîm (Ar.) Egitme, öğretme 13/7.

tamām Tamam 5/7, 12/13, 16/11, 17/9, 23/12, 27/11, 47/9, 53/15, 53/20, 58/4, 62/8, 67/19, 68/13, 68/19, 75/6, 77/1, 82/9, 87/15, 99/2, 102/9, 103/10, 106/13, 110/7, 115/7, 115/16, 127/7, 132/6, 140/9, 148/17, 155/4, 161/10, 168/18, 174/15, 179/13, 185/18, 186/10, 186/17, 188/4, 190/4, 197/4, 198/11, 203/5, 218/7, A168B91b/6, A248B112b/9, A82B39b/18, B78b/16, B79a/2, B86b/15.

tamām ol- Tamam olmak 152/6.

ta' rîf (Ar.) Tarif 2/3.

tarḥān (Ar.) Ejderha otu 192/2.

tarḥana (Far.) Tarhana 88/3.

tarḥūn (Far.) Tarhun otu, dereotu 26/6.

tarḥūn (Far.) Tarhun otu, dereotu 48/10.

tatar Tatar, moğol 244/9, .

tatar ḳurdı Karında şiddetli ağrı yapan bir çeşit at hastalığı 4/15, 97/6.

tatlu Tatlı 203/11.

tava (Far.) Tava 168/5.

tavuk(ḡ) Tavuk 212/9.

tavuk eti Tavuk eti 212/8.

tavuk yağı Tavuk yağı 8/14, 36/4.

tāze (Far.) 5/16, 44/9, 48/19, 56/4, 56/4, 56/6, 61/6, 62/16, 71/5, 80/8, 85/9, 125/16, 127/8, 139/15, 153/19, 170/3, 171/5, 174/12, 180/6, 186/3, 205/19, 208/15, 212/1, 213/17, 218/12, 225/17, 226/7, 242/19, A225B108b/4, A240B109a/11, A80B37b/2, A82B40a/17, B78a/20, B85a/16, B87a/18, B87a/18, B89b/8.

tāze çınar ḳabı Taze çınar kabuğu 69/14.

tāze it(d)- Gençleştirmek 141/15, B77a/4.

tebāşîr (Far.) Külçe şeker, tebeşir 65/4, 235/17, 236/12.

tebāşîr-i badana Badana kireci 235/16.

tebdîl (Ar.) Değiştirme 240/11.

tebdîl ol- Değişmek 119/15, 121/17.

tebe Tepe 20/16, 227/18, 35/16, B87a/7, B87a/8.

tecāvüz it- Aşmak, ileri gitmek 101/15.

tecrübe it(d)- Denemek 24/1, 170/16, 173/15.

tecrübe olın- Denenmek 106/13, 113/2, A82B39a/18, A82B39a/3.

tedbîr (Ar.) Tedbir, önlem 46/15, 197/3, 218/15, 220/9, A217B103b/17, B6b/11, B6b/13, B78a/5, B86b/16.

tedbîr eyle- Önlem almak 139/9, 47/5.

tedric (Ar.) Yavaş yavaş, azar azar 197/12.

tefrîh it(d)- Rahatlatmak, ferahlatmak 9/5.

teğayyür it(d)- Değişmek, başkalaşmak 223/7.

teğayyür bul- Değişmek, başkalaşmak B76b/2.

teğayyür ol- Değişmek, başkalaşmak 224/12, 225/1.

te'ḥîr (Ar.) Erteleme 232/7.

te'ḥîr eyle- Ertelemek 138/18.

te'sîr it(d)- Etkilemek 24/5, 29/8, 54/4, A82B39a/19.

teḥmîl it- Yükleme 194/3.

tekmîl (Ar.) Tamamlama, bitirme B1b/4.

tekrâr (Ar.) Tekrar 19/4, 35/4, 35/4, 49/10, 73/19, 126/7, 144/2, 152/1, 153/6, 168/9, 202/1, 203/4, B83a/7, B83a/9.

tekrâr it(d)- Tekrar etmek 25/12, 111/4, 130/1, 163/6, A82B38b/20.

tel Tel 60/5.

telyîn (Ar.) Yumuşatma 19/8, 33/17, 66/19, 137/14, 204/3.

telyîn eyle- Yumuşatmak 16/2, 55/10, 60/18, 74/15, 105/19, 131/16, 138/13, 140/4, 187/5.

telyîn-i ḥuḳne eyle- Lavman ile yumuşatmak A80B37b/6.

telyîn it(d)- Yumuşatmak 87/3, 190/7.

temevvüc it- Çalkalamak 194/10.

temmetü'l-kitâb Kitabın bitişi 248/7.

temren Okun metal ucu 164/1, 164/5, 164/7, 164/8, 165/1, 165/2.

temren-keş Temren çeken 163/19.

temr-i hind Demirhindi 189/12.

temr-i hindî Demirhindi 6/16.

temrîne (Ar.) Egzersiz 190/7.

temürhindi şuyı Demirhindi suyu 69/10.

ten Ten 40/5, 121/1, 125/15, 129/5, 133/16, 190/14, 195/11, 235/7, B84a/4.

tenâvül it- Bir şeyler yemek 97/2.

tencere (Ar.) Tencere 111/2, 179/11, 199/7, B79a/18.

tendürüst (Far.) Vücudu sağlam ve düzgün; sağlıklı 195/3, 215/11, 227/9, 235/2, B1b/16.

tendürüstlik(g) Sağlamlık, sağlıklılık B1b/6.

tendürüstlük(g) Sağlamlık, sağlıklılık 203/14.

tenhâlîḳ Tenhalık, yalnızlık 70/3.

tenḳiye'-idimâğ it(d)- Beyni temizleme 22/14, 57/14, 61/11.

tenḳiye it(d)- Temizlemek, lavman yapmak 9/13, 28/1, 31/12, 39/19, 54/4, 60/19, 123/17, 209/1, 209/2, B76a/13, B81a/14, B82b/16, B85a/10.

tenḳiye'-i dimâğ Beyin temizliği 9/7, 173/18,

tenḳiye-i beden Beden temizliği A217B104a/8.

tepe Tepe 229/17.

ter Ter 9/5, 15/16, 41/6, 48/19, 50/16, 194/12, 202/17, 208/1, 220/13, 221/14, 222/16.

terâzûla- Dengelemek 246/5.

terâḳḳî et- Yükselmek 142/6.

terâḳḳî it(d)- Yükselmek 13/14, 142/10.

terbiye eyle- Terbiye etmek
A225B108b/21.

terbiyet it(d)- Terbiye etmek B87a/3.

tere Tere 223/7.

terencübîn (Far.) Kudret helvası B84b/3.

terengübîn (Far.) Kudret helvası 6/4, 6/19.

terengübîn şekeri Kudret helvası şekeri
136/7.

tere tohumı Tere tohumu 184/3,
A174B95b/11.

tereyağı Tereyağı 36/3, 59/5, 73/14,
119/18, 135/18, 149/17,
A168B91b/19.

ter eyle- Tazeleştirmek A134B62a/2.

terkīb (Ar.) Terkip, karışım 47/1, 54/8,
57/15, 123/17, 133/5, 15/17, 178/7,
201/13, 203/7, A80B37b/17.

terkīb-i ḥabb-ı müferriḥ Ferahlatıcı hap
karışımı A172B93b/12.

terkīb-i müferriḥ Ferahlatıcı karışım
172/13.

terkīb-i sufūf İlaç karışımı 176/16.

terk it(d)- Terk etmek 168/3, 197/12,
A147B68a/10, A168B91b/10.

terle- Terlemek 5/8, 34/14, 62/10, 62/5,
77/8, 120/10, 123/11, 124/3, 193/9,
193/18, 195/14, 198/2, 207/13,
B6a/19.

terlemişle Terlemişken 248/3.

terlet(d)- Terletmek 30/18.

terlik(g) Tazelik, nemlilik 194/14.

terlü Terli 239/15, 239/16.

ter mizāclu Taze veya nemli mizaçlı
206/10.

ters Ters 61/6, 85/15, 141/18, 141/5,
186/17, 239/8, 240/12.

tersle- Dışkılamak 239/6.

tertīb (Ar.) Düzen, usul B1b/12.

tesbīḥ böcegi Tespih böceği 142/1,
B88a/2.

tesbīḥ kurdı Tespih böceği 108/12.

teselli (Ar.) Avunma 2/3.

teshīl (Ar.) Kolaylaştırma A82B40a/10.

tesmiye olın- Adlandırılmak 179/3.

teşennūc (Ar.) Buruşma 15/6, 210/3,
212/4, B6a/10, B76b/14, B86b/1,
B86b/2, B86b/3, B86b/3, B86b/5,
B86b/7.

teşennūc it(d)- Buruşmak 70/19.

teşvīṣ (Ar.) Karışık, bulanık 10/12, 12/10,
70/12, 166/7, 210/2.

tevbe (Ar.) Tövbe 232/6.

tevbe it(d)- Tövbe etmek 232/7.

tevbekār Tövbe eden 229/7.

tevekkül (Ar.) Tevekkül 1/6, 1/8.

tevellūd it(d)- Ortaya çıkmak 41/3, 72/19,
73/10, 75/9, 207/19, 213/1, 215/13.

tezerv eti Sülün eti 72/8.

tıraş Tıraş 5/8, 9/14.

tıraş eyle- Tıraş etmek 238/6.

tıraş it(d)- Tıraş etmek 17/16, 24/20, 81/1,
146/13, 153/15, 154/9,
A82B38b/19, A82B39a/1.

tıraş ol- Tıraş olmak 152/6, 153/9,
A80B38a/1, A82B39a/4.

tīmār (Far.) Tedavi etme 13/5, 240/15,
243/18.

tīmār et(d)- Tedavi etmek 57/9, 161/1,

tīmār it- Tedavi etmek B83a/12, B83b/21,
B84a/2, B88b/9.

tīmār ol- Tedavi olmak 57/9, 129/8.

tiz (Far.) Çabuk; ince, keskin 6/15, 7/16, 15/8, 38/8, 48/18, 57/8, 75/17, 79/10, 80/2, 87/8, 90/6, 108/11, 115/14, 117/14, 117/19, 119/3, 129/8, 128/10, 140/11, 146/8, 154/10, 156/12, 163/6, 190/2, 205/14, 209/17, 209/18, 211/14, 212/9, 215/6, 215/13, 215/15, 222/6, 222/8, 231/7, 232/6, 239/6, 246/3, 246/6, 246/8, 246/9, 246/14, A147B67B/20, A168B91a/12, A248B112a/19, B76a/17, B78a/2, B81a/6, B85a/16, B85b/1, B87a/20, B87a/20, B88b/8, B88b/9.

tizce Çabucak 9/4, 9/4.

tizcek Çabucak, hemen 29/18, 33/4, 47/4, 78/2, 133/1, 144/1, 160/10, 162/3, 162/7, 164/10, 164/16, 243/18, B77b/11, B78a/10, B79b/16, B85a/5.

tizlik Çabukluk 228/8.

tiz tiz Çabuk çabuk 246/17.

tizye Hemen 29/16, 73/10, B87a/8.

tilâvet (Ar.) Kur'an okumak 70/2.

tiryāk İlaç 22/16, 38/14, 39/13, 115/6, 196/10, 206/12, 239/3, B80a/8, B83b/1, B83b/19.

tiryāk-ı erba'a Bir tür panzehir 14/7, 86/14, 87/14, 132/12, B78a/11, B79a/5, B79b/18, B80a/15.

tiryāk-ı fārūk Bir tür panzehir 26/12, 66/14, 74/3, 87/13, 118/19, 132/11, B77b/21, B78a/11, B86a/11.

tiryāki Bağımlı 64/10.

tiryāk-i ekber Bir tür panzehir 14/7.

tiryāk İlaç 146/7, 146/9.

tiryāk-ı fārūk Bir tür panzehir B79b/18, B83a/3.

tiryāki Bağımlı 84/13.

titreme Titreme 239/12.

tobraḳ Toprak 131/6, 186/10.

toğum Doğum 117/12.

toḡum Tohum 28/20, 65/6, 70/14, 80/12, 99/6, 99/8, 103/11, 104/6, 104/18, 106/10, 112/18, 117/1, 130/4, 143/10, 143/11, 143/16, 144/8, 153/4, 224/16, 226/7, 241/13, B86b/16, B88b/1.

toḡuzuncı Dokuzuncu B6a/13.

toz Toz 20/14, 45/3.

tök- Dökmek 64/5.

tuḡfe ol- Hoş ve güzel olmak 210/9.

tuḡme (Ar.) Hazımsızlık, şişkinlik 48/6, 100/6, 209/15, B83b/14.

tuḡm-ı şāhterec Şahtere tohumu 175/14.

tuḡmugān (Far.) Semizotu 66/5, 178/19.

turac eti Turaç eti 215/9.

turb Turp 6/4, 31/2, 50/4, 51/2, 51/3, 51/5, 65/6, 78/19, 105/7, 120/18, 136/18, 167/5, 213/9, A108B50b/21.

turb şuyı Turp suyu 59/17, 60/2, 61/7, 62/14.

turb toḡumu Turp tohumu 37/2, 50/2, 50/9, 83/6, 99/10, 125/1, 184/3, A168B91b/19, A174B95b/11.

turb toḡumu Turp tohumu 47/5.

turb yabraḡı Turp yaprağı 145/4.

turşı Turşu 169/15.

turunc (Far.) Turunç 14/9, 28/10, 28/20, 70/5, 70/9, 79/7, 85/14, 222/8, 236/1, 236/4, B84a/12, B89b/13.

turunc ağacı Turunç ağacı 12/8.

turunc kabı Turunç kabuğu 46/19, 118/17, 151/11, 223/10.

turunc kabı şarabı Turunç kabuğu şerbeti 46/6.

turunc suyu Turunç suyu 186/6, B83a/1.

turunc yabrağı Turunç yaprağı 66/15.

tut Dut 203/17, 237/8.

tut şarabı Dut şerbeti 33/5, 33/20.

tutul- Tutulmak 55/18.

tut yaprağı Dut yaprağı B77b/7.

tütiyâ (Far.) Sürme 56/18, 212/1.

tütiyâ'-i hindî Hint sürmesi 58/2.

tuz Tuz 84/1, 187/13.

tükürük(g) Tükruk 36/3, 37/7, 112/9, 154/13, 159/16, B87a/17, B87a/20.

tükür- Tükürmek 26/15, 97/1, 155/10, 238/4, B6a/2, B81b/17, B81b/18, B81b/19, B81b/20, B81b/21, B82a/1, B82a/2, B82a/3, B86a/18.

tül Tül 158/19.

türbüd (Far.) Türbit otu 17/6, 17/10, 92/9, 92/12, 174/1, 177/10, 179/17, 185/7, A174B96a/10, B77a/8.

türbüd-i ebyaz Ak türbit 173/10, 184/8, A174B95b/16.

Türkce Türkçe A82B40a/4.

Türkî dili Türk dili 127/5.

tütsi Tütsü 13/12, 14/15, 14/16, 14/17, 108/9, 117/15, 117/18, 126/8, 141/5, 141/6, 167/17, A82B38b/21, B84a/16, B85a/15.

tütsi eyle- Tütsülemek 63/14.

tütsi it- Tütsü yapmak 81/6, B80a/6.

tütün Tütün 6/8, 25/18, 45/1, 45/3, 52/17, 55/4, 81/5, 119/9, B88a/13.

tütüz- Tüttürmek, tütsülemek, yakmak 6/8, 118/1, 141/10, A80B37b/21.

tütüzdür- Tüttürmek, tütsülemek 5/2, 11/15, 11/17, 113/5, 113/10, 114/9, 117/19, 118/1, 119/7, 119/8, 141/18, 167/3, 167/13, 167/14, 168/1, 168/8, A157B90a/6, A80B38a/3, B88a/13, B89a/20, B89b/2.

tüy Tüy 58/14, 122/19, 241/4, 241/6, 246/2, 246/9, B81a/20, B81b/16.

tüysüz Tüysüz 122/19.

tüy ürpermek(g) Tüy ürpermesi 121/8.

-T-

ta'âm (Ar.) Yemek 3/23, 10/3, 10/5, 14/4, 18/1, 18/14, 19/7, 19/9, 19/10, 22/16, 32/9, 33/12, 34/10, 39/19, 45/17, 46/3, 47/3, 47/11, 47/13, 48/3, 48/4, 48/5, 48/6, 48/13, 48/14, 48/15, 49/8, 49/19, 51/1, 51/5, 51/6, 55/5, 55/6, 67/8, 70/10, 70/17, 71/2, 72/11, 72/16, 81/19, 86/16, 87/4, 87/16, 88/4, 90/7, 90/9, 101/14, 107/15, 109/8, 121/2, 127/17, 129/12, 133/1, 138/4, 143/1, 145/16, 152/3, 176/8, 178/4, 182/11, 183/3, 187/19, 190/11, 192/1, 196/4, 197/9, 197/16, 198/6, 198/7, 203/5, 205/14, 213/9, 216/5, 216/7, 216/17, 217/5, 221/7, 221/13, 222/3, 226/3, 230/15, A147B68a/10, A174B95a/15, A174B95a/6, A84B41a/12, B76a/14, B78b/3, B78b/3, B85a/11, B87a/20, B89a/7.

tâ'at (Ar.) Allah'a itaat etme, ibadet etme 1/13, 235/6.

taban Taban 6/2, 35/1, 76/12, 222/18.

tabâşir (Far.) Külçe şeker, tebeşir 138/16, 178/18, 211/5.

ṭabīʿ at (Ar.) Tabiat 16/2, 19/8, 100/18, 100/8, 106/6, 119/1, 131/16, 138/4, 138/5, 138/11, 138/15, 139/18, 140/4, 141/2, 187/5, 204/3, 213/12, 215/5, 220/9, 220/10, 223/17, 225/16, 33/16, 60/18, 64/10, 66/19, 68/18, 77/6, 77/4, 88/3, 90/5, 90/10, 90/12, 90/19, A217B104a/5, A225B108b/19, A82B39b/15, B77a/9, B88a/1.

ṭabīb (Ar.) Tabip, hekim 116/1.

ṭabīʿ ī (Ar.) Doğal 55/9.

ṭabīʿ atlu Tabiatlı A82B39a/17.

ṭablī (Ar.) Siroz hastalığının karnın şişmesi ile ortaya çıkan biçimi A82B39b/21, A82B40a/2, A82b40a/4.

ṭağ Dağ 11/5, 194/12, 194/14, 195/2, 195/5, B85a/20.

ṭağıl- Dağılmak 124/4, 167/15, 189/13, 189/13.

ṭağıt(d)- Dağıtmak 72/17, 10/7, 105/1, 105/17, 105/18, 166/13, 196/6, 209/15.

ṭağla- Dağlamak 100/14, 23/9, 57/16, B83b/2.

ṭağlan- Dağlanmak 102/2.

ṭağ üzümü Dağ üzümü 7/19.

ṭahāret (Ar.) Temizlik 112/17.

ṭahammül it(d)- Dayanmak, katlanmak A217B104a/3.

ṭāhin (Ar.) Tahin 109/11.

ṭak- Takmak 13/11, 73/1, 76/5, 142/2.

ṭākat (Ar.) Güç, kuvvet 31/11.

ṭakın- Takınmak 52/9, 135/19, B89a/11.

ṭal- Dalmak B83b/12.

ṭala- (Hayvan için) bir insan ya da hayvanın üzerine atılarak ısırarak, dişle koparmak; yırtmak B78b/14, B78b/18, B78b/19, B78b/21, B78b/4, B78b/5, B78b/7, B78b/7, B78b/8, B78b/9, B79a/7.

ṭalak(ğ) Dalak 4/9, 140/11, 210/2, 213/18, 216/2, 219/14, 83/1, 83/2, 83/5, 83/8, 83/9, 83/11, 83/12, 83/13, 83/15, 83/17, 83/18, 83/19, 84/1, 84/2, 84/8, 84/9, 84/12, 84/16, 84/17, 85/5, 85/7, 85/10, 85/11, 85/13, 85/14, A82B39b/12, A82B40b/1, A84B41a/10, A84B41a/11, A84B41a/12.

ṭalak ağrısı Dalak ağrısı 83/4, 85/11, 205/6.

ṭalaklı adam Dalağı şişmiş adam 210/2.

ṭalak sancısı Dalak sancısı 83/4.

ṭalak şişi Dalak şişi 73/6, 83/6, 83/7, 84/14, 210/5, A84B41a/7.

ṭalak üstü Dalak üstü 125/12.

ṭalak üstü Dalak üstü 129/3.

ṭalama Isırma ve kaşındırma eylemi B5b/16.

ṭaleb it- Talep etmek 227/17.

ṭam Dam A168B91a/6.

ṭaʿm (Ar.) Yemek yeme 224/8, 225/8.

ṭamar Tamar 6/15, 17/4, 17/15, 32/17, 38/14, 40/6, 54/16, 104/5, 120/19, 125/19, 126/1, 14/1, 142/16, 142/9, 160/3, 164/3, 196/12, 219/7, 219/13, 219/14, 219/17, 220/1, 220/2, 242/6, 242/8, 243/13, 243/15, B81a/19, B81a/9, B82a/17.

ṭamla Damla 5/16, 16/7, 59/16, 64/6, 82/9, 103/10.

ṭamla- Damlamak A108B50b/21, A108B51a/1.

taamlat(d)- Damlatmak 7/14, 64/6, B84a/15, B86a/1.

tamzur- Damlatmak 5/15, 8/16, 9/7, 19/17, 20/2, 22/7, 52/14, 53/5, 57/2, 57/11, 59/4, 59/5, 59/7, 59/8, 59/9, 59/10, 59/11, 59/12, 59/13, 59/15, 59/16, 59/18, 59/19, 60/2, 60/3, 60/4, 60/5, 60/7, 60/15, 60/18, 61/2, 61/8, 61/10, 61/15, 62/3, 62/12, 62/15, 62/16, 63/7, 71/12, 76/4, 82/10, 92/11, 119/13, 120/10, 139/12, 148/19, 149/14, 159/15, 209/2, 236/19, 237/6, 242/5, 245/9, B86b/8.

tar Dar 62/18, 104/17, 246/4, B86b/20.

tura- Taramak B82b/12, B82b/12.

taraf (Ar.) Taraf 54/19, 54/19, 74/15, 122/19, 143/3, 154/17, 194/12, 194/17, 194/17, 195/8, 227/13, 227/18, 230/7, 230/8, 233/10, 234/4, 242/12, 242/8, 245/15, A168B91a/1, A80B37b/4, B86a/18.

tarafeyn (Ar.) İki taraf A168B91b/18.

taral- Daralmak 74/9.

taralmak(ğ) Daralmak 211/8.

tarhün (Ar.) Tarhun otu 118/15.

tarhün (Ar.) Tarhun otu 48/5, B79a/21.

tarhün şuyı Tarhun suyu B84a/13.

tarhün yabrağı Tarhun yaprağı 89/6.

tarı Darı, mısır 101/5.

tarı etmegi Mısır ekmeğı A82B39a/11.

tarılğan- Tedirgin olmak; kederlenmek 221/11, 96/10, A147B68a/6, B82b/8, B84a/21.

tarılğandur- Kederlendirmek 143/19.

tarı (Ar.) Taze 66/4.

tarık (Ar.) Yol 11/8, 205/10, B88b/3.

tarla Tarla B89a/18.

tarlık(ğ) Darlık B76b/6.

tart- Tartmak 136/4.

taru Darı, mısır 81/3.

tarū (Far.) İlaç, çare 122/1.

tā'ūn (Ar.) Veba 71/6, 149/5, 156/6, 178/18, 194/18, B6a/4, B82b/11, B82b/13, B82b/15, B83a/12, B84a/10, B84a/18.

tāvuk Tavuk 71/17.

tarz (Ar.) Tarz, usul 47/15, 87/1.

taş Tas 16486/2, /13, 193/16.

taş Taş 4/18, 7/18, 16/4, 33/18, 102/17, 102/18, 102/19, 103/1, 103/2, 103/4, 103/6, 103/8, 103/16, 103/19, 104/3, 104/9, 104/15, 104/19, 105/1, 105/3, 105/4, 105/5, 105/7, 105/11, 105/13, 105/15, 105/17, 105/18, 105/19, 106/1, 106/6, 107/11, 107/12, 121/13, 128/11, 159/19, 162/1, 166/10, 194/15, 196/2, 196/13, 207/4, 209/15, 211/15, 214/9, 225/19, A168B90b/9, A225B108b/15, B83a/4, B83b/7, B84b/12, B84b/20.

taş Dış 211/17.

taşak(ğ) Haya, erbezi 38/13, A168B91b/1, A168B92a/4.

taşcuğaz Küçük taş 14/9.

taşlu Taşlı 149/15.

taşra Dışarı 21/1, 21/2, 99/7, 99/12, 110/17, 111/4, 115/9, 115/18, 116/7, 116/8, 116/9, 116/17, 117/8, 125/11, 149/7, 170/17, 234/7, 234/8, 40/10, 52/15, A168B91a/21, A217B104a/1, B6a/6.

tatlu Tatlı 14/5, 16/14, 26/6, 49/18, 75/6, 93/5, 118/18, 128/6, 141/1, 196/17, 201/16, 207/11, 215/3, 216/11, 222/16, 224/8, 226/13, 230/12, A147B68a/10, B82b/19.

tatlu bādem Tatlı badem 8/2, 41/3.

tatlu bādem yağı Tatlı badem yağı 32/8, 33/8, 44/17, 61/1, 79/16, 216/2, A147B68a/13, B81b/3, B86b/6.

tatlu elma Tatlı elma 49/17, 67/16.

tatlu enār Tatlı nar 165/6, 67/13.

tatlılık(ğ) Tatlılık 200/17.

tatlu nār Tatlı nar 215/19.

tatlu şu Tatlı su 195/16.

tatlu yağı Tatlı yağı 212/19.

tatsız Tatsız 33/3.

tava (Far.) Tava 73/15, 126/5.

tavşan Tavşan 12/12, 75/16.

tavşan bağırsağı Tavşan bağırsağı 83/10.

tavşan eti Tavşan eti 75/14

tavşan kanı Tavşan kanı 53/7.

tavşan mayası Tavşan mayası B81b/17.

tavşan yağı Tavşan yağı 60/13, B81a/2.

tavuk(ğ) Tavuk 28/12, 46/7, 68/5, 73/1, 87/17, 94/13, 98/10, 104/2, 104/11, 143/4, 160/19, 242/15, A82B39b/8, A168B91a/14, A240B109a/11, B78b/21, B79a/14, B79a/17, B82b/21, B85a/10, B85a/19.

tavuk bokı Tavuk dışkısı B79a/3, B80a/12, B80a/15, B82b/14.

tavuk çorbası Tavuk çorbası 44/17, 86/17, 128/7, 171/13.

tavuk eti çorbası Tavuk eti çorbası 135/15.

tavuk kavurması Tavuk kavurması 66/15.

tavuk ödi Tavuk ödü 52/11.

tavuk şorbası Tavuk çorbası 151/8, 187/9.

tavuk yağ Tavuk yağı 19/18, 80/10.

tavuk yağı Tavuk yağı A80B37a/18.

tavuk yumurtası Tavuk yumurtası B81b/18.

taya (Far.) Sütanne 149/16.

tayak Değnek 13/10.

tencere (Ar.) Tencere 224/18, 225/3, 225/12.

tıb (Ar.) Tıp 54/14, 123/16, B78b/17.

tibā'at vir- Düzenlemek 48/1.

tıbb-ı nebī Peygamber tıbbı 73/7.

tıka- Tıkamak 21/9.

tılā (Ar.) Merhem 162/13, 189/13, B83b/10.

tılā eyle- Merhem uygulamak 137/19, 144/17, 152/8, A108B51a/8.

tılā it(d)- Merhem uygulamak 82/12, 124/18, A108B51a/7.

tırfil (Yun.) Yabani yonca 190/17.

tırnak(ğ) Tırnak 14/12, 41/14, 41/16, 72/3, 119/6, 119/7, 126/11, 126/18, 142/11, 146/4, 146/6, 156/9, 167/4, 232/6, 232/13, 236/11, 238/3, 244/13, 244/14, 246/10, 247/14, A134B61b/18, A134B61b/20, A134B62a/2, B83a/19, B89b/5, B89b/6.

tırnak dibi Tırnak dibi 135/3, 135/8.

tış Dış B84a/9.

tın-i ermeni Kılermen denen kırmızı toprak B87a/9.

tın-i mahtüm Limni Adası'nda bulunan kırmızı bir toprak 159/1, B84a/13.

- toğ** Top A168B90b/15, A168B91b/17.
- toğrak(ğ)** Toprak 29/11, 104/4, 194/13, 195/4, 196/7, 235/11.
- toğtolu** Dopdolü 196/12, B84a/9.
- toğuk(ğ)** Topuk 99/2.
- toğ-** Doğmak 11/8, 56/6, 119/3, 127/16, 192/6, 229/16, 233/2, 238/4.
- toğra-** Doğramak 34/16, 68/10, 76/18, 99/17, 128/10, B77a/15.
- toğrı** Doğru 222/5.
- toğrul-** Doğrulamak 123/5.
- toğum** Doğum 89/16, 89/16.
- toğur-** Doğurmak 4/22, 117/14, 117/15, 117/19, 118/2, 119/7.
- toğ** Tok 67/3, 198/1, 198/14.
- toğın-** Dokunmak 237/13, 237/16.
- toğluk** Tokluk 223/4.
- toğsan** Doksan 95/13, B82b/11, B84a/19, B84b/15, B85a/1, B85a/17, B86a/3, B86b/1, B86b/11, B87a/3.
- toğsanıncı** Doksanıncı B82a/4.
- toğun-** Dokunmak 159/19.
- toğundur-** Dokundurmak 85/4.
- toğuz** Dokuz 178/1, 220/19, 221/2, 236/17, 238/14, 242/15, A248B112b/8.
- toğuzıncı** Dokuzuncu 235/10, B81b/17
- toğuzuncı** Dokuzuncu 21/21, 48/3, 71/15, 94/12, 117/11, 136/7, 165/4, 187/4, 217/13, 218/15, 220/14, B87a/3.
- tol-** Dolmak 40/11, 54/16, 56/8, 57/1, 148/17, 161/10, 162/17, 188/17, 189/6, 191/9, A82B40a/2, B83a/14.
- tola-** Dolamak B84a/1.
- tolak(ğ)** Başörtüsü, tülbent, yazma 126/1.
- tolaş-** Dolaşmak 221/19.
- toldur-** Doldurmak 39/13, 39/16, 62/19, 63/9, 76/8, 78/16, 105/8, 114/5, 117/9, 126/16, 137/11, 146/6, 152/1, 155/10, 164/3, 165/19, B80b/2.
- tolu** Dolu 16/5, 222/8, 246/1, B89a/17.
- tomal-** Domalmak 243/7.
- tomalan** Domalan mantarı 97/12, 212/19.
- ton** Giyisi 2/12, 2/13, 40/13, 110/5.
- toñuz başı** Sıraca hastalığı, domuz başı 39/1, B83b/14.
- toñuz derisi** Domuz derisi B89a/20.
- toñuz dişi** Domuz dişi B84b/19.
- toñuz ödi** Domuz ödü 152/7, 153/9.
- toñuz yağı** Domuz yağı 161/9, 241/5.
- tonlu** Görünümlü, giysili 247/13.
- tonuk** Donuk 15/3, 53/3, b88a/18.
- topalak(ğ)** Yermiski, havlıcan 72/11, 105/4, 109/13, 158/7, 214/15, B85a/12.
- toprak(ğ)** Toprak 85/14, B78b/12, B88b/7.
- topuk(ğ)** Topuk 5/13, 34/18, 34/21, 95/3, 125/9, 125/10, 126/1, 129/11, 131/13, 244/4, 244/4, 244/5, A168B90b/19.
- topuz** Topuz 57/17.
- torba** Torba 176/2, 202/8.
- torı** Doru 247/12.
- toy** Toy kuşu 58/10.
- tudak(ğ)** Dudak 36/1, 36/6, 30/19, 219/16, 230/9, 230/10, A82B40a/14.
- tulun** Şakak 6/8, 7/17.
- tuluñ** Şakak 58/9, 162/15, 232/14, 232/15.

uluŖ ağrısı Ŗakak ağrısı 206/19.

ur- Durmak 4/19, 6/9, 6/10, 13/13, 16/9, 20/14, 21/5, 21/9, 21/12, 22/17, 39/13, 44/5, 60/14, 60/14, 73/19, 84/13, 88/13, 98/13, 102/17, 105/10, 106/18, 123/2, 123/9, 130/10, 131/9, 143/15, 150/9, 164/4, 202/9, 220/5, 220/8, 222/14, 225/7, 225/18, 242/12, 243/7, 246/6, A108B51a/1, A82B39a/10, A82B39a/6, B83a/21, B84a/15.

urac corbası Tura kuŖu orbası 218/4.

ura otı Dereotu 6/5, 42/4, 37/2, 37/13, 41/4, 42/9, 50/11, 59/5, 62/18, 65/6, 85/18, 87/18, 99/9, 103/13, 104/7, 125/1, 132/9, 140/8, 144/11, 144/18, 165/13, 187/17, B77b/20.

ura otı Ŗuyı Dereotu suyu 107/15.

ura otı toğumu Dereotu tohumu 112/8.

ura otı yağı Dereotu yağı 122/5, B86a/6.

urgur-Doğrultmak, ayağa kaldırmak 159/4, 248/2.

arfe (Ar.) Yabancı cisim değmesinden dolayı gzn kanlanması 57/1.

urna teli Turna saı 63/15.

urrac (Ar.) Tura kuŖu 215/4.

uru gel- Kalkıp gelmek 223/1.

urul- Durulmak 96/5.

ut- Tutmak 2/2, 2/15, 13/10, 13/13, 19/12, 20/4, 26/7, 31/4, 31/8, 34/20, 38/1, 40/8, 40/11, 40/18, 52/17, 59/14, 60/1, 61/5, 62/9, 63/3, 63/14, 63/19, 64/1, 66/19, 75/2, 80/3, 80/9, 82/7, 91/7, 101/15, 102/8, 104/10, 119/10, 128/2, 136/8, 136/13, 137/2, 137/8, 137/11, 140/11, 141/7, 161/7, 189/10, 211/10, 222/9, A168B91b/18, B83a/10,

B84a/8, B84b/9, B85a/2, B86a/18, B86b/19, B87a/11, B89a/9.

ut ağacı Dut ağacı 25/6.

utam Tutam 130/3, 171/6.

utıl- Tutulmak 44/14, 45/2, 59/17, 61/5, B84b/5, B85a/8, B85a/9.

utı- Tutmak 19/8.

utul- Tutulmak 4/19, 61/4, 62/13, 62/17, 194/17.

l (Ar.) Uzun 15/8.

Ŗe (Ar.) Bir tr Ŗiđil 146/8.

uyr (Ar.) KuŖlar 72/10.

uz Tuz 6/2, 16/3, 17/18, 19/11, 25/3, 25/12, 26/3, 32/14, 33/17, 37/3, 38/5, 39/3, 45/1, 48/11, 60/9, 81/4, 101/5, 103/14, 115/11, 116/10, 121/6, 125/2, 129/18, 132/14, 136/4, 143/3, 146/13, 147/18, 148/3, 149/19, 150/1, 150/2, 157/9, 162/4, 162/5, 162/9, 164/3, 167/7, 167/15, 187/19, 193/18, 195/16, 220/4, 238/17, 239/11, 239/18, 240/1, 240/2, 240/3, 240/14, 241/12, 243/10, 244/18, A240B109a/10, A80B37b/13, A82B38b/19, A82B40a/9, B77b/3, B77b/11, B77b/4, B78a/16, B78b/1, B79a/10, B79a/15, B79a/2, B79a/9, B79b/2, B80a/12, B80a/18, B80b/10, B85a/13, B85a/17, B85a/3, B85a/4.

uzlu Tuzlu 9/4, 22/15, 26/11, 31/6, 33/3, 45/3, A82B39b/17, B76a/17.

uzlu Ŗu Tuzlu su 27/15.

uzlu Tuzlu 43/2, 55/7, 74/12, 80/2, 85/2, 88/8, 102/3, 107/6, 139/13, 139/19, 144/3, 153/19, 212/11, 218/19, 226/15, 243/5, A147B68a/11, A147B68a/7, A168B91a/12, B82a/21.

tuзlu balık Tuzlu balık 210/10.
tuзlu şu Tuzlu su 195/13, 238/17.
tuзsuz Tuzsuz 51/4, 51/9, 99/14, 105/12, 125/3.

-U-

uc Uç 11/10, 12/18, 13/1, 21/1, 21/2, 21/11, 22/10, 60/13, 64/5, 86/11, 123/1, 131/12, 146/1, 146/16, 160/5, 191/14, 233/18, 233/19, 245/15, A248B112b/8, B77a/11, B87a/14.
ucuk(ğ) Uçuk 12/15, 13/13, B6a/5, B84a/20, B84b/12.
uçuk(ğ) Uçuk 14/11, B76b/15, B84b/15.
uçuk dut- Uçuk çıkmak 10/7, 12/15, 13/12, B84b/14.
uçuklu Uçuklu B84b/9.
uçuk tüt- Uçuk çıkmak B84b/10, B84b/11.
‘ūd (Ar.) Öd ağacı 46/5, 46/9, 47/1, 66/14, 68/1, 68/11, 118/13, 218/6, A82B39a/12.
‘ūd-ı belesān Pelesenk öd ağacı 177/4, 184/8, 180/7, A174B95b/16.
‘ūd-ı hindī Hint öd ağacı 138/14, 181/13, 185/4, 202/4, A174B94b/9, A174B96a/8, B88a/6.
‘ūdu’l-kahr (Ar.) Üdül kahr bitkisi 30/16, 181/5, 184/1, 194/7, 214/18, A168B92a/7, A174B94b/2, A174B95b/9, B88b/14.
‘ūdu’s-şalīb (Ar.) Ayı gülü, bir şakayık türü 14/14, 184/2, A174B95b/10.
ufacık Ufacık 246/10.
ufak Ufak 23/17, 34/16, 76/18, 128/10, 218/5, 245/19, B85a/2.
ufan- Ufanmak 105/11.

‘ufūnet (Ar.) Kokuşma, pis koku 148/10, 156/6, 194/15, 208/8.
uğra- Uğramak 29/16, 196/17, 234/1, 247/1.
uğrı Yol kesen, hırsız 12/3.
uğun- Uğunmak 68/9.
uğunmağ(ğ) Uğunmak 71/9, 71/14, 71/15, 211/13.
ulaş- Ulaşmak 149/11, B88b/17.
ulaşdur- Ulaştırmak 19/14, 105/14.
ulu Ulu, büyük 229/9, 231/19.
ululuk Ululuk, büyüklük 227/6, 228/3, 230/8, 231/14, 232/15, 233/3.
um- Ummak 232/8.
umşun- Ummak, canı çekmek 119/16.
un Un 27/19, 84/16, 86/5, 86/6, 110/1, 116/16, 122/6, 133/19, 151/14, 162/18, 191/7, 236/12, 243/7, A147B68a/11.
‘unnāb (Ar.) Hünnap 56/14, 57/3, 155/7, 174/5, 187/14, 190/12, 224/3, B77b/12, B87a/19.
‘unnāb şarābı Hünnap şerbeti 40/16, 74/17.
‘unnāb yabrağı Hünnap yaprağı 158/5.
uñ Un 160/11, 160/13, 67/7, A168B90b/10, A168B90b/9, A168B92a/2, A84B41a/9, B81b/18, B87a/4.
ur Ur, tümör 38/2.
ur- Vurmak 6/10, 12/2, 23/1, 39/15, 40/12, 53/19, 56/10, 84/12, 92/17, 110/17, 112/10, 134/1, 143/10, 145/18, 146/1, 146/16, 148/1, 155/8, 155/15, 155/16, 155/17, 156/2, 156/3, 156/15, 156/16, 157/5, 157/9, 158/3, 158/10,

- 158/16, 159/5, 159/6, 159/13, 159/17, 160/15, 160/17, 161/9, 187/4, 188/12, 189/16, 211/19, 220/2, 220/3, 220/5, 220/7, 222/19, 237/2, A168B91a/4, B77b/14, B81b/16, B83b/20, B84a/1, B84a/12, B84a/5, B84a/11.
- uş** Şu 68/15, 72/3.
- ‘uşāre’-i efsentīn** Efsentin öz suyu 175/5.
- ‘uşāş** (Ar.) Atın kuyruk sokumunda olan bir hastalık 248/1.
- useylem tamarı** Baselik damarının altındaki damar A84B41a/15.
- ūseylem tamarı** Baselik altındaki damar 84/3, 123/6, A80B37b/5.
- ūsfenger** Sünger 135/7.
- ‘uşfur çiçeği** Yalancı safran çiçeği 189/4.
- ‘uşfūr tohumı** Yalancı safran tohumu 143/4, 65/19, A82B39b/2.
- uşş** Akıl, bilinç 219/2.
- uşūl** (Ar.) Usul, tarz, üslup 237/11.
- uşūhūdūs** (Yun.) Karabaş çiçeği, karakan çiçeği, karabörklü çiçeği 13/9
- ustūhūdūs** (Yun.) Karabaş çiçeği, karakan çiçeği, karabörklü çiçeği 173/10, 175/18, 180/15, B76b/16, B85a/12.
- ustūhlūs yabrağı** Karabaş çiçeği yaprağı 185/14.
- ustūhūdūs** bkz. ustūhūdūs 8/6, 15/15, 15/18, 96/16, 208/16.
- ustūhūdīs** bkz. ustūhūdūs 209/1.
- ustūhūdūs** bkz. ustūhūdūs 224/3.
- ustura** (Far.) Ustura 102/12, 117/5.
- uşak(ğ)** Çocuk 229/2.
- uşak** Amonyak sakızı 84/14, 179/8, 244/1.
- uşak çadırı** Çadır uşağı, amonyak sakızı 97/14.
- ūšnān** (Ar.) Çöğen otu 148/1.
- uvacık** Ufacık 144/15, 144/6, 146/10, 191/4, 242/14, B77a/15.
- uvak** Ufak 96/10, 101/17, 151/15, 163/9.
- uval-** Ufalmak 161/6.
- uvan-** Ufanmak 160/6.
- uvat(d)-** Ufaltmak A248B112b/10.
- uyanık** Uyanık 223/1.
- uyanıklık** Uyanıklık 70/1.
- uyan** Gem, dizgin, yular 240/13.
- uyhu** Uyku 216/17, 222/2.
- uyi-** Uyumak 127/3.
- uyku** Uyku 138/2, 139/16, 139/9, 139/19, 198/10, 202/16, 205/9, 213/2, 213/11, 214/4, 216/10, 221/7, 48/11, 58/7, 58/8, 58/10, 58/11, 58/12, 58/13, 58/14, 58/15, 69/17, 96/10.
- uykusuz** Uykusuz 18/5.
- uykusuz** Uykusuz 223/9, B89a/9.
- uykusuzluk** Uykusuzluk 91/2, 198/5, B76b/2.
- uyluk(ğ)** Uyluk 117/13, 117/14, 234/5, 234/6, 234/7, 234/8, 246/1, 247/15, A168b91b/18.
- uyu-** Uyumak 3/26, 197/8, 197/11, 222/18, 226/4, 238/4, 36/14, 55/8, 58/6, 58/9, 58/11, 58/17, 59/2, 59/3, 81/19, A82B38b/18.
- uyuğan** Çok uyuyan 58/18.
- uyuş-** Uyuşmak 88/14, 130/10, 133/9, 142/11.
- uyuz** Uyuz 71/8, 93/4, 127/19, 147/2, 147/6, 148/5, 148/8, 150/2, 150/13,

150/14, 150/15, 150/17, 150/18,
152/11, 153/2, 152/12, 175/12,
195/18, 197/13, 197/18, 213/15,
217/11, 219/1, 244/15,
A147B68a/7, A147B68a/8, B5b/5,
B76b/15.

uzak Uzak 1/10, 44/7.

uzan- Uzanmak 146/4, B87a/15.

uzat- Uzatmak 221/16.

uzun Uzun 117/5, 141/14, 163/12, 195/4,
222/5, 228/12, 238/12, 246/1,
246/16, 247/8, B80b/9, B82a/4,
B84b/11, B88b/16.

uzunluk(ğ) Uzunluk 13/2.

‘**uzv** (Ar.) Organ 11/18, 15/5, 30/4, 148/4.

-Ü-

üç Üç 10/13, 12/12, 13/3, 13/4, 14/6,
17/10, 19/18, 22/17, 27/12, 33/11,
34/17, 35/5, 38/7, 39/11, 43/6, 44/5,
48/17, 54/8, 54/9, 56/14, 61/1, 63/5,
70/15, 72/9, 75/16, 75/19, 77/14,
77/16, 78/12, 78/2, 80/5, 80/11,
83/16, 84/11, 85/5, 85/8, 87/1,
87/12, 87/15, 88/9, 91/14, 92/4,
92/5, 92/12, 92/15, 92/19, 93/9,
93/10, 93/17, 94/10, 97/14, 97/18,
98/7, 98/13, 103/12, 103/15, 104/7,
105/2, 106/14, 107/8, 107/10,
108/11, 112/12, 113/4, 113/5,
114/11, 115/3, 117/4, 117/7,
117/11, 118/8, 120/12, 120/14,
123/1, 123/13, 126/12, 126/13,
126/17, 131/3, 131/4, 131/9, 133/4,
136/8, 141/7, 237/4, 238/5, 240/13,
241/10, 244/15, 244/19, 245/7.

üçinci Üçüncü 133/4.

üç Üç 6/10, 33/6, 34/4, 121/11, 137/9,
141/9, 142/15, 145/10, 146/3,
147/5, 147/13, 149/4, 150/16,

151/4, 151/7, 152/5, 152/6, 153/16,
154/17, 154/19, 155/10, 155/18,
161/7, 162/6, 163/4, 163/7, 164/4,
167/5, 169/1, 172/1, 172/16,
173/11, 176/15, 177/1, 179/17,
180/6, 180/9, 180/14, 181/19,
182/17, 183/2, 183/8, 184/5,
184/11, 185/9, 185/13, 185/15,
187/1, 189/13, 191/1, 199/17,
200/11, 200/14, 201/3, 201/5,
201/13, 201/18, 202/2, 203/4,
203/5, 203/7, 203/17, 203/19,
204/13, 204/8, 208/17, 211/3,
211/4, 212/6, 214/10, 220/5,
220/19, 222/19, 223/1, 223/9,
242/11, 242/16, 242/18, 244/16,
247/6, A108B51a/1, A108B51a/1,
A108B51a/2, A168B91a/17,
A168B91a/6, A174B94b/16,
A174B94b/2, A174B95a/11,
A174B95a/14, A174B95a/20,
A174B95a/5, A174B95b/13,
A174B95b/18, A174B96a/12,
A248B112b/5, A82B39a/4,
A82B39a/5, A82B39a/6,
A82B39b/21, A82B40a/19,
B76b/15, B76b/16, B76b/8,
B77a/17, B81b/9, B82a/2, B83a/18,
B84b/4, B85a/13, B87a/2.

üçer Üçer 39/7, 78/15, 87/2, 98/6, 177/5,
182/9, 182/10, 185/8, 242/18,
A174B95a/4, A174B96a/11,
B77a/11, B86a/19.

üçün İçin 114/7.

üçüncü Üçüncü 12/11, 27/8, 40/14, 59/3,
73/8, 97/10, 124/12, 137/9, 139/8,
146/19, 151/5, 168/10, 194/8,
217/15, 220/14, 220/15, 235/1,
235/4, A80B37b/19, B76b/2,
B77a/20, B84b/15.

üfür- Üfürmek 20/14, 20/17, B87a/2.

ümîd (Far.) Ümit 235/7.

ümîz (Far.) Ümit B39b/20.

ümiz (Far.) Ümit B1b/14.

ümmü's-şıbyān (Ar.) Bebeklerde olan havale B6a/5, B84a/19, B84b/4, B84b/7.

ürü- Köpeğin ürümesi 76/6.

‘üryān (Ar.) Çıplak 238/3.

üsküre (Far.) Ağzı yayvan toprak kap 10/10, 67/7, 91/9, 92/19, 114/16, 125/2, 125/4, 166/5, 173/2, A80B37b/8, A80B37b/14, A82B40a/18.

üslüb (Ar.) Tarz, usul 16/11, 153/6, 171/7, 185/16, 211/16, A217B103b/14.

üslüb-ı sâbık Önceki usul 224/15.

üst Üst 12/10, 18/5, 19/4, 19/9, 35/8, 60/6, 99/13, 101/6, 101/7, 115/13, 122/9, 125/10, 127/1, 127/13, 135/15, 139/11, 143/15, 146/4, 148/7, 157/3, 163/1, 163/14, 186/9, 190/11, 195/2, 209/14, 218/9, 218/10, 218/11, 225/18, 237/11, 240/8, 243/13, 246/8, A80B37a/21, A80B37b/5, A84B41a/14, B79b/17, B81a/10, B83b/20, B87a/14.

üstād (Far.) Bilgili, usta olan 38/15, 103/16, 103/17.

üstād-ı hāzık İşinin ehli usta A217B104a/9.

üstübi (Ar.) Ketenin işe yaramayan çöpü 8/12, 21/7, 34/3, 34/8, 35/6, 35/7, 73/17, 73/18, 76/9, 86/6, 99/12, 126/4, 126/5, 131/7, 131/7, 131/8, 245/2, A168B90b/8, A168B90b/9, A82B39a/5, B83a/6.

üşdür- Bir araya getirmek 7/16.

üşen- Üşenmek 63/9, 138/3.

üşi- Üşümek 29/19, 73/4, 139/17.

üşü- Üşümek 30/3, 5/11, 30/16.

üşük(g) Donmuş kısım A225B108b/15.

üşügen Çok üşüyen 8/9.

üşümek(g) Üşümek 30/15.

üşüt(d)- Üşütmek 137/3.

üyürtle- Seçmek, tercih yapmak 30/6.

üzengi Üzengi 240/17.

üzer Üst, üst yan 1/19, 7/18, 8/7, 8/8, 8/12, 10/3, 10/5, 11/1, 11/3, 13/2, 13/3, 13/4, 18/10, 21/13, 21/16, 23/18, 23/20, 24/14, 24/17, 25/13, 25/18, 27/6, 28/21, 29/10, 30/9, 31/9, 31/17, 32/3, 34/1, 34/3, 34/8, 35/8, 38/8, 38/12, 38/15, 38/19, 39/2, 39/12, 39/14, 39/15, 45/12, 46/9, 47/11, 58/14, 102/15, 127/13, 166/10, 170/5, 174/10, 199/19, 200/2, 200/6, 204/8, 204/9, 240/16, 243/8, A108B51a/3, B87a/15

üzere Üzere 11/2, 11/3, 16/11, 16/12, 17/2, 19/8, 30/1, 33/16, 33/17, 47/15, 47/18, 66/19, 67/12, 87/1, 91/18, 92/3, 127/14, 137/7, 141/2, 153/7, 165/11, 169/14, 171/7, 185/16, 193/18, 195/1, 195/7, 199/18, 200/10, 201/14, 211/16, 214/2, 221/19, 224/15, 233/12, 240/15, 244/9, 247/14, A108B51a/11, A217B103b/14, A82B39b/15, B1b/12, B85a/4, B87a/5.

üzerine Üzerine 8/16, 50/5, 50/16, 51/14, 51/16, 53/17, 53/19, 54/12, 54/3, 55/11, 57/5, 61/2, 61/18, 61/19, 62/9, 63/3, 63/13, 64/9, 68/12, 73/8, 73/9, 73/17, 73/18, 74/2, 74/6, 76/18, 78/16, 79/9, 80/16, 83/2, 83/8, 83/9, 83/12, 83/18, 84/2, 84/8, 84/10, 84/12, 84/16, 85/10, 85/11, 85/12, 85/13, 86/6, 86/9, 87/12, 93/14, 95/9, 96/4, 97/10, 97/18,

98/1, 98/9, 98/12, 102/6, 103/17, 104/2, 105/8, 105/15, 109/10, 109/12, 109/18, 110/5, 111/2, 111/12, 112/10, 114/3, 114/6, 114/8, 115/5, 115/12, 116/2, 116/4, 116/11, 119/12, 120/3, 122/7, 122/11, 122/19, 123/9, 123/12, 124/8, 125/4, 125/6, 126/6, 127/3, 128/3, 128/4, 128/16, 129/15, 131/7, 131/8, 133/8, 133/18, 135/10, 136/14, 137/19, 141/9, 143/10, 143/11, 143/17, 144/12, 145/18, 145/19, 146/2, 146/6, 146/11, 146/16, 147/16, 148/8, 155/9, 155/16, 156/10, 156/13, 156/16, 157/3, 157/4, 157/7, 157/11, 158/1, 158/13, 158/17, 159/1, 160/14, 160/17, 161/12, 161/16, 162/9, 162/17, 162/18, 163/1, 163/2, 163/8, 163/10, 164/8, 165/2, 171/8, 171/10, 173/3, 174/9, 185/14, 186/16, 187/3, 187/6, 187/10, 188/11, 188/9, 189/6, 189/17, 190/2, 190/4, 191/5, 193/9, 194/2, 196/4, 199/3, 199/7, 207/10, 208/14, 209/11, 209/14, 210/10, 218/7, 220/1, 220/2, 220/5, 226/16, 227/7, 231/11, 231/16, 231/18, 235/12, 236/10, 236/12, 236/15, 237/10, 239/5, 239/18, 240/2, 240/6, 241/4, 241/5, 241/9, 242/4, 242/10, 242/11, 243/12, 243/15, 244/13, 244/3, 245/3, 245/5, A134B62a/1, A168B90b/10, A168B90b/16, A168B90b/8, A168B90b/9, A225B108b/5, A225B108b/7, A240B109a/11, A240B109a/12, A240B109a/13, A240B109a/9, A82B39a/5, A82B39b/6, A82B39b/8, A84B41a/10, A84B41a/10, B77a/12, B77a/17, B77a/6, B77b/11, B78a/13, B78b/3, B79a/3, B79a/6, B79a/9, B80b/3, B82a/14, B82b/10, B83a/11, B83a/16, B83a/21, B83a/6, B83a/6,

B83a/8, B83b/3, B84b/5, B85a/11, B85a/5, B87a/16, B87a/17, B88b/4, B88b/6, B88b/7, B89b/1.

üzerlik(g) Üzerlik 166/8, 203/2.

üzerlik tohumı Üzerlik tohumu 182/9, A74B95a/3.

üzül- Kırılmak, parçalanmak B77a/19.

üzüm Üzüm 7/5, 22/10, 88/3, 115/17, 116/8, 122/10, 122/13, 178/12, 201/16.

üzüm dānesi Üzüm tanesi 115/2, B87a/11.

üzüm yabrağı Üzüm yaprağı 55/17.

-V-

vāfir (Ar.) Fazla, çok, bol 8/11, 16/11, 19/16, 23/16, 50/9, 50/12, 50/18, 51/10, 65/8, 76/11, 77/2, 80/18, 80/19, 81/5, 91/7, 91/8, 92/11, 94/1, 98/1, 102/7, 108/5, 110/9, 110/10, 113/17, 124/3, 126/5, 127/3, 127/8, 128/3, 128/4, 129/15, 144/18, 145/1, 147/4, 147/11, 165/4, 171/1, 171/8, 171/10, 193/18, 194/2, 194/8, 225/11, A80B37a/16, A80B37b/20, B78a/17, B78a/19, B82a/10, B83a/5, B89a/3.

vāfirce Bolca 224/19, 25/12, 25/4, B89a/3.

vāh Vah B1b/9.

vahy (Ar.) İlahi mesaj 1/2.

vāki' (Ar.) Meydana gelen, olmuş 231/10.

vāki' ol- Meydana gelmek, olmak 30/10, 34/19, 40/3, 58/3, 123/5, 126/2, 230/5, 236/14, 236/17, 236/18, 237/3, 237/7, 237/8, A134B62a/3, A134B62a/4, B83b/14.

vak(i)t (Ar.) Vakiy, zaman 3/10, 11/5, 12/7, 12/17, 17/19, 26/14, 26/17,

26/20, 28/15, 29/18, 36/1, 39/10, 76/12, 80/19, 82/1, 82/12, 87/15, 87/17, 89/18, 94/10, 94/3, 100/19, 111/15, 111/18, 117/19, 118/16, 123/2, 131/15, 137/2, 138/4, 139/6, 140/7, 140/17, 169/17, 173/12, 188/12, 192/8, 197/3, 197/4, 210/8, 211/17, 216/11, 218/17, 220/11, 248/4, A108B51a/2, A108B51a/2, A168B91b/6, A80B37a/19, A248B112a/20, B79a/4, B82b/13, B84b/8, B86b/20, B88a/9, B89a/2.

vakıtsız Zamansız 102/9, 102/11, 171/17.

vaqt-i hâcet İhtiyaç zamanı 53/4, 112/9, 124/10, 172/12, 176/16, 200/4, 201/16, 202/2, 224/1, A225B108b/3.

var Var 2/7, 5/10, 11/13, 12/13, 13/14, 15/10, 16/12, 24/18, 28/14, 37/1, 42/6, 43/4, 44/1, 44/6, 46/4, 50/12, 53/6, 68/7, 69/10, 71/6, 72/18, 90/8, 90/18, 91/13, 94/2, 95/5, 96/1, 99/11, 103/5, 113/9, 115/4, 121/10, 121/17, 122/14, 127/6, 127/7, 128/1, 150/17, 153/7, 160/7, 172/1, 173/7, 173/13, 175/16, 175/8, 177/14, 189/18, 194/4, 194/6, 200/17, 205/13, 205/16, 206/10, 207/5, 208/3, 210/12, 214/15, 219/14, 220/8, 221/17, 227/7, 231/3, 231/7, 233/10, 240/12, 240/17, 243/13, 247/16, A108B51a/6, A168B91b/9, B77a/7, B78b/3, B80a/7, B81a/3, B83b/11, B83b/18, B84a/11, B86b/20, B86b/8, B88b/10.

var- Varmak, gitmek, ulaşmak 2/1, 2/9, 2/11, 2/13, 5/12, 5/6, 8/13, 11/11, 17/12, 24/20, 25/1, 29/16, 29/17, 29/18, 29/19, 30/4, 33/6, 34/4, 34/21, 35/3, 37/3, 63/4, 74/1, 76/10, 81/1, 81/3, 82/3, 111/10, 111/15, 115/19, 121/6, 126/2, 126/14, 129/14, 145/7, 147/3, 149/1, 150/8,

152/6, 153/1, 186/12, 186/17, 192/6, 193/7, 193/15, 194/1, 194/6, 207/8, 225/6, 225/7, 225/11, 227/8, 227/12, A168B90b/20, A168B90b/21, A168B91a/4, A168B91a/4, A168B91a/4, A168B91a/6, A82B39a/6, A82B39b/17, B76b/12, B78a/10, B78a/9, B79b/2, B81a/1, B81a/3, B82a/14, B83b/16, B84b/16, B86a/14, B88a/11, B88a/16, B88a/17, B88a/19, B88a/2, B88b/17, B89a/5.

varanaca Varana kadar 190/3.

vardukça Vardıkça 155/13.

vaşat (Ar.) Orta 79/15.

vâsiât (Ar.) Ortadaki dişler A248B112b/3.

vâşıl ol- Ulaşmak 227/13.

vaşak kürki Vaşak kürkü 212/6.

vaţar (Ar.) Bir at hastalığı 247/18.

ve Ve bağlacı (Metinde “ve” bağlacı 4292 yerde geçmektedir. Çok fazla olduğu için hepsini teker teker yazmaya gerek duymadık.) 1/10, 124/13, 138/11, 177/14.

vebâ (Ar.) Veba 149/5, 178/18, B82b/13, B82b/14, B82b/16, B83a/18, B84a/13, B84a/14, B84a/16.

veca' (Ar.) Ağrı 4/27, 5/1, 6/9, 8/1, 23/10, 24/15, 24/17, 43/17, 46/15, 51/20, 59/5, 59/12, 60/7, B87a/5.

veca'-ı mafâşıl Eklem ağırları 4/28, 124/15, 130/12, 130/15, 131/11, 132/17.

vec(i)h(Ar.) Yön 35/15, 49/4, 130/14, 147/5, 153/8, A225B108b/19, B78a/19, B83a/8, B86b/14, B88b/12.

velhâşıl (Ar.) Sözü'n kısıtı; kısacası; 226/11.

velî (Far.) Ancak, ama 156/4, 238/7.

velikin Velakin 248/5.

ver- Vermek 56/4, 133/15, B86b/6.

verem (Ar.) Yumru, şiş 74/11, 74/7, 83/15, 188/4, 188/5, 188/6, 188/18, 189/10, 190/9, 194/5, A80B37b/3, B6b/3, B84a/11.

veremlü Veremli 196/19.

vesvās (Ar.) Şeytan, iblis 72/10.

vesvāsî (Ar.) Şeytani B76b/1.

vesvese (Ar.) Kuruntu, şüphe 10/13.

veşt (Far.) Güzel 106.

veyā Veya 5/11, 5/17, 6/3, 6/8, 6/13, 6/17, 7/3, 7/4, 8/16, 9/2, 9/3, 9/4, 9/6, 9/13, 12/1, 14/11, 14/16, 15/5, 17/18, 18/8, 19/10, 20/11, 20/12, 21/8, 21/15, 22/9, 23/11, 26/1, 26/5, 26/8, 26/9, 26/14, 26/16, 27/6, 27/11, 27/17, 27/19, 28/1, 28/16, 28/20, 30/7, 32/9, 30/12, 33/9, 33/12, 33/20, 33/21, 34/18, 36/1, 36/12, 37/15, 38/2, 38/19, 39/12, 39/19, 40/9, 41/13, 41/17, 41/18, 42/1, 42/13, 42/18, 44/13, 44/17, 45/17, 46/2, 46/7, 46/13, 47/11, 50/3, 50/9, 52/19, 53/3, 54/20, 55/2, 55/11, 55/15, 56/5, 56/16, 56/17, 56/18, 57/1, 58/14, 60/15, 61/11, 61/12, 62/4, 62/5, 62/13, 62/19, 63/6, 63/8, 63/11, 64/18, 67/5, 68/3, 69/14, 74/12, 77/4, 79/18, 79/19, 80/1, 80/3, 81/15, 83/3, 83/18, 85/6, 86/18, 87/13, 87/17, 89/19, 90/1, 91/11, 92/9, 93/6, 94/14, 96/13, 100/3, 100/8, 100/10, 101/3, 101/4, 101/7, 101/9, 106/3, 107/3, 108/1, 109/2, 109/3, 116/12, 118/15, 124/5, 126/4, 126/7, 127/8, 128/18, 132/10, 132/12, 132/14, 133/2,

133/14, 135/15, 138/13, 139/2, 139/3, 139/8, 139/10, 139/18, 140/8, 140/9, 140/16, 145/2, 149/5, 157/12, 163/1, 163/17, 164/7, 164/9, 167/12, 168/16, 171/12, 182/1, 183/13, 184/10, 185/17, 187/3, 188/16, 191/10, 194/19, 195/6, 195/16, 196/9, 197/11, 198/14, 198/18, 198/19, 207/19, 209/4, 209/13, 218/11, 219/10, 219/11, 219/12, 220/3, 220/19, 221/1, 221/18, 222/15, 223/3, 223/4, 223/8, 223/9, 223/12, 223/14, 223/15, 224/5, 224/10, 224/14, 224/15, 226/7, 227/16, 228/11, 228/12, 228/17, 234/14, 235/8, 235/14, 236/2, 236/13, 236/14, 236/16, 236/18, 237/1, 237/2, 237/3, 239/7, 239/8, 244/12, 248/2, A108B51a/14, A134B62a/3, A147B68a/2, A147B68a/6, A168B90b/12, A168B91b/1, A174B94b/17, A174B95b/18, A174B95b/3, A217B103b/20, A217B104a/6, A217B104a/6, A225B108b/4, A240B109a/11, A248B112a/18, A248B112a/19, A248B112a/20, A248B112a/21, A80B37b/15, A82B39a/19, A82B39b/18, B6a/17, B76b/9, B77a/19, B77a/19, B77a/8, B77b/8, B78a/11, B78b/15, B79a/14, B81a/1, B81a/1, B82a/11, B82b/16, B83a/17, B83a/18, B84b/12, B84b/13, B86b/16, B87a/10, B87a/7, B88a/1, B88b/20, B88b/20, B89b/2.

veyāhūd Veyahut 6/2, 26/5, 29/8, 33/7, 35/20, 50/3, 57/11, 62/15, 65/7, 76/7, 76/12, 106/18, 109/5, 136/19, 144/2, 156/18, 167/7, 221/19, 222/14, 223/1, 237/13, 241/2, 245/17, A168B91a/2, A248B112a/20, B88b/18.

vez(i)n (Ar.) Tartı, ölçü 10/12, 27/14, 65/12, 131/3, 165/11, 170/12, 199/14, 199/15.

vezn it(d)- Ölçmek, tartmak 108/6.

vidāceyn tamarı Boynun iki yanında bulunan büyük damarlar 142/16.

vilāyet (Ar.) İl 194/15.

vir- Vermek 1/1, 1/7, 1/18, 2/5, 2/9, 2/10, 3/30, 4/1, 5/19, 9/13, 12/8, 12/9, 13/6, 13/7, 13/18, 14/6, 14/7, 15/15, 16/17, 18/4, 18/8, 18/14, 22/10, 23/5, 26/11, 28/11, 28/13, 28/15, 29/3, 29/5, 33/6, 33/7, 33/13, 43/7, 44/18, 64/15, 65/1, 66/18, 67/9, 67/10, 67/15, 69/1, 69/8, 69/10, 69/11, 69/14, 71/7, 75/4, 75/5, 75/6, 77/11, 77/12, 78/7, 81/5, 82/5, 87/16, 88/4, 89/11, 91/3, 94/4, 100/4, 100/15, 100/16, 100/17, 101/3, 101/14, 102/13, 104/12, 104/13, 104/2, 109/8, 110/19, 117/16, 118/12, 118/14, 119/17, 126/8, 132/8, 132/11, 133/10, 133/14, 133/16, 138/4, 138/19, 139/6, 139/8, 140/7, 141/4, 141/5, 141/6, 142/16, 149/17, 152/15, 154/19, 156/9, 157/16, 157/17, 162/1, 175/8, 177/15, 183/5, 185/14, 189/2, 189/17, 190/7, 190/8, 190/9, 190/11, 190/16, 191/17, 194/11, 207/3, 209/3, 209/4, 209/16, 211/3, 211/11, 213/6, 218/2, 218/9, 219/4, 222/10, 222/11, 222/13, 222/7, 226/4, 228/14, 230/16, 238/7, 239/15, 239/16, 240/13, 240/14, 240/14, 244/10, 248/2, A147B67b/21, A147B68a/9, A168B91a/11, A168B91b/10, A168B91b/14, A168B91b/18, A168B91b/6, A168B91b/9, A174B95a/13, A174B95a/17, A217B103b/18, A217B104a/1, A217B104a/2, A217B104a/8, A217B104a/8,

A80B37a/20, A82B39b/15, A82B39b/16, A82B40a/4, A82B40a/5, A84B41a/15, B81a/8, B81a/8, B81b/11, B82a/17, B82b/10, B83a/16, B83b/15, B84b/17, B85a/11, B85a/16, B85a/6, B86a/12.

viril- Verilmek 1/17.

vuşak Uşak otu 84/10, A84B41a/17.

vulkiyye (Ar.) Okka 123/16, 196/1, 200/7, 227/3, 227/3, A225B108b/11, A225B108b/12, A225B108b/16, A225B108b/17.

vur- Vurmak 6/2, 7/10, 7/11, 18/18, 22/18, 29/15, 29/17, 30/8, 31/18, 32/14, 33/2, 36/10, 38/9, 39/2, 39/3, 40/6, 40/9, 41/17, 41/19, 45/13, 45/14, 46/2, 46/10, 51/14, 53/14, 53/15, 55/17, 56/16, 57/5, 60/9, 60/11, 60/12, 61/3, 66/7, 67/13, 69/2, 69/14, 69/15, 81/4, 83/1, 83/8, 83/10, 83/12, 83/15, 83/18, 84/2, 84/9, 84/17, 85/10, 85/11, 85/13, 85/14, 86/9, 95/10, 96/2, 97/10, 104/2, 104/3, 104/12, 104/16, 108/5, 108/7, 109/13, 109/14, 109/19, 110/4, 110/6, 110/18, 112/6, 114/10, 115/5, 115/8, 115/12, 115/15116/2, 116/4,, 116/11, 117/9, 118/10, 120/1, 120/3, 124/16, 126/13, 128/12, 128/13, 128/16, 129/18, 130/1, 130/6, 130/9, 130/18, 131/18, 131/19, 133/15, 133/16, 135/7, 139/11, 139/13, 146/9, 146/13, 146/15, 154/1, 154/14, 155/6, 156/10, 156/11, 156/12, 156/13, 157/3, 158/2, 158/7, 158/11, 158/12, 159/14, 159/3, 159/8, 159/9, 160/17, 161/3, 161/10, 161/14, 161/16, 162/4, 162/5, 162/10, 162/13, 162/18, 163/2, 163/3, 163/10, 163/11, 163/14, 163/15, 163/16, 164/1, 164/17,

165/2, 167/16, 188/11, 188/15, 188/17, 188/9, 189/5, 189/7, 189/9, 189/13, 189/16, 189/17, 190/2, 190/5, 190/6, 191/5, 191/9, 191/10, 210/7, 220/1, 240/1, 240/2, 240/3, 240/4, 240/6, 240/7, 240/9, 241/17, 242/12, 243/8, 243/12, 243/15, 244/3, 245/3, 245/7, A108B51a/13, A134B61b/18, A168B90b/16, A240B109a/11, A240B109a/11, A240B109a/12, A80B38a/3, A82B38b/18, A82B39b/11, A82B39b/6, A82B39b/8, A82B40a/17, A84B41a/8, B77a/17, B77b/3, B77b/3, B77b/4, B77b/6, B77b/7, B77b/8, B77b/9, B78a/14, B78b/8, B78b/8, B79a/10, B79a/15, B79a/17, B79a/20, B79a/21, B79a/3, B79a/7, B79a/7, B79a/8, B79a/9, B79b/1, B79b/14, B79b/18, B79b/4, B79b/7, B79b/9, B7a/2, B80a/15, B80a/16, B80a/18, B80a/4, B81b/15, B82a/14, B82b/15, B83a/12, B83a/16, B83a/21, B83a/8, B83b/1, B83b/12, B83b/12, B83b/15, B83b/19, B83b/3, B83b/3, B84a/1, B84a/15, B84a/9, B85a/12, B85a/17, B85a/20, B85a/3, B85a/4, B85a/5, B85a/6, B85a/7, B86a/21, B87a/10, B87a/12, B87a/13, B87a/18, B87a/19, B87a/6, B87a/7, B87a/7, B87a/8, B87a/9, B87a/9.

vuşûl bul- Ulaşmak, varmak B76b/3.

vüçüd (Ar.) Vücut 120/5.

-Y-

ya Ya 5/3, 6/16, 9/1, 9/15, 11/8, 11/18, 12/1, 21/7, 22/12, 22/15, 23/11, 33/13, 33/17, 36/12, 36/13, 38/7, 39/6, 39/12, 41/13, 41/17, 42/17, 45/16, 46/6, 46/7, 46/11, 46/16,

47/2, 52/11, 53/3, 55/11, 56/13, 57/1, 60/15, 60/16, 67/5, 67/10, 69/5, 69/9, 72/11, 75/15, 78/7, 79/9, 79/19, 81/1, 81/2, 81/12, 81/16, 94/1, 94/14, 95/15, 99/9, 100/5, 100/6, 100/7, 100/8, 101/6, 104/4, 107/3, 108/15, 109/15, 109/16, 110/4, 110/11, 116/6, 116/7, 118/14, 119/16, 119/17, 119/18, 122/10, 125/7, 125/15, 128/2, 128/6, 132/6, 137/18, 139/1, 139/2, 139/8, 140/8, 140/19, 142/18, 144/1, 145/2, 146/9, 148/11, 148/12, 149/5, 149/8, 149/13, 150/6, 150/16, 151/7, 155/15, 156/19, 157/1, 157/13, 157/16, 158/3, 158/19, 159/9, 160/2, 160/5, 160/14, 160/18, 161/7, 161/11, 162/1, 162/2, 162/3, 162/4, 162/13, 162/15, 162/16, 163/3, 170/1, 171/6, 185/19, 190/5, 190/12, 190/15, 190/19, 191/3, 194/15, 194/19, 196/7, 198/4, 198/15, 198/16, 198/17, 203/11, 212/2, 212/6, 219/11, 220/19, 221/1, 221/2, 222/2, 224/1, 224/3, 224/10, 227/6, 227/9, 228/4, 228/5, 228/14, 228/18, 228/19, 229/4, 229/8, 230/15, 230/5, 230/5, 230/6, 230/9, 231/5, 231/6, 231/10, 231/13, 232/4, 232/5, 232/9, 232/11, 232/12, 233/3, 233/6, 233/8, 235/4, 235/14, 236/4, 236/5, 237/7, 237/9, 237/16, 237/17, 248/3, A147B67b/21, A147B68a/12, A147B68a/6, A168B90b/12, A168B90b/12, A168B90b/20, A240B109a/11, A80B37b/7, A80B38a/4, A80B38a/4, A82B39b/15, A84B41a/16, A84B41a/16, B76b/12, B76b/19, B77a/14, B77a/14, B77b/10, B77b/10, B78a/19, B79a/4, B79b/11, B79b/18, B79b/19, B80a/20, B81a/12, B81a/8, B82a/18, B82b/21, B82b/21,

B82b/21, B83a/1, B83a/1, B83a/6, B83a/9, B83b/2, B83b/2, B83b/4, B83b/4, B84a/2, B84a/2, B85a/5, B86b/12, B86b/12, B86b/18, B87a/11, B87a/14, B87a/18, B88a/1, B88a/13, B88b/20, B88b/6.

yā (Ar.) Ya, ey 1/3, 1/5, 101/6, 111/16, 111/18, 26/3.

yābis (Ar.) Kuru 212/11, 212/13, 212/18, 213/10, B76a/17.

yābislik(g) Kuruluk 9/7.

yād it(d)- Hatırlamak, anmak 229/4.

yāhūd (Far.) Veya, ya da 8/5, 11/6, 36/14, 60/16, 78/8, 83/15, 101/2, 101/16, 121/5, 135/10, 146/7, 148/18, 151/9, 152/9, 152/19, 162/2, 162/5, 199/8, 227/12, 238/19, 240/8, A82B40a/9, B81a/12.

yākūt (Ar.) Yakut 23/10, 71/3, B82b/13.

yāsemen yağı Yasemin yağı 66/17, B7a/5.

yaban Yaban 23/21, 112/1, 225/2, B84b/16.

yaban kurbagası Yaban kurbagası 27/4.

yaban marulı Yaban marulu A82B40a/17.

yaban soğanı Yaban soğanı 163/14.

yabiş- Yapışmak 35/2, 238/1.

yabişdur- Yapıştırmak 24/11.

yabrak(g) Yaprak 7/16, 11/3, 11/4, 23/5, 25/6, 28/20, 32/10, 36/8, 37/13, 38/16, 39/7, 45/14, 48/4, 51/13, 51/20, 53/14, 53/15, 65/15, 83/3, 85/9, 85/13, 91/15, 96/3, 98/5, 113/16, 114/14, 150/1, 163/12, 163/12, 171/10, 180/17, 185/10, 210/9, 218/13, 224/17, 224/19, 226/7.

yab yab Yavaş yavaş 69/18, 199/19.

yağ Yağ 7/6, 8/2, 16/6, 27/18, 35/1, 35/7, 38/20, 55/7, 60/3, 63/9, 75/14, 78/17, 97/18, 99/18, 105/10, 111/3, 111/6, 111/8, 115/11, 121/3, 124/8, 124/9, 124/11, 125/17, 128/18, 130/19, 133/7, 133/11, 135/4, 135/10, 143/5, 152/18, 153/16, 161/16, 164/5, 164/11, 173/1, 173/2, 185/19, 186/2, 187/1, 194/5, 209/7, 215/11, 236/6, 236/11, 236/13, 237/2, 237/9, 237/13, 237/14, 238/8, 244/3, A134B62a/2, A134B62a/3, A168B91b/20, A168B91b/21, A168B91b/21, A168B92a/1, A168B92a/1, A225B108b/19, A225B108b/19, A225B108b/19, A225B108b/20, A80B37b/20, A82B39a/9, A82B39a/9, A82B39a/9, B6a/11, B6b/16, B77b/12, B77b/5, B78a/21, B80b/14, B81a/17, B81a/20, B81a/5, B84a/7, B85a/19, B86b/11, B86b/12, B86b/13, B86b/14, B86b/15, B86b/16, B86b/19, B86b/21, B86b/21, B89a/1, B89a/2, B89b/8.

yağ- Yağmak 168/4, 208/6, B89a/17.

yağı alınmış ayran Yağı alınmış ayran 69/15.

yağır Atlarda semerden dolayı oluşan yara 240/1, 240/3, 246/12.

yağız Kara 119/14.

yağla- Yağlamak 194/5, 194/6, A82B38b/20.

yağlı birinc çorbası Yağlı pirinç çorbası 161/19.

yağlı birinc çorbası Yağlı pirinç çorbası 40/9.

yağlu Yağlı 36/7, 105/15.

yağluca Biraz yağlı 23/16, 151/9.

yağmur Yağmur 168/4, 168/7, 194/12, 208/5, 216/15, A248B112a/20, B6a/15.

yağmur şuyı Yağmur suyu 196/15, B81b/21.

yağrın Sırt, kürek kemiği 79/17.

ya'ni (Ar.) Yani 1/2, 10/16, 31/16, 35/3, 41/19, 41/9, 49/16, 61/6, 71/10, 100/5, 123/6, 128/10, 129/14, 131/11, 144/4, 145/9, 146/2, 158/1, 169/4, 170/5, 182/15, 187/5, 188/18, 243/8, 246/10, 246/11, 247/3, A174B95a/9, A82B40a/17, B76a/15, B76a/17, B78a/17, B83b/10.

yahni (Far.) Soğanlı et yemeği A82B39b/16.

yahtemil (Ar.) İhtimal 15/7.

yak- Yakmak 7/12, 13/12, 19/5, 20/2, 20/10, 22/19, 23/11, 25/18, 36/9, 51/6, 81/5, 86/2, 95/17, 96/5, 111/11, 112/8, 114/6, 115/18, 117/8, 127/1, 128/3, 135/4, 146/1, 146/16, 150/10, 152/4, 153/10, 153/11, 155/9, 161/7, 211/15, 238/3, B77a/21, B77b/2, B81b/2, B84a/19, B85a/16.

yağa kiri Yaka kiri 235/16.

yakı Yakı 84/5, 84/9, 129/9, 198/16.

yakın Yakın 37/4, 38/10, 38/14, 74/8, 139/6, 140/15, 140/17, 163/18, 237/5, 238/16, 246/16, A147B68a/6.

yakın gel- Yakın gelmek 167/18.

yakınlık(ğ) Yakınlık 221/15.

yaķu Yakı 19/4, 35/11, 35/13, 40/6, 40/10, 40/12, 84/14, 95/14, 95/15, 97/5, 97/13, 97/16, 98/9, 110/7, 112/9, 116/1, 120/1, 123/1, 123/18, 124/16, 128/14, 129/9, 131/8,

131/10, 133/15, 135/6, 143/13, 143/14, 151/2, 188/9, 241/9, A168B90b/10, A168B90b/11, A168B90b/16, A168B91a/4, A240B109a/10, A82B39a/13, A82B39b/9, A82B39b/9, A82B40a/21, B77b/1, B77b/15, B82a/15, B83b/12, B84a/11, B84a/5, B84a/8, B85a/4, B87a/7, B87a/9.

yaķu eyle- Yakı yapmak 64/9, 71/11, 83/7, B77b/8.

yaķu it(d)- Yakı yapmak 19/3, 32/13, 83/14, 85/7, 95/9, 135/12, 20/16, A84B41a/10, B86b/10.

yala- Yalamak 12/13, 32/12, 45/15, 65/19, B84b/15.

yalama tuz Yalama tuzu 188/1.

yalan- Yalanmak 238/15.

yalıncaķ Yalnız, tek 34/5.

yalıñuz Yalnız 91/14, 131/14.

yalıñız Yalnız 204/13.

yalıñuz Yalnız 89/4, 112/5, 132/6, 140/5, 140/6.

yalıñuzlık Yalnızlık 70/1.

yan Yan 2/10, 2/12, 2/14, 9/16, 9/18, 11/9, 18/3, 21/4, 21/5, 21/11, 39/12, 39/16, 63/10, 69/18, 73/9, 99/16, 120/1, 123/1, 125/12, 129/3, 136/1, 156/2, 157/4, 161/4, 161/13, 164/14, 188/19, 189/8, 190/6, 194/12, 194/19, 209/12, 219/17, 219/18, 220/1, 222/3, 222/4, 227/6, 227/8, 227/12, 227/15, 227/16, 229/12, 229/18, 229/19, 230/1, 230/2, 230/3, 230/18, 230/19, 232/19, 233/1, 233/9, 233/16, 233/17, 234/1, 234/2, 234/7, 234/8, 239/2, 240/5, 243/13, 243/18, A168B91a/20, A168B91a/20,

A168B91a/3, A168B91a/3,
A248B112b/3, A248B112b/3,
A248B112b/7, B83b/1, B83b/17,
B84a/1, B84b/8, B85a/8, B85a/9,
B87a/17.

yan- Yanmak 12/2, 23/14, 30/21, 40/5,
133/16, 142/8, 173/4, 222/9,
A134B62a/7, A80B37b/12,
B76a/18, B76b/6, B77b/5,
B82a/15, B82b/8, B83a/15,
B83b/6, B84a/4, B86a/9.

yan ağrısı Yan ağrısı 202/13.

yan başı Kalça kemiğinin üst başı, uca
124/19, 126/4, 131/12.

yandur- Yandırmak 60/13, 159/12, 213/7.

yangün Yangın 88/14.

yañ Yan 6/4, 161/15.

yaña Yana 13/3, 64/5, 75/9, 227/12,
227/13, B86a/14.

yañak(ğ) Yanak 230/4, 230/6.

yañ başı ağrısı Siyatik ağrısı 106/2.

yanık(ğ) Yanık B82a/15.

yanıkara Karakabarcık; şarbon B6a/4,
B82b/11, B83a/10.

yanuk(ğ) Yanık B77b/10.

yap- Yapmak 191/15.

yapıcı Yapıcı 191/15.

yapış- Yapışmak 35/19, 36/13, 54/17,
55/1, 55/3, 108/12, 164/19, 238/15,
A168B91a/1, A168B91a/3.

yapışdur- Yapıştırmak 8/9, 8/12, 25/13,
26/20, 27/18, 34/4, 39/12, 54/13,
7/17, 86/6, 98/9, 98/13, 102/16,
110/5, 113/12, 114/3, 114/6,
114/19, 123/1, 123/2, 126/6, 126/8,
131/9, A82B39a/5, A84B41a/11,
B83a/7, B83b/18.

yaprak(ğ) Yaprak A225B108b/4,
A80B38a/4, B77a/11, B86b/6,
23/14, B76b/15, B77a/21, B77b/17,
B79a/18, B81b/13, B86b/6.

yapu Yapı 141/6.

yap yap Yavaş yavaş 61/18, 64/4, 204/9,
225/3, 225/5, 225/6,
A225B108b/12, A225B108b/2,
A225B108b/3.

yar- Yarmak 14/8, 31/19, 33/14, 38/4,
78/16, 104/1, 104/11, 104/16,
116/4, 143/5, 156/10, 156/11,
160/3, 162/6, 164/2, 164/8, 164/18,
245/5, A240B109a/12,
A82B39b/8, B79a/14, B83a/10,
B83a/16, B83b/3, B87a/8.

yara Yara 145/4, 147/8, 158/12, 159/4,
159/8, 159/10, 159/18, 161/10,
162/8, 162/18, 163/10, 163/13,
163/18, 164/10, 164/15, 165/4,
195/18, 202/3, 219/16, 226/19,
227/2, 227/4, A168B90b/18,
B78b/5, B78b/5.

yara- Yaramak 180/15.

yarakān (Ar.) Sarılık hastalığı 4/5, 48/17,
72/19, 75/18, 76/2, 76/3, 76/9,
77/14, 77/16, 77/19, 78/13, 171/19,
206/5, 206/17.

yarakān-ı aşfar Sarı sarılık 77/3.

yarakān-ı esved Siyah sarılık 77/3.

yarakān zahmeti Sarılık hastalığı 78/13.

yaramaz Yaramaz, kötü 9/4, 13/18, 24/12,
37/15, 57/9, 64/1, 66/19, 70/19,
75/1, 82/1, 82/11, 83/13, 86/1, 90/6,
93/4, 96/14, 102/3, 102/9, 102/12,
110/18, 136/17, 152/17, 155/19,
170/6, 183/14, 194/11, 194/16,
195/6, 196/6, 196/7, 196/16,
196/17, 196/19, 197/3, 197/7,
197/9, 198/11, 199/1, 207/3, 208/1,
211/6, 212/18, 213/1, 213/12,

213/16, 214/2, 215/9, 215/11,
216/8, 218/19, 221/5, 221/14,
221/16, 222/2, 222/3, 223/14,
228/15, 232/15, 234/11, 240/10,
A134B61b/14, A134B61b/20,
A147B68a/3, A174B95b/4,
A217B103b/13, B76a/19, B76a/21,
B78a/8, B82b/17, B85a/16, B85a/7.

yaramazlık(ğ) Yaramazlık 228/2, 229/4.

yarasa başı Yarasa başı 128/17.

yarasa kanı Yarasa kanı 52/19, 57/11.

yara taşı Yara taşı 110/1, 191/7.

yarık Yarık 36/10.

yarıl- Yarılmak 31/5, 31/6, 36/1, 46/12,
124/14, 138/4, 142/12, 146/4,
146/8, 159/9, 160/12, 162/2,
164/19.

yarım Yarım 92/12, 122/2, 124/7, 151/19,
A168B91b/4.

yarındası Ertesi gün 130/6, 244/3.

yarpuz Yarpuz 147/19.

yarpuz şuyı Yarpuz suyu 71/11.

yarı Yarı 63/2, 74/5, 147/12, 211/4,
224/18, 233/1, B87a/4.

yasduk(ğ) Yastık 55/10, 59/1, 82/1.

yaşdıķ Yastık 161/13, A168B90b/15,
A168B91b/13.

yaşşı Yassı 56/9, 143/18, 143/18, 185/17.

yaşşıla- Yassılamak 102/15.

yaşşılık(ğ) Yassılık 242/8.

yaş Yaş 10/4, 15/7, 18/6, 22/5, 39/8,
41/17, 48/4, 51/5, 51/13, 52/18,
61/3, 91/19, 93/2, 96/9, 106/15,
117/14, 158/16, 174/13, 179/13,
217/4, 218/18, 242/9,
A248B112b/1, A248B112b/10,

a248B112b/10, B77a/10, B81b/14,
B81b/6, B88a/16, B88a/17.

yaşar- 7/2, 52/19, A248B112b/5.

yaş beynir Yaş peynir 212/10.

yaş Yaş 248/3.

yaşıl Yeşil 14/1, 237/6.

yaşlık(ğ) Yaşlık 72/15.

yaş öksürük Balgamlı öksürük 79/1.

yaş turunc Yaş turunc 27/19.

yat- Yatmak 13/2, 26/17, 26/20, 27/6,
27/16, 31/3, 54/13, 55/5, 55/11,
64/7, 73/8, 73/9, 74/13, 76/11,
80/16, 80/18, 80/19, 82/1, 87/15,
94/10, 100/2, 104/2, 109/4, 111/12,
114/6, 118/16, 124/3, 127/4,
127/13, 131/7, 147/8, 153/1, 170/5,
171/10, 173/12, 193/9, 193/11,
209/12, 209/13, 221/8, 221/16,
221/18, 221/19, 222/4, 238/4,
239/1, A168B91b/12, A80B37b/4,
A80B37a/15, A82B38b/18,
A82B38b/20, B78b/12, B80b/21,
B88b/2.

yatak(ğ) Yatak 246/10.

yatsu Yatsı 111/15, 173/5.

yatsu namazı Yatsı namazı 238/9.

yatur- Yatırmak 7/14, 97/9, 127/3, 139/14,
A168B90b/21, A168B91a/5,
B87a/15.

yavan Yavan 125/3.

yavaş Yavaş B89a/9.

yavri Yavru 19/13, 46/7, 105/11, 105/13.

yavru Yavru 14/8, 210/6, B87a/8.

yavuz Yavuz, kötü 149/5, 156/4, 205/17,
221/1, 221/10, A147B68a/5,
B6b/14, B79b/15, B80a/1, B80a/7,
B84b/19.

- yay** Yay 216/19, 217/3, 220/18, 226/17, A108B51a/4, A134B61b/18, B80b/4, B86b/1.
- yay-** Yaymak 34/1, 34/3, 34/8, 57/5, B87a/18.
- yayak** Yayan, piyade 30/7.
- yayan** Atsız, piyade 3/10, 29/14, 135/12, 169/12, A134B61b/21.
- yayıl-** Yayılmak 145/7, 148/15, 148/6, 152/13, 157/15, 243/18, B83b/16.
- yaz** Yaz mevsimi 132/5, 140/12, 167/10, 169/18, 196/15, 217/1, 219/1, 244/13, A248B112a/20.
- yaz-** Yazmak 18/11, 21/12, 21/20, 24/3, 25/21, 59/11, 68/2, 78/3, 104/3, 135/8, 136/8, 141/9, 244/14, A108B51a/3.
- yazıl-** Yazılmak 100/16, 128/8, 133/12, 148/9.
- yazılı** Yazılı 166/10.
- yazın** Yazın 30/16, 82/7, 85/12, 131/4, 140/10, 180/19, 204/11, 224/9, A134B62a/4, A147B68a/2, a174B94a/19, B6b/10.
- ye-** Yemek 12/11, 47/13, 64/12, 94/15, 133/1, 133/1, 205/9, 215/15.
- yedi** Yedi 10/12, 10/9, 39/15, 61/16, 76/3, 80/7, 86/19, 87/10, 91/11, 92/4, 122/16, 152/1, 159/7, 174/2, 175/5, 175/19, 177/6, 177/12, 177/19, 178/14, 186/16, 190/19, 221/1, 226/19, A157B90a/5, A172B93b/11, A248B112b/7, A82B39b/4, A84B41a/11, B76b/12, B76b/9, B77a/11, B78b/10, B81a/3, B82b/12, B83b/21, B86b/4.
- yedinci** Yedinci 18/17, 30/19, 44/10, 70/4, 85/15, 139/8, 149/17, 158/9, 171/16, 216/19, 217/12, 217/18, 220/14, 220/15, 220/16, 220/17, 220/18, 226/17, A108B51a/4, A134B61b/18, B80b/4, B86b/1.
- yedür-** Yedirmek 9/3, 9/15, 9/17, 36/21, 66/14, 69/3, 142/7, A82B39b/13.
- yeg** İyi 24/3, 106/3, 107/8, 132/18, 150/7, 202/10, 218/1.
- yegrek** Daha iyi B83b/12.
- ye's** (Ar.) Ümitsizlik 2/5.
- yekbünî** Tatlı fesleğen B84b/17.
- yel** Yel, rüzgar 4/28, 10/7, 14/3, 46/4, 56/5, 87/3, 105/17, 123/19, 124/5, 133/6.
- yeldire-** Hafifletmek 109/7.
- yeldür-** Koşturmak 212/12.
- yele** Yele 247/14.
- yelek** Yelek B88a/3.
- yelmeşik** Yapışkan, sulu, bozuk 51/6.
- yem** Yem 240/12, 241/10, 241/13, 241/14, 241/15, 242/14, 245/1.
- yemek(g)** Yemek 12/11, 70/16.
- yemiş** Yemiş, meyve 11/4, 26/9, 197/1.
- yenfa'** (Ar.) Faydalı 180/17.
- yengeç** Yengeç 155/6.
- yeñi** Yeni 2/12, 23/16, 52/6, 53/17, 68/11, 80/4, 130/4, 147/14, 148/16, 150/11, 151/18, 158/9, 158/14, 233/8, 240/8, B5b/8, B85a/15.
- yeñice** Yeni yapılmış 218/6.
- yeñi öksürük(g)** Yeni öksürük 78/19.
- yer** Yer 6/2, 76/18, 191/1, 194/1, 194/11.
- yerbū' u'ş-şanem** (Ar.) Adamotu, hacı otu 10/16.
- yeşil** Yeşil 76/16, 158/18, 235/11, 237/14, 237/15, A147B68a/6.

yet- Yetmek 36/16, 117/19, 126/18, 174/3, 214/12, B86b/17.

yetiş- Yetişmek 140/11, 227/17.

yetişdür- Yetiştirmek B80a/21

yetmiş Yetmiş 91/15, 143/8, 145/17, 146/19, 150/12, 153/17, 155/5, 158/8, 163/8, 165/4, 179/5, 183/5, A174B95b/5, B88a/16.

yetmişinci Yetmişinci 142/3.

yevmen fe yevmen Günden güne; gittikçe 142/10.

yıka- Yıkamak 28/16.

yıkan- Yıkanmak 8/13, 25/2, 123/14, 124/4, 193/18, 194/3, B81a/17.

yıl Yıl 13/13, 62/17, 153/8, 155/1, 169/3, 172/2, 179/5, 183/1, 183/2, 183/16, 226/10, 226/11, A174B95a/14, A174B95a/14, A174B95b/6, A217B103b/16, B89a/6.

yılan Yılan 3/14, 13/5, 35/14, 36/13, 36/18, 37/5, 37/10, 95/11, 95/18, 167/2, 167/15, 167/18, 168/12, 209/4, B5b/17, B79a/11, B79a/15, B79b/11, B79b/13, B79b/15, B79b/21, B79b/5, B80a/12, B80a/12, B80a/2, B80a/7, B80a/7, B80a/7, B80a/8, B89a/13, B89b/11.

yılan bıçağı Yılan bıçağı 116/17.

yılan derisi Yılan derisi 167/18, B81a/7.

yılan ini Yılan ini B89b/10.

yılan kabı Yılan derisi 117/15.

yılanlı Yılanlı 167/14.

yılan şokduğu Yılan sokması B79a/12, B79a/14, B79a/20, B80a/17.

yılan şoku Yılan sokması 106/7, B79a/13, B79a/17, B80a/18.

yılan şokmuşu Yılan sokması B79a/19.

yılan yağı Yılan yağı 37/14.

yılan yaşadığı Yılan yastığı bitkisi 43/12.

yıldırım Yıldırım 12/2.

yıldırımlu Yıldırımlı 196/16.

yıldızsız Yıldızsız 12/17.

yılğün köki Ilgın kökü 113/5.

yıllaşmış ol- Eskimiş olmak 79/8.

yıllık Yıllık 50/12, 120/17, 144/19, 163/7.

yırtıcı Yırtıcı 168/1.

yırtmac Yırtmaç A168B91a/20.

yi- Yemek 5/18, 6/3, 6/8, 8/6, 10/3, 10/5, 10/13, 12/9, 13/10, 14/5, 18/1, 19/7, 19/9, 19/10, 19/11, 19/13, 19/14, 24/12, 26/12, 28/1, 28/10, 28/11, 28/14, 29/3, 30/13, 30/15, 31/3, 31/6, 31/7, 33/13, 34/10, 40/1, 40/16, 40/19, 41/1, 41/2, 41/3, 41/8, 42/1, 42/2, 42/3, 43/5, 43/13, 44/12, 44/19, 44/5, 44/5, 44/9, 44/9, 45/7, 45/13, 46/6, 46/9, 47/2, 47/5, 47/7, 47/9, 47/11, 47/15, 47/16, 48/8, 48/12, 48/14, 48/16, 48/18, 49/4, 49/7, 49/12, 49/16, 49/18, 50/19, 50/5, 51/4, 51/5, 51/5, 51/6, 51/7, 51/8, 53/2, 53/9, 55/5, 55/6, 55/13, 55/14, 55/15, 55/16, 56/17, 60/17, 62/17, 64/8, 64/9, 64/11, 64/12, 64/13, 64/17, 64/19, 65/6, 65/7, 65/8, 65/13, 65/15, 66/7, 67/8, 67/14, 67/16, 68/4, 68/8, 70/7, 70/9, 70/14, 70/16, 70/17, 70/18, 70/19, 71/1, 71/2, 71/17, 71/19, 72/6, 72/7, 72/9, 72/11, 72/12, 72/13, 72/18, 72/19, 73/8, 73/9, 73/14, 74/3, 75/10, 75/11, 75/15, 75/16, 75/17, 76/2, 76/11, 77/11, 77/14, 77/15, 78/13, 78/17, 78/18, 78/19, 79/1, 79/4, 79/6, 79/9, 79/10, 79/11, 80/2,

80/13, 80/14, 80/16, 81/15, 81/16,
81/18, 81/19, 82/17, 83/10, 83/13,
84/1, 84/5, 85/1, 85/13, 85/16,
85/17, 85/2, 85/3, 85/5, 85/6, 86/1,
86/16, 86/17, 87/1, 87/13, 87/14,
88/4, 88/7, 88/9, 88/10, 90/6, 90/8,
90/9, 90/12, 90/16, 91/5, 92/15,
93/9, 93/10, 94/7, 94/11, 94/13,
94/15, 95/10, 95/12, 95/14, 95/15,
95/16, 96/10, 96/13, 96/14, 97/8,
97/9, 97/15, 97/19, 98/2, 98/11,
99/6, 99/9, 99/10, 99/14, 99/18,
99/19, 100/1, 101/18, 101/19,
102/2, 102/3, 102/6, 103/3, 103/5,
104/18, 104/19, 104/4, 105/5,
105/12, 105/14, 105/16, 105/19,
106/19, 107/3, 107/5, 107/13,
108/1, 108/19, 109/1, 109/5, 110/2,
110/3, 110/12, 111/1, 111/6, 112/8,
112/19, 113/2, 113/9, 114/11,
114/12, 114/13, 117/1, 117/7,
117/14, 117/15, 118/16, 118/17,
119/1, 119/3, 119/4, 119/18, 120/4,
120/15, 120/19, 121/3, 121/11,
121/16, 122/8, 122/11, 125/6,
125/17, 128/7, 129/13, 129/17,
131/5, 132/6, 132/10, 132/11,
132/12, 133/1, 133/3, 133/6, 133/7,
136/2, 136/5, 136/6, 136/18,
136/19, 137/1, 137/15, 137/16,
140/19, 141/1, 141/3, 141/9,
141/13, 141/19, 143/1, 143/4,
144/2, 144/9, 144/10, 144/13,
145/12, 145/16, 145/17, 146/11,
146/19, 147/11, 147/13, 148/2,
150/16, 151/9, 151/15, 153/5,
153/6, 153/7, 153/8, 155/11, 156/8,
156/15, 157/3, 165/5, 165/6,
165/10, 165/11, 165/13, 165/15,
165/16, 167/6, 169/2, 169/4, 169/7,
169/8, 169/14, 169/15, 171/13,
172/2, 173/19, 173/6, 176/11,
176/12, 176/16, 177/3, 178/13,
179/13, 180/4, 180/5, 181/15,
182/3, 182/8, 182/10, 183/13,
184/7, 184/12, 190/12, 190/17,

197/16, 198/3, 198/6, 204/11,
204/12, 204/13, 204/14, 205/10,
205/12, 206/6, 206/12, 206/17,
207/2, 207/3, 207/4, 207/9, 207/10,
207/11, 207/13, 207/15, 207/16,
207/18, 208/3, 208/10, 208/14,
208/15, 208/16, 209/3, 209/4,
209/10, 209/11, 209/13, 209/14,
209/15, 210/1, 210/2, 210/10,
210/11, 210/13, 210/15, 210/16,
213/2, 213/8, 213/17, 214/11,
215/12, 215/13, 215/14, 215/17,
216/3, 216/5, 216/7, 217/4, 217/8,
217/9, 217/10, 218/1, 218/19,
219/9, 223/6, 223/7, 226/4, 226/5,
226/6, 226/12, 226/16, 226/17,
230/15, 241/10, 241/14, 242/1,
242/14, 244/7, A108B51a/10,
A108B51a/3, A134B61b/13,
A134B61b/15, A147B68a/10,
A168B91a/10, A168B91a/10,
A168B91b/2, A168B91b/21,
A168B92a/3, A168B92a/9,
A174B94b/11, A174B94b/18,
A174B95a/3, A174B95a/5,
A174B95b/14, A174B95b/19,
A174B95b/3, A217B103b/16,
A80B37b/12, A80B37b/13,
A80B37b/9, A82B39a/15,
A82B39a/18, A82B39b/21,
A82B40a/7, A82B40a/8,
A82B40a/9, A84B41a/17, B40a/6,
B40a/6, B5b/15, B76a/19, B76a/21,
B76b/10, B76b/20, B77a/10,
B77a/6, B77a/7, B77b/16,
B77b/17, B77b/19, B77b/19,
B78a/1, B78a/13, B78a/16,
B78a/21, B78a/4, B78b/16,
B78b/21, B79a/1, B79b/10,
B79b/15, B79b/7, B80a/17,
B82a/21, B82b/3, B83a/1, B83a/1,
B84b/14, B85a/19, B85a/20,
B85a/3, B88a/16, B89a/6, B89a/7.

yidi

Yedi 75/5, 97/4, 151/19, 166/6,
B79a/3, B83a/18.

yidür- Yedirmek 9/15, 32/9, 48/10, 48/9, 60/17, 66/16, 69/16, 77/13, 81/6, 87/19, 88/1, 88/2, 96/15, 98/17, 98/18, 100/3, 101/13, 101/14, 107/7, 107/15, 139/3, 140/17, 141/8, 149/15, 160/19, 161/19, 162/12, 199/19, 200/2, 208/5, 245/1, 245/14, A108B51a/1, A217B103b/21, A80B37b/7, B77b/13, B78a/10, B78a/17, B78a/9, B78b/19, B79a/3, B79b/12, B79b/20, B80a/5, B84b/9, B85a/11, B87a/15, B89b/5.

yigirm Yirmi 174/14, 174/17, 181/3.

yigirmi Yirmi 7/5, 13/13, 37/11, 38/17, 40/14, 41/10, 42/6, 43/17, 44/10, 45/11, 48/2, 58/1, 58/5, 84/9, 86/13, 89/16, 94/8, 95/8, 97/3, 97/11, 113/6, 117/1, 122/13, 123/15, 124/5, 137/9, 140/6, 140/10, 141/3, 151/10, 165/10, 166/2, 172/3, 172/19, 174/5, 174/17, 175/19, 176/4, 179/8, 179/9, 180/13, 181/3, 181/17, 186/13, 187/6, 187/14, 191/11, 191/12, 191/19, 201/19, 215/17, 217/14, 217/16, 217/17, 217/18, 217/19, 220/15, 220/16, 221/5, 223/16, 224/11, 226/17, 227/5, 235/9, 242/18, 242/19, 247/16, A172B93b/10, A174B94a/21, A174B94a/21, A174B94b/1, A174B94b/14, A225B108b/18, B86b/13, B86b/14.

yigirminci Yirminci 35/13, 217/13, 220/9.

yigit Yiğit, genç 248/4, A147B68a/2.

yigrek Daha iyi 30/1, 79/15, 128/6.

yil Yel, yel ağrısı 47/2, 47/6, 55/4, 61/11, 61/12, 62/4, 62/13, 64/14, 70/11, 72/17, 86/10, 113/7, 113/8, 130/11, 132/16, 133/7, 166/13, 171/15, 178/5, 181/9, 188/2, 196/6,

202/12, 204/17, 205/14, 206/15, 207/6, 207/16, 210/12, 213/3, 213/7, 214/10, 214/13, 214/17, 215/14, 226/8, 232/14, 235/8, A174B94b/6.

yil ağrısı Yel ağrısı 70/11.

yil almak Soğuk almak 62/6.

yillen- Yellenmek A84B41a/12.

yillü Yelli 196/16.

yimek(g) Yemek 26/6, 48/18, 49/1, 49/4, 51/4, 55/5, 90/6, 90/8, 102/4, 119/16, 122/11, 226/3.

yimiş Yemiş, meyve 118/16, 118/19, 125/16, 149/15, 184/4, 207/12, 217/4, 217/8, 223/18, 244/8, 48/9, 77/12, 86/16, 88/1, A174B95b/12, B77a/10, B82b/19.

yin- Yenmek 155/13.

yine Yine 1/1, 1/13, 20/13, 25/12, 61/2, 63/5, 72/5, 74/2, 87/8, 98/9, 103/19, 111/18, 123/2, 124/8, 133/19, 137/12, 168/9, 174/10, 175/14, 184/12, 204/14, 205/19, 211/16, 225/10, 225/14, 230/4, 232/19, 233/14, 233/16, 237/8, 246/14, A134B62a/2, A168B91a/18, A174B95b/19, B76b/16, B79b/21, B80b/15, B83a/8, B86a/8, B87a/3, B88a/16.

yinür baş Yenirce, rem hastalığı 155/12, 155/5, 156/5.

yinür çiban Yenirce hastalığı 155/6, B5b/7.

yir Yer 1/8, 5/6, 11/2, 11/3, 11/11, 12/18, 13/1, 14/4, 14/10, 20/18, 20/19, 21/1, 21/4, 22/18, 22/19, 22/20, 23/2, 24/21, 27/12, 28/7, 29/15, 29/17, 30/9, 34/21, 35/1, 35/2, 38/2, 38/4, 38/8, 39/8, 42/14, 42/16, 43/7, 46/4, 46/11, 55/12, 57/4, 57/16, 57/18, 63/2, 63/8,

64/17, 65/3, 73/18, 74/1, 76/19, 78/6, 87/3, 88/13, 91/5, 100/2, 103/16, 104/1, 104/12, 108/1, 109/8, 111/10, 111/12, 111/15, 112/2, 114/8, 114/10, 116/10, 124/3, 124/11, 125/11, 126/3, 126/6, 127/5, 127/17, 127/18, 128/12, 129/14, 130/1, 130/7, 130/9, 131/7, 131/9, 131/10, 131/17, 132/14, 133/15, 143/1, 146/5, 146/9, 146/18, 147/8, 149/1, 149/17, 149/18, 150/18, 153/7, 155/9, 156/2, 156/7, 160/3, 160/4, 160/7, 160/9, 160/10, 160/14, 160/15, 160/18, 162/2, 162/4, 164/2, 164/5, 164/8, 164/13, 164/18, 167/14, 167/16, 167/17, 168/1, 168/5, 168/6, 168/7, 168/8, 168/16, 168/19, 171/18, 188/12, 190/12, 194/8, 194/9, 194/10, 194/13, 194/16, 194/17, 194/19, 195/1, 196/8, 197/17, 199/12, 208/6, 208/7, 216/18, 227/12, 228/14, 231/18, 232/8, 232/17, 233/15, 234/2, 234/5, 235/3, 235/6, 236/4, 239/2, 240/12, 240/7, 241/11, 242/7, 242/13, 243/7, 245/3, 246/2, 246/7, 248/2, A134B61b/20, A134B62a/3, A134B62a/5, A147B67b/19, A168B90b/10, A168B90b/11, A168B90b/15, A168B91a/4, A168B91a/5, A168B91a/6, A168B91b/17, A240B109a/12, A80B37b/13, A82B39a/14, A82B39a/15, A82B39a/18, A82B39b/13, A82B39b/19, A82B40a/1, A82B40a/12, A82B40a/3, B6a/17, B77a/21, B77b/5, B78a/9, B78b/15, B78b/19, B78b/21, B78b/8, B78b/8, B79a/21, B79a/8, B79b/1, B79b/14, B79b/15, B79b/16, B79b/21, B79b/3, B79b/7, B79b/9, B80a/11, B80a/11, B80a/13, B80a/13, B80a/4, B80a/9, B80b/12,

B80b/17, B80b/18, B81a/9, B83a/16, B83a/9, B83a/9, B83b/18, B84a/1, B86a/15, B86a/3, B87a/10, B87a/13, B87a/2, B87a/21, B88a/3, B88b/18, B88b/8, B88b/9, B89a/17, B89a/17, B89a/18, B89a/18, B89a/5, B89b/1.

yir bağırsağı Solucan 220/3.

yirlü Yerli 160/14.

yitiş- Yetişmek 228/16, 229/1, 229/3, 229/7, 229/17, 229/18, 231/5, 231/11, 232/19.

yiyecek Yiyecek 53/2.

yiyl- Yemeğin yenmesi 26/4, 26/5.

yoğrul- Yoğrulmak 130/9.

yoğun Yoğun, kalın, dolgun 125/19, 195/10, 246/10, 246/13, 246/14, 247/9, B89a/21.

yoğun inciklü Dolgun baldırlı 245/17.

yoğunlan- Dolgunlaşmak, şişmek A248B112b/7.

yoğur- Yoğurmak 5/5, 13/10, 16/1, 19/3, 19/4, 21/18, 23/425/12, 25/13, 25/17, 31/1, 54/11, 58/9, 80/15, 83/12, 88/12, 97/5, 97/16,, 102/15, 106/17, 106/18, 124/2, 126/14, 126/17, 129/10, 130/8, 145/10, 145/13, 159/13, 159/14, 159/16, 169/2, 172/11, 173/3, 176/4, 179/2, 179/11, 179/19, 189/8, 190/18, 243/14, 245/14, A82B39a/1, B82a/14, B87a/18.

yoğurd Yoğurt 6/19, 37/18, 56/18, 77/13, 78/11, 78/12, 144/9, 152/3, 152/19, 154/3, 236/17, 237/4, 237/7, B77a/10, B85a/7.

yoğurt Yoğurt 16/16, 107/5, 184/12, 206/7, 207/9, 244/6, A168B91a/16, A174B95b/19, B82b/19.

yoğurt ayranı Yoğurt ayranı 101/18.

yol Yok 157/5.

yol Yoksa B87a/16.

yok(ğ) Yok 1/18, 1/19, 2/2, 12/4, 30/1, 48/11, 48/15, 79/15, 87/9, 95/5, 102/14, 117/6, 150/6, 194/5, 200/18, 221/3, 232/14, A217B104a/10, B1b/9, B76b/8, B83a/11, B83b/12, B84b/20.

yol Yol 29/7, 29/16, 103/6, 104/10, 107/18, 214/7, 227/9, 240/6, 246/18, A108B50b/20, A108B51a/1, A134b62a/3, A248B112a/18.

yol- Yolmak 57/17, B78a/15.

yolcu Yolcu 242/7.

yon- Yontmak 164/6.

yorgan Yorgan 127/3.

yorul- Yorulmak 135/13, 29/14, A134B61b/19.

yöre Yöre 162/16.

yu- Yıkamak 17/19, 19/12, 27/15, 27/21, 28/16, 33/17, 36/6, 36/11, 37/3, 38/12, 39/9, 40/3, 50/14, 53/20, 54/2, 57/10, 59/2, 59/12, 69/12, 77/10, 85/4, 86/7, 93/11, 99/14, 109/18, 114/2, 114/18, 121/14, 122/16, 126/13, 135/2, 137/10, 139/13, 147/5, 150/1, 152/9, 153/14, 154/5, 157/2, 158/4, 159/7, 164/12, 164/18, 170/9, 173/17, 174/10, 176/3, 186/2, 186/4, 186/5, 186/7, 186/12, 189/5, 189/15, 191/5, 196/5, 204/14, 210/18, 220/6, 236/3, 236/4, 236/7, 236/16, 237/19, 240/4, 240/9, 241/1, 241/8, 244/19, A168B90b/21, A82B39a/6, A82B39b/17, B80b/13, B80b/20,

B80b/6, B81a/10, B81a/11, B81a/2, B81b/12, B81b/2, B89b/12.

yubüset (Ar.) Kuruluk 31/5, 36/1, 42/18, 44/13, 45/2, 79/13, 88/5, 107/18, 215/11, A80B37b/15.

yud- Yutmak 16/1, 17/9, 33/21, 40/18, 43/15, 44/11, 65/18, 69/9, 7/13, 77/1, 77/16, 77/17, 80/12, 86/18, 87/15, 89/2, 89/6, 91/7, 92/10, 93/14, 122/1, 122/3, 122/10, 124/14, 126/10, 130/14, 151/7, 165/9, 172/12, 173/13, 175/7, 175/11, 184/11, 191/19, 211/17, 214/1, 242/17, A174B95b/18, A80B37a/19, B77a/11, B77a/2, B77a/9, B86a/8, B86a/8.

yuddur- Yutturmak 101/10, 242/18.

yudum Yudum 7/13.

yufka Yufka 54/5, 57/11, 84/12.

yufkacık Yufkacık 131/8.

yukarı Yukarı 21/4, 229/6.

yukarı Yukarı 5/13, 56/12, 73/18, 93/19, 94/3, 100/16, 125/10, 133/12, 148/9, 154/12, 164/17, 219/6, 219/19, 229/3, 229/9, 230/8, 239/4, 246/1, 246/13, A248B112b/2, B79b/16, B80a/10.

yum- Yummak 54/12, 121/5.

yumrı Yumru 31/14, 57/17, 188/18, 238/17, 246/14, 246/6.

yumrılan- Yumrulanmak 157/1.

yumruça Yumruca 146/3.

yumruk(ğ) Yumruk 103/18.

yumrula- Yumrulamak 149/6.

yumrulan- Yumrulanmak 104/1.

yumşat(d) Yumuşatmak 20/10.

yumul- Yumulmak 34/20.

yumur- Yumurmak 87/5.

yumurda Yumurta 19/7.

yumurda ağı Yumurta akı 8/8, 29/7.

yumurda şarusı Yumurta sarısı 8/7.

yumurlan- Yumurlanmak 22/11, 52/15, 103/9.

yumurta Yumurtlamak 208/7.

yumurtla- Yumurtlamak 212/10.

yumurta Yumurta 7/9, 20/6, 33/13, 39/16, 40/4, 44/16, 49/11, 49/14, 53/18, 55/16, 64/16, 73/15, 75/6, 79/3, 80/1, 86/5, 88/3, 88/13, 94/14, 95/8, 97/18, 99/18, 108/19, 109/3, 109/5, 109/10, 168/7, 168/17, 168/19, 220/2, 242/16, 242/18, A80B37b/13, B79a/18, B80b/1, B84a/3.

yumurta ağı Yumurta akı 115/7, 129/10, 157/19, 199/17, 225/13, 225/5, A108B51a/10, A168B90b/14, A84B41a/9, B77b/14, B77b/5, B82b/15.

yumurta bişimi Yumurta pişimi süresi 130/9.

yumurta kab Yumurta kabuğu 245/2.

yumurta kabı Yumurta kabuğu 193/16.

yumurta sarısı Yumurta sarısı 159/7.

yumurta şarusı Yumurta sarısı 26/12, 35/10, 57/5, 109/12, 120/2, 122/6, 157/8, 162/9, 162/17, 162/19, 189/5, 189/8, 189/15, 220/4, 243/13, A108B51a/8, A168B92a/8, A82B39a/4, B85a/9, B87a/13, B88b/1.

yumurta yağı Yumurta yağı 120/3, 124/18.

yumurtla- Yumurtlamak 71/18.

yumuşa- Yumuşamak 133/16, B86b/17, B88a/1.

yumuşadıcı Yumuşatıcı 120/1.

yumuşak(ğ) Yumuşak 14/15, 20/5, 20/17, 26/16, 30/17, 32/1, 37/9, 37/19, 38/2, 41/2, 50/1, 51/15, 65/19, 72/11, 75/10, 92/5, 97/12, 97/16, 114/9, 124/6, 126/4, 130/16, 143/14, 145/10, 146/14, 153/19, 158/7, 160/11, 162/17, 177/9, 179/10, 187/5, 188/12, 195/11, 202/8, 228/3, 242/17, 245/12, A168B92a/4, A82B38b/19, B76b/18, B77a/21, B83b/8, B84b/7, B85a/12, B87a/16, B88b/7, B89b/4.

yumuşan- Yumuşanmak A240B109a/12.

yumuşat(d)- Yumuşatmak 41/4, 41/6, 90/19, 106/6, 114/13, 170/15, 188/3, 189/16, 202/16, 205/18, 208/4, 216/1, 225/16, A82B39b/9, B86b/9.

yun- Yıkanmak 123/9, 127/15, 129/16, 148/2, 152/18, 152/19, 153/1, B81a/17.

yunul- Yıkanmak 177/9.

yunus balığı Yunus balığı 117/6.

yut- Yutmak 33/12, B86a/7.

yutğun- Yutkunmak B87a/18.

yuva Yuva 167/9.

yuvalak Yuvarlak 151/14, 151/15, 191/19.

yuvalan- Yuvarlanmak 239/1, B78b/12.

yüce Yüce 195/8.

yüce boylu Yüce boylu 245/16.

yügrü- At hamile kalmak A134B62a/6.

yük Yük 109/2, B89a/8.

yükce Yük olarak 246/4.

yüklü Yüklü, gebe 119/11, B88b/18, B89a/12, B89a/5, B89a/7.

yüklü ol- Yüklü olmak B88a/21.

yüksek Yüksek 14/3, 55/11, 103/16, 168/16, 194/9, 195/9, 216/18, B6a/17.

yüñ Yün B88a/9.

yürek(g) Yürek 3/28, 3/29, 3/30, 4/1, 49/8, 58/10, 63/17, 64/8, 64/9, 65/8, 67/1, 67/12, 67/14, 67/15, 67/19, 68/1, 70/4, 91/13, 95/10, 95/11, 96/8, 99/18, 105/5, 137/18, 139/11, 139/12, 140/2, 172/7, 173/7, 178/4, 178/6, 193/12, 198/13, 202/12, 203/14, 205/9, 206/6, 207/2, 207/17, 212/15, 214/6, 233/13, B79a/6, B80a/21, B82a/14, B82a/15, B82a/16, B82b/7, B84b/8, B85a/4, B85a/8.

yürek ağrısı Yürek ağrısı, sıkıntı, keder 64/7, 64/12, 65/13, 205/6, 208/2.

yürek ditremesi Yürek titremesi 206/9.

yürek harâreti Yürek harareti B82a/18.

yürek oyn- Çarpıntı olmak 217/14.

yürek oynamak(ğ) Kalp çarpıntısı 71/15.

yürek oynaması Yürek oynaması 65/14, 65/15, 67/1, 67/3, 67/4, 173/8, B82a/17.

yürek sürmek İshal olmak 100/5.

yürek taşası İç sıkıntısı; üzüntü 178/17.

yürek titremesi Yürek titremesi 65/9.

yürek yili Kalp romatizması 65/10.

yürek za‘fı Kalp yetmezliği 66/1, 70/10.

yüri- Yürümek 3/10, 8/5, 29/8, 29/14, 30/7, 43/3, 52/20, 93/12, 93/13, 127/6, 135/12, 169/13, 209/11, 243/9, 246/8, 246/17, A134B61b/21, A134B62a/3, A84B41a/13.

yürüt(d)- Yürütmek 30/1, 37/1, 93/1, 105/3, 105/6, 106/12, 106/15, 120/6, 202/11.

yürü- Yürümek 246/8, 246/15.

yürüt(d)- Yürütmek 141/14, 239/5, 240/7.

yüz Yüz 2/1, 2/11, 2/12, 3/7, 3/8, 3/9, 6/17, 15/5, 15/6, 15/13, 27/8, 27/9, 27/11, 27/15, 28/1, 28/2, 28/4, 28/8, 28/10, 28/14, 28/16, 29/2, 29/5, 29/6, 29/7, 37/5, 39/18, 40/3, 40/10, 50/14, 59/1, 68/15, 69/12, 71/4, 81/8, 82/14, 93/11, 119/14, 124/6, 125/11, 128/8, 150/6, 154/2, 161/18, 168/10, 168/15, 170/7, 171/16, 172/1, 172/19, 174/6, 177/6, 178/10, 179/10, 180/6, 183/16, 185/19, 187/4, 187/5, 188/4, 192/3, 193/6, 194/8, 199/5, 199/17, 199/19, 200/10, 200/11, 201/2, 203/3, 204/15, 205/2, 208/8, 216/8, 216/19, 218/14, 220/9, 221/5, 223/16, 226/17, 227/5, 228/13, 235/9, 238/2, 238/11, 245/4, A168B91a/8, A174B95b/6, A217B103b/17, A217B103b/20, A225B108b/18, A225B108b/20, A80B38a/5, A82B39b/3, A82B39b/4, A82B40a/11, B81a/14, B81a/7, B84a/10, B84b/7, B87a/1, B87a/12, B88a/4, B89a/12.

yüz- Yüzmek A168B91a/7.

yüzerlik(g) Üzerlik 52/10, 122/4, 122/12, 130/3, 177/2, 182/5, A174B94b/20, B77a/5, B89b/9.

yüzerlik tohumı Üzerlik tohumu 40/17, 54/10, 56/14, 57/3, 124/13, 130/13, 241/10, B77a/1.

yüzerlik yaprağı Üzerlik yaprağı B79b/11.

yüziqoy Yüz üstü 111/12.

yüziqoyı Yüz üstü A168B91a/5.

yüziqoyu Yüz üstü 124/3.

yüzük(g) Yüzük 14/12, 52/8,
135/19, B84b/12, B89a/11.

yüzük barmağı Yüzük parmağı 232/4.

yüzül- Yüzülmek 161/11.

yüzüm Üzüm 212/12.

yüzünci Yüzüncü B87a/19.

-Z-

zâc (Ar.) Bakır sülfat 23/2, 31/18, 121/4.

za'ferân (Ar.) Safran 49/4, 66/13, 66/16,
66/17, 70/15, 78/11, 84/11, 106/14,
106/16, 109/11, 117/14, 117/15,
120/11, 121/19, 125/13, 129/4,
133/16, 172/16, 174/19, 176/14,
177/4, 178/1, 180/11, 181/3,
181/13, 181/18, 183/7, 184/8,
201/15, 202/4, 203/9, 205/5,
218/11, 222/9, 223/7, 237/6,
A134B61b/16, A172B93b/11,
A174B94b/1, A174B94b/10,
A174B94b/15, A174B95a/18,
A174B95b/15, A80B37b/21,
A82B39a/5, A84B41a/7, B82b/15,
B89a/5.

zağferân (Ar.) Safran 28/11, 32/2, 115/15.

zağter (Ar.) Sahter 31/16.

zağîr (Ar.) İç ağrısı, kabızlık 99/15,
101/8.

zağîr-i bâtıl Yalancı kabızlık 100/17,
100/18.

zağm (Far.) Yara B79b/5.

zağmkeş (Far.) Neşter 104/1, 104/11.

zağîr (Ar.) Kabızlık 101/4.

zağm (Far.) Yara 112/10, 158/17, 159/5.

zağmet (Ar.) Sıkıntı, eziyet 3/3, 3/11, 3/12,
5/13, 10/11, 22/1, 11/17, 30/8,
43/10, 70/12, 71/8, 71/8, 73/5,

85/17, 99/15, 102/13, 107/18,
116/13, 116/18, 121/9, 124/10,
125/9, 128/9, 129/19, 138/3,
155/12, 158/6, 158/15, 158/16,
166/6, 170/15, 173/6, 177/14,
177/15, 182/3, 188/5, 189/10,
206/3, 207/7, 211/8, 212/7, 212/8,
231/15, 232/19, 240/18,
A174B94b/19, A217B104a/10,
B5b/5, B6b/3, B78a/14, B78a/19,
B80a/4, B80a/5, B84b/14, B86a/9,
B86b/7.

zağmet çek- Zahmet çekmek 148/16,
235/3, B85a/8.

zağmet çekil- Zahmet çekilmek 54/5.

zağmet it(d)- Zahmet etmek 62/11.

zağmet vir- Zahmet vermek 28/8, 63/6,
123/4, 129/19, 135/4, 151/16,
207/18, A168B90b/18, B39b/20.

zağmetlü Zahmetli, sıkıntılı 24/13, 114/10,
148/4.

zâ'il (Ar.) Yok olan; ortadan kalkan 4/2,
4/24.

zâ'il eyle- Yok etmek, ortadan kaldırmak
177/15.

zâ'il it(d)- Yok etmek, ortadan kaldırmak
48/1, 52/16, 66/1, 68/8, 71/15,
173/9, 176/9, 176/18, 177/15,
198/13, B87a/11.

zâ'il ol- Yok olmak, ortadan kalkmak
12/15, 14/13, 14/18, 30/21, 31/1,
34/5, 64/10, 66/8, 71/10, 71/11,
71/12, 76/6, 121/12, 121/14,
166/11, 198/11, 218/2, B80a/9,
B84b/8, B88a/15.

zamân (Ar.) Zaman 29/20, 32/18, 63/4,
74/6, 90/8, 105/10, 114/19, 115/5,
117/9, 123/13, 123/9, 150/9,
163/19, 164/7, 173/6, 185/11,
196/3, 233/5, 243/16, B87a/15.

zamk (Ar.) Akasya, sütleğen, kitre gibi bazı ağaçların gövdesinde açılan yaradan sızarak donan ve eriyiği yapıştırıcı olarak kullanılan yapışkan, camısı, sarımsı, amorf doğal madde 204/19.

zamk-ı ‘arabî şuyı Arap zamkı suyu B88b/15.

zanbak (Ar.) Zambak 194/6, B78a/6.

zanbak yağı Zambak yağı 120/9, 121/11, 128/18, A82B39a/8, B7a/4.

za‘ter (Ar.) Sahter 78/14.

zāyil eyle- Yok etmek, ortadan kaldırmak B82a/6.

zāyil ol- Yok olmak, ortadan kalkmak A217B104a/11.

zeberced (Ar.) Yeşil renkli bir süs taşı; doğal magnezyum ve demir oksit; krizolit 142/4, B78a/1.

zebūn (Far.) Güçsüz, zayıf, çaresiz 46/14.

zebūn it(d)- Güçten düşürmek 226/10.

zebūn ol- Güçten düşmek B83a/9.

zeh(i)r (Far.) Zehir 90/11, B78b/4, B79b/10, B80a/3, B80a/5, B80a/10, B80a/19, B80a/21.

zehirlü Zehirli B79b/8, B80a/17.

zehr-i hayvānī Hayvansal zehir B83a/17.

zehr-nāk Zehirli B78a/3, B78a/10, B80a/19.

zekā (Ar.) Zekâ 18/11.

zencebīl (Ar.) Zencefil 24/19, 44/4, 46/8, 47/8, 53/10, 65/12, 71/19, 80/17, 87/19, 92/9, 102/5, 108/18, 120/13, 123/7, 137/3, 172/5, 172/14, 174/2, 174/14, 176/12, 178/8, 179/8, 180/7, 181/11, 181/15, 181/16, 182/2, 182/7, 184/1, 185/3, 185/8, 190/17, 202/4, 205/11, 207/4,

207/8, 207/11, A168B91b/5, A172B93b/12, A174B94b/14, A174B94b/18, A174B94b/8, A174B95a/1, A174B95b/10, A174B96a/11, A174B96a/7, B76b/21, B76b/9, B77a/8, B88b/14.

zencebīl şarāb Zencefil şerbeti 47/1.

zencefre (Far.) Kırmızı renkli doğal cıva sülfür 191/11, B78a/6.

zenhđān (Far.) Alt çene 230/14.

zenkār (Far.) Bakır sülfat; göztaşı 135/7.

zerāvend (Far.) Loğusa otu; kaba kulak otu; kara asma; kurtluca 145/13, 163/10, 163/11, B77a/18, B84b/10, B84b/11.

zerāvend-i mudaḥrac Erkurtaran otunun kökü 178/8.

zerāvend-i ṭavīl Erkek zeravend, boru elması, karga düleği kökü 158/6, 28/9, 41/11, 83/11, 128/15, 158/10, B86b/2.

zerdālū (Far.) Zerdali 67/7, 78/7, 187/14.

zerdālū içi Zerdali içi B81a/19.

zerdālū şuyı Zerdali suyu 77/17, B82a/20.

zerdālū (Far.) Zerdali 92/16, 136/16, 174/4.

zerdeçūb (Far.) Zerdeçöp 78/8, 158/3, 159/7.

zerkele Yabancı tere 151/18.

zerre (Ar.) Zerre 143/3, 160/9.

zeyl (Ar.) Bir şeye sonradan eklenen kısım; o şeyin devamı 128/8.

zeyrek (Far.) Anlayışlı; uyanık; zeki; akıllı 18/10, 72/7, 176/6, 217/17.

zeyreklik Uyanıklık, zekilik 238/9.

zeyt (Ar.) Zeytin yağı 22/20, 22/21, 121/7, 129/18, 143/3, 150/2, 187/3, 194/7, 239/7, B77a/21, B77b/4, B77b/7, B77b/8, B78a/11, B86a/2, B86a/3, B86b/18.

zeytūn (Ar.) Zeytin 25/3, 26/11, 95/12, 135/11, B76a/21, B87a/8.

zeytūn yağı Zeytin yağı 244/11.

zeyt yağı Zeytin yağı 30/17, 35/12, 38/16, 46/9, 54/3, 54/3, 59/10, 6/9, 62/12, 62/19, 7/19, 82/19, 110/12, 111/2, 121/6, 124/7, 152/5, 161/8, 164/12, 170/14, 187/18, 191/14, 194/6, 220/2, 220/6, 239/4, 241/18, A168B92a/4, A82B40a/9, B78a/3, B79b/20, B80b/14, B80b/18, B81a/4, B85a/10, B87a/1.

zibun Eskiden kaftan altına giyilen kısa gömlek 193/8.

zıkkı (Ar.) Su ile ilgili A82B40a/1, A82B40a/4.

zırnıḡ (Ar.) Zırnık, sıçan otu, kükürt ile sıçan otundan oluşan karışım 25/16, 27/13, 39/15, 110/2, 112/7, 158/16, 191/8, B78a/6, B89b/2.

zibil (Ar.) Gübre, dışkı B81b/6, B81b/9.

zift (Ar.) (Ar.) Zift, katran 32/12, 5/17, 52/17, 79/6, 102/14, 126/15, 135/6, 151/2, 167/12, 235/14, 237/1.

zih(i)n (Ar.) Zihin 18/13, 72/1, 72/5, 72/15, 72/7, 73/1, 73/3, 73/7, 114/13, 166/14, 176/6, 178/3, 182/12, 197/11, 207/18, 214/18, 215/1, 215/5, A174B95a/6.

zībā (Far.) Güzel 183/19, A174B95b/9.

zīrā (Far.) Çünkü, şundan dolayı 1/9, 9/9, 10/14, 10/16, 13/16, 17/12, 19/14, 24/2, 34/19, 49/7, 55/8, 63/19, 64/10, 73/10, 75/17, 90/10, 90/11, 90/6, 91/1, 101/15, 102/13,

102/9, 108/17, 110/13, 112/3, 133/10, 133/16, 138/4, 148/13, 156/1, 161/17, 162/16, 169/9, 183/5, 196/12, 199/2, 200/1, 201/6, 209/10, 213/8, 218/3, 219/1, 223/7, 226/2, 226/4, 240/16, 244/14, 246/7, 274/6, A168B91b/11, A174B95b/4, A82B40a/7, A84B41a/12, B1b/6, B76a/19, B85a/4, B86a/10, B88b/12.

zīrbāc (Far.) Zerdali, sarımsaklı paça 139/1, 46/1, 77/11, B82b/2.

zīrnıḡ bkz. zırnıḡ 156/13.

zīve bkz. jīve 151/10, 151/11, 152/16, 152/17.

zıl Dışkı 159/16.

zincār merhemi Bakır sülfat merhemi 38/12.

zindegānī (Far.) Dirilik, canlılık 1/13.

zinhār (Far.) Aman, sakın 30/3, 119/3, 220/7, 226/17.

ziyāde (Ar.) Fazla, çok 4/3, 8/18, 10/15, 11/12, 14/17, 15/6, 16/12, 17/3, 18/11, 18/13, 18/15, 18/16, 19/17, 22/14, 28/12, 29/4, 30/11, 41/15, 43/15, 44/7, 53/8, 53/11, 60/14, 70/18, 71/15, 71/17, 72/5, 72/12, 72/18, 75/19, 76/14, 79/9, 80/19, 85/18, 88/13, 103/7, 117/17, 127/11, 128/1, 132/5, 133/4, 137/1, 138/2, 138/4, 161/10, 170/16, 171/11, 171/14, 172/18, 174/8, 179/6, 179/6, 180/19, 184/11, 184/13, 187/13, 193/19, 194/18, 198/4, 199/9, 200/1, 202/3, 204/12, 205/10, 205/16, 210/3, 210/19, 213/18, 214/15, 214/18, 215/1, 215/2, 215/3, 215/4, 217/15, 220/13, 226/10, 239/14, 240/18, 245/6, A174B94a/19, A174B95b/19, A174B95b/20, A217B103b/14, A225B108b/13,

A80B37a/16, A82B39a/11,
B80a/19, B80b/1, B82b/1, B83b/6,
B84a/16, B86a/10.

ziyādece Çokça, fazlaca 94/1, 130/10.

ziyāde eyle- Çoğaltmak 52/10, 52/12,
169/5, 226/15, 238/9.

ziyāde it(d)- Çoğaltmak 17/12, 48/16,
71/16, 71/17, 71/19, 72/3, 72/7,
72/8, 72/9, 72/12, 72/15, 73/2, 73/3,
121/2, 121/10, 176/8, 176/10,
178/4, 181/1, 182/12, 196/18,
204/18, 205/2, 206/14, 207/2,
210/2, 210/6, 210/8, 212/15, 215/6,
215/8, 216/1, 226/2, A168B91b/11,
A168B91b/15, A174B94a/20,
A174B95a/6.

ziyāde-kār Çok faydalı 194/14.

ziyāde kıl- Çoğaltmak 173/7, 174/12.

ziyāde ol- Artmak, çoğalmak 227/15,
228/1, 229/4, 229/8.

ziyān (Ar.) Kayıp, zarar 55/9, 79/4,
94/15, 102/14, 197/6, 207/14,
207/16, 227/18, 233/3, B78a/18,
B88a/19.

ziyān eyle- Zarar etmek, zarar vermek
90/7, 90/9, 91/1, 133/16, 206/13,
215/12.

ziyān it(d)- Zarar etmek, zarar vermek
132/19, 155/11, 197/15, 202/18,
206/6, 212/12, 212/13, 212/18,
A168B91a/11, B76b/1, B78b/2.

ziyānlu Zararlı B78a/16.

ziyānsız Zararsız 15/17.

ziyāret it- Ziyaret etmek 238/7.

zor Zor, değer, kıymet 97/19, 98/4,
99/4, 99/5, 99/12, 99/15, 101/18,
A174B95a/15, A248B112a/19.

zor eyle- Zorlaştırmak 101/2.

zurunbāt (Ar.) Zerdeçal gibi aromatik bir
Hint bitkisi kökü 25/9, 70/5.

zūfā (Ar.) Çördük otu 32/13, 40/16,
42/16, 95/12.

zūfā şarābı Çördük şerbeti 82/6.

zūkām (Ar.) Nezle olmak 4/8, 81/18, 81/6,
81/7, 81/8, 82/13, 82/2, 82/3,
180/16, 205/3, A80B37b/21.

zūkām bkz. zūkām 7/3, 217/7,
A80B37b/19, A80B37b/20,
A80B38a/4.

zümürūd (Ar.) Zümrüt B78a/1, B84b/12.

-Z-

zafer (Ar.) Savaşta kazanılan başarı;
utku; yengi 229/6, 231/2.

zāhir ol- Ortaya çıkmak 15/5, 142/6, 143/6,
225/8, B83a/13, B84a/15.

zarf (Ar.) Kap 68/2, 101/8, 120/19,
131/3, 173/5, 174/7, 177/7, 177/12,
178/13, 181/7, 181/14, 182/18,
184/6, 185/10, 185/17, 185/18,
199/11, 200/3, 200/12, 200/15,
203/13, 204/1, 204/10, 211/2,
224/5, 226/14, 227/2,
A174B94b/11, A174B94b/4,
A174B95a/12, A174B95b/14,
A225B108b/13, A225B108b/17,
A225B108b/3, B86b/16.

zuhūr (Ar.) Ortaya çıkma, belirme 27/10.

zuhūr it(d)- Ortaya çıkmak, belirme 7/17,
9/12, 31/15, 59/6, 64/13, 168/9,
208/10, B83b/13, B85a/8.

zūlmet (Ar.) Karanlık 53/12, 53/13.

zurunbāt (Ar.) Zerdeçal gibi aromatik bir
Hint bitkisi kökü 65/16.

-Z-

ẓa'f (Ar.) Zayıflık 47/17, 127/12, 165/10, 181/10, 183/3, 209/8, 219/5, 221/14, A174B94b/7, A174B95a/15.

ẓa'f getür- Zayıflık göstermek 90/2.

ẓa'f-ı dimāğ Beyin zayıflığı 214/5.

ẓa'f-ı mi'de Mide zayıflığı 45/14, 47/12, 47/15.

ẓa'f vir- Zayıflık vermek 198/13, 199/1.

ẓa'if (Ar.) Zayıf 3/30, 43/7, 46/16, 52/10, 55/19, 67/15, 68/4, 68/9, 100/7, 100/11, 102/9, 125/7, 140/1, 166/14, 197/8, 215/5, 216/14, 218/3, 218/4, 218/16, 219/12, A217B103b/18, A217B104a/3, A217B104a/6, A82B39b/12, A82B40a/5, B83b/15.

ẓa'if eyle- Zayıflatmak 68/19, 101/13, 101/13, 197/14, 197/6.

ẓa'if mizāclu Zayıf mizaçlı 199/16.

ẓa'if ol- Zayıflamak 223/3.

ẓāku'n-nefes (Ar.) Nefes darlığı 3/19.

ẓamīre bkz. nār-ı fāris 157/12.

ẓamḵ bkz. zamḵ A80B37b/13.

ẓarar (Ar.) Zarar 3/9, 13/18, 14/5, 27/16, 30/3, 42/6, 53/11, 71/1, 72/18, 105/6, 105/14, 159/18, 178/16, 187/11, 196/9, 196/17, 197/1, 197/8, 198/4, 198/16, 205/10, 210/11, 210/12, 213/8, 218/16, 226/16, 240/19, 245/6, a168b91a/13, A168B91b/18, A217B103b/13, B78a/20, B80b/1.

ẓarar çek- Zarar görmek 233/13.

ẓarar it(d)- Zarar etmek 29/6, 73/7, 90/10, 213/7, 23/13, B79b/13.

ẓararsız Zararsız 90/9.

ẓarar vir- Zarar vermek 29/9, 88/7.

ẓarb (Ar.) Vurma 7/12, 56/8, 161/1, 162/2, 162/10, A168B90b/20.

ẓarūret (Ar.) Zorunluluk 48/14, 89/17, A82B39b/4, A82B39b/5, B82b/20.

ẓarūret ol- Zorunlu olmak 132/7, B82b/17.

ẓıyḵu'n-nefes Nefes darlığı 42/7, 42/8, 42/11, 43/2, 43/8, 43/13, 44/18, 79/12, 202/11,

-Z-

ẓāhib ol- Kapılmak, uymak 122/2.

ẓātu'l-cenb (Ar.) Plevra iltihabı ve plevra boşluğuna sıvı dolması ile kendini gösteren hastalık; plörezi; satlıcan 4/4, 74/3, 73/12, 73/13, 73/14, 74/7, 75/15, A80B37b/3.

ẓātu'r-re'e (Ar.) Akciğer hastalığı 74/11.

ẓātu'r-reye bkz. ẓātu'r-re'e 75/15.

ẓebīb (Ar.) Kuru üzüm 41/9.

ẓeker (Ar.) Erkek, erkeklik organı 4/20, 20/4, 103/2, 105/10, 106/17, 106/18, 107/13, 107/16, 108/8, 109/15, 110/8, 169/6, 169/7, 169/16, 170/4, 178/5, 187/1, 191/3, 234/3, 239/12, A108B51a/5, A108B51a/9, A168B91a/17, A168B91b/19, A168B91b/20, A168B91b/20, A168B91b/21, A168B91b/3, A168B91b/8, A168B92a/1, A168B92a/1, A168B92a/2, A168B92a/4, B81b/15, B88a/5, B88b/10, B88b/11, B88b/14, B88b/16, B88b/19, B89a/3.

ẓekerli Zekerli B88b/17.

ẓerdāli çekirdegi Zerdali çekirdeği 111/6.

ẓerre (Ar.) Zerre B1b/8

ẓihḥ (Ar.) Zihin 209/9.

zık(i)r (Ar.) Zikir 70/2, B6a/13.

zıkr ol- Sözü edilmek 25/1, 57/3, 132/3,
171/6, 183/12, 184/4,
A174B95b/12, A174B95b/2,
A82B39b/9.

zıkr olun- Sözü edilmek 30/12, 58/4, 65/2,
68/8, 70/5, 74/1, 86/11, 95/1, 111/8,
170/18, 171/4, 211/3, 247/17,
247/3, A80B37b/17.

zıkr olun- Sözü edilmek 242/12.

zirişk (Far.) Kadın tuzluğu otu 31/17.

zü'l-efhām (Ar.) Anlayış ve idrak sahipleri
B1b/3.

zülkarneyn (Ar.) Büyük İskender 227/5.

KAYNAKÇA

- Adivar, Adnan (1970). Osmanlı Türklerinde İlim, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ahmet Vefik Paşa (2000). Lehce-i Osmânî (Haz. Reçep Toparlı), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Ahterî Mustafa Efendi (2009). Ahterî-i Kebîr (Haz. Ahmet Kırkklıç, Yusuf Sancak), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ayverdi, İlhan (2011). Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Babinger, Franz (1992). Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, Çev. Coşkun Üçok, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayat, Ali Haydar (2010). Tıp Tarihi, İstanbul: Merkezefendi Geleneksel Tıp Tarihi Yayınları.
- Baytop, Turhan (2007). Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Böler, Tuncay (2014). Tercüme-i Kâmilü's-Sınâ'a (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), İstanbul: Kesit yayınları.
- Bursalı Mehmed Tahir (2000). Osmanlı Müellifleri, Ankara: Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım.
- Canpolat, Mustafa – Önler, Zafer (2007). İshâk bin Murâd Edviye-i Müfrede, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çağbayır, Yaşar (2007). Ötüken Türkçe Sözlük, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Çelgin, Güler (2011). Eski Yunanca – Türkçe Sözlük, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Demir, Ekrem (2011). Hezârfen Hüseyin b. Ca'fer İstanköyî'nin Lisânü'l-Etibbâ Adlı Tıp Lügati Üzerinde Dil İncelemesi (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi.
- Devellioğlu, Ferit (1997). Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Yayınları.
- Dilçin, Cem (2009). Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Doğan, Şaban (2012). Ebulfeyz Mustafa Efendi Risâle-i Feyziyye fî Lügâtî'l-Müfredâtî't-Tıbbiyye, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Galland, Antoine (1987). İstanbul'a Ait Günlük Hatıralar (Çev. Nahid Sırrı Örik), Ankara.
- İbrahim Cûdî Efendi (2006). Lügat-ı Cûdî (Haz. İsmail Parlatır, Belgin Tezcan Aksu, Nicolai Tufar), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- İlgürel, Mücteba (1998). TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 18, İstanbul: TDV Yayınları.
- Johnson, Francis (1852). Dictionary Persian, Arabic and English, London: Honourable East – India Company.
- Kanar, Mehmet (2009). Arapça Türkçe Sözlük, İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, Mehmet (2015). Farsça Türkçe Sözlük, İstanbul: Say Yayınları.
- Köktekin, Kâzım (2007). Hazâinü's-Saadât'da Geçen Tıp Terimleri, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 35, s. 13-27.
- Küçükler, Paki (2010). Mücerreb-nâme, Ankara: Kültür Ajans Yayınları.
- Lütfullah b. Ebu Yusuf el-Halîmî (2013). Lügat-ı Halîmî (Haz. Adem Uzun), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Meninski, Franciscus à Mesgnien (2000). Thesaurus Linguarium Orientalium Turcicae – Arabicae – Persicae Lexicon Turcico – Arabico – Persicum, İstanbul: Simurg Yayınları.
- Muallim Nâcî (2009). Lügat-ı Naci (Haz. Ahmet Kartal), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Murad, Sibel (2009). Lügât-i Müşkilât-ı Eczâ Dervîş Siyâhî Lârendevî (Giriş – İnceleme – Metin – Dizinler), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Mutçalı, Serdar (1995). Arapça – Türkçe Sözlük, İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). Burhân-ı Katı (Haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Olgun, İbrahim – Draşan, Cemşit (1967). Farsça – Türkçe Sözlük, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Önler, Zafer (1990). Celâlüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntahab-ı Şifâ I Giriş-Metin, Ankara: TDK Yayınları.
- Paçacıoğlu, Cihan (2014). İlaç ve Bitki Adları Sözlüğü, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Parlatır, İsmail (2009). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Ankara: Yargı Yayınları.
- Redhouse, Sir James W. (2006). Turkish And English Lexicon Nev Edition, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Redhouse, Sir James W. (2009). Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye (Haz. Recep Toparlı, Betül Eyövgü Yılmaz, Yaşar Yılmaz), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Steingass, Francis Joseph (2005). A Comprehensive Persian – English Dictionary, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şemseddin Sami (1996). Kâmûs-ı Türkî, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Tokat, Feyza – Uygur, Ceyhun Vedat (2013). Tuhfetü'l-Erîbi'n-Nâfi'a Li'r-Rûhânî ve't-Tabîb'in Ses, Şekil ve İmlâ Özellikleri ile Söz Varlığı, **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p.2605-2615, ANKARA-TURKEY.
- Tulum, Mertol (2011). 17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2005). Yazım Kılavuzu, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Unat, Ekrem Kadri – İhsanoğlu, Ekmeleddin – Vural, Suat (2004). Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yelten, Muhammet (1993). Şirvanlı Mahmud Kemâliyye (Giriş-İnceleme-Cümle Bilgisi-Metin-Sözlük), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yılmaz, Büşra Seda (2021). Mîr Salih b. Havabın'ın *Risâle fî't-Tıbb* Adlı Eseri (DEĞERLENDİRME VE METİN NEŞRİ), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
Ber.	: Berberice
bkz.	: Bakınız
Far.	: Farsça
Fr.	: Farsça
gr.	: Gramer
Gr.	: Grekçe
Lat.	: Latince
Peh.	: Pehleviçe
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Sür.	: Süryanice
Yun.	: Yunanca
zf.	: Zarf